Gotena Epe Agaa

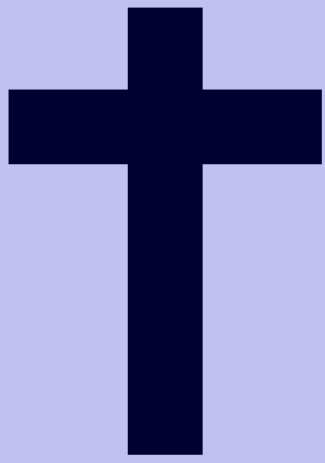

Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes, and The New Testament in the West Kewa Language of Papua New Guinea

Gotena Epe Agaa

Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes, and The New Testament in the West Kewa Language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples West Kewa long Niugini

copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea in cooperation with Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: West Kewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

First edition © 1973 The Bible Society in Australia
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
faa531d0-f958-545a-ad6f-3ea7c18ff313

Contents

FRT 1
Ripimae Agaa 2
Rut 11
Ol Provep 15
Eklisiatis 55
Matyu 65
Mak 109
Luk 135
Jon 181
Kogono 212
Rom 252
1 Korin 272
2 Korin 292
Galesia 305
Efesus 313
Filipai 320
Kolosi 325
1 Tesalonaika 330
2 Tesalonaika 335
1 Timoti 338
2 Timoti 344
Taitus 349
Filimon 352
Hibru 354
Jems 371
1 Pita 377
2 Pita 383
1 Jon 387
2 Jon 393
3 Jon 394
Jud 395
Kudiri 397

Gotena Epe Agaa

The New Testament and Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes in the West Kewa language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples West Kewa long Niugini

Gotena Epe Agaa
The New Testament and Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes in the West Kewa language of Papua New Guinea [kew]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2004 The Bible Society of Papua New Guinea in cooperation with Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2004 by The Bible Society in Papua New Guinea in cooperation with The Wycliffe Bible Translators, U.S.A.

First edition, © 1973 The Bible Society in Australia

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http:// creativecommons.org/ licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Gotena Epe Agaa

Go Buk-na Bi[tab]Rudu Bi[tab]Pes Naba

Ripimae Agaa

12

Adaa Aa-me Abram Yasa.

1 Adaa Aa-me Abram-para lalo: Nena kantri-para nena onaa-para nena apaa amenu page gimoa. Neme watoade supara paina.

2 Neme nemadare ruru adapu ma-ralalua. Goa pua ne ma-epealua. Nena biri ma-adaayalua. Ne madaare onaa adaapu ma-epealua.

3 Ne epea paliminuri nimu page epea palua. Ne waea paliminuri nimu page waea palua. Ne madaare go suna onaa rayo ma-epealua.

4 Abrame-me Adaa Aa-na agaa pagoa ame-na si Lot rapu pisipi. Nipu mali 75 patinaloa Aran su gimoa pisa.

5 Nipu-na ore Sera-para ame-na si Lot-para nipuna kogono onaa para oyae rayo-para Aran su-para kabisimi oyae rayo page mea pisimi. Gore nimu mo Kenan supara polalo pisimi. Goa pua nimu pua opa-paisimi.

6 Abrame mo Sekem su-para ipua More adaa repena oak regepea pisa. Go raburi Kenan onaare go su-para asimi.

7 Adaa Aa Abram piri ipua lalo: Go suri nena madu ma-ralalide onaa katoa. Go pare Adaa Aa nipu piri ipisa rabu aana reke meda wariasa.

8 Go pare aemeare nipu nare ipula nane rudu Betel regepea pua sele ada go pare pisa. Betel nare pabala nane asa. Aire nare opala nane asa. Goa pua Adaa Aa-na aana reke meda warimea Adaa Aa-na bi loa lotu sa.

9 Go pare awa Abram nipu puamama pua Negep opapasa.

Abram Isip Pisa Raburi Nipuna Orere Baani Sa.

10 Go raburi go su-para reae adaa pabisada, Abram no Isip ata pisa. Gore mo reae ora adaa pabisa pulu.

11 Nipu Isip regepea ipisipi raburi, ore Sarai-para lalo: Nere ora epe ona meda yade.

12 Isip onaame ne adoa goa teme gore nipuna ore teme. Goa pua niri talimi pare nere pa ma-aalimi.

13 Goa peaga na baani lape. Go rabu nimumi ni waru surubalimi. Neme goa te rabu ni rabameali.

14 Abram Isip ipisa raburi Isip onaame mo ona epe ona meda adisimi.

15 Go raburi Pero-na kogono surube aanumi adoa, nimumi epe ona meda adoa ipulumalo Pero pua lakisimi. Gore nipu Perome mo ona pua meatepa loa nipuna ada-para aainasa

16 Abram-re Serana baani kone isapulu Abram waru surubisa. Go rabu Abram nipu mena sipisipi-para doki mena para gawanu meme menanuna ru wai lapona page, kemele menanu-para kogono onaa page kasa.

17 Goa pisa pare Adaa Aa-me yaina igi wae meda Pero-para nipuna onaa piri popenasa. Gore Pero-me Abram-na ore misa-pulu goa pisa.

18 Go rabu Pero-me Abram-para ipuloa lalo: Na ore yade lore akolo nalae pae?

19 Akepeada na baani epa laeya? Goane ni meawadega abiare nena ona wala mea. Goa pua mea pu.

20 Go rabu Pero-me nipu-na kogono aanu-para loa apo repaya-para nipuna oye rayo page nipuna epapenane wala pena pua rapatepa sa.

13

Abram-para Lot Lapo Kanan Apupaisipi

1 Go rabu Abram Isip awa wala Negep pisa. Ore-para nipuna oyae rayo page mea pisa. Lot page nipu rapu pisa.

2 Go raburi Abram-re gawana page gol silpa lapona page amonaki meda asa.

3 Oropere Negep gimoa Abram nipu sumeda-para puamama pua Betel epa opa-pasa. Nipumi abaripia sele ada Betel-para Ai lapona rikirana pisaya.

4 Go parere aana reke meda ririnane warisade pare. Gore Abram-me go pare Adaa Aa-na bi loa lotu sa.

5 Lot nipuna ruru-para nipuna kogono onaanu page Abram rapu pamisimi. Nipumi page gawa sipisipi meme menanu page adapu punisa.

6 Su regepesa pulu nipu lapo padane-para ape awi naisa.

7 Go su-parare Kenan ruru-para Peris ruru page asimi. Go rabu Abram-para Lot lapona mena surube aanumi ratu yawala-pasimi.

8 Go rabu Abram-me Lot-para lalo: Sana rikirana ratu nayawapana, sare aaraya yapulu sana kogono aanumi page ratu nayawena.

9 Suri dina apo iyada, abia sare apupapana rana-paliade nanere meania. Medane ne palidare gore medanere ni pono.

10 Lot-me adamonisa pare mo Jordan suri paune ipa segene su epe meda isa. Adaa Aa-na maapumi adesa. Go suri Soar regepea isapulu Isip sumi adesa. Go raburi Adaa Aa-me Sodom Gomora lapo ambi na-tiaina.

11 Mo aa lapo apupaisipi pulu Lot-re nare
ipulanane isa Jordan awaro paune suna
pisa.
12 Abram Kenan su-para aisa raburi Lot-
re Sodom ada kagure regepea nipuna sele
ada mo Sodom awaro paune suna pisa.
13 Go rabu Sodom onaanumi waeanu
waru pisimi, goa pua Adaa Aa-para page
waea waru pisimi.
14 Lot aba penaloa Adaa Aa-me Abram-
para lalo: Apo ayepare awa iniminipa, goa
pua nare opea nane page, pabea nane page
sula popea lapona page ada.
15 Apo adae su rayo, ne para nena madu
maralalide ruru repara gudiayato.
16 Neme nena maralalide onaare, dorupa
maralalua. Goa pua dipiaperupa page mar-
alimi.
17 Apo surayo abi pua ada, go nepamuae
su rayo ne gialo.
18 Gore Abram-me nipuna sele ada yoko-
ria Hebron pua, mo Mamre repena oak puti
regepea pua pisa. Goa pua Adaa Aa-na
aana reke meda warisa.

14

Pa Aa Mudununa Kina, Abram-me Lot Pane Misa.

1 Go raburi Amrapel Sina-na aamudu-
para, Ariok Elasa-na aamudu-para,
Kedolaoma Elam-na aamudu-para, Tidal
Goim-na aamudu alare,
2 nimumi Bera Sodom-na aamudu-
para, Bisa Gomora-na aamudu-para, Sinap
Adma-na aamudu-para, Semeber Seboim-
na aamudu-para, Bela (abiare Soar teme)
gona aamudu-para go ruru ala rapu yada
pula pisimi.
3 Go adare supuna yadapi aanuri, Sidim
awaro paune suna kiritasimi. Go parere
abiare Aipa Ipa teme.
4 Yada abi napi aware Kedolaoma-na
rolopara mali 12 pirisimi. Wala malinare
nimumi agaa napagesimi.
5 Wala mali meda popenalomea
Kedolaoma rapu ralasimi aa mudunumi
yada pua pumea go ruru wini pisimi.
Repaim ruru Estorot Kanaim aisimi-para,
Susi ruru Am adare-para pati page, mo Em
ruru awaro paune su Kiriataim pati page,
6 mo Or ruru so Seir rudu pati page,
ora pua mo kapune suna rugi Elparan pua
pabo tu kiritisimi.
7 Goa pua nimumi wala pereketua
En Mispat pisimi (go suri abiare Kedes
teme). Goa pua aamudu malapu-na rurumi
Ameleke-na su ada luabu pabotu rubisimi.
Nimumi mo Asason Tama su-para pati
Amori ruru page pabo rubisimi.
8 Go rabu Sodom Gomora lapo-para,
Adma-para, Siboim-para, Bela nipuna bi
meda Soa-para, go aamudununa yadapi
aanumi, yada roborobo maga-ari ipua,
Sidim awaro paune pare kiratawa,
9 Kedolaoma Elamana aamudu-para,
Tidal Goimana aamudu-para, Amrapel
Sinana aamudu-para, Ariok Elasana
aamudu aala rapu yada pisimi. Gore nimu
aamudu malapu rapu aamudu supu rapu
yada pisimi.
10 Go raburi mo su Sidimire awaro
paune kolta mi naaku adapu isa. Sodom
Gomora lapona yadapi aanu-para nimuna
aamudunu page pogola pisimi. Medalo-
mare mo kolta mi naaku para lopisimi.
Medalomare so rudu rudu pogola pisimi.
11 Mo aa mudu mala-na yadapi aan-
umi Sodom Gomora lapona oyae rayo mea
pisimi.
12 Abram-na amena si Lot page go Sodom
su-para aisa pulu, nipu para nipuna oyae
rayo page mea pisimi.
13 Aa meda pogola pisa aamere, Hibru
aa Abram apo remaa rayo epa lakesa. Go
raburi Amorait aa meda Mamri-na repena
puti para Abram rapu epa asa. Mamri
para nipuna ame Esko-para Ane lapo, nimu
Abram rapu upasimi.
14 Go rabu amena si Lot iyanumi mea
puamelo pagisa raburi, nipumi nipuna
ruru para asimi yada pape aanu para ma-
dini aanu page 318 yasa. Goa pua mo iyanu
nimu Dan adare pua ratu kiritisimi.
15 Go ribare Abram-me nipuna aanu epa
rumasa. Goa pua yadaa isimi. Go yada
wini pua Damaskas regepea ae adare Oba
regepea pua ratu kiritisimi.
16 Abram-me apo mea pisimide oyae
rayo-para Amena si Lot-para ona-repa para
pa onaanu page rayo wala mea ipisa.

Melkisadek-me Abram Maepeasa.

17 Abram-me mo Kedolaoma rapu
ralasimi ruru pabo ruboa ipisa raburi,
Sodom-na aamudumi Abram mo Save
awaro paune pare madaata ipisa. Abiare
go parere Aamuduna Awaro Paune su
teme.
18 Gote Adaa Aa mudu-na miru irae aa
pris Melkisadek-me bret wain lapo mea
ipisa. Nipuri Salem-na aamudu.
19 Nipumi Abram maepeata-awa goa sa:
Su yaa lapo warini Gote Adaa Aa Mudu-me
ne ora maepeaina.
20 Nena iyanu nena kipara mea giaa Gote
Adaa Aa Mudu ora so mada pena. Go rabu
Abram-me mo mea ipisa yaenu rayona 10
ap Melkisedek kasa.
21 Mo Sodom-na aa mudumi Abram para
lalo: Oyae rayore nena meainaga niri onaa
komea giaina.
22 Gore Abram-me mo Sodom-na aa
mudu para lalo: Neme Adaa Aa, Gote Adaa

Aa Mudu, su yalapo warisa Gote-para ora lalo:

23 nena nonapi yaere neme ogeda page namealua gore neme lalo: Abram ma-ama yaisu tepulu.

24 Ni yae meda na-mealua pare na aanumi aba nameya yaenu komea meano, go page nirapu puame aa repo Ane-para Eskol-para Mamre aalana komea nina iyanu rapu yada pamega go repare kalaina.

15

Gote-me Abram Para Onaa Adapu Maralawa Kenan Su Page Gialualo Agaa Rogasipi.

1 Goanu aba pinaloare, adea-podena Gote-na agaa gupa ipisa: Abram, pala naomape. Niri nena ralubi yade, Neme nere oyae waru gialua.

2 Gore Abram-me lalo: O Adaa Aa mudu neme niri ake gialiya? Niri naki meda namadu idega, Ninaa oyae rayore Eliesa gode Damaskas aame mealia.

3 Gorabu Abram-me lalo: Niri nogo-naki meda nagenede, goa pea pulu nina oyae rayore nina kogono aame rayo mealia.

4 Gorabu Adaa Aa-na agaa gupa ipisa: Nena oyae go aame namealia, pare nena madilide nakimi, nena oyae rayo mealia.

5 Nipu amanane mea pua goa sa: So yaapara adasa, mada dipialiri so ubakedonu dipia. Gorabu goa sa: Neme maralalide onaare gorupa ralalimi.

6 Abram-me Adaa Aa-na sa agaa kone rulasa. Gorabu, Adaa Aa nipu redepone aa sa.

7 Wala Adaa Aa-me nipu-para goa sa: Niri ora Adaa Aa, neme ne Kaldia suna Ur piri mea epawadere, go su ora ne gudiyatalo pawade.

8 Gorabu Abram-me lalo: O Adaa Aa mudu, neme go su na yaadelore akepu mada makualuaya?

9 Gore Adaa Aa-me nipupara lalo: Ni piri mena gawa meda para meme mena waipara, sipisipi yadapu meda page rayo mali repo pati mea ipu, yaa puluma lapo page mea ipu.

10 Abram-me mo yaenu rayo Gote piri mea ipua, lapolapolo loralapata pua rikirana pora masawa amupisa. Yalapo komea goa napi pa isa.

11 Gorabu yaa itayamame nolalo riya ipisimi pare, Abram-me ratu rubebe pisa.

12 Nare pabola popesa raburi, Abram nipu u adaa meda patisa. Gorabu nipu adaa riba medame rigitaniasa rabu pala omesa.

13 Gorabu Adaa Aa-me nipu para lalo: Neme go piare waru makuape, neme maralalide onaare ada medanini kimisu onaanurupa awalimi, goapua nimuri go alimide su ada onaana slav* kogono pae onaa alimi. Go onaana kogonore mali 400 rupara radapi kogono pualimi.

14 Goa palimide su adarenuri neme page nimu keda waru katoa, wala orope nimu gima epalimi raburi, nimumi oyae adapu mea epalimi.

15 Go yapare nere lo kumana rupara awa omali.

16 Nena ruru onaare go su-para abi naepalimi. Akoloya Amor onaame waea pa palaeme. Nimuna waea waru palaina loare pane ratu rubalua. Go rabu nena rururi kaara maala popenaloa nimu wala epalimi.

17 Nare paboa riba saraburi, miru yawapalae repenagaa sosopene-para paa meda page pata paa rupa roriaa ipua mena paaki lapona rikirana popesa.

18 Goyapinare Gote-me Abram rapu agaa rogasa. Goapua lalo: Nena rururi go su kalalo, go ipa Isip pua mo ipa Yupritis rupara

19 abia go suri Keni onaa-para, Kenis onaa-para, Kadmon onaa-para,

20 Et onaa-para, Peris onaa-para, Repaa onaa-para,

21 Amori onaa-para, Kenan onaa-para, Gigasi onaa-para, Sebus onaa-para, gonu pimi suri ne gialo.

16

Ega-me Abram-na Naaki Madiasa

1 Abram-na ore Sera nogo-naaki na madiasa. Yapare nipuna kogono pae, Isip nogo Ega asimi.

2 Gore Sera-me Abram para lalo: Adaa Aa-me ni nogo-naaki na geadega na kogono nogo rapu patalipina. Nipu mada nina ruru madaa maopaina. Abram-me Sera-na sa agaa ratisa.

3 Abram-me nipu Kenan mali 10 awa ore Sera-me nipuna kogono pae Isip nogo Ega mua aani ore ma-aulainalo kasa.

4 Abram Ega rapu patisa, goa pua naaki pada pirisa.

Nipu naaki pada pirisa makuawa nipuna surube onana rolo para napiri agaa napagisa.

5 Gore Sera-me Abram-para lalo: Go adalo kedare neme adape keda rialo. Nina kogono nogore nena kina sawade, goa pua abiare nipu naki pada pilo makuawa nina agaa na pagea. Adaa Aa-me ne-sana rikirana rumaina.

---

* **15:13:** Slav-re kogono yoto nai, pama kogono pae onaa, nimu bi-naiya. Gore nimuna surube onaana rolo para pimi.

6 Abram-me lalo: Nena kogono nogore
nena kina iya. Nena kone-para paliare
pape, gore Sera-me Ega udipa pisa pulu
nipu pogola pisa.
7 Adaa Aa-na Ensol-me Ega mo ipa repaa-
para su kapune pare adesa. Go ipare mo
Sur pora paginane popea.
8 Gore Ensol-me lalo: Ega, Serana kogono
nogo, apara awa, wala apara polalo pi?
Nina surube ona Sera pogola pulu.
9 Gore Adaa Aa-na Ensol-me nipu goa
lakesa: Nena surube ona Sera piri wala
pua, nipuna agaa pagape.
10 Ensol-me lalo: Nena rururi ma-
adayalua, goa pua dipiape rupa page mar-
alimi.
11 Adaa Aa-na Ensol-me wala lalo: Nere
naki pada-pi pulu naki madiali. Nipuna
biri Ismael lape, akoloya, Adaa Aa-me nena
re-e pagade.
12 Nipuri kira mena raa yana rupa alia.
Nipu onaa rayo rapu yada-kepealia rabu
onaa rayome nipu yada-kepealimi, goa pua
nipuna onaa rayo gimua agurapo alia.
13 Ega-me Adaa Aa go bi kasa: Akoloya
ni Ade Gote. Nipumi lalo: Abiare ni adea
Gote-re adalo.
14 Go ipa-na biri, Bia La Roi* teme, abia
page go ipare Kades para Bered lapona
rikirana popea.
15 Ega-me Abram-na naki madiasa, goa
pua Abram-me, Ega-me madiasa nakina
biri Ismail sa.
16 Abram-na mali 86 patinaloa Ega-me
naki madiasa.

17

Gote-me Abram Kagaa Bi Kasa.

1 Abram-na mali 99 patinaloa, Adaa Aa
nipu piri ipua lalo: Ni Gote purina-re ya-
pulu oroyalo nina rolo-para pirape. Goa
pua epeanu pape.
2 Nina rogae agaa nerapu ora palua, goa
pua nena onaa maadayalua.
3 Go rabu Abram nipu suna adaneawa
kubuniasa, go rabu Gote-me nipu-para lalo:
4 Go rogatepa agaana papeare go lapa-
toda nere ruru adapuna aara pirali.
5 Nere abiare Abram pida wala nateme,
nena biri abiare Abraham teme, akoloya
nere abia onaa adapuna aara maapiralua.
6 Ne madare ini adapu etalia. Goa pua
ruru adapu pitimi pare medalomare aa
mudu pitimi.
7 Go rogatepa agaare oroyalo salia. Goa
pua ne sana rikirana page, gome madu sali-
ade nogo nakinuna rikirana page, nimina
Gote pitua.
8 Go Kenan onaana su ne abia go kimisu
ipua epaa ayere, neme nepara nena orope
madusalide nogo naki walo diayawa, niri
nimina Gote pitua.

Yogane Rugulapena Rogae Aaga.

9 Goa pua Gote-me Abraham-para lalo:
Nere neme goapa toadare waru ratape
nepara nena ruru orope epaliminu page,
neme go rogatepa agaa waru pagoa
ratalepape.
10 Nerapu agaa gupa rogato. Nena ruru
orope epaliminu page, Nimi goa pipape. Aa
naki rayona yogane puduri rugutapape.
11 Ora rayona yogane puduri rugutapape.
Go robore sana roga i-agaana robo.
12 Naki rayore yapi 8 popenaloare, yo-
gane puduri rugulatepape, orope maralal-
imide rayona page komea goa pipape. Pa
ruru para kaboria epe onaana sinuna page
kogono aanuna sinu page.
13 Nena adare-para madininu page kabo-
ria epenuna page go rayona yogane puduri
ora rugulatepape. Go robomere nina, nimi
rapu rogae agaare (pa sama lama palia).
14 Yogane na ruguteade aanakinuri nina
ruruda diaga ratu rubape, gore nina rogae
agaa ruguta.
15 Gote-me Abram para wala lalo: Nena
ore Saraina, bi rado ma-ato, abiare nipuna
biri Sarah lape.
16 Nipu neme maepealua, goa pua nena
naki mada madialia. Nipu neme mae-
pealua pulu nipu mada ruru adapu epal-
imi. Aa mudunu page nipu mada opalimi.
17 Go rabu Abram-me kubuniawa, Gote
adaa bi kasa, nipume giri-loa kone gupa isa.
Gorupa mali 100 pope yomagae-na naki
madiata pae? Sarah page mali 90 yadega
naki mada madialia pae?
18 Gore Abram-me Gote para lalo: Nena
lae-are Ismael mada na palipae?
19 Go rabu Gote-me lalo: E, yapare, nena
ore Sarah-me nena naki mada madialia,
goa paliaga, nipuna biri Aisak lape. Nina
rogae agare nipurapu palua, go rogalipade
aagare orope maralaliade ruru rapu page
pa sama lama palia.
20 Nena si Ismail-para page, nena laedea
pagawade. Nipu page neme epea palua.
Nipu nogo-naki page adapu katoa, neme
ne madare ruru adapu page maralaina toa.
Nimu aamudu 12 page piralimi, goa pua
neme nipuna rururi puri waru pabenatoa.
21 Go yapare nina rogae aagare Aisak
rapu rogalua, mo mali medana Saraha-me
madialiade naki rapu.
22 Gote-me Abraham rapu aaga lo kiritu-
are nipu pisa.
23 Ora go yapinare Abraham-me nipuna
si Ismael para, nipuna adarupara madini
naki rayo para moneme kaboria epe-naki
rayo page nipuna adarepara asimi aanaki

* **16:14:** Bia La Roi-na biri niana ada-agaanare ni ade Gote tema

rayona yogaene puduri rugulaisa. Gote-me lakisade rupa.
24 Abraham nipuri mali 99 patina loa,
yogane pudu rugusa raburi,
25 si Ismael-re mali 13 patina loa.
26 Abraham para si Ismael lapore meda
rabu go yapina yogane pudu rugusipi.
27 Go raburi Abraham-na su-ada para
asimi aa naki rayopara pa su medapara
kaboria ipisa aa nakinuna page rayo nipu
rapu yogane rugusimi.

18

Kimisu Aa Repo Abraham Adola Pisimi

1 Adaa Aa Abraham piri wala ipisa,
mo Mamre-na adaa repena puti regepea
narepame riripu waru pisa pulu Abraham
nipuna sele ada poragape para pirisa.
2 Abraham-me adasaisa pare aa repo pa
go pare reka aina adisa. Nipumi nimu
adoare sele ada gimoa aloma madari pua
alu pua kubunaisa.
3 Nipumi lalo: Naa adaa aanu, epea
pamega, nimi nina ada nagimoa pulupape.
Ni nimina kogono aa.
4 Ipa aba mea gula epono, goa puare
nimina age aba radepeano go ada repena
repara kitu piramina.
5 Neme nimina nape eta meata pono, goa
puare puri mua nimina polalo pame nane
palimina. Nimi naa adanane epamenada
rana piaga nimina eta managolano. Ni-
mumi lalo: Mada, nena laeare paina.
6 Gore aipapulu Abraham nipu Sarah
piri sele adapara pisa. Nipumi goa-pua
sa: Aipapulu plawa 20 kg ora epede waru
adaapu managola, pereke-yoa bret waria
ira.
7 Wala aipapulu nipuna gawa menanu
aisimi para aloma pisa, goa pua epe pena
apa ae yandapu mena meda pua mua
nipuna kogono aa epa kaloa aipapulu man-
agolatepa sa.
8 Mo gawa mena aba risa raburi gawana
midi para gawana adu ipame warini eta-
para mo gawana adu ipa medaloma mea
ipisa. Goa pua mo kimisu aa repo epa kasa.
Go eta nala pirinare, nipu repena repara
suruba adoaisa.
9 Nimumi lalo: Nena ore Sarah akepa?
No sele adapara no piada-sa.
10 Go rabu mo aa medame lalo: Ora go-
dina ne piri para wala malina epalua, nena
ore Sarah-me naki meda madu saba piralia.
Gore Sarah-re nimuna masanane sele
ada poragape para pirua pagaba pirisa.
11 Abraham para Sarah lapore onagae
yomagae lapo pirina. Sarah nogo-naki
page madiape ai nai rabu.
12 Sarah-me nipuna agurapo pirua giri
loa, goa kone isa. Niri aba ora onagaesi
yade, nina adaa aa page ora yomagaesi
yande pare ni mada go padane para patape
rana salia pae?
13 Go rabu Adaa Aa-me Abraham-para
lalo: Neme lalo agaanare Sarah-me giri
akolo tapae: Niri onagae yadega neme naki
meda madialua yapae?
14 Yae meda Gote-me papeare mada na-
paliaya? Wala malina apo epalua lawade
raburi Sarah-me naki mada madu saba-
piralia.
15 Sarah palame omisa pulu yagaa loa:
Giri nalawadesa. Nipume lalo: Giri laedega
yagaa nalapesa.

Abraham-me Sodom Ada Kagure-para Ae Onaa Nataina Sa.

16 Mo aa repo polalo rekesimi rabure
nimumi Sodom adaniasimi. Goa pua
Abraham-me nimu pulumi rupa adoa rap-
atalo nimu rapu puamama pisa.
17 Go rabu Adaa Aa-me lalo: Neme pulalo
pi-are Abraham-re kudiri palua pae?
18 Abraham-me maralaliade rururi
adayoa puri komeada pabalimi, goa pua
nipu madare go suada rayo epeama palia.
19 Neme nipu aba mada-misu pulu
nipumi nipuna nogonaki-para nipuna
adare para aeme onaa rayo mana tea.
Neme katoa agaa ratinaloa nimumi epea
pua ni epe kone gina. Goa pua Adaa Aa-
me Abraham-me maralaliade rurunu page
palua siade aonuri ora palia.
20 Gore Adaa Aa-me lalo: Sodom Gomora
supara pimi onaame peme wae-yaenuna,
agaa ora adapu epeada.
21 Ni gopara pulu, nimuna peme waea
adola, goa pua ora yapalo nabipa adalu-
ame.
22 Gore aa lapo Abraham gimoa Sodom
adarena poranini pisipi. Adaa Aa-re Abra-
ham aisa pare pa aisa.
23 Go rabu Abraham nipu Adaa Aa rege-
pea ipua lalo: Neme epe onaa para wae
onaa rayo taliya?
24 Go adare para epe onaa 50 pitimire,
neme nimu page wae onaa rapu pa taliya?
Neme mogo epe onaa 50 niminawa go
adare pa inateya?
25 Nemere epe onaa-re, wae onaa tala-
arare nataliya? Mo wae onaa me pemea
madaa, epe onaa rada nanena, neme goa
napaina. Nere onaa rayo rumae aa yade
pulu; epea ora paina.
26 Adaa Aa-me lalo: Epe onaa 50 piralimi-
dare gore pana bina natalua.
27 Gore Abraham-me nipu wala lorapisa:
Adaa Aa, neme wala rana lapopa agaa
mealo. Niri taaga para do lapo rupa yade.
28 Goa peaga 45 epe onaa piralimiri mo
50 ma-epapena supu diayaliare pa taliya?
Neme 45 adaluare, gore nataluasa.

29 Rana repopa wala Adaa Aa para goa sa:
Gore 40 ama yaliare, gopage pa taliya?
Adaa Aa-me lalo: 40 piralimi-dare gimalua.
30 Abraham-me lalo: Adaa Aa neme ratu
na yawape, wala agaa meano, gore 30
yaliare, ake paliya?
Adaa Aa-me lalo: Neme yada na palua 30
piralimi da page.
31 Abram-me lalo: Ratu na yawape neme
ne wala apo agaa mealoga. Pa 20 komea
yalia-dare ake paliya?
Nipumi lalo: 20 komea piralimi page
natalua.
32 Abraham-me wala lalo: Adaa Aa neme
ni ratu na yawape, pare neme ne rana-
komea wala agaa mealo. Gore pa 10 ama
yaliare ake paliya?
Nipumi gorupa abusa: Ora 10 ama yalia
page na talua.
33 Gore Adaa Aa-me Abraham rapu agaa
lo kirituare nipu pisa, go rabu Abraham
nipu page ada pisa.

19

Lot-para Nipuna Repa Pogola Pisimi.

1 Aebore mo Ensol lapo Sodom pua opa-
paisipi. Gore Lot-re adarena kerepo para
pirisaya.* Nipumi nimu adoare, rekataboa
nimu madata pisa, goa pua iniaga su kaloa
ma kubunaisa.
2 Na adaa aa lapo, nipumi lalo: Nipina
kogono aana adapara kitumu, age radepe,
patalipina. Goa pua ribarekore nipina
palipina.
Dia nipumi lalo: Mo onaa kiritaemede
amaa patalipa.
3 Lot-me ora dia loa puri pabisa pulu
nipuna adapara pisimi. Nipumi eta man-
agolaisa, bret page ist nai irua nisimi.
4 Nimu u pena patulalo pala pirinare
Sodom adare para asimi aa rayo, oge adaa
rayome ada epa kutapu sabasimi.
5 Nimumi Lot yasimi: Go riba epapede aa
lapore ake pape? Amaa nia piri mea ipu,
niame nipu pake namona.
6 Lot nimu adolalo amaa pulawa pora-
gape waru moganiasa.
7 Goa pua lalo: Dia na adami aanu go
wae-yaere na palimina.
8 Adalepa, niri nogo lapo, aa rapu abi
napati madu ide. Nipu amaa mea epono
goa pua nimina rana ratalimina. Go aa
lapore yae meda na palimina. Nina ada
epape pulu neme nipu ora rabamealua.
9 Nimumi talo: Pane popa a. Goa pua
nimumi lalo: Apo aare pa epa ae aa yade,
goa pua abiare nipumi nia surubaluame
pana. Aa lapo mada pulaa-pamaare, ne
madaa ora waea waru pumuna. Nimumi
Lot pane orolo paisimi, goa pua pora gape
atubitua rupara odobatalo pisimi.
10 No rupara pirisipide aa lapome Lot
yolorua pora-gape agolaeme garula sasipi.
11 Goa pua nipume mo pora-gape para
asimide aanu, oge adaa lapo ratana ini ma-
rubu paama pisipi. Goa pisa pulu nimumi
pora gape adape rupa marisimi.
12 Mo aa lapome Lot-para lalo: Go para
nena onaare meda aeme? Nena siwanenu
page, gonuna siwanenu page, o pa nena
onaanu page go ada kagure-para meda
aeme? Aipapulu pua lamu-mua, pane
pogola pulupa.
13 Ake peada ya, go su adare apo pabo tu
rubalepada. Go adare-para aeme onaame
peme waeare ora adata pulu, Adaa Aa-
me go adare pabotu rubaponalo sa mea
reparia.
14 Go rabu Lote-me wane lapo mulalo pi
akua lapo laketa pisa. Nipumi pua lalo: Go
su aipapulu gimoa pane pogola baini sa,
Adaa Aa-me go ada kagure pabo rubolalo
pia! Gore akua lapome pa makirata kone
isipi.
15 Riba rekore mo Ensol lapome, Lot
aipapulu ma rekaisipi. Nipumi goa sipi:
Aipapu tapa! Go aeme nena ore para wane
lapo page. Gore go ada kagure talawa nimi
talia.
16 Lot-me aipapu na sa raburi, mo Ensol
lapome kimina misipi, ore wane lapona
ki mina mua aipapulu adarena amanane
mea pisipi, gore Adaa Aa-me nimu odome
omesa.
17 Nimu ama mea ipuare, mo aa medame
goa sa: Pogola pulupa! Goa puare wala
napereketua adalepape. Mo paune pare
palimi rabu page kitu na piralepape! Nimi
omalimiga so rudu rudu pogola pulupa.
18 Naa Adaa Aa-laapo, sogo rudu rudure
ora dia.
19 Niri aba raba meape-de, go page ni epe
kone sua raba meapede pulu, rana sogo
rudu rudure pope-ai nasala, pena pulano
apo yaeme ni mealia pulu, ni omalua.
20 Mogo ayaa oge adare parare mada
palua. Ni pogola go para pono, gore ora
oge adaresiya? Goa palua rabu ni mada
epealia.
21 Nipumi lalo: Madaga apo lae adarere
natalipa.
22 Goa peaga mogo para aipapulu pogola
pulupa, nimi go para abi nape alimina yada
napalua. Goane go adarena biri Soa† teme.
23 Lot Soa opapaisa raburi nare aba raa
ipisa.

* **19:1:** Adaa adaanuri ada-rena kerepo para pirala pisimi rupa Lot-re Sodom ada-rena kerepo para pirisa. † **19:22:** Soa bina rere oge ada-resi.

24 Go raburi Adaa Aa-me yapara pirumea
repena sula yai rupa Sodom Gomora
lapona mea repaisa.
25 Nipumi go awaro paunena asa su ada
luabu rayo iru rubisa, go adare para asimi
onaa rayo para emaapu page iru rubisa.
26 Lot-na ore pereketua adamonesa rabu
nipu aipaa ana ausa.

27 Wala yapipure Abraham aba ribareko
rekataboa mode pare pisa, aba Adaa Aa
rapu agaa sade pare.
28 Nipumi Sodom Gomora lapo adaneasa
pare apode awaro paune su rayo page miru
kapukapu ropatisada adisa, go mirure
adaa repena ropati rupana adisa.

29 Gote-me mo ada kagure iru rubala-
awa nipumi Abraham-me sa agaa nimi-
nasa. Goa pua nipumi Lot pane mupawa
nipu ae adare luabu iru rubisa.

Lot-na Wane Lapo Nipuna Aara Rapu Patisipi

30 Lot-para nipuna wane lapo Soa gimua
so pore-para pua asimi. Nipu Soa ape pala
omisa pulu, nipuna wane lapo rapu ana
apeda meda para asimi.
31 Yapi medame, mupa nogome nipuna
aki para lalo: Sana aapare yomagaesi, goa
pua saa rumape aa page meda dia. Gore
ona rumapeare abade su rayona pia ya-
pulu.
32 Goa pea pulu sana aapare ipa waini
nena lapana, goa pua sa nipu rapu pata-
pana, goa pua niana ruru same aapa-rapu
maralapana.

33 Go ribare nipuna aapa ipa waini ne-
nasipi, goa pua mupa nogo araa rapu pua
patisa. Nipuna wane nipu rapu epa patua
reka pisare namakuasa.

34 Wala yapi medame mupa nogome
orope nogo para lalo: Ni abala ribare apa
rapu patawade. Abia ribare nipu ipa waini
wala nena lapana, goa pua ne aaparapu
patalipina, goa puare niana ruru, sana
aaparapu wala maralapana.
35 Go ribare nipuna araa ipa waini wala
nena loa wane orope nogo araa rapu pua
patisa. Nipuna wane orope nogo epa patua
reka pisa page namakuasa.

36 Lote-na wane laporata aara rapu awa
naki pada pirisipi.
37 Mo mupa nogome naki madua nipuna
bire Moab‡ sa. Nipuri abia Moab ruru-na
ara pia.
38 Wala orope nogome page naki madisa,
goa pua Ben-Ammi§ lo bi maaisa. Nipu
page Amonite ruru-na aara pia.

20

*Abraham Gera Pisa Rabure Ore Sarah-
re Bani Ma-aulaisa.*

1 Abraham-me Mamre su gimoa Negep
supara pisa. Nipu Kedes para Sar lapona
rikirana pua asa, goa pua nipu Gera ogesi
pua awa.
2 Ore Sarah-re, nina bani yade sa.
Gera-na aa mudu Abimalek-me Sarah pua
meatepa loa nipu misa.
3 Rana meda riba Abimalek piri Gote
epana ipumea nipu para lalo: Nere omali.
Gore apo meaede onare aa aba pe ona
yade.
4 Abimalek nipu mo ona piripara abi na
pisa, goa pua nipumi lalo: Adaa Aa waea
napi onaare pa taliya?
5 Nipuna bipa ni laagiade: Sarah-re nina
bani lade. Oname page nina bani lade.
Neme waea kone nasawa, epea pikone
sawa.
6 Gore Gote-me wala epana ipua goa sa:
E, gore pa epea pi kone saede, pare ne
mo onarapu naa pataedere, ni repara waea
palilo neme ma-parude. Goane mo ona naa
oraina-laawade.
7 Abiare apo ona nipuna ani wala kalape,
gore nipuri nina agaa lae aa yade, goa pua
nipumi nena beten lalia, goa palia rabu ne
epe rupa ali. Go yapare nipu na katedare,
ora ria-lalo ne page nena onaa page rayo
omalimi.
8 Wala yapipu aba ribarekore Abimalek-
me nipuna kogono aanu yasa, mo nipuna
adisade yae luabu lakelo kiritisa raburi,
nimumi pala waru omisimi.
9 Go rabu Abimalek-me Abraham-para
ipuloa lalo: Nemere niare akepae pae?
Neme neparare waea meda napawade,
gore neme kedare nipara naa onanu piri
apo mea epaena? Neme nipara paenare
napapea paena.
10 Abimalek-me Abraham agaamisa:
Goare nemere akena rena pae?
11 Abraham-me lalo: Nina bipa goa lawa,
Go adare para Gote pala na-omeme ada
kone sawa. Onaame nina ore nimu mulalo
niri talimi kone sawa.
12 Ora riare nipuri nina bani page yade,
sana-aapare komea yapare amare rado
rado; goyapare nipuri abiare nina ore
yade.
13 Go raburi Gote-me nena aapana su
anda gimapu saraburi, neme nipu-para
goa su: Nena lo-pu robare ni gupa giape,
palipade suluabu parare, niri na bani yade
lape.
14 Go rabu Abimalek-me sipisipi para
gawa para kogono aa onanu page Abraham

‡ **19:37:** Moab bina re-re aapa-na si. § **19:38:** Ben-Ammi bina re-re aakuana si.

epa kasia, goa pua nipuna ore Sarah page wala nipuna kasa.
15 Abimalek-me lalo: Na suri ogepu apo naiyada, nena rana paliapara ape.
16 Sarah parare goa sa: Nena baniri neme mone ini (tausen) kina go kalaloda.* Go piamere nepara nena rurunu rapuri agaa meda na salia lalo, nerapuri agaa ora ogesida page ora na salia.
17-18 Gote-me Abimalek-na rurupara ona nogo rayore nogo naki na madinasa. Akoloya, Abimalek-me Abraham-na ore Sarah nipu misada. Gore Abraham-me Gote repara beten paisa. Go rabu Gote-me Abimalek-maepeasa, ore para nipuna kogono nogonu page, goa pua nimumi nogo naki wala madisimi.

21

Sarah-me Abraham-na Naki Meda Madiasa

1 Abiare Adaa Aa-na rana Sarah-repara nipuna sarupa wala pisa, ora mo Adaa Aa nipuna palua sia rupa ora goa pisa.
2 Sarah-me naki pada pirua Abraham-na naki yomagae dina madiaisa, gore ora mo Gote-me madiali sa dina madisa.
3 Abraham-me nipuna Sarah-me madiaisa nakina biri Aisak lo bi ma asa.
4 Aisak nipu yapidi (8) popisa raburi Abraham-me yogane mo Gote-me pipape sarupa ruguta pisa.
5 Abraham nipu mali 100 popenaloa nipuna si Aisak madisa.
6 Sarah-me lalo: Gote-me ni giri malasa, go rabu onaa rayome page go rema pagoa giri nirapu teme.
7 Nipumi wala lalo: Apimi Abraham-na naki madiawa adu katea sa pae? Goyapare nipuna naki yomagae rana apo madiarude.

Abraham-me Ega-para Ismael Lapo Ratu Rubisa.

8 Aisak adayoa agina adu adawasa, go rabu adu adawaisa yapinare Abraham-me adaa eta meda iraisa.
9 Goyapare Sarah-me adisapare Ega mo Isip oname Abraham-na madiasa nakimi giri giri lala pirisa,
10 go rabu Sarah-me Abraham para lalo: Apo ona-re pakogono ona yadega si-rapu pane raturuba, go kogono onana si-mi naa oyae rayore na si Aisak rapu mada na rumalipiga.
11 Go agaa-mere Abraham lokeda waru risa, gore nipuna si mada kone mapirasa pulu.
12 Yapare Gote-me nipupara lalo: Neme go naki para apo slav kogono ona lapopara lo-keda ogepu rubape. Goa peaga Sarah-me tea pagape. Apo ma ralali sude rururi gore Aisak mada para sude.
13 Neme mo kogono onana si madare ruru adapu warialua, akoloya nena si yada.
14 Wala riba-rekore Abraham-me etapara ipa lapo noria pua Ega na pasana mariasa. Goa pua naki agiaya rapasa. Nipu aagiaya pua Besiba su kapune-pare opopawa pua pamudipiasipi.
15 No madisipi ipa diasa-raburi, mo naki repena-re meda-para ma-pirasa.
16 Goa pua ogeda mo-pare nenepu pua pirisa, mo naki omaala adape yada, gimoa pua re lala pirisa.
17 Gote-me mo nakina re lalaina pagesa. Gote-na Ensol-me yaa-para awa Ega yasaa: Ega, akepeada lae? Neme pala naomape, Gote-me nena sina re pagade.
18 Nena naaki pua mua kimi mea ipu. Gore ne madare neme onaa adaapu maralama pena toa.
19 Gorabu Gote-me agina ini rupaina sa rabu nipumi ipa naaku meda adesa. Gore nipumi mo ipa meme mena yogane pe-para norua naki-mi nenalo pua kasa.
20 Gote nipu go naki-rapu pirisa-pulu adayabisa. Nipu mo su kapuni-pare aware yaa-yapa piapena makuae aa aisa.
21 Nipu mo Paran-su kapune pare aisa raburi, nipuna aagi-mi Isip ona meda yoto kasa.
22 Go yapinare Abimelek-para, yadapi aanuna Surube aa Pikol lapome Abraham-para lalo: Gote-re nena oyae meda pulalope-para ne rapu pia.
23 Abiare ni Gote-na ini-agaana goa napalualo lapawa ni-na makirape, o nina nogo-nakinu page, o gonumi madialimide page. Neme ne epea pawadeane epaa-aye adare page, epea paluaga neme ni ora epea pape.
24 Abraham-me lalo: Neme ora palua-sa.
25 Gore Abraham-me nipuna ipa-naaku Abimelek-na Kogono aame misa rabu Abimelek rapu agaa lalapasipi.
26 Gore Abimelek-me lalo: Goa panare apimi panapalo marea-sa. Ni aba nalagiaede pare, wala abia go pogolasatoda.
27 Gore Abraham-me mena sipisipi-para, mena gawa-para, meapua Abimelek pua kasa rabu, nipu lapo upasipi
28 Abraham-me sipisipi mena wai 7 kuta meda-para meamaisa.
29 Go rabu Abimelek-me Abraham gupa agaa-misa: Apo mena sipisipi 7 kuta rado para ainalaere, akolo-pi?
30 Nipumi lalo: Go mena sipisipi neme meainalo pi, goa pali rabu mo ipa-naku neme awesade kone ina.

* **20:16:** 1,000 Silva mone-na kendare abiare K14,000 rupa.
* **21:31:** Besiba teme-re agaa rogae ipa.

31 Goa-peada go suri Besiba* teme, akoloya go-pare nipu lapona agaa aba rogaeisipi.
32 Abimelek-para yadapi aanuna aa mudu Pikol lapo nipu Wala Pilistia-nuna Su-para pisipi.
33 Abraham-me Tamariks repena-wai Besiba poaisa. Go pare-re nipumi Adaa Aa-na bi loa lotu Sa, go Gote-re oroyalo kagaa pialoa.
34 Goa pua Abraham mo Pilistia aanuna Su-para adalupu pa awaisa.

22

Gote-me Abraham Kotisa.
1 Yapi medaloma popena loa, Gote-me Abraham kotisa. Gote-me nipu-para lalo: Abraham! Abraham-me lalo: Ni go ayoda.
2 Go rabu Gote-me lalo: Nena si, nena si komea, Aisak, neme kone mapiranedere mo Moria su-para pulupa. Neme watoade pore medana iru madiayae miru pua irape.
3 Ribarekore Abraham rekataboa nipuna donki mena managolaisa. Nipumi Aisak-para, nipuna kogono aalaapo lamuripinisa. Nipumi iru madia yape miru irape repena mada rekepuare, nipu Gote-me pope sade-para pisa.
4 Repopa yapinare Abraham-me, mo polalo pisade su pua ada monesa.
5 Nipuna kogono aalaapo-para lalo: Donki mena-rapu ado atepape, naki sare mogo pare popona. Gote adaa-bi pua kaloa wala epopona.
6 Abraham-me iru madia yae miru irape repena kapuri, si Aisak mariawa, repena ega-para, rai napi lapore nipuna ki-para ripinisa. Goa pua nipu komeapara pua-mama pisipi.
7 Aisak-me araa Abraham-para lalo: Apa? Abraham-me lalo: Na si akeya? Aisak-me lalo: Mo repena ega-para repena kapu lapore go ripinitipa ga, mo iru madiayae miru irape mena sipisipi ra?
8 Abraham-me lalo: Naa si, apo iru madiayape miru irape mena sipisipiri, Gote-me managolalia. Goa pua nipu padane-para pisipi.
9 Gote-me lakesade-para ipisipi raburi, Abraham-me ana reke meda go-para waria, repena kapu ana rekena isa. Goa puare sina ki alapo rogawa, so ana rekena musawa repena kapu mada saniasa isa.
10 Goa pua, nipuna ki ridulawa, rai napi mua si awolalo pisa.
11 Go rabu Adaa Aa-na Ensol-me soyapara awa yasa: Abraham! Abraham!
Nipumi lalo: Go ayoda.
12 Apo naki mada ki napirape. Nipu mada yae meda napape, abiare makuato, ni Gote mada kone mapirarina, gore nena si padane yade kone nasaede. Ni pagulalo paede.
13 Abraham-me adasaisa pare sipisipi mena meda repena pala ubura ipara ima mapalaga tabaisa. Nipumi mo sipisipi pua mua si polo-para iru madiayae miru mea irisa.
14 Go rabu Abraham-me go suri: Adaa Aa-me Managolae sa. Gore abia page go pore-re Adaa Aa-me managola-walialo gupa pateme.
15 Adaa Aa-na Ensel-me soyapara awaa rana laapopa Abraham yaloa lalo:
16 Adaa Aa-me lalara nerapu agaa rogato, akepeadaya gore neme goa padeane, nena si ora naa loma naki padane pida nalade.
17 Neme ne ora maepeawa, nena maralalide rururi, uba kedonu yaapara ayade rupa page, ipa mu rupa page maralalua. Go maralalide rurumiri iyanu pabo-tu rubua, nimuna adarenu page nimu minabalimi.
18 Nena maralalide onaa madare, go su rayona onaa rayo maepealua. Gore neme na agaa pagaede pulu.
19 Abraham nipu wala nipuna kogono aa laapo asipi pare wala ipua Besiba nimuna padane para pisimi. Goa pua Abraham Besiba pua asa.

Rut
Aba-Ripia dipiape agaa:

Go buk-na remare ora epe remaa meda ia. Aa mudunu asimi dina pia. Rut-re Moap oname Israel ruru aa meda pisa. Nipu Moap ruruna suna aasipi pare Rut-na aani omesa raburi Rut-mi aanina agi surubua nipuna supara pisa rabu ratamea Judia supara pisa. Rut nipuri Israel onaana Gote-na rolopara pirisa. Oropere Rut nipu aa meda pua king David-na aaya ipisa gore nipu Israel ruru-na epe aa mudu (king).

Go remaa dipiali-raburi neme go ona Rut raname waru omali. Ririnane Rut-re Gote na agaa napage ona yapare nipuna loromba rayo Israel-na Gote kaloa aya page kasa. Rut nipuna pisao rayomere Gote na rekena iagaa rayo Israel onaa kasare ratisa. Nimimi Gote ora raaname waru omalepape. Go page nimina yagonu raaname omalepape. Go buku-miri raarane ae onaame page Gote na puri mua nipuna ruru-para mada epalilo lapaaya. Goa pali raburi Israel onaa medalomana peme aanu page mada rabuaniaali.

Rut-na ruru Moap omesimi

1 Agaa Pagoa rumaae aanumi Israel su surubisimi raburi reae ada meda pabisa. Betlem aa medare nipu Juda aa-ga pa ogepu yapina Moap supara aata pisa. Go aa-re nipuna ore-para si lapo page pisimi.

2 Go aana biri Elimalek pare orena biri Naomi yade. Si lapona biri Malon-para Kilion lapo. Pirisimi nimuri Eprata ruru gore Juda ruruna Betlem supara aawoa pisimi. Nimu Moap aata pisimi.

3 Go yapare Elimalek omesa raburi Naomi nipu si lapo raapu pirisa.

4 Orope naaki lapome Moap ona lapo misipi. Go ona lapona biri Opa-para Rut lapo pirisipi.

5 Gore Malon-para Kilion lapo page omesipi. Abiare Naomina aani-para si lapo page omesipi-pulu agurapo aasa.

Rut-me Naomi epea pisa

6 Naomi-mi remaa gupa pagesa: Adaa Aame nape eta nipuna onaa kaloa epe raana kalalo pagesa. Go rabu nipuna aaya lapo raapu Moap su gima polalo managolasimi.

7 MoJudanuna su-para Naomi-para aaya lapo page pisimi pare pora pa pulawa.

8 Naomi-mi nipu goa lakesa: Nipi wala nipina ada pua nipina ama lapo raapu pua aatepape. Nipimi ni page na si lapo aba omapede page epea pisipide-pulu Adaa Aame page nipi epea mada palia.

9 Adaa Aa-me nipi rabamealia rabu nipi page aa pua epe-rupa mada aalipi.

Naomi mi ona lapo para patalepape sa rabu nipumi re ora waru sipi

10 pare nipumi gipia loa nena onaana ada baina sipi.

11 Yapare Naomi-mi lalo: Diaga nipina ada palipina sa. Akepeada nipimi ni ratamea epalipiya? Dia.

12 Niri onagae yade. Ni aa meda wala mada na-palua. Nipina adaa wala palipina. Go page neme abia go ribaa aa meda pua naaki madialua rabu

13 nipimi surubaawa go aa mada napalipi. Gore nasurubalipi nipi pa aanu meda palipina. Adaa Aa-me ni waea pisapulu, nipi page odo waru pia.

14 Rut Opa lapo upia re wala sipi. Opa-me Naomi patape loa pisa pare Rut-ri Naomi raapu pa aisa.

15 Go rabu Naomi-mi Rut goa lakesa: Ada, nena akini nipuna onaanuna ada pua nimuna makirae gote-nuya wala mo pulada. Ne page wala pulupa.

16 Gore Rut-me agaa gupa abusa: Ni ne minarepaawa ora pulo rutu natape. Ne palide suparare ni page pamuapana. Ne aali-parare ni page aawapana. Nena onaare nina onaa page yalia. Nena Gote-re nina Gote page yalia.

17 Ne omali-parare ni page omaluada rogaalimi. Yae medame saa naruguna lapana. Neraapu go rogaato agaada mabebola taluadare Adaa Aa-me ni mabebola talia. Omape yaeme ne saa rugulala paina.

18 Rut nipu Naomi raapu polalo agu rapesa-pulu nipu agaa wala meda nasa.

19 Goa pua nipu lapo Betlem pua pelapasipi. Naomi nipu Betlem pua opopasipi rabu go ada repara piri onaa reko oyasimi. Go rabu go ada piri ona medame goa sa: Gore Naomi ya?

20 Go rabu nipumi nimu goa lakesa: Nimimi nipara Naomi bi wala natapape. Nipara bi Mara tapape. Akoloya? Gote puri rayona reme ni waea pisada lalo. Goa peaga ni kone wae mi ona-yapulu niparare Mara-ya tapape.

21 Ni go supara pa aaru raburi oyae adaapu waru oraaru pare Ada Aame ni wala mea epaa raburi oyae meda wala nasaayo. Ni kedaa ma-adasa rabu ni radaa ne.

22 Go remaare Naomi Moap su gimoa epena remaa yade. Rut Moap ona raapu nipuna ayaa ona pua nipu Betlem opopasipi. Gore rais bali ini napeyoa kereape yapi dina ipisipi.

2

Rut-me Boas-na maapu eta asapisa

1 Boas-re Elimalek-na ruru-para ada aa
pirisa. Nipuri Naomi-na abana aanina ruru
aa.
2 Yapi medame Rut-mi Naomi-para goa
sa: Niri maapu-para aanumi ponatu amu
peme rais balina ini kereta pulu. Ko-
gono aanumida mada temedare gore nimu
raapu aawa rais madiaa palua.
3 Gore Rut maapu-para mo kogono
aanu ratamea pua rais bali-na ini pua
makiroatasa. Go maapuri Elimelek-na ame
Boas-na maapu kone na-isa. Boas-me Rut
epea pisa.
4 Boas-me Betlem su gimoa nipuna ko-
gono aanu piri epa pelapaawa go-rupa epe
naarepa sa. Adaa Aa nimi raapu pirina sa.
Gore nimumi nipuna agaa gorupa abusimi:
Adaa Aa-me ne maepeaina.
5 Go rabu Boas-me surube aa gupa agaa
misa: Go ona inumakua-re ane ruru nogo
ya?
6 Surube aame go-rupa abusa: Naomi
raapu epape ya pare pa ruru nogo meda
yade. Nipu Mopa gimoa epape-ya.
7 Nipumi ni agaamea apo aanu raapu
pamua bali ini kiratano la. Nipu ora ribaa
reko ripima kogono pua kitu ogesi go epa
mealada.
8 Go rabu Boas-me Rut gupa lakesa: Go
nogo, naa agaa paga. Ne wala maapu
meda-para napope. Dia pa go maapuna
balina ini keraina. Nena kogono ona-repa
raapu kogono paina.
9 Kogono pimi-rupa adoa nimu raapu
aape. Nina kogono aanu aba lakeloa ne
waru surubalepapelo lakelawa. Ipa nala
paliare apo no imiga nola pope.
10 Rut-me rumu pegepua suna kubuni-
aawa Boas-para goa lakesa: Niri pa ada
meda ona yadega akepeada neme ni adoa
epea pi?
11 Boas-me agaa gupa abusa: Nena aani
omenaloa nena aaya-para paeyade-a rayo
aba pagawa. Ni makuaayo. Nena ama
aapanu-para nena adare page gimaeyade.
Goa pua nina onaanu raapu epa aaye.
12 Ne Gote piri epaena Israel-na Adaa Aa
nipumi ne surubenalo. Gore nipumi nena
pae epe aunu aba ada-pulu ne epe yoto
gina.
13 Gore Rut-me Boas-na agaa gupa abusa:
Neme ni ora epea waru pi. Niri nena epe
kogono onanu nonapida dia pare neme ni
epe agaa kuma pi lage rabu go-me nina pu
robaa ne piri mea epea.
14 Eta nape raburi Boas-me Rut wala goa
lakesa: Ne go-pare ipua bret meda epa mua
wain-para pataawa naa.
Go rabu Rut nipu kogono ona meda
raapu pirisa. Go rabu Boas-me repena
egaana irini bali medaloma kasa. Mea nisa
rabu Rut-na robaa rubisada medaloma pa
isa.
15 Rut-me eta no kiritua balina ini
medaloma kirata isa. Go rabu Boas-me
nipuna kogono aanupara goa sa: Nimi
apo radala pira ia balina iniri Rut-me
mea kirata ina tapape. Nimimi nipu ratu
nayawalepape.
16 Nimimi balina rogorogo medaloma ma
lopatepape. Nipumi mea kirataina nimimi
nipu naratu rubalepape.

Rut-me mo pisa-o rayo Naomi pua lakesa

17 Rut-me rais balina ini amaa kirita amu
pala pirina naare pabola popesa. Maki-
raata suare ini rada rada malaawa napere
kirita isa. Nape iniri ten kilo popesa.
18 Rut-me adare-para mea pua aaya pua
wasa. Naare-palu nisade etana purapina
page aaya pua kasa.
19 Go rabu Naomi-mi Rut gupa agaa misa:
Abiare balire aapara meae? Nere kogono
akepiane aana maapu-para pae? Ne adoa
kone saana aare Adaa Aa-me nipu epea
pina.
Go rabu Rut-me agaa gupa abusa: Abiare
ni Boas-ne aa-na maapu kogono pawa sa.
20 Gore Naomi-mi lalo: Adaa Aa-me go aa
ora ma-epeaina sa Adaa Aa nipuna palua
ne-are aba omeme onaa page pa pimi onaa
mada page ora pea: Naomi-mi wala goa sa:
Go aare niana yapi mada ora niana ruru
yade.
21 Gore Rut-me goa sa: Boas-me nipara
wala goa la. Nere nipuna kogono onanu
raapu kogono pua bali kirata sape kogono
dia yalia rabu pua gimaina la.
22 Naomi-mi lalo: Ora lae Aaya. Gore
neme aa medana maapu-para kogono pali
raburi go aa-na kogono aa-numi ne wae-
anu palimi. Goa peaga Boas-na kogono
onanu raapu kogono paina.
23 Rut-me Boas-na kogono onanu raapu
kogono paama pua bali-para wit lapo po
kiritisa. Goa pua Rut nipu aaya raapu pa
aasa.

3

Boas-me Rut epea pisa

Naomi-mi Rut-na aa asapasa

1 Naomi-mi Rut gupa lakesa: Aaya pagae.
Neme ne surubape aa meda asapano pae?
Ne suruboa waru ado aata pea-rupa.
2 Abiare paga go aa Boas nipuna kogono
onanu raapu kogono paayadere ora nina
yapi ria yade. Abia go ribaare rais balina
yo kininu waritimi-para kogono palia.
3 Gore ne pua wel sada-nupara epe man-
inanu maraaawa nena yogane ipaa pua
radepeape. Goa pua nipuna kogono palia-
para pope. Gore nipuna ini aga-nare

napope. Dia pare nipu eta ipanu aba no kiritina-lape.

4 Nipu u patula paliare pua patala-para waru adape. Pua nipuna aa-nane blaket pua musaawa age regepea pua patape. Orope neme goa papelo lagialia.

5 Rut-me agaa gupa abusa: Epeta. Neme nena agaa rayo ratalua.

6 Gore Rut-me Naomi-mi mo sade-rupa balina ini yo ada warini-para rekoa pisa.

Boas-me Rut raba mealua sa.

7 Boas-me eta ipanu mada noare nipuna lo robaa epesa. Nipu u patala pisa-pulu rais-bali ubura i regepea pua patisa. Gore Rut pawa pua blaket pua musaawa Boas-na age regepea pua patisa.

8 Riba Boas nipu pereke tisa pare ona meda nipuna age regepea go epaa patisa rabu nipu pogolasaasa.

9 Go rabu nere api-ya palo agaa misa. Rut-me lalo: Ni Rut nena kogono ona meda yade. Nere Elimelek-na yapiga neme ni raba mua surubape.

10 Boas-me pagoa Rut-para agaa go-rupa abusa: Na wane Adaa Aa-me ne ora epea pina. Abia neme go piare nena aaya-para paeyade epea rayo page rabuaniate. Ogegeaa-re adapu aeme pare medalomare oyae imi medalomare na imi. Go yapare neme goanu meda palua kone nasaena.

11 Abiare naa wane pala naomape. Neme nena teare rayo palua. Ora lae. Niri nena aanina yapi medaa yapulu ne surubape kogono palua. Onaa rayome nere epe ona yana kone salimi.

12 E abiare ora lae. Niri nena aanina yapi meda yapulu neme ne mada surubalua. Go yapare aba ririnane aya aame go kogono rayo palia.

13 Abiare ne go-pare aape. Ekeraa yapipuri go aa-na kone adola palua. Ne surubalua teadare mada pare dia teare gore neme ne surubalua. Neme ora lalo Adaa Aa-me makuaaya. Abiare wala abi pata.

14 Gore Boas-me wala goa sa: Onanumi ne go-para epaenalo namakuaaena. Gore Rut wala Boas-na age rolopara wala patisa. Gore yapi abi naneaina pisa-pulu oname na-adesimi.

15 Wala Boas-me Rut-para lalo: Laplap meda mea ipua suaama epaa rabola sa. Rut-me goa pisa rabu Boas-me bali medaloma koyaasa. Bali-na kedare 20 kilo popisa. Boas-me minasaawa ma-riasa rabu Rut-me ria pisa. Boas nipu wala adare-para pisa.

16 Rut ada pua opapasa rabu aayame lalo: Aaya apore ora neya? Go rabu Rut-me Boas-me goa palo rayo lakesa.

17 Rut-me lalo: Boas-me lalaara nena aaya piri pa napainalo bali medaloma rumaawa mea gia.

18 Gore Naomi-mi lalo: Aaya ogeda pa adoa. Apo aare pa napiralia. Diaagaa pamu maredepo yalaara pia. Paliare saa na-adepa.

4

Boas-me Rut misa

1 Oropere Boas adare-na poragape-nane onaa kiritae-pare pua pirisa. Mo aba lade aa Elimelek-na medapara pati repera ipasa. Boas-me adami Aa ya loa go pare ipua epa pira. Nin go pare pua pirisa.

2 Boas-me aa mudunu (10) mua gupa lakesa: Nimi epa piralepa. Gore nimu epa pirisimi.

3 Nipumi nipuna yapi medagupa lakesa: Naomi-ri Moap gimoa wala epade pare sana yapi Elimalek-na sudere medame kabenalo rapata.

4 Goa lagialua-me lawade. Neme kabalidare gore go aa mudunu-para pa aanu medaloma go epa pimi-nuna ini agaana kabaina. Nere ora aba repara yapi yade pulu neme kabainalo lawade. Nakabaliri gore ni lagi.

Gore mo aame lalo: Kabalua sa.

5 Boas lakesa apo Naomi-para Rut lapona su kabalidare apo Moap ona Rut page meape nena ore pirina. Goa pua go suri mo omesade aana ruru repara ina.

6 Mo aa nipumi lalo: Gore apo yaere na yapare naa naakinu raapu page pa naki meda raapu nina yaenu pa narumalua. Ni apo su na kabalua pare goa peaga abiare nena iya.

7 (Abare Israel ruruna oyae meda kabapenare go page oyae ropo ropo papenare gore goa pala pisimi. Aa medame nipuna age ada koyo rua meda kalala pisimi. Israel onaame agaa rogaa penare goa pala pisimi.)

8 Go rabu mode aame Boas gupa lakesa: Go suri nena kabaina. Goa loa nipuna age ada koya paawa Boas kasa.

9 Oropere Boas-me aa mudunu-para pa onaa medaloma-para goa sa: Nimi rayome adalepa Abare Naomi-para Elimelek-para Kilion-para Malon aalana oyae rayo sarude. Go yapare abiare go oyae raayome neme apo kabaloda.

10 Agaa meda wala lano. Rut page na ore pirinalo go mealoda. Rut-re mo Moap ona Malon-me mua pirina omesade. Rut mealua rabu Malon-na su ruginiri nipuna ruru-para ina. Gore go ome aana onamere nipuna bi pa oroyala niminaina. Abia nimi apo piare royome apo adalemeda.

11 Onaa rayome talo: E Goa rayo apo adoa
makuatema-da. Aa mudunu-mi lalo: Go
onare abia nena ada-para epena gore Adaa
Aa-me nipu ma-epeaina. Goa pua Resel-
para Lea lapo-rupa ma-epaina. Niaa Israel
ruruna aaya lapo rupa pirina. Nere Eprata
ruruna adaa aa pirua Betlem suna adaa bi
ina.
12 Adaa Aa-me nipi nogo naaki adaapu
gialia. Goa pua Peres ruru-para Juda-para
Tama-na sinu rupa alimi.
13 Gore Boas-me Rut misa-pulu Adaa
Aame nipu epea pisa. Rut naaki pada pirua
naaki meda madisa.
14 Gore onanumi Naomi gupa lakesimi:
Adaa Aa-na bi minasaamina. Abiare ne
naaki meda apo giade. Go naakiri nena
aaya naki yapulu nipumi ne mada su-
rubalia. Nipumi go Israel ruruna adaa bi
mada mealia.
15 Aaya neme raana omae-pulu neme
page nipu raaname waru ome. Gore neme
naaki seven (7) madu i lae pare go nena
aaya ona raana ome-rupa mada raana na
omola pae. Go abia madu sae naakimiri ne
waru suruboa onagae pirali rabu epe-rupa
surubalia.
16 Gore Naomi-mi naaki mua repara mea
saba pirisa.
17 Go ada onanumi goa simi: Naomi-ri
naaki saba pia simi. Mo naakina biri Obet
lo bi ma-asimi. Oropere Jesina aaraa pirisa.
Jesi-ri Devit-na Aara pirisa.

Kin Devit-na ruru gupa

18 Gore Peres na ruru pua Devit mada lo
kirutu:

Peres-re Esron-na aaraa pirisa.
19 Esron-re Ram-na aaraa pirisa.
Ram-re Aminadap-na aaraa pirisa.
20 Aminadap-re Nason-na aaraa pirisa.
Nason-re Salmon-na aaraa pirisa.
21 Salmon-re Boas-na aaraa pirisa.
Boas-re Obet-na aaraa pirisa.
22 Obet-re Jesina aaraa pirisa.
Jesi-re Devit-na aaraa pirisa.

Epe-rupa Piru Redepo Yape-na Agaa Mana (Ol Provep)
Ririna adaape aalu agaa

Israel onaa nimu epe agaa-para epe kone saape kone madaa ranaame omoa go agaa ora epeta kone isimi. Gore mo Israel supara piri makuae aanumi penaa aa ogegeaa ona inumakuanu mogeasimi.

Gore ora epe-rupa piru redepo yape-na rere mogo (tisa) mogeaae aanumi nimu agaa mana waru tema rabu epealia kone isimi. Go buk-na remaame ta-rupare epe kone akepu yapalo aba rumaa adamina. Goa puare epe-rupa pirapena re page Adaa Aa maada kone rulaawa epe-rupa piru redepo yape page go agaame agu mada lagialia.

Go buku madaare niaana onaa nogo naaki, niaana ruru-nu raapu page epe-rupa pirape-rupa wata. Epe agaa adaapu iare gore kogono-pu ruru rado onaa raapu page epe-rupa pirape kone meaa watea. Gore ona inumakua aa ogegeaa rabameape agaa iyare agaa narasu paake pupitagi nanoa epe kone ratua pirape kone luabu iya. Goa puaare niaana bipa niaana bi rabuaniaawa onaa naara pimi-nu rabamua epeanu pamina.

Agaa to medaloma madaare Gote-na pora medaloma mea wata. Gore medalomare mo makuae aanu niaa epe-rupa piramonalo niaa mana lagi agaa iya. Goa puare agaa rayo go buku madaa tu sua niaa lageme.

Robo (1-9)

Epe redepone koneme niaa rabamua epe-rupa mapopaaya.

Go Buk-mi onaa rado rado adaapu rabamealia.

1 Go buk madaare Devit-na si Israel onaana aa mudu king Solomon-me go epe agaa tu isa. Goa pua onaa epe-rupa pirinalo tu isa.

2 Go Epe agaa-me niaa epe kone gua niaa maredepo yalia. Go agaa rayo waru adalima rabu niaa epe kone sua epe pora ratape-rupa mogealia.

3 Go buk madaa iya agaa pagoa adoa ratalima rabu onaa rayome peme-rupa epe kone mua ratalima.

4 Go yapare aa medaloma kone rudu yalia rabu go buku madaa kone mua nimu epe kone mada mealimi. Goa pua ogegeaa medaloma epe kone mealimi-pulu epe pora mada pamualimi.

5-6 Go buk madaare aa medalomame epe kone ratinalo makuae yae mogealia-pulu epe-rupa makuaalimi. Go buk-miri niaa saa agaa page, mada-mi agaa page paga-i agaa page lagialia rabu makuae aanu-na epe pora adoa makuaalima.

7 Go yapare neme epe makuae yae meda mulalo paliri neme Adaa Aa madaa kone aba rulape. Aa medaloma epe kone naimiri nimu epe makuae yae meape gimeme.

Ogegeaanu mogeape agaa mana

8 Nogo naaki nimimi-ri nimina ama aapa laapo-na agaa waru pagoa ratalepape.

9 Nimuna agaame ne epe aa ma-aulalia. Gore epe raguna adipemede-rupa mada adipali.

10 Nogo naaki-nu paake pupitagi ne aanumi nimi omeme pua wae-para mea palimi waru adalepape.

11 Go piaene wae aanumi gupa teme: Go naaki ne aipapulu ipu. Abia niaame aa meda tamina. Niaame pora-nini suruboa aanu medaloma tu-maomamina. Nimu epe aanu epalimi page, pina pa tu maomamina. Gore niaana kone-me niminaalima yae rayo pa pamina.

12 Niaame nimu ora aipapulu tumaomawa. Onaa omeme robona tu maomaina. Goa palima rabu mo onaa rogaaeme tapa-para rogaaeme-rupa pamina teme.

13 Go aanuna oyae luabu muare niana ada rubitabena samina.

14 Ne niaa raapu goanu pamina lo epaliri oyaenu adaapu mua nena ada-para rubina saina teme.

15 Go naaki pupitagi ne aanumi ne-para goa temere, nimuna agaa napage gimape. Nimuna go waea kone naratamea pope.

16 Aanuri nimu waeagu peme. Goa pua oroyalo nimumi pa onaanu agu tu-rubebe pape kone imi.

17-18 Onaame oroyalo pupitagi noalimiri nimu wae yoto mealimi. Gore yapa lokeme nipuna maa-para ope poga marayade-rupa nimuna bipa ope neme. Yaanuri ini rua, poga imi rabu adoa nimu mo poga mada naroaeme.

19 Go yapare mo pupitagi neme aanumiri, go kone na-i ope nape kone sua pupitagi pa noaeme. Gore nimu paake meme oyaenumi, nimu ma-oyatalia.

Onaame epe pora naratalimiri kedaa adaapu mealimi.

20 Epe konena porare ona meda-me poranini aawa page maket-nini aawa page onaa yaloaaya-rupare epe kone go-rupa epea.

21 Nipu adaa ada kagurena pora kerepo-
para aawa page onaa adaapu kiritae-pare
awa page yaloa agaa ta-rupa mada pea.

22 Nimi kone rudu ta onaa page, oroyalo
gupa agu mada piralimi ya? Nimi maeyae
onaanumi epe kone namealimiri pa ero
agaa agu teme. Arabu nimimi go wae kone
gimalimi ya?
23 Nimina wae yaenu gimaliminalo neme
agaa puri pane lagialo. Naa agaa pagal-
imiri neme epe kone epe pora watoa rabu
nimi epealimi.
24 Neme ni piri ipulupa loa yaato pare
nimimi oroyalo gimoa naepeme.
25 Nimimi na epe agaa pagoa nina kone
ratalepa to pare agaa rasua epe agaa
gimeme.
26 Go peapulu kedaa adaa medaa nimi
madaa epaliare neme page nimimi peme-
rupa adoa gimalua. Nimi wae-rupa piral-
imi page neme giri laawa gimalua.
27 Nimi madaare kedaa adaa poripu puri
pane epeade-rupa epalia. Kedaa page
radaa pi yaenu epalia raburi adaa poripu
magomawae-rupa epalia-ga adalimina.

28 Kedaa epalia raburi ni ipu loa yateme
pare ni mada naepalua. Goa pua nimimi
ni asapu piralimi pare nimimi ni mada na-
adalimi.
29 Nimimi Adaa Aa-na epe kone rolo-para
pirape gimeme-pulu nimi gimalua.
30 Nimi naa epe agaa rasua neme nimi
ma-redepo yatalo-pe rabu agaa rasua
gimeme.
31 Goa pea-pulu abiare nimina peme
waea luabuna yotore nimina bipa mada
mealimina.
32 Epe kone na-imi onaame ni maasa
rilaeme. Goa peme-pulu nimu alupalimi.
Goa pua nimuna bipa maeyaawa waea
rayo nimumi makuaema kone imi. Go
koneme nimuna bipa oyalimi.
33 Go yapare onaa medaloma naa agaa
pagoa ratalimiri nimu epe-rupa piralimi.
Goa palimiri nimu madaa wae kedaa epalia
rabu nimu epe-rupa pirua mogo wae yaenu
madaa na-adalimi.

2

*Epe Pora Rateme Onaa Epe-rupa Piral-
imi*

Robo 2

1 Nogo naakinu nimimi naa agaa waru
pago ratua, nimina kone-para waru nimi-
naatepape.
2 Epe makuae-yae waru mua teme agaa
rayo waru ratua epe naaki nogo mada
piralimina.
3 Epe konena agaa ne madaa epena go
agaa meape. Gore onaa yateme rabu
pimide rupa mada piralimina.
4 Aa medame kalai-pu kogono pua no su
runane pagaa i gol aana mulalo kogono
radaa pina pea-rupa epe kone mulalo-re
radaa pina kogono go-rupa pape.
5 Neme goa rayo pali-dare neme Adaa
Aa-na kone rayo mada adasali. Goa paliri
neme Gote page nipu kone waru rulaaye.
6 Gore akolo ya? Aa adaa nipuri ora
oyae rayona re yade. Nipumi epe kone gua
makuae yae page oyae rayo nipumi niaa
guaaya.
7 Adaa Aa nipuna agaa pagoa rateme
onaanuri wae yae epe yaenu page adoa
rumaeme. Goa peme-pulu Adaa Aa-me
nimu waru suruboa wae-para nalopena
epe-rupa pirina tea.
8 Gote-me nipuna agaa pogoa rateme on-
aanuri nipuna surube kuta runane mapi-
raaya.
9 Nogo naaki nimi epe kone adoa
ratalimi-dare epe pora luabu adoa
pamualimi. Epe agaa rateme aanu
medaloma page epe kone rumaawa epe
pora mada mea watea.
10 Goa pua epe kone adaapu nena robaa-
para rubialia rabu raana-me omali.
11 Epe kone ratali raburi epea luabumi ne
raana gua ne madaa rubia kuma gialia.
12 Goa pua waea peme aanu-para agaa
wae-rupa teme aa-nu raapu medaa-para
napirape.
13 Go aanu nimu epe pora gimoa wae
ribaane pora ratua waea puaeme.
14 Gore nimu wae pora ratulalo pedo pu
rana omoaeme.
15 Go aanuna konere pugu pua bebolo
maeya tea.

16 Gore aa medana oreme omeme pua
paake nape kone salia-dare epe kone aba
go agaa-para epalia. Goa palia raburi neme
mogo onana kone adoa mada gimali.
17 Go piaene onamere abade ona inu-
makua pirua aani raapu ki mua pirisipide-
agaa gimoa waea pape kone mualia. Gore
Gote-na ini agaa madaa ora lalo loa
misipide agaa page gimea.
18 Go rabu neme go ona rata mea pali-
daare neme aba ome onaa ratamea pe.
19 Go ona adola peme aanu nimu oro
yalo epe-rupa pirape pora gimoa wae pora
ratulalo peme-pulu epe pora narateme.

20 Epe pora ratamea pope kone salidare
neme epe pora ratua mada niminaali.
21 Epe aanuri go su-ama oro yalo epe pora
ratua pa piralimi.

22 Go yapare Gote-me waea pi aanu nimu
ratu talia. Gore onaame nimuna maapu-
para etaa wae mea rasu rubeme-rupa nimu
mea rasu rubalia.

3

Epe Koneme ne epe-rupa pirape yae mea watea.

1 Go naaki neme ne agaa mana lagialo-ga
waru pagape. Kone narugulape pare oro
yalo neme go agaa waru pagoa ratape.
2 Neme go agaa mana pagoa ratali raburi
ne go suamaa oro yalo eperupa pirali. Goa
pua ne redepone porana aawali.
3 Neme aa meda raapu adapua aawape
page aa meda lorobaa kalape kone page
waru sua aape. Go agaa luabu nena kone-
para mea sua nena maa-para epe kulubu
oyae ma-imi-rupa madaa masaape.
4 Neme goa pali-daare onaa luabumi
ne raana omoa nena palide kogono epeta
teme. Goa palimi rabu Gote-me page ne
raaname omalia.

5 Neme Aapa Gote madaa kone ora waru
rulaawa eperupa piraina. Neme nina bipa
makuae yae madaa epe-rupa aalua kone
nasape.
6 Neme oyae luabu pulalo paliri Adaa Aa
madaa kone aba rulaawa pape. Go rabu
nipumi ne epe redepone pora mea watea.

7 Neme nina makuae yaere ora waru-
da pe kone nasape. Neme Adaa Aa madaa
kone rulaawa nipuna rolo-para pirua waea
napape.
8 Neme goa pali-daare ora epealia. Neme
yaina omoa marasini nemede rabu to yo-
gaene raba mealade-rupa mada go epe
pora ratali rabu ne epe-rupa mada aali.

9 Nena maapu-para eta meda napeyoa
poralia raburi mua Adaa Aa nipu re-para
orapi-lo kalape. Goa pali-daare go madaa
Adaa Aa nipu adaa bi mada mealia.
10 Orapi-loa pa kate rabu Adaa Aa-me
nena maapu-para eta nape yae ora waru
ma-opaalia. Goa pua nena ada-para eta
oyae luabu rulatabalia. Goa pua nena
waini-pe page rubia koya-pape palia.

11 Go naaki, Adaa Aa-me ne raba mulalo
oyae meda palia-dare, neme ratu nayawe
nena lo-robaa maepeape.
12 Gore akoloya? Adaa Aa nipumi
raaname omea onaa-re maredepo yaaya.
Niaana aapanumi nimuna nogo naakinu
kone rulaawa suruboa maredepo yaeme-
rupa mada pea.

13 Aa medame go epe kone-para makuae
yae lapo mealia-daare nipu pedo pinawa.

14 Gore akolo ya? Ora epede silva gol
page epe kone-me rabuaniaaya.
15 Mone yoto adaa pea aana gol page, pa
oyae medaloma neme ora epeta kone sua
raaname ome yaenu page rabuniaaya.
16 Epe kone agu suali-dare ne epe kone
oro yalo sua oyae page adaapu sua go su-
amaa adaalu-pu mada piruaawa onaan-
umi nena bi minasaalimi.
17 Epe koneme nena pu robaa-para raana
waru gua go su-amaa adaalu-pu pirape yae
page ora ma-epeaalia.
18 Epe koneme-re onaa epe-rupa piraama
pope kone mea gialia. Gore oro-yalo kagaa
piraama laama popena paa kato nona pi-
ane repena-rupa aalimi.

19-20 Adaa Aa nipuna epe kone sua go su-
yaa laapo ripima warisa. Nipumi su-para
ipa raku-inaloa moae kobere yaa madaa
masaawa yai malopaaya.

21 Naa si neme gimali-ga waru adoa
epe kone-para makua yae lapo waru irulu
saabape.
22 Goa pea epe kone-para epe makuae yae
laapomere ne oro yalo piraama laama pope
kone gua epe pepena-rupa pua aawali.
23 Goa pua ne epe pora pamuali rabu
oyae medame nena àà mada na-aawalia.
24 Ne u-patulalo pali rabu ne oyae meda
pala na-omali.
25-26 Gore neme Adaa Aa madaa kone
waru puri paboa rulali-dare iaa-numi ne
tulalo yada salimi page nimuna agona-para
ne mada na-odobali. Wae yapi-di meda
waea palimide aanu madaa opopalia rabu
ne napogola sali. Go piaene yapi-di nimu
madaa yai-poripu laapo epea-rupa mada
epea.

27 Aa meda oyae rudu yaliada agaa
mealiare oyae adaapu saina kalape. Dia
yaliare nakalape.
28 Nena adami aame oyae agaa mealia
rabu katalo paliri, pa ogesi-da puaa adoaa
nalape. Ekera wala epali rabu gialua-ga lo
gorupa nalape.

29 Nena adami aanu ne raapu re-para
pimiri, ne nimuna adami aa kone imi-ga
nimuna kone nama-oyaape.
30 Aa medame ne-para waea napalia-
dare go aa nipu raapu yada-yada napipape.

31 Nena kone mo yada pi aanuna pea-
rupa maeyaawa nimumi go peme-a luabu
naratape. Goa pua nimumi pamualimi
pora rayo gimape.
32 Adaa Aa-me wae kone imi aanuri
gimea-daa lalo. Goa pea pare Adaa Aa
nipumi epe pora ratua epe kone imi aanu

page nipuna epe pu-robaa kata. Goa pua nimu waru surubea.

33 Adaa Aa-me gupa ta: waea peme aanu luabu nimuri, nimuna ona nogo naaki luabu raapu alupalimi ta. Go yapare Adaa Aa-me epe redepone onaare nipuna ona nogo naaki oyae luabu epe-rupa suruboa raba mealia rabu epe-rupa piralimi ta.
34 Aa medame aa yagonu-para ero agaa teme-daare, Gote-me go aa nipu page ero agaa tea. Pare aanu medaloma epe konesua ae aanuri Gote-me nipuna epe kone luabu abutea.
35 Epe kone imi aanu-ri onaa luabumi epe bi kateme. Go yapare kone wae-imi aanuri nimuna bipa nimuna bi ma-oyatalo peme.

4

Nimimi epe kone-para makueyae lapo mealepape

1 Go nogo naaki nimimi nina agaa waru pagalepa. Ni nimina aapa-ga, nimimi ni madaa epe kone mealepape.
2 Agaa neme go lagialo-re epeta-ga, nimimi narubalepape. Pa yae kone sua rubalimi raburi nimi omalimi.
3 Nina amame naaki meda abi namadini ni komea madu isa-pulu, nipumi ni madaa raana omea.
4 Gore ni oge naaki pirano aapa nipumi ni agaa mana gupa lagisa. Nina agaa nena kone-para waru mea sua go agaa ratape sa. Goa pali rabu ne ora epe-rupa piru diayali sa.
5 Neme epe kone mua kone-para mea rubina lape. Neme naa agaa mea rubebe pua kone narugulape.
6 Dia neme epe kone nagimape. Go agaame ne epe-rupa surubalia rabu ne ora epe aa pirali.
7 Gore neme aba ripia mealiare epe kone ora riri-nane meape. Neme oyae medaloma meaayo kone saliri epe yaere epe kone yade.
8 Neme epe kone raaname omoa irulu sabaali raburi, go epe kone-me ne adaa bi gialia. Go rabu ne ora epe aa pirali.
9 Goa pua nena aalu mada king aa mudu medana raguna nona piene adipua aali.

Pora laapo ia

10 Go naaki neme nina agaa pagoa ratali rabu ne go su-amaa oro yalo adaalu-pu piruali.
11 Neme ne epe pora mea waloa epe poranini painalo maredepo yaayo.
12 Gore ne go pora ratua paali rabu oyae medame mada nama-oyaalia.
13 Ne oroyalo pirama lama pope agaa-re, nina agaa ya-pulu ratali rabu go-para ia agaame ne waru surubalia.
14 Neme wae aanuna agaa gimoa nimuna pulalo palimide-anu page gimape.
15 Neme go pora gimoa pogola pua suadaalu meda-nane pope.
16 Gore mo waea puaeme aanumi waea meda napalimiri, nimu u-mada napatalimi. Nimumi waea palimi-daare, nimu u mada patalimi.
17 Wae kone-para wae pora ratua aa yagonu ma-oyapere pupitagi ne aanu nimuna eta-ne yae-rupa noaeme.

18-19 Wae aa luabu nimuna ini-para ribaa waru ta-pulu, nimuna àà koyatimi awolalo palia page mada na-adalimi. Go yapare epe-rupa redepoya piri aanuna porare nimu naare yapi-pu roa paa putalade nona piane-pare piralimi.

20 Go naaki nina agaa nena aane-para penaloa waru pagape.
21 Neme go agaa puri paloa kone-para mea sua waru irulu makuabape. Go agaa kone rugulaliri ne oyali.
22 Neme naa agaa pagoa ratali rabu go agaame ne epe-rupa pirama pope pora mea gialia. Goa pua go agaa-me ne ora epe redepoya mapiraalia.
23 Epe koneme ne maredepo yatalo nena kone-para epaliare, ipa naaku-para yokoa epeade-rupa epea. Oroyalo nena pora pamuape page nena kone wasupa luabu waru maredepo yaawa pamuape.
24 Neme yaa agaa na-lo wae yaenu page ora gimape.
25 Neme inimini na-pi mo ne palide pora waru adoa go pora ratape.
26 Nena kone ora epe-rupa redepo yaaina nena pora epe-rupa adoa ratua pamuape.
27 Neme mo epe pora pamuaaridere nakone rugulape. Dia-ga ne popoke-nane puala wala koya-nane epala napape. Goa pua neme wae yae luabu gimapena pora adoa ratape.

5

Neme aa medana ore nayolape

1 Naa si neme ne ora epe agaa gua ne makuae yaenu page gua epe pora mea watalo pi.
2 Nena te agaa page epe-rupa te rabu nena te agaa luabu makuae aa-me ne nonapiane pagalimi.
3 Neme goa paliri akolo yapae? Ona medame aani gimoa ne ogeyaliari epe omeme pua rede-pi agaa medaloma lagialia-re nipu yolainalo goa palia.
4 Go rabu neme nipuna agaa pagoa nipu yote-daare orope go yaere wae yae yaana kone sali. Goa paliri etaame onaa

imu apetabalade-rupa page wae rero pi marasini mea noa pirimi adalia.
5 Go piaene oname ne wae onaa omeme sunane mea palia.
6 Go piane ona nipuri epe pirama-lama pope supara pope kone naniminaaya. Dia nipu go wae pora yade kone page na-ia. Nipu pa wae pora kuruape mada pamuaya. Goa pua nipu pa bebolaaya.
7 Go naaki neme go agaa nagimi waru pagoa ratape.
8 Go piane ona nipuna ada poragape-para page nape. Nipu pakeaawa ne yola-monea aape. Goa pua nipu ora gimape.
9 Neme go onana kone adoa ratali raburi nena epe bi gimali. Nipuna aanimi ne lo-robaa mada nagialia. Dia ne pena ogegeaa aina tumaomalia.
10 Ne epe-yae meda mealua loa kalai-pu kogono pu su piralide yae, wala aa medame nipu mealia.
11 Ne yaina adaa omoa uni kebo-agitua re loa ada-para suaawa omali.
12 Go rabu neme gupa te: ni ora maeyaarude-ga akolo pawa pae te? Aa medalomame ni maredepo yaawa agaa wariaina lapede pawaaya te.
13 Neme nina mogeriae aanuna agaa ra-sua napagawa-rupa loali.
14 Abia ni onaa luabuna ini agaa madaa oyoa yala polalo te.

15 Nere nena ona raapu waru epe-rupa pirua pa aa medana ipa naaku-para napua nape. Goa pua nena ona raapu agu-patape. Aa meda nipuna ipa raana-para agu raapo nea-rupa nena agu raapo gupa nape.
16 Neme go onanu raapu nogo naakinu pa madua minarepali-dare, orope go nogo naakinumi ne mada naraba mealimi. Goa palimi-ga nena ona padaneme nena nogo naaki ora nena madu saina lape.
17 Neme paake naaki madu rubebe pualiri oyalia. Goa pua nena nogo naaki luabu pa onaanu raapu bebolo pitimi.
18 Nena ona-re nena ipa naaku rubita-rupa ya-pulu, Gote-me nena ona raaname omoa nipi raita epe agaa mana salia rabu epe-rupa pitipi.
19 Gore ora epe nape nanea ya-pulu oro yalo yalo ne rana gua nipuna epea luabu madaa ne ora raaname omalia. Goa pua rana waru omoa oro yalo nipuna adu mada page rana waru omape.
20 Go naaki neme oro yalo kone adaapu sua aa medana ona paake yolape mada kone penaloa nipuna adu oraape madaa ali-ga waru adape.

21 Adaa Aa-me niaame pema yae luabu page niaana ima kone luabu page aba adea-ga makuaawa aape.

22 Aa nipuna pea wae pupitagi luabumi nipuna maa-para ope poga sua maraaya. Nipuna go pupitagi-mi nipu mea adia konaa mada roaawa wae-rupa omolalo pea.
23 Go piaene aa nipuna bipa nipuna raana narabuaniaawa nipuna pea wae yaeme nipu adia maeyane aa-rupa pia. Goa puaaya-pulu nipuna bipa go pea pupitag-imi nipu tumaomalia.

6

Oyae medaloma gimaape kone

1 Go naaki aa medame pa aa medana rudu mua, nipuna bipa abula-peawi nasalia rabu neme na-abulaliri go kone epe-da dia.
2 Go koneme nena bipa ope poga sua nena maa-para ope aawa adibaya. Goa pea-pulu ne go rudu palia agaame ne adi-alia.
3 Go naaki ne wae yaeme adini rolo-para pirali-daare go wae yae luaburi abi gimape. Ne mogo wae aa-na pupitagi-na rolo-para napirape. Neme mogo rudu te agaa madaa yala poloa nagime. Ne pua mo palua te agaa lapaina yala napone abi pua agaa pua mupape. Goare ora aipapulu pape.
4 Ne u-ogeapu patu-piruae aipapu-loa abi pope.
5 Nena maa-para aba aaya ope poga aipapulu esepe rubape. Gore yaa-maitame nipu poga i-para pakeaawa naroalade-rupa pakeape.
6 Nimi ki-aa rakepea gi madini aanu nimiri neme agaa gupa lagialo. Nimi mo ini rubu-pi aame rakutanu-me pea aba adoa kone makuae aa-rupa piralepa.
7 Rakutanu nimuna aa mudu page nimuna surube aa page meda napimi.
8 Go yapare nimuna eta adaapu suaaya raburi eta diayalia rabu mea nolalo pa mea kirita suaeme.

9 Goa peme-ga nimi ki-aa rakepene aanu nimiri pa u-patu pirape mada raana waru pea pae? Nimi go ki-aa rakepene aanuri aa-rabu u rekataboa aalimi yapae?
10 Nimimi goa teme: niaa u ogesida pataluame pima pare wala ogesida kitu mua rekalima teme.
11 Nimimi goa palimi-daare nimina oy-aenu aipapulu diyalia rabu aa naara piral-imi. Paake ne aanumi nimina oyae paake meme rabu diatade-rupa pa alia.

12 Wae aanu nimimi yaa agaa ora waru temede.
13 Nimuna wae aa yagonumi adenalo gupa peme. Ne makirate rabu kimi page

àà-me page inimi robo page sua nimuna waea pape agu mea wateme.
14 Oro yalo nimumi waea pape madaa kone rulaawa aanu medaloma kone wae ma-saaeme.
15 Goa peme raburi nimu kedaa adaa aipapulu meme rabu go kedaa wala ma-epeape-rupa kalai pua omalimi.

16 Adaa Aa-me pupitagi ne kone ipa kere-popu (7) peme-a luabu madaa-re nipumi raana na-omea.
17-19 Wae pupitagi ne-para aa yago meda adoa go aare pinawa kone imiapara, yaa agaa temena. Go page re-para aa yago meda re-nai madaa pama tumao-maeme. Nimumi waea pape madaa agu kone mapiraeme-para, waea pape-para pupitagi neme. Wae pupitagi pape madaa kone mapiraeme-para koso madaa yaa agaa adaapu teme. Go page nimuna amenu rapu agaa rado rado loa wae-kone masaeme.

Aa medana ore nayolape

20 Go naaki neme nena ama aapa laapo-na agaa pagoa ratape. Nipumi tepe agaa narasalepape.
21 Neme nipuna agaa kone-para mea sua oro yalo ratape. Go konere nena maa-para maasape kulubu-rupa masua pirali rabu ora epealia.
22 Ne pora pamulalo pali rabu go agaa-me epe pora mea watea. Ne u-patali rabu page go agaa-me ne surubalia. Ne u-patua rekali rabu page go agaame epe kone wasupa gua surubalia.
23 Nena ama aapana agaare laba paame pora mea watade-rupa mada ne pora mea watea. Nena ama aapa lapome ne go agaa lagialipi rabu go su-amaa epe-rupa aawape pora mea watepe.
24 Nipuna agaa-me ne rabamealipi rabu, ona wae-me ne kotulalo mada na-epalia. Aa medana oreme epe redepi agaa lagialia page napagape.
25 Neme go onana epenape-nane to madaa epaame naomape. Go rabu nipumi paake nalipinalo ne adoba saliaga nipu aae repara napope.
26 Gore aa medame paake aa rume ona raapu paake nalia-dare adaa yoto nakaloa pea. Gore pa oge etana yotosi peade-rupa mada kata. Gupa yapare aa medana ona raapu paake pupitagi no patalipi-daare adaa yoto waru rubalia. Goa pua nipuna bipa nipuna kone wasupa page tumaomalia.
27 Gore neme repena egaa ako-para mea pagali raburi nena ma-raalide seti mada naralia ya?
28 Go page repena egaa ralaina àà-me rabua talimi raburi nimina àà page mada naralia ya?
29 Padane go-rupa aguri ne aa medana ore raapu paake pupitagi no patalipi-daare neme adaina kone ianu palimi.

30 Gore aa medame page nipu reaeme omoa aa medanuna maapu paake-nea raburi, go maapure onaa-me go aa nipu abi natemede.
31 Go yapare nimumi go paake-ne adasal-imi rabu nipu koso laawa adialimi rabu oyae adaapumi abutea. Gore nipuna ada-para i oyae luabu ma-diayape-rupa madame abutea.
32 Go yapare aa medame mo aa medana ore raapu patua nipumi paake yotea-dare go aa nipu waea adaape pea. Aa medame pupitagi nalia-dare nipuna bipa nipu ma-oyaaya.
33 Gore aanumi nipu tua yala mapolaawa aape teme rabu oroyalo yala pola aalia.
34 Aa medame aa medana orenu raapu paake no pataliare onaa luabumi go aa ratu yawalimi. Go-rupa aguri mo aani nipumi go aa nipu radaa nena tua waea palia. Go aa nipu ogesi-da odome omape-re ora mada dia.
35 Goa pua rono lorenalo mone adaapu aani kate-pare mada namealia.

7

1 Go naaki neme nina agaa waru pago ratua nena kone-para mea saape.
2 Nina agaa pagoa ratali rabu ne oroyalo epe-rupa mada piruali. Nina agaa-re nena ini surube-rupa waru surubape.
3 Nina agaa nena kone-para oroyalo waru inaloa aape. Oroyalo kiaalo nena-ki madaa mapiraae-rupa mada pirinalape.
4 Epe kone-para epe makuae yae lapo rata nena kone-para inaloa aape. Gore nena baani-para epe aa yago raapu aatede-rupa mada aape.
5 Aa medana ore-me ne ogeyoa nipu raapu paake napana tea raburi epe kone ne raapu oro yalo piralia-pulu ne goa mada napali. Goa pea-pulu neme go onana agaa mada gimali.

Aani piri ona medalomana waea

6-7 Yapi medame nina ada-para pirua widua-para ini penaato pare no pora-nini ogegeaanu pamuaeme. Gore nimu epe kone page makuae yae page yada ora na-i madaa pama pamuaeme. Goa peme pare aa padane-ma nipu ora maeyaaya.
8 Ogegeaa nipuri ona ora wae piri medana ada pera-pera pamea.
9 Gore naare pabola penaloa ribaa yolalo popea.

10 Mo ona nipuri pora pami onanumi
pemede-rupa pepena pua nipumi mo ogege
aame adena kone ia. Goa pua mo-aa puaa
mada lamu mea.
11 Go onare nipu ora wae pupitagi ne ona
yalo nipuna ada-para page epe-rupa napia.
12 Oro yalo nipu makete-nini page pora-
nini pamualaina pua nipuna ada-para page
epe-rupa napia. Aa agu asapala pirina pea.
13 Neme adesu pare go ogege aa i rulu
ripinaawa nipumi nunu lalaina adesu. Goa
pua mo oname nipuna ini agaa-para ad-
abaa sua goa sa.

14 Abiare nina ada-para agu raapo pirua
opa kalape yaere meda iya-daa sa.
15 Goaene nina ada gimoa ne asapula
epawa. Goa pawa-pulu abia ne go epa
adalo-da.
16 Goa pua ne patape yapara page aba
rabolo saayo. Go yapara rabolo saayo pare
nena adipu patape yakopi laplap page epe
pepena pubae saayo. Go epe u-patape
yaenuri mo Isipi supara mea-epe yaenu
saayo.
17 Neme go nena u-patape epe bet
madaare paura epe kaapi yae luabu koyoa
saayo.

18 Goa pea-ga abiare saana bana. Goa
puare raapa palaawa rabialo tu patua yapi
malaapana. Goa pua raana adaape mea-
pana.
19 Ninaa aaniri pala naomape. Nipu su
adaalu meda-para naepope-rupa pisa.
20 Gore akoloya nipumi mone ora adaa-
pupe mea pisa-pulu sarara laapo pope-
naloa orope epalia. Goa pua abia go akua
epola pola raapu raapu-para epalia.

21 Go oname epe rede pi agaa luabu loa
mo ogege aa nipuna lo-robaa ora waru
marekaaya.
22 Mo aa nipumi mo omeme agaa pagoa
mo onana ada-para ratamea pea. Gore mo
mena gawa ti ada-para mea pemede-rupa
mada mea pea. Go page maeyae aa opeada
patinalo mea pemede-rupa mada mea pea.
23 Go aa nipuri koyati pua sua nipu
aawalia kone na-i. Pa yaa-madaa biya pua
mo poga madaa puaa roayade-rupa mada
pea. Gore yaa nipu poga sabae-para roalua
kone na-i. Pa biyaa pea-rupa mada pea.

24 Go naaki nina agaa madaa-re aane
waru lobapa-inaloa waru pagalepape.
25 Nimimi go piaene ona rata mea popere
nimina lo-robaa ora aipapulu narekena
tapape. Goa pua nipuna kone gimape.
26 Gore akolo ya? Aa adaapu go onana
kone ratua luabu taala-pupa yabeme.

27 Go ona nipuna ada-para pope porare,
aa tapa-para pemede pora-rupa ia. Go ya-
pare nimi go pora ratalimiri nimi aipapulu
aba omeme onaanuna su-para palimi.

8

Epe kone nipuna pi kogono lapedepeta

1 Epe redepone konere ona meda
rekaawa onaa yaata-rupa madaa.
2 Nipu so pore madaa pora kepaa-kepaa
pea pare aawa yolaaya.
3 Gore nipu adaa ada kagure-na pora
kerepo-nane aawa nipumi gupa yaloa lala
aaya.

4-5 Neme onaa nimi luabu yalalo: Nimi
kone na-i onaa luabu kone waru kegena
mealimina. Nimi aanu kone waru na-imiri
ipua kone waru epaa mealepa.
6 Neme epe redepi agaa go lagialo madaa-
re, aane waru lobapa ina pirua pagalepape.
7 Neme wae agaa luaburi gi waru pea-
pulu neme oro yalo ora agaa riaa laguaayo.
8 Neme yaa-agaa natopare go to agaa
luabu ora epe agaa riaa lagialo.
9 Epe kone sua makuae yae waru meme
aanumiri neme to agaa-na re-re waru
makuaeme. Goa pea-ga go agaa ora riae
yade kone sua waru makuatepape.
10 Nina agaa-me mone mena sekere puri
pane yae luabu rabuaaya-pulu neme epe
kone luabu nimi mogeano waru pago pi-
ralepa.

11 Nina bipa niri ora epe kone epe yae lu-
aburi ni yade. Neme gol mone oyae luabu
page nimimi raana omeme yae luabu page
rabuaawa ora puri na-ia tode.
12 Ni epe konena pora pamuape-rupa
waru makuaayo. Goa pua ora epe pora
pamuape page ni yade.
13 Aa meda nipu Adaa Aa-na agaa pagoa
rataliare wae yaenu pape gime-omea.
Neme gimi ome yae-re, aa medame nimuna
bi minasaawa waea pea kone luabu-ri gime
ome. Waeanu adaapu pua yaa agaa teme
aanu page ora gipea.
14 Onaanu epe kone kaloa epe kogono pa-
pena kone page luabu neme mada gialua.
Nina bipa niri epe kone yade. Goa pua adaa
puri luabuna aaraa page ni yade.
15-16 Adaa ada kaguare luabu surubenalo
aa mudu luabu page king-nu page neme
mapiraayo. Goa pua lo waria go onaa
luabu epe-rupa surubenalo epe kone neme
kaato.
17 Onaa medame ni adalua kone saliare
ni mada adalia. Onaa medalomame
ni raaname omalimiri neme page nimu
raaname waru omalua.

18 Neme onaa adaa bi kaloa oyaenu page
ora adaapu kaato. Mone oyae luabu waru
kaloa epe kone pora luabu kurinaloa on-
aanu luabu waru raba mealua.
19 Neme kaato yaemere epe puri pane gol
aana page aana silipa page ora rabuani-
aaya.
20 Oro yalo neme epe redepone kone
luabu ratu-aayo.
21 Ni raana omeme onaana yaere adaa
stua-para kago imi-rupa kirita saayo. Goa
pua mo akore kirita i ada-para rulatabena
saayo.

22 Ora abade Adaa Aa-me oyae luabu
warisa raburi ririnane ni aba mapiraasa.
Goa pua wala oropere oyae luabu warisa.
23 Ora abade Adaa Aa-me su yaa lapo
page oyae rayo abi nawarini aawa ni aba
waria mapiraasa rabu ni aba pirisu.
24 Adaa Aa-me ipa ogenu page adaa ipa
solowaranu page abi nawarini rabu ni aba
pirisu.
25 Adaa porenu page oge porenu page abi
nawarini rabu ni aba pirisu.
26 Go rabu ni pirano-re Adaa Aa-me su
page abi nawarisa. Oyae luabu page abi na-
opena e maapu nape yaenu page abi na-isa.
27 Yaa-me ipa solowara mea kutapu isa
rabu page Ni aba pirisipa.
28 So yaa madaa moae yaakoya page, su-
para ipa marakupitabasa rabu page, ipa pa
go su madaa adaapu mapopaawa solowara
mapiraasa rabu page ni aba pirisu.
29 Nipumi suna-re warisa rabu pirisu.
Goa pua mo ipa solowara repa-repa warisa
rabu page ni pirisu. Goa pua ipa solwara
neme go su nakabulape loa agaa mana
lakesa rabu page, ipa neme go salo robo
nakabulape sa rabu page ni pirisipa.
30-31 Adaa Aa-me go yae luabu warisa
rabu niri go kogono rayo surubanolo
makuae aa mada mua mapirasa. Nipumi
warisa oyae luabu adoa raana waru pisa-
da neme nipu page raana omenalo kogono
pisu. Neme go-su adoa onaa pimi su madaa
page pedo waru pisu. Goa pisa-da neme
Adaa Aa-na ini agaa-na oroyalo raaname
omo aayo.

32 Epea-para epe kone lapo-me agaa
mone mone go-rupa ta. Go nogo naakinu
nimimi naa agaa waru pagoa nina kone lu-
abu waru ratalepape. Nimimi goa palimiri
epe raaname rubini onaa piralimina.
33 Nimiri neme epe kone gianoloa waru
makuae yaeme rubini onaa piralimina.
Nimimi go agaa madaa masaa nari-
latepape.
34 Nina agaa pagoa ratalimi onaare nimi
madaa raaname rubialia. Oroyalo nimi
naa ada pora-gape para surubeme rabu
neme epe kone epe pora mea waato. Nina
poragape-para epeme rabu neme epe agaa
lage.
35 Onaame ni mealimi-daare nimu ka-
gaa pirape kone wasupa mealimi. Goa
pua Adaa Aa-me nimu repara epe lo-robaa
katea.
36 Goa peme pare aanu medalomame ni
namealimiri nimuna bipa nimu bebo teme.
Onaa-me ni raaname naomalimiri, nimu
omape madaa kone mapiraawa peme.

9

Epe koneme onaa yaata

1 Epe koneme epe pora waatalo ada pigi
kerepo (7) pua ponoa awea. Gore nipumi
epe kone sua go ada pigi eto napape-rupa
awea. Go ada pigimi puri paloa ainalo pisa.
2 Yaa-yapa mena tua ipa waini rede
waru-pi managola sua eta nape reke page
aba managola-isa.
3 Nipuna kogono onanu ada kagure-nini
penaloa agaa puri palo pua lalaatepa sa.
4 Nimumi gupa teme: Nimi mayae wae
kone i aanu luabu ipulupa. Nimi epe kone
mua epe redepone pora adalimina ipulupa
loa mo kogono onanumi yalaala aaeme.
5 Eta page ipa waini epe rede-pi aba
managala ia-ga ipua epa nalepa.
6 Nimina maeyae wae kone luabu gimoa
epe kone-para epe pora ratalimina ipulupa
simi.

Aa laapome pepe-a

7 Gore neme aa meda maredepo yaatalo
pali rabu nipumi nepara aakone sua ero
agaa-me abutea. Go page neme aa wae
meda epe agaa loa maredepo-yaatalo pali-
rabu, go aame ne tua nena yogaene ma-
oyaalia.
8 Goa palia-ga wae agaa ne aa maredepo
yaawa epe agaa lakelapere gimape. Goa
pua ne ora iaa aulalia. Neme epe aa meda
agaa mana laketalo pali-rabu go aame ne
raaname waru omalia.
9 Neme epe kone i aa meda agaa lakeloa
epe agaa talo palipi-dare go aame ne
raana omalia. Goa pua nipuna kone page
raaname rubialia. Neme epe-aa kone kate
rabu nipuna makuae-yae page adaa-yalia.

10 Go yapare neme epe kone sua epe-rupa
pitua kone sali-daare, neme Adaa Aa-na
agaa aba meape. Gote nipu ora epe redepo-
yoti aa yade. Gore neme epe makuae yae
mealua kone sali-daare, Gote nipu ora aba
riri-nane kone mapiraawa aba makuaape.
11 Epe kone-me ne go su-amaa ora
adaalupu mapiraalia rabu kris-maali
adaapu mada pirali.
12 Gore ne epe kone meali-rabu nena bipa
ne ma-epeaali. Go yapare ne-da wae kone

sua waea-pi aa yaliare, nena bipa ne go maoyaawa mabebolateda.

13 Ona meda nipu epe kone na-ia-pulu
nipu maeyaawa puri palo wae agaa loa aa
rumaape madaa yaaloaaya.
14 Nipuna ada mo adare rupara aaya-
pulu go adare-na adaa pora kerepo-para
aawa yaloa wae agaa loaaya.
15 Onaa adaapu kogono pa pulalo
popeme raburi nimi ni piri-para ipulupa
loa yalala-aya.
16 Nimi aa luabu epe kone naimi-ga, nimi
maeyae aanu nina ada-para ipulupa.
17 Gore neme ipa meda paake mua nali
rabu go ipa kogaroa redepi ipa nali. Eta
meda page pake mua nali rabu, go eta page
rede waru palia.
18 Mo nipuna ada-para ipulupa ta aanu-
ri, nipuna ada-re matmat nonapi ada ya-
pare mo aanumi waru na-ademe. Nimu
kone waru na-imi-pulu ora epe ona yaana
kone imi. Go onana ada-para peme aanuri
nimu aba omoa nimu ome aanu-rupa pimi
pare pa aaema kone sua nimumi waru na-
ademe.

10

Solomon-na remaa (Robo 10.1–22.16)

1 Solomon nipumi epe-rupa pirape agaa
rudu-rudu medaloma tusua gupa-sa.
Nogo naaki medalomame epe kone sua
nimumi epe kone ratalimi-rabu agi
aaraanumi raana ora waru omalimi.
Go yapare nogo naakinumi wae pora
ratua pupitagi noalimiri, agi aaraa-
me page lo-robaa kedaa adaa ruaal-
imi.

2 Ne mone paake noa ama-aalidare, nena
go moneme ne epe-rupa naraba
mealia rabu ne epe-rupa mada na-
aali.
Go yapare neme epe pora ratua amaa
yali-dare ne na-rudute.

3 Adaa Aa-me nipu madaa kone rulaawa
pimi onaa, eta nape oyae luabu asa
pina kone na-ia.
Goa pea pare mo waeya peme onaa-re
nimu ama-yape, eta asapeme yaenu
asapinalo pora poaaya.

4 Ki-aa raakepea kogono napaliri, reaeme
omoa aa naara pirali pare neme puri
paloa kogono waru pali-dare, ne eta
page amo yape page ne oyae meda
na-rudu tea-pulu epe-rupa aali.

5 Kone waru i aamere eta napeta rabu mea
kirita suaaya.
Go yapare ki-aa rakepea kogono waru
napaliari nimina ona nogo naaki
reaeme omoa yaala polo aalimi.

6 Gote-me epe aanuri nipumi nimu waru
rabamuaaya.
Goa pea pare wae aa-me nipuna kudiri
agaa teme rabu onaanu medaloman
kone mabebola tea.

7 Gore aa epe meda omea raburi onaame
go aa-na epe kone niminaawa goa-da
pisade loa pedo waru peme.
Go yapare wae aanu meda omeme
raburi mo onaa luabumi go aa nan-
iminae aipapulu kone rugulaeme.

8 Epe kone-i aanumiri pa aa medame epa-ta
agaa page waru aina madu pageme.
Pare yaa-agaa loa agaa ipa rukini
ritimi aanuri nimu ora pa-rupa
oteme.

9 Epe kone sua epe-rupa piri onaare
redepone-rupa pirualimi.
Go yapare onaa waea palimidere,
nimuna peme wae yaenu kudiri-pu
na-i pename salia.

10 Yaa agaa ne aanumi pupitagi adaapu
neme pare pupitagi ne aanu nimu
yaa agaa adaapu loa waea peme-
pulu nimu bebolo talia.
Go pea pare aa medame agaa pename
loa onaa mada raba muaya.

11 Epe redepone aanuna agaa-re ora epe ipa
laipi kata ipa-rupa yade.
Go yapare wae aanuna kone pa
kudiripu sabaawa onaa mabebola
teme.

12 Lo-robaa wae-imi raburi wae-yae
maepaaya.
Goa pea pare aa yago meda raana
omea aamere wae yae luabu pe-
name ma-opaaya.

13 Redepone kone i aamere nipuna epe
redepone kone agu lapepedepeta.
Goa pea pare wae kone imi aanu
aipuya-me mea kudu teme.

14 Epe pora ratua epe kone imi aanuri
makuae yae waru mua aipapulu
nalapaeme.
Aa medame yaa-agaa teadare, wae yae
aipapulu gopara opapaaya.

15 Gore ada kagure kepo pua imi-rupare
amone aanu nimuna yaenumi nimu
kuta pua ora epe-rupa pimi.

Goa peme pare aa naara luaburi nimu oyae ruduta-pulu nimu aipapulu beboloa oyalimi.

16 Redepone aa-me nipuna yoto-rupare, oro yalo pirama-lama palia.
Go yapare wae aa-numiri waea adaapu peme.

17 Go yapare aa medame nipu maredepo yaina kone saliadare, kagaa pirape supara palia.
Go yapare aa meda nipu namaredepo-yaeme rabu rada-pia pea aare go epe pora gimea.

18 Aa medame aa yago meda wae kone saliadare, nipumi yaa agaa loa oro yalo waea-pu rabuae aa pename go aaya-da.
Go yapare aa medame aa yagona maagaa paliare go aa nipu ora maeya aa aaya.

19 Aa medame agaa adaapu loaalia-daare, go aa nipuna agaame page wae-yae yolo rialia.
Go yapare aa medame agaa adaapu natea-dare, go aa nipu ora epe kone su ayaa.

20 Epe redepone aana agaa-re epe aana silipa-me adea.
Go yapare wae aanuna kone-re bebolotea.

21 Epe redepone aa-na agaa-mere onaa adaapu waru rabamea. Goa pea pare onaa epe kone nasalimi-daare go onaa nimu ora omalimi.
Akolo ya? Nimuna kone ora oyoteapulu nimu omalimi.

22 Go yapare Adaa Aa-me niaa oyaenu pama gea.
Kedaa kogono-me oyaenu nagialia.

23 Epe kone naimi aanu nimu waea pape mada raana waru omoa pupitagi neme.
Go yapare epe kone imi aanuri, nimu epea papena raana omoa epea peme.

24 Wae aanuri oyae luabu madaa paalame omalimi rabu go wae yae luabu nimu piri popalia.
Go pea pare epe kone rulae aamere oyae luabu mada mealimi.

25 Gore wae yapi-di meda go wae onaa repara popolalo palia raburi, gome nimu ora madiayaalia. Gore ipa roa oyae luabu kadepe ritade-rupa goa palia.
Go yapare epe-rupa piri onaa-re nimu puri palo eto napi piralimi.

26 Gore nena kogono pape aare kiaa rakepene aa nameape.
Neme go kogono gi madini aa adali rabu ne marasini ne rabu nena agaapara rero piade-rupa palia rabu ne gimapalia. Go page nena ini para miru pea rabu poke poke yalade rupa palia.

27 Neme Adaa Aa-na pora kurua oro yalo nipuna rolo-para pirali-dare, ne go su-amaaa adaalupu pirali.
Go yapare wae aanuri go su-amaa adaalupu napiri ora aipapulu aba omalimi.

28 Adaa Aa-na agaa pagoa rati onaamere, Adaa Aa nipuna pea kogono adokiritua raaname ora waru omalimi.
Go yapare wae aanuri pama surubama pua, nimumi epe yapi di meda mada na-adalimi.

29 Adaa Aa-me epe redepone onaare waru surubea.
Go yapare nipumi, wae onaare maoyalia.

30 Epe redepone aanuri nimuna ada kagure-para epe-rupa piruaeme.
Go yapare wae pupitagi ne onaare nimu go rupa napiruaeme.

31 Epe aanu nimu oro yalo epe kone sua epe pora rateme-pulu, nimu onaa luabu epe agaa lakelo-aeme.
Goa pea pare wae agaa teme aa luaburi nimu oyalimi.

32 Redepone aa-na agaare onaana aanepara rede warupea,
pare wae aa-na agaamere onaanuna lo robaa-para rero mapaeme.

11

1 Adaa Aa nipuna i robo kabula riri peme aanuri oyae waea-rupa rumaawa oyae yolateme.
Goa pea pare epea peme onaare raname omoa rumaape epe-rupa popenalo pea.

2 Nimuna bi minasaeme aanuri yala waru poteme.
Nimuna bi rabuaniaeme aanuri epe kone imi.

3 Ora epe aanuri nimu epe pora ora rateme.

Pare yaa agaa ne aanuri nimu yaa agaa adaapu teme rabu nimuna go yaa agaame wae yoto mea katea rabu nimu oyalimi.

4 Epe mone oyae adapu salipare go oyaeme ne omali rabu mada naraba mealia.
Go yapare neme epe kone sua epe pora ratu aali-dare ne go su-amaa page adaalupu pirua epe su page meali.

5 Epe kone imi aanu nimuna epe koneme epe pora mea wata rabu nimu epe-rupa pirua nimu epe kone sua epeanu peme.
Goa pea pare waea peme aanu nimuna peme wae yaenumi nimu malopaaya rabu nimu lopeme.

6 Epe redepone aanu nimuri nimuna epe kone maredepoyaya rabu nimu epe-rupa pimi.
Go yapare aanu oyae madaa omeme-pi kone sua wae pora ratulalo peme aanu nimu lopoa wae-rupa pimi.

7 Wae aanu nimuna purimi oyae luabu pa mealima kone suaaeme.
Pare orope nimu omalimi rabu ni-mumi epe yae meda mada nameal-imi.

8 Gore epe aanu madaa kedaa page wae yaenu meda epolalo palia-dare Adaa Aa-me nimu raba mealia-pulu nimu madaa wae yaenu mada naepalia.
Goa palia-pulu go wae yae luabu mo pupitagi noaaeme aanu madaa popena tea.

9 Go page mo wae aanu agaa teme rabu nimuna agaame onaa luabu maoy-aatalo peme.
Goa palimi pare mo epe aanu nimuna peme-ame nimu rabamealia rabu nimu epe-rupa piralimi.

10 Epe aanu nimuna pirape yae puaa re-depota raburi onaa nimu luabu ora raana omoa epe-rupa piruaeme.
Go yapare aa padaneme oroyalo waea puawa nipu omea rabu onaa lu-abumi epe ta kone sua raana omeme.

11 Epe redepone aanumi nimuna ada kagure-para epea peme rabu nimuna ada kagure page ora epe-rupa surubeme rabu epe-rupa aaya.
Go yapare wae pupitagine aanu mi waea pulalo peme rabu go teme agaame mo ada kagure page ma-oyaaeme.

12 Aa medame aa medana pi-lawa ero agaa tea-daare go aa nipu maeyae aa-rupa pia.
Pa pirua agaa adaapu nalainalo ora epeta.

13 Aanu medalomame maa agaa adaapu teme-pulu nimuna adami aanuna i kone page pa lapedepeteme.
Goa peme pare ora agaa ne aanumi nimuna adami aanu kudiripu i kone nalapedepe teme.

14 Gore mo gavman pimi aa mudunumi onaa luabu epe-rupa maredepoyawa nasurubaliare go onaa rayo oyoa mo kantri page oyalia.
Go yapare aanu adaapumi go aanu epe kone epe agaa laketeme rabu epe-rupa maredepo yawa epealia rabu mo onaanuna kantri page epe-rupa aalia.

15 Aa medame yano mua na-abutea rabu neme abulalua te pare wala neme na-abulali-daare ne orope kedaa epalia.
Goa palia-ga ne ora epe-rupa pirano kone sali-dare neme mogo yaenu lu-abu masa rilaawa gimape.

16 Onaame medaloma nimu ora epe ona loa adaa bi kana kone sua gupa peme. Yapare pa pora pame ona onaa medaloma mayala peme.
Kiaa rakepene aame mone mada namealia pare kokono waru pe aame oyae adaapu mealia.

17 Gore neme aa meda odome omoa nipu rabamealiri go palideare nena bipa ne-para wala pe.
Pare neme aa meda waea pali-daare goame nena bipa ne page go maoy-aaye yade.

18 Waea pi aanumi oyae meda mulalo palimi-daare go yaeme nimu ora mada naraba mealia rabu waru yae-da nona napalia.
Go yapare aanu medaloma epeanu palimi-daare nimu epe yoto meal-imi.

19 Aanu medalomame puri paboa epe kone ratalimiri gore nimu oro-yalo piraama laama pope kone wasupa mealimi.
Go yapare waea papena puri pabeme aanuri nimu omalimi.

20 Adaa Aa-me oro yalo wae kone imi on-
aare ora waru gipia.
Go yapare epe-rupa aaeme onaare
raaname omea.

21 Gore ora ria wae onaare wae yoto meal-
imi
pare epe onaare mada wadialimi.

22 Gore ona meda ora epe pepena pualia
pare nipu kone wae sua pora pamu
agaa tea-daare nipumi pama tona
pepena paaya.
Gore mena ini-kadu madaa mere
mudiaawa pepena paawa punitimi
mena nonapi pia.

23 Adaa Aa-me onaa luabuna imi kone-
para pameme pora go rayo aba ado
kiritea. Epe redepone aanu madaare
epe kone luabu rubita.
Go pea pare waea peme onaanumi epe
oyaenu mealimi rabu onaa medalo-
mame nimu madaa wae kone imi.

24 Aa medaloma nimuna mone oyaenu
page aa medaloma raba mulalo
kateme. Pare nimuna bipa mo peme
kogonona yoto ora adaapu meme.
Wala aa medalomame onaa
rabameape kone niminawa yapare
wala gimeme. Nimuna mone oyae
waru adaapu pagaa imi pare wala
oropere go oyae luabu rudu ta rabu
nimu wala naara aanu-rupa aeme.

25 Aa medame oyaenu pa onaa kalawe kone
sua oyae ruma kata pare nipuna
bipa ora adaapu saayo kone sua
pama pea.
Go yapare neme pa aanu medaloma
rabameli-dare nimumi ne page
rabamealimi.

26 Reaa pabea rabu onaame eta kabolalo
agaa mealimi pare dia tea-dare go aa
nipu wae kone suaeme.
Go yapare aa medame nipuna eta on-
aame kabena tea-dare mo onaame
go aa nipu ora raaname omalimi.

27 Aa medame epe kone sua ora epe pora
ratualia-dare onaa rayome nipu
raaname waru omalimi.
Go yapare wae aa-me agu pualiare go
wae kedaa nipu madaa popalia.

28 Gore aame nina mone oyaeme ni waru
rabamealia kone saliare go aa nipu
repena yo kaapu-rupa ora alupalia.
Pare nipu epe redepone-rupa
aawaliare nipu kagaa repena maa
pula saayade-rupa opoa epe-rupa
piralia.

29 Go yapare aa meda nipuna ona naaki
ruruna oyae waru nasurubaliare
nipuna oyae luabu ora dia yalia. Goa
pua ora alupalia.
Goa palimi-ga epe kone imi aanu ko-
gono pa palimina.

30 Epe aana kone-re epe repena kagaa
laama pope repena aaya-rupa aalia.
Aa meda nipu ora epe kone sua
makuae aa pia raburi pa aanu
medaloma nipu raapu epa piruaina
kone ia.

31 Gore niaame aba adema. Epe-rupa pimi
aanuna pemeare nimu go su-amaa
pirua oyae adaapu epe yoto-rupa
mua pimi.
Goa pea pare wae aanu nimuna
wae yoto ora mealimi-ga nimu ora
pakealimi kone nasamina. Dia Adaa
Aa-me nimuna wae yaena yoto ora
katea.

12

1 Aa medaloma nimu ora epe kone madaa
raaname omoa pa aa medame mare-
depo agaame madaa page epealia
kone imi.
Go yapare aa medame nipuna pea wae
yae namaredepo yaena kone aamere
nipu ora maeyae aa-rupa pirua pea.
2 Gore aame epe pora ratua epe kone sua-
yare Adaa Aa-me go aa nipu epe lo
robaa kata.
Go yapare aa medame onaa para waea
paliare go aa nipuri Adaa Aa-me alu-
painata.

3 Gore aa meda waea pua epe-rupa napi-
ralia raburi go peame nipu mada
naraba mealia-pulu epe-rupa napi-
tia. Nipu puri pabo page napiralia.
Goa pea pare aa meda nipu ora epe
pora ratua piraliare repena pitaa su
runane pea-rupa mada yapulu aa
medame nipu mada narasu lopalia.

4 Aa medana oreme epeanu paliare mo
aani go pea kogono-me epe bi kata.
Go yapare mo aa nipuna oreme waea
rado rado adaapu pua aani page yala
mea kata. Go pua mo ona nipumi
peame wae yaina ipua mo aanina
uni rodaipa-para odobaawa yaina-
rupa mea kata.

5 Epe redepo ne aa-mere oro yalo epea pape
madaa raaname waru omea.

Go yapare wae kone sua waea pea
aamere oro yalo yala poloa onaana
kone mabebola pena wae pora mea
watalo pea.

6 Wae aanuna agaa-re aa medalomame
kudiripu yada sua aa yago tulalo
pemede-rupa kone imi.
Go yapare epe redepone aanuna agaa-
me onaa medaloma kedaa rua yaina
omeme rabameapena kone sua agaa
teme. Epe-rupa pirina kone sua agaa
teme.

7 Aa medame waea pualiare nipu oyoa ora
alupalia.
Goa palia pare epe redepone aanu-
nimuri epe-rupa oro yalo pa piral-
imi.

8 Aa meda nipu epe kone su aaliare onaame
go aa nipuna bi minasalimi.
Go yapare aa meda nipu wae bebone
kone saliare onaame go aa nipuna bi
mabebo laeme.

9 Aa meda bi waru na-i aa yapare kogono
aa meda nipuna ada-para ma-aaliare
epe ta.
Pare aa medame nipu adaa aa kone sua
naara aanu rabuaatalo kone ia-pulu
nipu naepeta rabu eta nape yaenu
page rudu neme pama pea.

10 Epe redepone aanumi nimuna mena
oyae luabu madaa odome waru
omoa epe-rupa surubeme.
Go yapare wae aanu nimuna mena
oyaenu page waru epe-rupa nasu-
rubeme.

11 Aa medame nipuna e maapu waru su-
rubaliare gore nipuna eta nape yae
waru salia.
Go yapare aa medaloma epe kone
naimiri nimu pama kalai pua ko-
gono pu sua epe ini meda namealia.

12 Wae aanu pupitagi noa oyae adaapu
wae-rupa meme. Goa pua nimumi
oyaenu madaa epame waru omeme.
Epe redepone aanu nimuna meme
yaenuri nimuna mo peme epe ko-
nena ini raloa meme. Goa pua ni-
mumi oyae ora adaapu imi.

13 Wae aa nimuna teme wae agaa-me
nimuna bipa nimu adita.
Goa yapare kedaa wae meda epe rede-
pone aanu madaa popeare nimuna
epe koneme nimu wala epe-rupa
rabamea.

14 Neme tede epe agaa-para nena epe pa-
mualide porame ne maepealia.
Goa pua ne epe-rupa piruali.

15 Kone epe-rupa na-imi aanumiri nimuna
pema oyae rayo ora epe ta kone imi.
Go yapare epe kone imi onaa agaa
mana laketeme rabu ora epeta kone
imi.

16 Epe kone naimi aanumi waea meda pu-
lalo peme raburi nimumi go madaa
ratu aipapulu yaweme.
Go yapare epe kone i aa meda ero agaa
teme raburi go aa nipu epe kone ia-
pulu pinawa kone sua gimalia.

17 Koso rabami aa epe yaliare agaa waru
eperupa tea.
Go yapare nipu agaa waerupa ne aa
yaliare nipumi koso ma-oyalia.

18 Aa medame kone waru nasua tea agaa-
me epe aa medana robaa-para maoy-
alia.
Goa palia pare epe redepone kone i
aa-me agaa tea-daare mo aana lo
robaapara epe kumaa waru katea.

19 Yaa teme agaa luaburi pa rudupu yap-
ina ia rabu aanumi kone rugulaawa
gimeme.
Goa pea pare ora ne agaa luaburi oro
yalo-yalo pa suaalia.

20 Aanumi waea peme rabu go pemeame
nimuna bipa nimu makiraeme.
Goa peme pare aa medame epe kone
sua onaa rabameano kone sua epea
palia-daare nipu page epealia.

21 Redepone aanumi pupitagi page ora
nanoa epe oyae mealimi.
Goa peme pare waea peme aanu-
miri nimumi wae pupitagi rado-rado
adaapu neme.

22 Yaa-agaa teme aanu luaburi Adaa aa-me
nimu ratu waru yawoa gimea.
Goa pea pare epe kone sua epea peme
aanu madaare raana omoa epe ta
kone ia.

23 Aa meda nipumi epe aanu puayare
nipuna epe kone epea luabu
aipapulu ratea.
Goa pea pare aa meda nipu epe kone-
nai pa wae-kone rubitabe aa nipumi
yaa agaa adaapupe madu koyoata.
Goa pea pare onaa luabumi nipuna
agaa pagoa go aa-re maeyae aa-rupa
pia teme.

24 Kogono radaa pina paliade aare nipu puri mua mada pitea.
Goa palia pare kiaa rakepene aanuri pama kogono aanu pitimi.

25 Go page aa medame oro yalo kone adaapu su aalia-dare nipuna kone oyo tua maeyae aa-rupa pitia.
Goa palia pare wae aa nipuna adami aa-me epe agaa redepone laketea-dare mo nipuna adami aa-me epe kone lo robaa waru katea.

26 Epe redepone kone i aanumi nimuna adami aanu epe pora mea wateme.
Go yapare mo wae aanu nimuna adami aanu epe pora gimoa wae pora para mea peme.

27 Kiaa rakepene aame yapa asa nola palia pare mo yapa mada natalia.
Pare kalai pua kogono raadapi peme aanuri epe-rupa riri-nane epope aanu go yade.

28 Aa neme epe pora ratua aawaliri ne ora epe-rupa oro yalo pirape yada mua ne epe-rupa pirali.
Gore niaame go epe pora ratalimare niaa omape yaeme page nami epe-rupa oro yalo piralima.

13

1 Gore naaki medame epe kone saliare nipuna aapana agaa waru pagea.
Agaa rasini naaki-mere pa aanumi nipu maredepo-yaina kone na-ia.

2 Epe agaa ne aamere nipumi epe oyaenu mualia.
Go yapare yaa agaa ne aanuri ni-mumi rogaawa i agaa rasitimi. Goa pua onaa luabu ma-oyape madaa raaname waru omeme.

3 Aa medame nipu agaa abulu waru su-ruboa epe agaa loa aaliare nipu mada na-oyalia.
Go yapare wae agaa loaeme aanu nimu oyoa beboteme.

4 Kiaa rakepene aanumi oyae adaapu meawe kone sua aaeme pare ni-mume go yae mada nameme.
Go yapare radaa noa kalaipu kogono peme aanumi oyae adaapu meme. Gore oyae adaapu nimuna raana omeme-rupa meme.

5 Epe redepone aanu nimumi yaa agaa loa makirape madaare gimi omeme.
Go yapare wae aanumi yala pia agu pulalo peme pare nimu madaa yala paala an-ia.

6 Aa-me epea agu paliare nipuna go peame nipu surubea rabu epe-rupa piru-aaya.
Goa pea pare wae-pupitagi neme aanu nimu go wae yaena yoto mua wae-rupa piralimi.

7 Aa riabo naara aa medalomame nimu mone oyae adaapu sawe kone madaa makirae kone suaeme.
Amope mone oyae ora adaapu i aan-umi page go-rupa mo aa naaranumi imi kone sua aeme.

8 Gore wae aanumi amone aa tulalo pal-imiri nipumi mone oyae adaapu mogo aanu kaloa epe-rupa piralia.
Go yapare aa riabo naara nimuri oyae page naimi-pulu wae aanumi nimu nabebolaeme.

9 Epe redepo aanu nimuri laba paa roaya-rupa mada pimi.
Pare wae aanuri mo laba oyoa uduna repe-repe piade piaene pimi.

10 Pupitagi nape konemere go aa kone wae madaa yada ratu runane mea pea.
Go yapare aa yago medame nipu mare-depo yaina kone ia aare epe kone sua waru makuaya.

11 Aa medame kogono napi pama awa ode mone mualiare go mone ora dia yalia.
Go yapare aa medame kogono pua mone pawa oge-ogepu mea kirita samama pua ma-adaa yalia-dare go mone ora adaa yalia.

12 Aa medame oyaenu meda mealua kone sua adaalupu suruboa namealiare nipu lo robaa kedaame omalia.
Goa palia pare nipumi go oyae mu minuare nipuna kone pu robaa-para page epe ta kone sua raaname omea.

13 Aa yago medame aa meda epe agaa epe pora waloa agaa mana laketalo palia rabu nipumi gimalia-daare go aa nipu oyalia.
Go yapare aa medame agaa maana teade waru pagalia-daare go aa nipu epe-rupa pirualia.

14 Epe redepone aa-na agaa ora epe ta-pulu ipa laipi epe-rupa oro yalo pirama lama pope ipa-rupa pia.

Go agaa-me aa rabamealia rabu epe-rupa pirua wae yae madaa pakealimi.

15 Gore aa medaloma epe kone saliamiri onaa medalomame nimu bi minasalimi.
Go yapare rogaa i agaa rasini aanu nimu wae pora ratua pamueme.

16 Aanu epe pora ratua epe kone salimiri epe kone aba sua oyae peme.
Go yapare wae-rupa agaa lo wae pora rateme aanu nimuna pemeanu luabu pename amaa mea watea. Goa pua nimuna maeyae kone pename amaa ia.

17 Gore agaa yaa loa makirae agaa perekepereke teme aanu nimu wae kedaa mea epope kone sua aeme.
Go yapare aame agaa mea ipua go agaa redepone onaa lakeloa epe-rupa rabamealia-dare epe-rupa pitimi.

18 Aa meda aa yagome nipu maredepoyaina kone na-i nipuna bipa nipu kone-kone sua aaliare nipu oyoa aa naara pirua ora wae-rupa piralia. Goa pua nipu yala polo aalia.
Goa palia pare aa meda nipu pa onaame maredepo yaina kone sua maredepo yaina teare go aa nipu onaa luabumi epe bi kateme rabu ada bi mealia.

19 Aa medame whose friend oyae meda mealua kone sua orope mealiare nipuna lo robaa-para raana adaa omoa pedo pedo adaa pua aalia.
Go yapare wae aanu nimumi nimuna wae yae gimae kone na-i pa pu aaeme.

20 Go yapare go aa nipu epe kone i aa raapu pora pamualiare go aa nipu page go aa-na kone mua nipu epe kone raapu pamualia.
Go yapare aa meda nipu wae kone i aa raapu pamualiare go aa nipu wae yaeme nipu mealia-pulu wae pupitagi-na rolo-para piralia.

21 Wae yaeme pupitagi ne aa nimu ora mulalo rapea.
Pare epe redepone aanu nimuri nimuna meme epe yaere nimuna yoto-rupa meme.

22 Epe aa meda nipu omea raburi nipuna sinu page nipuna oyae luabu nimu meme.
Go yapare wae aanumi oyae adaapu mea kirita imi yaenuri orope epe aanumi mealimi.

23 Naara pimi aanuna e-maapu-para eta nape oyae adaapu inalo
pare adaa aa mudunumi makirawa go eta nimu muaaeme.

24 Aaraame nipuna naaki pupitagi nalia rabu nipu ki paarame nataliare gore nipumi go naaki mana nata-pulu go naaki raname na-omea.
Go yapare araame nipuna naaki agaa mana lakeloa maredepo yayaa-re ora nipuna si kone ia.

25 Epe redepone aanuna eta ora adaapu rulatabena imi.
Pare wae pupitagi neme aanu nimu oro yalo reaeme omo-aaeme.

14

1 Epe kone ia oname nipuna ada-para page epe kogono pea. Go koneme nipuna nogo naaki onaa luabu raapu puri mapabawa epe-rupa pimi.
Go yapare ona meda nipu epe kone nasaliare nipuna bipa nipuna nogo naaki ada oyae luabu ma-oyaawa wae-rupa pitimi.

2 Epe konena pora ratua pia aamere Adaa Aa-na surube rolo-para pia.
Go yapare yaa agaa ratamea pe aanumiri Adaa Aa-re ora epe yae-da dia kone imi.

3 Epe kone na-imi aanuna agaa teme raburi onaana ini agaana nimumi nimuna bi minasae agaa oraa teme.
Epe kone i aa-na agaa ta rabu ora epe ta-pulu nipu rabamea rabu epe-rupa aaya.

4 Mena gawa su awoa e poape meda diayalia raburi mo eta kirita i ada pa pupaa salia.
Pare mo mena gawame e poalia raburi e-maapu para eta ora adaapu sualia.

5 Koso raba mi aa-me koso ada-para epe redepone agaa tea rabu mo kosome ora ne agaa pagalia.
Go yapare nipu yaa-agaa ne aamere mo ta agaa luabu yaa agaa tea.

6 Wae aakone ne aanu nimu epe kone mulalo palimi-daare nimu epe kone mada namealimi.
Go yapare aa nipuna kone epealiare mo epe kone meape madaa kalai

napi pawa kumapi-rupa aipapulu mealia.

7 Ne mo wae kone imi aanu raapu meda-
para napiri ne ora mopare yola-
moneape.
Gore nimumi ne epe kone meda mada
nagialimi.

8 Aa nipu epe kone sua nipuna eta no
pora pamea yae luabu ora epeta. Go
yapare aa meda nipu epe kone na-
iare nipuna bipa nipu makiraaya.
Gore akolo ya? Nipuna kone waru na-
ia-pulu nipu maeyae aa pia.

9 Epe kone na-imi aanu nimuna pulalo
peme yae rayo pa kone padane agu
sua peme.
Goa peme pare epe aanu nimuna bipa
epea agu peme. Goa pua nimu lo
robaa padane-para sua peme.

10 Aa nipuna bipa nipuna lo robaa-para ia
kedaa page raana page nipuna bipa
makuaya.
Goa pua wala aa yago meda mada
namea watea.

11 Wae aa nipuna ruru ona nogo naaki
luabu ora oyoa luabu dia yalimi.
Go yapare mo epe redepone aa-na ruru
ora puri waru mua nimu ora epe
ruru piralimi.

12 Aa medalomame gupa kone imi: Nimuna
pema yae rayo epe ta kone sua peme.
Go yapare nimumi pama pama pua
omalimi.

13 Niaame giri lo aalima page wae lo robaa
kedaa niaa mada nagimalia.
Raana omo pirape yapi-di rabu page lo
robaa kedaa ora mada na-dia yalia.

14 Wae aanu nimuna peme wae yae madaa
ini noa raana waru omeme.
Go yapare epea peme aanu nimu pedo
raana waru peme.

15 Aanu nimu makuae yae ogesi i aanumi
agaa ia-rupa luabu kone waru ru-
laeme.
Goa pea pare kone epe-rupa ia aame
nipuna lape agaa rayo waru kone
makuaawa ta.

16 Epe kone i aa nipumi nipuna kone waru
suruboa nipu madaa wae yae ora
naepena kone ia.
Wae aame re oyae rayo pa epeta kione
sua rayo pa palua kone sua pa pama
pea. Nipu wae aa yade kone page na-
ia.

17 Ratu yawe aanumi maeyawa ratu ora
aipapulu yaweme.
Onaa luabumi aa meda oro yalo
nipuna raana ratuaaya madaare
gimi omeme.

18 Aa medaloma ogesi makuawa nimu mo
maeyae aanuna kone rateme.
Go yapare epe aanu nimuna makuae
yaere nimuna alu-para epe pepena
peme raguname adea. Go aa nipuna
ia kone-re epe aaluna pepena yade.

19 Wae pupitagi aanu nimu mo epe aanu
pitimi-para pirua nimu rabamu eta
epe yaenu kanalo agaa lo piralimi.
Nimu odome omena kone sua pitimi.

20 Aa medaloma oyae rudu teme adape-
re gime omeme. Nimuna aapa ame
yalia page ora gimeme.
Amone aanu nimuna adami aanu
adaapu aawaeme.

21 Aa medame aa yago meda naara
mapiralia-re go aa nipu maeyawa
naarame pama pea.
Go yapare aa medame oyae ruduta
aanu madaa odome omoa titi
omalia-daare go aa nipu epe raana
mealia.

22 Aanumi wae yae oro yalo pumuna kone
sua pualimiri nimuna kone ota.
Go yapare aa medame epea peme
mada rana omoa onaame epe pora
ratina kone salia-dare epe kone go aa
waru kata.

23 Neme kogono waru radaa pina pali-dare
ne ora epe yoto meali.
Go yapare ne pa pirua agaa wariba
pirali-dare ne wae naarame omali.

24 Epe kone ia aa-na konere nimuna mone
yade.
Go yapare aa medaloma epe kone na-
imire nimu maeyae kone agu su
aaeme.

25 Gore aa medame koso raba mu agaa
epe-rupa teare mo kosome aa
tumaomaarina-re waea pana tea.
Go yapare mo koso raba meape agaa
epe-rupa nateare go aa nipu makira
agaa ne aa.

26 Aa meda nipu Adaa Aa-na agaa ratua
kumapi-rupa piraliare nipu oyae
meda palame na-omalia.

Goa pua nipuna nogo naakinu page nimu luabu epe-rupa piralimi.

27 Adaa Aa-na agaa pagoa nipu ratapena konere ipa laipi kagaa piraama lama popena re yade.
Go kone i aanu madaa wae yaenu naepalia. Go pua mo wae yaenu epolalo palia page mada mapakealia.

28 Aa mudu king medame onaanu adaapu surubaliare nipu adaa bi mea kateme.
Go yapare mo aa mudu king nipumi onaa ogepusi surubalia raburi nipu adaa bi nasalia.

29 Aa meda nipu ratu aipapulu nayaweare go aa nipu ora epe kone waru ia.
Go yapare ratu yawe aa maeyae kone ora epe ta kone ia.

30 Aa meda nipu pu robaa kumapu pawa ina pirualiare nipuna to yogaene page epealia.
Go yapare aa meda nipumi wae agaa loa oro yalo oyae epame omape kone sualiare wae yaina go aa nipu madaa pupua nipuna uni luabu mada maopaya.

31 Gote nipumi onaa raayo warisa-pulu aa medame go aa nere ora aa naare wae te-dare neme Gote page wae gote yade te.
Go yapare Gote adaa bi katere naaranu page epea pali.

32 Wae aanu nimuri nimuna peme wae yaenumi nimu maoyaeme.
Goa peme pare epe-rupa pimi aanu nimuri oyae meda page ake palua pae kone na-i epe rupa aeme. Nimu madaa omape yaeme mealia rabu page kone rulae yae mada puri paboa aalimi.

33 Kone epe waru na-imi aanu nimuna bipa aba makuaeme. Makuae yae-para epe kone lapore nimumi minalo suruba pia pare nameme.
Go yapare epe kone imi aanu nimuna minalo epe kone epe pora ratua oro yalo muaeme.

34 Gore onaa luabumi epe kone sua epe agaa ratalimiri go kantri epealia.
Go yapare nimumi wae-yaenu pa pala pitimiri nimu yala adaa poteme.

35 Aa mudu king nimuna kogono aanumi epe kogono peme raburi nimu madaa raana waru omea.
Kogono aanumi wae kogono peme raburi mo aa mudu king nipu yala mapaeme. Goa peme rabu king nipumi nimu ratu yawalia.

15

1 Aa medame ne-para ronopi agaa meda tea-dare nipuna agaa kumapimi abulape. Goa pali rabu nipuna ratu yawe kone dia yalia.
Go yapare neme aa meda-para ero agaa loa yala mapaliri mo aame ratu adaa yawoa ne-para ratu waru yawalia.

2 Aa medame epe kone sua epe agaa teare nimumi go aa-na kone makuae yae ora epeta loa raana omalimi.
Go yapare aa meda epe kone na-imi agaa tea-dare go agaa re nai agaa ta.

3 Adaa Aa-me su luabu-para pea yae rayo ada makuaaya.
Nipumi epe aa wae aa luabu ado kiritea.

4 Aa medame epe agaa onaa luabu laketa rabu go agaa pageme onaa luabu nimu laipi kalape repena nonapina agaa pagalimi.
Go yapare aa medame onaa-para wae agaa-teare onaa luabuna kone maoyalia.

5 Aa meda nipu epe kone na-saliare nipuna aapana agaa rasita.
Goa pea pare pa aa medame nipu agaa loa maredepo yaina gimaliare go aa nipu ora epe kone mealia.

6 Epe aanu nimu luabuna ada-para oyae ora adaapu imi.
Wae aanu nimuna mone-me nimu kedaa ora adaapu mea kata.

7 Epe kone imi aanumi onaa luabu epe kone kateme.
Go yapare epe kone rudu teme aanumiri goa page napeme.

8 Adaa Aa-me waea peme aanuna opa kateme yae luaburi ora gimea.
Pare epe redepone aanumi teme betene raana omoa pagea.

9 Adaa Aa-me wae aanumi peme yae luaburi ora raaname naomea.
Epe aanu nimumi agaa ratua peme rabu raaname omea.

10 Aa medame epe pora minarepaliare wae yoto mealia.

Aa meda nipu maredepo-yaina lape gimaliare nipu omalia.

11 Adaa Aa-me aba ome onaa luabu pimi-para ado kiritea.
Go su amaa onaa niaana ima kone page luabu ora waru aba ado kiritea.

12 Aakone i aamere pa aa medame nipu maredepo yaina kone ora na-ia.
Goa pea-pulu aa meda-para nipu epe kone gialepa natea.

13 Gore aa medana robaa-para epe kone saliare nipuna ini agaa-para epealia.
Go yapare aa meda nipuna ini agaa-para roke rialiare nipuna robaa-para ota.

14 Epe kone ia aamere puri palo kogono waru pua oyae meape madaa page makuae yae meape mada page kogono pea.
Go yapare wae kone i aamere maeyae agaa talo agu pea.

15 Aa meda nipu oyae rudu ta raburi oro yalo kone adaapu sua nipu wae-rupa piruaya.
Epe kone sua raana raana-me oroyalo ome aare epe eta nolalo peme rana mada omea.

16 Gore neme oge oyaesinu saa pirua Adaa Aa-na agaa pago ratua nipuna rolo-para piti-daare gore ne epe-rupa pirua kedaa riawa yaeme mone adapu i amope page rabuaniaaya.

17 Aa yago raana ome kone-re ririnane agaa go yade. Nena adami aanu raapu meda-para pirua padi raani no piral-imiri gore epeta.
Go yapare raana naome aanu raapu gawa midi no pimidi rabuaaye. Gore nimu raapu mena no piri nona palia.

18 Ratu yawea aamere mo aa meda page ratu mayawaya.
Go yapare epe lo robaa kumapu i aame aanu medaloma-na kone lo rabaa pawa ma-epeaya. Goa pua nimu lo robaa padane-para sua mapiraya.

19 Kiaa rakepene aamere nipu epe kumapi-rupa pirape yaere ota kone ia. Goa peapulu nipu pa raa rugulua pa-muaya.
Redepoya pia aa nipu oro yalo kagaa pirape yae epe ta kone ia. Gore epe poranini pamema-rupa madaa.

20 Epe kone i naakiri agi aarame raaname omepe.
Go yapare naakimi epe pora narataliare go naakimi agi aaraa gimaaya.

21 Epe kone na-i onaa-me maeyae kone ratape page pedo waru peme.
Go yapare epe kone ia aamere nipu oro yalo epe kone ratua epea pu aaya.

22 Neme kogono meda pulalo pali-dare aanu adaapuna kone aba meape. Goa pali raburi mo nena palide kogono luabu ora epealia.
Go yapare neme aa medana kone namealiri nena kogono ini nama-dialia rabu pama kalaipu kogono pusali.

23 Aa medalomame agaa lo pitimi rabu riaa lo kiritina loa neme epe agaa meda te-daare go rabu ne page raana palia.

24 Epe kone i aare so madaa porana opasari pea-pulu nipu epe-rupa pirape pada puaa mealia.
Goa pea-pulu nipu no rolopara-ia po-ranini pua ome onaana pada wala napua mealia.

25 Aa meda nipuna bipa nipuna bi mi-nasalia rabu Adaa Aa-me nipuna ado bebo malalia.
Go yapare ona wasa aani aba omere rabamealia. Aa medame go onana su mada namealimi.

26 Wae kone luaburi Adaa Aa-na ini agaa madaa pugu waru pea.
Goa pea pare epe redepoyoa rolo ti agaa madaare nipuna ini agaa madaa epetada raana waru omea.

27 Aa medame mone adaapu orayo kone sua wae pora ratua mealiadare nipuna ona nogo naaki-na rikirane wae keda mea epea.
Aa medame nipu mone kanalo omeme pi kone wae narataliare nipu epe-rupa piralia.

28 Epe redepone aame kone aba waru nimi-naawa aa medana agaa orope abuta.
Go yapare wae aa-me agaa aipapulu talo pea raburi nipuna agaa wae luabu pa ta.

29 Waeanu peme aanu nimuri Adaa Aa raapu repara nae mopare yolam-onea aeme.
Goa pua nipumi mo epe redepone aa-nuna betene teme rubu aane loba-paina pirua waru pagea.

30 Neme aa meda adali rabu ini agaa-
para esepea raaname omalia-dare
epe kone go ida.
Epe agaa remaa meda pagali rabu go
remaame nena to yogane ora puri
mapalalia.

31 Aa medame nipu maredepo yatalo palia
rabu aane luyapa ina pirua pagaliri
nipu epe kone sua makuaali.

32 Epe-rupa pirape madaa maredepo-yatalo
palimi rabu agaa rasua gimaliare
nipuna bipa nipu ma-oyaaya.
Goa pea pare aa medame nipu mare-
depo yatalo pea aana agaa pagoa
rataliare gore nipu epealia. Goa pua
nipuna kone page lobataboa nipuna
makuae yae page epealia.

33 Adaa Aa-na rolo-para awalidare epe
kone meape porana re go iada.
Nena bipa ne narabuniaawa epe pora
narataliri gore ne adaa bi mada
nameali.

16

1 Niaame oyae meda palima kone ima
yaere Adaa Aa-me epe ta-ga pipa tea-
da pamina.
2 Niaana pema oyae luaburi Gote-na ini
agaa mada redepo ta kone ima.
Go yapare Adaa Aa nipumi niana
kone waru mea ruma adoa rekepua
makuaaya.

3 Neme yae meda pulalo pali-daare Adaa Aa
nipuna ki-nane aba saape.
Goa pali rabu nipumi go yaenu luabu
ora ma-epealia.

4 Adaa Aa-me oyae luabu waria kogono
padane padane laatapu kata. Go-
rupa agu Adaa Aa-me waea peme
aanu page nipumi warisa.
Goa pua orope su yaa diayalia rabu
nimu koso loa alupaina tea.

5 Adaa Aa-me waea pua nimuna bi mi-
nasaeme aanu adape ora gime omea.
Adaa Aa-me nimi pa pupulupa pi-da
natea-ga waru adamina. Dia nimu
kedaa waru mea katea.

6 Aa medame Adaa Aa mada raana waru
omo nipu raapu pogatu piralipiri
gore Adaa Aa nipumi go aana wae
yae luabu mea rubalia.
Aa medame Adaa Aa-na agaa ratua
piralia raburi Adaa Aa-me pupitagi
naape kone namasalia. Goa pua
nipumi oyae luabu kone rugulalia.

7 Gore aame mo Adaa Aa nipuna raana
omea kone luabu ratua nipuna
iaanu raapu epe kone sua piralia-
rabu Adaa Aa-me rabamua epe onaa
raapu mapiraalia.

8 Neme oyae ogesi sa awa Adaa Aa ratulalo
pali-ri mo mone akore i mi onaa page
rabuawa wae pupitagi no aaya aa
page rabunialia.

9 Niaana pape yaenu mada kone penaloa
pulalo pema
pare Adaa Aa nipumi niana pamulalo
pema yae adoa maredepo yaaya.

10 King pia aa mudumi Adaa Aa-me laketa
agaa onaame pagenalo laketa rabu
pageme.
Koso pagoa mo agaa mea rumape
raburi ora epe redepone koso pagoa
mea rumaalia.

11 Adaa Aa-me oyae waru mua epe-rupa re-
depoya rumainalo kone raapu kata.
Goa pua nimumi onaanu makirari
napinalo pea.

12 Aa mudu king piame wae pupitagi kone
luabu gimoa epe redeponea pinalo
peme.
Gore mo gavman pimi aanumi epea
palimi raburi nimu puri mua epe-
rupa pitimi.

13 King nipumi ora agaa ria-teme onaa
raaname omea.

14 King nipumi aa meda raatu yawaliare go
aa nipu tumaomalia.
Go yapare aa meda nipu epe kone
i yaliare mo king nipu epe kone
mealia rabu lo robaa maepealia.

15 Gore king nipumi aa meda epe lo rabaa
kaloa epea palia-re nipumi epe kone
sua go aa epe-rupa mapiraalia.
King-na peare yaa madaa i yai lopoa
suamaa ope-yaenu eta kata-rupa
mada pea.

16 Neme epe kone makuae yae luabu
mealiri gol-para silva go yaenu lu-
abu ora rabuaniaye.

17 Epe onaanumi wae yae ratape gimoa
waru adoa pameme.
Aa medame nipuna pora waru adoa
epe-rupa pamualiare nipu ora epe-
rupa piralia.

18 Wae pupitagi noa nena bi minasaawa ne
apiyapa te-daare ne wae-rupa mal-
opaalia.

19 Gore aa meda nipuna bipa nipu naara
kone sua nipuna bi rabuaniaawa
pitiare pupitagi ne aanuna raana
meme kone page rabuaaya.

20 Aa medame ne mana-teade agaa waru
aina madu pagoa piraliare ne epe-
rupa pirali.
Aa medame Adaa Aa madaa kone ru-
laliare nipu raana adaa mealia.

21 Aa numi makuaeme. Aa meda nipumi
epe kone waru makuaalia-re mo
teme agaa waru ruma adalia.
Gore nipumi epe kone sua agaa epe-
rupa ne aa yaliare aanu luabumi
nipuna agaa pagolalo raana waru
omalimi.

22 Gore aa meda nipu epe kone i yaliare
go aa nipu ipa laipi kagaa pirape yae
mua piri aa-rupa piralia.
Wae kone imi aanu-ri nimuna go pe-
meame wae maeyae aa piralia. Goa
pua nipuna bipa nipu ma-oyaalia.

23 Epe kone i aa nipumi kone aba rumaawa
epe kumapi agaa orope teme.
Goa pea-pulu nipuna agaa pagolalo
raana waru omoa pageme.

24 Epe agaa-re ora epe redepi alubi apaa-
para mena midi-lapome adea.
Nipu ora rede waru pua onaa luabu
puri kata.

25 Aa medalomame nimuna pema yae lu-
abu epeta kone sua pora pameme
pare ota.
Goa pama-pama puare orope nimu
omalimi.

26 Kogono peme nakinumi makuaeme.
Nimu kogono waru na palimare nimu
eta diayalia kone sua kogono waru
peme.

27 Wae au peme onaa luabu maoya tulalo
pora rado rado asapeme.
Nipuna agaare repena sulaa ralae
nona pua mo onaa luabu ma-oyaawa
rabea.

28 Waea pi aame-re onaana rikiraane wae
bomo agaa mea lopawa nimu yada-
yada waru mapaya.
Makirae agaa-ta aame nipuna adami
aanu raapu yada makepeaawa rugu-
lala paya.

29 Yadapi aa-mere nipuna adapi aa omeme
pua wae pora-para yola pea.

30 Aa medame aa meda-para ini adupi
adupi paliare neme mada makuali
mo aa nipumi waea pulalo pea.
Aa meda nipu agaa na-teare nipumi
waea pulalo pea. Gore mo nipuna
ratu yawe kone muboa waea pulalo
pea.

31 Yomagae nimuna kama iri adoa nimumi
aba makuaeme. Go yomagae aanu
nimumi ora epe kone su epe pora
rateme-pulu go kone mada kamaa
aya kone-imi.
Goa kone imi rabu nimu adaa bi meme.

32 Ratu ora aipapulu nayawea aamere nipu
epe kone sua pea. Go konere puri
paloa yada wini peme-rupa mada.
Aa medame nipuna bipa nipu waru
surubaliare ada kagure meda yada
naminabaeme-rupa mada pea.

33 Kaasa saadu teme aanu-miri akea palua
pae loa kone aba meme.
Go yapare Adaa Aa nipumi nimuna
kaasa saadu pemeare nimuna imi
kone-rupa abuta.

17

1 Aa medame nipuna ona naaki nogonu
raapu lo-robaa padane sua piral-
imiri nimumi eta ragota page pa sal-
imi.
Go-me mo adaa eta yawo neme onaa-
me pemea page rabuniaya.

2 Gore kogono naaki medame epe kone sua
kogono palia rabu nipuna surube
aana si-rupa piralia.
Mo surube-aana wae naaki nipu mo
kogono naaki-na rolo-para piralia.
Goa pua mo surube aa omalia rabu
oyae nipuna nogo naaki ruru raapu
rumaalimi.

3 Adaa Aa-me niaa wae aa yapae epe aa
yapae loa rumaa adolalo pea.
Gore golo silva yapame adolalo repena
egaa-para iritimide-rupa niaa epeta
pae ota pae lo adolalo pea.

4 Wae agaa lo ipa awaalae agaa teme
aanu nimumi mo nimuna wae agaa
lape mada aane luyapainaloa waru
pageme.

5 Gote-me onaa raayo warisa. Aa
medalomame naara aanu-para ero

loa wae agaa temere nimumi Gotepara teme.
Aa medame aa yago medana kedaa rialia rabu raname omalia-dare go paliade pedome nipuna bipa nipu wae yoto mealia.

6 Aa meda nipu ogae yalia pare nipuna akuaa naaki-nu piralimiri raana waru omalia.
Gore akolo ya? Gomere nimu adaa bi kata rabu nogo naakimi nimuna agi aaraanu raname omeme.

7 Epe kone sua agaa temere kone na-i aanuna agaa-rupada nateme.
Ora agaa riaare yaa agaa teme aanuna agaada dia.

8 Omeme pua waea pape madaa aa medalomame mone oyae meme pare nipumi aba adea.
Go monere ona rakia nonapiane meapa yana kone sua nipuna raana epea-rupa ratea.

9 Aa medame nipuna adami aanu raapu epe-rupa pirano kone saliare nipumi aba pisade pupitagi pename namea salia.
Aa medame aba pisade wae yaenu madaa agaa pamu teare mo aa nipu ratu yawalia.

10 Neme epe kone i aa meda raapu agaa maredo yaatalo palipiri agaa rana padane te rabu nipumi makuae yae aipapulu mealia.
Go yapare neme wae kone i aa maredepo yatalo pali-dare nipu kalaipu ma-epeali. Goa pali pare nipuna kone aipapulu na-epealia.

11 Waea pi aame-re yada papena agaa agu marekaaya.
Goa pea rabu wae aa meda ipua nipu radaa waru pina talia.

12 Neme mena-beana si ripina mua mea epali rabu kiraa mena nipu poraania madaaliri ne epaa tu naalia-rabu adaa radaa nali.
Goa palia pare aa meda epe kone nasua waea pulalo pea aa poraa adali rabu ne tu-nalia.

13 Gore nimumi aa meda epea pulalo paliri go aame wala wae yaeme abutea rabu oro yalo nipuna onaa nogo naaki luabu wae-rupa pirualimi.

14 Aa medame ratu yawe kone marekaliare ipa naaku robo sua ipa popenaloa poaya-rupa mada.
Goa palia-dare nipu gimoa waea naepalia rabu epealia.

15 Adaa Aa-me go kone laapo gimi omea.
Pupitagi ne aa pa pirina teme page waeanu napi aa madaa pama kedaa mea kateme page gimea.

16 Naaki meda epe kone nasaliare nipuna aalu waeame regepe ta-pulu nipu makuae yae mada namealia.
Gore mo aana alu regepetaga sukulu kabape mone wala akolo mea epenaya?

17 Niaana adami aanumi oro yalo niaa raaname omeme.
Goa pua kedaa ritima rabu niaana kedaa rabamu ritalo nimumi managola pimi.

18 Kone waru na-i aanumi aa medana yago nimumi abulalima loa nimumi mada na-abulape yapare pama yaa agaa teme.

19 Waea pape madaa raaname omea aamere wala yada pape madaa raana omo yada marekaaya.
Go page aa medame nipuna bi minasaaliare go aa nipuna bipa nipu omape yae asapea.

20 Aa medame oro yalo wae kone su wae agaa agu teare nipu oro yalo eperupa mada napitia.
Dia nipu wae-rupa agu pirualia.

21 Aa medana simi epe kone nasaliare oro yalo aaraa nipu lo-robaa keda mu aalia.

22 Lo robaa kuma pua raana piamere marasini noa epe-rupa pimi-rupa mada pia.
Go yapare aa meda nipuna kone oyaliare wae yainame mo aa nipu ripinalia rabu uni-para yaina aawa maadapalia.

23 Waea pi aa nipu koso pagape yapidi medame pa laga taliare omeme pua kabe reke mua koso maoyaalia.
Goa pua nipumi mo koso ma-oyaatalo mone mua raaname waru omalia.

24 Waru makuae aamere epe kone page epe pora waru ratea-pulu nipumi makuaya.

Go yapare waea aame epe kone naia-
pulu oyae rado rado luabu pamu
yota.

25 Aame wae maeyae kone rataliare go
naakina agi aaraame lo robaa kedaa
adaa mua nimuna kone-para oyalia.
26 Koso epe-rupa ta aa-para koso kabena
temere gore naepeta.
Aa mudunumi epea palaina nimu wala
aipuyaame talimiri gore naepeta.

27 Makuae yae waru mea aamere nipu agaa
bebo nata.
Epe kone i aamere aipapulu ratu
yawape page gimea.

28 Epe kone na-i aamere agaa loralia.
Go rabu onaame go aare epe kone
waru-i aa-yana kone salimi.

18

1 Aa padane nipu ode aawaliare nipuna
bipa nipuna agu raapo kone-sua
awalia.
Aa medaloma nimu epe redepone kone
imi page pinawa kone ia.

2 Epe kone nasu epea napea aamere mo epe
pora epe kone meapere gimi omea.
Goa pua nipumi wae pupitagi pape
pora ratuaya.

3 Waea puaaya aamere aa yago medalo-
mare naepe ta-ga pinawa kone ia.
Goa pua nimuna bi ma-oyaawa nimu
yalaa waru ma-paaya.

4 Epe kone i aame agaa tea rabu nipuna-
ta agaa mada epe kone mealimiri go
agaa epeta-da pageme.
Gore ipa naaku-para rubini popaa koy-
apape peade-rupa mada pea.

5 Aa meda wae pupitagi noa koso madaa
aaliare go aana koso rabamu laata
ne napope.
Gore mo aa nipu koso mada nawini
pina rabuaatape.

6 Epe kone na-i aamere pa onaa raapu yada
agu pulalo pea.
Goa pua nipuna agaa pageme rabu
otada nipu page tulalo peme.

7 Kone waru na-i aa medame agaa tea-dare
nipuna go agaame nipu ma-oyaaya.
Gore nipuna maa-para yapa-lokena
pogaa mada sua maraawa nipu oma-
lia.

8 Aa medana maa agaa paema rabu go
agaa pagape madaa raaname waru
omeme.
Go agaare epe redepi-rupa meda ya-
pulu aipapulu pagoa eta mada mea
neme.

9 Wae kiaa rakepene aare nimuna bipa
nipu ma-oyaya.
Goa pua nimu kiaa rakepea wae-rupa
pimi.

10 Adaa Aa-re puri pabe ada-rupa aaya.
Epe redepone aanu nimu go adapara
aloma puaa gopara pua piruaeme.

11 Amone aanu nimuna moneme nimu ku-
tapua ora epe-rupa surubalia kone
imi.
Mo ada kagure puri-palo aya-rupa
mada kone imi.

12 Gore aa meda nipu pupitagi noa nipuna
bi minasaliare orope nipu oyalia.
Nena bipa ne rabu aniawa epe pora
narataliri ne epe adaa bi mada
nameali.

13 Aane waru lobapaina pirua agaa aba
waru pagoa orope agaa abulape.
Neme goa napaliri wae maeyae kone
sua pe-pulu orope ne yala pote.

14 Aa meda nipu yaina omoa yapare kone
puri paboa piraliare go yaina mada
perekealia.
Mo aa nipuna kone oyaliare go aa
nipuna kone wala akepua ma-
epeaalia pae?

15 Aa meda nipumi epe kone sua nipumi
oyae rado rado waru makuaatalo
pea yae luabu waru makuaaya.
Go page aa medame agaa mana teme
rabu nipumi aane lobapa ina pirua
mogo agaa rayo waru pagea.

16 Gore neme adaa aa meda raapu agaa talo
pali-daare neme nipu pa ode kalape
yae meda aba ripinape.
Goa pali raburi neme nipu mada adali.

17 Aa meda nipu kosona ini-agaa madaa
aawa agaa teare nipu koso wini pape
nonapiaene agaa tea.
Go yapare pa aa meda agaa waru
maredepo yainalo agaa mealia-dare
go koso apimi wini palia palo marea.

18 Aa laapona rikiraane koso aapimi ora
wini palialo abi nalapaeme raburi
apimi wini palia pala marea teme.

19 Nena ame meda wae kone saliri nipumi
go kone mea rogasua ne raaname
na-omalia. Gore onaa medalome
mo ada kagurena pora gape poaeme-
rupa mada nimu runane pope-rupa
maralimi.
Gore mo aa lapo nipu yada pape agaa
loa ki namealipi. Nipuna lo robaa
padane-para mada nasalipi. Adaa
poragape garulaawa aana kerepo
pora rugutade-rupa mada. Goa
palipi-pulu nipu ada runane mada
napalia.

20 Neme agaa epe-rupa loa redepone-rupa
te rabu nena lo robaa-para raana
waru palia.

21 Nena tede agaame onaa epe-rupa mapi-
raali. Nena agaame agu onaa ma-
oyaawa onaa maepeaalia.
Goa pe-pulu neme epe agaa lape
madaa raname omalimi ne epe-rupa
mada pirali.

22 Neme ona meda rumali-daare gore ora
epealia.
Goa paliri Gote-me page lo robaa gua
epeta kone salia.

23 Naraame amope oyae pawa agaa mea.
Go yapare aamaame agaa puri palo loa
abuta.

24 Gore aa meda nipuna adami aa adaapu
aaliare go aa nipu oyalia.
Go yapare aa meda nipuna adami aa
ora epe rado piaene meda alipiri go
aa lapo nipu lo rabaa waru sua nipu
lapo ameaya-rupa alipi.

19

1 Aa meda nipu oyae rudu yaliare nipu
redepone aa yapulu yaa agaa loa
wae pora pami aa rabuaniaaya.

2 Aa meda nipumi papea namakuaawa ya-
pare pama kalaipu kogono paliare
ini namadiaalia.
Aa medame kogono aipapulu palia
pare go kogono ora epe-rupa mada
napalia.

3 Gore onaa luabumi nimuna bipa waea
pua nimumi Adaa Aa kedaa kaloa
wala ratu yaweme.

4 Aa meda nipu mone adaapu saliare
nipuna adami aa page adaapu aal-
imi.
Go yapare aa meda nipu mone
nasaliare mo nipuna adami aanu
adapu napitimi.

5 Gore aa medame yaa agaa loa koso teare
nipumi wae yoto mealia.
Goa palia rabu nipu mada napogla
palia.

6 Gore aa adaapumi aa mudu pimi aanu
omeme waru peme. Goa pua nipumi
nimu raana omenalo.
Oyae pama kane aanu raana omoa go
aa nipuna adami aa kone imi.

7 Gore aa medaa nipu oyae diayalia
rabu nipuna amenume page go aa
gimeme. Goa peme rabu nipuna
adami aanumi page mo aa maasa
rilaawa gimeme.
Nipu repara omeme-pi agaa-ta pare
nipuna agaa ini namadini pa rasat-
apa ia.

8 Aame nipuna bipa epe-rupa piralua kone
suare epe pora-para makuae yae
mulalo puri waru paloa epe kone
meape madaa kogono palia.
Aame makuae yae mua epe konena
pora rataliare nipuna epe-rupa pi-
rape yae mua epe-rupa piralia.

9 Go yapare aa medame koso loa yaa agaa
tea-daare nipuna tea yaa agaa mada
wae yoto ora mealia.
Go piaene yaa agaa ne aare tumaoma-
limi.

10 Epe kone na-ia aa nipumi mone oyaenu
adaapu su aayare na-epeta.
Naara piri kogono naakimi mo aa
mudu wala surubea page ora rado
yade.

11 Epe kone i aa nipumi kone gupa ia. Nipu
epe kone ia-pulu ratu ratu yawape
kone aipapulu naia.
Goa pua aa medame nipu-para waea
pea page gimea.

12 Gore mena kiraa-me e waru loa aa mudu
king pia aa ratu waru yawea.
Go yapare ratu yawe onaa rabamu-
lalo paliare yai ipua maapu-para
eta naape yae ma-opaaya-rupa mada
palia.

13 Naaki meda nipu epe kone nasaliare go
naakimi nipuna aaraa kedaa waru
mea kata.
Gore aa medana oreme ratu yawoa
agaa adaapu loaliare nipuna ada
runane itipata pabea-rupa tea.

14 Niaana aama aapanumi mone oyaenu rumaa gialimi
pare Gote nipumi epe kone i ona mea gialia.

15 Kiaa rakepene aanu nimu oro yalo pama piruaawa reaeme omoa u keme waru loa patala pu aaeme.

16 Aame Gote-na pora ratua epe-rupa pitiare naoyalia pare nipu ora epe-rupa piralia.
Go yapare aame Gote-na epe kone madaa masa rilaawa waea-nu paliare nipu omalia.

17 Gore neme aa naara meda odome-omoa oyae katalo pali-daare mo Adaa Aame ne madaa rudu ainalo pe.
Goa pali-daare orope Adaa Aa-me nena rudu go abutea.

18 Gore nena naakimi waea pua pupitagi naliare neme nena naaki mana lape. Mana te raburi nipumi epe pora ratalia.
Go yapare neme mana lake pupitagi pa nalaaina gimaliri gore nena naaki riaa omenawa kone sua pe.

19 Gore aa medame rono omoa nipumi waea paliare nipuna go wae yaena yoto mulalo pea.
Go yapare neme nipu rabamua nipuna kedaa mea riali-dare wala orope page nipu rabameaina kone agu sua palia.

20 Go yapare aa medame ne maredepo yawoa epe kone gina kone sali-dare orope ne epe kone waru meali.

21 Aame kone adaa pua sua oyae adaapu palua kone ia
pare Adaa Aa-me pina kone ia-rupa luabu mada palia.

22 Aanumi goa loa lo rogaa i agaa madaa puri palo aaeme. Gore naraa aa apere ota pare pa epeta.
Go aa epe-yaliare mo yaa agaa ne aa ora rabuniaaya.

23 Ne Adaa Aa-na rolo-para piralidare ne epe-rupa pirape yae mea gialia.
Goa palia rabu ne madaa wae yae meda na-epalia rabu ne oro yalo epe-rupa mada pirali.

24 Kiaa raakepene aa nipu ki arota-para pagoa pa pirualiare mo eta yawo i meape yala potea.
Go page kimi musaawa eta mea nape page yala potea.

25 Wae pupitagi ne aa aipuyame tali-daare kone waru na-i aame adoa mada makuaalia. Goa palimi rabu epe kone aba ratua palia.
Go yapare neme epe kone sua aae aanu maredepo yali rabu nimuna makuae yae ora madaa popalia.

26 Naakimi aara ratu yawoa nipuna agi ada-para pane rata saliare
mo nipuna onaa nogo naaki rayo yala mea kataa.

27 Naaki neme epe agaa waru gimaliri kone nai pa maeyae aanuna kone ratua ali.

28 Waea-pi aame koso witnes pulalo epaliri go aa nipumi mo koso ma-oyapena epea.
Go aa nipu mada waea luabu rubita.

29 Wae agaa lo wae pora pameme aanuri nimu wae yoto mealimi.
Goa pua wae pora ratua pupitagi neme aanu nimu aipayame kudu talia.

20

1 Aa-me ipa bia adaapu noa wae agaa adaapu lo yada marekaawa agaa adaapu tea.
Goa pua mo ipa biame nipu surubena teare epe kone nasalia.

2 Aa mudu king nipumi ratu yawoa puri pane agaa ta rabu onaa paala masaaya. Gore mo kiraa mena laiyono-me buai ta-rupa mada king-mi goa pea.
King nipu raatu mayawaaliri nena kagaa piraama lama pope kone wasupa alupalia.

3 Aa medame yada pape kone gimaliare nipu epe bi mealia.
Go yapare epe kone na-i aamere oro-yalo yada pape agaa agu loaalia.

4 Kiaa rakepene aame eta wai poape yapi di rabu maapu su naweare kiaa rakepe pea.
Eta naape yapidi rabu naape awolalo pea pare nipu e napoae aame maapu-para pama asapula pea.

5 Aa-na konere ipa ini adaa naaku piade-rupa mada yade.
Aa meda kone waru makuae aa yaliare go kone ora so mada popea.

6 Aa adaapumi nimuna adami onaa raaname omema lo gupa teme.
Go yapare aa medana adami aanuri padane padane laatapu aalimi.

7 Gore aaraa ora epe kone sua epe pora ritua piralia rabu nipuna sinumi raana omalimi.

8 Gore aa mudu king nipumi koso pagolalo pea raburi mo kaso ta epeme aanuna kone waru adoa rumaaya.

9 Niri Gote-na ini-agaa mada ora epe redepone aa awayolo aapimi mada tea pae?
Goa pua neme wae yae meda napawa teme?

10 Onaanumi oyae kabenalo pare aa medame makirae agaa tea-daare
Adaa Aa-me go kone adoa rumaamina.

11 Niaame naakinu aba adoa rumaema nipu epe naaki nipu wae naaki lo.
Go rupa agure niaana naakanuri aba adoa makuaema.

12 Adaa Aa-me niaana ini mariayare oyae adamonalo pisa aane ma-saare agaa pagomonalo pisa-ga waru adamina.

13 Ne oro yalo u-pati aa yaliare mone oyae diayalia rabu naara pirali.
Go yapare ne aipapulu rekoa kogono pali-dare nena maapu-para eta oyae adaapu sali.

14 Aa meda oyae kabolalo pea pare mo yaena yoto ora adaa pea rabu nipumi agaa adaapu ta.
Mo yae aba kaboria pua nipuna adami aanu-para gupa pua ta. Go yaere mone ogesi pe yae meda kaboa mea ipulu ta.

15 Epe kone imi onaana agaa teme raburi pa aa medalomana golo rabuaeme.

16 Gore aa medana yago nipumi pa aa medana rudu abulalua agaa loa yapare wala na-abuteadaare waea pea.
Gore nipumi epea go napea-daa.
Gore aa-me go piaene agaa meda teadare neme oyae meda mo rudu abune nona pina ora meape.

17 Yaa agaa loa mua ne etanuri rede pi eta meda kone i pare oropere go paake ne etare wae yae yana kone sali.
Go mea ne etare nena agaa peto-para ipa mu-rupa kilulu tea.

18 Neme epe kone aba mealiri orope nena palide kogono epealia.
Nena yada-lore aa raapu yada pulalo pali-daare neme yada akepu palua palo kone waru niminaawa pape.

19 Aa meda yago mada maa agaa pawa yaa agaa ne aa raapu ne ada mua naape.
Goa pua neme kudiripi agaa meda lakete rabu wala mo aa meda pua lakeloa laame tea.
Aa go-rupa teadare gipia.

20 Aa medame agi aaraanu wae agaa teare go aa nipu ora omalia.
Gore laba ribaane-para udinita-rupa mada palia.

21 Aa medame agi aaraa lapo pa pirina nipuna moae luabu aba mealiare go oyae luabu epe-rupa mada nasalia.

22 Aa medame ne-para wae paliare neme nipuna wae-yae abi na-abulape.
Dia Adaa Aa-me ne raba mealiaga nipu kone rulape. Goa paliri rabu nena kedaa luabu diayalia.

23 Aame oyae kabenalo ruma sua yaa agaa tere Adaa Aa-me go mada raaname naomea.

24 Adaa Aa-me pora luabu niaa go su-amaa pa piramona aba maredepoya saaya.
Go pora-re aapara pea palo niaa akepua mada makualiama yae?

25 Adaa Aa nipu Gote opa kalape yaere kone aba maarekawa sape.
Neme go opa kaloa aipapu te pare wala orope kone adaapu sali. Neme goa pali-dare nena bipa ne go mabebolaeyae.

26 Epe aa mudu king-mi waea peme onaana koso pagoa nimuna wae-yae adoa rumalia.
Goa pua nimu keda waru katea.

27 Niana kone wasupa Adaa Aa-me gisare wae oyae waru adoa rumaawa piramonalo laba paa-rupa niaa madaa mapirasa.
Gore epe yae gore wae yae lo mada rumawa ado kiritalima.

28 Go yapare king nipumi nipuna onaanu madaa epea agu pua odome omea.
Go paliadaare king nipu epe-rupa pirua nipu ora adaalupu pirualia.

29 Niaame ogegeaanuna puri ado epeta kone ima.

Goa page yomagaenu kama iri adoa
nimu adaa bi kateme.

30 Aa medame wae palia rabu neme nipu
aipuyame kudu tali rabu nipuna wae
yae mada gimalia.
Goa pua nipu ora epe aa piralia.

21

1 Adaa Aa-me aa mudu king-na kone mare-
depo yaaya rabu king aa mudu
nipumi Adaa Aa-na raana ratea.
Go rabu nipuna epe konere kuba ru-
para ipa-rupa popea.

2 Niaana pema yae luabu ora epeta kone
ima pare Adaa Aa nipumi niaana
ima kone luabu aba rumaa adea.
Goa pua nipumi niaana ima kone raay-
ona re ado-kiritea.

3 Niaame epe redepone kone agu ratua
Gote nipuna ini agaa madaa epe-
rupa piruamina.
Goa palima-daare niaame opa katema
yaenu page rabuaniaaya.

4 Waea peme aanumi aakone sua oro yalo
wae pupitagi agu noa waeanu agu
pulalo peme.
Oro yalo nimuna pirape yae oyoa wae
yae rubini onaa pimi.

5 Kogono peme aanu nimumi epe kone
waru sua kogono peme rabu oyaenu
waru adaapu imi.
Go yapare kone waru nasua pa
aipapulu bebo teme aanu nimu oyae
diata yalia rabu wae-rupa pitimi.

6 Aa medame yaa agaa loa nipumi mone
yoloa mu-aaliare gore nipu omape
pora-para go pu aaya-da.
Go aa-na saliade oyaere moae aipapulu
sua wala esepe tade-rupa mada
yalia.

7 Waea pi aanu nimumi wala epea meda
napeme.
Go peme waeame nimu luabu dia yal-
imi.

8 Wae kone i aamere wae pora agu ratea.
Go yapare aa medaloma epe kone imi-
numiri waea napeme.

9 Aa meda nipuna ada gaa-para pawa pirua
ona-nogo naki raapu pawa piralia-
daare epe ta.
Pare nipu agaa wae adaapu ne ona
raapu piraliare oyalia.

10 Waea pape madaare reaeme omema-
rupa mada pea-pulu waea adaapu
pape mada aa meda odome
naomeme.

11 Epe kone naimi aanumi adenalo mo
waea pupitagi ne aanu tu adialimiri
mo rudu kone sua pimi aanumi adoa
epe kone mealimi.
Goa pua nimuna makuae yae ora adaa
yalia.

12 Adaa Aa-na kone ora redepone kone
ia. Goa pea-pulu aanumi nimuna
ada-para waea peme luabu Adaa Aa
nipumi waru adoa makuaaya.
Goa peapulu Adaa Aa-me go aanu
nimu luabu maoya-talia.

13 Naraame-ome aanumi nimu rabaminalo
yatemede agaa napagali-miri orope
ne yatede agaa mada napagalimi.

14 Gore aa medame ne ratu yawaliare
neme oyae ode medaloma go aa nipu
kalape.
Ne kudiri pua ne naadalimi rabu
nipuna ratu mada dia yalia.

15 Gore onaanumi epe pora ratua epe
kone sua koso eperupa peme raburi
epe-rupa piri onaame adoa raaname
omoa pedo palimi.
Mo waea peme onaame goa adoa
nimuna lo robaa-para wae kone
meme.

16 Aa medame epe kone sape gimoalia
pare nipu omoa paliare aba omoa puaa
pimi onaa raapu puaa piralia.

17 Aa medame epe eta noa oro yalo ipa
waene noa raaname omo-aaliare
nipuna amo dia yalia.

18 Epe aanu madaa keda popolalo palia
pare wala pereketua mo pupitagi no
aeme aanu madaa alopawa popalia.

19 Gore aa meda eta oyaenu waru
naope-pare awaliare epeanu luabu
rabuaaya.
Goamere ona ratu yawo agaa adaapu
ne onanuna kone page rabuniaaya.

20 Epe kone su epe pora ratua piri aana ada-
para oyae ora epe-rupa pa su-aaya.
Go yapare wae kone su wae pora
pameme aanuna oyae diata rabu pa
piru-aaeme.

21 Go yapare aa medame aa yago raaname
waru omoa epe pora rataliare nipu

raana rubia adaa bi kateme-pulu epe-rupa piralia.

22 Yada yame pi aanu epe kone katea rabu ada kagure meda mada pabo tua winipu mealimi.
Aanu nimuna ada kagure pape ora puri pata-pulu nimuna ada kagurena pape mada narasalimi. Mo yada pi aanu yada pula palimi rabu ada kagure pabo tu rubalimi.

23 Gore aa medame nipuna agaa-abulu waru suruboa aaliare go aa nipu madaa kedaa meda mada naepalia.

24 Wae pupitagi ne aakone su aame waea pua aa yagonu-para page wae agaa teme.
Goa pua oro yalo nipuna bi agu minasaatalo pea.

25 Kiaa rakepene aa nipu kogono napi pa oyae meape madaa aaya.
Goa peapulu nipuna raana omea koneme nipu tumaomalia.

26 Kiaa rakepene aame oro yalo oyae pa meape madaa kone su pia.
Pare epe kone i aamere nipuna oyae pa aanu katae.

27 Adaa Aa-me pupitagi neme aanumi kateme opa re raaname na-omea.
Go yapare makirae konena opa epa katemere gore Adaa Aa-me pugu pia kone ia.

28 Gore koso-na yaa agaa tere go aa omalia.
Go yapare aa medana agaa waru regena pagoa go pi aanumi go aana agaa pagape madaa raana waru omoa pagalimi.

29 Waea adaapu peme aanu nimumi epea pema kone sua waea adaapu peme.
Goa pea pare epe redepone kone imi aanu nimuna pora pamuapere epena kone imi.

30 Pinawa ne ora epe kone makua yae i page epe pora kurua oyae luabu sali pare gomere ne mada naraba mealia.
Adaa Aa madaa kone mapirali-dare pora mada pali.

31 Gore mo yada-pi aanu nimuna yada pulalo nimuna ose mena maredepo yaawa maaeme.
Pare Adaa Aa nipumi go yada-na puri nakateare yada nawini palimi.

22

1 Gore onaame ne ora epe aa kone sua adaa bi gialimi-daare gomere mone oyae adaapu imi aanu page rabuaniaye.

2 Adaa Aa-me amo page naara onaa page luabu nipumi warisa.

3 Epe kone sua redepone-rupa piri aame waeanu nipu madaa epea rabu nipumi pakeaaya.
Go yapare epe-rupa napimi aanuri nimu pimi-para waeanu epea rabu nimumi go kedaa mua mea ritimi.

4 Neme nena bi rabuaniawa ne Adaa Aana rolo-para pirali-daare ne mone oyaenu page adaapu sua epe-rupa pirali.

5 Aa malopawa ma-oyaya yaere wae pora pamua pea.
Aa meda nipu epe-rupa aapena niminaaliare waea pape pora pakeaya.

6 Nena nogo naakinu epe pora ratina agaa maana mogeape.
Goa paliri nipu go pora rataama pua nipu pua ogae yalia.

7 Mone imi aanumi naraame ome aanu nimumi kogono kaloa surubeme.
Aa medaloma yago meme-nuri mo yago meme aanuna kogono pama kogono pu saeme.

8 Gore aa medame pupitagi noa aa medaloma madaa wae yae nipu madaa epalia rabu nipumi pa aa meda-para wala waea meda mada napalia.

9 Adaa Aame mo pa piri aanu rabameme onaare oyae waru kata.
Gore akolo ya? Naraa piri aanu rabamua oyae kateme-daa pea.

10 Waea pi aakone aanu luabu ratu talimi rabu mo aa nimuna pemeanu rayo dia yalia.

11 Aa medame epe agaa loa Gote-na ini agaa madaa epe-rupa aayare gore mo aa mudu king-na adami aa piralia.

12 Adaa Aa-me epe makuae kone luabu waru suruboa mo yaa agaa ne aanuna yaa agaa luabu rabuaniaya.

13 Kiaa rakepene aa nipuna ada-para pama pirua nipumi gupa ta.
Ni amaa palua rabu raa mena laiyonme porania ni tu nalia ta.

14 Ona yolape kone saliri naaku-rupa lopo
talia.
Gore Adaa Aa ratu onaa madaa
yawaliare go naakupara mada
lopalimi.

15 Nogo naakimiri maeyae aanu adaapu
peme.
Goa palimi pare neme mo nogo naak-
inu nimu aipuyame tua mana te-
daare go palimide waeanu luabu
mada gimalimi.

16 Aa medame naraanuna oyae mulalo
waea palia-dare go page mo amo ne
aanu oyae ode kateadare go paliame
nipu aa naraa piralia.

Epe kone i aa-me agaa 30-pela redepona tua isa.
(Pro 22.17–24.34)

17 Abiare epe kone imi aanuna epe
makuaeyae-para epe redepone
yae luabuna agaa lagiano waru
pagalepa.
18 Gore neme go agaa pagoa nena kone-
para rubialia raburi neme mo onaa
medaloma lakeloa mogeape.
Goa paliri nena lo robaa raana ru-
bialia.
19 Nena bipa pagainalo go agaa apo lagialo-
daa.
Goa pua neme Adaa Aa madaa puri
paboa kone waru rulainalo pea.
20 Neme go agaa 30-pela epe redepona
tisudere ora epe kone gua makuae
yae meainalo gisude.
21 Goa pea-ga neme ora agaa luabu waru
makuaaina.
Goa pua aa medalomame ne-para ora
redepo ne agaa pua asapa teme-
daare mada pua meali-ya?

1

22 Neme go aa naraanu pa ora naraanu
yade kone nasape. Goa pua neme
nimuna oyaenu page pa yoloa
nameape.
Goa pua nimu koso talo epalimi rabu
nimuna koso maoyaawa namabebo-
lape.
23 Gore akolo ya? Adaa Aa-me nimu ad-
abaawa surubalialo lalo.
Go page aa medame naraa aanu-para
wae palimi-dare Adaa Aa-me nimu-
na waea mada abutea.

2

24 Neme ratu repara yawo agaa pa yola
piriri pi aanu raapu na ada mu aape.
25 Nimuna pemea ne mada palia rabu
orope go waeanu-mi ne ma-oyalia.

3

26 Gore aa medame rudu mua nipuna bipa
mada na-abutea-daare neme abu-
lalua pi nalape.
27 Neme mo-rudu abutoa loa mada
naabute-daare nena oyae luabu-
para pati reke page madaa epa
mealimi.

4

28 Nena akuanumi abade su robo isimi-
rupare wala meda neme yola monea
nasape.

5

29 Gore aa medame epe kogono paliare
nipu aa muduna kogono aa mada
piralia.
Go piaene aa-re pama bi na-i aa
medana kogono mada napalia.

23

6

1 Ne adaa aa meda raapu pirua eta no
pirali-daare ne pa mo gialia eta
madaa kone sua pirali.
2 Go page ne eta ora adaapu ne aa yaliare
nena lo robaa rabuaniaawa gimape.
3 Neme mo aa muduna eta madaa ora pea
kone nasape.
Neme mo eta madaa omeme pali rabu
aa adaa nipumi raana naome aanu
medaloma palilo lagialo.

7

4 Ne mone orae amo aa mudu pirano kone
sua kalai ogeapu pape.
Gore ne mada epe kone piralia-dare
goanu napape.
5 Neme mone adaapupe sali pare go mone
ora aipapulu dia yalia.
Gore mone nipu yaa-itaa madaa popaa
maawa riyaa palia rabu ne ipa ripi
ralia.

8

6 Oyaenu narumaae aa raapu eta padane-
para nanape.
Nipuna gialiade eta agu nolalo kone
nasape.
7 Go piaene aa raapu eta nali-dare mo
aame ne gupa lagialia. Eta ipa oyae
luabu apo ia-ga nena raana palia-
rupa aipapulu nabape tea.
Goa tea pare ora agaa-da nata ne eta
nali-rupare aba gupa nalialo nipuna
kone-para makuaaya.
8 Goa pua neme eta no kiritua aana pea
luabu ado kirituare mo mea nalide
eta luabu wala maaku ratu rubali-
ga mo tede omeme pi agaa page puri
napaloa ini namadialia.

9

9 Aa meda kone epe-rupa nasalia raapu
neme agaa nalape.
Neme epe agaa nipu lakete-dare go
agaa pa sa so lalia.

10

10 Ora abade su robo isimidere neme wala
yolamonea meda nasape.
Neme agi aaraanu aba ome onaana su
page nameape.
11 Adaa Aa-re amame padane-para madini
nona pi aaya-pulu mo nogo naakinu
rabamealia.
Goa pua nipumi puri adaa mua raba
mulalo puri waru paloa koso madaa
page rabamulalo pea.

11

12 Gore ne agaa mana lagialoga go agaa
mana waru pagoa makuape.
Nena aane waru luyapa-ina pagoa go
agaa waru makuaaliri epe yae rayo
waru makuaali.

12

13 Neme nogo naaki tua kuma mapape
madaare paalame naomape.
Neme agaa mana loa tali-daare nipu
na-omalia.
14 Dia neme goa pali raburi maredepo yali-
daa nipu ome onaana su-para mada
napalia.

13

15 Naakinumi epe kone-para epe makuae
yae mealimi rabu nena pu robaa-
para page ora epealia.
16 Neme nena epe redepone agaa pagape
madaare raana ora waru pea.

14

17 Neme waea peme aanuna pemea adoa
epame na-omape.
Oro yalo neme Adaa Aa madaa raana
omo pirua kone sape.
18 Neme go pora ratu pirali-dare nena
orope pirape yaere ora epeaalia.
Goa puare ne page ora aipapulu mada
na-omali.

15

19 Naa naakimi naa agaa pagoa epe kone
mea.
Goa puare nena pora pamuali-rupa
pawa adoa pamuape.
20 Nere ipa waini-para eta ora adaapu
neme aanu raapu padane-para na-
pamuape.
21 Ipa bia-para eta adaapu neme aanu nimu
ora naraa piralimi.
Go yapare aa medalomame pa ipa agu
noa u-patu piraliare nimu mamina
riripipape pi yamoa piralimi.

16

22 Nena aapame ne maopasa-ga nipuna
agaa waru pagape.
Nena aama page ogae yalia rabu ne ora
waru yae-da kalape.
23 Neme ora waru puri paloa epe kone-para
epe kogono pape-para epe makuae
yae meape madaa puri paloa kogono
pape.
Neme go epe kone narubape.
24 Gore aa medame epe kone sua epe
pora ratalia-daare nipuna aaraame
go naaki madaa raaname ora waru
omea.
25 Neme go agaa pagoa epe pora luabu
ratali raburi nena aama-aapame ne
ora epe ta loa adaa raaname omoa
pedo pedo waru palipi.

17

26 Go naaki neme nina kone ora waru adoa
naa agaa pago pirali-daare epe yae
luabu adaina.
27 Wae paake aa rume onare ipa naaku
meda-rupa yapulu go-para lopo-
ladere pua omaalimi.
28 Go piaene onanuri paake ne aanumi
pemede-rupa surubaeme-ga waru
adalepape.
Nimumi aa adaapu rumeme rabu aan-
inumi gimeme.

18

29 Aa apimi kedaa naloa nipuna bipa odo
omea pae?
Aa apimi agaa adaapu loa yada
marekaaya pae?
Aa apina to madaa rere pia pae?
Gore apina inipara ora ka-nea loa aya-
pae?
30 Go aanu luaburi oro yalo ipa bia-para
wain lapo noa maeyae aanu yade.
31 Mo wain nipu epe pepena pua ranapi
yae saliare nena kone-para ora mea
gi tea gimape.
Nena peto-para page mea nali rabu
rede-ora waru palia.
32 Wala ekeraa ribareko raburi paaka wae
medame onaa nalade-rupa mada
palia.
33 Gore nena kone luabu ora oyalia rabu
neme oyae rado meda ade nona
palia.
Neme goa pua makirae agaa adaapu te.
34 Goa pua ne pate raburi ipa sipi mo
solowara mada pulaina so sipina ini
kadu madaa piri nona palia.
35 Goa pua neme gupa te.
Ni tamede pare radaa napea te.
Gore akolo ni narekawa ipa meda wala
nanowaya?

24

19

1 Neme waea pi aanuna kone madaa raaname na-omape.
Go waea pi aanu raapu pamuape page gimape.
2 Nimu waea pape agu niminaaeme.
Goa pua nimumi oro yalo wae pupitagi yada papena agaa agu teme.

20

3 Aa meda nipu epe kone su epe makuae yae raapu piraliadare nipu ora epe ada-rupa pu patea.
Goa pua nipuna ona nogo naaki raayo puri paloa piralimi.
4 Go piaene aa nipumi yoto adaapu pe yaenu kaboa nipuna ada-para marubia salia.

21

5 Aa nipu epe kone sua epe makuae waru rubina aaliare go aa nipu ora puri pabe aa alia.
Goa pua nipuna ada kagure page puri waru mapabalia.
6 King medame ada kagure medapara piri king meda raapu yada pulalo paliare mo epe kone sua makuae aanu madaa kone aba mealiare goa ora epelia.
Goa pua mo yada papena mana page agaa aba waru minaawa yada waru makuae aa adaapu salia-daare mogo pulalo paliade yada ora nipumi mada wini palia.

22

7 Epe kone-para epe makuae yae laapore ora madaa ia-pulu epe kone na-i aanuna kone luabu rabuaniaaya.
Go yapare aanumi agaa adapu teme rabu agaa kone nasapimi aanuri pa agaa loraawa piruaeme.

23

8 Waea pape mada agu kone niminaalia aare nipu pupikagi nape aa yade teme.
9 Wae kone imi aanuni oro yalo nimu wae pupitagi nape kone agu niminawaeme. Go pemea luaburi waeana re luabu yade.
Aanumi ademe raburi nimu ora wae aanu-rupa ademe.

24

10 Gore wae yapi-di meda ne alalia rabu nena uni omapaawa ne ora puri ogesi-da page meda ora nasalia.

25

11 Gore koso-me rumaawa aa meda wae napea pare tumaomatalo palimimiri neme go aa wala puaa raba meape.
12 Neme apo yaere niaana ya-daa dia pi nalape. Adaa Aa-me ne ora waru suruboa nena oyaenu page waru rumaa gu aaya-ga adape.
Goa pua neme go agaana re waru makuape. Gore aanu rayo madaa mo nimuna padane padane laatapu pemeana yoto ruma katea.

26

13 Naa si nere epe redepi alumbi apaa nape.
Gore epe eta yapulu agaa-para rede ora waru palia.
14 Gorupare neme waru makuaawa adape epe kone-para epe makuae yae lapore rede pi yae meda mua oro yalo pirali.
Neme go yaenu mealiri epe-rupa pirua ne abi naomali.

27

15 Ne wae aa yaliare neme kudiripu pirua epe aa medana ada-para nasuruba pirape.
Goa puare nipuna oyaenu paake napape.
16 Gore epe redepone aa wae yaeme malopaaliare nipu oro yalo wala rekaa pitia.
Go yapare wae pupitagi ne aanu lopalimiri nimu bebo teme.

28

17 Nena iaa medame kedaa rialia rabu neme epe pia nalape.
Neme oyae meda madaa aa-kidipa pitaawa lopolalo paliare gore neme giri nalape.
18 Gore akolo ya? Adaa Aa-me neme go palide-a adalia rabu mo iaa madaa pape ronore wala ne madaa pina teaga waru adape?

29

19 Neme mo waea pemea adoa kedaame naomape.
Neme goa pali raburi nena kone mabebolalia. Goa pua mo palimide aanu madaa page kone kedaa nameape.
20 Dia go aanu nimu epe yae meda mada na-adasalimi.
Nimu ora laba paa udinita-rupa mada aipapulu omalimi.

30

21 Gore na si nere ora Adaa Aa-na rolo-para page piru aa mudu king-na rolo-para page pawa pirape.
Go rabu wae aanu rol0-para napimipulu nimu raapu napirape.

22 Go piaene onaare nimu wae yae repara
repara aipapulu mealia.
Adaa Aa-para aa mudu king lapo-me go
piaene onaa-re ake piaene yoto katea
palo niaa namakuaema.

Epe Agaa medaloma

23 Epe kone i aanu medalomame go agaa
kiritaawa isimi.

Gore aa medaloma koso talo peme rabu
koso surube aame aa medaloma
rabamua medaloma maoyata pal-
imiri otaa.
24 Waea pi aa koso mada adialimi pare mo
koso pagoa rumae aame nipu na-
adini pa penatea.
Goa palia raburi ada kagure-nini
piri onaame go koso pagoa-rumae
aa nipu ero loa marakepeae agaa
adaapu teme.
25 Go yapare mo koso pagea aame waea pi
aanu adialepape teare nipu eperupa
pirua epe yaenu mealia.

26 Epe redepone agaame abutea-daare go
aare nena adami aa.

27 Neme aba ripia maapu poa su maredepo
yaawoare orope gopare ada paina.

28 Gore neme aa medana koso rabamua talo
palidare neme pama pupitagi nane
aa loa go aa narabameape.
29 Go page pa aa meda madaa neme abia
nipuna wae yae abutalo pi nalape.
Aba ni go aa-me waea pisa-da wala
abutalo pi nalape.

30 Ni pora pamua epe kone naiwae kiaa
rakepene aa medana e maapu pa mu
adawa.
31 Go maapu ripu wae-para itutu
medaloma page opea.
E-kepore aana-me pi yapare aba roba-
papepu lopisana.
32 Neme go maapu adoa kone adaapu mua
ni makuae yae ora waru meawa.
33 Wae kiaa rakepene aame goa teme:
Palainawa loa u ogeda pateme.
Goa pua ki arota-para pagoa kiaa rake-
pea pimi.
34 Nimumi goa peme rabu oyae luabu
aipapulu diayoa naraa onaa pirual-
imi.
Go rabu nimuna oyae luabu paake ne
aanumi mube nona palia.

25

Solomon-na epe agaa medaloma. (Sapta 25-29)

1 Gore Solomon-na agaa rudu rudu
medaloma go ia.
Hesikia mo Juda aanuna aa mudu pirisa
rabu nipuna pipaa ti aanumi go pi-
paa tu isimi.
2 Adaa Aa-me oyae-yae luabu nipuna kone-
para pagaa su pia. Goa pea nipu
adaa bi katema.
Goa pea pare aa mudu king-mi oyae
luabu kudiripu ia-da nipumi ade-
saatalo kogono kalai adaapu pea. Go
page niaame king-an bi minasaatalo
pema.

3 Niaame king-na ia kone luabu mada na-
ado kiritalima.
Gore go-rupa madaa niaame oyae lu-
abu so yaa-para ia page no ipa
solowara runane ia yaenu page
mada na-adema.

4 Aanumi aana silva irua ora ria mealimi.
Goa pua ora epe pelete mada warialia.
5 Go-rupa agu waea peme aanu ratu rubal-
imi raburi nimu mo king raapu
mada napiraalimi.
King-mi epea palia raburi mo ora epe
ada kagure puri paloa aalia.

6 Ne mo aa mudu king raapu aalidare ni
page aa adaa yade kone sua neme
aakone nai pawa aape.
7 Ne adaa aa piritalo palidare orope nipu
ipua ne epa ratalia rabu wae-para
pali.
Goa palia-ga ne pa aa naraanu raapu
pirua orope ne mo adaa aa-rupa pua
pira teme rabu pirita paina.

8 Neme waea paedelo aipapulu yaa agaa
mariaawa koso nalata pope.
Gore aa medamene adoa makirae koso
ne aa yade teare neme ake pali ya-
pae?

9 Nena adami aa raapu yae meda madaa
agaa talo pali-daare ne mo nipuna
ada-para pua agaa maredepoya
tapape.
Pare neme agaa kudiripi meda aba
pagaliri nalapedepeape.
10 Wala orope go agaa kudiripi lapedepeali
rabu go aame agaa pame lapedepe ta
teme rabu ne yala mapolalimi.
Goa pua ne madaa oro yalo wae kone-
su aalimi.

11 Go yapare aa medame agaa ora epe-
rupa meda lapedepealia raburi go aa
nipuna agaare golome warini piksa-
rupa madaa goa pua pepenare silpa-
na pepena pae nona palia.

12 Epe kone i aamere nipuna adami aa
maredepo yaya.
Goa pua mo nipuna adami aame
nipuna aa-na agaa epeta kone sali-
adare nipumi golome warini epe yae
meata-rupa la.

13 Go yapare agaa lama epaliade aame
nipuna surube aame tea agaa re-
depona lama epalia-daare nipumi
nimu raaname epe-rupa omena tea.
Gore aanumi nimuna maapu-para ipa
kogaare nemede-rupa mada meal-
imi.

14 Onaa medalomame oyae ode meda
katema loa wala nakatemere yai
naepe pa poripu-para moae epeade-
rupa mada agaa teme.

15 Gore neme agaa pawa kumupu loa nena
agaa napagolalo pi onaame page
wala pereketua raana omoa nena
agaa mada pagalimi.
Goa pali rabu aa adaanu page nimuna
kone mada perekealimi.

16 Gore neme alubi apaa medaloma repena
apaa-para ina adaliri nena etaa ne
robo-para nape.
Neme ora adaapu nano kone sua
adaapu nali raburi nena robaa rubia
maaku ratali.

17 Go page nena adami aa-na ada-para oro
yalo napope.
Nena adami aame ne gime omalia.

18 Aa medame nipuna adami aa-para pa
mariaa agaa teare etaa page rai
page repename temede-rupa nipuna
adami aa go tea.

19 Neme yaa agaa ne aa meda adalidare
wae yapi di rabu ni rabamina kone
salidare ne agaa odonalo pi aame eta
neade nonapi aa yalia.
Go page ke odonalo pi aame pora
pameme-rupa mada yalia.

20 Neme aa medana lo robaa kedaa ina piru
aalia rabu go aa rabamealua kone
sua neme rupa-yasa te pare mo aa
mada narabameali.
Go piaene aa-re poripu epea rabu seti
kolo rabua aipame rere madaa ki-
raawa peme-rupa mada yade.

21 Nena iaa meda reaeme omalia-daare eta
kalape.
Ipa nalame omalia page neme ora
kalape.

22 Neme goa pali-daare nipuna pea wae yae
mada yala mapolaeye goa pe-pulu
Adaa Aa-me ne epea palia.

23 Po ripumi yai mea epeade-rupa mada
maa agaa paeme koneme aa ratu
mayawaawa ini agaa-para oke rita.

24 Aa medana pa konemere ada masaa
pirita pea rabu nipuna onana wae
ratu yawe kone page rabuaaya.

25 Aa medame epe agaa su adaalu-para mea
epalia-daare go aa nipu ipa kogare
noa lo-roba kumapu-rupa tea.

26 Wae aa medame epe-rupa piri aa epaa
yolo bebolaalia-daare nipumi ipa
karerene-para wala emaagu piade-
rupa mada pea.

27 Gore aa meda alubi apaa adaapu no
mamalia-dare naepealia.
Aa medame nipu adaa bi kana kone
sua kalaipu kogono pualia-dare
naepeta.

28 Aa meda nipuna ratu yawea kone nam-
inabaliare gore aa medame nipu
rabunialia.
Gopiane aare adarena pape yokapa ia-
rupa mada aa yade.

26

1 Epe kone na-i aa meda adaa bi katare gore
na-epe ta.
Gore yai radaki raapu nare palu
loapeade-rupa mada yade. Eta
napeta rabu yai radaaki apaa lopea-
rupa mada yade.

2 Aa medame pupitagi nanalia pare Gote-
me go aa pa tina agaa tea-daare go
agaana ini mada namadiaalia.
Nimuna agaare yaanumi repena palaa
madaa napiralia pare pa biyaa
pamea-rupa mada yade.
Goa pea-pulu ini namadini agaa teme.

3 Aanumi ose-mena aipapulu penalo
aipuya unimi teme-rupa mada yade.
Gore dogi-menana agaa-para aeyane-
me pora epe-rupa ma-puaeme-rupa
peme.
Wae maeyae peme onaa goa napape
loa teme-rupa mada yade.

4 Aa meda nipu epe redepone kone nasalia-
daare nepara epe agaa meda natea.
Goa palia-ga neme nipuna agaa na-
abulape:
Neme nipuna agaa abute raburi wala
nipumi pea pali.

5 Epe kone nai aame ne-para wae agaa tea-daare nipuna agaa abulape.
Na-abute raburi nipumi makua kone ora epeta kone salia.

6 Kone waru na-i aa meda-para go agaa laketa pu loa penatedare gore nena ne bipa ne maoyaayawa nena ke mea kepe rube nona palia.

7 Epe kone napiri aame epe agaa meda lano kone sua tea-daare mogo tea agaa epe-rupa mada natea.
Go agaare ke wae aa-na pora pamea-rupa rado yade.

8 Epe kone nai aa meda aa mudu bi kateme-daare nipumi etaa madaa aana mapagaawa pitalo peme-rupa mada peme.

9 Aa meda epe kone nasua nipumi epe agaa meda pa lano kone sua tea-daare ipa bia neme aanumi ope etolo etolo-ae kimi ripinaae nona-palia.

10 Surube aame kone waru na-i aanu kogono katalo paliare onaa adaapu ae-para etaa mada pi moneaya.

11 Kone waru na-i aamere nipuna abade maeyae-rupa wala maeyaaya.
Go peare yana-me maaku ratu ruboa wala mea neade-rupa mada pea.

12 Aa meda epe kone nasaliadare niaame nipu mada rabamua epe kone mogealima pae? Maria.
Pare go aa nipumi oyae luabu makuaayo kone salia-dare niaame go aa agaa mana loa rabameape-rupa mada dia.

13 Kiaa rakepene aa nipuna adapara pa piruaawa nipumi gupa ta.
Mo pora mena laiyono aaya kone sua pala omoa napea.

14 Kiaa rakepene aa nipumi nipuna ada runane patua pereke pereke tupia ada dua warini inisisi lego lego malaawa runane piruaaya.

15 Kiaa rakepene aame eta aipapulu mea nolalo nipuna ki pelete madaa ia.
Goa pea pare nipu mo eta minasaawa agaa-para mea nape-rupare puri na-ia.

16 Kiaa rakepene aame epe kone i aa (7) kerepopu na kone rabuaayo kone ia.
Goa kone sua nipumi aakone waru ia.

17 Gore aa laapome yada yada pua ratu yawalipi rabu aa medame nipu pua rabamealia-dare go aa nipu yana pupulaina aane pua ripinae nona pia pea.

18-19 Aa medame nipuna adami aa makirat-alo puare wala orope gupa tea.
Neme pa raapa agaa lawade ta.
Gore maeyae aame repena agaa lusu ruboa etaane rubebe mada pea.

20 Repena kaapu repena ralae-para na-iralimi raburi gore repena naralia.
Go page aanumi maa agaa natemere go yaweme ratu dia yalia.

21 Repena kaapu waru iritimi rabu repena ora waru reade.
Gorupare ada pi agaa ta aamere yada agaa ora ma-adaayaya.

22 Niaame aa yago medana maa agaa pame rabu go agaa pagape madaare raname waru omema.
Go teme agaa-re epe ta kone sua epe eta-rupa mea neme.

23 Aa medame epe-rupa awape agaa puri paloa tea-daare ora yapare mo konena rere waea papena ta.
Gore sumi warini sosopen-rupa yapare wala silipa golme warini nona ma-paaeme.

24 Gore aa medame aa yaago meda raname na-omaliare pa agaame makirae kone sua nimu rana omana kone inalo pea.
Nipu makinae kone sua pea.

25 Go piaene aanuna agaare nena aaneme pagape mada ora rede waru palia pare neme nipuna agaa madaa kone narulape.
Gore akolo ya? Nipuna kone pu robaa-para wae kone luabu pa rubitabea.

26 Nipuna pu lo robaa-para ia wae kone raayo pagaa salia pare onaa luabumi nipuna wae kone adoa makualimi.

27 Aa medame nipuna bipa nipu wae yaenu pa pu aano kone sua paliare nipuna bipa nipu otaa. Gore aa medame koyati pa onaa awena kone sua ia pare wala nipuna bipa mo koyati patemede-rupa mada pea.
Gore aana agaare rudu madaa sone mea pea pare wala perene ipua nipu epa tea-rupa mada yade.

28 Aa medame aa yago meda yaa agaa
medaloma laketea-daare nipumi yaa
agaa loa onaa ma-oyape mada pea.
Aa medame oro yalo omeme pi agaa
teare gore aa yago ma-oyaatalo pea.

27

1 Neme aakone sua ekeraa goa palua loa
agaa meda narogaa sape.
Goa loa piraina abia paliare ne-daa
namakuae.
2 Gore aa medame nena bi minasaaliare
ora epeta pare nena bipa nena bi
naminasape.

3 Maeyae aanuna kone epe-rupa naimi-
pulu go imi koneme niaa kedaa adaa
meda geme.
Go epea kedaare ipa muna kedaa-para
adaa aana lapome adea.

4 Aa medaloma ratu yawoa wae pemenumi
onaa yago kedaa adaapu pa mea
kateme.
Goa pea pare oyae epame omoa kone
wae imi konemere ratu yawoa aa
meda-para wae kone imi kone luabu
rabuaaya.

5 Waea pi aa meda maredepo rabu ne yago-
rupa raana ome kone page kalo aaye.

6 Nena adami aanumi nimu raba meainalo
radaa ora waru mea geme palo
peme.
Pare mo nena yada-lore aanumi epea
pua ne makira teme.

7 Aa medame eta luabu noa pua nipuna
robaa-para rubita raburi alubi apaa
ora ota pare reame ome aame rero
pi eta nea rabu ora mada nalia.

8 Gore aa medame nipuna su ada gimoa
pa pora pamu aaliare yaame nipuna
piri-para gimoa pa riyaa pamuaya-
rupa mada pamea.

9 Waele-sada page ora epe wabala waele
luabu pema raburi niaa mada ora
epe ta kone sua pedo waru pema.
Go page niaana adami aanumi niaa
raana masaawa niaa rabameape
kone imi epe agaa loa epea pemede-
rupa mada yade.

10 Nena ona nogo naakinu-para nena
adami aanu masaa narilape.
Go page wae yae medame ne epaa mu-
lalo paliare gore ne rabamina nena
ame na-adola pope.
Aa meda ne raapu repara pirali-daare
go ame su adaalu-para aaya page
rabuniaaya.

11 Naa naaki neme epe kone luabu mua epe
pora luabu ratali-dare ne madaa epe
kone salua.
Goa pua aa medame nipara pa mariae
agaa teadare neme nipuna agaa
mada abutoa.

12 Epe kone i aamere gore nipumi ora go-
rupa makuaaya. Kedaa nipu mada
epolalo palia-daare gore nipumi
aipapulu mapakeaalia.
Goa pea pare epe kone na-i aare gore
mo pora wae i-para pea rabu page
go wae yaeme nipu ora mea rabu ora
aipapulu kedaa mu aaya.

13 Aa medame mo aa yagona rudu neme
abulalua loa wala naabutea-daare
gore nipu wea aa yade.
Go yapare mo nepara yaa agaa robali
aame nepara rudu meda giaina tea
rabu nipuna ta yaa agaa aba ade-ga
neme mo rudu abuna kone sua oyae
meda puri paboa meape.

14 Gore neme rui puri pabo loa nena adami
aa-para ribaa reko te-dare nipu-para
wae agaa temede-rupa mada te.

15 Aa medana ore agaa rado rado adaapu
ne ona yaliare gore ada runane
yai itipa-ta pogo pogo loatade-rupa
mada pea.
16 Goa pea-pulu nipuna aanimi go agaa
kone luabu magimaape-rupa mada
dia.
Goa peare aame poripu page wabala
pepenini page ripinaalua kone sua
pemedea-pea.

17 Nimumi puri pane aeyane nepo papere
wala aeyane yagome nepo peme.
Go peme-rupare aa yago medame mo
aa yago rabamua epe kone masaaya.
18 Aa medame repenana ini etalia rabu
go repenana ini raloa nalua kone salia-dare
go repena ora waru surubalia.
Aa medame nipuna surube aa ora
waru surubalia-daare go surube
aame mo aa nipuna bi ora waru
minasaalia.

19 Aa medame mo ipa ini-para adainaalia
raburi nipuna ini agaa nipuna bipa
adea.
Go-rupa aa medame nipuna pea rayo
waru adoa rumaliare nipu gopiane
aa yadelo makualia.

20 Gore aa adaapu omalimi page pinawa.
Mo aa tapa luabu mada narulata-balia.
Go-rupa mada nipuna kone-para ia yae luabu mada napu kiritalia.

21 Repena sulaame silipa golonu roa rakepeta.
Go rupa mada go aa-re epe aa yade wae aa yade lo aba ademe.
Epe aa yaliare nipuna bi minasaeme.

22 Gore neme epe kone nai aa puri palo tali-dare omolalo palia-rabu nipuna maeyae kone mada nagimalia.

23 Goa palia-ga nena mena sipsip-para meme mena luabu waru surubape.
24 Gore akolo ya? Nena mone-re ne raapu oro yalo mada nasapiti.
Mo aa mudu pia king-na ruru page oroyalo mada napitimi.
25 Nena maapu-para ripu adaalu opalia-dare ponoa nena menanu nena mea sape.
Goa pali rabu wala ripu kagaa opalia.
26 Goa pua orope nena meme mena mada yoto mua su kabaina.
Goa pua mo sipisipi mena iri pudi mua marape yae wariaina.
27 Goa puare nena mo meme mena adu ipaa muare nena nogo naaki ona raapu nape ipaa meaina.
Goa puare nena kagono onanu page mada kate.

28

1 Waea pi aanuri pama paala omo nimu pagola peme.
Goa peme pare epe kone i aanuri mena laiyano aaya-rupa puri aaeme.
2 Kantri meda-para piri onaame nimuna gavman senisi pulalo yada palimi rabu kagaa alopape aa mudu rado re-para alopatalo peme.
Go yapare aa mudu epeme surubolalo paliare ada kantri epe-rupa pa aalia.

3 Aa medame naraame ome aanu rabuni-aatalo palia-dare gore yai adaa ipua e maapu marateade-rupa mada pea.

4 Rekena i agaa rasitemere wae yae peme aanuna bi minasaeme.
Rekena agaa ratua pimi aanumiri waea peme aanu rabuaniaaeme.

5 Waea peme aanumiri epe porare ake piaene yapalo nimu ora na-ademe.
Goa peme pare aa medaloma Adaa Aa ratulalo peme onaare epe pora ademe.

6 Aa meda nipu oyae dia yaliare epe aa yaliare amo ne aame pea luabu rabuaaya.

7 Ogege-aame rekena i yaenu luabu ratua palia-dare epe kone ia.
Pupitagi noa yada yada pi aanu raapu aalia-daare nipuna agi aaraanu yala polo pitimi.

8 Aa medame mone rudu minaloa onaa repara poropete adaapu waria mealia pare mada nasaalia.
Dia, pare araanu rabameme aana ki-nane palia.

9 Aa medame rekena i agaa narataliadare Gote-me go aana beten napagalia.
Gote-me go betene pageare pugu waru pugu pea-pulu mada napagalia.

10 Aa medame epe aa meda makiraatalo paliare nipuna paliade waeame nipu wala mapiraalia.
Go yapare aa meda nipu wae yae napi pawa aaliade-daare Gote-me go aa nipu epe epe yaenu mada katea.

11 Oyae adaapu i aanu nimu ora makuae yae ima kone imi pare naraanu kone waru sua amope aanuna kone makuaaeme.

12 Epe redepone aanumi nimuna kantri su-rubolalo peme raburi onaa luabumi go aa madaa ranaame waru omeme.
Wae aanumi mo kantri surubeme raburi onaame palaa omoa nipu kaledeme.

13 Aa medame nipuna wae yae pawa kudiripu pa ina kone sua piraliare go aame epea napea.
Go yapare aa medame nipuna wae-yae luabu lapedepealia-dare Gote-me go aa nipu odome omoa raba mealia.

14 Gore aa medame Adaa Aa madaa kone rulaawa piraliare nipu raana waru omoa pirina.
Go yapare nipumi Adaa Aa-na agaa rasua waeanu pu piraliare nipumi waea kedaa mu-aalia.

15 Gore kantri surube aame waea pua naaranu rabuaniatalo paliare nipu ota.
Gore mo mena laion nipumi e-adaa puri palo ta-rupa para mena beame eta asapea-rupa mada ta.

16 Gore mo kantri-na surube aa nipu epe
kone na-i yaliare onaa luabu pa
rabua tua ma-oyatalia.
Go yapare adare surube aame onaa lu-
abuna oyae nayotea pare ma-oyaape
madaa gime omaliare nipu adaalupu
epe-rupa pa piralia.

17 Aa medame aa yago tumaomalia-dare
go aa nipuna tapa poaawa kedaa
mealia.
Goa pua nipu ora epe-rupa napiri oma-
lia.

18 Gore aa medame epe kone epe pora ratua
aaliare nipu epe redepoya piruaalia.
Pare waenupu aalia aare aipapulu oyo
tua alupalia.

19 E-poae aa yaliare nipuna maapu-para eta
ora adaapu su aalia.
Kogono radore waru na-i mada pama
to tu ruboa pu aaliare nipu wae-rupa
naraa pirualia.

20 Aa medame redeponea rataliare Gote-me
go aa nipu epea palia.
Aa meda nipu mone adaapu aipapulu
sano kone saliare Adaa Aa-me go
amope nipu epena kone na-ia. Dia
mo amope aa nipu kedaa waru
katea.

21 Na-epeta koso madaa aa meda rabamua
aa meda wala malopaliare gore ora
na-epe ta.
Goa pea pare aa medaloma waeanu
pulalo managola pimi pare mo nimu
omeme pua rabameape mone ogesi
kateme rabu epe-rupa giala kone na-
imi.

22 Aa meda nipuna yaenu o waru yoa aalia-
daare aipapulu amope alia.
Pare nipu orope aa naraa piralua kone
naia.

23 Gore neme aa meda maredepoyali
nipumi ranaame waru omalia.
Go palipide-a luabumi mo omeme
kone luabu rabuaniaaya.

24 Gore aa medame agi araana oyaenu
paake noa gupa ta.
Neme go oyaenu nameawa ta.
Paake nameawa ta agaare gupa aa
medalomame oyaenu ma-oyaame-
rupa mada yade.

25 Aa meda nipu oyae yoloa salua kone
saliare aa adapumi go madaa ratu
yawalimi.
Go yapare aa medame Adaa Aa madaa
kone rulaliadare go aa nipumi epe-
rupa pirua oyae adaapupe salia.

26 Aame nina makuae oyaeme nipuna bipa
madaa raba mealia kone ia pare
mada dia.
Go yapare aa medame epe redepone
kone ratu aliare go aa nipu epe-rupa
piralia.

27 Aa medame aa naraanu oyae pa ode
kateare go aa nipu oyae mada
narudutea.
Go yapare aa medame mo naraa onaa
adoa oyaenu naruma kateare aa
nipu ota teme.

28 Wae agaa lo wae pora rati aanumi kantri
surubalimi-dare onaa nimu kalodoa
piralimi.
Pare go wae aa mudunu omalimi
raburi epe kone su epe pora
rateme onaa nimu epe-rupa pirua
surubeme.

29

1 Gore aa meda maredepo yatalo palimi
pare nipu wala pa pala pitia raburi
gore nipu ora aipapulu raba meape
pora nasalia.

2 Epe redepone aa mudumi kantri
surubeme raburi onaa luabumi
raaname omeme.
Goa peme pare wae aanumi kantri
surubeme raburi onaa luabuna lo
robaa-para kedaa rua re teme.

3 Aa medame epe kone mulalo palia-daare
nipuna aapa aba epe kone masaalia.
Go yapare aa meda nipu ona pake
nama palia raburi nipuna mone oy-
aenu gopara pua rubea.

4 King-mi mo kantri epe-rupa surubaliare
go kantri epe-rupa pa alia.
Aa mudu king nipumi onaa luabuna
mone oyaenu luabu nipu gina
kone sua surubalia-dare kantri
maoyaalia.

5 Aa medame nipuna adami aa omeme
pi agaa tea-dare nipuna bipa nipu
raape kona ma-aya.

6 Gore aa medame ni oyae pa gina kone
salia-daare nipuna bipa nipu roape
kona maaya.
Go yapare aa medaloma epea peme
aanu nimu raana raapu aawa yasa lo
aalimi.

7 Epe redepone aanumi mo aa naaranuna
kedaa ritimi adoa go madaa kone
waru sua raba mu aaeme.
Epe yae wae yae lo waea peme on-
aame re ora waru namakuaawa pa
puaeme.

8 Paake pupitagi ne aanumi mo taun-para
piri onaa waea peme rabu lo robaa-
para radaa mapaaeme.
Goa peme rabu mo epe kone redepoya
imi aanumi nimu epe kone kateme
rabu nimu lo robaa kuma mua epe-
rupa pimi.

9 Gore epe kone i aame aa meda kone wae i
aa koso latalo palia-daare go aa nipu
ora epe kone naia.
Go aa nipuri pa ratu yawe kone agu
sua nipumi wae agaa loa wae pora
pamuape kone padane ia.

10 Aa yagonu tumaomaeme aanumiri epe
redepoya pimi aanu adoa rana na
omeme.
Go yapare mo epe redepoya pimi aan-
umi nimuna epe-rupa redepoya pimi
aanu epe-rupa pirina kone imi.

11 Kone redepone na-imi aanu nimuna ratu
yawe kone sua agaa teme rabu pe-
name ta.
Go yapare epe kone imi aanumiri
nimuna ratu yawe kone pa nimuna
lo robaa-para ina nalapedepene
gimeme.

12 Yaa agaa ne aanumi mo kantri surube
aa muduna kogono paliare mo yaa
agaa ne aanu kantri-na ofisa kogono
go wae aa luabumi palimi.
13 Aa adaame onaa luabu ini maria aya
nimumi oyae adenalo pea.
Adaa Aa nipumi mo naraa aanu
page kaloa nimu rabuniaaae aa
medaloma page kata.

14 Gore aa mudu king piraliade aame
aa naraanuna epe redepone koso
pagalia-dare oro yalo go ruruna king
pa piruaalia.

15 Neme nena nogo naaki tua epe mana
te-daare nipumi epe kone mua epe
makuae yae page mealia.
Go yapare nogo naakimi oro yalo
nipuna raana ratua aaliare nimuna
agira yala polo ma-pitia.

16 Waea pi aanumi kantri surubalimi rabu
mo palimide wae yaenu ora adaa
yalia.
Go palimi rabu kantri surubalimi aanu
nimu adaalupu napiralimi gore re-
depone aanumi adalimi gore ora pe-
boteme.

17 Gore neme nena naaki epe agaa lakeloa
pirali rabu nipumi nena agaa pagoa
epe-rupa pitia-dare epe kone sua pi-
rali.

18 Adaa Aa-me onaa epe agaa nakata pisa
yalore nimu kone rado rado sua
pirita peme.
Go yapare aame Gote-na agaa ratua
piralimiri raana raapu piralia.

19 Go yapare nena kogono aa-para agu
agaa te-dare neme nipu mada nama
epeali.
Pinawa neme agaa lakete pare nena
agaa mada naratalia.

20 Aa meda nipu epe redepone kone
nasaliare gore nipu epe kone minalo
marede yamina palo adamina.
Go yapare aa meda epe agaa naloa pa
mabebola teare gore wala maredepo
yalape-rupa maralia.

21 Nena kogono naaki ogesi rabu nipuna
kone meape yae kalamama pua yali-
daare oropere aa nona palia rabu
nena oyae rayo mealia.

22 Ratu ora aipapulu yawe aamere onaa aa
radonu page ratu mayawaya.
Goa pua mo ratu yawe aa nipu wae yae
adaapu pea.

23 Aa medame nipu ora aa ayo loa nipuna
aako tua bi minasaliare nipuna bi
mada rabuanialimi.
Aa medame nipuna bi rabuniaawa
aliare orope go aa nipu adaa bi
mealia.

24 Aa medame paake ne aa rabamealiare
go aa nipu page paake ne aa nona
palia. Go paliade yae amaa mea salia
raburi nipu koso loa mada adialimi.
Go yapare nipumi paga saliare Gote-
me nipu ma-oyalia.

25 Aa medame aa yagonu pala omaliare go
pala re ena agona-para nipu pua piri
nona pea.
Go yapare aa medame Adaa Aa mada
kone rulaliare nipu epe-rupa mada
piralia.

26 Aa adaapumi kantri rupara aa mudu
pimi aanu omeme pulalo pemere
nimu raana omena lo peme.

Goa peme pare Adaa Aa-me niaana
kone adoa niaana pemanu ora epe-
rupa rumaawa niaa rabamea.

27 Epe kone rulae aanumi waea peme aa-
nuna kone adoa raana na-omeme.
Go yapare mo waea peme aanumi epe
pora rateme aanu adape page raana
na-omeme.

30

Agu-na Epe Agaa Medaloma (Sapta 30-31)

1 Go agaare Jakina si Agu-me Itele-para
Ukal page lakesimi agaa remaa yade.
2 Agu-me Gote ni raapu an pirua niri aa-da
dia yade sa.
Goa loa niri kone-daa waru na-isa.
Nina konere ora wae sa.
3 Ni epe kone nasu ora ni oto pare Gote nipu
ora epe redepone aa yade.
Pare neme nipu na-ade.
4 So yaa-para aapi pua su-amaa wala ipisa
pae?
Go page po-ripu aapina kimi ripinaa
misa pae?
Go page so moae madaa aapimi ipa mapi-
raasa?
Goa pua laplap mada oyae sua aapimi
keapunisa?
Abia go ia su luabu apimi puri mapalaawa
robo ma-sasa?
Nipuna biri aapiya?
Nipuna si-ri aapi ya?
Go yaenuri nere makuae pae?

5 Oyae luaburi Gote nipuna saa rabu opesa.
Gote-na Agaare ora ria yade.
Goa pua nipu piri peme onaare nipumi
kepopu runane yawa surubea.
Gore mo etane epa aalialo ralubi
maditema-rupa mada nipuna agaa-
me niaa rigitaniaawa.
6 Nena agaa meda loare gore Gote-na agaa
yade pi nalape.
Gote-me orope ne koso lalia rabu go aa-
re waea pi aa yade teme.

7-8 Gote nere oyae laapo agaa mulalo pi-ga
neme go yae lapo giaina.
Oro yalo ni go su-amaa pirualua raburi
yaa agaa-para makirae kone luabu
gimanowa.
Neme niri amope-para aa naraa page
namapirainalo-pi.
Dia nina nape eta robo-para giape.
9 Neme oyae ora adaapu salua rabu ne
masaa rilawa.
Adaa Aa-nere aapi yapae toa?
Ni naraa piralua raburi neme paake
pupitagi noa waenu pualua rabu
nina Gote Adaa nena bi ma-oyaluada
go aaene lalo.

10 Neme surube aa piri pua kogono naakina
bi napua ma-oyaape.
Nipuna kogono aana bi ma-oyaali rabu
Gote lorapalia rabu nipuna Gote-me
ne talialo lalo.

11 Onaa medalome goa teme:
Gote-me nimina ama aapanu ma-
bebolatina teme.
12-13 Onaa madalomame nimu waea meda
napema teme pare nimu amulu
papubaaya-pulu Gote-na ini agaa
madaa nimuna pupitagi wae ia-daa
adea.
Onaa medalomame nimu ora epe ta
kone sua pa onaa meda otaa kone
imi.
14 Onaa medalomame naraa onaanu-para
waea agu pulalo peme.
Gore nimuna agaa abulu-para rai napi
eke aae ayaa-pulu nimumi mo naraa
onaana oya mulalo peme.

15 Yaapi nea paakana oge nogo laapo pia.
Nipuna biri gupa teme: Ni gi ni gi teme.

Oyae maala-me nimuna raana mada na-
pora poalia.
16 Pandanere aba ome aanuna tapa-para
aeme.
Laapore ore aani raapu patea pare
naaki padaa napia.
Repore sumi ipa adaapu mea pare ipa
waru name.
Maalare kone ia repena sulaame oyae
luabu rea pare naare nona pea.
Go yaere ora luabu madaa nanimi-
naata.

17 Gore aa medame orena ama page aaraa
lapona agaa rasini omalia rabu go
lapome nipu mada narogaalipi.
Go rabu yaa itaa-para yaa aroka roka
ipua ini epa rasu nabalipi.

18 Oyae ipa maala ora rado pi aaene yae ya-
pulu neme ora mada na-makuaato.
19 Pandanere yaa ita nipu so yaa madaa
awaya.
Laapore paakare nipu aana madaa
pamea.
Repore ipa sipi-ri adaa ipa solowara
madaa pameade.
Maalare aa-me ona raname omemede-
rupa pipi.

20 Oname nipuna aa gimoa rado raapu
patia raburi nipumi ipa mea radepe
rubua goa ta.

Neme yae meda napawade ta.

21 Go su-amaare yae maala wae kone ia-
pulu go sumi go kone adoa gime
waru omea pururu ora waru omea.
22 Go pemeare go-rupa:
Kogono naaki naara yapare wala king
kogono pea.
Aa medame kone nasua eta ora adaapu
nea.
23 Ona meda nipu aa nape pa piruaawa aba
ripia aame gime ona yapare orope
rumaeme.
Ona nipuna surube onana kogono
nipumi mulalo oyo moyo ari piralipi.

24 Go su-amaa yae maala raa-para pia pare
nimuna kone ora epeta:
25 Raguta puri na-ia pare eta dia yalia rabu
nape eta waru amupu imi.
26 Yapa wamea page aana-para pimi pare
nimu puri na-ia.
Goa peme pare nimuna adare aana
rulalo peme.
27 Oboro nipuna aa muduri napia pare
nimu uliri pua pameme.
28 Oge kaau niaame kimi ripinaawa meal-
imare ora yapare nimu aa mudu
king-na adapara pimi.

29 Oyae malare padane-para wata tina
pameme:
30 Kira mena me puri pabea-pulu pa kira
anune yaenu medaloma rabuaaya.
Nimu pora pameme raburi oyae meda
madaa paala meme.
31 Yaa kuta kosapeame nipuna aalu
musaawa pora pamea.
Lione mena ora aari oyae meda madaa
palame naomoa pare ora nipuna
puri rado aaya.
Meme mena yadaapunu page king
medame nimu mada natalimi.

32 Gore neme maeyae kone sua waeanu
pulalo paliri nena bi naminaasape
pare agaa gimoa yalame omape.
33 Gore neme mena gawana adu mua mea
pereke pereke te rabu bata mada
autea.
Aa medana ini kadu mataliri ratu
yawalia.
Gore yada rekalia.

31

King Lemuel-na agaa

1 Go agaa-re King Lemuel-na agaa. Agime
agaa mana loa epe kone minalo lakesa.
2 Nina naaki nere nina madiawa-pulu
neme ne raaname waru ome.
Neme Gote agaa misu rabu ni gisa-da
madisu. Neme ake lano ya?
3 Neme ona meda nayoloa money page
nakaloa nena puri dia yalia.
Gore akoloya king-nu ma-oyaeme-daa
go agaa lagialo.

4 Lemuel-yo king nimi ipa waini na-nape.
Nimumi bia nape kone nasalepape.
5 Gore nimimi ipa agu nalimi raburi rekana
agaa ruguloa mo aa naraanu-para
epea meda mada napalimi.
6 Pa bia-para waene lapo-re omape onaa-
para kedaa adaapu rini onaana nape
eta yade.
7 Go piane onaare ipa nalame omalimiri pa
nalimina.
Yapare nimu naraa pimi onaa oyae
rudu yoa kedaa riapere kone rugu-
laawa nalimina.

8 Kedaa madaa nariape kepele pi onaare
rabameape agaa lape.
Goa pua mo naraanumi koso teme
rabu raba meape-na puri waru
pabape.
9 Neme koso te rabu mogo onaanu epe-rupa
redepoya pagape.
Goa pua neme mo naaranu raba mua
surubape.

Redepone ona-na pea

10 Go yapare aame ona epe kone-i rumaat-
alo pe?
Ora yapare kalai pua asa palia. Go pi-
aene ona-na yotore gol-na yoto pea-
rupa mada yade.
11 Go piaene ona nipuna aanimi mo onana
pea luabu epea peada aba adea.
Goa pea-pulu ona-me nipu raba mealia
rabu mo aa nipu oyae ora adaapu
salia.
12 Go ona-me aani-para oro yalo epea agu
pea.
13 Nipumi laplap wariape ope adaapu page
pusua laplap adaapu wari pea.
14 Nimu luabumi eta ora adaapu waru imi.
Gore akolo-ya? Go oname eta ora su
adaalu-para mea epea.
Gore mo adaa sipi-numi eta madita
pemede-rupa mada mea epea.
15 Epe onamere yapi abi nane aina eta
nipuna onaa raapu nape aba yawea.
Goa puare nipuna kogono onana pape
kogono robo su kata.
16 Mo puri pane oname su kabolalore su ora
waru adoa kabea.
Goa pua orope mone muare repena
waene maapu kaboa poaaya.
17 Nipu oro meda gime naomea oro yalo
puri paloa kogono puaaya.
18 Nipuna labana wiki ora waele waru ru-
bia epeta rabu laba waru roaaya.

Go laba roaina ribaa ruma rumane
nipuna pea bisinisi raayo pua epe ta-
daa adea.
19 Go piaaene oname ope waria nipuna
bipa laplap rabuta.
20 Gore nipumi mo naraa onaa adoa oyaenu
rudu teme rabulu kata.
21 Gore yai radaki adaa lopea rabu page
nipuna aani nogo naaki yada dia
kone ia.
Gore akolo ya? Nipumi mo laplap ora
epe pepena pi yae rabuta-pulu yada
dia kone ia.
22 Goa pua nipuna ada-para sape balaket
oyae page nipuna bipa rabuta-pulu
nimuna ada-para epeta.
Goa pua laplap kane-para yakopi
lapo rata mua nipuna yamape oyae
warita.
23 Gore mo adare-para piri aa mudunumi
nipu adaa bi kateme.
Nipuna aani page mo aa mudu meda
yapulu goa peme.
24 Oro yalo mo oname epe mamina waria
aako lete page waru warita.
Goa pea-pulu mo bisinisi peme on-
aame epa kabeme.
25 Nipuna mogo pea kogono madaa mo
ona ora epeta kone sua mo ona kone
mapiraawa go piane ona yade teme.
Go orope epaliade yaere nipu palame
naomea.
26 Nipumi onaa kogono mogeatalo palia-
dare pawasi agaa loa pea.
Nipuna ta agaa luaburi epe kone-para
makuae yae lapo ora waru rubita.
27 Nipuna ada-para oyae surubolalo palia
raburi gime na-omea.
Goa pua epe puri pane kogono pea.
28 Ora epeta ora epeta gore niaana ama
teme. Mo ona nipuna nogo naakimi
goa teme.
Nipuna animi ona-na bi ora waru mi-
nasaawa goa ta.
29 Niaana taun-para page niana oge
adarenu-nini page go piane ona
adaapu pimi:
Pare neme go ona luabu rabuaye teme.
30 Ona padaneme niaa epe rede pi agaa la-
gialia pare nipuna peare rado piane.
Ona ora epe yalia page pinawa. Nipu
oro yalo gorupa mada napitia. Goa
pea-ga niaame Adaa Aa-na rolo-para
pia onana bi minasamina.
31 Niame ona nipuna epe kogono adoa
nipuna epe kone page rumaawa
nipuna bi minasaeme.

Makuae Aa-me Nipuna Kone Lapedepeta Eklisiatis Aba Ririnane Agaa

Go buku madaare Tisaa makuae aa meda nipuna kone lapedepesa. Go makuae aa oyae luabu waru adoa pirua onaa luabuna kone rayo ado-kiritisa. Nipumi pora pamisimi-rupa luabu adoa onaa luabuna kone rudusa pulu nimuna pirape laipi ruduyo osa. Goa adoa onaa niaana pimaa luabu ora re naia pema lo go agaa tu-isa.

Gote-re onaa niaana kone wasupana re yapulu niaa onaame Gote nipuna ia kone naadema. Gotere onaa na laipi naa araa. Goyapare Gotena kone iya namakuaema. Kedapi agaa, pagape page kia marakepeya pare makuae Aame na gimalepape ta. Niame Goteme rudupu yapidi gea. Gote nipu madaa kone rulaawa go suaama oge yapidi rabu piramina.

Aa adaapumi Gotena agaa i buku-para ia agaa adoa nimu pogola saeme. Goyapare go buku-para ia agaa-me niaa gupa mea wata. Aa meda nipu wae kone rado rado-me maoya taliare nipu page Gotena ruru mada pitia. Go buku-mi kone wae su wae pora pami aanu ora adaapu rabamua nimu ora epe-rupa pimi. Nimu lo robaa kedaa ora adaapu sua waea peme aanu page epe-rupa raba mea. Makuae aame go buku tua ia dipia nimu rabamea-pulu nimu ode mada pitimi. Goa pua Gotena Epe agaa i buku adoa ratalimi rabu nimu ora waru raba mealia.

Oyae luaburi waru yae-da dia

1 King Devit-na si Jerusalem su aa mudu
makuae aa pirua nipumi go buku madaa
remaa tu isa.
2 Go makuae aame gupa sa: Oyae luaburi
re naiapulu waru yaeda dia.
3 Niaame maali yalo kalaipua kogono
pema yaena abulu ake mema pae? Kogono
kalaipu pema rabu go-na ini ake mema pae
sa?
4 Onaa omeme rabu kagaa nogo-naaki
ma-aditimi mo omeme onaana pada gon-
umi meme sa. Go yapare go su-re pa
gorupa agu pa suaya.
5 Naare raa ipua wala pabola popea gore
wala ekeraa-nane wala epaa opeaa. Oro
yalo naare epaa rala wala puala pua ko-
mome omea.
6 Poripu mo relapo* rayo nane maowa
maowa pua wala pereke tua epea-nane
pea.
7 Ipa luaburi mo solowara madaa puaa
rubita pare ipa solowara abi narubita.
Gore mo ipa nipu yokoa epea-para wala
pua go ipa nipu wala solowara madaa wala
epea.
8 Niaame go su-amaa ia yaenu mada kone
mapiraawa yapare gime ora wala omema.
Go maditima gi-re nalapedepetema. Ni-
aame oyae luabu ado pa agaa luabu pa
pagema. Pare go pema luabumi niaa mada
narabamealia.
9 Ora abade oyae medaloma opesa
yaenuri wala orope page wala opalia.
Abade aanu mi oyae medaloma pisimiri
wala orope page palimi. Go su-amaa-re
kagaa yae meda wala naopalia.
10 Aa medalomame go yaere niaa naade
kagaa yaelo gupa teme. Goyapare yae ora
abade isa yae pa ina na-adoa gupa teme.
Go yaere niaana amame niaa abi namadini
rabu go yae isa.
11 Aa medalomame aba niaana akuanu
pirisimi rabu isa yaenu madaa kone na-
niminaeme. Oyae luaburi abia niaa go
piramona epea pare go kone rumaa nimi-
nape page mareme.

Adaa Makuae yaere waru yae-da dia

12 Niri waru makuae aa yapulu ni Israel
onaana aa mudu king pirua neme nimu
surube.
13 Gore neme go su-amaa ia yae luabu
adoa waru makualua kone sua re adesatalo
pua adaa radaapi kogono pe. Gopea pare
Gote-me go geaa kogonore ora adaa kedapi
kogono yade.
14 Neme go su-amaa ia yae luaburi ora
aba ado kirite pare go oyae luaburi ora re
naia. Aa medame poripu ratua ripinaatalo
pea-rupa mada.
15 Oyae paaki paliare niaame wala ma-
redepo yape-rupa madadia. Oyae meda
nasaliare gore niaame mada nadipialima.
16 Ni adayoa makuae yae waru meawa-
na kone sua mo Jerusalem supara pirisimi
aa mudunu luabu rabuayo kone gorupa i.
Ni makuae yae waru mua epe kone page
waru i.
17 Neme ora abade epe kone-na re
para maeyae kone para, eyaa kone para
makuaeyae para nimuna peme kone rado
rado mea makuatalo kalai pe. Pare neme
poripu ratamea pe rupa mada.
18 Gore ora agaa riaa aa meda nipu amaa-
yo makuae yae waru iare nipu madaa wae
kone adaapumi ripinita. Goa puaa nipuna
makuae yae ora adaa yalia raburi gore
nipuna lo robaa kedaa page ora adaa yalia.

* **1:6:** *south and north*

2

Pedo Pua rana Omoaeme Kone page re waru na-iya.

1 Neme epe kone sua pora pamuape madaa kalai waru pe. Nina koneme niminae yae luabu pu kiritalua kone sua pisu pare go pea re waru nai madaa pe.
2 Giri ne agaa-re maeyae kone meda madaa epeta kone sua pama pisuya. Goa pua epe pedo pi koneme niaa narabamea.
3 Epe kone-na re asapulalo neme kalai waru pe. Goa peada neme ipa waene noa epe kone mulalo kalai waru pe. Oge rudupu yapidi-na onaanu su-amaa pimi rabu epe-rupa pirina kone sua asapuayo. Nimu ora epe pora mea walawe kone sua pe.
4 Neme adaa ada adaapu pua kogono adaapu pisude. Waene maapu page sasude.
5 Neme e-maapu adaapu sawa epe redepi repena ini medaloma wai poayo.
6 Neme go repena wai mada koyape ipa naaku page medaloma robo i.
7 Neme kogono onaa adaapu kabamua, naa kogono painalo mua kogono pina-to. Go kogono pae onaana si wanenu page luabu nina kogono onaa pina-to. Jerusalem supara pateme aanumi mena gawa sip-isipi go neme punitu-rupa adaapu meda napunitimi.
8 Neme silpa golo page nina ada kagure luabu-nini mua pa kantri luabu-para page me. Mo ada kagurena king rado rado pimi aanuna silpa golo-nu page luabu neme me. Mo onaanu page neme raana omanalo yasa lape adaapu teme. Raana omapena ona page adaapu rumaayo.
9 Neme go yaenu luabu mea suare ni adaa aa mudu pi. Abade mo Jerusalem supara aa mudu pirisimi aanu nimumi oyae go neme i-rupa meda na-isimi. Ni ora makuae aa go pirissu-rupa pa pi.
10 Nina konepara epea yaenu rayo nag-imede dia. Neme oyae meda epame ome yaenuri gore ora meda. Neme aba pama pisude kogono madare raana waru omoa go ome raanare mo pe kogono-na yoto go yade.
11 Go yapare neme mo kalai waru pua pe kogono aba adano. Mo puayo kogono luaburi waru yaeda diayapulu re naiya. Gore aa medame poripu ratu ripinatalo pe nona pea.
12 Neme yae luabu pukirite-ga aa medame ni alopawa aa mudu king pitia-daare nipumi pa i kogono-re ake palia pae? Oyae meda neme napia meda mada napalia.

Epe kone-re payae meda nonapalia

Goa pea-daa neme epe konena pora page wae kone-na pora page adolalo pora asa-puayo.
13 Neme kone go luabu aba ado kiritua goa kone i. Epe kone epeta, wae kone, bebo kone paa-me riba rabuaniaya.
14 Makuae aanumi pora waru adoa gore epeta gore ota loa waru adoa makuaeme. Goyapare maeyae aanumi ribaane pora waru rateme. Neme oyae meda ade, gore gupa: mo makuae aa nipuna kogono pu kiritea raburi maeyae aa-na kone-para makuae aana kone lapo padane pea.
15 Maeyae aanu madaa popea konere ni madaa page gorupa epolalo pia kone i. Goa pea-ga nina makuae yae-me niri akea pua rabamealia pae? Go madare kone wala gorupa niminaayo. Go i kone luabu waepara pawana kone i.
16 Oropere onaa luabumi niaa kone rugu-laawa gimalimi. Niaa maeyae aanu page makuae aanu page kone rugulaawa gimal-imi. Omalimi rabu maeyae aa para makuae aa-laapo mada omalipi yade.
17 Goa pea-pulu go su-amaa ia yae lu-abumi ni kedaa waru mea geapulu nina kone wasupa-me gi waru pea. Aame poripu ratu ripinatalo pea-rupa mada ya-pulu su-amaa pema yae luabu re meda naiya.

Kalai Pema Kogono Luabu Re Meda Naiya

18 Neme go kalai pua pama epawade yae rayo gimaluame aba makuaayo. Gore ni alopaliade aame go yaenu rayo nipumi mealia. Goa peapulu go yae luabu mada ni gi ora waru pea.
19 Nina pada mealia aa-re makuae aame mealia pae maeyae aame mealia palo ni waru namakuaayo. Goyapare neme kalaipua radaa pina misude yaenu sur-balia. Pare go kone luabuna re page ora meda naia.
20 Goyapare neme go kalapi kogono madaa lo robaa kedaa waru me.
21 Neme kogono pulalore nina epe kone para nina makuayae para kogono pape kina purimi mua salimi oyae-re, kogono napeme onaa katea.

Gore remeda naiya pulu gore wae yae ria.
22 Oroyalo niaame kone ora adaapu ima pare gome niaa epe yae meda meagea pae?
23 Niaame go su-amaa aema raburi niaa oyae madaa lo robaa kedaa adaapu mea gea. Goame ribaa niaa u patema rabu aalu kada-para kone kone adaapu mema. Go kone page ora re waru naia.
24 Niaame eta ipa noa niana pema ko-gonona rana omema. Go page neme ade rabu Goteme gea.

25 Gote-me niaa eta nagulapea-daare
akea pula pema pae?
26 Onaa medaloma Gote raaname omeme
onaare nipumi epe kone kalo makuayae
kalo rana kata, goyapare wae yae peme
onaare Goteme oyae kiritawa inaloa Gote
para epea peme onaa kanata. Gore re meda
naiya poripu ripinatalo ratamea pe rupa
mada.

3

Gote-me Oyae Luabu Papena Yapidi Ia

1 Oyae luabu go su-amaa opeare
nipuna opape yapidina opea.
2 Gote-me niaa onaa go su-amaa madi-
ape di gua wala omape di page gea.
Eta wai poape yapidi page gua eta
naape awape yapidi page gea.
3 Gote-me onaa yaina maetape page aa
tumaope yapidi page luabu nipumi
saaya.
Nipumi oyae maoyaatua wala mae-
peape yapidi page nipumi ama pea.
4 Nipumi re lape yapi di page giri lape
yapidi page nipumi ama saaya.
Odo omape di page yasa pawa lape di
page saaya.
5 Nipumi onaa rapu patape yapidi page
saaya rekena sua gimape yapidi page
saaya.
Ona ripinape page ona naorape yapidi
page saaya.
6 Oyaenu alupae asapape yapidi page
oyae alupape yapidi page saaya.
Oyae waru amagepu sape di page saya
oyaenu yolo rubape di page saaya.
7 Laplap marae riripia wala rabulape
di page saaya.
Agaa lorape yapidi page agaa lape di
page saaya.
8 Di mo robaa kalape ao para di mo ratu
yawape ao saaya.
Yada pape page gimape yapidi page
saaya.
9 Kalaipu kogono peme aanu nimuna
meape epe yaere ake meme pae?
10 Gote-me niaa repara epenata kedaare
neme aba ade.
11 Gote-me oyae luabu ora epe rupa ope-
nata. Nipumi niana kone marekaawa oyae
raayo page abia opea yae abade opesa
yaenu luabu makua adamonalo kone gea.
Goyapare Gote nipuna pea luaburi abade
page abia page niaame na-adape-rupa pisa.
12 Neme go mada kone padane sua epe re-
depota adoa pe. Go epeta konere gupa. Ni-
aame go su-amaa pima raburi kone padane
sua pedo waru pua piramina.
13 Eta ipa nalima raburi raana rapu awa
namina. Goa palimadare Gote nipumi pa
ode gi yae meda madaa rana ora waru
omoa namina.
14 Gote nipuna peanu senisi napea-daa
neme waru makuaayo. Dia go piane aure
oroyalo pa su-aalia. Gote nipumi pulalo
peare aa medame makibumawa mada na-
palia. Gote nipuna pea rayore medame na-
alopalimi. Gote-me go pisare onaa luabu
nipuna rolo-para pirinalo pisa.
15 Abia go peayaenuri abade page opesa.
Yaenu orope paliade-nu page abade pesa
yaenu. Gote-me abade pisa yaenu diana
kone naia. Dia go yaenu wala opena kone
ia.

Onaa Luabuna Kone Na-Epeta

16 Neme ade rabu go su-amaa yae meda
gupa iya. Onaame epe kone epe pora ratua
apere gimeme. Dia nimumi wae pora ora
rateme.
17 Goteme onaanu koso latalo palia
raburi neme gupa kone saayo. Epea pi
waea pi onaa raayo ado kiritua rumalia
kone i yapi medame.
18 Gore Gote nipumi niaa ko tulalo pea
kone i. Niaa aanu-ri pa yaa yapanu rupa
yade.
19 Niaa aanuna diayape pora-re yaa ya-
pana di iya-rupa mada yade. Yaa yapanu
page omeme raburi niaa onaa-rupa mada
omeme. Yaa yapanu page mena oyaenu
komo meme-rupa niaa onaanu page komo
mema. Go yaenu luabu mada kagaa pirape
kone wasupa pia. Yaa yapa aarina kone
wasupa-me onaana kone wasupa narabua
niaya. Nipuna kone wasupa lapo rata pa
yae meda rupa yade.
20 Gote-me su mua warisa-pulu nipu
omalipi raburi gore nipu rata wala su
autepe.
21 Aa medalomame gupa kone imi. On-
aana wasare so yaapara pea raa yaa yapa
mena aarinuna wasare no su-para pea
kone gupa imi. Go yaena re luaburi aapimi
makuaaya?
22 Neme ade pare aame nipuna pea ko-
gono rana omape pora padane gore waru
yae. Goamere ora rabuaya. Niaa omalima
rabu orope ake palia lo medame mada
lagialiaya?

4

Surube Wae Kone, Radapi Kogono Para, Yago Rana Omapea

1 Neme wala ade pare go yaana rolopara
pimi onaada wae aurime surubea. Waeya
pame onaa na re ipa adawa. Goa pea pare
nimu rabameape aa page meda dia. Puri-
pane gavman-me page nimu narabamea.
Mo gavmanme wae aanu rabamua epe
onaa gimea.
2 Neme onaa aba omeme-re epeta kone
go-rupa i. Akoloya niaa go abi naome pa

pima onaa-re keda radorado-na rolo para pa pima-daa laalo.

3 Onaa medaloma go su-amaa abi nama-ditimi nuri nimu wini pina. Nimu go su-amaa peme wae yaenu luabu abi naademe-pulu ora epeta.

4 Onaame kalaipu kogono pua oyae medaloma waritimi neme ade. Gona rere nimuna adami aanumi oyae adaapu imi kone sua go kone mada peme. Goa pua nimuna adami aanumi adoa padanepara eperupa piramona kone sua maeyae kone mada peme. Gore aa medame poripu ripinatalo peme-rupa mada.

5 Kiaarakepea pimi aanupara gupa teme. Nipu maeyae aa pirua puri diayalia rabu omalia teme.

6 Pina-ga oyae ogesi mada page kone perekea lo robaa padanepara sua kogono pamina. Aame poripu ratu ripinatalo pea rupa pama kogono palialo lalo.

7 Neme re waru nai kone meda adesude-re gore gupa.

8 Aa meda nipu ame-aaraa page na-piri nipu padane awaya. Nipuna si page napia pare oro yalo kogono agu pala pirina pea. Nipu oyae ora adaapu ia pare ogesi page namea. Nipumi mogo oyae mada kone sua oroyalo kogono puri paloa pea. Neme epe raana omape di page meda naia-ga akeaene kalae pe pae kone iya. Nipuna go oyaenuri apimi mealia loa pea. Go piaene aana kone oyoa nipuna pulalo pea oyae luabu ini namadini oyalia.

9 Aa laapo piralipiri ora yapare aa padane agurapo piraliare ota. Aa laapo-me upayoa kogono palipiri nipuna kogono ora epealia.

10 Aa nipuna yago meda lopaliadare mo nipuna yago medame mada rabamealia. Pare aguraapo-ae aa madaa odo ora waru palia. Nipu rabameape aa meda diayalia.

11 Nipu upame omalipiri, padanepara patalipi-pulu nipu kekapu palia. Go yapare aa nipu agurapo pirualia raburi nipuna topara kekapu mada paliaya?

12 Aa padaneme iaa rapu yada mada pu patalia pae? Aa laapo raapure yada mada palipi. Pare aa padane rapu mada dia. Opeamape ipa repo kopatawa yoteme raburi puri adaape salia pulu go ope mada narugutea.

13 Epe aa naara meda king pitiadare pare epe kone meda nami kogono palia dare wae king pia.

14 Naaki nipu kalabus amanane ipua king epaa pia. Nipu naara naki madini yapare nipuna epe koneme mada surubalia.

15 Neme adalo pare king ogaeyoa omalia rabu ogege aa medame pada mua king piralia. Go suna pimi onaa luabumi go king-na rolopara pirua nipuna agaa pagoa ratalimi.

16 Go su-para pimi onaa luabu nipuna rolopara pitimi. Go onaa luaburi aa medame mada nadipi kiritalimi. Nipu omalia rabu orope piralimi onaame nipumi pisade kogono naniminaalimi. Go madaa page re meda naiya. Gore aa medame poripu ratu ripinatalo pea-rupa mada.

5

Gote para goa palua agaa pama na-lape

1 Gote nipuna ada-para polalo pali raburi mo nena peaa luabu aba waru adoa pope. Nena kone abi waru naade pa pali rabu mo opa katalo pali yaenu puri napatea. Gore kone waru nai aanumi peme-rupa mada pali. Go piaene aanumi Gote-na ini agaa madaa gore wae yae yade kone waru naimi.

2 Neme kone waru aba mua orope agaa laape. Neme Gote raapu agaa talo pal-idaare agaa waru makuawa lape. Gore akoloya Gote so yaapara pia aa-re puri adaa iya niaare puri nai onaa pima. Goa pea-ga neme Gote raapu agaa adaapu nalape.

3 Neme oyae mada kone adaapu meali-dare epaa page palia. Goa pua neme pama agaa te raburi maeyae aanumi teme rupa agaa natapape.

4 Neme Gotepara ora goa palua loa agaa meda tedaare neme mo palide aure adalupu nasurubape. Mo agaa lo ro-galipide yae madaa oyae meda napalire ne maeyae aa meda. Gote-me go piaene aanu raaname naomea-ga Gote rapu palua tede agaa-na ini ora mamadiape.

5 Neme Gote-para goa palua loa mo tedea napalidaare go peare naepeta. Gore nena tede agaa ratua ora palua kone nasalidaare neme goa palualo abi nalape.

6 Neme pama goa palua loa napali rabu ne sini meali. Neme Gotena kogono aa meda-para goa palua tedaare gore mo miru irini aapara agaa aba ne kone aba waru nasua lawayade nalape. Gore Gote-me ne ratu akolo yawoa nena kalaipu-pe kogono luabu maoyatina ya?

7 Ne epaa adaapu pi aa yalia page pama re nai kogono pu i aa yalia page ne agaa ora adaapu ne aa yalia page ne Gote nipuna rolopara oro yalo waru piruape.

Mone Adaapu Saayo Kone Nasape

8 Gavman aanumi naraa aanu kedaa mea gialia rabu ne nareko-oyape. Nimuna koso epe redepoya napagoa nimu epe rupa pi-rape pora namea wateme-daare go konena rere gupa: Pepa tea aana pea kogono adoa nimuna peme yae madaa rumawa kedaa

kateme. Go opisa pimi aanu nimuna surube aa so madaa piame adoa padane rupa keda katea.

9 Onaa su yoto meme yae, mo opisa pimi aanu-mi nimu page meme. Mone oyae opisa nimu mua mea rumawa nimu paake meme. Mo king pia aame page onaana mone oyae paake mea iya.

10 Gore aa medame mone adaapu sawe kone saliadaare nipu oroyalo mone rudune pitia. Mone rana omalia aare mone adapu nasalia. Mone adapu sali page eperupa mada napiti. Go page renaiya.

11 Aa medana oyaeyae mada mealiadaare nipuna adami onaa epaa rulatabalia. Goa pea rabu mo aa nipuna adami onaana inimi nipu ama adabapitimi.

12 Kogono aana u-re kumapu patea, nipu kogono kalai puae sua page, eta adapu nanoa page. Goyapare Amane aare oyaeyae adapu kone salapirinia u napatamea.

13 Neme go su-amaa waeyae meda ia-da ade yae-re gupa. Aa medame nipuna raana rabuaawa oyae nakabea. Dia nipuna mone oyae waru surubea.

14 Orope nipuna oyaeyae luabu pua diayatabea. Goa pua nipuna naakina oyae page ora diata.

15 Niaana amanumi niaa madisimi raburi oyae page namea epe pa ipisima. Go-rupa agu niaa omalima rabu oyae meda namea pe pamaa palima.

16 Gore adaa odopi a pupima. Niaa go su-amaa oyae meda namea epe pa epemapulu wala omoa pope page pa go rupa palima. Go su-amaa pirua kalaipu pima kogonore aa medame poripu ratu ripinayarupa mada.

17 Go su-amaa pimaa raburi ribana rupara piriua aipapulu yaina omo, keda mu, raturatu yawo go na rupara pima.

18 Neme abia makuatoyaere, onaame nimuna poaeme yaenu napena pedo palimiri epeta. Nimuna radapina peme kogono nare ado kaga pimi rabu. Goteme nipumi kane oyaenu.

19 Aa meda Gote-me mone oyaeyae adaapupe katea rabu nimu pedo rana omoa minalo kata. Nipuna kogono pedopu rana rapu minalo, go oyaeyae nuri Gotena manayaina sawa gea.

20 Gote-me go aa nipuna pirape yae madaa raana waru kata-pulu nipu ora eperupa pia. Goapeapare go aame nipu go suna rudupu pirape yana kone nanimi-naaya.

6

Su-amaa kagaa pirape re naia

1 Neme ade pare go su-amaa pimi onaame wae kedaa ritimidaa ade. Go kedare adape ritimi.

2 Gote-me Aa mone mena e maapu oyaeyae adaapu waru kata. Gorabu nipu oyae meda naruduta. Go yapare Goteme aa nipuna oyae madaa pedopu rana naomena teaa. Wala orope-re aa ruru rado medame nipuna go oyaenu mua pedo palia. Gore remeda naiya ora wae aa meda.

3 Gore aa meda nipuna naaki 100 maadu sua adalupu pirua, nipuna oyae mada pedo palia, nipu omalia rabu eperupa narogalimiri oyalia. Gore naaki meda agina robaa rupara omaliare gome rabuaniaaya.

4 Go piaene naaki nipuna bi meda naiya. Nipuna onaame page omea rabu kone rugulaeme.

5 Go naaki nipuri naarena paa page abi naadea. Nipu oyae page meda naade yapare nipu rogaeme rabu tapa-para kitu waru mua pia. Goa pea-pulu oge naaki agina robaa-para omea-me oyae adaapu sua omea aana bi rabuaniaaya.

6 Goa pea-pulu nipuna oyae madaa raaname naomea. Aa nipu maali adaapu 1000 o 2000 maali pirua omea pare mo agi-na robaapara omea naaki-me rabuaya. Niaa raayo omalima pare padane matmatpara palima.

7 Niaame eta napena kogono waru pema. Goa pema pare mo mema etame niana mada dia.

8 Mo makuae aame mo namaku-ae aare akeapua wini pea? Gore naara aa medame onaa luabuna ini agaa epea palia raburi gome nipu akepu rabamealia pae?

9 Niaame oro yalo meawe kone sua kone adaapu suaema yaenuri pinawa. Go ima kone page re meda naiya-ga gimamina. Aame po ripu ripinatalo aloma pea rupa mada. Go yapare niaame aba mema yaenu madaa raana waru omamina.

10 Oyae luabu pama ode-da naopea. Gote nipumi oyae luabu opena saa agaa ratua opea. Gote nipumi niaa aanuna ima kone luabu aba ado kiritea. Niaame Gote raapu udinona agaa mada natema. Gote nipuna purimi niaana puri luabu rabuaya-ga niaa pawa nipuna rolopara piramina.

11 Niaame agaa adalupu lo yoloalima pare goame niaa mada nawini palima. Niaame re nai agaa tema-pulu go agaa-me niaa narabamealia.

12 Niaa go su-amaa rudupu yapina pima. Gore naare ipua pabola popea rabu repena wasame rigitea-rupa mada pima. Goa peaga niaa go suna pirapere re ora waru naia. Niaame pora pamu eta no awape-rupare aapimi waru makuaya? Niaa omalima rabu go su-amaa paliade yae rayo aapimi makuaaya?

7

Epe Kone

1 Aa medalomame ne ora epeta teme-
daare gore ora waru epeta wele sada adaa
yoto pea yae page rabuaniaaya. Niaa
omema raburi amame niaa madita yapi di
page rabuaniaaya.
2 Onaa omalimi rabu o-madaa piri-para
palimi-mere gore eta adaa yawe para
pema-rupa page rabuaniaaya. Akolo ya
niaa luabu ora omalima. Goa pea-ga niaa
go su-amaa pa pima raburi kone waru sua
piramina.
3 Niaame oyae meda madaa lo robaa
keda mealimare giri tema page rabuani-
aaya. Gore niaana lo robaa kedaa mema
raburi ini-agaa-para ribaa aba waru ta.
Goa peamere go suamaa ima kone mare-
depo yapena epe pora mea wata.
4 Ne epe kone saliri onaa omeme rabu
omadaa pirapere epe kone rapu mada pi-
rali. Go yapare aa medaloma epe kone na-
i aa omadaa gimoa, nimu ranarana ipara
aanu rapu peme.
5 Epe kone-i aanumi ratu yawalimiri ne
maredepo-yatalo peme. Gore epea meda,
pedopua rana omeme onaana udinona
kone page rabuaniaaya.
6 Epe kone na-i aame girilalia daare go
teme girina re naia. Gore gupa ititu repena
ralaaya pare somada yawe eta naralia.
7 Aa meda nipu epe kone salia pare
aa medana oyaenu pamu yoloa mealia-
daare nipu maeyane aa-rupa meda. Goa
pua aa nipumi omeme pua mone oyae
pamu mealiadare nipuna sabariade epe
kone maoeya teapulu oyalia.
8 Aa medame kogono marekaa pulalo
paliare gore epeta. Go yapare nipumi
go kogono luabu pukiritaliare epeare go
peadaa.
9 Neme aa meda-para ora aba aipapulu
ratu nayawape. Mogo ratu yaweme konere
kone waru nai aanuna kone.
10 Neme gupa nalape. Abade yapi diri
ora epe yade pare abia go yapi diri otapi
nalape. Neme gopiaene agaa te-daare ne
epe makuaeyae naiya.
11 Go su-amaa piruaeme onaa luabumi
epe kone salimiri epeta. Aaraanu omoa
moae yae rumageme-rupa mada.
12 Epe kone-re mone-rupa ya-pulu niaa
wae yapidi rabu page rabamea. Epe
kone page makuae yaeme go mone-na puri
rabuaya. Go epe kone makuae yaeme niaa
ora waru raba mea.
13 Gote-me pisana oyae luabu madaa
kone ora aba waru sape. Gote-me oyae
meda paakipi-rupa warialo pisa-daare
aapimi wala epe-rupa wariali pae?
14 Nena epe-rupa piti-daare gore epe-
rupa pedopu piruape. Go yapare wae keda
yapi di medame ne epaa mealia raburi
gupa kone niminape. Goteme epe yapi di
page wae yapi di page gea kone sape. Goa
pea-ga wala orope epaliade yaenuri niaada
namakuaema.
15 Nina laipiri waru yae-daa dia yapare
ni go su-amaa pima raburi neme oyae
rado rado adaapu ade. Aa medaloma
epe pora rateme pare nimu page omeme.
Aa medaloma wae pupitagi noaeme pare
nimu go su-amaa adalupa pa piruaeme.
16 Goa pea-ga niaame go su-amaa epe
redepone-aure ratua epe kone agu sape
mada kone adaapu nasamina. Goa agu pal-
ima raburi niaana bipa niaa maoyaalima.
17 Gore niaa-me wae kone, wae pora rat-
ape madaa, puripane kone ogeapu samina.
Goa palima-daare niaana omape yae page
marudu yaema.
18 Ne go kone laapo waru ruma adoa pora
pamuape. Aa medame Gote-na surube
yaena rolo-para pirinatedaare ora epealia.
19 Ada-re meda para aa ki laapo pegepu
pirua go siti surubo alimiri go siti puri
paloa aalia. Goa palia pare epe konena
purimiri go ada kagure surubalimina puri
page rabaualia.
20 Go suna epe aa meda naaya. Dia aa
medaloma nimumi wae sini peme.
21 Neme onaa luabuna agaa napagape.
Neme mo onaame teme agaa luabu pagali-
dare kogono naakimi nepara wae agaa tea.
22 Gore nena aba makuae, neme mo onaa
medaloma-para wae agaa aba tede.
23 Neme oyae raayona re adesaato pame
kalai pere ni makuae aa opolalo pe. Nina
kone ruduta-pulu mada diasa.
24 Oyae luabu opeana re adasaatalo pua
kalai waru pe. Gore niaa-me oyae mo-para
ina page no rolo-para ina asapimide-rupa
pe. Gore apimi mada adesaliya?
25 Goa pua nina uni radaa-pinaloa
makuae kone rado rado adesatalo kalae
waru pe. Go page neme wae pupitagi kone
page maeyae kone adolalo page kogono
radaa-pinaloa pe.
26 Asapua adawa raburi onanumi niaa
kedaa waru mea geme-daa ade. Onaan-
umi niaa maroape kona yada waru ade.
Nimuna ki-ri niaa adiape ope sene-me ade
aaeme. Goa peme pare aa meda nipumi
Gote madaa kone waru rulaliare go sene-
me aditalo pea page yolaa-pa ina mada
pogola palia. Go sene-me mo pupitagi
neme aanu adialia napogola palimi.
27 Makuaae aa-me goa ta. Neme wae
yae epe yae laapona re waru adolalo pawa
kogono pe. Goa pe pare abiare re ona
madaa asaa-daa waru adawa.

28 Neme ona epe asapawade pare meda
ora naadawade. Aa ora adaapu papu papu
pimi pare padane padane aanu medaloma
epe pimi. Go yapare ona-re luabu ora wae
pimi.
29 Gote-me onaa luabuna epe pora aba
managolasaya-pulu nimumi kalai mada
napalimi. Goa pea pare nimuna bipa
peamea raayome nimu pope rupa radaa
mapaeme.

8

1 Makuae aame oyae luabuna re waru
makuaya. Goa peme-ga mo makuae aanu-
ri aapimi mada rabualimi? Aa medana ini
ribaa yalia-daare, epe paa pi kone sali aana
ini agaa-para paa palia.

King-na Agaa Pagoa Ratape

2 Neme aa king-na agaa pagoa ratape.
Neme mo Gote mada makuasua side agaa
rataliri king-na agaa pagoa regenaape.
3 Ne king raapu pirali-daare nipu ora
nagimape. Neme king raapu yada pu
agaa te-daare gore neme puri waru paloa
nalape. Gore king nipuna bipa rana ratua
palialo lalo.
4 King nipumi aanu luabumi nipuna
agaa pagoa ratalepa te-daare gore waru
ratalepape. Neme go piare akolo pae lo
mada na-agaa mealimi?
5 Aa medame king-na agaa pagoa ratal-
iare go aa nipu ora epe-rupa pitia. Aa nipu
wale puti piraliare nipumi papea luabu-
para nare inimi pea kogono page waru
makuaaya.
6 Niaa aanuna keda medaloma salia
page pinawa, oyae rayo papena pora para
nareini page iya.
7 Orope paliade yae luabu makuapere
marea. Go paliade oyae luabu lagiape aa
meda naaya.
8 Niaa omolalo pema rabu niaana wasaa-
me niaa gimoa polalo pea raburi medame
mada napora-poaliaa. Niaana omape yapi
di epalia page medame mada napora-
poalimi. Yada peme raburi mo yada surube
aame wala gimoa pupu-lo mada namea
rapalia. Wae pupitagi nea aame nipuna
waea aba pea-pulu nagimalia.

Niaame Pedo Pape Kone Samina

9 Neme go ade yae rayore go suna
pemeda na koneme makuayo. Yapidi
medamere, aa-yago rabuaniawa, waea-
peme aanu rogaemeda ade.
10 Waeapi aa page rogaemeda ade. Wala
ada pulawa mo siti para mo wae aa nipuna
bi wala minasaere epeme. Gore remeda
naiya da ade.
11 Waeapi aana rema amaa abi na epea
raburi, mo onaame nimuna peme waea
mada yala-poteme.
12 Waeapi onaa page sini peme onaa page
abi naome adalupu pa aeme. Ni makuato
Gote pala omeme onaa eperupa pitimi.
Gore akoloya nimu Gote pala omeme pulu.
13 Gore akoloya, waea-pi aame Gote pala
naomeapulu, nipu rapu mada napitimi.
Gore nipu Gote-na surubena rolo-para
napia-pulu nipu adalupu go su-amaa mada
napiralia.
14 Go suna agaa medaloma teme pare re
waru naiya. Oro medare mo epe redepoya
piri aanumi wae yoto meme. Gore epe
aanumi meape epe yoto wala wae aanumi
meme-re neme lalo re meda naia peme.
15 Goa peme-daa neme epe kone epe rata-
pere epeta kone i. Niaame ratape epe pora
meda naia. Goa pea-ga niaame ipa, etano
pa epe raana raana pi-rupa awamina. Ni-
aana pape kogono radaa pea pare niaa go
su-amaa Gote-me mea gea yapi di raburi
pawa epe-rupa pedopu piramina.
16 Neme aanumi ribaa page paa-para
page puaemea adolalo kalaipu kogono pe.
17 Oyae raayo Gote-me pisaaya neme
ado kirite pare niaame go su-amaa ia yae
luabu-na re mada naado kiritema. Gore
pinawa mo makuae aanumi go yae lu-
abuna re ora aba ado kiritama teme page
gore ora agaa-daa nateme. Nimumi go
yaenuna re ora mada na-adasalimi.

9

Niaa Repara Oyae Luabu Epalia

1 Neme oyaenu madaa kone sua ade
raburi gupa makuaayo. Gote-me mo epe
aanu madaa pape aure page redepone
aanu page pa aanu medaloma madaa
papea page luabu aba adea. Nipu-mi
oyae raana omape page raana naomape
yapi di page Gote nipuna mada mea.
Oyae medaloma orope ake paliare nia na-
makuaema.
2 Go yapare niaa raayo madaa epa-pe yae
meda ora ia. Gore niaa Gotena ini agaa
mada epea palima page ora epe redepone
aa palima page ora suku suku puti aa yalia
page niaa waea pi aanu yalia page o Gote
nipu repara epekaapi miru irini aa yalia
page niaa epe miru nairini aa luabu yalia
page epe wae aa luabu yalia page Gote
madaa ora yadamakua loa agaa tea-de aa
mada page yadamakua natea aa madaa
page epalia.
3 Niaa go su-amaa pima onaa luabu mada
gopiane yae rayo niaa piripara ora epea.
Onaa luabu go su-amaa pima raburi wae
yae niaa repara ora epea. Gore gupa
wae kone-para maeyae kone luabu nimina
robaapara rulatabea. Goa pea pulu nimu
omeme.

4 Raa mena laion-aba omea-mere papia yaname rabuniaya. Padane go-rupare mo papimi aanumi aba omeme aanu page rabuniaeme. Gore mo papimi aanumi nimu aba makuaawa niaare omalima kone imi.

5 Goa pea pare mo aba omeme aanu nimu oyae meda goa palia kone nasaapimi. Onaanumi nimu aba kone rugulaeme pare go onaa nimumi epe oyae meape mada pimi.

6 Onaa omeme raburi nimuna pupitagi epame omape kone page wae kone imi page oyae luabu omeme rabu diata. Goa pea-pulu go omeme onaa luabuna kogono go su-amaa meda naia.

7 Ne aipapulu ipa waine no lo robapara kuma pinaloa eta no raana aba meaina. Gote-me goa papere epeta loa aba ee lade.

8 Oroyalo neme pepena waru pua raana omoape.

9 Nena ore raapu rana omo eperupa piru pate page go suna re naiya. Ne go suna ape page re naiya. Goteme go suna apena yapidi geada pa goa pe.

10 Neme kogono meda pali-daare puri waru paloa go kogono ora pape. Gore akoloya ne omali raburi kogono pape page epe kone sape page ne makuaaeyae meape page ora mada nameali.

11 Neme go su-amaa oyae meda gupa ade. Aa meda alomaa pea pare oyae namea. Yada pi aanumi page nawinipeme. Epe kone sua makuae yae waru meme aanu page mone adapu nameme. Kogono rado-rado pu makuae aanu nimu adaa kogono nameme. Goa pua wae yapidi nimu madaa epea.

12 Adaa keda niaa madaa epolalo peare nadema. Kona maema rabu ya-yapa roalade rupa wae yapidimi niaa aipapulu ripinatalo agu rapea.

Epea Peme-para Waea Peme Lapo Rata

13 Neme yae meda peada ade. Go peare epe kone i aame pape kepele pia. Mo ade yaere go-rupa.

14 Oge siti meda aaya pare goparare onaa ora adaapu napimi. Gopara king meda nipu-na yada pi aanu rapu ipisimi. Gore mo yada pi aanumi mo oge siti kutapub-asimi.

15 Goa peme pare mo oge siti-para aa naraa meda pirisa. Go aa nipu epe kone sua makuae yae page waru makuaya. Nipuna epe kone mada go oge siti paaya. Goa pisa rabu orope onaame mode aa naara-re wala kone rugulasimi.

16 Go konere niaa gupa go mea wata-daa. Epe konemere adaa puri page rabuaniaya. Go yapare onaa luabume gupa kone imi. Naara aa nipuna makuae-para epe kone page ora epe-daa dia teme. Goa loa mo aa naara-na agaa napageme.

17 Epe kone i aana agaa pagalima-daare epeta kone samina. Go piaene aana agaa-me rui loayaa aana agaa page rabuaniaya.

18 Epe koneme mo yada pape yaenu rabuaniaya. Go yapare aa padane-me waea meda pulalo paliadare nipumi oyae luabu maoyaatalia.

10

1 Puna mo wabola pabo i pe runane pua puaa omalia-dare wabola pugu waru palia. Goa pea rupare oge kone wae odabaawa epe kone i aana kone luabu maoyaatalia.

2 Epe kone i aame epea pulalo rapea. Go wae kone ia aa madaare epe kone meda napatea.

3 Mo aa nipu poranini pamea rabu page mo aa nipu aba ademe-pulu onaame go aa nipu waeyaede kone makualimi.

4 Nena surube aame ne ratu yawalia-daare nena kogono nagimape. Neme waea adaape pua page pawa odo pabena ali-daare nena aa mudumi nena waeyae mearuba-alia.

5 Aa medalomame waea adaapu peme-daa neme adoa gime. Go pemea wae yaenuri aa mudunumi peme.

6 Mo aa mudunumi kone epe-rupa nai aanu kogono pama kateme. Mone adaapu sua amo teme aanumi peme kogono ora naepeta.

7 Naraa piri kogono naakimi mena ose madaa pirua pupulaina ade. Pare pa ko-gono aanu pamuape rupare wala mo adaa aa mudu nimu pamualaina ade.

8 Aa meda nipumi su naaku adaape roboa saliare nipuna bipa go naaku-para pabalia. Aa medame ana kepo rugutea-daare paakame nipu nalia.

9 Aa medame ana polatua pereke-aliare aana-me nipu mada nalia. Aame repena kobealiare go repename nipu talia.

10 Aa meda nipuna raigapi nepo-napi pa saliare gore nipumi rai-eke naaya-pulu mo poalia repena waru nanalia. Go yapare epe kone-i aame kogono epe-rupa pea.

11 Aame paaka pawa epe-rupa mapirape kone sua aliare epeta. Go yapare paaka-me nipu wala nalia-daare go makuae-yae naepeta.

12 Epe kone-i aame agaa ora epe-rupa tedare ne epe bi meali. Ne onaa raapu wae ero agaa tedare nena bipa mabebolaali.

13 Go aa nipumi agaa ripima talo pea raburi nipuna talo pea agaa luabu ota. Nipuna agaa lo diayatalo pea raburi go agaa maeyaane aame ne nona pea.

14 Epe kone nai aamere agaa pa tea. Gore orope paliade yaenu naniminae pa

agaa teme. Niaa omalima rabu palia page namakuaema.

15 Kone nai maeyae aa nipuna ada pope pora namakuawa kalai pama pea.

16 King meda pena naaki yalia pare nipuna rurumi ribaa rekoa eta yawalimidare ada kagure para kedaa adaa salia.

17 Go yapare king medana simi king piralia-daare go ada kagure-para piri aa mudumi nimu eta yawalia page kepele palia. Gore nimu maeyatalo-da napeme pare pa tona puri mulalo peme.

18 Aa meda nipu gi madua nipuna ada waru narigitaliare gore nipuna ada itipatame pabo talia.

19 Eta nape oyaenuri onaa, raana masape mada peme. Ipa waini neme rabu onaa lo robaa-para ora sae loa epeta kone inalo peme. Goa peme pare mone-re kogono raayo pape yae-para pema.

20 Nena pati ada robene-para pirua king-para ero agaa nalape. Neme nimu-para wae kone page nasape. Neme goa palide adoa yaanumi mo aa pua laketea.

11

Kone Waru Sua Kogono Pape

1 Neme su adapu-para kogono waru pape orope ne epe yoto adaapu meaina.

2 Go suamaa wae yapidi medaloma epalia. Nena mone bisinisi adapu para saina 7-pela 8-pela bisinisi pape-para mea paga sape.

3 So yaa madaa moae popa rubita raburi go su-amaa yai lopea. Gore repena naare pabala-nane robalia page naare ipula-nane robalia page pa roba salia.

4 Ne e po sua, poripu yai epena kone surubali pare eta epe rupa nameali.

5 Gote nipumi oyae luabu warisa. Goa pea pulu agina robaa-para naaki akepu inagi tea palo niaa namakuaaema. Go-rupa agu Gote-me pea yae luaburi niaame mada naado kiritema.

6 Neme eta wai polalo paliri gore medaloma aebo poa medaloma yapipu poape. Go pea pare aebo poaede waru opea palo yapipu poaede waru opala palo waru naade. Gorupare yapipu poae-para aebo poae lapo rata waru opalia.

7 Paa ora epeta pulu niaa naarena paa adema raburi raana waru omema.

8 Niaame maali yalo go su-amaa piruaema madaa raana ora waru omamina. Niaa maali adaapuna go su-amaa piralima page go madaa kone ora narugulamina. Niaa aba ome onaana tapa-para ora maali adaapuna pirualima. Oyae luabu orope opaliade page waru yaeda dia.

Ogegeaana Agaa Mana

9 Nimi ona inumakuaa, aa ogegeaa-nuri nimi pena ona inumakuaa aa ogegeaa aaeme rabu pedopu raana omo aatepape. Nimina rana ratua alimina yapare, Gote-me nimi-na pemea luabu madaa koso laliaga kone waru sua atepape.

10 Nimi ona inumakuaa aa ogegeaa pirape yapi diri adaalupu-da naiya. Goa peaga nimi kedaa mea gea yaere gimalepape. Nimina to yogaene madaa kedaa mea gea yaenu page gimalepape.

12

1 Gote-me niaa luabu warisa. Goa peaga nimi pena ona inumakua aa ogegeaa a-wa Gote nipu madaa kone rutalepape. Nimu kone rugulaawa alimi rabu kone perekeape-rupa maralimi. Goa pua nimi padane padane latapumi gupa teme. Nina kone wasupame raana napia teme.

2 Go yapi dinare nimina ini-para riba tea rabu gupa teme. Akua naare uba kedonu page waru narea pare yai epope moae page waru nasala teme.

3 Go yapinare nimina ki page omapaawa puri nasalia rabu pururu yata aalia. Nimina ke page omapa-wa puri nasalia rabu pulu-pulu tala-alia. Go rabu agaa imaa padane padane-si aalia. Goa pua nimimi eta puri paloti mada nanalimi. Nimina ini page ribaa yalia rabu oyae waru naadalimi.

4 Nimina ane page poalia rabu adaalu pare awa temede agaa mada napagali. Goa pua gigau loalia page mada napagalimi. Goa pea pare nimi patalimi raburi yaaagaa tea padane mada pagali.

5 Go raburi nimi pora-nini pamuape page so madaa pirape page palame omalimi. Nimina iri page kama-iri opalia rabu pora pamuape-rupa maralimi. Oyaeme page nimina lo robaa mada namarekaalia.

Goa pua nimi omali-mi rabu oroyalo piruape supara palimi. Go rabu nimina adare-para piri onaa-me odome omoa re yasa loalimi.

6 Goa palimi-ga nimi abi naome pa pirua Gote madaa kone rulatepape. Gore nimi laba paa udinitade rupa mada omalimi. Go page niaame ipa-no ritalo peme rabu sosopene-na igu apetaboa ipa pupubeade-rupa mada palia.

7 Nimina tore go su autea. Kone popo Gote nipuna gisa-pulu kone wasupare Gote nipu piri-para wala palia.

8 Makuae aame nipumi oyae luabu waru yaeda dia loare ogeda page naia ta.

Go Bukuna Agaa Lo Madiayae

9 Makuae aa nipu epe koneme rulatabisapulu onaa luabu go epe kone mogealia. Nipumi ora agaa ria-para saa-agaa page rumawa epere luabu buku-para mea tu isa.

10 Onaana anepara pagoa redeme omalimi loa buku-para popena sa. Goa pua ora agaa riaa uni mada polabaina loa tu isa.
11 Go makuae aanuna agaa-re rigi eke waru aayade-rupa mada. Gore mena pulubaene maredepo yaemade-rupa mada. Makuae aame go agaa buku-para mea kiritaawa tu saliare go agaa ora adaalupu suaalia. Gore nili tema rabu ripinaya-de rupa mada. Gote-re niaana surube aa pulu nipumi go agaa niaa luabu lagiala.
12 Nina naaki neme yae meda lagiano. Aanumi buku temere go kogono ora diayape kogono-da napeme. Neme go buku oroyalo ado pirali raburi nena to yogaene gi-palia. Goa palia-ga neme go gi-madini kone-re waru adape.
13 Agaa luabu madiaaya neme gupa talo pi. Niaa aanuna riri-nane palimare gorupa: Niaame Gote padanemana rolo-para pirua nipuna pora ia-rupa luabu ratua pawa epe-rupa piramina.
14 Niaana puaema oyae luabu madaa Gote-me niaa adialia. Gore niaame kudiripi kone page wae kone page ima pupitagi oyae luabu pema yae mada niaa koso madaa Gote-me adialia.

Matyu
Ripia Agaa

Gote-na Epe Agaa Matyu-mi tisa agaare buk maalapuna riri-nane go ia-daa. Go agaamere Yesu go su amaa ipisana re lapedepe ta. Aba riri-nanere Maria-me Yesu madisa-na agaa ia. Goa pua nipuna kogono paa-mama pua nipu pua omesa-rupa go iadaa. Gore nipu omoa wala rekesa. Rekoa page ora lobaasa pua yaa-para aba napisa. Dia, nipuna ruru-repaa piri-para wala pua agaa lakeloa yaa-para orope pisa.

Buk Matyu-ri ripia Yesu madisade madaa tua wala Yesu baptais misa rabu Satan-me nipu ko tisa remaa rayo go buk madaa ia. Go page Yesumi epe agaa pamu lakeloa onaa maepeaasa-na remaa rayo go buk Matyu-para ia. Remaa medalomare Yesu Galili gimoa Jerusalem penaloa nimumi nipu tu maomaawa repena polopeana tisimide pare nipu matmat gimoa wala rekesa.

Gore ada yae meda Matyu-mi waatalo pisare gore gupa: Yesumi epa pisa kogono rayore: Gote-na agaa lakene aanumi simi yaade aunu-para Gote-me goa palua sade agaa-para Gote-na buk madaa ia agaanu Yesumi maoraa yaya lo lagea. Gote-me Israel onaa nimu raba meape aa meda raapalua sa yaade aare gore Yesu yaade lo go buk-mi lapaaya.

Robonu gupa adamina:

Maria-me madisa aa page nipuna akuanuna binu page go-para ia (1.1–2.23)
Jon-me onaa baptais mea sa (3.1-12)
Yesu baptais misa rabu Satan-me nipu ko tisa (3.13–4.11)
Yesu nipu Galili su pua kogono pisa (4.12–18.35)
Yesu Galili su gimoa nipu Jerusalem pua pisa (19.1–20.34)
Nipu Jersalem taun-para pua sarara padane pirisa (21.1–27.66)
Yesu tapa-para wala rekesa (28.1-20)

Yesu Krais-na akuanuna biri gupa maasimi
(Luk 3.23-38)

1 Go remaa madaare Yesu Krais-na akuanuna bi aba gupa teme. Aba ripiare Yesuna akua Devit pirisa. Devit-na akua medare Abraham pirisa.

2 Abraham-re Aisak-na aaraa pirisa. Aisak-re Jekop-na aaraa pirisa. Jekop-re Juda-para nipuna amenu-para nimuna aaraa pirisa.

3 Juda-re Peres-para Sera lapona aaraa pirisa. Nipuna amare Tamar pirisa. Peres-re Hesron-na aaraa pirisa. Hesron-re Ramna aaraa pirisa.

4 Ram-re Aminadap-na aaraa pirisa. Aminadap-re Nason-na aaraa pirisa. Nason-re Salmon-na aaraa pirisa.

5 Salmon-re Boas-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rehap.) Boas nipuri Obet-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rut.) Obet-re Jesi-na aaraa pirisa.

6 Jesi nipuri King Devit-na aaraa pirisa.

Devit-ri Solomon-na aaraa pirisa. Nipuna agiri abade Uria ona pirisa.

7 Solomon-re Rehoboam-na aaraa pirisa. Rehoboam-re Abiya-na aaraa pirisa. Abiya-re Asa-na aaraa pirisa.

8 Asa-re Jehosafat-na aaraa pirisa. Jehosafat-re Jehoram-na aaraa pirisa. Jehoram-re Usia-na aaraa pirisa.

9 Usia-re Jotam-na aaraa pirisa. Jotam-re Ahas-na aaraa pirisa. Ahas-re Hesekia-na aaraa pirisa.

10 Hesekia-re Manase-na aaraa pirisa. Manase-re Emon-na aaraa pirisa. Emon Josaia-na aaraa pirisa.

11 Josaia-re Jehoiakin-para nipuna amenu medaloma nimuna aaraa pirisa. Go raburi mo Israel onaanu nimu Babilon su-para kalabus ada mapataasimi.

12 Nimu Babilon su-para kalabus patisimi raburi akuanuna bi gupa maasimi: Jehoiakin-re gore Sealtiel-na aaraa pirisa. Sealtiel-re Serubabel-na aaraa pirisa.

13 Serubabel-re Abiut-na aaraa pirisa. Abiut-ri Eliakim-na aaraa pirisa. Eliakim-ri Asor-na aaraa pirisa.

14 Aso-re Sadok-na aaraa pirisa. Sadok nipuri Akim-na aaraa pirisa. Akim-ri Eliut-na aaraa pirisa.

15 Eliut-ri Eleasar-na aaraa pirisa. Eleasar-re Matan-na aaraa pirisa. Matan-re Jekop-na aaraa pirisa.

16 Jekop-re Josep-na aaraa pirisa. Josep-re Maria-na aani pirisa.

Maria-re Yesuna agi pirisa. Yesu nipuna biri Gote-na Mea Repae Aa (Mesaia) maasimi.

17 Gore abare Abraham-na ruru go pirisimi onaana epa-mama pua Devit madaare akuanuna ruru 14-pela pirisimi. Abade Devit pirisa rabu epa-mama puare nimu Babilon kalabus ada mapataasimi raburi akuanuna ruru 14-pela pirisimi. Gore mapataasimi onaana epa-mama puare Gote-na Mea Repae Aa madisa rabu go madaare akuana ruru 14-pela pa pirisimi.

Maria-me Yesu Krais madisa
(Luk 2.1-7)

18 Yesu Krais nipu madisa-na remaare gorupa: Nipuna agi Maria-re aba Josep-na rumaainalo mada misimi. Goa pisimi pare Josep nipumi abi narumaasa rabu Maria-me nipu madaa Holi Spirit-mi naaki padaa pa maraasa.
19 Go ona nipuna polalo pi aare Josep yapare nipu ora epe aa ya-pulu nipumi Maria yala namapolaano kone isa. Goa pisa-pulu nipumi kudiri pi kone sua pawasi gimalua kone isa.
20 Josep nipumi go kone pa niminaaba pirina upaame Gote-na ensel meda adesa. Go ensel-me nipu-para lalo: Josep nere Devitna si. Nena ona Maria meape paalame naomape. Paga, mo robaa-para pia naakiri Holi Spirit-mi mapiraariade.
21 Nipumi naaki madialia rabu nipuna biri Yesu lape. Gore nipumi onaa rayona wae yaenu mea raakepe ruboa nimu eperupa raba mua mapiraalia sa.
22 Gore Aa Mudu Gote-na agaa lakene aa meda agaa lakesa-pulu go oyae rayo aporupa ora pisa. Go agaa lakene aame abade gupa sa:
23 Pagelepa, ona inumakua meda aa raapu napatimi naaki padaa pirua naaki meda madialia pare go naaki nipuna biri Emanuel lamina sa. Go bina re-re gupa: Gote-re niaa raapu piruaaya.
24 Josep nipu u patua rekesa rabu mo Aa Mudu-na ensel-me lakesa agaa pagoa nipumi go ona nipuna ore-rupa misa.
25 Pare nipuna oname naaki padaa pa pirina nipu raapu u napatasipi. Go naaki madisa rabu Josep-me bi Yesu lo lakesa.

2

Kimisu aanumi Yesu adola ipisimi

1 Maria-me Yesu Betlehem adaare-para madisa. Go suri Judia su ru-nane aasa. Go naaki nipu madisa raburi Herot nipu aa mudu pirisa. Gore aba madinaloa uba kedo madaa kone makuaae aanu medaloma mo naare opa ipula-nane pirua Jerusalem supara ipisimi.
2 Epa opopaawa agaa gupa misimi: Go kagaa naaki nipu Juda onaanuna aa mudu pirape aare aa-para madia ya? Niaana supara pirua nipu madini su waala uba kedo adoa epa amaa. Nipuna bi minasaatalo.
3 Gore aa mudu Herot-me go remaa pagoa pogolasaasa. Goa pua Jerusalem supara piri onaa rayo kone adaapu isimi.
4 Goa pua Herot-me Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaa maalape aanupara makiritaasa. Nimu kiritasimi rabu Herot-me agaa gupa misa: Gote-na Mea Repae Aare aapina su-para madia ya?
5 Gore nipu gupa lakesimi: Judia su ru-nane Betlehem adaare-para madiaaya simi. Gote-na agaa lakene aame pepa madaa gupa tu isa-ga pagape simi:
6 Nimi Betlehem adaare-para piri onaanuri Juda su robo ru-nane pimi. Gore Juda suna aa mudununa kone madaa ora eperupa pimi. Goa pea-ga nimina su-parare aa mudu meda piralia. Go aamere nimi-para Israel su-para piri onaanu-para surubalia.
7 Go tu isa agaa pagoare Herot nipumi pawasi kaledoa mo naare ipula-nane piri makuaae aanu ipulupa lo lakesa. Goa pua go uba kedo opapariaade diri aa-rabu yaalo agaa misa.
8 Go agaa mua sana nipumi go makuaae aanu Betlehem adaare-para wala rapaawa agaa gupa lakesa: Nimi puare puri paloa go naaki waru asapula pulupa. Nimimi aba adasaalimiri ni piri wala epa lagialepape. Goa palimiri neme page nipuna bi minasaata palua sa.
9 Mo aa muduna agaa aba pagoare nimu pisimi. Go adoa ipisimi uba kedo wala epa opoa puaa-mama puare mo naaki madu saapiri ada masaa madaa pua aasa.
10 Mo uba kedo wala adoare nimuna pu robaa-para raaname ora waru omesimi.
11 Nimu ru-nane pua odobaawa simina mo naaki Maria agiaaya pua adesimi. Go rabu nimumi su adoa rumu koba pua mo naakina bi minasaasimi. Nimuna paus loboa epe kaa pi oyae medaloma pa epa kasimi. Nimumi abu pi gol aana-me warini epe yae-para paura epe kaa pi yaenupara epe kaa pi wabola nona piane yae medaloma page epa kasimi.
12 Gore upaame Gote-me nimu gupa lakesa-pulu nimu Herot piri wala napisimina nimuna pora rado meda mada pua nimuna ada wala pisimi.

Josep nipuna ona naaki-para Isip supara pisimi

13 Nimu aba penaaloa Gote-na ensel-me ipua upaame Josep gupa epa lakesa: Nena naaki agiaaya mea pu no Isip su-para pogola pulupa. Ne go su-para piraina wala orope go su gimape yapi di epa lagialua. Abiare Herot-me go naaki asapua tulalo pia.
14 Gore Josep go agaa pagoa sana nipu ruma rumane rekoa nipuna naaki agiaaya mo Isip su-para mea pisa.
15 Josep nipu mo Isip su-para pirina Herot omesa. Josep nipu go su-para pisare Gote-na agaa lakene aanu lakesa-pulu pa pisa. Buk madaa Gote-na agaa lakene aa nipumi gupa tisaa-ya: Nina naaki Isip supara pirisa pare neme yaasude tu isaya.

Herot-me nogo naaki rayo tamina sa

16 Gore abade mo naare ipula-nane piri aanumi Yesu madini su Herot nalakeloa pogola pisimi-pulu Herot-me nimu ratu

yawesa. Herot nipumi mo kimisu aanu-para agaa misa rabu go aanumi mo uba kedo opasade di lakesimi-pulu Herot-me mo naaki madini di niminaawa tu mao-maatalo pisa. Go raburi nipumi Betlehem su-para pirua maali laapo abi napati naaki rayo tu maomaaina sa.

17 Go kone madaare abade Gote-na agaa lakene aa meda Jeremaia-me abade saa agaame gupa lakesa:

18 Rama su adaare-parare agaa meda pagoaeme. Go agaare nimumiri re lo pirua odome omoaeme. Go rabu ona Resel-me nipuna nogo naakinu madaa re loaaya. Go rabu onaanumi go onaana pu robaa namakuma paeme. Dia-ga nipuna nogo naaki omesimi-pulu nipu re lo piruaaya.

Josep nipuna ore raapu Isip su gimoa wala pisimi

19 Orope Herot aba omenaloa Aa Mudu-na ensel medame Isip su-para ipua Josep nipu upaame gupa epa lakesa:

20 Ne rekoa nena naaki agiaaya mea pu nimina su Israel su-para wala pulupa. Mo naaki tulalo paade aare aba omaade.

21 Gore Josep nipu rekoa nipuna naaki agiya mea pua Israel su-para wala pisimi.

22 Gore Arkelaus-me nipuna aaraa Herot alopaawa nipu Judia suna aa mudu pirisa. Gore Josep-me go remaa aba pagesa-pulu nipu go su-para pope paalame omesa. Pare Gote-me Josep upaame agaa gupa epa lakesa. Go nimu Galili su ru-nane wala pisimi.

23 Nipu pua Nasaret adaare-para pua pirisimi. Gore abade Gote-na agaa lakene aanumi ora agaa gupa lo mapataasimi: Nipuri Nasaret su-para piri aa simi.

3

Jon baptais-mi agaa lapedepe sa
(Mat 1.2-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)

1 Jon Batais ipua sana Judia su onaa napiri rina su-nane epa aawa Gote-na agaa lakelo aasa.

2 Gore nipumi lalo: Gote-na Surube Suri aba re-para go epea-ga nimina pupitagi nape kone gimalepa sa.

3 Abade Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me Jon madaa agaa gupa sa: Aa medame onaa napiri su-para aawa agaa gupa yaatea: Aa Mudu nipuna poranu waru wari salepape. Nipuna pamuape pora maredepo yatepape sa.

4 Jon nipumi abade kamel menana iri maraawa mena yoganeme warini aako let-me rabuniaawa yamesa. Goa puare nipumi mata-para alubi aapa-para asapu no pirisa.

5 Go rabu mo Jerusalem su-para Judia su rayo-para piri onaanumi ipa Jordan repaa-para piri onaanu page Jon nipu piri-para ipisimi.

6 Ipuare nimuna waeanu lapedepe ne agaa lakesimi rabu Jon-me ipa Jordan-para baptais kasa.

7 Yapare Jon nipumi Farisi aanu-para Sadyusi aanu-para nimu baptais minalo adesa. Goa pua nipumi nimu gupa lakesa: Nimiri wae paakame madini aanu pimi. Aapimi nimi gupa lagia ya? Gote-na orope ratu yawape konere nimimi adobaawa pi-ralimi. Go ratu yawe konere nimimi madaa pogola palimi ya?

8 Nimimi epe kogono pipape. Nimimi goa pua kone rulalimi-daare ora kone rulae onaanu pitapape.

9 Nimina robaa-parare Abraham-re ni-aana Aapa kone nasalepape. Neme nimi lagialo: Go ia aana-re Gote-me Abraham-na sinu mada ma-aulaalia.

10 Rai gaapiri repena re-para aba apo ia-daa ini waru namadialiade repenare pitaa poa repena sulaa-para mea iralia.

11 Nemere nimi kone perekealiminalo pa amaa baptais gialo. Pare orope epaliade aa medamere Holi Spirit-na purimi repena sulaa nona piane yae raapu baptais gialia. Niri raba mi aa ya-pulu neme go aa-na aariti esepea kege radepetalo palua pare mada dia.

12 Nipuna lama saapia nipuna kimi rip-inua aaya. Goa pua mo wit-na ini raapu ripu raloa go epe ininu agu mua nipuna kiritape ada-para sulalo palia. Gore wae ripuri aipapulu nauduni repena sulaa-para mea iralia rabu pa roalia sa.

Jon-me Yesu baptais kasa
(Mat 1.9-11; Luk 4.1-13)

13 Go raburi Yesu nipumi su Galili gimoa ipa Jordan-nane ipisa. Nipu Jon piri pua Jon-me baptais kanalo pisa.

14 Goa pisa pare Jon-me Yesu gupa lakesa: Neme ni baptais gialiri epe ta-ga akeane neme baptais gialua pae?

15 Gore Yesumi nipu agaa gupa abusa: Palaina abiare neme toade-a pape. Niaame goa palimi-daare Gote-me pamina ta rayo palima. Goa sa-pulu Jon-me nipuna agaa ratisa.

16 Yesu nipu baptais aba mua aipapulu nipumi ipa Jordan gimoa so repaa-nane ipisa. Goa pua Yesumi gupa adesa: Yaa-para pora gaape lobesa rabu Gote-na Holi Spirit yaa puluma nona piane biyaa ipua nipu madaa epaa pirisa.

17 Go rabu agaa meda yaa-para gupa laniaasa: Gore nina si-ga neme nipu madaa ora pedo waru pisa.

4

Satan-me Yesuna kone adolalo ko tisa
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

1 Go raburi Holi Spirit-mi Yesu nipu onaa
napiri su-para mea pisa. Go rabu Satan-me
nipu kone adolalo ko tisa.
2 Yesu nipu raa-para yapi 40-pela pirua
eta nanisa-pulu reame omesa.
3 Go rabu Satan-me ipua sana Yesu-para
goa sa: Nere ora Gote-na Si yaliare neme te
rabu go aana-me bret aunialoa mea na sa.
4 Go raburi Yesu nipumi agaa gupa
lakesa: Gote-na buk madaa agaa gupa ia:
Onaanumi bret agu noa epe-rupa napiru-
alimi pare Gote-na lagi agaa rayo waru
pagoare oro yaalo epe-rupa pitimi sa.
5 Go raburi Satan-me Yesu nipu wala so
epe Jerusalem siti-para lamua pisa. Gore
nipu ora so lotu adaa masaa madaa lamu
pua goa lakesa:
6 Nere ora Gote-na Si yalia-daare gore
ne go lotu ada masaana aawa su amaa
epa pogolape. Gore Gote-na buk madaa
agaa gupa ia: Gote-me ne madaa nipuna
ensel-nu lakeloa ripinaatepa tea rabu ne
waru suruboa kimi ripinaabalimi. Goa
pea-ga pogolali-daare aana-me page nena
aa mada natalia sa.
7 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gote-
na agaa i buk madaare agaa meda gupa
ia: Neme nena Mudu Gote-re kone adolalo
nakotape ta.
8 Satan-me Yesu wala mea puare ora so
pore medana eke madaa pua aaware su
rayona i yaenu Yesu walabesa.
9 Gore nipumi Yesu gupa lakesa: Neme ni
madaa rumu koba pua nina bi minasaali-
daare go su amaa ia yae rayo ne gialua sa.
10 Go rabu Yesumi nipu goa lakesa: Satan
nere pane pu. Gote-na buk-mi agaa gupa
ta: Nena Mudu Gote padane pia-ga nipu
padanena bi minasaawa nipu padanena
kogono pape.
11 Go raburi Satan-me Yesu nipu gime-
naloa Gote-na ensel-numi nipu raba mula
ipisimi.

Yesumi Galili su-para kogono ripima
pisa
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

12 Yesumi Jon kalabus ada mapataarimi
remaa pagesa-pulu nipu Galili su-para pisa.
13 Gore nipu Nasaret su-para napirisa
pare Kaperneam su-para pua pirisa.
Kaperneam suri ipa Galili ini repaa-para
aasa. Go Kaperneam adaare-re Sebulun-
para Naptali su lapona robo rikiraana aasa.
14 Gore aba Gote-na agaa lakene aa meda
Aisaia-me laama ipisa agaa ratua pa amaa
ipisa.
15 Sebulun su-para Naptali su lapo-para
piri onaanuri nimina su lapona porare mo
ipa repaa-nane pua ipa Jordan-na mone
pane aina. Go su laapo-parare ora Galili
su robo ru-nane aasa pare ruru rado onaa
adaapu pirisimi.
16 Go su ribaane-para pirisimi onaanu
nimumi epe adaa paa adalimi. Onaa rayore
omape su ribaane-para piri onaanu nimi
pimi-para paa ora epalia.
17 Go raburi Yesumi nipuna epe agaa
ripima lakesa: Gote-na Surube Su ora re-
para go ipula-ga nimimi wae kone gimoa lo
robaa perekealepape sa.

Yesumi aa maala ni rata mea ipulupa sa
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Yesu nipu ipa Galili ini repaa-nane
pamuala aasa rabu nipumi ameaya lapo
adesa. Go ameaya lapore Saimon Pita-para
ame Andru lapome ena meape kogono pua
agona pa amaa pisipi.
19 Gore Yesu nipumi lalo: Nipiri ni raapu
baina. Go ena meapena-rupa nipimi onaa
mealipinalo mogealua-ga ipulupa sa.
20 Gore nipu lapome aipapulu mo ena
agona gimoa nipu raapu pisipi.
21 Nipumi wala ogesi-daa pua ameaya
lapo meda adesa. Nipu lapore Sebedi-na
si Jems-para Jon ameaya pirisipi. Nipuna
aaraa Sebedi raapu ipunu madaa pirua
nimuna ena agona rabu lala pirisipi.
Yesumi nipu lapo ipulupa sa.
22 Gore nipuna Aapa page mo ipunu page
gimoa Yesu rata mea pisipi.

Yesumi onaa adaapu waru raba misa
(Luk 6.17-19)

23 Nipu Galili su rayona pora pamula
pisa. Goa puare nipumi Juda aanuna
lotu adanu-para onaanu Gote-na surube
suna agaa pamu mogeasa. Gore nipumi
Gote-na Surube Su madaa epe agaa pamu
lakeloa sana mo onaanu nimuna yaina
rado rado maperekeaawa nimuna yogane
maepeaasa.
24 Goa pisa-pulu nipuna bi so Siria su
robo rayona piri onaanumi pago kiri-
tisimi. Go onaanumi pago kiritaawa
nimuna yaina rado rado-para radaame
ome onaa page mea ria ipisimi. Nimuna
yainare wae remo nimu madaa pirua
maeya ne onaanu page pirua uni rayo oma
pae page nimu mea ipisimi. Yesu nipumi
nimu rayo maperekeaa kiritisa.
25 Go rabu ora onaa adaapumi Yesu
rata mea pisimi. Nimuna suri Galili-para
adaare Dikapolis-para Jerusalem su-para
Judia su robo ru-nanepara ipa Jordan-na
mone pane piri onaanu-para ora rayore
agaa pagoa rata mea pisimi.

5

Yesumi rudu madaa aawa agaa mo onaa lakesa
(Luk 6.20-23)

1 Yesu nipumi mogo onaa adaapu adoa nipu so rudu madaa opasaawa pua pirisa. Go rabu nipuna disaipel onaanu padanepara epa pirisimi.
2 Go rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa:
3 Nimi rayona robaa-para epe kone mulalo pirua niminaalimi-daare raana omo piralimina. Gote-na Surube Su nimimi ora mealimina.
4 Nimi rayome re lo pi-daare pedo pu piramina. Gore Gote-me nimina robaapara kuma mapainaalo goa palimina.
5 Nimi rayome nimina bi rabuaniaalimiri gore pedo pu piramina. Gore nimiri Gote-me su rayo gialia.
6 Nimi rayome Gote-na epe kone padane mulalo palimi-daare nimiri Gote-me eta rulatabenalo gialia. Goa pea-ga nimi pedo pu piralimina.
7 Nimi rayome onaanu odome omalimiri pedo pu piralimina. Gore nimi madaare Gote-me page odome omalia.
8 Nimi rayona robaa-para epeaaliare pedo pu piralepape. Nimimi Gote mada adalimi.
9 Nimi rayome yada mapataalo palimidaare Gote-me nimi ora naa onaanu tea.
10 Nimi rayome Gote-na pora kurua kedaa rialimi-daare pedo pu piralimina. Nimiri Gote-na Surube Su adalimi.
11 Gore nimimi naa ruru piritalo rata mea epalimide rabu nimumi adoa nimipara ero agaa lo wae kedaa pi kone sua yaa agaa medaloma teme-daare nimimi pa raaname omalepape.
12 Nimina kone-para page raana waru omoa pedo waru palimina. Goa pea-ga nimi so yaa-para i yoto epe adaapu gialia. Go wae konere nimumi aba Gote-na agaa lakene aanu riri-nane aba mea kasimi.

Nimiri aipa-para paa laapo-rupa pimi
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)

13 Nimi kone rulae onaanuri go su amaa piri onaanuna rikiraane aipa-rupa pimi. Goa pea pare mogo aipa-na rede aba dia yaliare gore niaame ake palima rabu aipa wala ma-rede palima ya? Go piane aipare nipuna rede napea-pulu onaanumi mea ruboa nipuna aame rabuaatalimi.
14 Nimiri go su amaa piri onaanuna paarupa pimi. Goa pua adaare so rudu madaa waritimi rabu onaa rayome go adaarena paa waru ademe.
15 Go page onaanumiri lam meda ewoa baket rolo-para nasalimi. Dia, pare ora ada-para mudialimi gomere ada ru-nane piri onaa rayo paa epe-rupa mealimi.
16 Goa pea-ga nimina epe paame pa onaanuna ini agaa madaa roalia-daare nimumi nimina epe palimide kogono adoa nimina Aapana bi minasaalimi.

Yesumi rekena agaa madaa agaa lakesa
17 Nimimiri neme Gote-na agaa lakene aanuna agaa-para rekena agaa-para gimaliminalo ipisude kone nasalepape. Dia, neme go yaenu mea rubolalo naipisu pare apo rekena agaana re waatalo ipisu.
18 Neme ora nimi lagialo: Go su yaa lapo ora dia yaliade rabu page Gote-na rekena agaana oge tu saabae pepasinu page alupalia. Go rekena agaare ora pa saabaina Gote-me oyae rayo kiritalia.
19 Goa pea-ga onaa medalomame go rekena agaare oge agaa meda kone sua onaanumi gimalimi-daare mogo rekena agaa ogeme-ga Gote-na Surube Su-para nimu page oge onaanu mapiraalia. Pare onaa rayome mo rekena agaa waru pagoa onaa medaloma pagenalo mogealimi-daare gore so Gote-na Surube Su-para page bi adaape salia.
20 Neme nimi lagialo: Gore nimimi Gotena agaa pagoa nimina epe koneme kogono palimiri mo rekena agaa tisaanu-para mo Farisi aanu-para nimuna kogono maoge yalimi. Goa napalimiri nimimi Gote-na Surube Su madaa na-adalimi.

Ratu yawe kone
(Luk 12.57-59)

21 Niaana akuanumi abade pagesimi yaade agaare gupa pagesimi: Aa meda natu maomape tade. Pare aa meda tu maomaliri koso pagape aa piri-para mea palimi.
22 Pare neme abia nimi lagialo: Aa medame nipuna ame-para ratu yawaliare nipu koso pagape aa piri-para mea palimi. Go page aa medame nipuna ame-para agaa wae tea-daare kaunsil piri-para koso talo lamua palimi. Gore aa medame ame-para ne ora maeya ne aa yana tea-daare nipu mo wae repena sulaa-para mea lo palia.
23 Goa puare neme Gote-para ora pi lape eta mea yawo sua aana reke alta madaa mea epali rabu neme nena ameme ne madaa wae kone inare go kone aba maepeaape:
24 Gore nena mo rialide ofa mo aana alta madaa pa yawo sape. Goa pua nena ame piri wala pua mode agaa wae wala pua maredepo yatepape. Go agaa aba wari kirituare orope Gote mo eta mea pua ora pi ta paina.
25 Gore aa medame ne raapu koso loa agaa unini salia-daare pena pora-nia palipi rabu epe kone sua agaa maredepo yaawa pulupape. Goa napaliri go aame ne aipapulu koso pagape aa piri-para mea

palia. Goa puare mo aame ne plisman-nu mea katea. Goa puare nimumi ne mea pua kalabus ada mapataalia.
26 Neme ora ne lagialo: Nena koso kabape mone rayo mada na-abulu kiritaliri gore neme mo kalabus ada mada nagimali.

Ona paake aa paake neme-na agaa

27 Yesumi goa sa nimimi go agaare aba pagesimide sa: Neme ona paake nayolape. Neme aa paake narumaape temede sa.
28 Go agaa aba pagesimide pare neme nimi wala gupa lagialo: Gore aa medame ona meda adalia pare nipumi go ona paake lamualua kone salia-daare go konemere mo ona aba paake yota.
29 Go pea-ga nena ini popo ki-naneme wae yaenu adoa pulalo paliare neme go ini rasua rubape. Goa pua nena ini padane rasu rubali rabu nena to yogane rayo wae su-para namea lopalia.
30 Go page nena popo ki-naneme ne wae yae mulalo paliare go kiri kepe rubape. Goa pua nena ki padane aaware nena to yogane rayo su wae-para namea lopalia.

Ona rasapena agaa
(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

31 Yesumi wala goa sa: Abade go agaa madaare akuanumi gupa simi: Aa medame nipuna ore gimalia-daare nipumi ona rugulape pepa meda ore kalape simi.
32 Goa simide pare neme nimi lagialo: Aa rayome ona nagimalepape. Go ona paake rumea loa pa amaa nagimalepape. Goa pea pare neme agaa loa ona nagimape. Gimaliare ne page repaayana pora rugiti. Go page pa aa medame gimi ona rumaaliadaare neme page ona paake yone aa piralia. Goa pua repaaya maoyaali.

Ora yaa madaa makuaa ne agaa

33 Yesumi agaa meda ora mone yola moneaawa gupa sa: Agaa medare abana akuanumi gupa simi-daa aba pagemede agaare gupa: Nimi yaa madaa makuaa agaa meda Gote-na ini agaa madaa talo palimi-daare go agaa madaa kone waru sua pipape simi.
34 Goa simi pare neme nimi lagialo: Nimimi yaa madaa makuaa pi natapape. Yaa madaare Gote nipuna pirape reke yaade. Go pea-daa yaa madaa makuaa loa nimina agaa puri namapalaatepape.
35 Go page nimimi yaa madaa makuaa agaa meda go suna bimi puri namapalaatepape. Dia, go suri Gote nipuna aa lopae su yaade. Go page nimimi Jerusalem sumiri su yaa lapo makuaa agaa meda natapape. Dia, Jerusalem sumiri Aa Mudumi mea wasade su yaade.
36 Gore nimimi nimina aalu iri wala yaako pi kobere-daa mada namea maalimi-pulu nimina aalu madaa yaa madaa makuaa agaa page natepape.
37 Gore nimimi agaa teme rabu e-para dia lapo agaa agu tapape. Agaa mariripu temere Satan-me malaaya.

Waea palimide na-abutapape
(Luk 6.29-30)

38 Nimimi agaa abade gupa pagesimide: Aa meda nena ini apeminaliare nipuna ini page apeminape. Aa medame nena agaa kimi oda taliare nipuna agaa page abuloa oda tape simide.
39 Goa simi pare neme nimi lagialo: Aa medame nimi-para waea paliade raburi nipu ratu nayawalepape. Dia, pare aa medame nena peae ki paarame rola taliare gore perekea tua peae meda-nane rola tina waalape.
40 Gupa wala aa medame nena mamina mua ne koso madaa aditalo paliare gore nena mamina meda page nipu wala kalape.
41 Gore bali medame nipuna oyaenu su ogesi-daa adaalu-para mea ria tea-daare gore neme wala ogesi-daa su rado meda adaalu nona piane-para page mea riape.
42 Go page aa medame ne-para oyae gi tea-daare neme nipu kalape. Gore aa medame ne-para yoto meda gi tea-daare neme masaa nariaalape.

Yesumi lalo: iaa raapu epe kone sape
(Luk 6.27-28; 6.32-36)

43 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Akuanumi abade simide agaa gupa simi: Nimina adami onaa-para epe pedo pi kone salepape. Nimina iaanu-para wae kone salepape simi.
44 Goa simi pare neme nimi lagialo: Nimina iaanu-para epe pedo pi kone waru salepape. Goa page nimi-para waea palimiri go wae kone mea rubainalo Gote yaaloa beten tapape.
45 Goa palimiri nimiri so yaa-para pia Aapana onaanu piralimi. Gote-me onaa wae epe lapo rata madaa naare apo marasaanadaa. Go page nipumi yai page aa wae epe lapo rata madaa apo epena sana-daa.
46 Go pea-ga mo onaa medalomame nimi raana omalimide madaa nimu raana omalimiri go madaare epe yoto mealimina? Dia, mo takis meape aanumi page goa peme.
47 Go page nimina amenu-para abi patalepape temere mo onare akea teme pae? Gore baptais abi nami pa pimi onaame page goa peme.
48 Gore nimi ora waru epe-rupa piralepape. Nimina Aapa so yaa-para epe-rupa pia-rupa nimi page epe-rupa mapiraalia.

6

Onaa meda raba meapena agaa

1 Yesumi goa sa: Nimimi waru adalepape.
Nimimi lotu kogono pulalo peme rabu
onaanumi nimi adena kone sua napi-
pape. Nimimi niaana epe kogonore on-
aame adena kone salimiri nimina so yaa-
para piri Aapame nimina epe yoto meda
na-abutea.
2 Go page nimimi naraame ome onaanu
nimu oyaeyae raba mu katemere gore nim-
imi penaame go yae mealepa loa yalaari
napulupape. Goa palimiri nimimi yaa agaa
ne onaanuna kone padane mogeaaeme.
Nimuri lotu ada-para mo pora-nia page pa-
mua oyae kateme. Gore mo pi onaanumiri
nina bi padane minasaaina kone imi. Nina
agaa pagalepa. Goa pemere nimuna yoto
oyaenu aba penaame go muaeme-daa.
3 Pare nimimi mo onaa naraanu raba
mulalo palimiri oraa ki-naneme palide-a
podo ki-naneme namakuaaina lape. Nena
adami aa page agaa napagena lape.
4 Dia, pare kudiri pi kone sua epe bi
mulalo kogono pipape. Goa palimiri nim-
ina Aapamere nimina epe kudiri pi kogono
adoa nimi epe yotome abutea.

Beten lape kone
(Luk 11.2-4)

5 Yesumi agaa meda gupa sa: Nimimi
beten temede raburi yaa agaa ne onaa-
rupa natapape. Nimimi lotu ada ru-nane
aawa beten tapape. Go page nimumi adaa
pora aane-nane page onaanumi niaa adena
kone sua beten natapape. Goa pea-ga nina
agaa pagalepa. Gote-me nimuna yoto oy-
aenuri aba kasa.
6 Go yapare nimi beten ripima talo palim-
ide raburi nimina ada rum-para pua pora
poa nimi na-ademe Aapa madaa beten
tapape. Goa puare nimina Aapame apo epe
kaledoa teme beten adoa nipumi nimi-para
page abutea.
7 Go page nimimi beten temede raburi
pa agaa meda yoloa nane gimalepape. Mo
baptais nami onaanumi beten lo yoloa
adaapu teme rabu waru pagalia kone imi.
Go-rupa natapape.
8 Nimi nimuna kone naratalepape.
Dia, nimimi beten talo koneme aba
managolaeme raburi nimina Aapa Gote-
me nimi madaa rudu ta oyae rayo aba adoa
makuaaya.
9 Gore nimimi beten gupa tapape:
Niaana Aapa, nere yaa-para pi.
Nena biri oro yaalo epe-rupa ina.
10 Nena Surube Su epena.
Nena konemere so yaa-para peme-
rupa su amaa niaame page goa pal-
ima.
11 Abia go yapi padane madaare neme ni-
aana eta rumaaina.
12 Neme niaana wae yaenu mea rubaina-ga
niaame page wae kone saapi onaa-
nuna kone mea rubalima.
13 Neme niaare wae kedaa pi yaeme ko
nataina pare Satan-me niaa natinalo
surubape.
14 Pagalepa. Nimimi onaa medalomana
wae yaenu mea raakepe rubalimiri gore
nimina so yaa-para pia Aapame nimina
wae yaenu page mea rubalia.
15 Pare nimimi pa onaa medalomana wae
yaenu namea raakepe rubalimiri nimina
Aapa nipumi page nimina wae yaenu mada
namea rubalia.

Yesumi eta niti pape madaa agaa sa

16 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Nim-
imi lotu kone sua eta gimalimi rabu yaa
agaa ne onaa-rupa napipape. Nimuna ini
agaa-para roke piralimina. Goa pua nimi
reame ome onaa kone inalo peme. Pa-
galepa. Nimuna yoto oyaere aba muaeme.
17 Pare nimimi nape yae madaa niti
pua gimalimi rabu nimina aalu-para wel
mea puare nimina ini agaa-para waswas
talepape.
18 Goa palimi raburi nimimi eta gimalimi
onaanumi mada namakuaalimi. Nimumi
mada na-adalimi pare nimina na-adape
Aapame apo kudiri pu i epe konere nipumi
mada adalia. Goa puare nena epe yoto
mada abutea.

Epe oyaeyae mea makiritaaina agaa
(Luk 12.33-34)

19 Nimimi epe yaenu go su amaa nakirita
salepape. Go su amaare go epe yaere
daalinumi noa pa ramualia. Go su-para
page paake ne aanumi kepo aguloa meme.
20 Nimina epe yaenu rayore go su amaa
nakirita salepape pare go yaenu so yaa-
para kirita salepape. So yaa-parare daal-
inumi nano mada naramualia. Goa pua
paake ne aanumi page so yaa-para yaere
namealimi-ga so yaa-para oyae epe-rupa
pa saabalia.
21 Gore epe yae kirita sali-parare nena
kone page go-para pa saabalia.

Iniri tona paa
(Luk 11.34-46)

22 Niaana iniri niaana tona lam paa-rupa
roaaya. Ini epeaaliare gore nena to rayo
page epeaalia.
23 Pare ini o yaliare gore nena to rayo-
para ribaa yoa o yalia. Goa pea rabu nena
robaa-para roalia paa wala udinalia. Goa
pua nena yogane-para ribaa yoa ne ora
maoyaalia.

Aa padaneme surube aa laapona kogono mada napalia
(Luk 16.13)

24 Bosboi laapona kogonore aa padaneme mada napalia. Goa palia raburi aa meda madaare epe kone sua aa meda madaare wae kone sua aalia. Goa pea-ga aa padane madaa ora raaname omoa aa meda-parare nipu ratu yawalia. Go page nimimi Gote-na kogono pala mone kogono pala mada napalimi.

Epaame omoa kone adaapu meme
(Luk 12.22-31)

25 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Neme nimi lagialo: Niaa epe-rupa piramina kone adaapu nasalepape. Gore niaame ipa eta lapo ake nalima pae lo niaana yogane madaa ake maraalima pae loa kone adaapu nasalepape. Gore epe-rupa pirape konemere pa nape eta kone rabuaniaaya. Go page yoganeme pa mamina maraape kone rabuaniaaya.

26 Nimimi so biyaa pameme yaanu adalepape. Nimuna nape repena ini maapu napoa nimuna etare ada-para nakirita peme. Goa napeme pare nimina so yaa-para pia Aapame nimu eta kata. Pare Aapame nimi madaa ia koneme go yaanu rabuniaaya.

27 Nimimi go su amaa i yae madaa kone adaapu salimiri go konemere nimina pirape maali ogesi-daa adaalu mada namayola salia.

28 Goa pea-ga nimina konere akeane mamina oyae madaa penaateme? Nimimi oge repena ini so amaa-nane opena adalepape. Gore nipu opea rabu nipumi kogono napua mamina page nawarita.

29 Goa pea pare neme nimi lagialo: Abadere King Solomon nipuna pepena mamina epe epe yae agu yamesa rabu mo plaua ini madaa pea-rupa nipumi pepena go-rupa pisa pare plaua-me nipuna pepena rabuniaaya.

30 Abia e-para ripu puti ia pare ekeraare wala tua repena sulaa-para iralimi. Pa ripumiri Gote-me pa suna pepena paaya. Goa pea nimi onaanuri ni madaa kone ogepusi rulaeme. Nimina Gote-me nimi page waru surubalia.

31 Goa pea-ga nimimi kone adaapu gupa nasalepape: Niaame eta ipa lapore ake nalima palo mamina ake maraalima palo kone nasalepape.

32 Go kone rayore su amaa kone narula pa piri onaanumi nimuna meape kone yaade. Pare nimina so yaa-para pia Aapa nipumi nimi adoa oyae gialia.

33 Go kone nasalepape pare kone pereke sua Gote-na Surube Su madaa page nipuna pape kogono page go lapo madaa kone aba saapiralepape. Goa palimi-daare nipumi oyae radonu page mada nimi gialia.

34 Goa pea-ga ekeraa-nane akea palua pae kone nasalepape. Dia, ekeraa-nane pape kone sape yaenu pa epalia. Gore yapi meda madaa kedaa pa nariaalepape. Gore pa kedaanu ya-pulu nipuna pa epalia.

7

Koso lape agaa
(Luk 6.37-38; 6.41-42)

1 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Nimimi onaa medaloma pa amaa namariaawa koso laawa namea rumaatepape sa. Goa pua Gote-me nimi page go-rupa mada mea rumaalia.

2 Nimimi onaa meda pa amaa mariaawa koso teme-daare gore Gote-me nimi madaa goa padane-rupa abutea. Nimimi go-rupa rumaalua kone salemede-rupa go rumaape kone madaa-ga Gote-me nimi padane-rupa abutea.

3 Gore nimina amena ini-para oge ini mare aba adema teme. Goa pea pare nimina ini-para i repena rekene na-ademe.

4 Gore nimina ini-para repena rekene nona piane wala ia-ga akeane gupa teme: Naa ame, nena ini-para ia oge ini mare mea rubano teme.

5 Go aa nere yaa agaa ne aa yaade. Aba ripiare nena ini-para ia repena rekene mea rubape. Goa pua oropere inimini waru pua nena amena ini-para aaya loma epe-rupa mada rasamina.

6 Nimimi Gote-na yaere yananu nakatapape. Goa puare wala nimumi kaulataboa ne nolalo palia. Go page nimi kulubunu epe epe yaenu menana maa-nane namudiatepape. Goa puare nimimi mogo epe kulubunu rugulabebe palimi.

Beten loa agaa meamina
(Luk 11.9-13)

7 Yesumi goa sa: Nimimi Gote-para beten teme-daare nipumi mada gialia. Nimimi oyae asapalimiri nimimi mada adasaalimi. Nimimi pora gaape pua tata palimiri Gote-me nimi-para pora gaape mada lobalia.

8 Onaa rayome Gote-para beten temere gore nimumi oyaenu mada mealimi. Onaa rayome oyaenu asapalimi-daare mada ada salimi. Gore aame pora gaape talia-daare Gote-me pora mada lobalia.

9 Gore nimina naakinumi Aapa yaaloa bret meda gi tea-daare nipumi aana meda mea katea ya? Dia.

10 Go page mo naakimi Aapa yaaloa ena page meda gi tea raburi wae paaka meda katea ya? Go page mada nakata.

11 Goa pea-ga nimi aanumi nimina naaki nogonu epe yaenu pa kateme-ga nimina so yaa-para pia Aapamere nipu madaa beten

teme-daare nipumi epe oyae page pa mea gialia-ga beten loa agaa mealepape.

12 Pa onaanumi epe kone mua ni padane goa meda pina kone satemade-rupare neme page goa pape. Gore apo kone madaare Moses-na rekena agaa-para Gotena agaa lakene aana agaa rayo go-para ia.

Nimiri oge pora gaape-para ora pulupape
(Luk 13.24)

13 Yesumi agaa gupa sa: Nimiri oge pora gaape-para ora pua puaa odobatepape sa. Pora medare mo wae su-para pope pora gaape adaape mada lobapa ia. Onaa adaapuri go pora-para polalo peme.

14 Goa pea pare oro yaalo kagaa pirape pora gaapere ora ogesi ya-pulu kalai waru palimi. Goa pea onaa padane padane laatapumi go pora-para mada palimi.

Pa repenana ini madialia waru adalepape
(Luk 6.43-44; 13.25-27)

15 Yesumi agaa meda gupa sa: Gote-na bi madaa yaa agaa ne aanuri waru adalepape. Nimi piri-para epalimi rabu nimumi epe sipsip menana yogane aako yameme pare nimuna robaa-para raa yana maeyae-na kone sua nimi nolalo peme.

16 Go yaa agaa ne aanu epalimi rabu nimumi kogono palimi waru adoa niminaatepape. Repena etolo etolo aere epe repena wain-na ini mada namadialia. Go page repena fik-na epe iniri mo ripu wae pepo pi puti-para mada naratemade ora dia.

17 Goa pea-ga ipa waru piri repena rayo madaa ini epe-rupa madita. Pare wae kaapu ne repena rayo ini wae-rupa madita.

18 Epe repenamere repena ini wae-daa mada namadialia. Go-rupa agu repena waeme epe repena ini meda namadialia.

19 Repena rayo ini epe-rupa namaditare poa repena sulaa-para mea iralia.

20 Goa pea-ga mo Gote-na bi madaa yaa agaa loa makirae aanumiri kogono peme rabu nimuna madialimi ini adalimina.

21 Gore onaa rayome ni-para Aa Mudu teme pare nimimi Gote-na Surube Su-para madaa na-adalimi. Dia, pare onaa rayome niaana aapa so yaa-para piana kone ratalimiri Gote-na Surube Su-para mada adalimi.

22 Apo yapi di epaliade rabu onaa adaapumi gupa teme: Aa Mudu, neme abade nena bi onaa lakelo epe agaa mogeasima teme. Nena bi lakeloa abade niaame onaana wae remonu mea ruboa napi kogono adaapu pasima teme.

23 Go raburi neme nimu-para gupa laketoa: Neme nimina ini-para waru naadesude-ga nimiri wae onaanu-ga ni piripara paneaatepa toa.

Ada pape kone lapo
(Luk 6.47-49)

24 Yesumi agaa meda gupa sa: Onaa rayome nina go agaa pago ratalimi-daare nimuna epe konere gupa imi: Aa medame ada pua aana-me puri mapalaasa.

25 Goa puare yai ipisa raburi ipa roa rubisaawa puri pane po ripumi ipua go ada walu walu malaasa. Go pisa pare mo ada ora aana-me puri waru mapalaawa peapulu mada narobesa.

26 Yapare onaa rayome nina agaa pagoa naratalimiri nimuna kone gupa imi: Go onaanuna konere ada pigi puri namapaalae pa mabaawa peme.

27 Goa puare yai ipua ipa roa rubisaawa puri pane po ripu page ipua mo ada epa marobaasa. Gore mo ada lopesa rabu ora e waru sa.

28 Yesumi go agaa lo kiritisa rabu pirisimi onaa rayome pogolasaasimi.

29 Gore nipumi agaa lakesa rabu nimuna rekena agaana tisaanu-rupa nalakesa. Dia, pare nipumi puri pane aa-na agaa lakesa.

8

Yesumi yakimi ti aa medana yaina maepeaasa
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

1 Yesu so rudu gimoa kilipia ipisa pare onaa rayome wala nipu rata mea ipisimi.

2 Go rabu yakimi ti aa meda Yesu piripara epa rumu koba pua pirua nipumi lalo: Aa Adaa, neme nina yaina mada maperekeaina kone salo sa.

3 Yesumi nipuna yogane madaa ki oraawa lalo: Goa palua-ga abi kaapuaina. Goa sa rabu aipapulu mo rere rayo kaapu yabesa.

4 Yesumi nipu-para lalo: Nere adoaape. Neme onaa medaloma nalakelape. Nena yoganere Gote-na miru irae aame adena pope. Goa puare Moses-me sa-rupa eta yawape. Goa pali raburi nena yainare aba go dia yanalo onaanumi mada adalimi.

Yesumi soldia aa muduna kogono naaki maepeaasa
(Luk 7.1-10)

5 Yesu nipu Kaperneam su-para pisa rabu soldia aanuna Aa Mudumi Yesu nipu-para agaame gupa ogesa:

6 Aa Adaa, nina kogono naakiri yaina omoa ada saabaaya. Nipuna uni rayo omapaawa radaa ora adaape pea.

7 Gore Yesumi lalo: Neme nipu maperekeaata palua.

8 Yapare mo soldia aanuna Aa Mudumi
Yesu nipu agaa gupa lakesa: Aa Adaa, niri
epe aa-daa dia-ga nere nina ada-para mada
naepali. Goa pea-ga neme pa agaame te
rabu nina naaki mada perekealia.
9 Ni page naa soldia aa mudunumi ni
surubeme. Neme soldia aanu page surube.
Goa pea-ga neme soldia aa padane-para ne
pu tore nipu mada palia. Aa meda ne ipu
to raburi gore nipu mada epalia. Gore mo
nina kogono naaki-para go kogono pa tore
gore nipumi mada palia.
10 Yesumi go agaa pagoa kone adaapu isa-
pulu mo nipu raapu ipisimi onaanu-para
gupa lakesa: Neme ora nimi lagialo. Israel
su-para aa gupa kone rulae aa meda abade
page napirisa.
11 Gore agaa pagalepa: Onaa adaapu
mo naare opala-nane page pabala-nane
page epalimi. Gore nimumi Abraham-para
Aisak-para Jekop-para so Gote-me Surube
Su-para pirua akuanu raapu eta no piral-
imi.
12 Goa palimi pare onaa medaloma so
Gote-na Surube Su adolalo peme onaare
nimu ribaaene-para wala mea ratu talia.
Go-parare re waru loa nimuna abulu
regepe no radaa nalimi.
13 Yesumi mo soldia aanuna aa mudu goa
lakesa: Nere abi pu. Neme kone rulaye-
pulu nena kone sae-rupa ora palia. Goa sa-
pulu nipuna kogono naakiri ora go rabu-ga
maepeaasa.

Yesumi Pita-na orena agi raba misa
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Yesu nipu Pita-na ada-para pua
odobaawa Pita-na aayaa kekapu yaina
omoa patae ina pua adesa.
15 Gore Yesumi nipuna ki mina misa rabu
mo kekapu yaina aba aipapulu perekesa.
Go rabu nipumi rekoare Yesuna eta iraasa.

Yesumi onaanu adaapu raba misa
(Mak 1.32-34; Luk 4.40-41)

16 Gore aebore onaa medalomame wae
remo piri onaa Yesu piri-para mea ipisimi.
Nipumi agaame loa go wae remo rayo
raakepe rubisa. Goa pua nimuna yaina
rayo page maepeaasa.
17 Go-rupa pisare abade Gote-me agaa
meda Aisaia-na buk-para gupa sa: Nipumi
niaana yaina rayore aba mea ruboa niaana
yaina rado rado page maepeaasa.

Onaa medalomame Yesu rata mea po-
lalo peme
(Luk 9.57-60)

18 Gore onaa adaapumi Yesu kutapu ma-
aawasimi rabu nipumi lalo: Niaare ipa
mone pane kenaa moneaawa baina sa.
19 Go rabu rekena agaana tisaa meda
ipua sana Yesu goa epa lakesa: Tisaa, su
rayona pamuali rabu ni ne raapu pamua-
pana.
20 Gore Yesumi nipu lakesa: Raa yana
pati-parare su-para naaku ia. Yaanu page
ada waritimi pare ni Onaa Raapu Pirape
Aa-na Siri nina kitu pirua patape ada dia
yaade.
21 Goa sa rabu nipuna disaipel aa
medame nipu goa lakesa: Aa Adaa, ora
lae pare nina Aapa aba rogaata pono.
22 Pare Yesumi nipu goa lakesa: Gore
ome onaanumi nimuna ome onaanu yago
rogaalimi. Nere saana bana sa.

Yesumi adaa po ripu maloraasa
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Yesu nipu ipunu madaa pirua sana
nipuna disaipel aanu nipu raapu pisimi.
24 Go rabu mo ipa adaape poripumi ipua
ipunu maugitaalo pisa. Goa pisa pare Yesu
nipu pa u patae isa.
25 Goa pisa rabu mo aanumi Yesu nipu
pua marekaawa lalo: Aa Adaa, neme niaa
raba mea. Niaare go ipa noa ugialema-daa
simi.
26 Gore nipumi nimu lakesa: Akeane
nimimi paala omeme ya? Nimiri naa agaa
ogepusi robaa-para mua kone rulaeme.
Gore nipu rekoa po ripu-para ipa lapo puri
pane agaa lakesa. Go rabu po ripu loraawa
ipa eto ogesi-daa napisa.
27 Go rabu nimumi pogolasaawa lalo: Go
aare ake piane aa ya simi? Go ipa-para po
ripu laapome nipuna agaa pagea simi.

Yesumi maeyae aa lapona wae remo
mea ratu rubisa
(Mak 5.1-17; Luk 8.26-37)

28 Yesu nipu ipa mone pane pua mo
Gerasa ruruna su-para opapasa. Go-parare
wae remo pabo piri aa lapome matmat
aana apedaa gimoa Yesu nipu piri-para
ipisipi. Nipuri ora raa-para maeya ne aa
lapo ya-pulu onaa rayo pala omoa go nipu
ae pora-nia napamisimi.
29 Gore nipu lapome puri paloa gupa
yaasipi: Nere Gote-na Si-ga neme niaa piri-
parare ake pulalo epae? Gore goanu pape
di abia dia-ga neme niaa radaa mea gulalo
akolo epae pae simi?
30 Go rabu menanu adaapupe mo-pare
aawa eta nala aasimi
31 Mo wae remome Yesu-para gupa oges-
imi: Neme niaa ratu tulalo pali-daare niaa
mogo menanuna robaa-para ratutape simi.
32 Gore Yesumi mo remo-para nimi
pulupa sa-pulu nimumi mo aa lapo gimoa
remo nimu mo menana robaa-para pua
odobasimi. Go mena rayo aloma pua mo
rata madaa lopoa ipa ini-para pua ipa noa
omabasimi.
33 Go rabu mo mena surube aanu nimu
pogola pisimi. Nimu adaare-para pua go

remaa onaa rayo-para pua lakesimi. Lakesimi rabu mo wae remo pabo piri aa lapo madaa pianu rayo remaa pua simi.
34 Go rabu mo adaare-para piri onaa rayome Yesu nipu madaama ipisimi. Goa pua nimumi nipu epa adoa gupa lakesimi: Go su gimoa nena su rado-para pu simi.

9

Yesumi kiki aa uni oma pae aa meda maepeaasa
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Yesu nipu ipunu madaa pirua ipa mone pane pua nipu adaare meda-para pua opapasa.
2 Go rabu yaina ome aa meda Yesu piri-para ria ipisimi. Goa pisimi pare nipuna uniri rayo oma paawa reke madaa saabaasa. Yesumi nipuna kone rulae adoa mo yaina ome aa goa lakesa: Go naaki, paala naomape. Nena waeanu raakepe rubaato.
3 Gore rekena agaa tisaanu medalomame go agaa pagoa nimuna kone-para gupa isimi: Go aamere Gote-para ero ta, kone isimi.
4 Yesumi mo nimuna kone-para adokaru mua nimu-para lalo: Akeane nimina kone-para gupa saleme?
5 Akea pua kuma pi agaa toa ya? Nena wae yaenu mea rubano kedaa pia? Ne rekoa pora pu lano kedaa pia?
6 Pare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri go su amaa onaanuna pupitagi neme kone mea raakepe rubalua-ga puri adalimina. Goa pua nipumi mo uni oma pae aa-para lalo: Ne rekoa nena u pati yaenu mea ripinua nena ada-para pu sa.
7 Goa sa rabu nipu rekoa nipuna ada-para pisa.
8 Onaa rayome go adoa simina paalame omesimi. Gore Gote-me go piane pinalo puri kasa-pulu nimumi nipuna bi minasaasimi.

Yesumi Matyu yaasa
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

9 Yesu nipu go su gimoa pore pamisa rabu aa meda Matyu nipu mone takis mi ada-para pirina adesa. Goa pua Yesumi nipu-para lalo: Nere saana bana. Goa sa rabu nipu rekoa rata mea pisa.
10 Yesu go aa-na ada-para eta nala pirisa. Go rabu mone takis mi aanu-para naraa onaanu medaloma-para Yesu page nipuna disaipel aanu raapu pirua eta padane-para nisimi.
11 Goa pisimi rabu Farisi aa medalomame go kone adoa nipuna disaipel aanu lakesimi: Nimina tisaa mo takis mi aanu-para naraa onaanu raapu pia-ga akeane go-rupa eta no pira ya simi?
12 Yesu nipumi go agaa pagoa nipumi lalo: Yaina naome onaanu nimuri dokta piri-para pemede. Dia, yaina ome aanu nimu dokta piri-para peme.
13 Nimimi Gote nipuna buk-para lagisade agaa aba pua niminaatepa: Ofa sape kone madaare neme raana napea pare neme raba meape kone madaa pedo pi. Yesumi wala lalo: Neme ora epe onaanu agu raba mulalo naipisu. Dia, pare naraa onaanu page raba mulalo ipisu sa.

Eta nane yaa madaa makuaa loa gimimi kone
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

14 Go raburi Jon-na disaipel aanu Yesu piri-para ipua nimumi nipu-para lalo: Farisi aanu niaa page eta niti pua ado aema. Goa pema pare akeane nena disaipel aanumi eta pa nena te ya?
15 Gore Yesumi nimu goa lakesa: Ona rumaatalo pe aare nipuna rurunu raapu pa piralia rabu nimuna kone-para kedaa napalia. Pare oropere go ona rumaatalo pea aare wala gimalia-ga go rabu mo nipuna rurunumi odome omoa eta nape madaa niti pua pa piralimi.
16 Aa medame kagaa mamina rugini nipuna abana mamina podopene-para narabutea. Dia, pare nipumi go-rupa rugulua rabutea-daare mo mamina wala mariripiaa-mama pua adaapu riripi tabalia.
17 Go page abana meme mena yogane-para aa medame kagaa ipa wain mada nanorialia. Goa pali-daare mo kagaa ipame meme mena yogane mariripiaawa mo ipa su amaa koyalia. Goa puare mo meme mena yogane page mapodopealia. Gore kagaa ipa wain-ri ora kagaa meme mena yogane-para no rialimiri lapo rata epeaalia.

Yesumi aa muduna wane maepeaawa nipuna mamina oraasa ona maepeaasa
(Mak 5.22-43; Luk 8.41-56)

18 Yesumi nimu-para go agaa pa pena lakelala aina aa mudu meda Yesu piri-para ipua rumu epa koba pua gupa sa: Nina nogore abia ora ini adupia pare neme epa ki sali rabu mada rekalia sa.
19 Goa sa rabu Yesu nipu mo aa mudu raapu polalo pisa rabu nipuna disaipel aanu page pisimi.
20 Pora-nia pisimi rabu ona medare nipuna yaapi pupulae yainare maali 12-pela patisa. Go ona nipu Yesuna masaanane ipua nipuna mamina aane-nane kimi oraasa.
21 Go ona nipuna robaa-para kone gupa isa: Neme nipuna mamina madaa ki oraaluare nina yaina mada dia yalia kone isa.

22 Goa puare Yesumi nipu wala pereke
tua adoa lalo: Go nogo. Neme ni madaa
kone rulaate-pulu nena yaina abia madia
yaato. Ora go rabu-ga go yaina epeasa.

23 Gore Yesu nipu mo aa muduna ada-
para pua opapaasa. Go-parare onaanumi
emaa loa re adaa lo pirisimi.

24 Gore Yesumi lalo: Nimi pane piralepa.
Go nogore pa u patana. Ora ini na-
adupiana. Go rabu nimumi nipu giri
laasimi.

25 Mo onaa rayo pane pula pira loare Yesu
nipumi mo nogona ada rum ru-nane pua ki
mina mua nipu marekaasa.

26 Goa pisa rabu go remaa su rayo-para
pago kiritisimi. Yesumi ini rabuni aa lapo-
para agaa maarea aanu page pua mae-
peaasa.

27 Yesu nipu go ada gimoa pora pamisa
rabu ini rubu pi aa laapome nipu rata mea
ipua gupa yaasipi: Nere Devit-na si-ga saa
raba mea sipi.

28 Gore Yesu ada ru-nane penaaloa mo ini
rubu pi aa lapo nipu piri-para ipisipi rabu
Yesumi nipu-para lalo: Go kogono mada
palua-ga nipimi ni madaa kone rulalipi ya?
Nipumi lalo: E, Aa Adaa mada palipa sipi.

29 Goa sipi rabu Yesumi nipuna ini
kimi oraawa lalo: Nipimi ni madaa kone
rulaaripi-daare nipina ini madaa epeaalia.

30 Goa puare nipuna ini wala epe sa. Goa
puare Yesumi nipu-para puri pane agaa
gupa lakesa: Nipimi waru kudiri pipape.
Onaa medaloma nalaketapape.

31 Pare nipu gimoa pisa rabu go su rayona
Yesuna remaa pamisa.

32 Goa palaina onaa medalomame agaa
maare wae remo pabo piri aa meda Yesu
piri-para mea ipisimi.

33 Gore Yesumi mo wae remo mea rake-
peaasa rabu nipu laapome agaa lopaasipi.
Gore onaa rayome kone adaapu sua gupa
simi: Go Israel su-para napi kogono go
pamu pia-daa simi.

34 Pare Farisi aanumi lalo: Wae remo-
nuna aa mudumi nipu puri kanaloa go pia
simi.

Yesumi onaanu odome omesa
(Mat 4.23; Mak 1.39; Luk 4.44)

35 Yesu nipu su adaare rayo-nini pamua
sana nimuna lotu ada-para agaa pamu mo-
geasa. Go rabu nipumi Gote-na Surube
Su madaa epe agaame loa sana onaanuna
yainanu maperekeaasa.

36 Nipumi mo onaa rayo odome omesa.
Gore nimuna kone mabebola tua wae-rupa
pirisimi-pulu nipumi odome omesa. Mo
sipsip-nuna punini aaraa napirisa rabu go
onaanu kalae-rupa pirisimi.

37 Goa pisimi-pulu Yesumi nipuna dis-
aipel aanu lakesa: Eta adaapu mo maapu-
para poro aaya pare kogono pape aanu
adaapu napimi.

38 Goa pea-ga nimimi go maapuna aaraa-
para eta ini mea kirita sula epena beten
tapape sa.

10

Aposel kogono aanuna bi
(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)

1 Yesu nipuna aposel kogono aa 12-
pela yaaloa nimu kogono papena puri ma-
palaasa. Gore nimimi wae remo rakepeam-
inalo yaina rayo maperekeaaminalo onaa
raba minalo puri gialua sa.

2 Mo aa 12-pela nimuna biri gupa:
Saimon-re aba ripia Yesumi nipu aba mapi-
raasa. Nipuna bi medare Pita. Nipuna
amere Andru page mapiraasa. Goa pua
Sebedi-na si Jems-para nipuna ame Jon
lapo page mapiraasa.

3 Gore Filip-para Bartolomyu lapo mapi-
raasa. Medalomare Tomas-para takis mi aa
Matyu lapo mapiraasa. Goa pua Jems-re
Alfius-na si Tadius lapo mapiraasa.

4 Goa pua Saimon Selot-para Judas Iskar-
iot page mapiraasa. Go aamere pirua Yesu
tapena kabereke misa.

Yesu mo aposel aa 12-pela kogono kasa
(Mak 6.7-13; Luk 9.1-5)

5 Yesu nipumi mo aposel kogono aa 12-
pela agaa mana gupa lakesa: Nimi aa ruru
radonu piri-para napulupape. Goa pua
nimi Samaria adaare-para page napulu-
pape.

6 Dia, pare nimiri Israel su-para piri
onaanuri ora alupae sipsip-rupa pimi-ga
nimu piri-para pulupape.

7 Nimimiri Gote-na Surube Su abia ora re-
para epa ialo pua laketapape sa.

8 Nimimi yaina ome onaanu mae-
peaatepape. Ora ini adupini onaanu
marekatapape. Mo yakimi ti onaanu
maepeaatepape. Wae remo mea raakepe
rubatepape. Gore nimimi go puri
mealeme-pulu mo onaanuna yaina madaa
yoto nami mada pa maepeaatepape sa.

9 Nimimi mone yo-para mone ini-para
ora mone padane-para nimina oge nusi-
para namadialepape.

10 Go page nimimi palimi rabu rokanu
namadia pulupape. Go page alopape mam-
ina meda-para aa ada-para pora pamuape
rimaapu page namea pulupape. Dia-ga
aame pa palimi-daare nimumi eta oyae
mada gialimi.

11 Gore nimi adaare page su rado-para
palimiri nimimi aba waru adalepape. Nim-
imi epe amenu medaloma aba waru adoa

go aa raapu piraama puare nimi meape onaa dia yaliare puaa-mama pipape sa.
12 Gore nimimi ada meda-para palimi rabu go ada-para piri onaa-para epe-rupa piralepape tapape.
13 Gore mogo ada-para piri onaa-daa epe onaa yalia-daare gore nimina epe kone nimu madaa pa salepape. Pare nimumi abi piralepape agaa na-abutimi-daare nimina epe konere wala mua go ada gimalepape.
14 Gore aa medame nimina agaa pagolalo nipuna ada-para nalamua palia-daare gore go adaare gimoa pulupape. Go rabu nimumi nimuna wae kone adenalo nimina aa madaa ae kege kunu sua pulupape.
15 Pagalepa. Orope Gote-me onaanu yoto mea rumaa katea di raburi wae adaare Sodom Gomora su lapo-para pirisimide onaanu-para kedaa kasade. Goa pisade pare go kedaamere go su-para misimide kedaa rabuniaa mealimi sa.

Kedaa epalia-ga waru adalepape
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

16 Yesumi goa sa: Pagalepa. Neme nimiri maeyae yananuna rikiraana sipsip mena si-rupa mea rapaato. Goa pea-ga nimimi ora pawa pua paakanumi umu yoloa pameme-rupa pamualepape. Go page nimimi epe kone sua so yaa-para pirape kone mealimina pamualepape.
17 Nimimi mo aanu waru adalepape. Nimumi nimi aditalo kaunsil-na ada mea pua nimuna lotu ada-para aipuyame nimi talimi.
18 Nimumi nimi koso laatalo mo aa mudu kadipinu piri-para mea palimi. Goa pua nimimi nina kogono pua nimu-para pa ruru radonu-para page epe agaa laketeme.
19 Gore nimumi nimi koso lape agaa temede raburi niaa ake tema pae kone adaapu nasalepape. Dia, Gote-me go rabu laketemenalo agaa gialia.
20 Go rabu nimimi agu raapo koso lape agaa nateme. Dia, Holi Spirit nimina robaapara piralia rabu nimina Aapame agaa lagialia.
21 Go rabu aanu nipuna amenu wala kosome mariaawa nipuna ame tu maomalimi. Gore aaraanumi page nipuna si-para waea palia. Sinumi page agi aaraanu-para agaa rasua koso lape agaa loa tu maomalimi.
22 Go raburi nimimi nina pora ratalimipulu onaa rayome nimi ronome omalimi. Pare onaa rayome puri paboa ni nagimama palimiri orope go su yaa lapo dia yalia rabu go onaanu oro yaalo kagaa piraama laama palimi.
23 Gore nimi adaare meda-para nimi kedaa gialimiri gore adaare rado medapara pogola pulupape. Neme ora nimi lagialo: Israel adaare rayo-para kogono mada napu kiritalimi pare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si aba epalia.
24 Skul teme naaki nogo nimiri nimina tisaanu narabuaniaaeme. Go-rupa agu kogono pape aanumiri nimuna surube aa mada narabuaniaaeme.
25 Goa pea-ga skul nogo naakimi nimuna tisaa-rupa piralimi-daare epe teme. Go page kogono pape aame nipuna aa mudu raapu nona pi piraliare epe teme. Goa pua ada padane surube aa-para wae bi Belsebul* teme-daare nipuna ada raapu pimi-nu ora wae binu page katea.

Paala omape aana bi
(Luk 12.2-7)

26 Goa pea-ga nimimi pa onaanu paalame naomalepape. Dia, abiare oyaeyae rayo rigitabaaya pare orope penaame sua kudiri pi kone rayo page onaanumi mada adoa penaame amaa pagalimi.
27 Neme go ribaaene-para lagialo agaare nimimi naare paalu laketapape. Nimimi pawasi pagaleme agaare su rudu madaa rekaawa laketapape.
28 Aa medalomame onaanuna to yogane mada tu maomalimi pare kone wasupa mada natu maomalimi. Goa pea-ga nimimi nimu madaa paala naomalepape. Yapare Gote-me yogane-para wasupa lapo repena sulaa-para mada mea iralia-ga nipu madaa paala omalepape.
29 Nimimi oge yaasi laapore mone kane oge padaneme kabeme. Goa pea pare nimuna Aapame nalaketea-daare oge yaa padane su amaa mada nalopalia.
30 Gore nimina aalu iri rayo Gote-me aba dipita.
31 Goa pea-ga nimimi paala naomalepape. Nimimi mo ogege yaana kabape yoto ora maoge yateme sa.

Yesuri go piane aa
(Luk 12.8-9)

32 Yesumi agaa meda goa sa: Onaa rayome pa onaanuna ini agaana niaa Yesuna onaanu pima laketemere neme so yaa-para pia Aapa-para go onaanuna bi page laketoa sa.
33 Pare onaa rayome pa onaanuna ini agaana ni masaa rilalimiri so yaa-para pia

* **10:25:** Go biri Kenan su-para piri onaanuna makirae gote kone sua bi maasimi. Go bina rere gorupa: Nipu Gote rayona mudu gote teme. Gore mo Juda aanumi gote rayo nipuna rolo-para pia simi. Goa loare Belsebul-na bi waru madaa minasaasimi. Goa pua wae remo rayona bi nipu madaa popesa. Goa pisimi pare Belsebul-ri wae remo-para simi.

Aapana ini agaa madaa neme nimu page gimalua sa.

Yesu su amaa ipisare yada marekaatalo naipisa
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

34 Nimimi niri go su amaa epe-rupa pirape kone mea ipisade kone nasalepape. Dia, pare neme rai kutu nona piane agaa mea ipisu.
35 Naa ipisude kogono madaare yada pape kone adaapu gupa salimi. Aanu medaloma nimuna Aapanu-para iaa aulalimi nogonumi nimuna aginu-para iaa aulalimi orenumi aayaanu-para iaa aulaliminalo ipisude.
36 Goa puare aa medana wae iaare nipuna ada padane-para piri onaanu repara aulaawa ronome omalimi.

37 Onaa rayome nimuna Aapa ama madaa pedo pu raana meme-rupa ni madaa raana waru naomalimiri gore go onaanu ni raapu mada napiralimi. Go page onaa rayome nimuna nogo naakinu pedo pu raaname omoa ni madaa raaname waru naomalimiri go page ni raapu mada napiralimi.
38 Onaa rayome nina repena polopeana kedaa narua nina pora nakurialimiri ora ni raapu mada napiralimi.
39 Gore onaa rayome nimuna yogane madaa kogono agu pu piralimiri nimuna wasupanu pa alupalimi. Goa pea pare onaa rayome ni madaa kone rulaawa nimuna yogane madaa kone narumalimiri nimuna wasupanu epe-rupa oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

Onaa medalomame epe yoto mealimi
(Mak 9.41)

40 Onaa rayome nimi mealimi-daare gore ni page mealimi. Gore onaa rayome ni madaa kone rulaawa epe-rupa mealimi-daare Gote-me ni mea epenasa-daa nimumi nipu madaa page kone rulaawa mealimi.
41 Onaa rayome Gote-na agaa lakene aa epe-rupa raba mealimi-daare Gote-me epe yoto gialia rabu waru mealimi. Mo agaa lakene aa onaanu yoto mealimi-rupa go padane-rupa rumaalia. Onaa rayome ora epe aa meda epalia rabu go aa adoa neme go aa raba mealua kone salimi-daare go nimu raba meae aa-para padane-rupa epe yoto mealimi. Go agaa pagalepa.
42 Onaa medalomame nina disaipel onaa meda ipa kogore nape pe meda katemedaare go epe kone madaa epe yoto mealimi.

11

Jon Baptais-na disaipel aanu Yesu piri-para pisimi
(Luk 7.18-35)

1 Yesumi go agaare nipuna aposel kogono aa 12-pela lakesa. Go agaa lakelo kirituare nipu go adaare gimo mo-nane adaare medaloma-para puare go onaanu-para epe agaa lakeloa moge riaasa.

2 Jon-me nipu kalabus ada pirua Yesuna remaa pagesa. Go rabu nipuna disaipel aa medaloma Yesu piri-para mea rapaasa.
3 Go aanu nimumi Yesu agaa gupa pua misimi: Nere Jon-me aba epalia lo lagisade aa yapae? Pa aa meda orope epaliade ado pima?

4 Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Nimimi pua kogono adamede rayo ora yaade lo Jon pua laketapape.
5 Abia ini rabuni onaanumi oyae waru adaleme. Aa wae onaanu pora pamualeme. Yakimi ti onaanuna rere kaapu yaa. Aane poae onaanumiri abia aane lobaawa pagame. Aba ome onaanu page wala reka pimi. Go onaa naraanumi page Gote-na epe agaa pagaleme. Go remaa rayore Jon pua laketapape.
6 Onaa rayome ni madaa kone laapo nasu puri paloa kone rulalimi-daare go onaanu pedo pua waru piralimi.

7 Mo Jon-na disaipel aanu pulaina Yesumi mo Jon-re go piane aa yaade lo onaanu waru lakesa: Abade nimi mo onaa napiri su-para puare ake adolalo pisimi ya? Gore nimimi po ripumi kabe ragualae adola pisimi ya?
8 Nimi puare ake adola pisimi ya? Epe mamina maarae aanu adola pisimi ya? Dia, aa mudu nimuna epe mamina maraawa epe ada-para piruaeme.
9 Gore ake adola pisimi ya? Gote-na agaa lakene aa meda adola puame ya? E, gore neme nimi lagialo: Go aamere Gote-na agaa lakene aa medalomare nipumi rabuniaaya.
10 Go aa madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Gote-me lalo: Pagalepa. Neme nina agaa lape aa aba epenatoa. Go aamere nimina pu robaa konena pora maredepo yaato tea.
11 Yesumi lalo: Pagalepa. Jon Baptais-ri go su amaa madini onaa rayo rabuniaawa nipu ora epe ta sa. Pare Gote-na Surube Su-para polalo nogo naaki-rupa pimiri Jon page rabuniaame.

12 Abade Jon agaa mogea aa pirisa rabu page abia onaanumi Gote-na Surube Su-na agaa ratu rubulalo pirisimi. Go page wae puri pane aanumi nimu ripinaatalo peme.

13 Gote-na agaa lakene aa rayome page
Moses-na rekena agaame agaa lakela-
mama ipuare Jon-me page Gote-na Surube
Su-na agaa laketa-rupa mogea kone
rulaeme.
14 Gore nimimi nimuna agaa pagamona
kone salimi-daare gore Jon-re Gote-na agaa
lakene aa Elaija-rupa aba epalia simide.
15 Onaa rayome go agaana re niminaaba
piralimiri waru pagalepa sa.
16 Go rabu go onaanu nimiri ake madaa
saa pi agaa lagialua ya? Nimimiri kone
gupa meme. Nogo naakinu-rupa maket su-
para pimi. Goa puare go nogo naaki rado
medanu-para gupa yaateme:
17 Niaame nimi-para emaa pe tema pare
nimimi mata napabeme. Niaame odome
omoa nimi-para rupa yaasa tema pare nim-
imi re-daa nateme sa.
18 Jon nipu ipua ipa wain-para eta
medaloma-para nanisa pare nimimi nipu
maeyae aa simi.
19 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ni
ipua go etanu epa no ipa no pe-pulu on-
aanumi lalo: Adalepa. Go aamere eta
adaapupe noa ipa wain page adaapu nea
teme. Go aare mone takis mi aanu-para
naraa onaanu raapu pia teme. Goa peme
pare onaanumi ora Gote pia kone sua kone
rulalimina-ga Gote-na makuaae kone mada
adalimina.

Taun medaloma-parare onaanumi kone narulaeme
(Luk 10.13-15)

20 Goa puare su adaare adaapu-para Yesu
nipumi napiaa kogono waru pisa pare
go pirisimi onaanumi kone naperekesimi.
Gore Yesumi nimu ratu yawoa nimu-para
ape sa.
21 Gore nipumi lalo: Korasin su-para mo
Betsaida su lapo-para piri onaanu madaa
neme odo waru pia. Gore neme Tair
Saidon su lapo-para napiaa kogono go-
rupa pula pisu yaalore go Tair Saidon su-
para pimi onaamere kone pereketa pisimi.
Goa pula pisimi yaalore nimuna odo waat-
alore tagame pepeminua mamina yamola
pisimi.
22 Pagalepa. Gore onaanuna yoto ru-
maape yapi di raburi Gote-me Tair Saidon
su lapo piri onaanu kedaa katea. Goa palia
pare nimimi wae kedaa ora waru rialimi.
23 Nimi Kaperneam su-para piri onaanu
nimimiri yaa-para polalo peme? Gore nimi
wae su-para palimi. Mo napiaa kogono
pawade-rupare Sodom su-para pula peme
yaalore gore abia go raburi mo Sodom su-
para aata pea.
24 Pagalepa. Gote-me onaanu yoto
rumaape di raburi nimina kedaamere
mo Sodom su-para piri onaanuna kedaa
rabuniaa mealimi.

Yesumi kitu epa mealepa sa
(Luk 10.21-22)

25 Go raburi Yesumi Gote beten gupa sa:
O Aapa, nere su yaa lapona Mudu pi. Gore
abadere neme kone makuaae onaanu-para
kone waru i onaanu-para nena kone kudiri
pua nogo naakinu-rupa mea waaside. Go
madaa ora pi lalo.
26 Gore Aapa nena raana ratua go-rupa
ne peme.
27 Nina Aapamere oyae rayo neme su-
rubanolo gisa. Goa pisa pare pa onaa
medame nena Sina ni na-ademe pare ne
Aapa padane mamere ade. Aa medame
Aapa na-adea pare Simi padane-ma mere
adea. Mo Simi onaanu Aapa waata-daare
nimumi Aapa ademe.
28 Nimi onaanumiri kalai pu kogono pua
kedaa ria epemere ni piri ipulupape. Goa
epalimiri nimi kitu mapiraalua.
29 Goa puare nina pasaa madaa ia
repenare gore nimimi mua nimina pasaa
madaa mea riaalepape. Gore neme epe
kone su pawa pi-pulu nimimi nina kone
adoa adaapu mogeatepape. Goa palimiri
nimimi kitu epa mua piralimina.
30 Gore nina oyae riape repenare kedaa
napea. Nimina pasaa-para riape yae salua-
ga yapa pinalo riaalepape sa.

12

Kitu Pirape Yapi di madaa agaa misimi
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 Kitu Pirape Yapi di medare Yesu nipu
wit maapu pamisa. Goa puare nipuna
disaipel aanu nimu reame omesimi-pulu
mo wit-na ini keroa sana mea nisimi.
2 Gore mo Farisi aanumi go adoa Yesu
nipu gupa lakesimi: Adaina. Kitu Pirape
Yapi di madaare rekena agaame kogono
dia ta pare nena aanumi agaa rasua pa
peme.
3 Yesumi nimu gupa lakesa: Gore nimimi
Devit-para nipuna aanu page reame omoa
pisa yaade remaare nadipitimi ya?
4 Gore nipu Gote-na ada ru-nane pua
odobaawa mo Gote-na sape bret mea
nisimi. Go bret-re Gote-na miru irae aan-
umi agu nisimi pare mo aanumi rekena
agaa rasaasimi.
5 Pare nimimi abade Moses-na rekena
agaa-para go remaa nadipiasimi ya? Gore
lotu ada-parare Gote-na miru irae aanumi
kogono pua Kitu Pirape yapi orona rekena
agaa rasitimi. Goa pisimi pare nimumi pa
wae yae meda napisimi.
6 Gore neme nimi lagialo. Oyae go-para
ia yaemere lotu ada rabuaniaaya.

7 Pare nimimi Gote-na agaa meda pagola peme yaalore waea napeme onaanu-para agaa mada nalaketa peme. Nipuna agaa go ia-daa: Ofa sape kone madaare neme raaname naome pare epe raba meape kone madaa pedo pi.
8 Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Kitu Pirape Yapi Di-na Aa Mudu yaade.

Kitu Pirape Yapi di rabu Yesumi ki wae aa meda maepeaasa
(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Yesumi go su-nane gimoa nimuna lotu ada meda-para pisa.
10 Goa pisa rabu aa meda nipuna ki rudu ae aa meda pirisa. Gore aa medalomame Yesu-para koso lape agaa loa nipu-para agaa gupa simi: Gore niaana rekena agaa madaare yaina ome onaare Sabat piri yapi di rabu maperekeaamina yapae dia yapae simi.
11 Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimina rikiraana aa padanemere mena sipsip punalia rabu medare Kitu Pirape Yapi di rabu kuba-para lopalia. Gore nimimi sipsip menare mogo yapina amaa-nane nayola salimi ya?
12 Gore onaare sipsip mena-rupadaa dia. Kitu Pirape Yapi Di-na page niaame onaa raba mealimare rekena agaa narasitima.
13 Gore nipumi mo ki rudu ae aa-para lalo: Nena ki ridula. Goa pisa rabu go aana ki epe sa-pulu wala epe ki meda nona pisa.
14 Go raburi Farisi* aanu nimu reka puare Yesu nipu tu maomaatalo yada robesimi.

Yesuri Gote-na epe kogono Raba Meape Aa

15 Gore Yesu nipumi go agaa pagoa sana go su gimoa pisa pare onaa adaapu nipu rata mea pisimi. Goa puare nipumi yaina ome onaa rayo maepeaasa.
16 Goa puare Yesumi nimu-para agaa puri paloa lakesa: Nina kogono pawade-rupa onaa medanu napua laketapape sa.
17 Goa lakesa agaa madaare Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me agaa gupa sa:
18 Gote-me goa sa: Go aare nina mada mi aa ya-pulu neme nipu madaa raaname waru omoa nipu madaa pedo waru pe. Neme nina Holi Spirit kaato raburi nipumi su rado-para piri onaa nina yoto rumaape yapi di lakena.
19 Gore nipumi agaa puri palo naloa ratu nayawalia. Goa pua nipu pora-nia pamualaara pamualia.
20 Gore nipumi kogono pa amaa pua nipumi onaa rayo ora epe kone inalo raba mealia. Goa pua nipumi kabe meda ugitabolalo po ripumi rialaayare mada narugula tabalia. Goa page lam meda uduna repe repe paliare nipumi mada namaudinalia.
21 Goa palia rabu ruru rado onaa rayome nipu madaa kone rulaawa nipu ado piralimi.

Yesumi Belsebul raapu kogono pea simi
(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)

22 Go raburi ini rubuni aa meda nipu madaa remo pirisa-pulu nipuna agaa maaresa. Go aare nimumi Yesu nipu piripara mea ipisimi. Go rabu Yesumi go aa maepeaasa rabu mo aame agaa lapaawa oyae page waru adesa.
23 Gore onaa rayo nimu pogolasaawa lalo: Go aare nipu Devit-na si yapae dia yapae simi?
24 Gore mo Farisi aanumi onaanuna agaa pagoa goa simi: Wae remona aa mudu Belsebul-mi go aa puri kata rabu nipumi go remo raapu pirua pia simi.
25 Gore Yesumi nimuna kone adokaru mua nimu gupa lakesa: Adaare meda-para piri onaanumi nimu rumaa yada palimidaare gore rekepu paawa piralimi. Go adaare-para aaraalu nimumi rugulala palimiri go ruru lapore mada nakibu maaalimi.
26 Goa pea-ga Satan-na su-parare ruru padaneme wala yada pua meda ratu rubaliare wala mada nakiritalipi pare nipuna ruru rugulala pa pipi. Go raburi nimuna su ora o yalia.
27 Gore nimumi gupa lamede: Belsebulmi ne raba mea rabu neme wae remo mea rubaaede. Goa pea-ga nimina disaipel aanuri aapimi raba minalo nimumi wae remo mea rubaeme ya? Nimumi goa pemepulu nimina koso lape agaa rabuaniaaeme.
28 Pare Gote-na Holi Spirit-mi ni raba mu puri gea-pulu neme go wae remonu mea rubaayo. Goa pea-ga Gote-na Surube Su nimi piri-para aba epaade.
29 Gore aa medame puri pane aa medana ada-para pua odobaawa nipuna oyaeyaenu paake mulalo palia-daare gore nipu opeme aba rogaalimi. Nipumi goa puare nipuna ada-para i yaenu rayo mada mealia.
30 Aa medame ni raapu napiraliare gore nina iaa pia. Aa medame naa sipsip mena namea kirata mapiraaliare gore nipumi mo sipsip-nu pane mea ratu rubalia.
31 Goa pea-ga neme nimi lagialo: Gote-me onaanuna wae yaenu-para wae ero agaanu

* **12:14:** Go aanumi goa simi: Kitu pirape yapi dina Yesumi onaa maepeaatare waea pia simi. Nimuna rekena agaa rugusa-daa Yesu taminaloa agaa go madaa maasimi. Go agaa medare Luk 13.14-para Jon 5.18-para page ia.

rayo mea rubalia pare onaa rayome Holi Spirit-para ero agaa teme-daare go wae yaere Gote-me mada namea rubalia.

32 Onaa rayome Onaa Raapu Pirape Aana Si-para wae agaa temere Gote-me go wae yaenu mea rubalia. Pare onaa rayome Holi Spirit-para wae agaa temere Gote-me go wae yae mada namea rubalia. Gore abia page orope page ora mada namea rubalia.

Wae repenamere ini wae madialia
(Luk 6.43-45)

33 Gore repena ini epere epe repena mada aba etalia. Wae repena opalia-daare wae ininu madialia. Goa pea-ga ini aba madita rabu go repenare epe ta palo o ta palo mada makuaaema.

34 Nimiri wae paakame madini onaanuga nimimi epe agaare akepu teme ya? Nimiri waeanu peme-pulu nimina robaapara rulatabea agaare penaame waatea.

35 Aa epe medare nipuna robaa-para epe kone patea-pulu nipumi epe kone sua epe agaa tea. Aa wae-mere nipuna wae kone robaa-para rulatabea-pulu nipumi wae agaa tea.

36 Go agaa lagialo: Gote-me orope onaana yoto mea rumaaliade rabu nimuna pianu rado rado ado kiritua Gote-me yoto rumaa katea.

37 Nina to agaa madaare Gote-me nimi koso lape agaa tea. Go teme agaa madaare Gote-me nimi epe onaa lo wae onaa lo pagoa mea rumaalia.

Onaa medalomame napiaa kogono adamona simi
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

38 Go raburi rekena agaana tisaa aa medalomame Farisi aa medaloma-para gupa simi: Tisaa-ya, niaame nena napiaa meda paina adamona simi.

39 Go raburi nipumi nimu gupa lakesa: Go abia pimi onaanumi waea pua Gote gimeme-ga akolo napiaa kogono adolalo peme. Pare nimumi nipuna kogono meda na-adalimi. Pare neme aa Jona-na pisade kogono padanere palua rabu adalimina.

40 Abade Jona nipu adaa enana robaaparare yapi repome pirisa. Goa pisanarupare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri matmat-para yapi repome pirua wala rekalua sa.

41 Pare Gote-me onaana yoto mea rumaape yapi di epalia rabu Ninive pirisimide onaanu rekoa nimu kosona ini-agaana palimi sa. Gore Jona-na agaa lakesa rabu nimumi pagoa wae yaenu gimoa nimuna kone robaa perekesimi. Goa pisimi pare abia go pima yapi dimi Jona-na kogono maoge yaeme sa.

42 Gore Gote-me onaanuna yoto mea rumaape yapi di rabu no re-nane piri Ona Mudu meda rekoa nimina wae yae rayo madaa koso tea. Go onana bi Mudu Shiba teme. Gore go ona nipu Solomon-na epe agaa pagola pisa-pulu nipu su rayona aanenane pamisa. Goa pea pare aa go nimina rikiraana piamere Solomon-na kogono page rabuaaya.

Wae remo wala ipisa
(Luk 11.24-26)

43-44 Gore wae remome aa meda aba gima paliare gore nipu su kaapu meda asapula pea. Go remo nipu pamea pare epe su ora asapua na-adalia-daare nipumi wala gupa tea: Nina aba pirua epawade adapara wala palua tea. Wala pua puaa adea pare adede ada-parare puluma kia pepena pua waria sabaaya.

45 Goa pisa raburi nipumi ora wae remo 7-pela wala pua lamu mua sana nipu raapu ipuare mo ada ru-nane odobaawa pirisimi. Apo 7-pela nimumi remona wae kone maoge yaawa aba ripiare go aa waerupa pirisa pare abiare ora wae-rupa pia.

Yesu nipuna agi amenu agaa lakesa
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

46 Yesu nipu mo onaanu raapu agaa pa lala pirina agi amenu amaa-nane epa aasimi. Nimumi nipu raapu agaa talo pisimi.

47 Gore aa medame nipu goa lakesa: Nena ama-para nena amenu so amaa epa aeme. Gore ne raapu agaa talo pimi.

48 Pare nipumi mo onaa-para lalo: Nina ama amenuri aapi ya?

49 Goa loare nipuna ki maalame nipuna disaipel onaanu-para wakia lalo: Adalepa. Nina ama-para amenuri nimi yaade.

50 Onaa rayome nina so yaa-para piri Aapana agaa waru pago rateme-daare gore go onaa nina ame-para baani-para amarupa piralimi sa.

13

Aa medame maapu-para eta ini poaaya
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

1 Go raburi Yesumi mo ada gima pua ipa ini repaa-nane pua pirisa. Go rabu nipumi onaanu agaa moge riasa.

2 Go raburi ora onaa adaapu nipu piripara ipua pirisimi-pulu nipu ipunu meda madaa pirisa. Goa pisa raburi onaa rayo ipa ini repaa-nane pa pirisimi.

3 Go rabu nipumi oyae adaapu mogeawa saa agaame agaa gupa lakesa: Aa medame nipuna maapu-para kibita wai radata pisa.

4 Gore mo maapu-para radata pisa raburi kibita ini medaloma mo pora-nia pa lopesa rabu yaanumi mea nisimi.

5 Gore polalo mea pisa rabu medaloma aana rote madaa lopesa. Gore go-para

kobere su ogepusi madaa isa-pulu go ini ora aipapulu opesa.
6 Pare naare epa roa radaa pea raburi su kelelo loa pitaa napua kaapu ta.
7 Mo wit-na ini medaloma itutuae-para lopesa rabu repena opoa adaa yo pua maregepeasa.
8 Pare kibita ini medaloma epe ipa piri su-para lopoa sana ini waru epe-rupa etesa. Goa pua opesa rabu medalomame ini 100-pela madiala medaloma 60-pela madisa. Goa pea pare medaloma pa padane padane laata pu 30-pela madiala pisa.
9 Onaa rayome go agaana re niminaaba pirua waru pagalepape sa.

Saa pi agaana re
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

10 Go rabu nipuna disaipel aanu Yesu nipu piri-para ipua gupa epa agaa misimi: Akeane oro yaalo neme niaa saa pi agaame agu lage pae?
11 Yesumi lalo: Gote-na Surube Su madaa kudiri pu i agaa ia pare nimimi aba pageme. Goa pea pare nimimi wala napageme.
12 Gore ona rayome oyae adaapu aba saapitimi-daare Gote-me wala adaapu medaloma page sania katea. Goa pua nipumi oyae adaapu salia. Pare onaa rayome kone ogepusi saapiru oyae meda nasaapiralimi. Go ogepusi page ora mea palua sa.
13 Neme nimi-para saa agaa agu tona re-re gupa: Nimuna inimi oyae pa ademe pare nimimi oyaena re waru na-ademe. Nimina aaneme pageme pare nimimi kone-para waru naimi.
14 Go onaanu madaare Gote-na agaa lakene aa meda Aisaia-me agaa ora go-rupa saaya: Nimumi agaa pago piralimi pare re-re waru naniminaalimi. Nimina inimi pa adapaba piralimi pare oyae waru naadalimi.
15 Go onaanuna kone waru nasua pimi. Nimimi nimuna aane pora poabaaya. Nimuna ini rigiteme. Goa napula pisimi yaalore inimi oyae mada adola pisimi. Nimuna robaa-para paa mada epe ta pisa. Agaa pago mada niminaalimina. Goteme lalo: Nimina kone perekea ni piripara epenatepape. Go rabu neme nimi maepeaalua.
16 Pare nimimi ora epe-rupa pimi-daare pedo pipape. Nimina inimi oyae ado aaneme agaa pago pimi-ga ora epe ta.
17 Go agaa pagalepa. Abade Gote-na agaa lakene aanu-para Gote-na onaa medaloma page abia nimimi go adaleme yae adolalo raaname omesimi. Pare nimumi abade naadesimi. Abia nimi lagialo agaa pagola pisimi yaalore raaname omala pisimi pare go agaa napagesimi.

Wit-na ini poape saa agaana re
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 Gore aa medame nipuna maapu-para wit-na ini poasa remaana re-re gupa pagalepa.
19 Onaa medalomame Gote-na Surube Su madaa agaa pagoa yapare naniminaaeme. Go onaanuri apo pora-nia lope wit ini-rupa pimi pare robaa-para i agaare Satan ipua epa mabebola tea.
20-21 Gore mo kibita ini aana madaa lopesanare onaa medalomame Gote-na agaa aipapulu pagoa raaname omoa rata mea peme-rupa yapare go agaare nimuna robaa ru-nane pitaa waru napea. Goa pea-pulu nipuna pitaa ogepusi pea. Goa pea-ga epe agaa madaa kedaa marialimidaare nimimi Gote-na agaa aipapulu gimoa lopalimi.
22 Mogo repena ini etoto-aepara lopesana-rupare nimimi agaa pageme pare mone kogono-para wae kone adaapu i supara pimi-pulu go wae kone rayome Gotena agaa marabuniaaya. Goa pea-pulu ini waru namadita.
23 Mogo ini epe su-para lopesare gore onaa medalomame Gote-na agaa pagoa robaa-para mea sua kone rulaeme. Goa pua nimuna ini page waru adaapu 100-pela wakia ini-rupa madita. Gore medalomana ini 60-pela madita. Gore medaloma padane padane laata pina 30-pela madita.

Maapu-para wae ripu opeana saa agaa

24 Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa sa: Gote-na Surube Su nona pianere aa medame epe repena ini nipuna maapupara poaaya.
25 Ribaa onaa u patala peme raburi iaa medame ipua wae ripu mo maapu-para epe ini raapu radata.
26 Orope go ini etolalo pea rabu mo wae ripu raapu aaya.
27 Goa puare kogono naakimi mo maapuna aaraa piri-para ipua lalo: Aa adaa, niaame abade nena maapu-para epe ini poasima kone sama pare akeane wae ripu opa ya?
28 Gore aa adaame nimu goa lakesa: iaa medame pea. Gore mo kogono naakinumi lalo: Aa adaa, nena konemere niaame wae ripu mea rasu rubola pomona kone sae?
29 Gore nipumi lalo: Dia, nimimi mo wae ripu rasu rubala aawa mo epe kibita ini rasalimi-ga pa laainawa.
30 Gore pa ainaloa mo epe ini ratemade rabu go kogono naakinu-para gupa laketoa: Go ripu waenuri aba raloa rogaawa iralimina toa ripu epenuri padane ada-para rogaa kirita salepape-lo laketoa.

Bret ma-adaa yaape yis-na saa agaa
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

31-32 Yesumi nimu saa agaa meda gupa lakesa: Gote-na Surube Suri gupiane: Repena yamo ini mua aa meda nipuna maapu-para poaaya. Gore opea raburi wala adaa yoa pa repena medaloma rabuaaya. Gore nipu repena nona piane aaliade raburi yaa medaloma ipua go repena palaa madaa ada waria pitimi.

33 Gore Yesumi saa agaa meda gupa lakesa: Gote-na Surube Suri bret adaa nalo yaape yis-rupa yaade sa. Ona medame go bret ma-adaa yaape yis-para plaua ipa repo raapu sua moropesa. Wariaa-mama puare oropere go yae rayo ora adaa yalia. Gote-na Surube Suri go-rupa adaa yalia.

Yesuna agaa talore saa agaame agu sa
(Mak 4.33-34)

34 Yesumi go onaa adaapu saa agaame agu lakesa. Yesumi nipumi agaa medana kudiri pi waru lakesa.

35 Gore abade Gote-na agaa lakene aa-na agaana re adaliminalo gupa lagisade: Gote-na agaa lakene aame gupa sa:

Neme agaa puri paloa toa-daare saa agaa
mada agu toa.
Abade su yaa wariasade rabu piaanu rayo
laama ipua abia pia page toa.

Ripu waena saa agaana re

36 Gore Yesu nipu mo onaanu nimuna pirina nipuna ada-para pisa. Go raburi mo nipuna disaipel aanu ipua go wae ripu maapu-para opeana saa agaa ake-para teme-lo epa agaa misimi.

37 Yesumi lalo: Aa medame maapu-para epe etana ini radata gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina agaa radata.

38 Maapuri onaana lo robaa lawade. Epe iniri gore Gote-na onaanu-para lawade. Go ripu waenuri gore Satan-na onaanu-para lawade.

39 Mo iaame wae ripu mea poana lawadere gore Satan-para lawade. Eta ralape di raburi gore go su amaa onaa mea rumaatalo epaliade yapi di-para lawade. Maapu-para kogono naakinuri ensel-nupara lawade.

40 Nimumi ripu wae rayo mea rogaa sua repena sulaa-para iralimi-rupare orope go su amaa onaa mea rumaata epaliade rabu palia-para lawade.

41 Go rabu Onaa Raapu Pirape Aa-na Simi nipuna ensel-nu mea rapalia. Goa pua go ensel-numi pupitagi ne onaa page wae onaanu page kirita salimi.

42 Goa puare go onaanuri repena sulaa-para mea rubalimi. Go adaa repena sulaa-parare re ora adaape loa radaa waru noa agaa abulu regepe no piralimi.

43 Goa puare Gote-na onaanuri Aapana Surube Su-para naare rea-rupa pedo pu piralimi. Aa medame go agaana re nimi-naaba piralimiri waru pagalepape.

Mone paus asapalia-na saa agaa

44 Gote-na Surube Suri go-rupa: Abade aa medame epe yaenu su-para pua paga isa. Goa pea pare aa medame go yae adesa. Go rabu nipumi su-para wala rado mea pagaa isa. Goa adesa rado-pulu nipumi raaname waru omoa sana nipu pua onaa medalomame nipuna oyae kabeme. Goa pua nipu go mone-me go su kabola pea.

Sekere madinina saa agaa

45 Gote-na Surube Su-ri go-rupa: Aa medame sekere madini asapua rome pea.

46 Nipumi ora sekere yaba adea-pulu nipuna oyae rayo kabenaloa nipumi mode mone-me mo sekere ropea.

Ena agona mada saa agaa

47 Gote-na Surube Su page medare gupa pea sa: Ena agona no ipa-para pua suare ena rado rado piane adaapu meme.

48 Mo agona-parare ena epa piru kiriti-naloare ena meape aanumi agona mea yola peme. Goa pua nimumi epe ena yapatua pane mea sua wae yapatuare ipa-para wala mea rubea.

49 Go konere orope yapi di epaliade-rupa: Go rabu ensel-nu su amaa ipua onaa mea rumaalimi-ga onaana rikiraana wae onaa piralimi-daare go onaa epa mea kiritalimi.

50 Go raburi nimi epa muare mo wae repena sulaa-para epa mea rubalimi. Go repena sulaa-parare re ora adaape loa radaa waru noa agaa abulu regepe no piralimi.

Abana agaa-para kagaa agaa lapona saa agaa
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

51 Gore Yesumi nimu agaa misa: Go agaana re-re nimi rayo pago kiriteme ya? Gore nimumi lalo: E, rayo pago kiritema simi.

52 Gore nipumi nimu lakesa: Rekena agaana tisaa aa rayome Gote-na Surube Su-na agaare aba makuaasimi pare ada ru-para nipuna i abana wae yaenu-para epe kagaa yaenu pua mua amaa-nane mea epalia-rupa mada sa.

Nasaret su-para piri onaa rayome Yesu gimisimi

53 Yesu nipumi go saa agaa aba lo kirituare nipumi go su gimoa pisa.

54 Gore nipuna adaare-para ipuare nipuna ruru onaa lotu ada-para Gote-na agaa moge riaasa. Mo onaanumi nipuna agaa pagoa pogolasaasimi. Goa pua nimumi lalo: Go epe makuaae kone rayo

page go epe napiaa page gonuri aa-para mea ya?
55 Go aa-na aaraare kamda kogono pi aa kone ima. Go page nipuna agiri Maria kone ima. Jems-para Josep-para Saimon-para Judas-para gonu nipuna amenu kone ima simi.
56 Gore nipuna baaninu page rayo niaa raapu padane-para go pima. Goa pea-ga go kone rayore aa-para mea ya?
57 Goa loa nipu-para ratu yawesimi aanu adoa Yesumi nimu-para lalo: Gote-na agaa lakene aanuri su rayona epe bi minasaaeme pare ora nipuna adaare padane-para epe bi naminasaaeme sa.
58 Nimumi kone narulasimi-pulu nipumi adenalo napiaa adaapu meda napisa.

14

Jon Baptais omesa
(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

1 Go raburi gavman-na aa mudu Herot Antipas-me Yesu madaa remaa pagesa. Go rabu nipumi Galili su rayo surubisa.
2 Gore nipuna kogono aanu gupa lakesa: Go Jon Baptais-ri matmat-para wala rekaana kone salo sa. Goa pea-pulu nipumi go puri mua napiaa kogono go-rupa mada pia sa.
3 Gore go-rupa abade Herot-me Jon nipu koso agaa laawa sana adia kalabus ada-para mapatasa. Gore Herot-me nipuna ame Filip-na ore Herodias yotalo pisa.
4 Goa pisa pare Jon Baptais-mi Herot goa lakesa: Rekena agaa gupa ia sa. Nena amena ore nayolo rumaape tade kone isa.
5 Herot-me Jon tu maomaatalo pisa pare nipumi Juda onaa rayo paalame omesa. Go onaanuna konemere Jon Gote-na agaa lakene aa meda kone isimi.
6 Gore agimi Herot nipu madini di wala ipisa rabu onaa adaapu nipu raapu patipu kirita pirisimi. Go raburi Herodias-na waneme nimuna rikiraana aawa mat pabesa. Goa pisa rabu Herot-me raaname ora waru omesa.
7 Goa pisa-daa nipumi wane-para yaa madaa makuaa loa agaa gupa lakesa: Neme ni-para oyae medaloma gi tere mada gialua sa.
8 Mo onana agimi kone kasa rabu nipumi lalo: Neme Jon Baptais-na aalu plet madaa sua ni giape sa.
9 Goa sa raburi mo aa muduna kone-para kedaa pisa. Goa pisa pare abade nipumi mo nipu raapu eta no piri onaanu-para yaa madaa makuaa agaa lakesa. Go kone isa-pulu nipumi lalo: Go yae mea katoa kone isa.
10 Nipumi oda aanu medaloma mo kalabus ada-para penaaloa Jon-na aalu ruguta penaasa.
11 Goa puare mo Jon nipuna aaluri plet meda madaa sua mo ona inumakua epa kasimi. Gore nipuna agi piri mea pisa.
12 Goa puare mo Jon nipuna disaipel aanu ipua nipuna ro ria pua aana apedaa-para pua rogaasimi. Nimumi aba rogaabaawa siminare Yesu pua lakesimi.

Yesumi aanu 5,000 eta kasa
(Mak 6.31-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)

13 Yesu nipu go agaa pagoare ipunu meda madaa pirua onaa napiri su-para pirapalae pisa. Nipu padane-ma agu raapo pisa pare onaa rayome go remaa pagesimi. Goa pua adaare gimoa pisa rabu onaanumi nipu rata mea pisimi.
14 Orope Yesu nipuna ipunu mo ipa repaa-nane pua suare onaa adaapupe adoare odome omoa nimuna yainanu page maepeaasa.
15 Gore ribaa sa raburi nipuna disaipel aanu ipua lalo: Go su-parare onaa napiri su-para epa amaade-ga neme onaa rayo mea rapaawa eta mo adaarenu-para kabola penaala simi.
16 Yesumi lalo: Akeane nimu penaalamina ya? Nimina eta katapa sa.
17 Gore nimumi lalo: Niaare eta adaapu nasaema. Pa bret ipa supu-para ena ipa lapo ima simi.
18 Yesumi gore mea ipulupa sa.
19 Mo onaare ripu madaa piralepa loare mo ena lapo-para mo bret supu-para misa. Goa pua nipumi yaa-para adasaawa sana Gote-para ora pi loa bret mea piribia nipuna aanu kasa. Goa pua go aanumiri mo onaa rayo rumaa kasimi.
20 Gore nimu rayome eta mada no kirituare eta ebomere basket-nu 12-pela madu isimi.
21 Mo eta nisimi onaare ora adaapupe pirisimi. Aa 5,000 pirisimi pare nimumi ona nogo naakinuri nadipisimi.

Yesu ipa masaa madaa pora pamisa
(Mak 6.45-52; Jon 6.16-21)

22 Yesumi nipuna disaipel aanu lakesadaa nimu ipa ini mone pane aba pisimi. Go rabu nipu mo onaa mea rapatalo pisa.
23 Nipumi mo onaa rayo aba penaaloa nipu padane beten talo so rudu madaa pisa. Ribaa nipu padane-ma so rudu madaa pirisa.
24 Gore mo ipunu aba mo ipa rikiraana penaaloa po ripumi nimu polalo pisiminane ipisa-pulu nimu ipa masaana pa pirisimi.
25 Yapi pode lapaasa pare ribaa ogesi-daa pa yabaina Yesu nipu ipa masaa madaa ipua nipuna aanu piri-para epa opapasa.

26 Gore disaipel aanumi nipu mo ipa
masaana ipisa adoa pogolasaawa lalo:
Gore masalai meda epea kone sua pogo-
lasaawa paalame omoa puri palo yaasimi.
27 Go raburi aipapulu Yesumi nimu goa
lakesa: Puri mealepape. Ni epawade-ga
nimimi paalame naomalepape.
28 Go rabu Pita-me lalo: Aa Mudu, ora ne
yalia-daare ni page apo ipa madaa, ipu lo
lagi.
29 Yesumi lalo: Ne ipu sa. Pita mo
ipunu gimoare ipa masaa-nini pua Yesu
nipu aasa-para adolalo pisa.
30 Pare nipumi po ripu adoa paalame
omoa ipa ini ru-nane odobatalo pisa. Goa
pisa-daa nipumi lalo: Aa Mudu, neme ni
raba meape.
31 Go raburi aipapulu Yesu nipu kimi
ripinaasa. Goa pua nipu lakesa: Akeane
neme ni kone ogepusi rulaari ya? Neme
kone lapore akolo sae ya?
32 Goa puare nipu lapo so ipunu madaa
opasaawa pirisipi raburi po ripu dia sa.
33 Gore ipunu madaa pirisimide aanumi
Yesu-para beten loa nimumi lalo: Nere ora
Gote-na si yana simi.

Genesaret su-para Yesumi yaina ome onaa adaapu maepeaasa
(Mak 6.53-56)

34 Yesu-para nipuna moge riaae aanu-
para nimu ipa Genesaret rugulaama pua
mone pane pua opopasimi.
35 Go su-para piri onaamere Yesuna ini
agaa adesimi-pulu go su rayo-para pirisimi
onaa lakeloa yaina ome onaa rayo Yesu
piri-para lamua ipisimi.
36 Yesu nipu agaa mua nena mamina
rugi-nane yaina ome onaanumi oraa mo
inaloa ogesimi. Onaa rayome nipuna mam-
ina madaa kimi oraawa simina nimuna
yaina rayo epeaanasimi.

15

Gote-na rekena agaamere akuanuna agaa rabuaniaaya
(Mak 7.1-13)

1 Go raburi Farisi aanu-para rekena
agaana tisaanu-para Jerusalem su gimoa
Yesu nipu piri-para ipua simina nimumi
lalo:
2 Akolo nena disaipel aanumi niaana
akuanuna abana rekena agaa rasitimi?
Nimu eta nolalore rekena agaa rasua
nimuna ki oto* pua naradepeteme simi.
3 Gore Yesumi nimu-para lalo: Nim-
imi akeane abana kone pa saapiruaeme?
Goa pua nimimi Gote-na rekena agaa
rasamena.
4 Gore Gote-me gupa ta: Neme nena
ama aapa lapona agaa narasape ta. Aa
medame nipuna ama aapa-para wae agaa
teme onaare tu omalia ta.
5 Goa ta pare nimimi gupa teme: Aa
meda nipuna Aapa ama raba meape oyae
medaloma sua yapare wala Gote katoa tea.
6 Goa pua go rabu nipuna ama aapa raba
meapere palaina tea. Go kone sua nimimi
Gote-na agaa rasua nimina abana kone
waru suaeme.
7 Nimiri ora yaa agaa ne onaanu pimi.
Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me nimi
madaa agaa waru sade. Nipumi lalo:
8 Gote-me goa ta sa: Go onaanuri nimuna
agaame nina bi minasaaeme sa. Pare
nimuna lo robaa-para i koneme ni gimoa
re-para napimi.
9 Go onaanumi pa nimuna rekena agaa
mogeaawa ora Gote-na agaa lagema teme.
Goa teme pare nimumi nina bi pa amaa
minasaaeme ta.

Wae yaeme aanu wae kone masaaya
(Mak 7.14-23)

10 Go rabu Yesumi onaa nipu piri-para
ipulupa loa nimu gupa lakesa: Nimimi
pagoa kone waru salepape.
11 Aa medame eta agaa-para mea neme
rabu go yaeme nimu amulu namapaaya.
Dia, pare onaana robaa-para i kone amaa-
nane popalia-daare gome onaanu maoy-
aalia.
12 Go raburi nipuna disaipel aanumi
nipu-para lalo: Farisi aanumi nena remaa
pagoa nimuna pu robaa o talamede?
13 Gore Yesumi lalo: Nina Aapa yaa-para
pia nipuna maapu-para napoae yaae meda
opalia-daare pitaa apalae rasalia.
14 Mogo Farisi aanu madaa nimina kone
narubalepape. Gore nimu ini rubu pi aa-
rupa pimi pare ini rubu pi yago pora mada
nawatea. Dia, nipu lapo rata naaku-para
lopalipi.
15 Pita-me Yesu nipu gupa lakesa: Neme
go agaana re waru lapa sa. Niaame waru
makuaamona.
16 Gore Yesumi lalo: Nimi page kone
naimi-ga apo aanuna yago pimi pae?
17 Ora pagalepape. Gore oyae rayo agaa-
para neme yaenuri robaa ru-nane pea
raburi oge ada-para rubemede.

* **15:2:** Farisi aanuna rekena agaare go-rupa. Pora kimisu pamua goa pisimi. Waea apalae pua eta pua nape yae-daa, ki radepea eta pua nala pisimi. Go puaaware nimu ora epe ta kone isimi. Yesuna moge riae aanu kimisu aawa pua mo-rupa ki naradepene eta pa pua nisimi. Go rabu Farisi aanumi go aanumi waea pua niaana akuanumi gide rekena agaa rugutame simi. Pare nimuna waea pa rogaa saba pirua ki radepe radepe pala pirua nimu epe ta kone isimi. Gotena rekena agaame goa-daa nata, pa nimuna rekena agaa waria ratisimi.

18 Pare oyae meda robaa ru-nane pirua
agaa-para epea yaere gore kone raapu
epea-pulu onaanu amulu mapaalia.
19 Gore onaana robaa-parare wae kone
gupa imi. Onaa tu maomape kone-para ona
rasini meape kone-para ona paake yolape
kone-para paake nape kone-para yaa agaa
lape-para onaa medalomana bi rabuani-
aape kone-para go kone rayo robaa-para
sua peme.
20 Go yae rayomere onaa amulu ma-
paaya. Goa pea pare nimuna kone ratua ki
radepea eta nalimiri go konemere onaanu
amulu namapaalia. Ora dia.

Kenan su-para piri oname Yesu madaa kone rulasa
(Mak 7.24-30)
21 Yesu nipu go su gimoa nipu mo Tair
Saidon su-para pisa.
22 Goa pisa rabu Kenan su-para piri ona
medare go su-para pirisa-pulu nipu ipua
goa sa: Aa Adaa, nere Devit-na si yaade.
Neme ni odome omape. Wae remome nina
wane ora wae-rupa tea sa.
23 Gore Yesu nipumi agaa meda nalakesa
raburi nipuna kogono aanumi goa simi: Go
onamere e laama laama puaawa ne rata
mea ipula-ga neme wala penaala simi.
24 Gore Yesumi nimu agaa gupa lakesa:
Gote-me ni mea rapaasadere neme go Is-
rael su-para etapae sipsip menanu raba
meanolo mea rapaasa-daa ipisude sa.
25 Go rabu mo ona nipu ipua Yesuna kibu
re-para lopoa sana nipumi lalo: Aa adaa,
neme ni raba meape.
26 Gore Yesumi nipu agaa gupa lakesa:
Niaame nogo naakinuna eta mua pa
yananu agaa-para mea lopalimare epe ta.
27 Gore mo oname lalo: Aa Adaa, neme
ora lae pare mo yananumiri nimuna Aapa-
nuna eta ebo mea nemede.
28 Nipumi goa sa rabu Yesumi nipu-para
agaa gupa lakesa: Go ona nena kone rulae
ora adaape saena-ga ne madaa pina kone
saena palia sa Go agaa lakesa rabu mo nogo
aipapulu rekaasa.

Yesumi yaina ome onaa adaapu maepeaasa
29 Yesu nipu go su gimoa ipa ini Galili
repaa-para pisa. Goa pua nipu so rudu
madaa-nane pua pirisa.
30 Onaa adaapupe nipu piri-para epa kir-
itaawa ke wae ini wae aane poae agaa
maare yaina rado rado ome rayo lamua
ipua kiritasimi. Goa pisimi rabu nimuna
yaina rayo maperekeaasa.
31 Go raburi onaanumi mo agaa maare
onaanumi agaa lamina ke wae onaame
pora pamua to igipi igipini onaa epe-rupa
pirina adesimi. Goa pisa rabu go Israel su-
para piri onaame Gote-na bi minasaasimi.

Yesumi aanu adaapupe gupa 4,000 eta kasa
(Mak 8.1-10)
32 Yesumi nipuna disaipel aanu-para ip-
ulupa loa gupa lakesa: Neme go onaanu
odome omalo. Yapi repo ni raapu pirama-
pulu nimu reaeme omoa pimi. Gore neme
nimuna ada penaatoa. Nimu pua pora-nia
pa lopalimi.
33 Gore nipuna aanumi nipu goa lakes-
imi: Go su-parare onaa adaapupe pimide-
ga bret akea pua mua go aanu adaapu
mada rumaalima yapae simi.
34 Gore Yesumi nimu agaa gupa misa:
Nimina bret-re akepu raapo saapimi? Gore
nimumi lalo: 7-pela saapima. Enare
padane padane oge enasi saapima simi.
35 Gore Yesumi mo onaa rayo-para su
amaa piralepa sa.
36 Goa pua nipumi mo 7-pela bret-para
mo ena oge oge-para mua sana Gote-para
ora pi loa piribisa. Goa pua nipuna disaipel
aanu kanaloa mo aanumi onaa rayo rumaa
kasimi.
37 Goa pua mogo aa rayome mo eta no
kiritua simina disaipel aanumi eta ebo bas-
ket 7-pela madu isimi.
38 Gore aanuri ora adaapupe 4,000
pirisimi pare onaa nogo naakinuri
nadipisimi.
39 Yesumi mo onaa rayo nimuna ada pe-
naaloa nipuri ipunu madaa pirua Magadan
su robo-para pisa.

16

Yesu-para napiaa meda pali rabu adal-imi simi
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)
1 Farisi aanu-para Sadyusi aanu-para
ipua Yesu epa ko tisimi. Gore nimumi lalo:
Puri pane napia kogono meda paina ni-
aame adamona simi. Goa pali rabu Gote-na
puri mua nipuna kogono paari ria lamona.
2 Gore nipumi lalo: Naare pabalaina
nimimi so yaa madaa moae kane ademe
raburi nimimi abiare pani palia teme.
3 Gore ribaa reko rabu page yaa-para
koborea raburi po ripu ipua yai ipu palia
temede. Gore nimimi so yaa-para adoare
gupa temede-ga abia go di raburi nimimi
oyae adoa yapare mada na-adalimi?
4 Abia go yapi di madaa piri onaanu
nimiri wae pupitagi nape onaa pirua Gote
madaa kone narulaeme. Neme napiaa ko-
gono panolo teme pare neme mada namea
waatoa. Nimiri Jona-na pisade kogono
padanere adalimina. Goa loa nimu gimoa
pisa.

Farisi aanu-para Sadyusi aanuna yis-na saa agaa
(Mak 8.14-21)

5 Gore Yesuna disaipel aanu nimu ipa
kenaawa mone pane pisimi pare bret
medaloma namea ipisimi.
6 Gore Yesumi nimu-para lalo: Nim-
imi waru adalepape. Mo Farisi aanu-
para Sayusi aanuna bret ma-adaape yis*
madaare waru adalepape.
7 Gore nimuna bipa goa simi: Niaame
bret namea epa amaade madaa ta pae kone
isimi.
8 Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimi kone
waru narulaeme-ga akeane niaare bret
naima lame?
9 Gore nimimi abi na-ademe? Gore nim-
imi go bret aa 5,000 onaame nisimi remaa
aba kone rugulaarimi? Goa pisu rabu
nimimi eta ebome nu akepu raapo madu
isimi ya?
10 Gore neme bret 7-pela mo aanu 4,000
mea kasudere go madaa naniminaaeme?
Goa pua nimimi mo ebonuri nu akepu
raapo madu isimi ya?
11 Neme nimi-para pa bret madaa
nalawade-ga akeane nimimi nanimi-
naarimi? Gore nimimi mo Farisi aanu-para
Satyusi aanu-para nimuna bret ma-adaa
yaape yis-ri waru adalepape lawade sa.
12 Goa wala sa-pulu go rabu nipuna di-
saipel aanumi bret ma-adaa yaape yis-na
agaa-daa nalaade kone isimi. Dia, pare
nipumi Farisi aanu-para Satyusi aanuna
agaa ta kone isimi.

Pita-me Yesuri Onaa Raapu Pirape Aa lo lapaasa
(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Yesu nipu mo Sisaria Filipai adaare-
para pisa raburi nipumi nipuna disaipel
aanu gupa lakesa: Onaanu nimi Raapu
Pirape Aare aapi teme pae?
14 Nimumi lalo: Gore onaa medalomame
nere Jon Baptais teme. Medalomamere
nere Elaija teme. Medalomamere ne Jere-
maia yapalo Gote-na agaa lakene aa yapalo
gupa teme.
15 Gore Yesu nipumi lalo: Nimimiri ni
aapi teme ya?
16 Gore Saimon Pita-me gupa sa: Nere
Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya-pulu ne
Gote-na Si yaade sa.
17 Gore Yesu nipumi lalo: Jon-na si Sai-
mon nere raaname waru omape. Go su
amaa piri onaa medame neme go lae agaa
nateme pare nina so yaa-para pia Aapame
ne go agaa lagiaana.
18 Gore neme ne lagialo: Ne Pita-re ne
puri pane aana nona piane-ga ne madaa
nina ruru pirinalo onaa warialua. Goa
palua-pulu Satan-na omape purimi go ruru
onaa mada narabuaniaalia.
19 Gore so yaa-para ia surube suna pora
gaape lobape ki neme ne gialua. Oyae
meda neme go su amaa pa saapiraliri gore
Gote-me so yaa-para page pa saabalia. Go
page neme go su amaa yae esepealiri so
yaa-para page Gote-me maesepeaalia.
20 Yesu nipumi agaa puri paloa disaipel
aanu-para gupa lakesa: Nina bi Krais
yaade-ga onaa meda nalaketapape sa.

Yesu nipu omoa wala matmat-para rekalua sa
(Mak 8.31–9.1; Luk 9.22-27)

21 Go raburi Yesumi nipuna disaipel
aanu-para orope epaliade yapi di rabu ni
mada goa palimilo lapaasa. Nipumi nimu-
para gupa sa: Ni Jerusalem su-para palua
rabu makuaae aanu-para aa mudunu-para
Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para rekena
agaa tisaanu-para nimumi ni radaa adaa
manaawa tu maomaawa rogaalimi. Goa
palimi pare yapi repome matmat-para
pirua wala rekalua sa.
22 Gore Pita-me nipu mo nebo-nane
lamua pua sana nipu gupa lakesa: Aa
Mudu, nere ora goa napina. Go wae yaenu
ne madaa naepena
23 Gore Yesumi wala pereke tua adoa lalo:
Nere Satan yaana. Nere nina masaa-nane
gimoa pupu. Nemere Gote-na kone na-
adoa nina kone mea pereketalo lae? Dia,
pare su amaa piri aa-na kone meaena.
24 Go raburi Yesumi nipuna kogono aanu
gupa lakesa: Gore onaa rayome nina kone
mua ni ratalimi-daare nimuna kone rabua-
niaawa nena repena polopea mea rua ni
rata mea epape.
25 Gore pa aa meda nipuna yogane pa
irulu saapitia-daare gore nipuna wasupa
page etapalia. Pare onaa rayome ni madaa
kone rulaawa epe-rupa mapiraape kone
mealimi.
26 Gore pa aa padaneme su amaa oyae
rayo saapiralia-daare nipuna kone wasupa
etapalea. Go rabu go oyae rayome nipu
akepu aba mealia ya? Onaana kone wa-
supa etapali-daare ora wala na-adasaalia.
27 Abiare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri
nipuna Aapana epe paana purimi nipuna
ensel-nu raapu epalia. Go raburi onaa
rayo nimuna kogono peme-rupa mada yoto
katea.
28 Pagalepape. Onaa medaloma go pimiri
abi naomalimi pare nimumi Onaa Raapu
Pirape Aa-na Sina puri mea epalia rabu
adalimi.

* **16:6:** Bret adaa nalo lopaemede yist madaa saa agaa. Gore gupa Farisi aanu-para Sadyusi aanuna agaa oge meda nimi madaa epalia-daare nimi maoyaalia-ga adalepape sa.

17

Yesuna tore rado piane aasa
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

1 Yapi di oraapu aba penaloa Yesumi Pita-para nipuna ame Jems Jon laapo page nimu mua sana so rudu medana ora so madaa lamua opapasa. Goa pua nimu agu raapo pua pirisimi.
2 Gore go aa repona ini agaana nipu adobaina Yesuna to perekea rado nona piane aawa pirisa. Nipuna ini agaa-parare naare ipulae-para ade nona pisa. Nipuna mamina oyaere yaako pu tua lepo lepo atasa.
3 Goa pua Moses-para Elaija lapo ipua Yesu raapu agaa lalaina adesimi.
4 Pita-me goa adoa Yesu gupa lakesa: Aa Mudu, niaa go-para pima pare ora epe ta. Gore neme pokaalo ada repo go-para pano. Medare nena medare Moses-na medare Elija-na warialua.
5 Nipumi go agaa pena lala pirina paa pu kipiae moae medame nimu rigitisa. Go moaena ru-nanere agaa meda gupa sa: Go naakiri ora nina epe Si. Neme nipu madaa pedo waru pe. Goa pe-ga nipuna agaa pagalepape sa.
6 Gore mo aanumi go agaa pagoa simina pururumi omoa paalame omesimi.
7 Gore Yesu nipu nimu piri-para ipua nimu gupa epa lakesa: Nimi paalame nao-malepape. Nimi rekalepa.
8 Goa sa raburi nimumi adasaawa aanu meda napirina Yesu nipu padane-mare adesimi.
9 Nimu so rudu gimoa ora kilipita pulaina Yesumi nimu-para puri paloa gupa lakesa: Nimimi abia go adamede yaere onaa meda ora napua laketapape. Ora nalapae piral-iminare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri matmat-para wala rekalua sa.
10 Gore nipuna aanumi nipu gupa lakesimi: Akeane mo rekena agaa tisaanumi mo Elaija aba epenalo teme?
11 Gore Yesu nipumi gupa lakesa: Elaija ora aba ipuare nipumi oyae rayo managola salia sa.
12 Pare neme nimi lagialo: Elija-re aba ipisa pare onaanumi nipu na-ademe pare nimumi wae kone sua Elaija-para pisimi. Apo waea pisimide konere Onaa raapu Pirape Aa radaa manaalimi sa.
13 Yesumi goa sa rabu nipuna disaipel aanumi Jon Baptais-para lakesa-daa nimi-naasimi.

Yesumi wae remo piri naaki meda mae-taasa
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-42)

14 Nimu onaa rayo piri-para pua opa-pasimi raburi aa meda ipua Yesu madaa rumu koba pua agaa gupa misa:
15 Aa Adaa, nemere nina naaki madaa odome omape. Nipu oro yaalo maeyaawa repena sulaa-para page ipa-para agu ata-pia.
16 Neme nena disaipel aanu piri-para lamua pe pare nimumi mada namaperekeaeme.
17 Gore Yesumi nipu lakesa: Go onaa nimiri kone narulaawa pimi. Nimina robaa-parare o ta. Nimi raapuri ni rana akepu raapo piralua ya? Nimina kedaare neme rana akepu raapo rialua ya? Gore mo naaki ni piri mea ipulupa sa.
18 Yesumi mo wae remo-para puri pane agaa loa sana mo naaki nipuna wae remo mea rubaasa raburi go naaki ora aipapulu rekesa.
19 Go raburi Yesu agu raapo pirina nipuna disaipel aanumi ipua gupa epa lakesimi: Ake pua niaame go wae remo mada namea rubema?
20 Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimimi nina agaa robaa-para waru namea imi. Pagalepa. Nimimi Gote-na agaa mo repena kamana oge ini nona piane robaa-para mea salimiri nimimi go su rudu madaare ne lusu rua mogo-nane pu teme raburi mada palia. Goa ogesi-daa kone rulalimiri nimimi kogono rado meda rayo mada pu kiritalimi.
21 Go-rupa wae remo mea rubapere pora padane ia-daa nimimi beten lo eta madaa niti pua go remo mada mea rubalimi.

Nipu omoa wala rekalua rana laapo lakesa
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)

22 Gore Yesuna disaipel aa rayo Galili su-para epa pirisimi rabu Yesumi nimu-para lalo: Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nimumi iaanu mea kateme.
23 Goa puare nimumi nipu tu maomaawa mea rogaalimi. Goa palimi pare wala yapi repome matmat-para wala rekalua. Go raburi mo onaanuna kone-parare ora kedaame waru omesimi.

Yesumi lotu ada raba meape mone takis lopasa
24 Wala orope Yesu-para nipuna disaipel onaanu-para Kaperneam su-para pisimi. Go raburi no lotu adana mone takis mi aanumi Pita-para gupa epa lakesimi: Gore nimina tisaa-mere lotu adana takis mone-re lopata ya?
25 Gore Pita nipumi e loa sana no ada ru-nane pua odobasa rabu Yesumi nipuna agaa aba loa Pita agaa gupa misa: Sai-mon, nemere ake kone sae ya? Go su amaa aa mudunu-parare aapimi mone takis lopateme ya? Gore nimuna ruru onaame lopateme pae pa kimisu aa ruru radonumi lopateme ya?

26 Gore Pita-me lalo: Pa kimisu aa ruru
radonumi lopateme. Gore Yesumi lalo:
Nimumi goa peme-pulu nimuna rurumi
takis nalopaina.
27 Goa peme pare neme nimuna kone
namaoyaalua-pulu ne mo ipa ini-para pua
ena agona pua sa. Ena ora aba mealiri
nipuna agaa olape. Goa puare ena gona
agaa-para mone salia rabu mua saa lapo
ratana lotu adana mone takis mea kalape
sa.

18

So yaa-para aa muduri aapi ya?
(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

1 Go raburi disaipel aanumi Yesu piri-
para ipua lalo: Gote-na Surube Su-parare
aapi aa mudu pitia ya simi.
2 Gore Yesumi naaki oge meda ipu loare
nimuna rikiraana mapiraasa.
3 Goa pua nipumi lalo: Pagalepa. Nimina
kone perekea oge nogo naaki-rupa piral-
imiri Gote-na surube su-para mada adal-
imi.
4 Onaa rayome oge nogo naaki-rupa
piralia-daare go onaanumiri Gote-na Surbe
Su-para aa mudu piralimi.
5 Gore onaa rayome nina bi loa oge nogo
naakinu-rupa epe kone su raba mealimi-
daare gore ni-para page goa palimi.

Pupitagi nape kone
(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

6 Go oge nogo naakinuri ni madaa
kone rulaeme. Goa pea-ga onaa medame
nimuna kone rulae yae maoyaaliiare gore
nipu mua adaa aana-me maa-para opeme
adibaawa ipa ini-para mea rubalimiri ora
epe ta.
7 Go su amaa onaanuri oro yaalo
wae yaenumi nimuna kone rulae yae
maoyaata-pulu odo ora waru pea. Gore
oro yaalo wae yae epea pare go wae yae
mea epea onaanuri odo ora waru pea.
8 Gore nena kimi page aame page ne
pupitagi manaali-daare gore ki aanu kepea
rubalepape. Gore nena ki aa padane-ma
aaware ne oro yaalo epe-rupa piraliri ora
epe tea. Pare nena ki aa lapo rata pa aawa
pirua wae yae paliri naudini repena sulaa-
para mea rubalimi-pulu ora o tea.
9 Go page nimina inimi wae yae meda
adalimiri nena ini rasu rubalepape. Gore
nena ini padane-ma aaware epe-rupa ora
yaalo pirali-pulu ora epe tea. Pare nena
ini lapo rata pa riaawa pupitagi naliri ne
repena sulaa-para mea lopalimi-pulu ora o
tea.

Sipsip etapae-na remaa
(Luk 15.3-7)

10 Nimimi waru adoa go oge onaanu
narabuaniaatepape. Dia, gore neme nimi
lagialo: Nina so yaa-para pi Aapana ensel-
numi nogo naakinu waru adoaawa su-
rubea.
11 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri su
amaa ipua wae-rupa etapae onaanu raba
mulalo ipisu.
12 Nimimi ake kone salimi ya? Aa
medame sipsip 100-pela punalia pare
mena sipsip padane etapalia raburi mada
naesapalia ya? Gore nipumi mo 99-pela
mena sipsip medaloma pa ainaloa nipumi
go mena sipsip padane asapula palia.
13 Neme ora nimi lagialo: Mo sipsip eta-
paaliade pare asapua adasaawa muare mo
aa nipumi raaname omalia. Goa puare mo
mena medaloma pa aemenuri nimu madaa
go-rupa raaname naomalia.
14 Gore nimina so yaa-para pia Aapamere
go oge nogo naakinu-rupa etapalimina
kone naia.

Niaana amenumi pupitagi nalimiri raba meamina

15 Gore nena ameme ne-para waea
paliare ne pua nipi lapo meda-para pirua
nena amena wae yaenu mea waalape.
Gore nena agaa pagaliare gore nena ame
wala epe-rupa piralipi.
16 Go page nena agaa napagaliare neme
agaa pagaliade aa medalomana aba lamua
pua tapape. Goa pua nimi repore mo aa
laketa pulupape.
17 Pare nena agaa napagaliare gore neme
lotu ada-para piri onaa lakelape. Go lotu
ada-para piri onaana agaa page napagalia
gore nipuna agu raapo pora pamina gi-
malepape. Go rabu nipu Gote-na agaa
napage aa-para takis wae-rupa mi aa-para
go-rupa nona piane pitia.
18 Gore neme nimi lagialo: Oyae rayo
go su amaa rogaa salimiri Gote-me so yaa-
para page rogaa salia. Pare go su amaa
esepe salimiri Gote-me so yaa-para page
esepesaalia.
19 Gore neme ora nimi lagialo: Nimina
rikiraana piri onaa laapome kone padane
sua oyae meda mulalo beten tepere gore
nina so yaa-para pia Aapame nipi mada
gialia.
20 Gore onaa repome page lapome page
nina bi madaa kone rulaawa ada padane-
para kirita piralimiri nimu raapu piralua.

Kogono naakimi yago nagimea remaa

21 Go raburi Pita nipu Yesu piri-para ipua
agaa gupa misa: Aa Mudu, nina ameme
ni-para waea pina neme nipuna wae kone
rana akepu raapo mea rubalua ya? Rana
7-pela pina gimalua ya?
22 Gore Yesumi nipu lakesa: Neme rana
7-pela pina gimape pi-daa nalawade. Dia,
pare 70-pela taims 7-pela nipuna waea mea
rubape.

23 Go madaare Gote-na Surube Suri gorupa yaade: Aa mudu king meda pirua
nipumi yago mi kogono naakinu maredepo
yatalo pea sa.
24 Nipumi yago maredepo yainaloa ripima pisa rabu kogono aa meda lamua ipisimi. Nipuna yagore ora adaapupe, niaame mada nadipialima. Ora adaapu foti
milion kina-rupa teme.
25 Pare mo aame mogo mone yago mada
na-abutea-pulu nipuna aa adaame gupa
lakesa: Go aa nere ora kogonome adini
aa-rupa piraina. Go rabu nipuna onapara nipuna nogo naaki-para oyae rayopara kabalimina. Goa pua go mone-re mo
yago medaloma abutea.
26 Goa sa rabu mo kogono naaki nipu
mo aa adaana kibu-para rumu koba pua
adaniaa pirua lalo: Neme ni odome omape.
Go yago rayore neme mada abutua.
27 Go kogono naakina aa adaame nipu
madaa odome omoa nipu pirina gimisa.
Goa pua nipuna yago mone page gimisa.
28 Go rabu go kogono naaki nipu amaa
puare nipuna padane kogono pi naaki yago
pua adesa. Go aare nipuna yago mone
ogesi 40 kina go aa madaa isa. Go aa adesapulu nipumi mo aa-na maa regepeminua
lalo: Neme nina yago rayo abulape.
29 Goa pisa-pulu nipuna kogono padane
pi aa nipu rumu koba pua agaame gupa
ogesa: Neme ni odome omoa ni ado pirape.
Neme yago mada abutua.
30 Pare nipumi gimi omoa kalabus ada
mapataasa. Goa pua nipuna yago abunalo
mada esepeaalia.
31 Gore mo kogono padane pisimi aanumi go kone adoa nipuna robaa-para o sa.
Goa pua rayo nimuna aa adaa piri pua
puaa lakesimi.
32 Go raburi aa adaame mo kogono naaki
ipu loa gupa lakesa: Nere kogonome adini
naaki wae yana. Abade neme ni piri ipua
re epa lae-daa nina yano rayo gimawade.
33 Neme abade ne padane odome
omesude-ga akeane nena kogono padane
pi naaki odome naomae ya?
34 Gore nipuna aa adaame nipu-para ratu
yawoa nipu kalabus ada-para mea rapaasa.
Goa pua nipu radaa manaawa nipuna yago
rayo abunaloa mada esepealimi.
35 Go rabu Yesumi lalo: Nimi rayona
koneme nimina amena wae yae namea
rakepealimiri nina so yaa-para pia Aapame
page nimi-para goa palia.

19

Yesumi onaa rasini meape kone madaa agaa lakesa
(Mak 10.1-12; Luk 16.18)

1 Yesumi go agaa aba lo kiritua Galili su
gimoa mo ipa Jordan-na mone pane pua
Judia su ru-nane pisa.
2 Go raburi onaa adaapumi nipu rata
mea ipisimi rabu nipumi yaina ome onaa
go su-para maepeaasa.
3 Gore mo Farisi aanumi Yesu ko tulalo ipua lalo: Gore niaana rekena agaa
madaare aa medame nipuna ore pa amaa
mada gimalia ya?
4 Yesumi lalo: Gore nimi abade go agaa
buk-para gupa nadipisimi ya? Aba ripiare
Gote-me oyae rayo waria sana ona aa lapo
aba warisa.
5 Goa pisa-ga aa medame nipuna Aapa
ama gimoa nipuna ona raapu padane-para
piralipi. Go rabu nipu lapore ora padane
piralipi.
6 Goa pisa-pulu nipu lapo padane-rupa
piralipi. Gore Gote-me aba nipu lapo makibuma lapaasa-pulu wala repaaya mada
narugulalipi sa.
7 Gore mo Farisi aanumi nipu gupa
lakesimi: Goa lae pare Moses-na rekena
agaamere aa medame nipuna ona rasini
pepa tua kaloa nipu penaalape taasa.
Akeane gupa sa ya?
8 Gore Yesumi nimu lakesa: Nimimi agaa
napagoa wae kone imi-daa Moses-me nimina ona rasini pora mea waasa. Pare ora
abade Gote-me oyae warisa rabu go pora
naisa.
9 Neme nimi gupa lagialo: Gore aa rayona orenumi aa paake nanalia pare aanimi
pa mea ratua ona rado meda mealimidaare go aanu nimumi ona paake yone aarupa piralimi.
10 Gore Yesuna disaipel aanumi nipu
lakesimi: Gore aa nipu mo ona raapu agu
aawalipiri ora epe ta simi.
11 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Onaa
rayome go agaa mada napago kiritalimi.
Gote-me abade nimu puri pane agaa lagisade.
12 Paga, aa medalomame kone rado
rado salimiri nimumi ona mada nayoteme. Medaloma nimuna amanumi madisimi rabu abe aa aeme. Aa medalomamere abade nimuna ru mu pasimipulu nimumi ona mada narumaasimi. Aa
medalomamere Gote-na Surube Su madaa
kone sua ona narumaasimi. Aa meda go
agaa pago kiritaliare nipumi mada palia.

Yesumi oge nogo naakinu agaa mana lakesa
(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Go raburi Yesu piri-para oge nogo
naaki medaloma lamua ipisimi. Gore
nipumi nimuna aalu madaa ki sua beten
lainalo mea ipisimi. Goa pisimi pare

nipuna aanumi mo onaanu-para ratu yawesimi.
14 Go rabu Yesu nipumi lalo: Goa nat-apape. Go nogo naakinuri ni piri-para epenaatapape. Gote-na Surube Suri go nogo naaki go piane-me mada mealimi.
15 Goa loa sana nipuna kimi aalu madaa su kiritua nipu go su-para gimoa pisa.

Aa ogege aa medame oyae adaapu isa (Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Aa meda Yesu piri ipua goa epa sa: Tisaa, neme akea pua ni epe-rupa oro yaalo piralua ya?
17 Gore Yesumi nipu agaa misa: Akeane neme ni-para epe yae madaa agaa epa meae? Aa padane-ma epe ta. Gore ne ora epe-rupa piralua kone saliri neme Gote-na rekena agaa rayo waru ratape.
18 Gore mo aame nipu gupa agaa misa: Go rekena agaare ake ya? Gore Yesumi lalo: Neme aa meda natu maomape. Neme ona paake nayolape. Neme paake nanape. Onaa meda-para yaa agaa nalape.
19 Nena ama aapanu raapu pawa pirua nimuna bi minasaape agaa pagape. Nena ada lapa piri onaanu raana ome-rupa nena yago meda raana omape.
20 Go rabu mo aame Yesu gupa lakesa: Mo rekena agaa rayore aba pago kirite. Goa pawa-ga meda abiare ake palua ya?
21 Gore Yesumi nipu lakesa: Neme ora epe-rupa pitua kone saliri nena oyae rayo madaa mone mua onaa naraanu kalape. Goa paliri nena epe yoto so yaa-para salia. Goa pua ni rata mea epape.
22 Go raburi mo ogege aame go agaa rayo pagoa kedaame omo pirisa. Gore nipumi oyae adaapu isa-pulu go yae rumape kedaame omesa.
23 Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo: Amo ne oyae adaapu i onaanuri Gote-na Surube Su-para popere kalai peme sa.
24 Agaa meda lagialo: Kamel mename noae kego-para pola pea pare ora kalai pula pea. Goa pea pare amope aare so Gote-na Surube Su-para polalore apo mename noae kego-para kalai mada pua palia.
25 Gore nipuna aanumi go agaa pagoa nimu waru pogolasaawa nimumi lalo: Goa pea-ga oro yaalo kagaa pirape konere aapimi mealia ya?
26 Gore Yesumi nimu waru adaaba sua lalo: Onaanumiri oyae mada napalimi pare Gote-me oyaeyae rayo mada palia.
27 Nipumi goa sa raburi Pita-me nipu-para gupa sa: Pagape, niaame niaana oyae rayo gimoa ne rata mea epa amaade. Goa pa amaade-ga niaamere ake mealima ya?
28 Gore Yesumi nimi ora lagialo loa gupa lakesa: Orope kagaa yapi di opaliade raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri epe king siaa madaa piralua. Go raburi nimi ni rata mea ipua nimi page epe king siaa 12-pela madaa pirua Israel onaana ruru 12-pela madaa koso lape agaa pagalimina sa.
29 Go rabu onaa rayome abade ni madaa kone rulaawa nimumi nimuna ama aapa nogo naaki ame baaninu page maapu oyae rayo gimisimi-pulu nimumi apo oyaeyae nona piane yoto ora waru mealimi. Goa pua nimu oro yaalo epe-rupa kagaa piralimi.
30 Abia onaa adaapu riri-nane pimi pare wala orope masaa-nane pimi onaa aba ripia epalimi. Goa pua nimu riri-nane epalimi.

20

Wain maapu-para kogono pi naakinuna remaa

1 Gore Gote-na Surube Su-na agaa gupa ia sa: Aa medame nipuna wain maapu surubisa. Goa pua nipu ora abasade yapipu wain maapu kogono pinalo onaanu mula pisa.
2 Gore nipumi mo kogono naakinu raapu kone padane suare go yapi padanemere ten kina meama palimi sa. Goa loare nimu mo wain maapu-para kogono pula penalo mea rapaasa.
3 Goa puare naare rapataina nipu kiritae su-para pua sana aa medaloma pa aina adesa.
4 Gore nipumi go aanu gupa lakesa: Nimi page neme epe mone mada gialua-ga wain maapu kogono pula pulupa sa.
5 Goa loa nimu pisimi. Gore naare pabola pulaina page aa medaloma wala agu mea rapaasa.
6 Gore ora aebo ribaa talo palaina maket-para pua aa medaloma pa aina adesa. Go rabu nipumi lalo: Nimi go naare raama puaina ake ado piaeme ya?
7 Gore nimumi lalo: Niaa kogono giape aa meda dia yaade simi. Gore nimi page mo wain maapu-para kogono pua pipa.
8 Ora ribaa sa raburi mo wain maapuna aaraame surube aa gupa lakesa: Neme kogono naakinu yaaloa nimuna mone kalape. Orope epamede kogono naakinu kalaama kalaama pua aba ripia epamede kalo kiritape.
9 Gore aebo 5 klok raburi kogono epa pisimide aanumiri ten kina agu kasa.
10 Gupa misimi pare ora abade epa pisimide aanumiri nimu mone ora adaapupe mealima kone isimi. Pare dia nimu page 10 kina agu meama pisimi.
11 Nimumi muare mo maapuna aaraa ratu yawesimi.
12 Gore nimumi gupa simi: Go aanuri pena go epaade pare nimu kogono ogepusi

pamede pare nimu mone niaa giaede-rupa agu mealeme. Niaamere naare paalu kogono radaa pi pa amaa sima.
13 Nimumi goa simi raburi mo maapuna aaraame nimuna aa padane-mare gupa lakesa: Adami aa, neme ni namakiraate. Gore abade saa agaa lapade rabu neme ten kina gialua laede.
14 Gore nena mone mua pu. Abade neme ne gisude-rupa orope meawade aanu page gode-rupa katoa.
15 Gore nina go mone-me page nina yada pulalo paluare gore mada dia? Neme epe kone sawade pare nena pu-para udipa kone sae ya?
16 Go rabu Yesumi lalo: Goa pea pare orope epeme onaanuri nimu aba riri-nane popalimi. Yapare aba ripia epeme onaanuri wala orope epamede.

Yesu nipu omoa matmat-para wala rekalua sa
(Mak 10.32-34; Luk 18.31-33)

17 Yesu nipu Jerusalem su-para polalore nipuna disaipel aa 12-pela mea pisa. Nimu pora-nia pulaawa disaipel aanu agu raapo-para gupa lakesa:
18 Pagalepa. Abia niaa Jerusalem su-para baina. Go-parare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri miru irae aa mudunu-para rekena agaa tisaanu mea kateme. Go rabu nimumi koso lape agaa loa tu maomalimi sa.
19 Gore nimumi muare onaa ruru radonu mea kanaloare nimumi wae ero agaa loa repena unimi tuare repena polopea-para tu maomalimi. Goa pua rogaalimi pare yapi repome matmat gimoa wala rekalua sa.

Jems Jon nipu lapo aa adaa piri talo pisipi
(Mak 10.35-45)

20 Go raburi Sebedi-na oremere nipuna naaki lapo Yesu piri-para lamua ipisa. Gore go ona nipumi rumu koba pua su adaniaawa oyae meda madaa Yesu-para ogesa.
21 Gore Yesumi nipu agaa misa: Nere ake raana pea? Go oname lalo: Ne aa mudu pirali rabu naa naaki laapore meda nena popo ki-nane pirina meda koya ki-nane pirina sa.
22 Gore Yesumi nipu lakesa: Mo reke mulalo paape yaere nipumi waru na-adepe. Gore nipimiri go neme ipa naluade kap madaare radaa pi ipa mada nalipi ya? Gore nipumi lalo: Saa mada nalipa sipi.
23 Gore Yesumi nipu lakesa: Nina kap mada nalipiri gore epe ta pare nina popo ki-nanepara koya ki-nane lapore aapi piralia palo go agaare neme-daa namakuaayo sa. Apo pirape siaanuri Aapa nipuna managola saaya.
24 Mo 10-pela disaipel nimumi go remaa pagoa mo ameaya ratu yawesimi.
25 Goa pisimi pare Yesu nipumi nimu ipulupa loa sana nimu-para lalo: Nimimiri ademe. Ruru radona aa mudunumi onaa rayo rabuniaawa nimi puri waru paboa nimuna agaa ora pagalepape teme sa.
26 Aa mudu medaloma goa peme pare go konere nimi rikiraana nasaapiralepape. Dia, pare aa meda nimina rikiraana aa mudu piritalo paliare gore nimi raba meape kogono aa aba piralia.
27 Aa medame ni mudu piralua kone salia-daare gore nimi raba mi aa-rupa aba pirina sa.
28 Onaa Raapu Pirape Aare nipu raba mua nipuna kogono paminalo-daa naipisa. Dia, pare onaa adaapu raba mua nimu madaa epa omalalo ipisade. Goa pua nipuna kone wasupa nimu raba meapena katalo ipisa.

Yesumi ini wae aa laapo maepeaasa
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

29 Gore nimu Jeriko su gimoa pisimi raburi onaa adaapumi Yesu nipu rata mea pisimi.
30 Gore mo ini rubu pi aa lapo mo pora aane-nane pirisipi. Nipumi Yesu epea remaa aba pagoa nipumi puri paloa nipumi gupa yaasipi: Nere Devit-na si neme saa laapo madaa odome omape.
31 Goa sipi rabu onaa rayome nipina agaa loraatepa loa nipu-para ape simi. Yapare nipumi go agaa rasua wala ora puri palo yaasipi: Aa Adaa, nere Devit-na si-ga neme saa madaa odome omape sipi.
32 Gore Yesu nipu pua rekaawa nipu yaaloa lalo: Neme nipiri ake pano ya?
33 Gore nipumi gupa sipi: Aa Adaa, neme saana ini maepeaaina kone salepa.
34 Gore Yesumi odome omoa nipuna ini maepeaasa. Ora go raburi nipuna inimi oyae waru adoa simina nipu page Yesu rata mea pisipi.

21

Yesu nipu Jerusalem su-para aa mudurupa pisa
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

1 Nimu Jerusalem su-para re-para pua opapasimi rabu Rudu Oliv re-para epa pirisimi. Go-parare Betfage su adaare meda aasa. Go rabu Yesumi nipuna disaipel aa lapo mea rapaasa.
2 Nipumi go aa lapo gupa lakesa: Mogo adaare-para pulupa. Puare donki mena si agiaaya lapo apo opeme adiba aaya-ga pua adalepape. Nipimi pua koloa mea ipulupape.

3 Gore aa medame nipi-para agaa meda
epa teare nipimi nipu gupa laketapape: Aa
Adaa nipu kogono go donki mena madaa
ia-pulu nipu saa mea palipa. Goa tepe rabu
aa medame donki mena mea rapalia.
4 Go pisipina kogonore abade Gote-na
agaa lakene aame gupa sa:
5 Abia Saion su-para piri onaanu gupa
laketapape: Aa mudu abia nimi piri apo
ipula-daa. Nipu kone pawa sua donki mena
masaana pirua no epea-daa. Nipumi mo
oge donki mena si onaa meda abi napiri
madaa pia sa.
6 Gore mo disaipel aa lapomere mo
Yesumi lakesa-rupa goa pua pisipi.
7 Nipumi mo donki mena adibae yare
pua mua nipuna adaa mamina-nu donki
mena masaa mada sua ipisipi. Goa puare
Yesu nipu so donki mena masaana pirisa.
8 Nipu pirua ipisa rabu onaa adaapu-
peme so pora repaa repaa rekasimi. Go
rabu medalomame nimuna mamina-nu
pora-nia mea saapisimi. Medalomamere
repena alanu yado saapisimi. Gore Yesumi
rabuama epenalo pisimi.
9 Go rabu onaa adaapu medaloma aba
riri-nane pisimi medaloma pa aapu-nane
ipua gupa yaasimi: King Devit-na siri ipula-
daa. Nipuna bi minasaamina. Aa Mudu-na
bi mea ipula-daa nipuna bi minasaamina
yaasimi. Gote ora sone pia adaa aa-na bi
kalamina yalaama pua mea ipisimi.
10 Yesu nipu Jerusalem su-para pisa
raburi mogo adaare-para piri onaa rayo
pogolasaawa simina go aare aapi ya simi.
11 Gore mo nipu raapu pisimi onaame
lalo: Gote-na agaa lakene aa Yesu simi.
Nipu Galili su robo-para adaare Nasaret-
para piri aa yaade simi.

Yesumi lotu ada-para oyae kabe aanu ratu tisa
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

12 Yesu nipu mo lotu ada ru-nane pua
odobaawa nipumi lotu ada-para pisa rabu
mone oyae ropo pi aanu amaa-nane ratu
tisa. Nipumi pua mone ini ropo pi aanuna
reke lakepe rubebe pua yaanu kabe aa-
nuna rekenu lakepe tisa.
13 Goa puare nipumi agaa gupa lakesa:
Gote-na agaa i buk madaare nipumi gupa
ta: Nina adaare beten lape ada lo bi ma-
alimi pare nimi paake ne aanuna kaledape
ada-rupa perekea ma-arimina sa.
14 Yesu nipu lotu ada-para pirina ini wae
onaanu-para aa wae onaa medaloma nipu
piri-para ipisimi. Goa pisimi rabu nipumi
nimu maepeaasa.
15 Goa pisa pare Gote-na miru irae aa
mudunu-para mo rekena agaa tisaa aanu-
para nimumi mo Yesumi napiaa kogono
pina adesimi. Gore mo nogo naakinumi
lotu ada-para pirua gupa simi: King Devit-
na sina bi minasaamina. Goa simi rabu
nimumi ronome omesimi.
16 Goa pua nimumi Yesu-para lalo: Neme
mogo lamede agaare pagae? Gore nipumi
lalo: E, go agaare pagalo pare abade nim-
imi agaa gupa nadipisimi kone salo: nim-
imi abade nogo naakinu-para madu saapiri
rupame agaa mana waru pagesimi-pulu
nimumi bi minasaatalo pimi. Go agaa
napageme ya?
17 Gore nimu pirina Yesu adaare Betani
su-para ribaa pua puaa patisa.

Yesumi sa rabu repena fik kaapu sa
(Mak 11.12-14; 11.20-24)

18 Gore ekeraa-nane yapi lapaasa rabu
Yesu nipu so adaare-para pisa rabu reame
pua omesa.
19 Gore nipumi repena fik ini pora-nia
adoa go-para pisa. Pua adesa pare ini
padane-daa page naetasa pa amaa yope
agu aasaaya. Gore Yesumi mo repena fik
lakesa: Nere ini wala meda ora namadiape.
Goa sa rabu ora aipapulu mogo repena fik
kaapu sa.
20 Gore disaipel aanumi goa adoa
paalame omesimi. Go repena fik akea pua
aipapulu kaapu yala kone isimi.
21 Yesumi lalo: Pagalepa. Nimimi kone
waru rulaawa kone lapo nasalimiri go
repena fik madaa pawade-rupa nimi page
goa agu mada palua. Go-rupa madare
nimimi mogo aaya rudu ne lusu rua no ipa
solwara-para pua pogola teme raburi mada
pagalia.
22 Gore nimimi ora kone rulaawa beten
teme-daare gore oyaeyae rayo beten loa
mada mealimi.

Nere aapimi puri gisa palo Yesu nipu agaa misimi
(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Gore Yesu nipu lotu ada ru-nane pirua
onaa rayo epe agaa moge riaasa. Go rabu
Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para Israel
aa mudunu-para ipua Yesu-para epa lalo:
Nere go kogonore aapina puri mua pi simi.
Nere abade go kogonore aapimi pape laa-
daa pi simi. Nere go kogono painalo puriri
aapimi gia simi.
24 Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Neme
page agaa padane gupa nimi agaa mealu-
ame pi. Gore nimimi nina agaa-daa yago
talimiri neme page nimi nina kogono go
aame gisalo nimi lagialua.
25 Jon-me abade onaana baptais mea
saayaade kogonore Gote-me kasa pae pa
onaanumi kasimi ya?
Go agaa pagoa nimuna agaa lalaawa
gupa simi: Gore niaa Gote-me kasa tema-
daare gore nipumi niaa gupa lagialia:

Akeane nimimi Jon madaa kone narulasimi palo lagialia.
26 Gore niaame pa onaanumi kasimi tema-daare niaana onaanu madaa paalame omalima. Gore onaa rayome Jon-re Gote-na agaa lakene aa kone imi temare niaa talimi.
27 Go rabu Yesuna agaa gupa abuloa lakesimi: Niaare na-adema simi rabu Yesumi lalo: Goa teme-daare aapimi ni puri gua kogono gea aare nimi page mada nalagialua sa.

Aa padanena si laapo madaa saa agaa lakesa

28 Yesumi adaa aa mudunu-para gupa lakesa: Aa padaneme naaki lapo madu isa. Go remaare pagalepape. Gore aaraame mupaa naaki lakeloa nere wain maapu kogono pula pu sa.
29 Gore go naakimi gipia loa-ga wala orope kone perekea wala kogono pula pea.
30 Gore aaraame wala mo naaki meda piri pua padane goa pua sa. Gore go naakimi lalo: Aapa, ni palua loaaya pare napisa.
31-32 Go rabu Yesumi lalo: Gore go naaki laapo madaare aapimi aaraana kone misipi? Gore nimumi lalo: Mupaa naakimi simi.

Gore Yesumi nimu-para lalo: Abade Jon nimi piri-para ipua nipumi epe pora madaa epe agaa mogeasa pare nimimi kone narulasimi. Dia, pare mo takis mi aanu-para aa paake rume onanuri orope nimumi Jon-na agaa madaa kone rulasimi. Goa pea-ga takis mi aanu-para aa paake rume onanu-para nimuri Gote-na surube su-para aba riri-ne adalimi. Goa pisimi pare nipu aba adoa simina kone naperekene nipu madaa kone narulasimi.

Wae aanumi maapu su rube remaa (Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 Nimi saa agaa meda pagalepa. Aa medame nipuna su adaape saawa wain maapu adaape poasa. Nipumi kepo pu mawaawa go-para ini igipini yae warisa. Goa puare nipumi maapu surubape ada adaalupe maasa. Goa puare nipumi mone yoto meape aanumi surubainaloa nipu kimisu pisa.
34 Nipu pua aawa orope mo wain maapu ini kereape di rudu sa rabu maapu surube aanu piri-para kogono aa medaloma penasa. Gore nipumi mo surube aanu mo wain pore nape medaloma gina kone sua pisa.
35 Go kone isa pare mo maapu surubae aanumi nipuna kogono naaki meda aaname tuare tu rubebe pisimi.
36 Gore mo wain maapuna aaraame wala kogono naaki medaloma mea rapaasa. Pare aba mo maapu surubae aanumi pisimi-rupa tisimi.
37 Wala oropere nipuna si mea rapaasa. Aaraame nina naakina agaa pagalimi kone sua mea rapaasa.
38 Pare mo maapu surubae aanu nimumi naaki adoa nimumi goa simi: Go ipula aamere aaraana moae yae rayo mealia-ga niaame nipu aipapulu tu maomaawa go maapuri niaa ora meamina simi.
39 Goa loa nipu to maomaawa mua so kepo rarane mea rubisimi.
40 Yesumi agaa gupa sa: Orope mo wain maapuna aaraa ipuare mo wain maapu surubae aanu-parare ake palia kone imi?
41 Nimumi lalo: Go aa wae rayore waru talia. Goa pua mo wain maapu wala aa ruru rado mea katea. Go aanumi surubenaloa ini etaliade rabure raloa nipu epe kateme.
42 Gore Yesumi lalo: Nimimi Gote-na agaa i buk madaa iade agaare pagamina:

Abade kamda kogono pi aanumi mea
rubesimi yaade aana-re abiare ora
epe-daa ada palimi.
Aa Mudumi abade goa pisa ya-pulu niaame
go aana-mere epe rado piane ada
maopaalia sa.

43 Goa pea-ga neme nimi ora lagialo: Gote-na Surube Su-na eta maopaeme onaa mea katea-daa adalimi sa.
44 Onaa rayome go aana madaa magatabalimiri nimu asa tabebe palia. Go aana-me onaa meda taliare gore go onaa aasatua rugulala palia.
45 Gote-na miru irae aa mudunu-para Farisi aanumi Yesuna saa agaa pagesimi rabu niaa-para ta kone sua niminaasimi.
46 Goa sa raburi nipu ripinaatalo pisimi pare onaa paalame omesimi. Onaame Yesu Gote-na agaa lakene aa kone isimi-pulu go aanumi paalame omesimi.

22

Ona rumaawa ogere yawena saa agaa (Luk 14.16-24)

1 Gore Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa lakesa:
2 Gote-na Surube Suri gupiane: Aa mudu medame nipuna naakina ona rumaasa rabure ogere adaape meda yawesa.
3 Goa puare nipumi ona rumaatalo yawe ogere nola ipulupape loa nipuna kogono naakinu agaa mea penaasa. Laketa pisimi pare onaanumi mo ogere gimoa naipisimi.
4 Gore naipisimi rabu aa mudumi wala kogono aa medaloma mea rapaawa gupa lakesa: Nimi puare epape onaanu-para gupa pua laketapape sa: Pagalepa, nina

ogere aba lusua gawa mena yadapunupara sinu page aba tu yawo ima tapape sa. Eta rayo aba managola sama-ga nimi ona rumaape eta nola ipulupape lo tapape.

5 Mo kogono naakinumi go agaa pua lakesimi pare eta nape onaanumi go agaa gimoa nimuna kogono pisimi. Medare nipuna maapu e pola pisa. Medare nipuna bisnis kogono pula pisa.

6 Goa pisimi pare aa medalomamere aa muduna kogono naakinu ripinaawa tu maomasimi.

7 Gore aa mudu ratu yawoa nipuna soldia aanu mea rapaasa. Nimumi mo kogono naaki aanu tu maomaawa nimuna ada rayo irabasimi.

8 Goa puare aa mudumi nipuna kogono naakinu gupa lakesa: Ona rumaatalo yawe etare aba managola sawade pare mo neme yalawade onaana konere o ta sa.

9 Goa pea-ga nimi mo pora-nia pua go adalimide onaa rayore eta yawe nola epena laketapape sa.

10 Nipumi goa sa raburi pora kepaanini puare epe onaa-para wae onaa rayo makirita-mama pua adesa. Nimu rayo ipua mo onaa rumaae aana ada epa marulatabasimi.

11 Mo onaa epa kirita pirisimi raburi aa mudu nipu mo kiritae onaanu adolalo epa odobaawa adesa. Pare aa padane-mame ona rumaae rabu kalae mamina namaraasa.

12 Gore aa mudumi mo aa-para lalo: Adami aa, nere epe mamina na-ayamainaga akolo yapae sa pare agaa na-abusa.

13 Go raburi aa mudumi kogono aanu gupa lakesa: Nimimi nipuna ki aa rogaawa so amaa mea lopalimi rabu nipu su ribaane-para pirina sa. Go ribaane-para piruare nipu re lo nipuna kidipaa rugulalo piralia sa.

14 Yesumi agaa gupa lo kiritisa: Gore Gote-me onaa adaapu yaata pare nipumi adoa aa padane padane laatapu mua runane mea pea sa.

Takis mone-re kalamina yapae lo agaa misimi
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Gore Farisi aanumi Yesuna kone adolalo ko tisimi.

16 Nimuna disaipel aanu-para Herot-na aanu-para meda rabu Yesu piri mea rapasimi. Nimumi gupa pua simi: Tisaa, niaame nere ora agaa lape aa-rupa adema. Ora agaamere onaanu madaa rumaalia. Goa pe pare onaanu rayo kone padanerupa ade. Dia, neme onaa rayo agaa rado piane lakete.

17 Goa pede-ga neme abia yada kone saliri niaa lagi simi: Gore niaame Rom aa mudu Sisar-para takis mone kalamano yapae dia yapae agaa misimi. Niaana rekena agaame ake ta pae simi.

18 Gore Yesu nipumi nimuna wae kone aba adoa nimu-para lalo: Nimiri yaa agaa ne aanu. Akeane nimimi ni-para yaa agaa loa ni ko taleme?

19 Nimimi mo takis kalape mone meda mea waatapa sa. Goa sa rabu nimumi mone meda mea ipua waasimi.

20 Go rabu Yesumi nimu agaa misa: Go mone-na bi-para piksa-parare aapina ya? Gore nimumi Sisar-na simi.

21 Goa simi rabu Yesumi nimu gupa lakesa: Gore Sisar-na yaere wala nipu pua katapape pare Gote-na oyaere Gote nipuna katapape sa.

22 Nimumi go agaa pagoa pogolasaawa Yesu gimoa pisisi.

Onaa omoa wala rekapere akepu yapae lo Yesu agaa misimi
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Go raburi Sadyusi aanu nimu Yesu piri-para ipisimi. Go aanu nimumiri ome onaanu wala narekalimi teme-daa goane Yesu epa agaa misimi.

24 Nimu ipua lalo: Tisaa, Moses-me agaa gupa mogeasa: Aa meda nogo naaki napirina omaliare nipuna ona wasaa ameme nogo naaki madinalo mada rumaalia sa.

25 Gore abade nimu amealu 7-pela pirisimi. Pare aa mupaare ona rumaawa omesa pare nipuna nogo naaki napirisa. Goa pisa-pulu nipuna masaa-nane ameme go ona wasaa nipu rumaasa.

26 Wala ame laapo pa repo pa page nogo naaki napirina omaamapa amaa pisimi. Goa pu kiritua 7-pela amealu rayo pa omesimi.

27 Mo amealu rayo omabasimi raburi orope mo ona page omesa.

28 Gore neme mo ome onaa wala rekalimi rabu mo ona wasaare mogo aa 7-pela wala rekalimi-daa aapina ore ora piralia ya? Neme makuaaye nimu rayome mogo onana aaniri aapi ora piralia ya?

29 Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Nimiri Gote-na agaa napago nipuna puri page naademe-pulu nimimi agaa pa-rupa teme sa.

30 Gore ome onaa wala rekalimide raburi mo ona wala narumaalimi. Dia, so yaaparare ensel-rupa piralimi.

31 Pare go ome onaa wala rekape agaare neme nimi agaa mealo: Gore abade Gote-me gupa sa:

32 Niri Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote pi sa. Goa pea-daa Gote-re aba ome onaanuna Gote-daa dia, pare nipu kagaa piraama laama pope onaanuna Gote yaade.

33 Onaa rayome Yesuna agaa pagoa
akepu tapae kone isimi.

Ora rekena agaana mupaa agaa
(Mak 12.28-31; Luk 10.25-28)

34 Gore Yesumi Farisi Sadyusi aanuna
agaa pora poasa rabu Farisi aanumi go
agaa pagoa nipu adola ipisimi.
35 Nimu go epa kirita pirisimi raburi
nimuna rekena agaana tisaa padane
pirabasa-pulu nipumi Yesu ko tulalo goa
sa:
36 Tisaa, mo rekena agaa rayo ora epe ta-
ga ora aba mudu rekena agaare aaya pae
simi.
37 Gore Yesu nipumi gupa lakesa: Nena
Mudu Gote-re pu robaame page kone wa-
supame page puri-para rayome raana-me
omoa pedo pu piralepape sa.
38 Go rekena agaare ora aba mudu agaa
lagialo sa.
39 Gore rekena agaana lapo pa padane go-
rupa lagialo: Nimina yogane madaa raana
omo pedo pi kone imi-rupare pa onaa meda
page padane-rupa raana omape sa.
40 Go rekena agaa lapomere Moses-na
rekena agaa rayo-para Gote-na agaa lakene
aanu agaa rayo go agaa rolo-para epea.

Yesumi Farisi aanu-para Krais-ri aapi
yapae lo agaa misa
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Farisi aanu nimu pa kiritaba pirina
Yesumi nimu agaa gupa misa:
42 Nimimiri Krais madaare ake kone imi?
Nipuri aapina si ya? Gore nimumi Devit-na
si simi.
43 Goa simi rabu nipumi nimu gupa
lakesa: Holi Spirit-mi akeane Devit-na kone
marekaasa-daa nipu akeane nina aa mudu
sana ya? Gore Devit-mi lalo:
44 Gote-me nina Aa Mudu gupa lakesa:
Nere nina popo ki-nane aa mudu pi-
raina.
Oropere nena iaanuri nina aa rolo-
para mapiraalua sa.
45 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipu
Devit-na si yaade-ga akeane Devit-mi bi
nina Aa Mudu lakesa ya?
46 Gore aa medame mo Yesu nipuna agaa
meda na-abusimi. Gore nipu paalame
omesimi-pulu wala go rabu page orope
page nipu-para agaa meda nasimi.

23

Rekena agaa tisaanu-para Farisi aa-
nuna kone
(Mak 12.38-39; Luk 11.43; 11.46; 20.45-
46)

1 Orope Yesu nipumi nipuna disaipel
aanu-para onaa rayo-para agaa gupa
lakesa:
2 Mo rekena agaa tisaanu-para Farisi
aanu-para nimu Moses-na agaa moge ri-
aata pirisimi.
3 Goa pea-ga agaa rayo nimi lagialimiri
nimimi pagoa waru mogealepape. Goa
palimi pare kone meda nimumi nimi mo-
gealimiri napagalepape. Goa pea pare go
agaa napagoa rateme.
4 Gore nimumi oyae adaapu rogaawa aa-
nuna pasaa madaa mariaaeme. Goa peme
pare nimuna kimi mo onaa naraba meape
naniminaeme.
5 Kogono rayo nimumi pemere pa onaan-
umi nimu adena kone sua peme. Adalepa.
Nimuna beten* ta polalo peme raburi ro-
gope madu imi. Go nu amaare madua
ropaa-para enon yapa aapu-rupa ritimi.
Go page nimuna mamina aanenu madaa
oyaeyae pepena yaenu awo kilipiala peme.
6 Eta yawo saeme raburi nimumi mo riri-
nane pirape siaa go agu raaname omeme.
Goa puare no lotu ada-para pimide-rupa
riri-nane i reke madaa raaname omeme.
7 Go page nimu mo maket-para peme
rabu nimimi abi piralepape loa niaana ti-
saa teme rabu nimumi pedo peme.
8 Pare onaanumi nimi-para tisaa pi-daa
wala nateme. Dia, nimu rayo amealu pira-
limi rabu tisaa padane piralia.
9 Go page su amaa onaa medare niaana
Aapa go pi-daa natapape. Nimina Aapa
padane-mare so yaa-para pia.
10 Goa pea-ga nimi-para nimumi Aa Adaa
go pi-daa natapape. Dia, nimina aa muduri
padane-ma pirua nipu Krais pia.
11 Goa puare nimi aa mudu piritalo pa-
limiri nimi onaa rayome raba meape aa-
rupa aba pirina.
12 Aa medame nipuna bipa aa mudu pi-
ritalo nipu bi minasaaliare nipuna bi rolo-
para palia. Pare aa medame nipuna bi
rabuaniaaliare gore nipu aa mudu mapi-
raalia.

* **23:5:** Beten lape-rupare Juda aanumi bokis rogo meda-para ki ropa meda lapo-rupa warisimi. Mo yae laapore meda popo ki-nane pasaa madaa rua medaare kimi ripinaa pata pisimi. No bokis-ruparare pepa bi tapalae rogo meda isimi. Medare ini agaa-nane risimi. Go agaare Moses-na pepa rugini meda pagaa isimi. Goteme Israel onaanumi nipuna agaa pagoa ratinalo kasaa. Goa pua nimuna kone sua gupa simi. Go agaare nena kimada rogabape simi. Sapi agaa loa. Nena konepara page rogabape simi. Goa pali rabu go agame ne saalia simi. Goa sim-rupa Judia aanumi mo agaa nimuna eno aama tu su nimuna ki madaa page tu isimi. Beten talore mo agaa tapalae pepa mapiraasimi. Pa aama narepalu page mo Farisi aanumi adenalo mo ki ropa-para bokis laapo sua pamisimi. Goa pisimiri nimuna bipua nimu wala makiraasimi.

Yesumi yaa agaa ne tisaanu agaa lakesa (Mak 12.40; Luk 11.39-52; 20.47)

13 Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aanu pimi. Nimimi onaanuna ini agaa madaa Gote-na Surube Su-na pora gaape poaemede. Goa peme pare nimina bipare naodobaeme. Go page onaa medaloma ru-nane pua odobatalo peme pare nimimi rutu teme.

14 Nimi rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aanu adaapu pimi. Nimimi ona wasaanuna ada-para oyae rayo paake no-lalo peme. Goa pua nimimi go pupitagi nape kone rabuainaloa beten adaalu pa teme. Goa peme-pulu nimiri ora wae yoto mealimi.

15 Rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimi waru adalepape. Nimi ipunu madaa pirua ipa solwara rayona pamua su rayona onaa rayo nimina disaipel aa-rupa pirinalo pamuaeme. Nimina disaipel aanu mapiraaeme rabu nimu wala wae naaku-para go-rupa mapiraaeme. Gore nimi wae naaku-para ora palimi pare nipu nimimi naaku-para penaateme.

16 Nimi ini rabuni onaame onaa pora mea waatalo peme. Gore nimi aba waru adalepape. Nimimi gupa temede: Aa medana lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agaare waru yae-daa dia. Pare so yaa-para aaya lotu adana gol aana-me warini oyae-daa temere gore epe ta teme.

17 Nimiri ini rubu pi aanu maeyae-rupa pimi. Ake madaa kone sua teme? Gore aana-me warini mone mudu yapae mo aana-me warini mone i epe lotu ada mudu yapae?

18 Gore nimimi gupa teme: Aa meda aana reke madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agaa mada gimalia teme. Goa pea pare nipumi miru irua mo aana reke madaa sua yaa madaa makuaa tea-daare go agaa mada nagimalia teme.

19 Nimi ora ini rubu pi onaa pimi. Gote-re ake kate ya? Gote-na miru irae epea palo Gote-na aana reke madaa miru irini ora epea ya?

20 Gore aa medame aana rekena bi madaa yada makuaa tea-daare nipuna agaare so reke madaa i yae raapu tea.

21 Gore aa medame lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare Gote go ada-para pia-ga Gote-na bi madaa page nipu agaa tea.

22 Gore aa medame so yaa madaa makuaa loa tea-daare gore Gote so-para pirua nipu pia reke-para tepe.

23 Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri ora maeyae aanu pimi. Nimiri pa yabia meda-para rakia-para padi raani medaloma-para ogegepu pamu rugulu imi openalo goa pua Gote medaloma pa kateme. Goa peme pare nimimi adaa rekena agaa rayore aba gimeme. Go agaare epe kone i onaa rayo mea rumaawa odo omape kona mea sua kone waru rulaatepa. Rekena agaa saapirua Gote adalima konere nasalepape.

24 Nimimi onaa medaloma pora waatalo peme pare nimi aba ini rubu pi aa pimi. Nimimi oge puna meda ipa-para adobaawa pia rabu mena kamel ipa-para peme laapo rata mea noa yolaniaaya.

25 Rekena agaana tisaanu nimi-para Farisi aanu nimiri maeyae aanu-ga nimimi waru adalepape. Nimimiri pa kap-para plet lapona amaa-nane yogane radepeteme pare ru-nane pea amulu pa puaaya.

26 Nimi Farisi aanuri ini rubu pi aanu pimi. Aba ripiare mo kap-na ru-nane rade-pealimiri yogane page epeaalia.

27 Nimi rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aa-rupa pimi. Nimiri matmat-na pepena amaa-nane yaako pi pepeminua pimi. Nimimi amaa-nane pepenare epe-rupa peme pare no ru-nanere aa uni-para wae pugu pi oyaeyae adaapu ia-rupa pimi.

28 Nimiri apo matmat nona piane pirua amaa-nane nimi epe-rupa pimi. Pa onaan-umi nimina yogane ademe raburi nimiri epe aa kone imi pare nimina robaa-para ora agaa rasape kone page rulatabea.

Yesumi tisaanuri wae oyae mealimi sa (Luk 11.47-51)

29 Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri agaa laapo ne aa-rupa pimi. Nimimi mo Gote-na agaa lakene aanuna matmat apedaa epe-rupa wariaawa amaa-nane pepena waru paeme.

30 Goa pua nimimi gupa teme: Abade niaana akuanu raapu pirisima-rupa yaalo niaame mo Gote-na agaa lakene aanu natu maomaawa nimu naraba misima teme.

31 Go agaa teme rabu nimi Gote-na agaa lakene aanu tu maomape aanuna ruru pimi-daa teme.

32 Gore nimimi nimina akuanuna kone mua aba pisimi-a wala peme.

33 Nimiri wae paakame madini sinu pimi. Gote-me koso agaa tea raburi nimimi akea pua mada gimoa wae naaku-para mada napiralimi ya? Dia, wae yoto mu piralimi.

34 Goa pea-ga nimimi pagalepape. Neme Gote-na agaa lakene aanu-para kone makuaae aanu-para Gote-na agaa lakene tisaanu-para rayo nimi piri-para mea rapalua. Goa palua pare medalomare

nimimi tu maomalimi. Medalomare repena polopea mada nil-mi talimi. Medaloma mo nimina lotu ada-para repena unimi talimi. Medalomare nimimi adaare meda-para rata moneaawa adaare rado-para rata mea palimi.

35 Goa palimi-pulu epe-rupa pirape onaanuri nimumi tu maomasimide-ga to madaare wae yoto rayo mealimina. E, gore epe aa Abel pirisa rabu tu maomaniaama ipuare Berekia-na si Sekaraia-me epe tu maoma kiritisimide madaare wae yoto mealimina. Go aa-na siri aba lotu ada-para pirua aana reke madaa re-para pirua nimina piaanu epa rumaalia.

36 Gore neme nimi ora lagialo: Apo tu maomaasimide onaanu page abia go rabu pimi onaa nimuna wae kedaa rialimi sa.

Yesumi Jerusalem su madaa re sa
(Luk 13.34-35; 19.41-44)

37 Jerusalem onaanu-ya. Nimimi Gotena agaa lakene aanu tu maomaeme Gotena Mea Rapae Aanu page aana-me teme. Ora rana adaapu neme nena sinu mea kirita sua upitalo pe. Gupa yaa kutame nipuna sinu nipuna popa-para mea kirita mapiraatade-rupa pe. Goa pe pare nimimi ni gimamede.

38 Nimimi pagalepa. Abiare nimina adaare pa ainalo gimalua.

39 E, gore neme nimi gupa lagialo: Gore nimimi ni wala na-adalimi pare nimimi orope gupa teme: Gote-na Aa Mudu-na bi meape aare nipu ora epe ta teme sa.

24

Yesumi lotu ada kilipialia sa
(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)

1 Yesu nipu lotu ada-para pirua amaanane pisa raburi nipuna disaipel aanu nipu mo lotu robene-rupa mea waatalo pisimi.

2 Go rabu nipumi nimu agaa gupa lakesa: Nimimi go epe lotu ada waru adalimina. Neme nimi ora lagialo: Aana gome pubaa yaadare ora padane napubaalia pare rayo kilipi rubalimi sa.

Yesumi wae kedaa rado rado adaapu epalia sa

3 Yesu nipu so Rudu Oliv madaa pirina disaipel aanu nimu padane pawa ipua gupa epa simi: Go kedaare aa-rabu epalia yapae lo agaa misimi. Ora aba ripiare ake aba epalia-daa niaame adalima pae? Go adalima raburi nena epape di-para su yaa lapo mea perekealia rabu niminaalima simi.

4 Gore Yesu nipumi nimu gupa lakesa: Pa aa medame nimi makiraalia nimimi nipu aba waru adalepape.

5 Aa adaapupe ipua nina bi madaa nimumi gupa teme: Niri Gote-na Mea Rapae Aa i-pulu loa onaa adaapu ora makiralimi.

6 Go raburi nimimi eaea marekaape agaa-para yada ora pape remaa pagalimi pare wala makirape agaa adaapu natapape. Go yaenu rayore aba epalia pare su yaa perekeape yapi diri go rabu abi naepalia.

7 Goa puare ruru medamere ruru rado radonu raapu yada palimi. Go page gavman-na adaa su rado radonu raapu yada palimi. Go rabu su rayo-parare reae adaa paboa su eto palia.

8 Go oyae rayo aba ripia epalia pare oname naaki maditalo masaa nalade-rupa palia.

9 Go raburi nimumi nimi aditalo mua kedaa gua radaa manaawa nimi tu maomalimi. Go raburi nina agaa waru page onaa rayo nimiri kone wae salimi.

10 Go raburi onaa adaapumi nimuna epe kone rulae yae gimoa wala nimuna amenu ratu yawoa iaanu ta pea aa wala piralimi.

11 Go rabu makirae Gote-na agaa lakene aa adaapu iti ralapae aa-rupa ipua onaa adaapu makiralimi.

12 Go raburi wae yaenu adaapu su rayopara opaama epalia-pulu onaa adaapu nimuna epe raana omape kone mada gimalimi.

13 Goa paliade raburi aa medame puri paboa kone rulaawa waru piraliare gore su yaa lapo dia yalia rabu epe-rupa kagaa piraama laama palimi.

14 Goa pea pare Gote-na Epe Agaare su rayo-para lakelo kiritalimi. Mo onaa rayome pago kiritinaloa go rabu su yaa lapo dia yalia.

Orope wae yaenu epalia
(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24)

15 Gore orope wae pugu pi yaeme epe lotu ada-para rekaina adalimi. Abade Gote-na agaa lakene aa Daniel-me saa-rupare epa rekalia. Aa medame go agaana re pagalidaare waru pagape.

16 Go raburi Judia su-para piri onaa rayore so rudu aana apedaa-paranu pogola pulupape.

17 Gore onaanu nimuna ada gaa-nani piralimi pare nimuna ada ru-nane i yaere namula pulupape.

18 Go page onaanuri maapu-para pitimiri nimina mamina wala namula pulupape.

19 Go raburi ona nogo naaki adu nala pirinu-para naaki padaa piri onanu-para gore nimu madaa ora odo waru palia.

20 Yapare Kitu Pirape Yapi diri wae kogore yai rabu nimi mada naepalia-ga nimimi Gote yaaloa beten waru tapape.

21 Go raburi kedaa ora adaape opalia.
Gore su kagaa warisa rabu epa-mama pua
abia page kedaa gupiane meda naepea.
22 Goa pea pare Gote-me abade go di
rudupu namea sula pisa yaalore onaa
rayo ora omola pisimi. Pare Gote-me
nipuna kone mapiraae onaa nimu wae
kone mealimi-pulu go yapi di marudu
yaalia.
23 Go raburi aa medame nimi go agaa
lagialiare adalepa: Gote-na Mea Rapae Aa
go pia tea page mogo-nane epa pia tea page
nimimi nipuna agaa madaa kone naru-
laatepape
24 Go rabu yaa agaa lape aa Gote-me
mea rapaaria loa adaapu opapalimi. Go
rabu nimumi page napiaa-nu kogono pua
oyae epape-rupa rado rado adaapu palimi.
Goanu nimumi mada palimi pare Gote-me
nipuna mapiraae onaa makiralimi. Goa
yapare mada dia.
25 Gore neme nimi aba lagede-ga waru
pagalepa.
26 Goa pea-pulu pa onaanumi nimi gupa
lagialimi: Mo onaa napiri su-para aaya-ga
teme-daare go su-para napulupape. Goa
page nimumi mogo kaleda yaa teme-daare
nimuna agaa napagalepape.
27 Di, Gote-me Onaa Raapu Pirape Aa-na
Si epenatea rabu ari-yapa naare ipula-nane
pabola-nane popea-rupa aipapulu epalia.
28 Gore aba ome onaana yogane i-parare
yaa itaayamanu epa kiritalimi.

Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epalia
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 Go rabu adaa kedaa aba pupu kir-
itinaloa aipapulu naare udunua ribaa ya-
balia. Goa pua akua mada naraalia. Goa
pua ubanu page yaa-para gimoa lopalia.
Goa puare yaa-para ae puri pane oyaenu
page mada eto eto palia.
30 Go raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na
Si epape diri so yaa madaa oyae adenalo
palia. Goa pua makuaamonalo. Go raburi
go su amaa onaa ruru rayome re waru
teme pare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri so
yaa moae yaako yaa madaa awoa ipua nipu
adaa puri paa raapu epalia.
31 Goa pua biugel berona agaa pagenaloa
nipuna ensel-nu mea rapalia. Goa palia
raburi nipuna mada mi onaanu mea kiri-
talimi sa. Kiritalimi rabu su yaa lapo yarua
aawaaya-nane pamua nipuna ruru onaanu
epa mea kiritalimi.

Repena fik madaa saa agaa lakesa
(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

32 Nimimi repena fik ini madaa kone
mealepape. Nipuna palaa-para ipaa rubia
yo kagaa pulu rubea raburi gore abia pani
palia kone imide.
33 Go raburi oropere apo oyae rayo adal-
imi rabu epaliade yapi di ora re-para man-
agolaawa aaya sa.
34 Gore nimi waru pagalepa. Go pima
onaare abi naomalimi pare go oyae rayo
openaloa nimimi adalimi.
35 Go su yaa lapore mada dia yalia pare
nina agaare oro yaalo kagaa pa salia sa.
36 Aa medame page go Kitu Pirape Yapi di
page namakuaaeme. Yaa-para pimi ensel-
numi page ni page go yapi di na-adema.
Dia, niaana Aapa padane nipumi agu raapo
go di saapia.
37 Abade Noa nipu raapu pisimi onaan-
umi risimi kedaare nona piane wala Onaa
Raapu Pirape Aa-na Si su amaa epaluade
rabu go-rupa opalia.
38 Abade go aa Noa pirisa rabu ipa
abi narubisa rabu nimumi ogere waima
yawo ipa no ona rumaa goa paa-mama
pisimi. Go page Noa nipu ipa ipunu ru-
nane odobaawa pirina goa pa pala pirisimi.
39 Goa puare nimu naniminae pirina ipa
roa onaa rayo tabesa. Go-rupa Onaa Raapu
Pirape Aa-na Si epaluade rabu page goa
palia.
40 Epalua raburi aa lapo maapu-para ko-
gono pala pirina pare Gote-me meda mua
medare gimalia.
41 Ona lapome page bret wariala piralipi
Gote-me meda gimoa meda mealia.
42 Goa pea-ga nimimi kone waru su pi-
ralepape. Nimimi nimina Aa Mudu-na
epaliade yapi di naniminaaeme-ga waru
suruba piralepape.
43 Nimimiri go agaa madaa kone
mealepape. Gore nimimi paake ne aa
epape yapi di niminaawa suruba pimi gore
nimimi u napati rabu page mada suruba
piralimi? Goa puare mo paake ne aame go
aana ada ru-nane mada naodabalia.
44 Goa pea-ga nimimi page Onaa
Raapu Pirape Aa-na Siri aa-rabu epalia
palo maarea-ga nimimi page waru
surubalepape. Gore nimimi namakuaae
rabu epalua.

Epe kogono naaki-para wae kogono naaki laapona agaa lakesa
(Luk 12.42-46)

45 Gore epe kogono pi aamere epe kogono
agu pea? Go piane aare nipuna adaa
aame nipuri nipuna kogono naakinu rado
surubenaloa nipu surube aa mapiraaya.
Goa puare nipumi nimuna eta nape yapi di
rabu eta rumaainalo mapiraasa.
46 Orope mo aa wala epalia rabu mo
nipuna kogono naakimi mo kasade kogono
agaa-para aalia rabu raaname waru omalia
sa.

47 Gore neme ora nimi lagialo: Mo aa
adaame go kogono naaki oyae rayo surube-
nalo aa mudu mapiraalia
48 Pare mo kogono naakimi wae kogono
pu piralia rabu aa adaare abi aipapulu
naepalia kone ia.
49 Go kone sua nipumi nipuna kogono
naaki yagonu pamu tua nipumi puri pane
ipa pamu noa aanu raapu aasa.
50 Goa puare kogono naakimi nipu nan-
iminae pa aaina epa opopalia. Goa palaina
nipuna aa adaa ora meda aipapulu epalia.
51 Epalia rabu aa adaame go kogono
naaki raimi tua teana mo makirae aanu
raapu mapiraalia Go-nane piruare nimuna
kidipaa regepe no re lo wae-rupa piralimi.

25

Ona 10-pela pirisimi

1 Orope Gote-na Surubae Suri gupiane
epalia: Ona inumakua 10-pela pirisimi
raburi aa meda ona pena rumaatalo epalia
remaa pagesimi. Gore pagesimi-pulu mo
onaanumi 10-pela lam-nu mua nipu ru-
maape eta yawe-para epolalo pora-nia
madaari pisimi.
2 Goa pisimi pare mo ona supuri nimu
maeyae pirisimi pare ona supuri epe kone
isimi.
3 Gore mo maeyae onanumi lam-re mea
ipisimi yapare alopape wel namea ip-
isimiya.
4 Pare mo nimu kone waru saapirisimi
onanuri nimuna lam-para alopape wel
raapu managolaawa mea ipisimi.
5 Mo ona rumaape aa abi aipapulu
naipisa-daa ado pirua nimuna ini-para u
ipisa-daa umi kole male lapirae sua u
patisimi.
6 Go rabu ribaare ruma rumane pirisimi
raburi mo 10-pela oname gupa pagesimi:
Mo ona rumaape aa go epea-ga mo pora
repaa-nini madaama pulupa simi.
7 Gore mo ona inumakua rayo rekoa
nimuna lam managola sua pirisimi.
8 Goa pua mo kone waru na i onanumi
mo kone waru i onanu-para lalo: Niaana
lam udinitalo pia-ga nimina wel meda gi-
alepa simi.
9 Gore mo kone pa sae onanumi nimu
agaa gupa lakesimi: Dia, go wel-re nimi
page niaa page mada dia simi. Goa pea-ga
nimina stua-para pua puaa kabalepa simi.
10 Gore mo onanu nimu mo stua-para
wabola kabola isimi raburi mo ona ru-
maape aa ipisa. Gore mo ona medaloma
managola pirisimi rayore mo aa raapu ona
rumaatalo yawe ogere nola pua pora gaape
garulabaawa pirisimi.
11 Orope mo ona inumakua medaloma
wala pora gaape epa tua lalo: Aa adaa, niaa
epomona pora loba simi.
12 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Nimiri
aa-para pirua epame? Neme nimi ora na-
ade maarea sa.
13 Go remaa lakeloa Yesumi onaanu-
para lalo: Goa pea-ga nimimi waru su-
rubalepape sa. Nina aba epape diri ribaa
epalia paalo aebo epalua paalo ni na-ade
sa.

Kogono naakimi mone rogaa palae mi madaa saa agaa
(Luk 19.11-27)

14 Gore Gote-na Surube Suri gupiane
yaade lo remaa lagialo: Aa meda su
rado-para pora pamula polalo palia pare
nipuna kogono naakinu-para ipulupa loa
sana oyae rayore nimimi surubalepape lo
laketea.
15 Gore nipumi mo naakinuna puri ado
kone ado pua nipumi nimu oyae rumaa
katea. Gore aa medare mone 20,000 kina
rumaa kasa. Goa pua aa meda 8,000 kina
kasa. Wala aa medare mone 4,000 kina
rumaawa kasa. Nipumi nimu mone go-
rupa kaloa nipu pisa.
16 Gore mo mone 20,000 kina misade
aame kogono aipapulu pa amaa puare
wala nipumi ode mone 20,000 kina meda
sania saaba pirisa.
17 Mo aa meda 8,000 kina misade aame
kogono pa amaa pua ode mone 8,000 kina
meda misa.
18 Pare mo aa meda nipumi mone 4,000
kina misade aa adaa mone mua su naaku
roboa pua paga isa.
19 Gore mo adaa aa nipu adaalu pirua
sana nipuna kogono naakinu mone adaapu
kasa-pulu nipu raapu agaa maredepoya
laa-mama pulalo kone sua ipisa.
20 Gore abade mone 20,000 kina misade
aa ipuare nipumi ode mone 2,000 kina mua
nipumi epa lalo: Aa adaa, abade neme ni
mone 20,000 kina giside pare neme mone
yoto kogono pua wala go mone-na yago ode
meda 20,000 kina apo meawa sa.
21 Gore nipuna aa adaame nipu gupa
lakesa: Epe ta-ga nere ora nina epe kogono
naaki-ga neme epe kogono paena sa. Neme
abade oge oyaesinu page waru surubaena-
daa neme nere oyae adaapu surubainalo pi
sa. Ne ipu saa ni raapu pedo pu pirapana.
22 Gore mone 8,000 kina kasade aa page
ipua goa epa sa: Aa adaa, neme page bisnis
kogono pa amaa pua ode mone 8,000 kina
profet meawa sa.
23 Gore nipuna aa adaa me nipu gupa
lakesa: Epe ta-ga nere ora epe kogono
naaki yana sa. Neme abade epea pua
kogono waru surubisina. Neme abade oge

oyaeyaesi waru surubaena-daa abia neme oyaeyae adaapu surubaina kone salo. Goa pea-ga ipu saa lapo pedo pu pirapana.

24 Gore mo mone 4,000 kina misade aa page ipua gupa sa: Aa adaa, neme nere aba makuaayo. Nere puri pane aa yaade. Aa meda nipuna sae maapu-para neme eta wai aawa nisi. Go page su rugi meda-nane aa medana poae etare neme madua nisi.

25 Goa pea-daa neme paala omoa nena mone su naaku roboa paga isu. Abiare nena mone go ada sa.

26 Gore nipuna aa adaame nipu-para lalo: Nere kogono naaki wae yaana. Nere ki aa raakepene aa yaana. Gore ora abade neme aa medame poae e maapu-para eta awesude lae ya? Go page aa medame nape eta neme madia yarina sa.

27 Gore nena mone-re mo benk ada-para akeane namea epae ya? Goa pula pisi yaalore ni wala ne piri ipua mone ode medaloma raapu mone wala gula pae.

28 Gore nimimi mone adaapu gisude aanu wala mua mo mone 40,000 kina mi aa pua kala sa.

29 Gore onaa medalomame oyae saapitimi-daare gore neme wala medaloma sania katoa sa. Go page onaa medalomame oyae ogepusi saapiralimiri nina wala rayo epa mealua sa.

30 Go kogono naaki waere ora su ribaane-para pena ratasaatepa sa. Gore nipuna kidipaa regepe no re lo piralia sa.

Aana Simi epe yoto rumaalia

31 Oropere Onaa Raapu Pirape Aa-na Simi ensel-nu raapu epalia raburi epe paa mea ipua king siaa madaa pirua epalia.

32 Go raburi su amaa piri onaa rayo epe makiritaawa robo lapo rumaalua. Go rumaaliade konere sipsip meme menanu mo surube aanumi robo lapo rumaawa meda-nane meda-nane palia.

33 Goa puare nipumi sipsip menanuri nipuna ora ki-nane mea mapiraaware mo meme menanuri koya ki-nane mea maaalia.

34 Goa palia-pulu mo aa mudu nipuna popo ki-nane pitimide onaanu-parare gupa tea: Nimiri nina Aapana epe raba meape kone aba meamena-ga ipulupa tea. Abade su yaa lapo pena warisa rabu Aapame nimina Surube Su mea sasa-ga nimimi epa mealepa tea.

35 Gore abade ni ipa eta nalame omesu rabu eta ipa gisimide toa. Niri kimisu pisude rabu nimina ada-para lamua pisimide toa.

36 Ni mamina dia sade raburi nimimi mamina gisimide toa. Ni yaina omisude raburi nimimi ni raba misimide toa. Ni kalabus ada patisu rabu ni adola ipisimide toa. Nimimi goa pisimi-pulu nina Surube Su mealimina toa.

37 Go raburi mo epe kone i onaanumi gupa teme: Aa Mudu, aa-rabu ne reame omesi rabu niaame ne eta gisima ya? Ne aa-rabu ipa nalame omesi-daa niaame ipa no gimisima ya teme?

38 Gore aa-rabu ne pora kimisu-para pamiside rabu ne niaana ada-para lamua napamisima ya? Go page ne aa-rabu mamina dia yaade rabu niaame mamina gisima ya?

39 Ne yaina omesi rabu page ne kalabus ada patisi rabu page niaame aa-rabu adola ipisima ya?

40 Go rabu aa mudu king-mi agaa gupa abutea: Neme nimi ora ria lagialo. Gore nimimi nina Aapa amenu-para pisimide aanuri gore nina ame ogenu-para pisimide.

41 Goa lo kirituare neme mo koya ki-nane piralimidenu gupa laketoa: Nimiri alupape onaanu nimi neme na-ade-ga pane pulupa toa sa. Goa pua repena naudini-para palimana. Go repena sulaare Gote-me Satan-para nipuna enselnu-parana managola saaya.

42 Gore abade nimimi ni reame oma pirano eta ipa oyaeyae nagisimide toa.

43 Ni pora kimisu piri aa ipisude rabu nimimi ni nimina ada-para nalamua pisimide toa. Ni mamina dia sa raburi ni naraba misimide toa. Ni yaina omesu rabu page kalabus ada patisu rabu ni nasurubesimide toa.

44 Go raburi nimumi page nipu-para gupa laketeme: Aa Mudu, aa-rabu ne reame oma piraina adesima pae teme. Ne eta ipa nalame omesi page mamina dia sa page yaina omesi rabu page kalabus ada patisi page niaame aa-rabu naraba misima ya?

45 Go raburi Aa Mudumi agaa gupa abutua: Gore neme ora nimi lagialo toa. Nimimi abade rolo rolo piramede ame baaninu naraba misimide-ga go raburi nimimi abade ni page naraba misimide toa.

46 Goa pe-pulu go onaa rayore repena sulaa-para pua pirua oro yaalo radaa no piralimina. Pare mo epe ona rayore oro yaalo epe-rupa piralimi toa sa.

26

Aa mudunumi Yesu taminaloa yada robesimi

(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

1 Go raburi Yesu nipumi go agaa rayo lo kiritua sana nipumi nipuna disaipel aanu-para gupa lakesa:

2 Gore nimimi niminaaeme. Go Pasova yawe nape diri wala yapi laapo dia yalia rabu salia sa. Go rabu Onaa Raapu Pirape

Aa-na Siri repena polopea madaa talimi rabu omalia pare wala rekalia sa.
3 Go raburi Gote-na miru irae aa mudunu-para mo Juda aanuna aa mudu-para nimu Gote-na miru irae aa Kaiafas-na ada-para pua kiritasimi.
4 Goa puare nimumi kudiri pu Yesu nipu ripinaawa tu maomaatalo yada robesimi.
5 Pare wala nimumi lalo: Gore Pasova yawe yapi di rabu niaa go napamina-ga mo onaanumi niaa raapu yada marekalimi simi.

Oname Yesuna aalu madaa wabola koyasa
(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)

6 Yesu nipu Betani su-para pua yakimi ti yaina maperekeae aa Saimon-na ada-para pua pirisa.
7 Go raburi Yesu eta nala pirisa pare ona meda nipu piri-para ipisa. Go onamere aana-me warini botol-para kaapu ti wabola pira palae meda mea ipisa. Go wabolana yotore ora oyae adaapupeme kabeme. Yesu nipu reke madaa eta no pirisa raburi go oname Yesuna aaluna madaa koyasa.
8 Go raburi disaipel aanumi ratu waru yawoa nimumi lalo: Go wabolare akeane pa koyaate pae? Mo nipuna yotore ora adaape yaade-ga ake pea-daa mone rubeta?
9 Pare niaame go wabola yoto mealima raburi ora oyae adaapupe mua medaloma onaa riabo naraanu rumaa katema simi.
10 Yesumi nimu adoa nimu gupa lakesa: Gore akeane go ona ratu yawaleme? Nipumi abade ni madaa ora epe kogono pisade.
11 Oro yaalo onaa naraanu raapu padane-para pitimi pare niri nimi raapudaa oro yaalo napitima.
12 Go oname ni mada wabola koyaari-aadere gore nipumi nina ro matmat-para rogaalimi managolaasade sa.
13 Waru pagalepa. Ora su rayo-para epe agaa laketa palimi raburi go oname ni madaa pia page teme-ga nipu madaa kone meamina.

Yesuri Judas-me aa mudunu-para ora mea gialua sa
(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

14 Go rabu disaipel aa 12-pela aa-na meda nipuna biri Judas Iskariot nipu Gote-na miru irae aanu piri-para pisa.
15 Goa pua nipumi nimu-para pua lalo: Neme Yesu nimi mea gialua-ga nimimiri ni ake gialimi pae sa. Go agaa lakesa rabu nimumi mone* silva ini 30 kasimi.
16 Goa puare Judas nipumi Yesu adi katalo pua nipumi inimini pisa.

Yesu nipuna Pasova eta su nipuna disaipel aanu raapu nisa
(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14; 22.21-23; Jon 13.21-30)

17 Gore Bret Kaapuni Nape yapi di raburi disaipel aanumi Yesu nipu piri-para ipu lalo: Niaame Pasova nape etare aa-para mea managola salima ya?
18 Go rabu nipumi lalo: Nimi mo ada repara pua aa meda piraliade-para gupa laketapape: Tisaa-me lalo: Nina eta nape diri aba rudu yaana. Goa pea-ga nena ada-para eta Pasova nola epalualo pua lakelatepape.
19 Gore disaipel aanumi Yesuna agaa pagoa Pasova nape eta mo ada-para aba managola sasimi.
20 Gore ora aebore mo disaipel aa 12-pela Yesu raapu reke madaa eta nolalo pirisimi.
21 Nimu eta nalalo pirina Yesumi lalo: Neme nimi ora ria lagialo: Nimina rikiraana pia aa medame ni mua iaanuna kina mea katea sa.
22 Goa sa rabu disaipel aanuna konepara kedaa waru pisa-pulu nimu padane padaneme goa simi: Aa Mudu, ora ne madaa agaa lae palo loa nipu agaa gupa misimi.
23 Pare nipumi go-rupa lakesa: Aa meda ni raapu plet madaa-para ki salipa. Go aamere ni madaa kawae madua ni tape aa piralia sa.
24 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Gote-na agaa i buk-mi ta-rupa ratua yawalimi sa. Goa palimi pare Onaa Raapu Pirape Aa tinalo kawae madini aa padanere ora odo waru pea sa. Go aare nipuna agimi aba namadita pisa yaalore ora epe ta pisa sa.
25 Gore kawae madini aa Judas nipumi gupa lakesa Tisaa-ya, Ni-para lae? Yesumi lalo: Nena lae sa.

Yesumi nipuna disaipel aanu raapu eta nisa
(Mak 14.22-26; Luk 22.15-20)

26 Nimu eta nala pirina Yesu nipumi bret mua piribia Gote-para ora pi loa sana nipuna disaipel aanu kasa: Goa pua nipumi lalo: Gore nina to-ga mea nalepa.
27 Nimumi nala pirina ipa wain kap-para pira palae mua sana Gote-para ora pi loa sana nimu kaloa lalo: Nimi rayome mea nalepa.
28 Gore nina yaapimi Gote raapu medapara pogatu pirapena wae yaenu mea rubenalo koyaato.

* **26:15:** Yesu tu maomatalo misa monere ini 30-pela yapare wala abiare kogono aanumi fotnait supu pu sua meme mone-rupa pua misa.

29 Abia neme nimi lagialo: Wain ipare
abia wala nanalima pare nina Aapana su-
rube su-para nimi raapu kagaa wain nam-
ina.
30 Goa loare nimumi yaasa meda aba loa
simina amaa pua su Rudu Oliv-nane pisimi.

Yesumi Pita nipu masaa rilalia sa
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-
38)

31 Yesumi nimu-para lalo: Abia go ribaa
nimi rayome ni gimoa pogola palimi sa. Go
kone madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa
tu ia: Gote-na sipsip menasi surube aa tu
maomalia rabu sipsip rayo pu pa yabalimi
sa.
32 Pare Gote-me ni matmat-para wala
marekaalia rabu Galili su-para ni aba riri-
nane popalua sa.
33 Gore Pita-me Yesu agaa gupa lakesa:
Go aa rayome ne mada palia adoa gimalimi
pare ni padaneme nena gimalua sa.
34 Gore Yesumi nipu-para lalo: Neme
abia go ribaa yaa kuta agaa abi narekaina
neme ni na-ade rana repo te.
35 Gore Pita nipu-para lalo: Niri ne raapu
padane-para omalipa pare neme ne nagi-
malua. Goa sa raburi disaipel aa rayo ni
goa agu simi.

Yesumi Getsemani-para beten sa
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 Yesu nipuna disaipel aanu raapu
nipu Getsemani maapu-para pisimi. Goa
pua nipuna disaipel aanu-para pawa pi-
ralepape sa. Ni mogo-para pua beten ta
pulu sa.
37 Gore nipu raapuri Pita-para Sebedi-
na si lapo-para nimu pisimi. Go raburi
nipuna robaa-para kedaa pua nipu ora
waru odome omesa.
38 Gore Yesumi nimu lakesa: Nina kone-
parare ora kedaa waru pua ni ora omape
yaata-ga nimi go-pare pirua ni adaba pita-
pape.
39 Gore nipu ogesi-daa pua nimuna ini
agaa madaa pua lopoa beten gupa sa: O,
nina Aapa, neme ni mada raba mealia-
daare neme go kedaa pi kap meape. Pare
nena kone ratua pape. Nena koneme pea
pape.
40 Gore nipu wala mo disaipel aa 12-
pela piri puare nimu aba patisimi ya. Go
rabu Pita goa lakesa: Nimimi niri naare ini
ogesi-daa mada na-ado pitimi ya?
41 Gore ni wae yaeme ko tinalo epalia-
ga beten loa nimi waru adoba piralepape.
Nimina konemere raaname omeme pare
yoganemere gimi omea.
42 Nipu wala rana laapo pua beten gupa
pua sa: Nina Aapa, go kedaa meape kap
mea pu kone salo pare neme nape tedere
nena raaname palia agu paina.
43 Nipu wala ipuna disaipel aanu epa
adesa pare nimuna robaa-para kedaa pisa-
daa wala pa pata isimi.
44 Nimu pa u patae ina pua beten rana
repo wala pua sa
45 Goa pua nipuna disaipel aanu piri-para
wala ipua lalo: Nimiri abade ora pa pirua
kitu meme? Adalepa. Abiare Onaa Raapu
Pirape Aa-na Si nimumi wae aanuna ki-
nane mea kateme.
46 Baina nimi rekalepa. Yada lore aanu ni
re-para mea katalo go epea-daa.

Judas-me Yesu iaanu mea waasa
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-
12)

47 Yesu nipu agaa pa lala pirina di-
saipel aanu 12-pela nimuna aa padane
Judas nipu ipisa. Go ipisa rabu onaa
adaapu nipu raapu ipua simina nimumi rai
kutu-para repena uninu-para rulubaawa
ipisimi. Gore nipuri Gote-na miru irae
aa mudunu-para Juda aanuna aa mudunu-
para page nimumi mea penaasimi.
48 Go kawae madini aa nipumi mo iaanu-
para gupa palua-ga adalepape lo kudiri
pi kone gupa lakesa: Neme aa meda-
para nunu toare gore Yesu nipu-ga rip-
inaatepape sa.
49 Goa loare nipu aipapulu aloma pua
sana: Tisaa, epe-rupa piraina epa loare
nipuna ini agaa-para pua nunu sa.
50 Gore Yesumi nipu gupa lakesa: Adami
aa, mo nena pulalo epae kogonore abi
aipapulu pape. Go raburi nimu ipuare Yesu
nipu epa ripinaasimi.
51 Aa meda Yesu nipu raapu pirisipi
aamere nipuna kimi rai kutu yolo risa. Goa
pua nipumi mo Gote-na miru irae aa-na
kogono naakina aane pona tisa.
52 Goa pisa raburi Yesumi nipu goa
lakesa: Neme go naaki nena rai kutu wala
abi nipuna ada-para madia sa. Aa rayome
rai kutu raapu yada palimiri gore rai ku-
tumi aa rayo nabalia sa.
53 Gore nimi naniminaaeme. Neme nina
Aapa yaatoade rabu nipumi yada pape
ensel-nu gupa 12-pela ruru rabuniaae epe-
nala toare mada pagola pea.
54 Pare neme goa paluade raburi Gote-na
buk madaa ti agaana re mada naepalia.
55 Go rabu Yesumi onaa adaapu gupa
lakesa: Nimi ni mula ipuare nimina rai
kutu-para repena uni ripinuare nimimi
paake ne aa meda mula epame? Oro yaalo
ni lotu ada-para pirua neme onaanu agaa
mogeaarude pare go rabu nimimi ni naepa
misimide.
56 Goa pea pare mo Gote-na agaa lakene
aanumi buk madaa aba tisimi-rupa ora
epenalo mada palimi.

Go rabu disaipel aa rayome Yesu gimoa nimu pogola pisimi.

Kaunsil-na ini agaane madaa Yesu koso laasimi
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55; 22.63-71; Jon 18.13-14; 18.19-24)

57 Yesu nipu epa ripinaawa mea ipisimi aanumiri Gote-na Miru Irae Aa mudunumi Kaiafas-na ada-para mea pisimi. Go ada-parare rekena agaana tisaanu-para kone makuaa aa medaloma-para nimu padane kiritaba pirisimi.
58 Pita nipu Yesu rata mea pisa pare ogesi-daa mo-pare puare Gote-na miru irini aa-na epe pokaalo ada ru-nane pua pirisa. Nipu pua odobaawa mo surube plisman-nu raapu pua pirua mo nimuna pimi-a adolalo pirisa.
59 Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para kaunsil rayo-para nimumi Yesu madaa pa amaa makirae agaa mulalo Yesu nipu orope tu maomaatalo pisimi.
60 Goa pisimi rabu aa adaapu epa kiri-taawa makirae agaa epa simi. Goa pisimi pare nipu tu maomape agaa meda nasimi. Goa pisa pare orope aa lapo ipisipi.
61 Gore nipumi epa lalo: Go aamere Gote-na epe lotu ada lakepe ruboa wala yapi repome wala palua laasimi.
62 Gore Gote-na Miru Irae Aa mudu nipu reka awoa Yesu nipu agaa misa: Ne madaare agaa adaapu lo aaeme-ga nemere agaa meda mada nate ya?
63 Goa sa pare Yesu nipumi agaa meda nasa-pulu Gote-na miru irini aame gupa lakesa: Neme oro yaalo pirape Gote-na bimi yaa madaa makuaa agaa mealo-ga neme agaa meda niaa lagi. Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya? Nere Gote-na Si ora ria ya?
64 Gore Yesumi lalo: Neme aba apo laede pare neme wala lagiano: Abia page orope page Onaa Raapu Pirape Aa-na Si oro yaalo Gote-na popo ki-nane pirano adalimi. Gore so yaa madaa moae raapu pirua epalua rabu adalimi.
65 Yesumi goa sa rabu Gote-na miru irini aame nipuna mamina riripia lalo: Gore nipumi Gote madaa ero agaa ta-ga nipuna adasae aa medana agaa napagamina simi. Dia, go aare Gote madaa ero agaa ta-ga napagalepape simi.
66 Gore nimimiri ake kone saleme? Go raburi nimumi gupa simi: Gore nipu ora wae aa ya-pulu nipu ora tu maomamina simi.
67-68 Goa loare Yesu nipuna ini agaa-para sope rapiaawa tisimi. Nimumi nipu ki paarame tua nere Gote-na agaa lakene aa ya-pulu lagi. Nere aapimi tala pae simi?

Pita-me Yesuri ni na-ade sa
(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18,25-27)

69 Go rabu Pita nipu ada peraana kepo ru-para pirisa pare Gote-na miru irape aa muduna kogono ona medame Pita aa piri-para ipua lalo: Ne page abade Yesu raapu so Galili su-para piraede sa.
70 Goa sa pare Pita nipumi onaa rayona ini agaa madaa ni-daa dia yaade loa goa sa: Neme go lae agaare ni maarea.
71 Goa loa sana nipu pua so kepona pora gaape-nane pua pirisa. Go rabu kogono ona medame nipu adoa go padane pirisimi aanu gupa lakesa: Go aare abade Yesu raapu no Nasaret su-para pirisipi.
72 Gore Pita-me makirae agaa wala gupa sa: Ora yada makuaa neme go aa na-ade sa.
73 Orope ogesi-daa pirua go re-para aasimi aa medalomame Pita-para gupa lakesimi: Gore nere Yesu nipuna ruru pirua nipuna adaa agaa-rupa te simi.
74 Go rabu Pita-me yada madua agaa puri palo lalo: Ni ora agaa nalagialore Gote-me ni talia lalo. Go aare ni na-ade. Nipumi go agaa lo kiritinaloa yaa gulame gagara agaa sa.
75 Go rabu Pita-me abade Yesumi lake-sade agaa wala niminaasa: Yaa kuta agaa abi narekaina neme rana repome ni gimali lo lakelaa. Go rabu Pita nipu so amaa-nane pua re waru lo pirisa.

27

Yesu nipu aa mudu Pailat piri-para mea pisimi
(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)

1 Yapi lapaasa raburi Gote-na miru irae aa mudunu-para kone makuaae Juda aa mudunu-para nimumi mo Yesu tu mao-maatalo yada robesimi.
2 Nipu puri pane opeme adia so namba wan gavman Pailat piri-para lamua pisimi.

Judas nipu omesa
(Kog 1.18-19)

3 Gore mo kawae madini aa Judas nipumi Yesu tinalo koso loa nipu ora tu maomatainaloa adesa. Gupa adesa-pulu nipumi wala kone pereke sua mo mone silva ini 30-pela wala mo Gote-na miru irae aa mudunu-para kone waru i Juda aa mudunu piri wala mea pisa.
4 Goa pua nipumi lalo: Neme aba waea pua ora epe aa tabena kabereke aba meawade pare nipu waea meda napia. Gore nimumi nipu-para lalo: Gore niaana yada dia yapare nena kogono aba paede simi.
5 Goa simi rabu Judas nipumi mo mone silva ini 30-pela no epe lotu ada ru-nane ruboa sana nipu pua ope pua nisa.

6 Gore mo Gote-na miru irae aa mudunumi go mone muare gupa simi: Gore aa tu maomaatalo yoto kane mone simi. Gore rekena ia-ga lotu ada-para i mone raapuri go mone nasamina simi.
7 Go mone madaa agaa meda gupa robo suare go mone-mere sospen warini aanuna su kabamina simi. Go su-parare pora kimisu onaana matmat wariamina simi.
8 Goa pisimi-pulu go suna bi aa yaapi koyae bi maasimi. Go suri abia page pa ia.
9 Go-rupa abade agaa meda Gote-na agaa lakene aa Jeremaia-me sade agaana re-re ora go ipisa. Gore nipumi lalo: Nimumi go mone silva ini 30-pela misimi. Go mone-re mo Israel su-para piri onaanumi aa tapena kabereke mi mone sa.
10 Go mone mua simina Aa Mudumi lakesa-rupa nimumi sospen warini aanuna su kabasimi. Go agaare Gote-na agaa lakene aa Jeremaia-me tu isa.

Pailat-me Yesu agaa misa
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)

11 Go rabu Yesu ora aa mudu gavmanna ini agaana rekainaloa mo gavman-na aa mudumi agaa gupa misa: Nere Juda aanuna aa mudu ya? Yesu nipumi lalo: Nena go laede sa.
12 Goa sa pare Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para kone makuaae Juda aa mudunumi pa amaa mariaawa koso lape agaa simi. Goa pisimi pare Yesu nipumi agaa meda na-abusa.
13 Goa pisa-pulu aa mudu gavman Pailat-me lalo: Aa Adaa, mogo ne-para koso lape agaa go temere pagae ya?
14 Goa sa pare Yesu nipumi agaa meda na-abusa rabu gavman-na aa mudu Pailat nipumi kone adaapu isa.

Namba wan gavman Pailat-me sa rabu Yesu repena polopea madaa tisimi
(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39–19.16)

15 Gore oro maali yaalore Pasova Ne yapi di rabu mo gavman Pailat-me kalabus ada-para pati aanu padane pane penaalala pisa. Mo amaa-nane piri onaanumi niaana go aa penaalape simi rabu go raana ratua penaalala pisimi.
16 Go rabu ora aa wae meda Jisas Barabas mo kalabus ada-para pirisa.
17 Onaa rayo kiritaawa pirisimi raburi gavman-na aa mudu Pailat-me lalo: Nimimi neme aapi penaalano kone saleme pa sa. Gore Jisas Barabas giano yapae Yesu nipuna bi meda Krais giano ya sa.
18 Goa sa pare nipumi nimuna kone makuaa misa. Nimumi Yesu madaa udipa kone sua nipu mea kasimi.
19 Pailat nipu koso pagape siaa madaa pirina nipuna oreme wai agaa gupa lo o ta sa: Apo epe aa madaare neme yada nalape. Neme abia ribaa upaa pua kedaa mea-daa adawa sa.
20 Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunupara kone makuaae Juda aanuna aa mudunu mi onaa rayona kone makiraawa goa simi: Barabas esepea Yesu ora tu maomamina tapape lakesimi.
21 Pare mo namba wan gavman aa Pailat-me nimu-para lalo: Go aa lapore nimina konemere aapi penaalano ya sa? Gore nimumi lalo: Jisas Barabas simi.
22 Gore gavman aa Pailat nipumi lalo: Yesu nipuna bi meda Krais-re ake pano ya? Goa sa pare nimumi puri paloa lalo: Nipu ora repena polopea mada omena tamina simi.
23 Pare gavman-na aa Pailat-me lalo: Akeane ya? Nipumi wae yae meda napana sa. Goa sa pare nimumi puri paloa lalo: Nipu ora repena polopea mada tamina simi.
24 Gore mo Pailat nipumi mo onaanumi nipuna agaa mada napagalimi kone adesa. Nipuna konere nimumi yada marekaalimi kone isa. Goa pea-daa nipuna ki ipa-para pataawa mo onaanumi adenalo kunisa. Goa pua nipumi mo onaanu-para lalo: Go aa tu maomapere ni-daa dia sa yapare ora nimina kogono.
25 Goa sa rabu onaa rayome agaa gupa simi: Go tu maomape aare niaa-para niaana nogo naakinu madaa kedaa epenawa simi.
26 Gore go rabu gavman-me Jisas Barabas wala nimuna ada penaalo esepesa. Goa pua nipumi Yesu repena unimi tua repena polopeane nil-mi tinalo kasa.

Soldia aanumi Yesu-para ero agaa simi
(Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)

27 Go rabu mo gavman-na soldia aanumi Yesu nipu mua mo gavman-na surube ada-para mea pisimi. Goa puare soldia aa rayo nipu epa kutapu ma-aawasimi.
28 Goa pua nipuna mamina mea kolo ruboa kane mamina mea maara laasimi.
29 Goa pua ititumi raguna nipuna aalu madaa maadipaasimi. Goa pua nipuna popo ki-nane rama meda mea maripinaasimi. Goa pua nipu re-para epa pirua rumu koba pua ero agaa gupa simi: Nere Juda aanuna aa mudu yaade-ga oro yaalo epe-rupa pirape simi.
30 Goa pua nimumi sope roa nipuna rimaapu mua nipuna aalu tisimi.
31 Nipu-para ero agaa aba loare mode kane mamina wala kolo ruboa nipuna abana mamina-nu wala mea maraasimi. Goa puare nipu repena polopeane nil-mi tula pisimi.

Yesu repena polopea mada nil-mi tisimi
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

32 Nimumi Yesu lamua pisimi rabu Sairini su-para piri aa meda Saimon porania madaasimi. Goa pua nimumi go aapara Yesuna repena polopea mea raba mu riaainalo mariaasimi.
33 Gore nimu puare su meda-para opapasimi. Go suri Golgo ta simi. Go bina re-re gupa: Aana aalu uni rogaae su maasimi.
34 Nimumi Yesu ipa wain wae rero pi marasin raapu kasimi pare nipumi mea nadoa-ga gimisa.
35 Gore nimumi nipu repena polopea madaa tuare nipuna mamina oyaeyae rumaatalo satu-rupa pu tisimi.
36 Goa puare nimumi pirua Yesu adaba pirisimi.
37 So repena polopeana rugi-nanere nipuna aalu sone abade nipu-para koso lape agaa simide-rupa pepa madaa gupa tisimi: Go aare Juda aanuna aa mudu yaade tu tisimi.
38 Go raburi paake ne aa laapo Yesu nipu raapu nil-mi tisimi. Goa pua paake ne aa padane popo ki-nane tua meda koya-nane tu mudiaasimi.
39 Gore onaa rayo one lobasa apone lobasa pimisimi onaanumiri aalu wage wage pua ero agaa lama lobasa pala pisimi.
40 Goa pua nimumi lalo: Nere lotu ada kilipia wala yapi repome ma-alua side. Nere Gote-na Si yaliare nena go-rupa raba meape. Nere ora Gote-na Si yaliare apo repena polopea mada kilipia su amaa ipu isimi.
41 Goa simi rabu Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaa tisaanu kone makuaae Juda aa mudunu-parame ero agaa gupa simi:
42 Gore nipumi aba onaa medaloma raba mua oro yaalo epe-rupa mapiraasa-pulu nipumi nipuna bipa raba mua oro yaalo piralia. Gore nipuri Israel onaanuna mudu ya? Gore nipumi repena polopea gimoa su amaa kilipialia-daare niaame nipu madaa kone rulamina simi.
43 Gore nipumi Gote madaa kone rulaawa niri Gote-na Si tea-daare Gote-me nipu abia raba meala pame adamina simi.
44 Goa puare mo Yesu raapu nil-mi tisimide aa wae lapome page ero agaa simirupa sipi.

Yesu nipu aba ini adupisa
(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

45 Gore naare rikiraana aasa rabu ribaame rigitaama pua orope naare nogonane pabola pupulaina yapi wala lapaasa.
46 Naare mogo-nane popa aaina aebo 3 klok rabu Yesu nipumi puri paloa gupa sa: Eli, eli, lama sabaktani sa. Go agaana rere gupa: O, naa Aapa Gote, neme ni akolo gimae ya sa.
47 Gore mo re-para rekasimi onaanumi go agaa pagoa nimumi lalo: Go aamere Elaija yaata simi.
48 Go raburi aa padaneme aba aloma pua lubi nona piane yae misa. Goa puare rero pi wain* ipa paba palae repena uni ruginane rogaa palaawa Yesu nipu nenalo kasa.
49 Goa pisa pare onaa medalomame lalo: Aba adamina go ipa abi nakatapape simi. Elaija-me nipu raba mula ipula pame adamina simi.
50 Go rabu Yesu nipumi wala puri paloa yaaloa nipuna pu imu udunasa.
51 Go rabu mo lotu ada-para mudiabasimi mamina so rugi-nane riripi taboa none rigi-nane pua riripi kiritisa. Goa puare su eto pua aana adaapu lusatabebe pisa.
52 Go rabu page matmat loba tabama pua Gote-na ruru onaare aba omesimi pare wala go rabu marekaasa.
53 Gore nimumi matmat ora gimoa rekesimi. Wala orope Yesu rekesa rabu nimu epe adaare Jerusalem su-para pisimi. Go raburi aa adaapumi nimu adesimi.
54 Soldia aa mudu-para nipuna soldia medanu-para su eto-para oyae rayo mo pisa-daa adesimi-pulu nimumi paala waru omesimi. Go rabu nimumi gupa simi: Go aare ora Gote-na Si yaana simi.
55 Go rabu Galili su gimoa Yesu nipu rata mea ipua nipu raba mulalo ipisimide ona medaloma pirisimi. Nimu ogesi-daa mopare aawa nipu adesimi.
56 Gore nimuna rikiraanare go onanu pirisimi: Makdala su-para piri ona Mariapara ame Jems-para Josep lapona agi Maria-para Sebedi-na si lapona agi-para nimu pirisimi.

Yesu nipu aana apedaa-para rogaasimi
(Mak 15.42-47; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)

57 Gore ribaa yabaasa raburi amope aa meda Josep nipu Arimatea su-para pirua ipisa. Go aa nipuri abade Yesuna disaipel aa pirisa.
58 Nipu mo gavman-na opis-para ipua Yesu nipuna ro ria ponoloa epa agaa misa. Go rabu gavman-me nipu lakeloa go aa Josep mea katapa sa.

* **27:48:** Mo ipa solowara-para i raa rua ipa pua mua Yesu mea kasimi. Go yae-re mea ne raburi ona to pabapape pi yae. Go yae mea ipua repena uni madaa apula tua Yesuna agaa-para ma-apuraasimi.

59 Goa puare mo aa Josep-me Yesu nipuna
ro mea rua epe kagaa mamina yaako pimi
rogaawa ria pisa.
60 Goa puare nipumi mo Yesu nipuna
ro ria puare nipuna abade warini aana
apedaa matmat-para pua rogaasa. Goa
puare nipumi aana apedaa pora gaape-
para aana adaape medame garulaniaawa
pisa.
61 Maria Makdala-para Maria rado-para
nipu lapo pirisipi. Nipu mo aana apedaa
re-para pirua nipumi adapaba pirisipi.

Soldia medame matmat suruba aasa

62 Gore ekeraa-nanere Kitu Pirape Yapi di
aba ipisa. Goa pisa-pulu Gote-na Miru Irae
Aa mudu-para Farisi aanu-para mo Pailat
raapu epa kiritasimi.
63 Goa pua nimumi lalo: Adaa aa-ya, gode
yaa agaa ne aamere nipu kagaa pirua goa
sade: Gore yapi repo pa no matmat-para
pirua wala rekalua sa.
64 Goa sa-ga yapi repo nimumi go matmat
surubalepa lo agaa lakela. Gore nipuna
disaipel aanumi nipuna ro paake epa mua
onaanu-para nipu aba rekaaya loa niaa
makiralimi-ga soldia aanumi surubalimina
sa. Orope temede yaa agaare aba simide
niaa makiralimi simi.
65 Gore Pailat-me lalo: Nimimi surubape
aa medaloma lamua pua mo matmat ora
puri pane aanumi pua surubatepa sa.
66 Goa sa-pulu nimumi mo matmat rigitu-
lalo aana-me garulasimi. Goa pua nimumi
mo aana rekena mea sua nimumi soldia aa
medaloma surubaina simi.

28

Yesu matmat-para wala rekesa
(Mak 16.1-10; Luk 24.1-10; Jon 20.1-18)

1 Gore Kitu Pirape Yapi di aba dia naloare
adaa oro rabu naare rapasa. Go rabu Mak-
dala su-para piri ona Maria-para Maria
meda nipu lapome matmat-para adola ip-
isipi.
2 Pulaina aipapulu su eto pisa rabu yaa-
para piri ensel meda ipisa. Gore nipumi
aana apedaana pora gaape mea pereke tua
isa-daa nipu go madaa pirina adesipi.
3 Nipuna ini agaare so yaa madaa piri paa
nona pisa. Nipuna mamina-ri ora moae
yaa yaako nona pisa.
4 Go ensel ipisa-pulu mo soldia aanu
nimumi goa adoa paalame ora waru omes-
imi. Goa pua nimu pururu pisa-daa aba
ome onaa nona piane pirisimi.
5 Pare mo ensel-me mo ona laapo gupa
lakesa: Gore nipimi paala naomalepape
sa. Nimimi repena polopea-para tu
maomaarimide Yesu asapula epamena-daa
niminaato sa.
6 Nipu go-para napia. Nipu abade
sade-rupa wala rekaa pua. Nipiri nipu
rogaarimide-para epa adalepa.
7 Gore nipi aipapulu wala pua nipuna
disaipel aanu pua laketapape: Nipu aana
apedaa matmat-para wala aba rekaade
tapape sa. Nipu Galili su-para aba riri-
nane nimumi go-para adalimi lo laketa-
pape. Abiare neme lagiawade agaare
koneme niminaatepape sa.
8 Go agaa pagesipi rabu mo ona lapo
nipu paalame omoa raaname waru ome-
sipi. Goa pisipi-pulu nipu lapome aipapulu
mo aana apedaa matmat gimoa disaipel
aanu laketalo aloma pisipi.
9 Pare ora go rabu Yesu nipumi aipapulu
nipu laapo mo pora madaawa lalo: Epe-
rupa piralepa sa. Go raburi nipumi nipuna
kibu re-para pua ripinaa palae sua nipuna
bi minasaasipi.
10 Gore Yesumi nipu gupa lakesa: Nipimi
paala naomalepape. Nipimi nina amenu
mo Galili su-para popena pua laketapape
sa. Go Galili su-parare ni mada adalimi.

Soldia aa-na agaa

11 Mo ona lapo pena pora-nia pulaina
mo matmat surube soldia aa medaloma mo
adaare-para aipapulu pisimi. Goa puare
Gote-na miru irae aa mudunu-para mo
adesimi yaena remaa pua lakesimi.
12 Agaa pagesimi-pulu Gote-na miru irae
aa mudunu nimu rayo-para kone waru i
Juda aa mudunu-para nimu kirita pirua
nimu agaa robesimi. Goa pua soldia aanu
mone adaapu kasimi.
13 Gore nimimi agaa gupa tapape simi:
Ribaa niaa patala puaama rabu nipuna dis-
aipel aanumi mea pua meaaya tapape simi.
Goa pua nipuna ro paake mea puamede
tapape lo robesimi.
14 Gore mo namba wan gavman-me
go remaa pagalia-daare niaame agaa
medaloma wala lakelamina. Niaa goa
palima rabu wae yae nasalia simi.
15 Go raburi soldia aanumi mone muare
mo aanumi simi-rupa pua pisimi. Go agaa
rayore Judia su-para lama lama puare abia
page pa lala pimi.

Yesumi nipuna disaipel aanu kogono goa pipape lo kasa
(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

16 Disaipel aa 12-pela so Galili su rudu
madaa pisimi. Gore abade Yesumi pulu-
pape sa-rupa pisimi.
17 Nimumi Yesu nipu adoa bi mi-
nasaasimi pare aa medalomame kone lapo
isimi,
18 Goa pua Yesu nipu ora re-para ipua
gupa epa lakesa: Gote-me su yaa lapona
puri rayo ni gia.

19 Goa pea-ga nimimi su rayo-para pua
nina disaipel onaanu-rupa mapiraatepape.
Goa pua nimimi nimu Gote-na bi-para Sina
bi-para Holi Spirit-na bimi baptais kata-
pape.
20 Goa pua neme abade agaa mana nimi
mogesude-rupa onaa rayo pua laketapape.
Pagalepa. Niri nimi raapu piraama puare
go su yaa lapo dia yalia rabu page nimi
raapu piralua sa.

Mak
Ripia Agaa

Go buk Mak-na riri-nane agaame gupa ta: Gore Gote-na si Yesu Krais-na epe agaa yaade ta. Go buk-para niaame adalema raburi Yesu ora puri waru ia ta. Goa pua kogono adaapu pamu pisa. Nipuna purimi onaanu madaa piri wae remo ratu rubo onaanuna waeanu mea rubo pea rabu ademe. Yesu nipuna bi Onaa Raapu Pirape Aa maasimi. Goa pua nipuri onaanu wala mulalo epawa sa (10.45).

Mak-mere Yesuna kogono madaa remaa adaapu sa pare Yesumi onaanu moge riaae agaa adaapu nasa. Riri-nanere Mak-me Jon Baptais-na agaa ia. Goa puare Yesu baptais misa-pulu Satan-me Yesu ko tinalo pisa. Oropere Yesumi kedaa rini onaanu odome omesare nimumi adenalo moge riasa. Aba ripiare disaipel aanumi Yesumi pisa yaenuna re waru namakuaasimi. Go yapare oropere pawa pawasi makuaae yae misimi.

Yesu iaa aulaawa kedaa adaapu kasimi. Mak-na agaa tu kiritua lalore Yesu omoa wala rekaa remaa sa.

Madiaaya remaare Mak-me Yesu pode omesa-na remaa ia pare Yesu tu maomaawa repena polopena tisimi remaa page lapedepeta.

Robonu gupa adamina:

Epe Agaa remaa maepaasa (1.1-13)
Yesu Galili su-para kogono pisa (1.14–9.50)
Galili gimoa Jerusalem su-para pamuasa (10.1-52)
Tu maomatalo pisimi rabu sarara padane Jerusalem su-nane pirisa (11.1–15.47)
Yesu matmat-para gimoa wala rekesa (16.1-8)
Wala epenaloa onaa adaapumi nipu adesimi (16.9-20)

Jon Baptais-mi Epe Agaa lapedepesa
(Mat 3.1-2; Luk 3.1-9,15-17; Jon 1.19-28)

1 Gote-na si Yesu Krais pirisa. Go buk madaare nipuna Epe Agaa* ia.

2 Ripiare Aisaia-me buk madaa agaa gupa tisa: Gote-me lalo: Pagalepape. Neme nina agaa lakelape aa aba epenatoa. Nimina pu robaa-para pora-rupa maredepo yatepape.

3 Mo aare nipu onaa napiri su-para aawa gupa yaasa: Aa Mudu epalia-ga nipuna poranu epe-rupa managola su piralepape lo lakesa.

4 Aisaia-me gupa tisa-pulu Jon Baptais onaa napiri su-para aba ipua gupa lakesa: Onaanuna wae kone perekealimidaare baptais mealimina. Gote-me nimina pupitagi mea raakepe rubalia sa.

5 Gore Judia su robo ru-nane piri onaanupara Jerusalem su-para piri onaanu page nimumi Jon-na agaa pagola pisimi. Nimu rayona waea lapedepe agaa lakeloa ipa Jordan-para baptais misimi.

6 Jon-me kamel menana yogane maraawa sana mena yogane aako yamesa. Go aare onaa napiri su-para pirisa-pulu nipumi mata-para alubi Aapa asapu no pirisa.

7 Jon-me kiritaawa pirisimi onaanu-para gupa sa: Naa masaa-nane aa meda epalia. Niri wae aa ya-pulu nipuna aariti esepea kege-daa mada naradepealua sa.

8 Neme nimi pa ipame baptais† meaato pare Yesumiri ora Holi Spirit-na puri madaa baptais mealia sa.

Jon-me Yesu ipa Jordan-para baptais kasa
(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

9 Gore orope Yesu nipu Galili su robo runane go adaare Nasaret su gimoa Jon piripara pisa.

10 Yesu nipu ipa repaa-nane aainaloa yaa pora gaape lobesa-daa adesimi. Lobesa rabu Holi Spirit yaa nona piane biyaa ipua sana Yesuna masaana epa pirisa.

11 Biyaalaina yaa-para i agaa meda gupa sa: Nere ora nina si naaki-ga neme ne madaa pedo pi sa.

Satan-me Yesu ko tisa
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

12 Go rabu Gote-na Siri Holi Spirit-mi onaa napiri su-para mea penaasa.

13 Go-para nipu yapi 40-pela pua pirina Satan-me Yesu pupitagi manataalo ko tisa. Go-para pirisa rabu kira menanu yaa yapanu Yesu raapu pirisimi pare ensel-numi nipu suruba pirisimi.

Yesumi Galili su-para kogono ripima pisa
(Mat 4.12-17; Luk 4.14-15)

14 Gore Jon kalabus ada-para mapataasimi raburi Yesumi Galili su-para ipua sana Gote-na kagaa agaa pamu lakesa.

15 Lakesa raburi gupa sa: Gote-na Surube Su rudupu epalia-ga wae kone perekea kagaa agaa madaa kone rulaatepape sa.

* **1:1:** Go Epa Agaare Yesu Krais-na agaa yaade. Nipu Gotena Si ora ria. Goteme nipu mada oyae rayo maopae agaa yapare gimoa niaa piri-para epenalo mea repae agaa yaade. † **1:8:** Jon baptais-me agaa gupa sa: Neme pe kogonore pa go su amaa ipame pe sa. Pare Yesumiri Holi Spirit-na puri madaa aawa mealia sa.

Yesumi kogono aa maala misa
(Mat 4.18-22; Luk 5.1-11)

16 Yesu ipa Galili ini repaa-nane pamisa
rabu nipumi aa laapo adesa. Nipumi Sai-
mon Andru ameaya lapo ipa ini-para ena
agona sala pirina adesa. Go aa lapona
kogonore ena meape aa laapo pirisipi.
17 Yesumi nipu lapo-para lalo: Ni rata
mea ipua nina kone ratalipina. Goa pua
ena mepede-rupa onaanu page go-rupa
mada mealepape.
18 Goa sa rabu go aa lapome ena agona
aipapulu gimoa Yesu raapu pisimi.
19 Yesu ipa mone pane ogesi-daa pua
Sebedi-na si laapo adesa. Go aa laapona
biri Jems-para Jon lapo. Go ameaya ipunu
madaa pirua ena agona rabulala pirisipi.
20 Yesumi go aa lapo adoa ipulupa sa.
Goa sa rabu go aa laapome nipuna aaraa-
para kogono aanu-para gimoa Yesu raapu
padane-para pisimi.

Wae remome maeyae aa pirisa
(Luk 4.31-37)

21 Goa pua nimu Kaperneam su-para
pisimi. Go Kitu Pirape Yapi rabu Yesumi
Juda aanuna lotu ada-para agaa mogeasa.
22 Mogeasa rabu onaanumi ki wage pua
raaname omenaloa rekena agaana tisaanu-
rupa namogeaasa. Dia, pare nipuna purimi
rado-rupa agaa lakesa.
23 Go agaa mogeasa rabu wae remome
maeyae aa ipua sana agaa puri palo rui
gupa sa:
24 Go Nasaret su-para piri aa Yesu ya.
Neme niaa madaa ake pulalo epae ya?
Nemere ne ade-ga niaa tulalo epaena?
25 Goa sa rabu Yesumi remo-para agaa
mana lalo: Agaa loraawa go aa gimape.
26 Yesumi goa sa raburi wae remome
maeyae aa pururu mapaawa agaa puri
pane loare gimoa pane popesa.
27 Gore rakepea pisa raburi onaa rayome
kidipaa ragi tua meda lakelala pu pirisimi:
Go aare ake piane aa ya? Mogo aa-na
agaare ora rado meda yaade. Nipuna
purimi wae remo agaa mana ta-daa ni-
mumi pageme simi.
28 Goa pisa-pulu Yesuna bi Galili su-para
mone mone laama pisimi.

Yesumi Saimon-na aayaana yaina mae-
peaasa
(Mat 8.14-15; Luk 4.38-39)

29 Goa pisa raburi Yesu Juda aanuna lotu
ada gimoa Saimon-para ame Andru lapona
ada-para pisa. Jems page Jon page medaa
rabu pisimi.
30 Gore Saimon-na aaya kekapu pi yaina
omesa-daa nimumi Yesu epa lakesimi.
31 Lakesimi raburi Yesu ipua sana go
onana ki ripinaawa marekaawa kekapu pi
yaina maepeaasa. Nipuna yaina dia sa
rabu nipumi nimu eta kasa.

Yesumi onaa adaapuna yaina mae-
peaasa
(Mat 8.16-17; Luk 4.40-41)

32 Naare pabola pisa raburi onaanu yaina
omesimi page masaa-nane remo piri on-
aanu page Yesu piri-para mea ipisimi.
33 Mea ipisimi raburi su rayo-para piri
onaanu page Yesu adolalo ipua pora gaape-
para kirita pirisimi.
34 Pirisimi rabu Yesumi onaa adaapuna
yaina maepeaawa sana wae remonu page
marakepeaasa. Wae remonumi Yesu aba
adesimi-pulu Yesumi onaanu-para go agaa
natapape sa.

Yesumi Epe Agaa Galili su-para mo-
geasa
(Luk 4.42-44)

35 Gore wala yapi pena lapatalo palaina
Yesu rekoa sana onaa napiri su amaa-nane
pua Gote-para beten ta pisa.
36 Go raburi Saimon-para go adami aa
medaloma page Yesu rata mea pisimi.
37 Yesu adesimi rabu gupa simi: Onaa
rayome ne asapu pimi.
38 Yesumi lalo: Wala pa su meda-nane
laketa baina loa neme nimu epe agaa mo-
geaalua.
39 Goa puare nipu Galili su robo ru-
nane su rado rado pamua Juda aanuna lotu
ada-para page lakeloa wae remonu page
raakepe rubisa.

Yesumi lepra aa medana rere makaapu
yaasa
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Goa pisa raburi yakimi ti aa medame
ipua rumu koba pua pirua Yesu gupa ogesa:
Neme ni kone sali-daare naa rere makaapu
yape sa
41 Gupa ogesa raburi Yesu nipumi odome
omoa nipuna ki ridulaawa go aana yogane
oraawa lalo: Goa pea-ga abia kaapu yape
sa.
42 Goa pisa raburi mogo yakimi ti aa-na
yoganena rere kaapu yoa wala epe-rupa
pirisa.
43 Yesumi mo aa aipapulu repaawa puri
paloa gupa sa:
44 Waru pagape. Onaa rayo nalakelape
pare Gote-na Miru Irae Aa piri-para nena
yogane mea waalape. Moses-me Gote-para
miru irua kalape aba sa-pulu gupa paina.
Go pali raburi onaanumi nena rere kaapu
ta-daa mada adalimi sa.
45 Yesumi goa sa pare rere kaapu ne
aamere agaa adaapu one mone pamu
lakesa. Goa pisa rabu Yesu adaare meda-
para kaledoa pisa. Nipu onaa napiri pa su

meda-para pirina onaanumi nipu piri-para agaa pagolalo kiritata ipisimi.

2

Yesumi pora napami aa meda maepeaasa
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

1 Gore orope yapi medame Yesu nipu mo Kaperneam* su-para epa pia remaa pagesimi.
2 Pagesimi-pulu onaa adaapu kiritaawa ru-nane pora gaape-para page rulatabesa. Goa pu pirisimi raburi Yesumi Epe Agaa mogeasa.
3 Mogeasa rabu yaina omo pora napami aare aa maalame ria ipisimi.
4 Gore onaa adaapumi mo pora gaape-para rulatabesimi-pulu Yesu piri-para mada naria ipisimi. Goa pisa rabu mo yaina ome aa ada masaana ria pisimi. Goa pua ada pira kegepe minala paawa reke opeme rogaabaawa apalae ru-nane pawa lopaniaasimi.
5 Goa puare Yesumi nimuna kone mua pora napami aa-para lalo: Ne naa naaki-ga nena pupitagi ne kone mea rubaato.
6 Goa sa raburi rekena agaa tisaanu pirua nimuna robaa-para kone gupa isimi:
7 Mo aamere akeane ta pae simi. Nipumi Gote madaa ero agaa ta paaya. Nipumi pupitagi ne kone mada mea rubalia ya? Gote nipu padaneme mada mea rubalia kone isimi.
8 Go kone isimi raburi Yesumi nimuna robaa-para kone mua lalo: Nimimi go piane konere akeane imi pae?
9 Ake kogono puri mapalaatalo palua ya? Ni pora napami aa-na pupitagi ne kone mea rubaluare go kogono puri patea ya? Nipu pora mapamuaaware go kogono ora puri patea ya?
10 Ni Gote-na Si padanemere su amaa piri onaanuna pupitagi mada mea rubalua-ga adalepa. Go rabu yaina ome aa-para lalo:
11 Yapara page u pati yae mea ripinua rekoa adaa pu.
12 Goa sa raburi yaina ome aa aipapulu rekoa yapara mea ripinua pora pamisa. Pamisa raburi onaanumi paalame omoa Gote-na bi minasaawa gupa simi: Niaame oyae go piane na-adema simi.

Takis mi aa Livai-ri Yesu rata mea pisa
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

13 Yesu ipa ini pagi-nane wala pisa rabu onaa rayo Yesu piri-para epenaloa Yesumi agaa moge riaasa.
14 Yesu pora pamisa rabu Alfius-na si Livai-ri takis mi ada-para pirisa. Yesumi go aa adoa lalo: Ni rata mea ipu. Goa sa raburi Livai nipu rekoa Yesu rata mea pisa.
15 Goa pisa rabu orope Yesu Livai-na ada-para eta nolalo pisa. Takis mi aanu-para pa riabo aanu-para Yesuna disaipel aanu-para nimu rayo ada ru-nane padane-para epa kiritaawa pirisimi. Gore onaanumi Yesu rata mea ipisimi-pulu ora adaapu pirisimi.
16 Go raapu pirisimi pare Yesu nipu pupitagi ne aanu-para takis mi aanu-para pirina Farisi aanuna pepa tape aanumi nimu adesimi. Adesimi rabu nimumi disaipel aanu agaa gupa misimi: Akeane Yesu takis mi aanu-para pupitagi ne aanu raapu pirua eta nala pae simi.
17 Pepa tape aanumi goa simi rabu Yesumi nimuna agaa pagoa lalo: Yaina naome onaanuri dokta-na ada napeme pare yaina ome onaanu pemede. Go-rupa neme page epe kone i aa agu raba mula-daa naipisu pare onaa naraanu raba mulalo ipisu sa.

Eta madaa niti pape konere nimumi Yesu agaa misimi
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

18 Rana medare Jon-na disaipel aanu page Farisi aanu page Juda aanuna agaa mogeaawa eta madaa niti pua pa pirisimi. Go rabu onaa medalomame Yesu piri-para agaa mula ipisimi: Gore akeane Jon-na disaipel aanu page Farisi aanu page eta nano pimi pare nena disaipel aanu eta pa neme simi.
19 Goa simi rabu Yesumi saa agaa gupa sa: Aa medame ona rumaatalo pia rabu nipuna adami aanumi eta kateme ya? E, kateme. Gore ona rumaape aa pia-pulu eta mada kateme.
20 Oropere ona rumaape aa lamua palia rabu adami aanumi eta nape yae madaa niti pua piralimi.
21 Yesumi kagaa oyaeyae lapo madaa saa agaa gupa lakesa: Aa medame mamina rugini kagaa mua abana mamina madaa rabulalia ya? Dia, gupa rabulaalia rabu kagaa rabuni mamina-mere abana mamina mariripiaawa rugula tabalia.
22 Go page aa medame kagaa ipa wainmi abana yapa yogane pe-para yupialia ya? Dia, goa palia-daa yogane podepe taboa kagaa ipa wain popalia. Gore kagaa wainri kagaa yapa yogane pe-para yupiape. Goa pea-ga abana kone-para kagaa kone lapo padane-para nasalepape sa.

Disaipel aanumi Kitu Pirape Yapi rabu wit-na ini pamu keresimi
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

* **2:1:** Yesu pua pirisa adaare aapina yapalo marea. Pare Yesu nipu Kaperneam puala pisa rabu go adaa-para agu pua pirala pisa kone imi. Aa medalomame go adaare Andru-para Pita laapona kone imi. (Mak 1.29)

23 Wala Kitu Pirape Yapi† rabu Yesu-para
nipuna disaipel aanu-para wit maapu-para
pamisimi. Gupa pamualaawa disaipel aa-
umi wit-na ini keresimi.
24 Gore keresimi rabu Farisi aanumi
Yesu-para agaa gupa lakesimi: Ada.
Akeane Kitu Pirape Yapi rabu nena disaipel
aanumi rekena agaa rasua kogono peme?
25 Yesumi lalo: Devit-mi tisade remaare
nadipisimi? Devit aa medaloma raapu eta
dia yoa reame omesimi.
26 Reame omesimi raburi aa meda
Abaiata-re nipu Gote-na Miru Irae Aa
pirisa. Go aa mudu pirisa rabu Devit-
miri lotu ada-para bret pua mua noa aa
medaloma page kasa. Go bret-re Gote-
na kalape bret ya-pulu Gote-na miru irini
aanumi agu nisimi. Nimimi go agaana re
niminaaeme ya?
27 Yesumi lalo: Gote-me Kitu Pirape Yapi
robo isare onaa raba minalo pisa. Gote-na
Kitu Pirape Yapi madaa onaa nawarisa.
28 Ni Onaa Raapu Pirape Aa ya-pulu niri
Kitu Pirape yapina Aa Mudu pi sa.

3

Ki rudu ae aa meda pirisa
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

1 Wala orope Yesu Juda aanuna lotu ada-
para pisa rabu ki rudu-ae aa meda pirisa.
2 Goa pisare Kitu Pirape Yapi ya-pulu
Farisi aanumi Yesu koso lape agaa ta po-
lalo pirisimi. Gore Yesumi ki rudu-ae aa
wala maepeaaliare koso laalima kone sua
pirisimi.
3 Goa pisa rabu Yesumi ki rudu-ae aa-
para lalo: Rekoa ipu.
4 Goa sa raburi nipumi Farisi aa-repaa
agaa misa: Kogonore ake epe ta? Gore
neme onaa raba mua epe-rupa mapiraano
epe ta pae onaa tu maomalimi epe ta pae?
Kitu Pirape Yapi diri ake kogono mada
pamina? Go agaa misa pare Farisi aanumi
agaa na-abusimi.
5 Nimumi agaa pa yola mua pu-para rero
pia pisimi-daa Yesumi ratu yawesa pare-
ga wala odome omesa. Odo omesa rabu
ki rudu-ae aa-para lalo: Ki ridula. Mo
aame nipuna ki ridulasa rabu Yesumi ki
maepeaasa.
6 Goa pisa raburi Farisi aanumi aa mudu
Herot-na adami aanu piri-para pua Yesu tu
maomaatalo yada robo pirisimi.

Ipa repaa-nane onaa adaapu kiritasimi
(Luk 6.17-19)

7 Goa pisa rabu Yesumi nipuna disaipel
aanu gimoa wala ipa repaa-nane pisimi.
Goa pisimi raburi su Galili-nane piri on-
aame orope rata mea ipisimi.
8 Go page su Jerusalem su-para onaanu
page su Idumea onaanu page ipa Jordan-
na mo-nanena onaanu page Tair Saidon su
lapona piri onaanu page go su rayona piri
onaanumi Yesuna epe remaa pagolalo nipu
piri-para kiritaawa ipisimi.
9 Kiritasimi rabu Yesumi nipuna dis-
aipel aanu-para lalo: Onaanumi niaa epa
minabalimi-ga ipunu managola salepape
sa.
10 Yesumi onaa adaapuna yaina aba
maepeaasa-pulu onaa medalomame
Yesuna to yogane oraatalo kiritasimi.
11 Goa pisa rabu wae remo pabo piri aa-
numi Yesu adoare yala poloa pogola pisimi.
Aiya, ne ora Gote-na Si simi.
12 Goa simi raburi Yesumi lalo: Naa bi
natapape sa.

Yesumi nipuna disaipel aa 12-pela mada
misa
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Goa pua wala go rabu Yesumi su
rudune pua nipuna kone sua aa medaloma-
para ipulupa sa.
14 Goa pua Yesumi nipuna disaipel aa 12-
pela mada mua lalo: Ni raapu kogono pu
epe kagaa agaa laketemena repaalua.
15 Nimimi goa palimi rabu nina purimi
wae remo pabo piri aanu marakepealimi.
16 Nipuna aposel 12-pela nimuna bi gupa
maasa: Saimon yapare Yesumi Pita loa bi
maasa.
17 Medalomare Sebedi-na si Jems-para
Jon lapo misa. Yesumi go ameala Boan-
erges lo bi maasa. Go bi adaa agaa madaare
yai ari tala naaki lapo teme sa.
18 Yesumi aa medaloma gupa mada
misa: Andru-para Filip-para Batolomyu-
para Matyu-para Tomas-para Alfius-na si
Jems-para Tadius-para Saimon nipu Selot
ruru pirisa.
19 Gore namba 12 aare Judas nipu Iskar-
iot su-para pirisa pare go aamere orope
Yesu tulalo kawe madini aa pirisa. Go aa
rayo Yesumi nipuna disaipel aanu mapi-
raawa ada pisa.

Yesu Belsebul (Satan) raapu kogono
madaa yada pisipi
(Mat 12.24-32; Luk 11.14-23; 12.10)

20 Goa pisa rabu onaa ora adaapu wala
kiritasimi-pulu Yesu nipuna disaipel aanu
page eta nanisimi.
21 Eta nanisa remaa pagesimi rabu
Yesuna adami aanumi nipu mula ipisimi.
Gore Yesu kone maeyaawa eta nano
piruaaya kone sua nipu mula ipisimi.
22 Goa pisa rabu rekena agaa tisaan-
umi nimuna Jerusalem su-para gimoa epa
lalo: Yesuna masaana Belsebul pia-pulu go

† **2:23:** Adaa oro simi yapina Juda aanumi kogono napamina loa rekena isimi. Go yapi dina biri Sabat teme.

remonuna purimi remo medaloma mada magimaalia simi.
23 Goa simi rabu Yesumi nimu yaaloa saa agaa lakesa: Satan-me nipu pua gimape re mada tea ya? Dia, onaana robaa-para piralia-pulu mada natea.
24 Gore pa su meda-parare ruru padane pirua rugulala paliare go suna puri ora mada dia yoa o yalia.
25 Go page ada meda aaraalu rugulala paawa yada palimiri go aaraaluna puri ora dia yalia.
26 Go page Satan-me nipuna surube onaanu rugulala palia yaalore epe-rupa mada napiralimi pare puri ora dia yalia.
27 Yesumi Satan madaa saa agaa meda gupa lakesa: Neme puri pane aa opeme aba rogaaliri nipuna ada-para oyaeyae mada paake noa maoyaali.
28 Go agaa pagalepape. Gote-me onaana pupitagi mada mea rubalia. Go page onaanumi ero agaa rana adaapu temere nipumi mada rabuaniaalia.
29 Goa pea pare onaanumi Holi Spirit madaa ero teme-daare Gote-me go wae konere namea rubalia. Go wae konere ora adaape ya-pulu mo aa-na go wae kone oro yaalo pa saapiralia.
30 Onaa medalomame Yesuna masaame remo pia aba simi-pulu Yesumi apo agaa lakesa.

Yesuna agi amenu
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

31 Goa pisa raburi Yesuna agi amenu ipua ada gaa-nane pirua Yesu adola ipisimi-daa agaa lo moneasimi.
32 Agaa o taasimi rabu onaanumi Yesu piri-para kiritaawa simi: Nena agi amenu ada gaa-nane pimi simi. Ne lamua polalo epa yalame simi.
33 Goa simi rabu Yesumi lalo: Nina ama ame baaninuri aapi ya?
34 Go rabu nipu pereke tua onaanu adoa agaa gupa lakesa: Go onaanuri naa ama naa ame baaninu pimi sa.
35 Onaa rayome Gote-na kone ratalimidaare go onaanu naa ame baani ama aapa pimi sa.

4

Wit-na ini poae aa-na remaa
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

1 Wala oro meda Yesumi ipa ini repaanane pua agaa pamu moge riasa. Mogeasa rabu onaa adaapu kiritisimi-pulu nipumi ipunu madaa pirua ipa repaa-nane pua agaa lakesa.
2 Onaa kiritasimi rabu Yesumi saa agaame gupa lakesa:
3 Gore wit-na ini poae aame ini pola pisa.
4 Pua poasa rabu wit-na ini medaloma pora-nia madaa lopesa. Go rabu yaanumi epa mea nisimi.
5 Ini medalomare no aana rote madaa lopesa. Goa pisa rabu rote madaa-nane oge su kobere isa-pulu inimi aipapulu opesa.
6 Aipapulu opesa pare naareme adesa rabu pita napua kaapu sa.
7 Ini medalomare repena eto ae-para lopesa pare adaa sa raburi etoto putimi maregepeaawa wit-na ini naetisa.
8 Ini medalomare epe su kobere madaa lopesa-pulu opoa sana ini epe-rupa etisa. Wit-na ini etisa rabu medalomare 30-pela etisa. Ini medalomare rikiraana sone pua ini 60-pela etisa. Medalomare ini rubi kiritua ora 100-pela etisa.
9 Goa pua Yesumi lalo: Onaa rayome go agaana re niminaalimiri waru pagalepape sa.

Saa pi agaana re
(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)

10 Goa pua agu raapo pirisa rabu nipuna disaipel aanu raapu onaa medaloma ipua saa agaana re epa agaa misimi.
11 Gupa agaa misimi rabu Yesumi lalo: Nimimiri Gote-na Surube Su* madaa kudiri agaa pageme. Goa pea pare kepo rarane piri onaanu saa agaa laketalo pi.
12 Go agaana re adalimi pare nimumi yada namakualimi: Onaanumi ado pimi pare naniminaalimi. Pagalimi pare namakuaalimi. Gore niminaawa pupitagi ne kone gimalimiri Gote-me waea yae mea rubalia.

Yesumi ini poae aa remaana re lakesa
(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)

13 Yesumi nimu-para lalo: Go saa agaana re mada namakuaa pimi? Napagalimiri saana agaare akolo makuaalimi ya?
14 Saa agaana re gupa sa: Wit-na ini pua poae aamere nipu Gote-na kagaa agaa poaaya.
15 Gore pora uni madaa lope wit-ri onaanumi kagaa agaa pagaminalo Satan-me aipapulu epa mabebolaalia.
16 Go aana rote madaa lope wit-ri onaanumi kagaa agaa pagoa raana omo pimi.
17 Raana omeme pare nimuna robaapara pita napua pa ogesi pea. Oge yapi di pirua kagaa agaa pageme pare wae yaeme nimu talia rabu Gote gimoa aipapulu lopeme.
18 Repena eto-para lopea wit-ri go onaanumi kagaa agaa pagoa pare nimuna koneme abia ake palua pae kone imi.
19 Goa pua nimu sekere menanu raana omoa oyaeyae mulalo peme. Goa pea-pulu

* **4:11:** Gotena surube su amaa penaame epa waasa. Onaame adoa makuaanialo pisa.

nimumi Gote-na kagaa agaa robaa-para ia pare go koneme maregepaawa maoyaalia.
20 Epe su kobere-para lopesa wit-ri onaanumi kagaa agaa pagoa ini epe-rupa maditimi. Go raburi medalomana iniri 30-pela etea. Medalomanare ini 60-pela etea pare medalomana ini rubi kiritina gupa 100-pela etea sa.

Lam paana agaa
(Luk 8.16-18)

21 Yesumi nimu agaa gupa misa: Onaanumiri lam ewoa reke rolo-para imi ya? Reke rolo-para suare so madaa namudialimi ya? Dia, ora mudiaemede.
22 Gore oyaeyae pagaa suare orope mea wanalo peme. Oyaeyae kudiri pu salimiri orope Gote-na paame ada salia.
23 Nimimi go agaana re niminaaba piralimiri waru pagalepape.
24 Yesumi nimu-para wala lalo: Pageme agaare waru surubape. Nimimi agaa mogeteme-daare Gote-me mogo kogonona yago wala abutea. Goa pua medaloma page gialia.
25 Onaa medalomame oyae adaapu su pitimi-daare Gote-me medaloma page mea gialia. Pare onaa rayome ogepu oyae su pitimiri oge abuna ora mu pa aalia.

Konape ini medalomana saa agaa
26 Goa pisa rabu Yesumi wala lalo: Gote-na Surube Suri go piane lo lagialo: Pa aa medame ini su madaa radasa.
27 Nipu u patua rekoa kogono pula pea rabu mo kibita ini opoa adaa yalia. Goa pea pare go aame go ini opea-rupa naniminaaya.
28 Sumi nipuna ini madita. Goa pua aba ripiare yosi opoa walare uni aawa walare nape yae etalia.
29 Goa pua go ini etea rabu mo aame rai kutu mua aipapulu warita palia. Gote-na Surube Su onaanuri apo maapu madaa oyae opea-rupa adaapu piralimi.

Repena mastet inina saa agaa
(Mat 13.31-32; Luk 13.18-19)

30 Goa pisa raburi nipumi wala lalo: Gote-na Surube Suri ake nona piane ya? Gote-na Surube Suri ake madaa lano ya?
31 Gote-na Surube Su gupa ia: Repena yamo mastet-me ini su amaa radata rabu nipuna ini ora ogege yaesi.
32 Ogege yaesi yapare opoare repena rayo minabaaya. Go repena palaa adaa yalia-pulu yaanumi ipua palaana ru-para ada peme. Gote-na Surube Su madaa piri onaanuri aba ogepu pirua orope adaapu piralimi.

Yesumi saa agaa disaipel aanu lakesa
(Mat 13.34-35)

33 Yesumi saa agaa go-rupa lakesa. Nimumi agaana re niminaainalo mogeaata pisa.
34 Pare Yesumi nimu-para oro yaalo saa agaame agu mogeasa. Goa pisa pare nipumi disaipel aanu-para saa agaana re lakesa.

Yesumi po ripu maloraasa
(Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)

35 Go yapi padanena aebo raburi Yesumi nimu-para lalo: Abiare ipa ini mone pane bai.
36 Goa sa raburi Yesu ipunu ru-nane aba pirina disaipel aanu page epa pirisimi. Nimu pirisimi rabu ipunu medaloma page go-para isimi.
37 Goa pua ipa ini madaa aba penaaloare po ripu ipua ipa kai tisa rabu ipunu-para ipa epa pabolalo pisa.
38 Go rabu Yesumi ipunu masaa-nane pirua kada sua u patisa. U patisa raburi nimumi nipu marekaawa simina: Aya Tisaa, niaa omalima-ga kone nasae ya?
39 Goa simi rabu Yesumi rekoa po ripupara ipa lapo agaa gupa lakesa: Mada-ga gima. Goa sa rabu po ripu loraawa ipa eto napi pa pirisa.
40 Goa pisa raburi Yesumi nimu-para lalo: Akeane paala omeme? Abia page epe agaare nimina robaa-para waru nasame ya?
41 Goa sa raburi nimu paala omoa simina agaa lo pirisimi: Go aare aapi yapae lo pirisimi. Go aa-na agaare po ripu-para ipa ini laapome pagea simi.

5

Yesumi maeyae aa medana wae remo meape lo rubisa
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

1 Goa pisa raburi nimu ipa ini Gerasarepaa mone pane pisimi.
2 Mone pane opapasimi raburi Yesu ipunu gimoa popesa. Go rabu wae remo pabo piri aa meda matmat apedaa gimoa Yesu aipapulu madaama ipisa.
3 Go remo pabo piri aa nipu matmat-na u patisa rabu onaanumi nipu puri pane opeme page mada na-adisimi.
4 Go aa nipu oro yaalo hankap ope laapo rugulu rubebe pala pisa-pulu mada na-adisimi. Goa pisa-pulu nimumi nipu mada kuma namapaeme.
5 Oro yaalo mo aa matmat amaa-para pore laapona pamisa. Pamisa raburi nipu rui loa aana-me nipuna to mea tala pisa.
6 Nipumi Yesu adesa rabu Yesu piri-para aipapulu ipisa. Go rabu mo aame Yesu madaa paala omoa rumu koba pua epa pirisa.

7 Rumu koba pisa rabu puri paloa gupa
yaasa: Ne ora Mudu Gote-na Si Yesu yaade.
Neme ni-para ake pali ya? Gote-na bi
madaa lalo-pulu neme ni gimoa pu.
8 Gore Yesu aba nipu wae remonu nipu
gimoa pope lo lakesa-pulu apo agaa sa.
9 Goa sa raburi Yesumi nipu-para wala
lalo: Nena biri aapi ya loa agaa misa. Wae
remo aaya aame lakesa: Remo adaapu ni-
para odobaeme-pulu nina biri riri yaade.
10 Go rabu mo aame Yesu-para puri paloa
ogesa: Niaa rayo pora kimisu-para na-ratu
ta sa.
11 Goa pisa raburi menanumi rudu-nini e
poalaasimi.
12 Wae remonumi Yesu-para lalo: Niaa
mogo menanu-para mea repaa. Goa pua
nimuna robaa-para pomona gupa ogesimi.
13 Gupa ogesimi raburi Yesumi nimu
mea rapaasa. Mea rapaasa rabu wae re-
monu mo aa gimoa menana robaa-para
pua odobasimi. Go rabu mena-repaame
rata-para kilipia ipa-para pua omesimi.
Menanuri ora 2000-rupa omesimi.
14 Gore mena puni aanumi go yae adoa
adaare-para pa su meda-nane pogola pua
puaa lakesimi. Lakesimi raburi onaa rayo
ipua epa adesimi.
15 Nimu Yesu piri-para ipua aba wae
remo piri aa epa adesimi. Remo pirisade
aare nipu pirua mamina yamoa epe kone
isa. Mo aa adesimi rabu paala omesimi.
16 Goa pua onaanumi wae remo mena
madaa pua odobataina adesimi-pulu re-
maa pamu simi.
17 Goa pisa rabu nimumi Yesu-para lalo:
Niaana su gimoa su meda-para pope simi.
18 Yesu ipunu madaa piritalo pisa rabu
mo remo piri aame ni page pirapana sa.
19 Goa sa pare Yesumi dia loa nena ruru
piri-para pua ni madaa Aa Mudumi epe
kogono paa lo pua lakelape sa. Gote-me ni
odome omalo pua lakelape sa.
20 Goa pisa raburi aba remo piri aame
Dekapolis su-para pua Yesuna kogono
painalo lakesa. Onaa rayome pagoa ora
pogolasaasimi.

Jairus-na wane marekaasa rabu ona medame Yesuna mamina ripinaasade
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Yesumi ipunu madaa pirua ipa mone
pane wala kenaasa rabu onaa kiritasimi.
Kiritasimi rabu Yesu ipa ini repaa-nane
pirisa.
22 Goa pisa rabu aa meda nipuna bi
Jairasi go aame Yesu piri-para ipisa. Nipu
mo Juda aanuna lotu adana aa mudu
pirisa. Nipu Yesu adesa raburi Yesuna kibu
re-para ipua rumu koba pua agaa mulalo
pisa.
23 Rumu koba pua nipumi lalo: Naa oge
nogo ora ini adupialia. Gore ne epape.
Nipuna to madaa kimi oraali rabu nipuna
yaina perekealia.
24 Goa sa raburi Yesu nipu raapu pisipi.

Onaa adaapumi nipu rata mea pisimi
rabu Yesu pope pora rulatabesa.
25 Pora pisimi raburi ona meda nipuna
yaapi pupulae yaina maali ru repo patisa.
26 Mo oname dokta-nuna ada pua
nipuna to mada radaa pina pisa pare
namaperekeaasimi. Dia, pare go onana
yaina adaa ya-mama pisa.
27 Go ona Yesuna bi pagesa-pulu onaa
pabo kiritasimi-para ipua Yesuna masaa-
nane mamina oraata ipisa.
28 Oname mamina oraawa kone gupa
misa: Go aa-na mamina oraalua rabu ni
mada maperekealia kone isa.
29 Goa pua oraasa raburi nipuna yaapi
kaapu sa rabu nipuna robaa-para epea pi
kone isa.
30 Mo oname oraasa raburi Yesuna puri
medaloma ma-puaasa-daa koneme adesa.
Nipu pereke tua onaanu agaa gupa misa:
Nina mamina aapimi oraaria ya?
31 Go agaa mulalo pisa raburi Yesuna
disaipel aanumi gupa simi: Gore onaa
adaapu reko piramede-ga naa mamina
aapimi oraaria pae piri ake pea-daa le?
32 Pare Yesumi pereke tua adobasa.
33 Goa pisa rabu onana kone-para
paalame omesa. Paala omoa pururu pua
Yesuna kibu-para epa adaniaa pirisa. Go
oname yala omoa neme pawade-ga neme
ni maepeaainalo pawa sa.
34 Goa pisa raburi Yesumi mo ona gupa
lakesa: Aina, neme Gote madaa kone
rulaari-pulu ne epea pi-ga abia pawa pope.
Nena yaina puade sa.
35 Yesumi goa lalaina Jairas-na mea
repaae aa medaloma go Juda aa muduna
ada gimoa ipua lalo: Nena wane ini adupi-
aade. Nere akeane tisaa mea epali ya?
36 Goa simi pare Yesumi apo agaa gimoa
Juda aanuna aa mudu-para gupa sa: Paala
naomape. Dia, kone rulape.
37 Goa pisa raburi Yesumi Pita-para Jems-
para nipuna ame Jon-para medaa-para
baina sa. Pisimi raburi Yesumi lalo: Onaa
medaloma ada-para naipulupape lo lakesa.
38 Nimu apo Aa Mudu-na ada re-para
ipisimi rabu Yesumi onaa rayo puri paloa
re lala pirina adesa.
39 Yesu ada-para pisa raburi onaa lakeloa
lalo: Akeane re lo pimi? Go nogo na-ini
adupita pare pa u patana sa.
40 Goa sa raburi nimumi nogo ini
adupisa-daa niminaasimi-pulu giri laasimi.
Giri laasimi raburi onaanu amaa ratu tisa.
Yesu-para mo nogona agi aaraa lapo-para

disaipel aanu-para nimu rayo nogona ro isa ru-nane pisimi.
41 Yesumi oge nogona ki mua Talita Kumi sa. Go agaare gupa sa: Oge nogo abi reka sa.
42 Goa sa raburi go nogo aipapulu rekoa pamisa. Go nogona maali 12-pela pirisa. Mo nogo pamisa raburi onaanumi paala omoa kidipaa ragi tu pirisimi.
43 Yesumi nimu-para lalo: Onaa medaloma napua laketapa. Go nogo eta katapape sa.

6

Yesu Nasaret su-para ipisa rabu onaanumi nipu masaa rilasimi
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

1 Yesu go su gimoa nipuna adaare-para pisa. Pisa rabu nipuna disaipel aanumi nipu rata mea pisimi.
2 Goa pisa raburi Yesu Kitu Pirape Yapi di rabu nipumi Juda aanuna lotu ada-para agaa mogeaata pisa. Mogeasa rabu onaame pagoa pogolasaawa gupa simi: Go aana kone aa-para misa? Akea pua go adaa puri misa? Puri pane kogono medaloma nipuna purimi wariala.
3 Go aare kamda kogono pi aa pirua nipuri Maria-na si yaade. Go page Jems-para Josep-para Juda-para Saimon-para go aanu nipuna amenu yaade. Nipuna baaninu niaa padane-para pima simi. Goa loa nimimi Yesu madaa robaa-para wae kone isimi. Goa pua nimumi Yesu gimisimi.
4 Goa pisimi rabu Yesumi nimu-para lalo: Gote-na agaa lakene aare su rayo-para onaame nipuna bi minasaaeme pare nipuna adaare-para nipuna ruru-para nipuna aaraalu-para nimumi nipuna bi naminasaaeme.
5 Goa pisimi rabu Yesumi puri pane kogono go-para mada nawarisa pare nipumi onaana yaina padane padane laatapu maperekeaasa.
6 Yesu onaanuna pu robaa-para kone waru narulasimi-pulu Yesu ora paalame omesa. Goa pua Yesu adaare rayo-para epe agaa mogeatalo pamisa.

Aposel aanuna kogono
(Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

7 Goa pisa raburi Yesumi aposel kogono aa 12-pela rapaasa.
8 Goa pisa rabu laapo laapo laatapu mua mea rapaasa. Yesumi nipuna disaipel aanu puri kaloa wae remo mea rubaainalo pisa. Yesumi agaa gupa lakesa: Pora kimisu-para palimi rabu oyae namealepape pare rimaapu ripinua pora pamula pulupape. Sapi-para nu-para mone pabe paus-para rayo namea pulupape lo lakesa.
9 Nimimi aariti sua palimi pare mamina padane yamalepape.
10 Yesumi page nimu-para gupa lakesa: Adaa adaare-para pua kogono palimi raburi ada padane-para pirua eta nalepape. Adaare rado-para palimi rabu go ada nagimalepape.
11 Adaa adaare-para palimi rabu go onaanumi nimi gimoa epe agaa napagalimidaare nimuna wae yae niminaaina nimina aa madaa ae kege nimuna ada-para kunu satepape.
12 Goa sa raburi disaipel aanumi pua onaanu lakeloa lalo: Wae kone rabuaatepape simi.
13 Disaipel aanumi wae remo pabo piri aa maepeaawa yaina ome onaana aalu madaa wabola sua maperekeaasimi.

Jon Baptais omesa rabu
(Mat 14.1-12; Luk 3.19-20; 9.7-9)

14 Goa pisimi rabu gavman-na aa mudu Herot-me disaipel aanuna kogono madaa remaa pagesa. Yesuna bi sogo-nane puala nogo-nane puala pisa-pulu pagesa. Goa pisa raburi onaa medalomame lalo: Jon Baptais-ri matmat gimoa wala rekesa-pulu go puri mua apo kogono pamu puaaya simi.
15 Goa simi pare onaa medalomame lalo: Go aare nipuna bi Elaija simi. Medalomame page lalo: Nipuri Gote-na agaa lakene aa abade pirisa yaade simi.
16 Goa simi pare Herot-me pagoa gupa sa: Neme Jon-na aalu kepesu pare wala rekaade kone salo sa.
17 Abadere Herot-me nipuna ore Herodias-na agaa pagoa Jon opeme adia kalabus ada mapatasa. Go aa mudumiri nipuna ame Filip-na ore Herodias paake yolo pirisa.
18 Go kone isa-pulu Jon-me oro yaalo Herot gupa lakesa: Rekena ia-ga nena amena ore nayola pe sa.
19 Goa sa raburi Herot-na oreme Jon-para wae kone sua tulalo pisa pare mada dia.
20 Goa pisa pare Jon epe kone su redepo ne aa pirisa-pulu Herot-me nipu madaa paala omoa kalabus ada epe-rupa surubisa. Herot-me Jon-na agaa pagesa rabu nipu kone laapo isa.
21 Goa pisa pare ore Herodias-me kone meda isa. Nipuna aani Herot-na agimi nipu madini di ipisa rabu eta yawo kiritasimi. Ora nipuna gavman aanu-para soldia aanu-para Galili suna aa mudunu rayo epa kiritasimi.
22 Goa pisa raburi Herodias-na wane ipua Herot-na yaane aanu-para epa pirina yaasa pabesa rabu raana omesimi. Goa pisa rabu Herot aa mudu ya-pulu nogo-para lalo: Nena kone ake ya? Agaa meali yae madaa gialua.

23 Goa pisa rabu Herot-me nogo-para
makuaa loa gupa lakesa: Neme agaa meali
rabu ake yae gialua. Nina adaa su riki-
raana rumaawa oyaeyae adaapu gialua sa.
24 Goa sa raburi nogome agi piri pua lalo:
Ake lano ya? Agimi nogo lakeloa lalo: Jon-
re baptais mi aa yaade nipuna aalu kepea
meaina.
25 Goa pisa rabu nogome aa mudu piri-
para aipapulu pua agaa mulalo gupa sa:
Neme Jon-na aalu plet madaa sua giaina.
26 Goa sa raburi aa mudumi Jon odome
omesa. Yapare ada makuaa agaa lo lakesa-
pulu nipuna wamo pi aanu pirua adesimi-
pulu neme nagimalua kone isa.
27 Goa pisa raburi aa mudumi soldia-
para lalo: Jon-na aalu pua kepea sa. Gore
mo polis nipu kalabus ada-para pua Jon-na
aalu kepisa.
28 Kepisa rabu plet madaa sua wane kasa
rabu wanemere nipuna agi kasa.
29 Goa pisa raburi disaipel aanumi pagoa
ipua Jon-na ro ria pua rogaasimi.

Yesumi onaa adaapu 5,000 eta kasa
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)

30 Goa puare disaipel aanumi Yesu piri-
para wala ipua Herot-na kogono pisa-rupa
agaa epa lakesimi.
31 Go rabu onaa adaapu epala puala
pisimi-pulu Yesu-para disaipel aanu page
eta nanisimi. Goa pea-ga Yesumi nipuna
disaipel aa-para lalo: Go su gimoa onaa
napiri su-para pua kitu mada piramina sa.
32 Goa pisa rabu nimu ipunu madaa
pirua onaa napiri su-para pisimi.
33 Yapare pisimi raburi onaa adaapumi
nimu waru adesimi. Goa pua onaanumi
adaarenu gimoa pora-nia pisimi. Goa pua
go onaanumi Yesu ipunu madaa abi nape-
naloa nimuna piri-para aba epa kiritasimi.
34 Goa pisa raburi Yesumi ipunu gimoa
onaa adaapu adesa rabu nipuna pu robaa-
para odome omesa. Go onaanu ora sipsip
mena-rupa pa pirina yapare nimuna puni
aanu napimi-daa odome omesa. Goa pua
go rabu nipumi agaa adaapu mogeasa.
35 Gore ora aebo rabu Yesuna disaipel
aanumi ipua nipu-para lalo: Go su-para
onaa ora dia ta.
36 Abia ribaa tea-ga onaanu ada o taape.
Goa pua nimuna eta kabola penaalo o
taape.
37 Goa simi pare Yesumi lalo: Nimina
nimu eta katapape. Goa sa pare nimumi
Yesu-para lalo: Niaame bret kabolalo pal-
imare mone minare maali padane kogono
pua mada kaboa mea katema ya?
38 Goa simi rabu Yesumi nimu-para lalo:
Nimina bret akepu raapo ya? Pua adalepa.
Nimumi adoa gupa simi: Bret ipa supu-
para ena ipa laapo ia simi.
39 Goa pisimi rabu Yesumi lalo: Nimu go-
pare ripu yamala madaa mapiraatepape.
40 Yesumi gupa sa raburi go-para ona 100-
pela kiritaawa pirala meda-para onaa gupa
50-pela kiritaawa piraa-mama pu pirisimi.
Gore rado rado rayo gupa pirisimi.
41 Goa pisa rabu Yesumi bret supu-para
ena laapo mua yaa-para adasaawa Gote-
para ora pi sa. Goa loa bret piribia disaipel
aanumi onaanu rumaainalo kasa. Go ena
laapo page Yesumi onaa rumaainalo kasa.
42 Goa pisa rabu nimumi ora eta mada no
pirisimi.
43 No kiritinaloa disaipel aanumi eta ebo
yarepea basket 12-pela madu isimi.
44 Goa pisa rabu aa adaapu gupa 5,000-
pela eta nisimi.

Yesu ipa masaa madaa pamisa
(Mat 14.22-23; Jon 6.16-21)

45 Goa pisa raburi Yesumi nipuna disaipel
aa-para lalo: Ipunu madaa piralepape.
Nimi ipa mone pane Betsaida su aba pulu-
pape. Gore disaipel aanu nimu penaaloa
Yesumi onaa rayo mea repaatalo pisa.
46 Yesumi onaa pawa pulupape lo lakeloa
so rudu madaa beten ta pisa.
47 Goa pua ora ribaa yabaasa raburi
ipunu ipa ini madaa saabaina Yesu agu
raapo so rudune pirisa.
48 Go raburi disaipel aanumi ipunu yola
mua ipa apea kitu pirisimi rabu Yesumi
nimu adesa. Po ripu nimu polalo pisimi-
nane ipisa-pulu kitu pirisimi. Gore yapi
pode talo pisa raburi Yesu nimu piri-para
ipa masaana ipisa. Yesuna konere nimuna
ipunu gimoa mogo-nane pa pisa.
49 Goa pisa pare ipa masaa-nane pa-
mualaina nimumi Yesu ora pa remo meda
kone sua pogolasaawa yaasimi.
50 Yaasimi rabu nimumi adoa paala
omesimi. Paala omesimi-pulu nipumi
nimu-para lalo: Paala naomalepape. Ni
Yesu yaade sa.
51 Goa pisa raburi Yesu nimuna ipunu
ru-nane pirina po ripu loraasa. Goa pisa
raburi nimu pogolasaawa paalame omes-
imi.
52 Gore disaipel aanumi bret-na
kogonona re naniminaasimi. Dia,
nimuna robaa-para go konena re ora
namakuaasimi.

Yesumi Genesaret su-para piri yaina
ome onaa maepeaasa
(Mat 14.34-36)

53 Goa pisa raburi nimu ipa mone
pane pua Genesaret su opapaawa ipunu
adibasimi.
54 Nimumi ipunu gimisimi rabu onaan-
umi Yesuna ini agaa waru adesimi.

55 Go rabu nimu su rayona aipapulu
pisimi. Wala ipisimi raburi Yesu piri-para
yaina ome onaanu reke madaa ria ipisimi.
56 Goa pua orope Yesu ora oge su-paranu
adaare-paranu emaapu-paranu go su rayo-
para pamisa rabu onaanumi yaina ome
onaa kiritae maket amaa ria ipisimi. Goa
pua nimumi Yesuna mamina aane madaa
oraamonalo ogesimi. Gupa oraainaloa
nimuna yaina rayo maepeaasa.

7

Gote-na rekena agaamere akuanuna kone rabuaaya
(Mat 15.1-9)

1 Goa pisa raburi Farisi aanu rekena agaa
tisaanu page Jerusalem su-para gimoa Yesu
piri kiritasimi.
2 Kiritasimi raburi disaipel aa medaloma
eta nolalo pirua nimuna ki amulu pimi
nisimi-daa kiritae aanumi ado pirisimi.
3 Gore Farisi aanu page Juda aanu page
eta nolalore ki aba radepisimi. Nimuna
akuana kone mogeaatalo ki radepeteme.
4 Go page go Farisi aanumi maket-
para kabeme eta aba radepeteme. Goa
pua nimuna pora meda rado rado page
ratisimi. Kone medare nimumi kopo-
nupara plet-nupara kap-nupara rayo rade-
peteme.
5 Goa pea-ga Farisi aa page rekena agaa
tisaanu page Yesu agaa mulalo pisimi:
Akeane nena disaipel aanumi nimumi
akuana kone namogeteme pae? Nimuna
kina oto pi yae naradepeaawa* amulu pimi
eta neme simi.
6 Yesumi nimu-para lalo: Nimi ora maki-
rae aanu pimi. Go madaare Gote-na
agaa lakene aa Aisaia-me pepa madaa
gupa tisa: Go onaanuna agaamere nina bi
minasaaeme pare nimuna robaa-para ni
madaa kone naimi.
7 Go onaanumi pa aanuna kone mo-
geteme pare ora Gote-na rekena agaa page
pa teme. Goa teme-pulu nimumi naa bi
mada naminasaaeme. Yesumi Aisaia-na
agaa gupa lakesa.
8 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Nimi
Gote-na rekena agaa gimoa yapare akuana
kone mogeteme.
9 Yesumi nimu-para lalo: Nimina kone
ratulalo peme rabu kudiri kone sua Gote-
na rekena agaa gimeme.
10 Moses-me aba gupa sa: Nimina agi
aaraa lapona agaa pagoa bi minasaatepape
sa. Onaa rayome agi aaraa-para wae agaa
teme-daare nimu ora tu maomalimi sa.
11-12 Moses-me gupa sa pare nimimi gupa
simi: Onaa rayome agi aaraanu-para lalo:
mone neme saayore Gote madaa imaa niti
pua saato. Goa pea-ga ama aapa naraba
mealua teme.
13 Goa peme-ga nimimi nimina akua-
nuna agaa pagoa rateme raburi Gote-na
agaa rasitimi. Goa puare nimimi kogono
go-rupa adaapu pa peme sa.

Pupitagi manape yaenu
(Mat 15.10-20)

14 Goa pisa rabu Yesumi onaa adaapu
wala yaaloa saa agaame lalo: Nimi rayo
pagalepape.
15 Nimimi epe eta nalimi rabu go etame
nimi-daa mada nabebolalia. Dia, pare nim-
ina robaa-para i koneme nimi maoyaalia.
16 Onaa rayome go agaana re niminaaba
piralimiri waru pagalepape.
17 Goa pisa raburi Yesumi onaa gimoa
ada-para epenaloa disaipel aanumi saa
agaana re madaa agaa mulalo pisimi.
18 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Nim-
imi nimu-rupa pirua kone naimi. Nimi ora
pagalepape. Onaanumi eta nalimi-daare
go nape yaeme nimu mada namaoyaalia.
19 Dia-ga go etare onaana kone-para
nasalia pare robaa-para pua i tapa-para
pea sa. Yesumi goa sare nape eta rayore ora
epe ta loa sa.
20 Yesumi wala lalo: Onaanuna robaa-
para i koneme pupitagi manaalia.
21 Gore onaanuna robaa-para i kone sua
gupa peme: ona paake yolape-para paake
nape kone-para aa tu maomape kone sua
peme.
22 Go page aanumi ona rasini meape
kone-para oyae madaa epame omape kone-
para waea pape kone rayo peme. Go page
makirae kone-para wae yalame omape
kone-para wae udipa kone-para onaanuna
bi rabuaniaape kone-para aa tape kone-
para pa maeyae kone page ora go rayo
robaa-para kone imi.
23 Go wae kone rayore kone-para sua
onaa maoyaaya. Yapare eta nape yaeme
gupa-daa napea sa.

Fonisia su-para piri oname Yesu kone rulasa
(Mat 15.21-28)

24 Goa pua Yesu go su gimoa kimisu
Tair adaare-para pisa. Goa pisa raburi

* **7:5:** Farisi aanuna rekena agaare go-rupa. Pora kimisu pamua goa pisimi. Waea apalae pua eta pua nape yada, ki radepea eta pua nala pisimi. Go puaaware nimu ora epeta kone isimi. Yesuna moge riae aanu kimisu aawa pua mo-rupa ki naradepene eta pa pua nisimi. Go rabu Farisi aanumi go aanumi waea pua niaana akuanumi gide rekena agaa rugutame simi. Pare nimuna waea pa rogaa saba pirua ki radepe radepe pala pirua nimu epeta kone isimi. Gotena rekena agaame goa-daa nata, pa nimuna rekena agaa waria ratisimi.

nipu ada meda-para odobaawa yapare on-aanu nalakesa. Nalakesa pare nimuna pa makuaasimi.
25 Gore wae remo piri nogo medana agimi Yesu pia remaa pagesa. Goa pua nipu Yesuna kibu re-para ipua rumu koba pua pirisa.
26 Mogo nogona agiri Siria adaare Fonisia oname madisa. Gore nipu Yesumi mo nogo-para pia remo rakepeainalo ogesa.
27 Goa pisa raburi Yesumi Juda aanuna pora madaa kone sua saa agaame gupa sa: Gore aba niaame nogo naaki eta kalamina. Nogo naakina eta mua yana katemare epe kone-daa dia sa.
28 Yapare mo oname Yesu gupa lakesa: Aa Mudu, ora lae pare reke rolo-para piri yananumi nogo naakina eta ebo neme.
29 Yesumi nipu-para lalo: Gupa lae-ga nena ada-para wala pu. Wae remore nena nogo gimoa puade sa.
30 Goa pua no agimi ada pua ru-nane odobaawa nipuna nogo reke madaa epe-rupa pirina adesa. Go nogo piri wae remo rakepea pane pisa.

Yesumi aane poae agaa maare aa mae-peaasa

31 Goa pisa raburi Yesu Tair su-nane gimoa ipa Galili su-para wala pisa. Pamisa rabu nipu adaa su robo Saidon ru-nane pamua adaare Dekapolis-para page pisa.
32 Goa pisa raburi onaa medalomame aane poa agaa maare aa Yesu piri-para mea ipisimi. Mea ipua Yesumi go yaina ae aa-na to madaa oraainalo ogesimi.
33 Yesumi mo aa mua onaa napiri su-para mea pua kimi aane-para sua sope roa mo aa-na eke oraasa.
34 Oraasa rabu Yesu yaa-para adasaawa sana odome omoa komo misa. Go rabu mo aa-para lalo: Lobape sa. Yapare Yesuna adaa agaame: Efata sa.
35 Goa sa raburi mo aa-na aane mal-obaawa eke maepeaawa agaa epe-rupa malaasa.
36 Goa pisa raburi Yesumi onaanu-para agaa natapape sa. Yapare natapape lo lakesa raburi nimumi puri paboa lakesimi.
37 Apo remaa pagesimi onaanumi Yesumi goa pisa-daa ora paalame omoa kidipaa ragi tua lalo: Mogo aame oyae rayo epe-rupa pea. Aane poae aa page agaa maare aa page nipumi epe-rupa maperekeaaya simi.

8

Yesumi onaa 4,000 eta kasa
(Mat 15.32-39)

1 Gore orope onaa adaapu epa kiritasimi. Orope nimuna eta dia sa rabu Yesumi nipuna disaipel aanu-para yaaloa lalo:
2 Go onaanu yapi repome ni raapu pi-raama pare eta naname-pulu ni odome omalo.
3 Neme nimuna adaa penaatoare reae pua pora-nia lopalimi. Onaa medalomare pora adaalu-para epame.
4 Nipuna disaipel aanumi nipu-para lalo: Gore go suri onaa napimi-ga niaa aa-para pua bret kaboa nimu rumaalima ya?
5 Yesumi nimu-para lalo: Nimina bret akepu raapo ia? Nimumi lalo: 7-pela ia simi.
6 Go rabu Yesumi onaa rayo su madaa mapiraasa. Goa pua Yesumi bret 7-pela mua Gote-para ora pi loa sana piribia nipuna disaipel aanu kasa. Yesumi kanaloa nimumi muare onaa rumaawa kata pisimi. Goa pua disaipel aanumi rumaasimi.
7 Goa pisimi raburi disaipel aanuna ena ogepusi page madu isimi. Go page Yesumi mua sana ora pi loa onaa-para rumaatepape.
8 Goa pisa raburi nimu eta ora waru no pirisimi. Eta nabenaloa ebore basket 7-pela yarepea madu isimi.
9 Go raburi onaanuri 4,000 pirisimi.
10 Goa pua orope Yesumi nimu rapaasa. Pisimi raburi Yesu page nipuna disaipel aanu page ipunu madaa pirua Dalmanuta su robo ru-nane pisimi.

Farisi aanumi Yesu napiaa kogono mada pali yapae agaa misimi
(Mat 16.1-4)

11 Go-para pirina Farisi aanu medalo-mame Yesu piri-para ipua arere pisimi. Nimumi Yesu ko tulalo ipua napiaa kogono mada pali yapalo lakesimi. Go adalimare Gote-me puri ne guaaya-daa niminaalima simi.
12 Goa simi pare Yesumi nipuna pu robaame komo mu rubua gupa sa: Akeane go padane rabu onaanumi napiaa kogono asapeme pae? Ni ora lalo: Nimimi ora mada na-adalimina sa.
13 Goa pua nipumi go onaanu gimoa ipunu madaa pirua disaipel aanu raapu ipa mone pane kenaasimi.

Farisi aanu-para Herot nimuna yis-na agaa
(Mat 16.5-12)

14 Gore ipa mone pane pisimi pare dis-aipel aanumi kone rugulaawa bret namea isimi. Go kone rugulaawa nimumi bret ipa padane agu ipunu-para mea isimi.
15 Go rabu Yesumi saa agaame nimu-para lalo: Pagalepape. Farisi aanu-para Herot-para nimuna bret ma-adaa yaape yis waru adalepape.
16 Yesumi goa sa raburi nimumi gupa lala pirisimi: Niaa bret naima simi.

17 Goa pisa raburi Yesumi nimu adoa
mua nimu-para lalo: Niaa bret naima
teme-ga akolo teme pae? Nimi abi nanimi-
naaeme? Nimi kone naimi?
18 Nimina inimiri na-ademe? Nimina
aaneme agaa napageme? Gore nimimi
kone rugulaeme pae?
19 Neme bret supu piribia onaa adaapu
gupa 5,000-pela giawade raburi nu eta
ebonu akepu raapo yarepea madu isimi
ya? Nimumi 12-pela simi.
20 Goa simi rabu Yesumi wala lalo: Go
page onaa adaapu gupa 4,000-pela bret 7-
pela giawade raburi nu akepu raapo yare
pea madu isimi ya? Go rabu nimumi 7-pela
madu isima simi.
21 Goa simi raburi Yesumi nimu lakesa:
Goa pawade pare abiare naniminaaeme?

Betsaida su-para piri ini rubu pi aa meda maepeaasa

22 Goa pua nimu Betsaida su-para pisimi.
Go rabu onaa medalomame ini rubu pi aa
Yesu piri-para mea ipua lalo: Go aa oraape
lo ogesimi.
23 Goa pua Yesumi ini rubu pi aa-na ki
mua ada gaa-nane lamua pisa. Goa pisa
raburi Yesumi mo aa-na ini-para sope rapi-
aawa ki tone oraawa agaa misa: Ne oyae
ade pae?
24 Goa sa raburi mo aame adoa lalo:
Neme aa adalo pare nimu pamualeme
raburi repena nona pea.
25 Goa sa rabu Yesumi nipuna ini wala
oraainaloa waru perekea adesa. Adesa
raburi mo aame oyae rayo pa epe-rupa
adesa.
26 Goa pua Yesumi mo aa penalo repaawa
lalo: Nena ada puare adaare-para wala
napope sa.

Pita-me Yesu-para lalo: Ne onaa Raapu Pirape Aa sa
(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

27 Goa pua Yesu nipuna disaipel
aanu raapu Sisaria Filipai su lapo-nane
pamisimi. Pamisimi raburi Yesumi
nipuna disaipel aanu-para agaa gupa misa:
Onaanumi ni aapi teme?
28 Nimumi nipu-para lalo: Gore onaa
medalomame nere Jon Baptais teme.
Medalomame nere Gote-na agaa lakene
aa Elaija teme. Medalomame nere Gote-na
agaa lakene aa meda teme.
29 Goa pua Yesumi nimu-para wala lalo:
Ora lae pare nimimi ni aapi kone imi? Pita-
me nipu-para lalo: Ne ora Onaa Raapu
Pirape Aa-na Si Krais yaade sa.
30 Goa sa raburi Yesumi nimu-para onaa
rayo nalaketapape sa.

Yesumi nipu omoa wala rekalua lo lakesa
(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

31 Goa pisa raburi Yesumi nimu gupa
mogeasa: Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na
Si radaa waru no piralua. Gore kone
makuaae aanumi page Gote-na miru irape
aa mudunu page rekena agaa tisaanu page
nimu rayome ni gimalimi. Nimumi ni Yesu
tu maomalimi pare yapi repo dia naloa
wala rekalua. Yesumi agaa gupa mogeasa.
32 Yesumi nimu-para apo agaana re waru
lakesa. Goa sa rabu Pita-me Yesu-para lalo:
Ne talimi agaa gupa nalape sa.
33 Goa sa pare Yesumi pereke tua nipuna
disaipel aanu adesa rabu Pita-para ratu
yawoa lalo: Ne Satan-na kone ia-ga nemere
ni gimape. Ne Gote-na kone nai pare ne su
amaanuna kone i sa.
34 Goa puare Yesumi onaanu page dis-
aipel aanu page yaaloa lakesa: Oropere
onaa rayome ni rata mea epalimi-daare
repena polopeana kedaa rua nimuna kone
gimoa ni rata mea ipulupape sa.
35 Onaa rayome nimuna yogane
surubalimi-daare oro yaalo alupalimi.
Pare onaa rayome ni madaa page epe agaa
madaa nimuna kone gimalimi-daare oro
yaalo piralimi.
36 Pa aa medame su rayona mone yoto
mealia pare nipuna kone wasupa gimaliare
go kone epe ta? Dia sa.
37 Goa pua go aame kone wasupa ora
wala mada mealia ya? Mada dia sa.
38 Goa pea-ga abia go pupitagi no Gote
gimape di rabu onaa rayome ni-para epe
agaa lapo masaa rilalimi-daare neme nimu
page gimalua. Oropere ni onaa Raapu
Pirape Aare epe ensel-nupara Aapana epe
puri raapu epalua-ga go rabu gimalua sa.

9

1 Goa pua Yesumi nipuna disaipel aanu-
para onaanu medaloma-para page lalo:
Neme nimi-para ora lalo: Go-para pimi
onaa medaloma naomalimi pare nimumi
aba Gote-na Surube Su-na puri mea epali-
ade adalimi sa.

Yesu to rado aawa pisa
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

2 Wala yapi oraapu dia naloa Yesu-para
Pita-para Jems-para Jon-para nimu padane-
para so rudu madaa pisimi. Gore Yesumi to
rado aawa pisa-daa adesimi.
3 Goa pisimi raburi nipuna mamina-nu
yaako pua lepo lepo atasa. Go yaako pu
tisa rabu mamina rayo yaako pisa-rupare
aa meda mada napia-rupa pisa.
4 Goa pisa rabu Elaija page Moses page
ipua sipina Yesu raapu agaa epa sipi.

5 Goa pua Pita-me Yesu-para lalo: Tisaa,
niaa go-para pimare epe ta. Pokaalo ada
repo pamina. Medare nena medare Moses-
na medare Elija-na wariamina.
6 Gore Pita nimu page paala omoa ake
teme pae kone isimi-pulu apo agaa sa.
7 Go rabu moae medame naare maudi-
nae ru-para pirisimi. Go yaa-para moae
raapu agaa gupa pagesimi: Gore ora nina
epe Si. Neme nipu madaa pedo pi. Nipuna
agaa pagalepape sa.
8 Goa sa raburi disaipel aanumi aipapulu
pereke tua adesimi pare Yesu padane ades-
imi.
9 Nimu pore kilipisimi raburi Yesumi
nimu-para lalo: Onaa meda-para nimimi
abia adamede yaere remaa natapape. Ni
Onaa Raapu Pirape Aana Siri aba matmat-
para madaa rekalua.
10 Nimumi nipuna agaa pagesimi pare
nimuna agaa gupa lo pirisimi: Go agaa ni
matmat-para rekalua agaare ake agaa ya?
11 Goa pua nimumi Yesu-para lalo:
Rekena agaa tisaanumi gupa teme: Elija-
me oyae managola sua aba epena teme. Go
agaana re ake ya?
12 Goa simi raburi Yesumi nimu-para
lalo: Elija-re oyae rayo amege pulalo aba
epalia. Goa pea pare Gote-na buk madaare
Onaa Raapu Pirape Aa-na Si niri radaa aba
waru no piralua. Goa pua onaanumi ni
gimalimi. Go agaana re niminaaeme?
13 Yapare neme nimi lagialo: Elaija aba
ipisa pare go rabu onaanumi nimuna wae
kone sua pirisimide sa. Gote-na buk
madaare Elaija tulalo peme lagisa.

Yesumi agaa maare remo pabo piri naaki maepeaasa
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

14 Gore Yesu-para disaipel aanu ipa repo
wala disaipel aa medaloma raapu kiri-
taawa onaa adaapu adesimi. Go rabu dis-
aipel aa medalomame rekena agaa tisaanu-
para agaa lape arere pisimi.
15 Go pirisimi onaanumi Yesu adoa paala
omoare aipapulu ipua ki kasimi.
16 Kasimi raburi Yesumi nimu-para agaa
gupa misa: Ake madaa arere pu pimi?
17 Go agaa misa rabu go onaa adaapuna
rikiraana pirisa aame lalo: Tisaa, nina
naaki ne piri-para mea epawa. Go naaki
madaa remo pia-pulu agaa maarea.
18 Remome naaki yolo ria pea rabu mal-
opaawa agaa yarua rako sope madu to puri
pata sa. Neme disaipel aa-para maepeaape
lawade pare nimu mada dia lamede.
19 Goa sa raburi Yesumi onaanu-para
lalo: Nimiri epe agaa rasini onaa pimi. Ni
nimi-para oro di akepu raapo pa piralua
ya? Neme nimi-para rana akepu raapo
kogono waatoa ya? Go naaki mea ipu.
20 Go lakenaloa naaki Yesu piri mea ip-
isimi. Remome Yesu adesa raburi naaki
mapururu mapaawa naaki su amaa mal-
opaasa. Goa pua pereke pereke lalaawa
rako sope madisa.
21 Go pisa raburi Yesumi go naakina
aaraa-para lalo: Go yaina maali akepu
raapo ia? Aaraame lalo: Oge naaki pirisa
rabu pisa.
22 Remome go naaki tulalore repena
sulaa-para page ipa-para page mea mal-
opaawa yogane maoyaatalo pea. Goa pea
pare neme niaa madaa odome omoa raba
meali palo maarea.
23 Goa sa rabu Yesumi lalo: Neme mada
palua palo maarea lae ya? Aa medame naa
agaa robaa-para madiaalimiri oyae rayo
ora mada palua.
24 Goa sa raburi aaraame aipapulu
yaaloa robaa-para agaa namaditu-ga ni
raba meape sa.
25 Gore Yesu onaa rayome nipu epa
kiritaawa kuta pubasimi adesa-pulu wae
remo-para puri pane agaa gupa sa: Ne aane
poae agaa maare ne wae remore neme puri
pane agaa lagialo: Mo aa nipu rakepea
nipu-para wala naepa pirape sa.
26 Goa sa raburi mo remome e loa naaki
mapururu pawa pisa. Goa pisa raburi
mo naakina to kogore sa-daa onaa medalo-
mame lalo: Nipu ini adupiaade simi.
27 Yapare Yesumi nipuna ki mua
marekaasa. Goa pisa raburi rekatabisa.
28 Yesu ada-para wala pisa raburi disaipel
aanumi onaa napimi rabu agaa mulalo
pisimi: Akeane niaana aba mada nama-
rakepeaarima pae simi.
29 Yesumi nimu-para lalo: Remo gupi-
anere beten-me agu mada marakepaalia.
Kone oyae medalomame mada dia sa.

Yesumi nipu omo wala rekalua lo lakesa
(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

30 Nimumi go su gimoa Galili su robo ru-
nane pamisimi. Pamisimi pare onaanumi
nipu wala mada na-adalimilo Yesumi nimu
nalakesa.
31 Nipumi disaipel aanu agaa rado
mogeasa-pulu kaleda pirisimi. Nipumi
gupa mogeasa: Ni Onaa Raapu Pirape Aa-
na Siri orope iaanumi tinalo mea kateme
sa. Tinaloa wala yapi repo dia naloa
rekalua sa.
32 Goa sa pare disaipel aanumi nipuna
agaana re naniminaasimi. Goa pisimi pare
paala omesimi-pulu agaa meda namisimi.

Aapi ora aa mudu pia ya?
(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Go rabu nimu su Kapaneam-para
pisimi. Go rabu Yesumi ada pua pirua
nimu-para agaa gupa misa: Niaa pora pua-
made raburi ake madaa arere pame ya?

34 Goa sa pare nimumi agaa meda nasimi-para pora-nia pulaawa aapi ora aa mudu pirua yapae arere pisimi.
35 Go rabu Yesu nipu pirua disaipel aa 12-pela ipulupa sa. Nipumi nimu-para lalo: Aa medame ni riri-nane aba piralua kone saliare gore nena kone gimoa onaa rayo raba meape aa aba pirape.
36 Go sa raburi Yesumi naaki meda ipu loare nimu piri rikiraana mea mapiraasa. Go rabu nipumi go naaki upia sana nimu-para lalo:
37 Onaa rayome go nogo naakinu padane epe-rupa mua raba mealimi-daare ni page go kone salimi. Onaa rayome ni epe-rupa mua mealimi-daare nimumi ni mea o taae Aapa page mealimi sa.

Aa medame niaa wae kone nasaliare ora padane onaa pima
(Luk 9.49-50)

38 Jon-me Yesu-para lalo: Tisaa, aa medame nena bimi aa medana wae remo pane mea rakepeaaria. Goa paa pare niaa raapu napima-ga niaame goa napape lama.
39 Goa sa pare Yesumi lalo: Nipu namag-imaape. Aa medame naa bi-para napiaa palia-daare orope nipumi ni madaa wae agaa mada natea.
40 Gore onaa rayome niaa madaa iaa na-aulaliare gore niaana adami aa pitimi.
41 Pagalepa. Onaa rayome nimi ni Krais-na nogo naakinu adoa epe nape ipa gialimi-daare nimuna epe yoto waru mealimi sa.

Pupitagi ko tape kone
(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)

42 Go oge nogo naaki meda ni madaa kone rulalimi-daare onaa medame nimuna kone rulae bebolaliare ora o ta. Bebolalia-daare go onaana maa-para adaa aana madu mudiaawa ipa-para lopaliare ora epe ta.
43 Yesumi saa agaa gupa sa: Gore nena kimi ne pupitagi manaaliare mea kepe poape. Ki kepene aa-rupa pirali-daare epe ta pare epe ki lapo paina wae repena sulaa-para piraliri ora o ta sa.
44 Go adaa repena sulaa-parare onaana eteto piri yaenu naomea mo repena sulaa pa ralaina.
45 Nena aame ne pupitagi manaaliare go page nena aa kepe poape. Go sune aa ruguloa piraliri gore epe ta. Goa pea-ga epe aa lapo rata paina pirua wala repena sulaa-para piraliri ora o ta.
46 Go adaa repena sulaa-para onaana eteto piri yaenu repena sulaa-para ralalia.
47 Go page nena inimi ne pupitagi man-aaliare rasu rubape. Gore ini kalae rubu pi aa-rupa pirua Gote-na Surube Su pua adali-daare epe ta. Goa pea pare epe ini laapo pa apalae pirina repena sulaa-para mea rubalimiri ora o yalia.
48 Go adaa repena sulaa-parare onaana eteto piri yaenu naomalia pare repena sulaa pa roalia.
49 Gore onaanumi pagalepa: Repena sulaare ora puri ia-rupa page aipa puri ia-rupa page nimimi Gote-na puri pane agaa pagoa waea pape kone rabuaniaatepape.
50 Sol-re ora epe ta pare nipuna rede dia yalia rabu wala ake palima ya? Nimina aipa-rupa rede masaawa robaa-para kuma mapaawa onaa raapu epe-rupa piralepape sa.

10

Yesumi ona rasini meape kone madaa agaa lakesa
(Mat 19.1-12; Luk 16.18)

1 Yesu go su gimoa Judia su robo ru-nane pua ipa Jordan mone pane kenaawa pisa. Go rabu onaa adaapumi nipu piri-para wala epa kiritasimi. Goa pisimi raburi nipuna pisa-rupa onaanu wala lakesa.
2 Goa pisa raburi Farisi aanumi Yesu ko tulalo ipua makirae agaa gupa lakesimi: Gore niaana rekena agaa madaare aa medame ore gimalia-daare go kone epe ta simi.
3 Goa simi raburi Yesumi nimu agaa gupa misa: Moses-me nimi-para ake lagisa ya?
4 Yesumi goa sa rabu nimumi lalo: Aa medame ona gimalia-daare Moses-me go aame pepa mada rugutepe lakesa.
5 Goa simi pare Yesumi agaa gupa misa: Nimimi agaa waru napageme-ga Moses-me pepa madaa agaa mana go-rupa gisa.
6 Pare aba su yaa laapo warisa raburi Gote-me ona aa laapo warisa.
7 Goa pisa-pulu aa medame nipuna aaraa agi gimoa nipuna ore raapu ora padane-rupa piralepape.
8 Goa pua nipu laapo dia yapare ora padane piralipina.
9 Goa pua Gote-me repaaya padane mapiraasa-pulu aa medame mada narugu-latepape sa.
10 Gore nimu ada-para wala pua disaipel aanumi Yesu mo ona rasini madaa wala agaa misimi.
11 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Aa medame nipuna ore gimoa ona rado meda rumaalia-daare go aame ona paake lami ona mapiraalia.
12 Go page oname aani gimoa aa meda palia-daare go oname page nipuna aa paake rume kone sua palia sa.

Yesumi oge nogo naaki epe kone kasa
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

13 Onaa medaloma Yesumi nogo naaki
kimi oraainalo nipu piri-para mea ip-
isimi. Yapare nipuna disaipel aanumi mo
onaanu-para ape simi.
14 Yesumi nipuna disaipel aanuna kone
adoa nipumi ratu yawoa nimu-para lalo:
Nogo naaki ni piri-para mea epenawa.
Gote-na Surube Su-parare nogo naaki-rupa
piralimi-daa mealimina.
15 Pagalepa. Onaa rayome Gote-na Su-
rube Su adolalo pimiri nimu aba nogo
naakina kone mada mua adalimi sa.
16 Goa sa raburi Yesumi no go naaki
upiaawa kimi oraawa epe raba mi agaa
lakesa.

Aa mudu amope Yesu piri ipisa
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

17 Yesu pora wala polalo pisa rabu aa
meda aipapulu ipua Yesu madaa rumu
koba pua agaa mulalo: Epe Tisaa, ni oro
yaalo kagaa piraama laama pope kone mu-
lalore ake palua pae?
18 Goa sa raburi Yesumi nipu-para lalo:
Gote nipu padane ora epe ta-ga akeane ni
epe aa lae ya?
19 Ne Gote-na rekena i agaa napage? Go-
rupa ia: Neme onaa meda natu maomape.
Ona meda paake nayolape. Neme paake
nanape. Onaa-para yaa agaa nalape. Onaa
medana oyae mulalo makirae agaa nalape.
Nena ama aapa laapona bi minasaawa
agaa waru pagalepape.
20 Go raburi nipumi Yesu-para lalo: Tisaa,
go rekena agaa rayore ni oge naaki rabu
page abia page pago mogeto sa.
21 Go rabu Yesumi nipu-para raana omoa
adoba sua gupa sa: Ne kone padane nai.
Nena oyaenu pua mua mone yoto mua
onaa naraanu kala. Go rabu so yaa-para
epe yae meaina-ga ni rata mea epape.
22 Yesumi goa sa raburi go aa-na oyaeyae
adaapu isa-pulu nipuna ini agaa adani-
aawa kedaame omoa pisa.
23 Goa pisa raburi Yesu pereke tua nipuna
disaipel aanu adoa nimu-para lalo: Aa
amopere Gote-na Surube Su polalore ora
kalai peme.
24 Goa sa-pulu disaipel aanumi paalame
omesimi. Yapare Yesumi nimu-para saa
agaame wala lalo: Naa naakinu-ga waru
pagalepape. Onaa rayome Gote-na Surube
Su adolalo peme pare kedaa waru pea sa.
25 Gore kamel menare noi kego-para
palia yaalore kalai napea. Yapare aa
amope Gote-na Surube Su-para polalore
kamel menana kalai maoge yaalia.
26 Goa sa raburi disaipel aanumi pogo-
lasaawa gupa lala pirisimi: Gore aapimi
mada oro yaalo kagaa piraama laama palia
ya?
27 Yesumi nimu waru adabaawa lalo:
Onaanumiri yae medaloma mada napal-
imi. Yapare Gote-mere onaa raba meape
kogono rayo mada pea.
28 Go rabu Pita-me Yesu-para lalo: Ada,
niaame oyae rayo gimoa ne rata mea
epame.
29-30 Yesumi nimu lakesa: Ni ora lae-daa
pagalo. Onaa rayomere nimuna ada page
ame page baani page ama aapa page nogo
naaki page su page ni-para epe agaa-para
ratulalo gimalia-daare nipu yago tu yoto
waru mealimi. Goa pua abiare nimumi
ora adanu page amenu page baaninu page
amanu page nogo naakinu page yoto rado
rulatabena mealimi. Goa pea pare kedaa
raapu mealimi sa. Goa pua orope kagaa su-
para oro yaalo piralimi sa.
31 Onaa adaapu abia riri-nane pimi pare
go onaanuri orope masaa-nane piralimi.
Goa pua abia orope piri onaanuri aba riri-
nane piralimi.

Yesumi nipu omoa wala rekalua lo rana repo sa
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

32 Nimu so Jerusalem su-para pora
pamisimi. Goa pua Yesu aba pisa rabu
disaipel aanumi paala omesimi. Go onaa
medaloma nimu raapu pamisimi rabu
nimu page paala omesimi. Go rabu nipumi
disaipel aa 12-pela mo-nane ogesi pua
nimu-para orope epaliade yae madaa agaa
lakesa.
33 Yesumi nimu-para lalo: Gore niaa so
Jerusalem su-para baina. Go-parare pa
onaanumi Gote-na Miru Irae Aa mudunu
page Gote-na agaa ne tisaanu page ni-
mumi ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri
lamu mealimi. Go rabu go aanumi tu
maomape koso agaa laketeme rabu ruru
radome lamu mealimi.
34 Go raburi nimumi ni-para ero loa sope
rapiaawa repena unimi tu maomalimi sa.
Go palimi pare yapi repo dia naloa wala
rekalua sa.

Jems Jon lapome Yesu agaa mulalo ip-
isipi
(Mat 20.20-28)

35 Go rabu Sebedi-na si Jems Jon lapo
Yesu piri-para ipua lalo. Tisaa, saame ne
agaa mulalo pipa yaere neme ora painalo
sipi.
36 Goa sipi raburi Yesumi nipu-para lalo:
Gore nipina kone-para neme ake palua ya?
37 Nipumi Yesu-para lalo: Goa pape. Nere
nena epe pirape siaa king madaa pirua
surube aa pirali rabu saa page pirapana.
Meda nena popo ki-nane pirina meda nena
koya ki-nane pirina sipi.
38 Yapare Yesumi nipu-para lalo: Nipi go
siaa mulalo pape yaere nipi namakuaaepe.

Naa ipa naluade pe ipa-rupa radaa raapu mada nalipi ya? Niri baptais mealua-rupa nipiri go-rupa baptais mada mealipi ya?
39 Nipu laapome nipu-para lalo: Saa mada sipi.

Yesumi nipu-para lalo: Neme nalua ipa pere go-rupa mada nalipi. Go page nina mealua baptais go-rupa mada mealipi.
40 Go mada palipi pare nina popo ki-nane page koya ki-nane mapiraape konere neme agaa mada nalagialua. Go-para pirapere Aapa padaneme nipuna tea sa.
41 Gore disaipel aa medalomame go agaa pagoare mo ameaya Jems Jon laapo-para ratu yawesimi.
42 Goa pisimi-pulu Yesumi nimu rayo yaaloa lalo: Ruru radona aa mudunumi nimuna onaanu madaa puri paloa nimuna koneme peme. Nimumi go onaanu waru surubaeme.
43 Goa peme pare nimuna kone agaa namogealepape. Nimina padaneme aa mudu pirano kone salia-daare go aare nipu nimi aba raba mealia.
44 Go page nimina padane aba riri-nane polalore nipu aba kogono aa-rupa piralia.
45 Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri onaanumi nina kogono paminalo naipisu pare onaa raba mulalo ipisude. Nina kone wasupame onaanuna wae kone mea rubatalo ipisude.

Yesumi ini rubu pi aa Bartimeus-na ini maepeaasa
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

46 Nimu Jeriko su-para ipisimi. Gore Yesu page nipuna disaipel aanu page onaanu page Jeriko su gimisimi raburi aa meda Bartimeus-miri pora aane-nane pirisa. Go aare ini rubu pi aa pirua mone ogetalo pirisa. Nipuna aaraare Timias yaade.
47 Gore mo aare nipu Nasaret su-para piri aa Yesu epaa remaa pagesa-pulu nipumi gupa yaasa: Yesu-ya, Devit-na si-ya. Ni odome omape.
48 Goa sa raburi onaa medalomame nipu ratu yawoa agaa nalape simi. Goa simi pare nipu ora puri paloa wala yaasa: Devit-na si ni odome omape.
49 Go rabu Yesumi pa aawa onaanu-para lalo: Go aa mea ipu lo lakesa. Nimimi ini rubu pi aa-para yaaloa lalo: Paala naomape. Ne yaata-ga reka pu simi.
50 Goa simi raburi mo aa mamina kolo rubua aipapulu rekoa Yesu piri pisa.
51 Goa pua Yesumi nipu-para lalo: Nena konere neme ne-para ake palua ya? Ini rubu pi aame nipu-para lalo: Epe Tisaa, nina ini maepeaaina oyae adaluame pi.
52 Yesumi nipu-para lalo: Abi pu. Nina agaa robaa-para maodaawa kone rulaaripulu nena inimi oyae mada adali. Ora goa sa raburi mo aa-na ini epe sa rabu nipu Yesu rata mea pisa.

11

Yesu Jerusalem su-para ipisa rabu Gotena bi minasaasimi
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

1 Goa pua nimu Rudu Oliv-na pora-nia ipua su Jerusalem su-na oge adaare su Betfasi-para su Betani laapo re-para ipisimi. Ipisimi rabu Yesumi nipuna disaipel aa laapo mea rapaasa.
2 Go rabu nipumi nipu-para lalo: Mogonane su adaare-para pulupa. Go-parare donki mena meda adibaliare koloa mea ipulupape. Go donki menare nipuna masaana onaanu abi napiri.
3 Onaa medalomame ne-para go donki mena akeane mea pali pa temere goa tapape: Adaa Aame go menana kogono saliare wala gialia la tapape sa.
4 Goa sa raburi nimu pora pua donki mena meda adesimi. Go donki mena aba medana pora gaape uni-para aina repaasimi.
5 Go rabu go-para reko aasimi onaanumi nimu-para lalo: Akeane go mena iti kote ya?
6 Goa simi raburi Yesuna sade agaa lakesimi. Goa pua nimumi pina mea pulupape simi.
7 Goa pua nimumi donki mena Yesu piri mea ipua nimuna mamina-nu mena masaana inaloa Yesu pirisa.
8 Goa pisa raburi onaame mamina-nu pora-nia rabolasimi. Medalomame maapunini repena palaa yo laapo poa pora-nia rabolabaama ipisimi.
9 Goa pua riri-nane onaanu-para aapunane ipisimide onaanumi page gupa yaasimi: Gote-na bi minasaamina. Go aare Gote-na bi madaa ipula-ga Gote-na adaa bi kalamina loa yaasimi:
10 Niaana akua Devit-na Surube Su epalia Gote-me puri kalaina. Gote-na bi minasaamina simi.
11 Goa pua Yesu Jerusalem su-para pua Juda aanuna epe lotu ada-para oyae adola pisa. Nipumi oyae adabaawa ribaa sa rabu nipu aa 12-pela raapu Betani su-para pisimi.

Yesumi repena fik madaa yaina pisa rabu ini naetisa
(Mat 21.18-19)

12 Goa pua wala ekeraa-nane Betani su-para aawa ipisimi raburi Yesu reame omesa.
13 Reame omesa raburi nipumi mo-para aaya repena fik-na yo adoare ini etea palo

adola pisa. Go ini ratalo pisa raburi nipumi ini naetisa yo agu aasa adesa.

14 Goa adesa-pulu Yesumi repena-para agaa gupa lakesa: Nena ini meda ora mada namadiali. Goa sa raburi disaipel aanumi go agaa pagesimi.

Yesumi lotu ada-para bisnis rome pi aanu ratu tisa

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

15 Nimu Jerusalem su-para opapasimi rabu Yesu epe lotu ada ru-nane odobasa. Goa pua nipumi lotu ada-para bisnis rome pi aanu mea ratisa. Go rabu nipumi mone ropo pi aanuna reke lakepe rubebe pua oyae rome pi aanuna reke page pua lakepe rubebe pisa.

16 Goa puare onaanumi lotu ada ru-para oyae ritalo ipisimi rabu Yesumi rekena isa.

17 Goa pisa raburi nipumi nimu-para agaa moge riaawa lalo: Gote-na pepa madaa gupa tu isa: Su rayona piri onaanumi naa ada ora Gote-para beten lape ada tu isa. Yapare nimimi paake ne aanuna kaledape ada-rupa perekea ma-arimina sa.

18 Goa sa raburi Gote-na miru irae aa mudunumi page rekena tisaanumi page pagoa nimumi Yesu tu maomalima kone isimi. Goa pisimi pare onaa rayome Yesuna epe agaa madaa raana omoa pogolasaasimi-pulu go aanumi Yesu mada natisimi.

19 Ribaa Yesuna disaipel aanu raapu go adaare gimisimi.

Onaanumi beten loa kone waru rulalimiri oyae mealimina

(Mat 21.20-22)

20 Goa pua wala ekeraa-nane yapipu nimu pora-nia pisimi rabu nimumi mode repena fik aasa adesimi. Go adesimi raburi repena page no repena pitaa page aba kaapu saaya.

21 Goa pisa raburi Pita-me abade sade kone saapirua Yesu-para lalo: Tisaa ada, go yaina ape laede go repena fik ora kaapu ta.

22-23 Yesumi nimu-para agaa lakesa: Pagalepape. Gote-na agaa robaa-para kone rulaatepape. Nimimi mogo pore-para ne rekaawa ipa-para pua pogola teme-daare goa mada palia. Yapare agaa gupa teme rabu robaa-para kone laapo sua kone waru narulalimi-daare goa mada napalia.

24 Goa pea-ga neme nimi-para lalo: Nimimi oyae mulalo beten teme rabu ora mealima kone rulalimi-daare oyae ora mada mealimi.

25 Go page nimi beten talore nimimi onaa meda madaa wae kone imiri mea rubatepape. Goa pua nimina so yaa-para pia Aapa nipumi page nimina pupitagi mea rubalia.

26 Yapare onaa medalomana pupitagi namea rubalimiri yaa-para pia Aapame abuna nimina pupitagi namea rubalia sa.

Aa medalomame Yesuna puri agaa mulalo pisimi

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

27 Goa pisa raburi nimu Jerusalem su-para wala pisimi. Yesu lotu ada-para pamualaina Gote-na miru irae aa mudunu page Gote-na agaa lae tisaanu page makuaae aanu page Yesu piri-para ipua lalo:

28 Gore aapina puri mua neme kogono pe simi. Go kogono pe-ga aapimi puri guaaya?

29 Yesumi nimu-para lalo: Neme page nimi-para agaa padane agaa mealuame pi. Agaa yago talimi rabu neme kogono pape puri aapimi gisare nimi madaa lagialua.

30 Agaa abutapa. Jon-re baptais meape lo puriri Gote-me kasa pae onaanumi kasimi pae? Go agaa abutapa.

31 Goa sa raburi nimuna arere pisimi. Gore niaame Gote tema-daare nipumi akeane Jon-na agaa madaa kone narulaeme pae tea.

32 Yapare niaa aanumi puri kasa tema page mada dia. Goa simiri nimumi onaanu madaa paalame omoa simi. Gore onaa rayome Jon ora Gote-na agaa lakene aa pirisadaa kone rulaeme-pulu mo aanu paalame omesimi.

33 Goa pua nimumi Yesu-para agaa gupa lakesimi: Niaa maarea simi. Goa simipulu Yesumi nimu-para lalo: Gupa temega aapina puri mua kogono pere nimi page nalagialua sa.

12

Wain maapu wae-rupa surube aanu

(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

1 Go raburi Yesumi nimu-para saa agaa meda gupa sa: Aa medame nipuna wain ini maapu poasa. Go rabu nipumi kepo waru pua naaku pu sua ini igipi sape warisa. Goa puare nipumi surubape ada meda warisa. Goa pua nipumi mone yoto meape aanumi surubenalo pora kimisu pisa.

2 Gore wala ini etesa raburi go maapuna aaraame kogono aa meda mo maapu surubape aanu piri-para mea rapaasa. Maapuna aaraana mone yoto meainalo kogono aa mea rapaasa.

3 Goa pisa pare maapu surubape aanumi kogono aa ripinaawa tua repaasimi. Repaasimi pare mone yoto nakasimi.

4 Goa pisa raburi kogono aa rado meda mea rapaasa. Nipumi mone yoto mula pisa rabu nimumi go aa-na aalu tua wae yae pisimi.

5 Goa pua maapuna aaraame kogono aa meda mea rapaasa rabu tu maomasimi.

Goa pua nimumi aa medaloma page tua aa medaloma page ora tu maomasimi.

6 Goa pua maapuna aaraare nipuna si padane pirisa yapare ora nipuna epe naaki pirisa. Goa pua kogono aa medaloma dia sa-daa nipuna si page wala repaawa kone gupa isa: Nina si ya-pulu nipu madaa epe kone sua agaa pagena kone isa.

7 Goa pisa-para maapu surubape aanumi yada roboa gupa simi: Go naakimi maapu nipu oro mealia-ga tamina simi. Go maapu niaa mada mealima simi goa palimare.

8 Goa loa go naaki ripinaawa tu maomaawa maapu kepo rarane tu rubisimi.

9 Yesumi go remaa madaa lalo: Gore go ini maapuna aaraamere ake palia ya? Gore nipu pua maapu surubape aanu tu maomaawa aa medaloma maapu surubenalo katea.

10 Gore nimimi Gote-na buk madaa gupa dipitimi:

Aana medare kamda kogono aanumi gimoa yapare abia ora mupaa aana aaya sa.

11 Go kogonore Gote-me piae-ga
niaame ora epe rado yae adema sa.

12 Yesumi go saa agaa sa rabu Juda aa mudunumi nipu aditalo pisimi. Yesuna saa agaare niaa madaa ta kone isimi. Yapare nimumi onaa adaapu madaa paalame omesimi-pulu Yesu gimoa pisimi.

Takis mone-re Sisa kalamina pae lo agaa misimi
(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Go raburi nimumi Farisi aanu page Herot-na adaami aanu page Yesu piri-para repaasimi. Nimumi Yesu agaa mua ko tisimi.

14 Goa pua mo aanumi lalo: Tisaa, niaame ne adema-ga ne onaa madaa paala naome pare Gote-na kone madaa ora agaa mogeaate. Gore nena konemere aa mudu aa riabo lapo madaa kone padane su pirua Gote-na redepo ne pora waru mogete. Goa pea-ga neme niaa lagiape: Rom gavman aa mudu Sisar-na opis-para takis mone lopaemare go epe ta pae o ta?

15 Go takis mone-re lopamina yapae dia yapae simi. Goa simi rabu Yesumi nimuna kone adoa mua makirae agaa madaa kone isa-pulu nimu-para lalo: Akeane nimimi ni go agaame ko tulalo pimi pae? Gore mone ini padane adano mea ipulupa.

16 Goa sa raburi ini padane mea kasimi. Yesumi nimu-para lalo: Go mone madaare aapina bi-para piksa-para ia pae? Nimumi nipu-para lalo: Sisar-na piksa nona piane simi.

17 Goa simi raburi Yesumi nimu-para lalo: Gore Sisar-na oyae Sisar pa katapape pare Gote-na oyaenu Gote-para pa katapape. Go sa raburi nimu pogolasaawa paalame omesimi.

Onaanu marekaape di madaare agaa misimi
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)

18 Goa pisa raburi Sadyusi aa medaloma Yesu piri-para ipisimi. Nimuna konere ome onaanu matmat-para wala narekalimi kone isimi. Nimumi agaa gupa mulalo pisimi:

19 Tisaa, Moses-me niaa-para pepa gupa tisa simi: Aa medana ame omenaloa ore pia pare nogo naaki napiraliare go ona nipuna amena ore rumaawa nogo naaki madiaalia.

20 Sadyusi aanumi wala simi: Gore amealu 7-pela pirisimi. Mupaare ona rumaawa omesa raburi nogo naaki namadisa.

21 Gore ame laapome go aa-na ona wasaa rumaawa omesa pare nogo naaki dia sa. Ame repome page goa pisa.

22 Goa puaa-mama puare ame naba seven nipumi mo ona rumaawa omesa pare go oname nogo naaki namadesa. Oropere go aa-na ona wasaa page omesa.

23 Gore wala Gote-me onaa marekaama paliare go onare aapina ona piralia ya? Go ame 7-pela nimumi ona misimi-ga simi.

24 Yesumi nimu-para lalo: Gore nimimi Gote-na puri-para nipuna buk madaa i agaa-para ora na-ademe-pulu apo agaa waea teme.

25 Orope matmat-para onaa rekalimi rabu yaa-para piri ensel-nurupa piralimi. Goa pea-ga onaare go rabu abi narumaalimi.

26 Go page ome aanu rekalimi rabu go madaa Moses-na buk madaa i agaa gupa nadipisimi ya? Go buk-ri repena raane remaa agaare Gote-me Moses-para agaa gupa lakesa: Ni Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimu rayona Gote pi sa.

27 Go agaana re-re Gote-me ora kone wasupa suaeme onaanuna mudu pia. Nipu pa ome onaanuna Gote-daa dia. Nimina agaare lo maoyaateme sa.

Rekena agaa rayona mupaa agaa
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

28 Go agaa lakesa raburi rekena agaana tisaa meda pirua onaanuna agaa pagesa. Go aame Yesu nimu-para agaa epe-rupa abusa-pulu nipumi Yesu-para agaa gupa mulalo pisa: Rekena agaa meda ora mudu ya-pulu medaloma minaabata ya?

29 Yesumi lalo: Mupaa rekena agaa gupa sa: Israel onaa pagalepape. Niaana Mudu Gote-re niaana ora mudu padane pia.

30 Nimimi Mudu Gote madaa pedo pu raaname omalimiri nimuna pu robaa rayo-para kone wasupa rayo-para go rayore Gote madaa raaname omoa pedo pu piralepape.
31 Rekena agaa laapona mudu agaa gupa sa: Nimina yogane surubeme-rupare nimimi pa onaanu madaa raaname omoa pedo pu piralepape. Go rekena agaa laapore pa medame narabuaniaaya.
32 Goa lanoloa mo rekena agaa tisaa-me Yesu-para Ialo: Tisaa loa neme ora waru lae. Gote nipu ora Aa Mudu padane pia lae. Go page Gote pia-rupare pa gotenu medaloma napimi.
33 Goa pea-ga onaanumi Gote madaa raana omoa pedo pu piralimi-daare nimina pu robaa rayo-para kone wasupa rayo-para puri rayo-parame pamina. Go page nimina yogane surubeme-rupa nimina ame madaa raaname omoa pedo pu piralimina. Go konere ora epe ta-ga go konemere miru irae page oyae tu yawape kone page maoge yaaya.
34 Yesumi go aa-na epe makuaae kone adoa lalo: Ne Gote-na Surube Su i-para polalo pi.
Goa sa raburi onaanumi nipu agaa namisimi pare paala omoa pirisimi.

Yesuri ora Devit-na si yapae lo agaa misimi
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)
35 Gore orope Yesumi Juda aanuna epe lotu ada ru-para aawa agaa mogeawa lalo: Ake pua rekena agaa madaa tisaanumi gupa teme: Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipu Devit-na si piralia teme.
36 Holi Spirit-mi Devit kone kasa-pulu Devit-mi gupa sa:
Gote-me nina Aa Mudu-para gupa lakesa:
Nina popo ki-nane aa mudu piraina-ga iaanu nena aa rolo-para marabuani-aalua sa.
37 Gore Devit-mi nipuna Aa Mudu sa-ga akea pua Onaa Raapu Pirape Aa-na Si wala Devit-na si mada piralia ya? Onaa adaapu pirua Yesuna agaa pagape raaname waru omesimi.

Yesumi rekena agaana tisaanu ratu yawesa
(Mat 23.1-36; Luk 11.37-54; 20.45-47)
38 Yesuna disaipel aa-para agaa gupa lakesa: Rekena agaa tisaanuna kone waru adalepape. Nimumi mamina pepena pi adaalu yamoa su amaa pua onaanumi abi piralepape teme rabu raana omeme.
39 Go aanuna konere Juda aanuna lotu ada-para odobaawa riri-nane reke madaa piritalo pedo peme. Go page eta adaa yaweme raburi rikiraa madaa piritalo pedo peme sa.
40 Go piane aanumi kone medare nimu ona wasaana oyae paake neme. Goa pua beten adaalu yoteme rabu onaanu maki-raalimi. Goa peme-pulu orope di salia raburi nimuna wae yoto ora adaape mealimi sa.

Ona wasaame mone epa kasa
(Luk 21.1-4)
41 Yesumi lotu mone kiritasimi re-para pirua onaa adaapumi mone lopasimi-daa adesa. Goa pua amope aanumi mone adaapu lopasimi.
42 Goa pua ona wasaa meda ipua mone oge kane laapo epa lopasa. Go mone-re ora ogesi lopasa.
43 Goa pisa raburi Yesumi nipuna disaipel aanu meda-para maepaawa agaa lalo: Nimi-para neme ora lalo. Go ona wasaana mone-re ora aa medaloma nimuna kateme maoge yaaya sa.
44 Nimumi kateme rabu mone adaapu imi pare go ona nipuna kata rabu eta kabape mone rayo kasa. Nipuna mone rayo dia yaade sa.

13

Yesumi Juda aanuna lotu ada kilipialimi lo lakesa
(Mat 24.1-2; Luk 21.5-6)
1 Goa pua Yesu Juda aanuna lotu ada gimoa pisa. Go raburi disaipel aa padaneme nipu-para lalo: Tisaa, go adanu-para aananu page ora epe ta-ga ada sa.
2 Yesumi nipu-para lalo: Go adaa adanu waru adae? Gore go kiritasimi aana-nu ora padane-daa na-aritalia pare rayo lakepea rubebe palimi.

Yesumi kedaa epalia lo lakesa
(Mat 24.3-14; Luk 21.7-19)
3 Gore oro meda Yesu Rudu Oliv-ne pirua mo Juda aanuna epe lotu ada mone adesa. Pirisa raburi Jems-para Jon-para Edaru-para nimumi Yesu piri-para ipua padane-para pirisimi rabu agaa gupa misimi:
4 Nena laede-rupa aa-rabu palia? Abia lagiape. Niaame ake adalimare gore go yae epalia lo mada niminaalima pae?
5 Yesumi nimu-para agaa abuloa lakesa: Aa medalomame ne makirae agaa mea lagialimiri waru adalepape.
6 Orope aa medaloma ipua nina bi Yesu teme-ga onaa adaapu epe pora makiralimi.
7 Go page nimimi yada marekaape agaa-para ora yada pape remaa-para pagalimi rabu paala naomalepape. Goanu aba palia pare su yaa perekeape diri go rabu-daa dia.
8 Goa puare ruru medalomame ruru rado-para yada palimi. Go page gavman adaa su medalomame gavman su rado radonu raapu ada palimi. Go page su rado

rado-para suminini palia. Go page su rado rado-para reae adaa pabalia. Goa palia pare go yaenuri naaki masaa nala-rupa mada epalia. Oyae medaloma page orope epalia.

9 Yapare nimi wae onaanu raapu piralimi rabu nimimi nina pora mea waateme. Nimumi nimi aditalo kaunsil-na ada-para mea pua koso teme. Go page nimumi nimi Juda aanuna lotu ada-para tua nimi kadipinu piri-para maawa aa mudunu piri page maawalimi.

10 Goa palia pare epe agaare onaa piri su rayona aba lakelo kiritalimi. Goa pua oropere go yapi di dia yalia.

11 Nimumi nimi mapataawa koso-para mea palimi raburi ni ake lano yapae kone robaa-para namapiratepape. Go raburi Holi Spirit-mi agaa lagialia-pulu nimimi agaa mada laketeme.

12 Go raburi ame baaninumi nimuna ame baani medaloma onaanu-para taminalo mea kateme. Aaraanumi nogo naaki onaanu-para mea tainalo kateme. Nogo naakinumi agi aaraa-para ratu yawoa taliminalo mea kateme.

13 Nimiri nina si ya-pulu onaa rayome nimi ratu yawoa gimalimi. Goa palimi pare onaa rayome ni nagi-mama palimiri orope go su yaa dia yalia rabu page oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

Radaa adaa noa kedaa adaa rialimi
(Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)

14 Gore nimimi mabebolaawa pugu pi oyae adalimi rabu go oyae epe ada-para rekalia-pulu go rabu su yaa lapo dia yalia. Go rabu su Judia piri onaame rudu apedaapara pogola pulupape. Gore buk Danielme tisa-daa onaanumi go agaana re aba ademe-pulu mada niminaalimi.

15 Go rabu onaanuri ada gaa-nane piralimiri ru-nane i oyaenu namula pulupape.

16 Go rabu page onaa medaloma maapupara piralimiri nimuna mamina ura laapo namea yamola pulupape.

17 Go page ona medame nipuna nogo naaki padaa pia page adu nalae onaanu page pawa pogola palimi rabu ni odo palia.

18 Yapare go piane wae kogono epea rabu naepenalo beten tapape.

19 Go rabu epaliade yaere onaanumi kedaa gupa ora meda na-ademe. Gote-me su yaa laapo wariaa-mama ipua abia page radaa adaape go-rupa naepea.

20 Gote-me go wae yae epaliade yapi di namarudu yaliare onaa rayo ora omalimi. Yapare Gote-me nipuna mapiraae onaa madaa kone salia-daa nipumi go di marudu yaalia.

21 Go raburi onaa medalomame goa teme: Mea Repae Aare go-para pia mogopara pia teme-daare go agaa napagalepape.

22 Gore makirae Krais-nu page makirae agaa lakene aanu page opapalimi. Go rabu nimumi napiaa kogono pua oyae epape di radonu pinaloa adalimi. Goa pua nimumi nimi Gote-na mapiraae onaanu makiratalo epalimi.

23 Goa palimi pare waru adalepape. Go epaliade yae rayo madaa agaa aba laguaayo.

Gote-na Mea Rapae Aa epalia rabu
(Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)

24 Goa pua onaa madaa apo radaa aba nenaloare naare udunoa akua naraalia.

25 Uba kedome yaa gimoa lopalia rabu yaa-para piri oyaenuna puri page maeto eto palia.

26 Goa palia raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si adalimi. Nipumi yaa-para ipua nipuna puri ora mea epalia.

27 Go raburi nipumi ensel-nu repaawa su rayona abade mapiraae onaare makiritaalia. Kiritalia rabu su yaa ruma aayanane pua re lapu lapu yarara yarara pu mea kiritalimi sa.

Repena fik madaa saa agaa lakesa
(Mat 24.32-35; Luk 21.29-33)

28 Kama fik repenana kone waru mealepape. Nipuna palaa-para ipa rubia yo kagaa opea raburi go yae adoa pani palia kone su niminaamina.

29 Go page apo wae yae epalia raburi kedaa meape di ora re-para epalia-ga niminaamina.

30 Go agaa pagalepa. Go pimi onaa abi naomalimi pare go yaenu aba epenalo adalimi.

31 Su yaa laapo aba dia yalia pare nina agaa oro yaalo pa saabalia.

Yesu epalia diri onaanumi naniminaaeme
(Mat 24.36-44)

32 Yapare go epaliade diri onaa medame page naniminaaeme. Yaa-para piri ensel page Gote-na Simi page namakuaaeme pare Aapa Gote-me agu raapo go di adoa niminaaya.

33 Go epaliade yapi di rabu naniminaaeme-ga waru ado piralepape.

34 Go yapi Di-na remaare gupa lagialo: Pa aa meda pora kimisu polalo pisa. Go rabu nipuna ada gimoa nipuna kogono aanu aba kogono rumaawa pisa. Go rabu pora gaape surubape aa-para waru adoaape loa pisa.

35 Gore adoaatepape sa. Adana aaraare aa-rabu epalia palo naniminaaeme. Ribaa epalia yapae ruma rumane epalia yapae yaa kuta agaa piade rabu yapae yapipu

epalia yapae maarea. Goa pea-ga ora waru adoaatepape.
36 Mogo adana aaraa epalia rabu nimi patalimiri ora o yalia.
37 Gore neme nimi-para lagialo-rupare onaa rayo-para ora ado piralepape lano sa.

14

Aa mudunumi Yesu tulalo yada robesimi
(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

1 Goa pua orope wala yapi laapome Pasova yawe Di* epalia. Go rabu page Bret Nama-Adaa Yaape yapi di ya-pulu onaanu epa kiritasimi. Go raburi Gote-na Miru Irae Aa mudunumi page rekena agaana tisaanumi page Yesu tu maomaatalo pisimi-pulu nipu aditalo pisimi.
2 Goa pisimi rabu nimumi lalo: Onaanumi wae-rupa pogolasaalimi-pulu go Pasova Yawena yapi di rabu mada naadiatamina simi.

Yesu Betani su pirisa rabu oname ora epe kaa pi wabala aaluna koyasa
(Mat 26.6-13; Jon 12.1-8)

3 Gore Yesu Betani su-para ipua yakimi tisa pare maepeaae aa Saimon-na ada-para pirisa. Pirisa raburi ona medame aana pe mua epe kaa pu ti wabola pirapalae mea ipisa. Go ipare yoto ora adaape inalo oname go pe loboa Yesuna aalu madaa koyasa.
4 Koyasa rabu go piri onaa medalomame ratu yawoa gupa lo pirisimi: Akeane go epe ipa pa rubala?
5 Go ipa kabola peme raburi mone yo adaapu gupa 1200 kina mada mua riabo naraanu pa kata pema. Goa loa nimu mo ona-para ape simi.
6 Goa pisa raburi Yesumi lalo: Go agaa gimalepa. Akeane nipu madaa wae kone imi pae? Nipumi ora epe kone sua pia.
7 Riabo naraanuri oro yaalo nimi raapu piralimi-pulu nimu madaa raba meape kone salimi-daare go rabu pipape. Yapare neme nimi raapu oro yaalo napiralua.
8 Go onana kone epe ta-ga palainawa. Naa ro rogaaliminalo naa tone go epe ipame aba koyaata.
9 Pagalepa. Gore epe agaa su rayona laketeme rabu onaanumi go onana bi pagenalo nipumi ni madaa ipa koyasa kone salimina.

Judas-re Yesu madaa kawae madini aa pirisa
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

10 Go rabu disaipel 12-pela aa-na bi medare Judas Iskariot pirisa. Go aare Gotena miru irape aa mudunu piri-para pua Yesu tulalo yada robesa.
11 Go aa mudunumi Judas-na agaa pagoa raaname omoa mone gialima simi. Goa simi-pulu Judas-me Yesu ora tinalo mea katoa kone isa.

Yesu nipuna disaipel aanu raapu bret wain laapo nisimi
(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14,21-23; Jon 13.21-30)

12 Go Bret Yis Nasape yapi di raburi disaipel aanumi Yesu-para agaa gupa misimi: Niaa aa-rabu pua nena Pasova eta managola salima ya? Go rabu Pasova-na sipsip tisimi-pulu goa simi.
13 Go raburi Yesumi nipuna disaipel aa laapo mea repaawa lalo: Su yada-para palipi raburi ipa noria ipulae aa meda madaalipi. Nipu rata mea pulupape.
14 Nipu ada-para odobalia rabu go adana aaraa-para gupa laketapape. Tisaa-me lalo: Ni-para nina disaipel aanu-para niaa Pasova eta nalima-pulu go ada rum meda ia palo laketapape sa.
15 Go tepe raburi mo aame nipi so-nane mea pua epe pepena pi ada rum mea waatea. Go rabu nipumi niaana eta nape yaenu mea managola salepape.
16 Goa sa-pulu disaipel aanumi adaare-para pua Yesumi lakesade-rupa adesimi. Goa pua nimumi Pasova eta managola saasimi.
17 Wala aebo raburi Yesu-para disaipel aa 12-pela padane-para pirisimi.
18 Goa puare nimu reke madaa eta no pirisimi rabu Yesumi lalo: Pagalepa. Nimina aa padanere ora kawae madini aa pia pare abia nipumi ni raapu eta pa no pia.
19 Goa sa raburi nimu odome omoa disaipel aa 12-pela aame padane padane nipupara pua agaa gupa misimi: Gore ni ora yapae lo gupa simi.
20 Yesumi nimu-para lalo Aposel aa 12-pelana padane abia saa laapo plet-para bret madaa ki sapalae no pipa.
21 Gote-na buk madaa ta-rupa Onaa Raapu Pirape Aa-na Si omalua sa. Goa pea pare go raburi nipuna kawae madini aare wae yae epaliana odome omalo. Go aare nipuna agimi aba namadita pisa yaalore ora epe ta sa.

Yesumi bret wain laapo kasa
(Mat 26.26-30; Luk 22.15-20; 1Kor 11.23-25)

22 Eta nisimi raburi Yesu nipu bret mua Gote-para ora pi loa ruki ruki pua nipuna

* **14:1:** Goteme Israel onaa wala misa yapi di mea niminaawa bret kap madaa aba noa pirinaloa Yesu akea pua ripinamina yapae kone isimi. Go agaare aa mudunumi simi.

disaipel aanu kasa. Kalalaawa gupa sa: Mealepa. Go bret-re nina yogane gialo-ga mua nalepa.
23 Goa pua Yesumi kap mua Gote-para ora pi loare kasa. Kasa rabu nimumi rayo nisimi.
24 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Go ipa wain-ri nina yaapi-ga onaanu madaa koyaato. Nina yaapi-miri Gote-na onaa ora agaame mapogasaalia.
25 Nimi-para ora lalo: Neme go ipa wain wala mada nanalua pare aba Gote-na surube su-para pirua nalua sa.
26 Goa pisa raburi nimumi ora pi yaasa loare su Rudu Oliv-nane pisimi.

Yesumi Pita-para orope ni gimali agaa lakesa
(Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)
27 Pamisimi raburi Yesumi nimu-para lalo: Nimi rayome ni gimalimi. Gote-na buk madaa gupa tu suaaya sa: Gote-me sipsip punini aa talia rabu sipsip yola minabalia sa.
28 Yapare ni wala rekoa nimi Galili su-para palimi rabu ni aba riri-nane palua sa.
29 Goa sa raburi Pita-me nipu-para lalo: Nimu rayome ne gimalimi pare neme mada nagimalua sa.
30 Yesumi nipu-para lalo: Waru pagalepa. Go ribaare yaa kutame e rana laapo talo palia pare aba rana repo neme ni Yesu naade te.
31 Goa sa raburi Pita-me puri palo yaaloa gupa sa: Saa rana padane omalipa pare neme ne nagimalua sa. Go disaipel aa rayome agaa padane gupa simi.

Yesumi Getsemani su-para beten sa
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)
32 Gore nimu su medana bi Getsemani-para pisimi. Go-para Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo: Go-para nimi piralimina neme beten ta pulu sa.
33 Goa pua Yesumi Pita-para Jems-para Jon-para lamua pisa. Go rabu Yesuna pu imu-para ora radaa pua kedaame omesa.
34 Nipumi nimu-para lalo: Nina robaa-para kedaa pua ni omalua sa. Go-nane adaba pitapape.
35 Goa loa Yesu pora-nia wala ogesi pua suna lopesa. Lopoa Gote-para beten gupa sa: Aapa, ni madaa ora kone saliri go radaa ni mada naepena magimaape.
36 Goa loa wala lalo: Aapa, ne oyae rayo mada pali-ga ni radaa nape gimano kap pane meape. Yapare neme kone salo-rupa napape. Dia, nena koneme niminaawa pape.
37 Goa loa wala ipisa pare nipuna disaipel aa repo u pa patisimi. Go rabu Yesumi adoa Pita-para lalo: Saimon-ya, ne u patae ya? Ne go oge yapi rabu mada na-adobali?
38 Gore wae yae-para lopalimi-ga beten loa adaaba piralepape. Nimina konere puri pata pare nimina yogane oma paaya.
39 Goa loa nipu wala pua beten agaa aba sa-rupa wala sa.
40 Nipu disaipel aanu piri-para wala ipisa rabu nimu pa u patisimi. Nimuna ini-para u wala ipisa-daa u patisimi. Nimumi rekoa nipu-para agaa wala meda na-abusimi.
41 Goa pua wala rana repo Yesu ipua nimu-para lalo: Nimi penaa u patua piralimi ya? Gore mada. Abiare nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si pupitagi ne onaanu lamu kateme.
42 Rekoa baina. Ada, ni tapena kabereke meade aare aba go epea-daa sa.

Judas-me Yesu iaanu mea kasa
(Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)
43 Yesumi agaa lalaina go aposel-na rikiraanare aa Judas page onaa adaapu page medaloma ipisimi. Nimumi nimuna repena uninu nimuna rai kutunu mea ipisimi. Gote-na miru irae aa mudunumi page rekena agaa tisaanu page aa mudunumi repaasimi-pulu ipisimi.
44 Gupa ipisimi rabu kawae madini aa Judas-mere nimu-para kudiri pi kone kaloa lalo: Neme go aa pua nunu toa rabu go aa mealepape. Nipu adia waru suruboa mea pulupape sa.
45 Gore Judas ipisa raburi nipumi Yesu piri aipapulu pua puaa lalo: Aa Mudu sa. Goa loa nipumi Yesu nunu sa.
46 Go rabu nimumi Yesu aditalo waru ripinaawa misimi.
47 Yapare aa meda re-para piri aame rai kutu mua Gote-na aa mudu nipuna raba mi aa tulalo pisa pare aane pona tisa.
48 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Akeane nimimi rai kutu-para repena uni-para mua ni talimi ya? Ni paake ne aa ya?
49 Ni oro yaalo nimi raapu lotu ada-para pirua agaa mogeaaru pare go rabu ni aditalo naipisimide. Yapare Gote-na buk madaa ia-pulu mada palimi.
50 Go sa raburi disaipel aanumi nipu gimoa pogola pisimi.

Ogege aa paala omoa aipapulu pisa
51 Go rabu ogege aa medame Yesu rata mea pisa. Go naakina to madaare mamina yaako pi agu yamesa. Go rabu aa medalo-mame nipu epa ripinaabasimi.
52 Yapare nipu mamina malopaawa pogola pisa.

Yesu aa mudu piri-para mea pisimi
(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Jon 18.13-14,19-24)

53 Go raburi nimumi Yesu Gote-na
aa mudunu piri-para mea pisimi. Go
raburi Gote-na miru irae aa mudunumiri
kone makuaae aanu-para rekena agaana
tisaanu-para nimu padane-para kiritasimi.
54 Go raburi Pita-me Yesu rata mea ipisa
pare re-para naipisa. Nipu Gote-na miru
irae aa mudununa epe pokaalo ada ru-
nane pua pirisa. Nipu plisman-nu raapu
padane-para piru repena adala pirisa.
55 Go raburi Gote-na miru irae aa
mudunu page kaunsil aanumi page nimu
rayome Yesu tu maomaatalo pisimi-pulu
pa amaa makirae agaa mulalo pisimi. Goa
pisimi pare nimumi wae yae ora padane-
daa na-adesimi.
56 Onaa adaapumi Yesu madaa makirae
agaa lo pirisimi pare agaa rado rado simi.
57 Goa pisa-pulu aa medaloma rekoa Yesu
madaa makiraawa lalo:
58 Nipumi go epe lotu ada kimi wariniri
kilipialua sa raburi niaame pagesima simi.
Wala yapi repome lotu ada rado waria-
balua sa pare kimi namaalua sa. Go sa
raburi niaame pagesima simi.
59 Nimumi remaa lakesimi pare agaa
rado rado lakesimi.
60 Go rabu Gote-na miru irae aa mudumi
nimu piri-para rekoa Yesu agaa gupa misa:
Nimumi ne madaa go agaa tame-ga agaa
mada na-abulali ya?
61 Goa sa raburi Yesu pa pirua agaa nasa.
Gote-na miru irae aa mudumi agaa wala
gupa misa: Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na
Si ya? Nere epe puri i Gote-na Si ya?
62 Yesumi lalo: E, ni Onaa Raapu Pi-
rape Aa-na Si ya-pulu Gote-na ora ki-nane
piralua nipuna puri mada adalimi. Ni
yaa moae raapu madaa pirua epalua-daa
adalimina.
63 Goa sa raburi Gote-na miru irae aa
mudumi Yesu ero agaa ta kone sua nipuna
mamina mea riripia lalo: Akeane adasae
aa medana agaa pagamona ya?
64 Nimimi nipuna ero agaa pagamede.
Nimina kone ake ya? Goa sa rabu onaan-
umi nipu tu maomape simi.
65 Goa pisa raburi onaanumi Yesuna yo-
gane madaa sope rapiaawa nipuna ini rig-
itua gupa simi: Aapimi ne ta? Abi la. Goa
simi raburi plisman-numi page nipuna to
yogane tisimi.

Pita-me Yesu gimisa
(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18,25-27)

66 Go tisimi raburi Pita-me Aa Mudu-na
ada kepo ru-nane pa pirisa. Go rabu Gote-
na miru irae aa muduna kogono ona meda
ipisa.
67 Epenaloa Pita-me adaasa-pulu go on-
ame nipu waru adaba sua lalo: Ne page go
Nasaret su-para piri aa Yesu raapu piriside.
68 Yapare Pita-me dia loa gupa sa: Nena
agaare neme napagoa naniminaato sa. Go
raburi ada peraa-nane pua pora gaape-
nane pisa. Go-para pulaina yaa kutame
agaa sa.
69 Go-nane pisa raburi kogono pape on-
ame Pita adoa pa piri onaanu-para lakesa:
Go aare nipu Yesuna disaipel aa yaade sa.
70 Goa sa pare Pita-me wala dia sa.
Wala orope ogesi-daa pa pirua onaanumi
Pita-para gupa lakesimi: Nere ora disaipel
aa yaade. Ya agaa nalape. Ne ora Galili su
piri aa yaade simi.
71 Go rabu Pita-me nimu-para ora yaa
madaa makuaa puri paloa lalo: Niri go
tame aa maarea ni ora dia yaade sa.
72 Goa sa rabu yaa kuta wala rana laapo
agaa sa. Go rabu Pita-me Yesuna agaa wala
niminaasa. Yesumi aba gupa lakesa: Yaa
kuta agaa rana laapo tea raburi neme nina
bi rana repo gimali sa. Go agaa niminaasa-
pulu nipumi odome omoa re waru lo pirisa.

15

Yesuri Pailat piri mea pisimi
(Mat 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38)

1 Gore wala yapi lapaasa rabu Gote-na
miru irae aa mudunu page kone makuaae
aanu page rekena agaana tisaanu page
kaunsel-nu page nimu rayome yada robes-
imi. Goa pisa raburi nimumi Yesu opeme
adia Pailat* piri-para mea pisimi.
2 Goa pisimi raburi Pailat-me Yesu nipu
agaa misa: Ne Juda aanuna ora aa mudu
ya sa. Nipumi Pailat-para lalo: Ne ora lae
sa.
3 Goa sa raburi Gote-na miru irae aa
mudunumi Yesu madaa wae yae pinalo
agaa adaapu lakesimi.
4 Goa simi rabu Pailat-me Yesu-para agaa
wala gupa misa: Ne agaa mada nate ya?
Nimumi ne wae yae pape kone adaapu
madaa agaa tame-ga neme napagae ya sa.
5 Goa sa pare Yesu agaa meda yago natisa
rabu Pailat-me kone adaapu kibu pisa.

Yesu repena polopea madaa tu mao-masimi
(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jon 18.39–19.16)

6 Gore oro yaalo Pasova yapina di raburi
onaanumi kalabus ada-para pati aa padane
esepeape kone isa-pulu Pailat-me goa pu-
lalo pisa.
7 Go raburi kalabus ada-parare gavman-
na iaanu pirisimi. Nimuna rikiraanare

* **15:1:** Yesu tulalore ora warua medaa pua ripinaawa Rom gavman-na aa mudu Pailat piri mea pisimi.

onaa tu maomaasade aa meda Barabas pirisa.
8 Go raburi onaa adaapumi Pailat-para ipua lalo: Ne Pasova-na maali di madaare aa meda esepeape simi.
9 Goa simi rabu Pailat-me nimu-para agaa gupa misa: Nimina kone akepu saleme? Neme Juda aanuna aa mudu esepealua ya?
10 Goa sa pare Pailat-me nimuna kone aba adesa. Nipumi Gote-na miru irape aa mudunumi Yesu madaa udipa kone sua aditalo ipisimi-daa adesa.
11 Yapare Gote-na miru irae aa mudunumi onaanu mapogolasaasimi rabu nimumi Pailat-para Barabas maesepeaape agaa lakesimi.
12 Goa simi raburi Pailat-me nimu agaa wala misa: Gore nimina Juda aa muduri nipu madaa ake palua ya sa.
13 Nimumi nipu-para wala yaasimi: Repena polopea madaa tu maomape simi.
14 Goa simi raburi Pailat-me nimu-para lalo: Akeane ya? Nipu madaa wae yae meda naia sa. Yapare nimumi puri paloa gupa simi: Repena polopea madaa tamina simi.
15 Goa simi raburi Pailat-me onaanu madaa pedo pisa-pulu nipumi Barabas esepeasa. Goa pua Pailat-me Yesu repena unimi tua onaanumi repena polopea madaa tinalo mea kasa.

Yada pape aanumi Yesu marakepeaa agaa simi
(Mat 27.27-31; Jon 19.2-3)

16 Goa pua soldia aanumi Yesu gavmanna koso lape ada ru-nane mea pua soldia aanu medaloma page yaasimi.
17 Go raburi go aanumi Yesu madaa epe kane mamina mayamaawa aalu madaa ope etolo etolo ae mua raguna wariaawa maadipaasimi.
18 Goa pisimi raburi nimumi nipu madaa marakepeae agaa gupa simi: Ne Juda onaanuna aa mudu-ga oro yaalo epe-rupa pirape simi.
19 Goa loa nimumi Yesuna aalu repena unimi tua sope rapiaawa rumu koba pua adaniaawa mapiraasimi.
20 Gore nimumi nipu madaa giri laasimi raburi nipuna epe kane mamina koloa ora nipuna mamina mayamaasimi. Goa pisimi raburi repena polopeane tulalo mea pisimi.

Repena polopea madaa tisimi
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

21 Goa pisimi raburi pa aa medana biri Saimon nipuna su Sairini gimoa pa ipisa rabu nimumi go aa repena polopea pasaane mariaasimi. Go aare nipu Aleksanda-para Rufus-para go naaki lapona aaraa nipu Sairini su-para pirisa.
22 Go raburi nimumi Yesu Golgo ta sunane lamua pisimi. Go Golgo ta su biri adaa agaa madaare aalu uni rogaae su teme.
23 Mea pisimi raburi nimumi nipu wae rero pi ipa katalo pisimi pare gimisa. Go ipare wain-para rero pi yae meda raapu moropea kasimi.
24 Goa puare nimumi Yesu repena polopea madaa tisimi. Goa puare nimumi nipuna mamina-nu padane padane lo mua satu-rupa tu pirisimi.
25 Gore go naare pena opalaina Yesu repena polopea madaa tisimi.
26 Go tisimi raburi nimumi koso lape agaa pepa madaa gupa tisimi: Go aare Juda aanuna aa mudu yaade lo tu isimi.
27 Goa pisimi rabu Yesu paake ne aa laapona rikiraana tua aa meda ora ki-nane tu aa meda koya ki-nane tala pasimi.
28 Goa pisimide konere Gote-na buk madaa aba gupa tu isa: Nipu wae paake ne aa raapu mapiraasimi.
29 Goa pisa rabu pora one lobasa apone lobasa pi onaanumiri nimuna aalu mawage wage pua ero agaa gupa simi: Neme lotu ada kilipia yapi repome wala maaulua aba side.
30 Nena bipa ne raba mea. Abiare repena polopea gimoa su amaa ipu simi.
31 Gote-na miru irae aa mudunu page rekena agaa tisaanu page nimumi Yesupara ero agaa gupa lo pirisimi: Nipumi onaa medaloma raba mua oro yaalo mapiraasa-ga nipuna bipa nipu raba mua oro yaalo pirinalo adamina simi.
32 Go aare onaa Raapu Pirape Aa page Israel aa mudu page nipu go-rupa piapulu go repena polopea gimalia-daare niaame nipu madaa kone rulamina simi. Go repena polopea meda madaa mudiasimi aa laapome page Yesu-para ape sipi.

Yesu omesa
(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

33 Gore naare rikiraana aasa rabu go su rayo ribaa yabaasa. Goa pua su rayo rigitaama pua naare nogo-nane pabola pupulaina yapi wala lapaasa.
34 Go naare pabola popesa raburi Yesumi puri paloa gupa yaasa: Eli Eli lama sapaktani sa. Go adaa agaamere gupa sa: Naa Aapa Gote neme ni akolo gimae pae sa.
35 Pa piri onaa medalomanu pagoa gupa simi: Gore nipumi Elija yalaade simi.
36 Goa sa raburi aa padane aipapulu ipua lubi nona piane yaeme rero pi ipa paba palae repena rugi-nane aguta palaawa nenalo kasa. Yesu kaloa gupa sa: Adoaape.

Elija-mere nipu repena polopea madaa esepeaalia yapae niaame adamona sa.
37 Goa sa raburi Yesu agaa puri palo yaa loa pu imu udunasa rabu omesa.
38 Goa pisa raburi lotu ada-para mudiabae mamina so rugi-nane riripi taboa none rugi-nane pua riripi kiritisa.
39 Goa pisa raburi mo soldia aa mudumi Yesu ini adupisa adesa-pulu gupa simi: Go aare Gote-na Si ora ria yaade sa.
40 Goa pisa rabu ona adaapu mo-para pirua adesimi. Ona medare Maria nipuna adaare Makdala su-para pirisa. Ona medare Maria nipuna si Jems-para Josep-para nimu raapu pirisimi. Ona meda Salomi page pirisa.
41 Aba Yesu Galili su-para pirisa raburi mo onaanumi nipu rata mea pua nipu raba misimi. Ona medalomanuri Yesumi Jerusalem su-para gimoa ipisa rabu nimu raapu meda ipisimi onaanu pirisimi.

Yesu aana apedaa-para rogaasimi
(Mat 27.57-61; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)

42-43 Gore riba yolalo palaina Arimatea su-para piri aa Josep ipisa. Go aare ora epe kaunsil aa pirisa. Nipumi Gote-na Surube Su epenalo adolalo pirisa. Nipu ipisa rabu ekeraa-nanere Kitu Pirape Yapi ya-pulu nipumi Pailat piri-para pua Yesuna ro rogaata ponolo pua ogesa.
44 Gore ogesa raburi Pailat-me Yesu aba ini adupisa lo napagesa. Goa pisa-daa nipumi soldia-na surube aa meda yaaloa gupa lakesa: Mo aa ini adupia pae loa agaa misa.
45 Gore yada pape surube aame e sa, ora omaade sa-daa Pailat-me Josep gupa lakesa: Yesuna ro mada mula pope sa.
46 Goa sa raburi Josep-me yaako pi mamina mua ro rogaawa aana apedaa matmat-para rogaasa. Nipumi rogaabaawa pora gaape-nane aana-me garulaniaasa.
47 Goa pisa raburi Makdala su-para piri Maria-me page Josep-na agi Maria-me page Yesuna ro mo mea rogaasa-para adesipi.

16

Yesu wala rekesa
(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

1 Gore Kitu Pirape Yapi dia naloa Makdala su-para piri Maria-para Jems-na agi Maria-para Salomi-para epe kaa pi wabala meda kabesimi. Nimumi Yesuna ro madaa sula pisimi.
2 Gore adaa orona yapipu rabu go onanu aana apedaa matmat-para adola pisimi.
3 Goa pisimi raburi nimumi agaa gupa laarisimi: Aapimi pora gaape aana mea lusu rubalia pae simi.
4 Goa simi raburi nimumi adasaawa adesimi pare aana lusu rube adesimi. Go aana-re ora adaape.
5 Gore nimumi aana apedaa matmat-para odobatalo pua nimuna popoke-nane ogege aa meda adesimi. Nipuna yaako pi mamina yamoa pirisa. Adesimi raburi ora paala omoa pogolasaasimi.
6 Goa pisa pare mo naakimi nimu-para lalo: Paala naomalepape. Nimimiri Nasaret su-para piri Yesu asapula epamede niminaato. Go aare repena polopea madaa tamade. Yapare nipu aba laade-rupa rekaa pua go-para napia. Adalepa, go-para aba rogaarimide.
7 Yapare nimi abi pua nipuna disaipel aanu-para Pita-para nipu Galili su-para aba pua pirina laketapape. Nipumi nimi aba lakesa-rupa go su-para mada adalimi sa.
8 Goa sa raburi nimumi aana apedaa matmat gimoa aipapulu pisimi. Pisimi rabu ora pururu aawa paalame omesimi. Nimu paalame omesimi-pulu onaanu abi napua lakesimi.

Makdala su-para piri Maria-me Yesu adesa
(Mat 28.9-10; Jon 20.11-18)

9 Goa pisa raburi Yesu adaa orona yapipu rekesa. Rekesa raburi Makdala su-para piri Maria-me Yesu aba adesa. Go ona madaare Yesumi wae remo 7-pela aba marakepeaasa.
10 Go onamere nipu pua Yesuna adaami onaanu-para lakesa. Nimumi odo omoa re lo pirisimi rabu lakesa.
11 Yapare oname neme Yesu adaawa pa pia lakesa rabu nimumi kone narulasimi.

Disaipel aa laapo piri-para Yesu opesa
(Luk 24.13-35)

12 Oropere Yesuna disaipel aa laapo pulaawa ipisa raburi nipuna to rado piane nona pi pirisa. Go rabu go aa laapore su amaa pora-nia pisipi.
13 Goa pua go aa laapome onaa medaloma-para pua lakesipi pare nimumi go agaa madaa kone narulasimi.

Yesu disaipel aanu kogono kasa
(Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

14 Wala oropere disaipel aa 11-pela reke madaa eta no pirina Yesu ipisa. Gore aba onaa medalomame nimu-para Yesu pa pia epa lakesimi pare kone narulasimi go agaa robaa-para naodabasimi-pulu nipumi nimu mo lagiame agaa madaa kone narulaarimi paloa ape sa.
15 Go raburi Yesumi nimu-para lalo: Su ada rayo-nini pua onaa rayo-para epe agaa pua lakelatepape sa.

16 Onaa rayome go agaa madaa kone
rulaawa baptais muare oro yaalo kagaa
piraama laama palimi. Pare onaa rayome
go epe agaa madaa kone narulalimi-daare
pupitagi ne kone madaa wae yoto mealimi
sa.
17 Kone rulae onaanumi puri mua gupa
palimi: Na bi loa wae remo marakepeal-
imi. Nimumi aba napage adaa agaa radonu
page teme.
18 Nimumi paaka ripinaalimi rabu nao-
malimi. Nimumi romo maalu nona piane
ipa nalimiri ora naomalimi. Nimumi yaina
ome onaanu aaluna kimi oraalimi rabu
perekealimi sa.

Yesu yaa-para mea pisa
(Luk 24.50-53; Kog 1.9-11)

19 Gore Aa Mudu Yesumi nimu-para agaa
gupa lakenaloa so yaa-para mea pisa. Goa
puare Gote-na popo ki-nane pirisa.
20 Goa pisa raburi disaipel aanumi su
rayone pua epe agaa mogeasimi. Goa
pisimi raburi Aa Mudumi nimu raba mua
puri kasa. Puri kasa rabu nipumi disaipel
aanumi agaa pamu lo napiaa page pamu
pua nipuna agaa puri mapalaasimi. Go
yaade.

Luk
Ripia Agaa

Luk-mi go buk-na agaa go-rupa tisa: Yesumi Israel onaanu-para pa onaanu-para page wala mulalo ipisa. Yesumi nipuna kogono ripima pulalore onaanu agaa lakesa (Luk 4.18). Go buk madaa Luk-miri Yesumi onaa kedaa rini odome omoa epea pi madaa remaa waru ia. Yesuna pisa-amere nipuna ruru onaame nipu madaa pedo waru peme. Maria-me nipu madisa rabu onaanumi pedo waru pisimi (1.42-48; 2.10). Goa pua Yesu so yaa-para pisa rabu page pedo waru pisimi (24.52).

Oyae adaapu Yesumi pisa yaenu rayo Luk padaneme remaa sa. Go yaenu madaare pa buk meda madaa agaa naia. Luk padaneme Yesu go su amaa ipua pisa yaenu adaapu madaa remaa ta. Luk-na agaame Yesumi Samaria aame aa meda raba misa sa. Nipumi saa agaa page tu isa. Naakimi aaraa gimoa pe saa agaa page Yesuna saa agaa medaloma page ia. Sakias takis mi aa madaa pisa yaenu page Luk-mi agu remaa ta.

Luk-mi agaa adaapu sa yaenuri: Beten puri palo lape-para Holi Spirit-na kogono-para Gote-me onaana waeanu mea rubape konena agaa tisa. Onanumi pia mada page Luki-mi agaa adaapu sa.

Luk-na agaare go buk madaa-daa nadia yaalia. Dia. Go buk Aposel-nuna kogono temade page Luk-mi agu ti yaade. Go buk-miri Yesu aba yaa-para penaloa Aposel aanumi pisimi kogono madaa remaa page sa.

Robonu gupa adamina:

Go agaana re (1.1-4)
Yesu madinaloa Jon baptais page pirisipa (1.5–2.52)
Jon baptais-na remaa (3.1-20)
Yesu baptais misa remaa page Satan-me Yesu ko tisa remaa page (3.21–4.13)
Yesu Galili su-para kogono pamu pisa (4.14–9.50)
Yesu Galili su gimoa Jerusalem su-nane pisa (9.51–19.27)
Yesu Jerusalem taun re-para pua sarara padane pirisa (19.28–23.56)
Yesu wala rekoa popesa-daa disaipel aanumi nipu adesimi (24.1-53)

Luk-mi go epe remaare pepa madaa tuare aa Tiofilus-para rapaasa

1 Yesa Tiofilus: Abadere aa adaapumi niaana rikiraana Gote-me maopasaade yaenu pepa madaa tisimi.
2 Gore ora ripia rabu go oyae adoa epe agaa lakesimi onaanuna agaa pagesimi. Nimumi niaa lagisimi agaare aa adaapumi pepa madaa tisimi.
3 Goa pea-pulu aa mudu Tiofilus-re neme page go remaa rayo pepa madaa tua ne piri-para repaalua kone sawa. Go remaana re rayo madaa kone waru niminaawa eperupa taato.
4 Gupa taato-ga neme apo agaa rayona re niminaawa kone re lainalo pepa tu repaato.

Ensel-me Sakaraia-para Jon madiape di epaa lakesa

5 Herot Judia su-para aa mudu pirisa rabu Gote-na miru irae aa meda Sekaraia pirisa. Nipuri Gote-na miru irae aa meda Abaisa ruruna rikiraana pirisa. Sekaraiana orena biri Elisabet. Go ona page Gote-na miru irae aa ruruna ru-nane pirua madisa.
6 Go repaayare Gote-na ini agaana eperupa pirua rekena agaa rayo pagoa eperupa pirisipi. Nipu lapome Aa Mudu-na agaa waru pagoa epe-rupa ora pirisipi.
7 Pare Elisabet-re onagae pirisa-pulu nipu nogo naaki namadisa. Goa pua nipu ora onagae yomagae lapo pirisipi.
8 Oro medare Sekaraia nipuna ruru aanu epa kiritaawa Gote-na kogono pulalo ipisimi.
9 Go rabu miru irae aanuri nimumi oyae kasa-rupa tuare aana reke madaa miru iritalo pisimi.
10 Sekaraia-me Gote-na lotu ada ru-nane miru iratalo pirina onaa adaapu ada gaanane beten pua lala pirisimi.
11 Sekeraia ru-nane pisa rabu Aa Mudu-na ensel meda so miru irae aana reke popo ke-nane epa rekasa.
12 Gore Sekaraia nipumi mo ensel adoa ora paalame waru omoa pogolasaasa.
13 Go raburi ensel-me lalo: Sekaraia, neme paala naomape. Gote-me nena beten aba pagaa. Nena oname naaki madialia. Nemere go naakina bi Jon ma-ape.
14 Go raburi ne pedo pua raana waru omali. Nipu madiali raburi onaa adaapumi nipu madaa pedo palimi.
15 Gore nipuri Aa Mudu-na ora aa mudu piralia. Nipumi ipa wain-para puri pane ipa bia nanalia. Nipuna agina robaa-para piralaina Gote-na Holi Spirit nipu madaa rulatabalia.
16 Mo Gote-na ruru Israel su-para piri onaa adaapumi kone perekea nimuna Mudu Gote madaa kone rulaliminalo Jon-me agaa laketea sa.
17 Nipumi Elija-na kone mogeawa puri waru paboa aa adaa pirua Gote-na agaa laketea. Goa puare Jon-me agi aaraanumi nimuna nogo naaki epe-rupa mapiraaina tea. Nipumi agaa rasini onaanuna kone

maepeaawa Aa Mudu-na epaliade yapi di madaa kone sua ado pirinalo laketea sa.
18 Go raburi Sekaraia-me ensel gupa lakesa: Neme go agaare akea pua ora lae kone salua ya? Ni page nina onagae sa laapo aba ogaetepa sa.
19 Goa sa rabu ensel-me Sekaraia-para gupa lakesa: Niri Gebriel. Neme Gote-na ini agaa madaa rekaayo. Goa pe-pulu Gote nipumi ni mea rapariaa-daa neme ne go epe agaa lagialuame epa pi.
20 Gore go agaana re ora palia pare neme go agaa kone narulaate-pulu nena agaa rabutea. Nena agaare maara palae puare ora lagiawade agaana re opaliade raburi nena agaa lapali sa.
21 Sekaraia ada ru-nane adaalupu pirisa-pulu onaa rayome kone adaapu sua adoaasimi.
22 Gore nipu orope amaa-nane ipisa pare mo onaanu agaa mada nalakesa-pulu nipumi nimu adenalo pa ki maalame robo isa. Nipu agaa maare aa pirisa-pulu onaanumi nipu lotu ada ru-nane upaa-rupa adesa-pulu niminaasimi.
23 Wala oropere Sekaraia nipuna miru irae kogono pi di dia sa raburi nipuna adaa wala pisa.
24 Orope nipuna ona Elisabet naaki akua supumi padaa pirua kaledesa. Go rabu nipumi lalo:
25 Abiare Aa Mudumi ni madaa odome omoa ni-para goa pea. Gore abade naaki napirisa rabu onanuna ini agaa madaa yala posu pare abia epe ta sa.

Ensel-me Yesu Maria neme madiali lakesa

26 Akualu 6-pela popesa rabu Elisabet naaki padaa aba pirina Gote-me ensel Gebriel mo Galili su robo ru-nane adaare Nasaret-para penaasa.
27 Nipumi ona inumakua meda piri-para pisa. Abade go onare aa meda Josep-me rumaatalo oyae kalabaasa. Go aare akua Devit-na rurumi madini aa pirisa. Ona inumakuana biri Maria.
28 Go rabu ensel mo ona Maria piri puare go ona epe-rupa pirape sa. Aa Mudumi nere odome omoa ne raapu padane-para pia sa.
29 Ona Maria-me go ensel-na agaa pagoa kone adaapu isa. Go aa-na agaare akepu ta pae kone sua kedaa waru omesa.
30 Go raburi ensel-me Maria lakesa: Neme paala naomape. Gote-na konemere ne puri meainalo pi sa.
31 Waru paga. Neme naaki padaa pirua naaki meda madiali. Nipuna biri Yesu maape.
32 Go naaki nipu aa adaa piralia rabu onaanumi nipu so yaa madaa pia Gote-na Si teme. Gore Gote-me nipu akua Devit-na ruruna ora aa mudu mapiraalia.
33 Nipuri Jekop-na ruruna aa mudu page oro yaalo piralia. Goa pua nipuna Surube Su ora namadia yaalia sa.
34 Goa sa rabu Maria-me mo ensel agaa misa: Go naakiri akea pua madialua ya? Neme aa page meda abi nape-ga.
35 Go raburi ensel-me gupa lakesa: Holi Spirit-mi ne madaa ipua Gote-na puri ora so madaame ne waru surubalia. Goa paliapulu orope go naaki neme madiali. Gore onaanumi go epe naaki nipu epe aa loa Gote-na Si teme.
36 Gore paga. Nena aai Elisabet aba onagae yapare nipuna robaa-para naaki meda pia. Abare onaanumi gupa simi: Nipumi nogo naaki mada namadialia simide pare abia nipuna akualu 6-pela popea sa.
37 Gore Gote-me napape yaere meda ora naia sa.
38 Gore Maria-me lalo: Pagape. Niri Aa Mudu-na kogono ona ya-pulu neme go lae yaenu pa pinawa sa. Goa sa raburi ensel-me pagoa wala pisa.

Maria-me Elisabet adola pisa

39 Gore orope Maria nipu rekoa aipapulu so rudu-nane ae adaare meda Judia pisa.
40 Nipu pua no Sekaraia-na ada-para pua odobaawa Elisabet-para epe naare pa lo agaa pua lakesa.
41 Elisabet-me Maria-na agaa pagesa raburi mo Elisabet-na robaa-para piri naaki pogosa. Go rabu Elisabet madaa Holi Spirit rulatabesa.
42 Go rabu Elisabet-me Maria-para puri paloa gupa sa: Robaa-para pirana page nipu epe puri mealia.
43 Gore neme epe kogono napede pare nina Aa Mudu-na agimi ni adola epaa.
44 Pagape. Nena agaa pagawade rabu no robaa-para piri naakimiri pedo pua popa pogolaade.
45 Aa Mudumi abade ne lagisade agaare neme go ora adolalo pi sa. Goa pe-ga neme raaname omape. Elisabet-me apo agaa gupa sa.

Maria-na yaasa

46 Gore Maria-me lalo:
Nina konemere Aa Mudu-na bi minasaayo.
47 Goa pua nina Raba Mi Aa Gote madaa pedo waru pe.
48 Niri nipuna kogono ona madaare nipumi ni odome omoa raba muaaya.
Gote-me puri pane epe oyae medaloma ni madaa mea epea-pulu abia page orope page go puri pane Gote-me ni raba mualia.
Go pea-pulu onaa rayome ni ora epe ona teme.

49 Goa pea-ga nipuna biri oro yaalo epe
aalia.
50 Onaa rayome nipuna agaa waru pagoa
paala omemere nipumi oro yaalo
epe raba mi kone katalo pia.
Goa pea rabu oro yaalo madini onaanu
madaa go kone ia.
51 Nipumiri abade napiaa kogono pisaaya.
Go rabu nipumi kone pogati onaa
medaloma ratu tisaaya.
52 Nipumi su amaa aa mudu puri pane aanu
rabuaniaawa
onaa naraanuna bi minasaasaya.
53 Onaame nipuna agaa pagolalo kone
imi onaare nipumi oyae waru mea
kaloaaya.
Pare nipumi amope onaanu gimoa
oyae nakasa.
54 Niaana akuanu-para aana oraawa lakesa
agaa nagimisa.
Nipumi niaa Israel su-para piri kogono
onaanu raba mulalo ipisa.
55 Go-rupare nipumi Abraham-para nipuna
orope madini naakinu-para oro
yaalo odome omoa raba muaaya sa.
56 Elisabet raapu Maria nipu akualu repo
pirisa pare orope wala nipuna ada pisa.

Elisabet-me Jon madisa

57 Elisabet-na naaki madiape di raname
sa raburi mo naaki Jon madisa.
58 Elisabet nipuna rurunu-para nipuna
adaare padane-para piri onaanumiri Elisa-
bet naaki madiaade remaa pagesimi. Gore
Aa Mudumi nipu odome omoa raba misa-
pulu nimu Elisabet raapu pedo pu pirisimi.
59 Gore yapi 8-pela pa piruare mo naak-
ina yogane ruguta pisimi. Nipuna biri
aaraana bi-rupa Sekaraia talo pisimi.
60 Go simi pare mo naakina agimi dia sa.
Nipuna biri Jon lamina sa.
61 Go rabu nimumi lalo: Nena ai Aapa
page nena ruru page go-rupa bi ma-ae
meda dia yaade simi.
62 Go rabu nimumi aaraa agaa mulalo pa
kimi robo sua agaa misimi. Nipumi mo
naakina biri akepu bi ma-aalia pae kone
sua agaa misimi.
63 Sekaraia-me pepa tape yae meda mea
gialepa loa gupa pepa madaa tisa: Go
naakina biri Jon lo tisa. Goa tisa raburi
mogo pirisimi onaame kone adaapu isimi.
64 Go kone adaapu saapirinare mo
Sekaraia-na agaa lapaasa. Go rabu nipuna
agaa namaarea sa raburi nipumi agaa
lapaawa Gote-na bi minasaasa.
65 Go raburi mo nimuna adaare padane-
para pirisimi onaamere paalame omesimi.
Go remaare Judia su rayona pagesimi.
66 Onaa rayome go agaa kone-para su
kiritua nimu kone adaapu isimi. Nimumi
gupa simi: Oropere go naakimiri akea palia
pae? Gore mo naaki madaa Aa Mudumi
puri kasa adesimi-pulu goa simi.

Sekaraia-me Gote-na lakene agaa lakesa

67 Go rabu Holi Spirit aaraa Sekaraia
madaa rulatabenaloa nipumi Gote-na lak-
ene agaa gupa lakesa:
68 Niaamere Israel su-para piri Gote ora
Aa Mudu-na bi minasaamina. Nipu ipua
nipuna onaa raba mula epea. Goa pua niaa
esepeasa.
69 Nipumi nipuna kogono aa Devit-na
ruru-para naaki mapiraasa. Nipumi go
puri pane Raba Mi Aa mapiraasa.
70 Ora abade go agaare Gote-me nipuna
agaa lakene aanu gupa lakesa:
71 Nipumi niaana iaanumi natinalo raba
mealua sa. Gore onaa rayome ratu yawoa
niaa talimiri nimuna puri mada mea ese-
pealua sa.
72 Nipumi niaana akuanu madaa odome
omoa raba mealua sa. Gote-me Abraham
agaa lakesa waru makuaawa niminaasa.
73 Go rabu Gote-me yaa madaa makuaa
loa akua Abraham-para agaa gupa lakesa:
74 Nimina iaanuna puri madaa wae-rupa
pitimiri esepealua sa. Goa puare paala nao-
malimi pare kogono waru palimilo lakesa.
75 Goa pea-ga oro yaalo niaa piralima
rabu nipuna ini agaa madaa kogono waru
pu epe kone su piralima.
76 Go naaki nere oropere so yaa-para pia
Gote-na agaa ne aa piraina teme. Ne Aa
Muduna ririna pua nipuna pora managola
saina.
77 Go rabu nipumi onaanuna pupitagi ne
kone mea ruboa oro yaalo kagaa pirape
kone meaminalo laketea.
78 Gore niaana Gote-re pawa pirua
odome omoa raba meape kogono pea.
Goa pea-ga nipumi so yaa-para i paa niaa
madaa epena tea. Go epe paare naare
opea-rupa niaana robaa-para maepalia.
79 Goa pua so yaa-para i paare omape
kone su wae-rupa piri onaanu madaa mea
katea. Goa pua niaa epe-rupa pirape pora
pamuaminalo paa gialia.
80 Oropere go naaki Jon adaa yoa nipuna
kone waru puri paboa pirisa. Go rabu
nipu onaa napiri su-para pua pirisa. Orope
Israel su-para piri onaanumi adalimide di
rabu nipu go su gimoa opapaasa.

2

Maria-me Yesu madisa
(Mat 1.18-25)

1 Go raburi Rom su-para piri aa mudu
Sisar Ogastus-mi puri pane lo meda isa.
Nipuna surube onaa rayona bi pepa madaa
talepape sa.

2 Gore pena ripima bi pepa madaa tisimi raburi Kwirinius-ri nipu Siria suna namba wan gavman aa pirisa.
3 Goa puare onaa rayona bi pepa madaa mea sulalore nimuna adaare-para pisimi.
4 Josep-re nipu Nasaret su-para pirisa. Nipu aa mudu Devit-na ruru pirisa-pulu nipu Galili su robo ru-nane pua adaare Nasaret gimoa su Yutia-para pisa. Go su-parare akua Devit-na adaare Betlehem-para pisa.
5 Nipuna ona Maria raapu bi pepa madaa mea tu sulalo pisipi. Go raburi Josep-me Maria pena rumaasa pare nipu naaki padaa aba pirisa.
6 Nipu go su Betlehem-para pa pirina Maria-na naaki madiape di rudu sa.
7 Go rabu nipuna naaki mupaa madua pa mamina-me mea rigitua isa. Goa pua gawana eta nape wako madaa mea madu isa. Mo kimisu onaa patuladede pi ada aba rulatabesa-pulu gawana ada-para epa pirua madisa.

Ensel-numi mena sipsip puni aanu lakesimi

8 Go raburi go su-parare mena sipsip puni aanu medaloma adaare-para amaa aasimi. Gore nimumi ribaane-para nimuna sipsip mena surubisimi.
9 Gore Aa Mudu-na ensel meda nimu pirisimi-para ipisa-pulu nimumi adesimi. Go rabu Aa Mudu nipuna epe paana purimi nimu pirisimide-para epaa roasa. Roasa rabu nimumi paalame omo pirisimi.
10 Paala omesimi pare ensel-me nimu gupa lakesa: Nimimi paala naomalepape. Pagalepa. Neme nimi piri-para epe agaa mea i-pulu. Go agaa madaare onaa rayome raaname omalimi.
11 Abia go ribaare Devit-na adaare-para ona padaneme nimi Raba meape Aa madiaade sa. Go aare ora Aa Mudu Krais yaade.
12 Nimimi nipuri gupa adoa niminaalimi sa: Nimimi puare naaki meda mamina-me rogaae adalepape. Nipu gawana eta ne kopo madaa apo mapataeme-daa sa.
13 Ensel-me goa sa raburi ora aipapulu so yaa-para ensel-nu ora adaapu nipu raapu epa pabo aawa Gote-na bi gupa minasaasimi:
14 So yaa-para piri Gote-na biri ora minasaamina simi. Go su amaa onaanuri Gote-me pedo pea-ga epe-rupa pirina simi.

Mo sipsip puni aanumi Yesu adola pisimi

15 Ensel-numi mo aanu gimoa so yaa-para penaaloa mo mena puni aanu nimumi gupa lala pirisimi: Abia Aa Mudumi niaa aba lagiade-ga aipapulu go naaki madiana-para adamina bai simi.
16 Nimu aipapulu pua Maria Josep nipu lapo asapua adesimi. Go rabu mo naakiri gawana eta ne wako madaa madu saabaena adesimi.
17 Nimumi pua adoa aba so ensel-numi mo naaki madaa lakesimide remaa lakesimi.
18 Mo onaa rayome sipsip puni aanuna remaa pagoa kone adaapu isimi.
19 Yapare Maria-me mogo agaa rayo nipuna kone-para mea sua kone adaapu su pirisa.
20 Mo sipsip puni aanu nimu wala pisimi rabu nimumi pagoa adame oyae madaa Gote-na bi minasaawa yaasa simi. Go remaare mo ensel-numi lakesimide-rupa adesimi.

Nimumi no naaki Yesu lo bi maasimi

21 Orope yapi ru laapo penaloa mo naakina yogane kepeata pisimi. Go rabu nipuna bi Yesu maasimi. Go biri agimi mo naaki nipu madaa napirina ensel-me go bi lakesa.

Simiono-para Ana lapome adaa lotu ada-para naaki Yesu adesipi

22 Oropere Josep Maria lapome Moses-na rekena agaa mogeawa to yogane kepeata* pisipi. Go rabu page nipu lapome naaki so Jerusalem su-para madia pua Aa Mudu katalo lamua pisipi.
23 Go kone madaare Aa Mudu-na rekena agaa madaa go-rupa tisa: Onaanumi naaki mupaa madu sama palimiri go naakinuri Aa Mudu-na kogono pinalo mea kalape.
24 Mo Aa Mudu-na rekena agaa meda page mogeaatalo pisipi. Gore to yogane kepene rekena agaa gupa isa: Miru iritalo yaa puluma ipa lapo pa epe yaa lapo pua mea irape isa.
25 Go raburi aa meda Simeon Jerusalem su-para pirisa. Go aare ora Gote-na pora kurua epe aa pirisa. Nipumi Israel su-para piri onaanu raba mu mapiraape di ado pirisa. Simeon-re Holi Spirit-mi rulatabesa.
26 Holi Spirit-mi nipu-para agaa gupa lakesa: Nere abi naomali pare Gote-me nipuna agaa garulae aa Mea Repae Aa aba adainalo lakesa.
27 Gore Holi Spirit-mi Simeon go kone kasa-pulu nipu epe adaa lotu ada-para odobasa. Goa pua agi aaraame rekena agaa mada mogeawa mo naaki Yesu adaa lotu ada-para mea ipisipi.

* **2:22:** Moses-na rekena agaame agaa meda gupa isa: Ona medame naaki madialia-daare gore amulu pea simi. Go agaa aba isa-pulu Maria-me Yesu akua lu padanena sarara laapo (40 de) pa pirua wala orope lotu ada-para mea pisipi. Gore go rekena agaa ratua mea pisipi. Gore Maria-para Josep lapome to yogane radepenalo mea pisimi.

28 Ipisipi rabu Simeon-me mo naaki Yesu
nipuna kimi upia Gote-na bi minasaawa
gupa sa:
29 O Aa Mudu, neme madaa kone sua agaa
garulae.
Goa pea-ga ni nena kogono aa omano
laa.
30 Neme niaa raba mulalo paenare nina
inimi go adalo.
31 Neme onaa rayona ini agaa madaa go
managola sua pae.
32 Go epe paa padanemere ruru rado-para
nena pora mea waatea.
Goa puare niaa nena ruru Israel on-
aanu madaare onaa medalomame
epe kone salimi.
33 Simeon-me mo naaki-para agaa lakesa
rabu agi aaraa lapo nipu kone adaapu isipi.
34 Gore Simeon-me nimu epe puri pane
agaa lakelalaawa mo naakina agi Maria
gupa lakesa: Pagape. Gote-me go naaki
mapiraasa-pulu nipumi Israel su-para piri
onaanu adaapu maoyaalia. Goa pea pare
medaloma page oro yaalo mapiraalia Gote-
me nipu rado piane aa mapiraalia rabu
onaa adaapumi nipu madaa waea teme.
35 Goa teme raburi go onaanumiri
nimuna kudiri pi kone mea waateme. Pare
nena pu robaa-para odo omape konere rai
napimi-rupa awalia sa.
36 Gote-na agaa lakene ona meda Ana
pirisa. Nipu Fanuel-na wane-ga Aser-na
ruru-para pirisa. Nipuna aani raapu maali
7-pela pirisa.
37 Orope nipuna piruasa. Nipumi oro
yaalo lotu ada nagimisa pare Gote-na ko-
gonore ribaane-para page naare paalu
page ora pu pirisa. Go rabu nipumi eta
madaa imaa niti pua beten agu lala pirisa.
38 Yesu Gote-para kasimi rabu Gote-para
ora pi sa. Goa pua nipumi mo naaki madaa
remaa lakesa. Gore onaa rayore Gote-
me Jerusalem su-para piri onaa maese-
peainalo ado piruaeme-para remaa lakesa.

Josep nipuna Nasaret adaare-para wala pisa

39 Agi aaraa lapome mo Aa Mudu-na
rekena agaa rayo lo kiritua so Galili su
robo ru-nane pua nipuna adaare Nasaret
su pisipi.
40 Mo naaki nipu aba adaa yoa puri pasa.
Go rabu nipu kone ora waru mealaina
Gote-me puri page waru kasa.

Yesu nipu ogege aa rabu lotu ada-para pisa

41 Mo Yesuna agi aaraa lapo nipuri oro
yaalo maali patinaloa nipu so Jerusalem su-
para puala pisipi. Go rabu Juda aanuna
olode meda Pasova di adola pisipi.
42 Go raburi Yesu nipu maali 12-pela
patisa. Go raburi mo olode rudu sa rabu
so Jerusalem su-para pisimi.
43 Orope so Jerusalem su-para pua kir-
itaaware mo olode dia naloa adaa reko
pisimi. Pare mo ogege aa naaki Yesu nipu
Jerusalem su-para pa pirisa. Pirisa pare
nipuna agi aaraa lapomere na-adesipi.
44 Agi aaraa lapo nipuna konere aba onaa
medaloma raapu puana kone sua nipu
pisipi. Pulaina yapi meda dia sa pare naaki
na-adesipi-pulu nipuna ruru-para adami
aanu medaloma adola pisipi.
45 Nipumi asapu pirisipi pare ora pe-
naame napirisa. Go raburi nipu lapo wala
Jerusalem su-para asapula pisipi.
46 Nipumi asapala pirina yapi repo pa
popesa. Go rabu mo lotu ada ru-nane wala
asapa amaa ipua epa adasaasipi. Nipu Juda
tisaanu raapu pirisaaya. Nipumi nimuna
agaa pago nipumi agaa medaloma agaa
mulalo pirisaaya.
47 Mo nipuna agaa pagesimi ona aanu-
miri go naakiri kone adaa waru sana loa
nimu pogolasaasimi.
48 Agi aaraa laapome nipu pua adoa
pogolasaawa agimi lalo: Go naaki. Akeane
neme saa gimae ya? Nena aaraa saa lapona
robaa-parare kedaa ora waru pea. Saame
ne asapu pirapa sa.
49 Nipumi agi aaraa lapo gupa lakesa:
Nipimi niri akeane asapape pae? Nipiri
naa Aapana ada-para piritalo pawa kone
nasapena pae?
50 Nipumi saa agaa sa pare go agaana re
naniminaasipi.
51 Gore nipu agi aaraa lapo raapu pua
Nasaret su-para pua pirisimi. Go Nasaret
ada pua pirua agi aaraa lapona agaa epe-
rupa pagoa pirisa. Nipuna agimi mode
agaa rayo kone-para mea su pirisa.
52 Gore Yesu nipu adaa sa raburi nipuna
to yogane-para page kone page ora adaa
sa. Goa pua nipu Gote-para su amaa piri
onaanu-para nimuna kone-para ora epe
naaki kone isimi.

3

Jon Baptais-mi agaa lakesa
(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Jon 1.19-28)

1 Aa mudu Sisar Taiberias-re nipuna Su-
rube Su maali 15-pela popesa. Go rabu
Pontius Pailat-re so Judia su robo-para
namba wan gavman pirisa. Go raburi
Herot-re Galili su-para adaa gavman pirua
nipuna ame Filip-ri Ituria-para Trakonitis
su lapone aa mudu pirisa. Go rabu page
Lisanias-re Abilini su-para adaa gavman aa
pirisa.
2 Go rabu page Anas-para Kaiafas lapore
Gote-na miru irae aa mudu lapo pirisipi.

Go rabu Sekaraia-na si Jon nipu onaa napiri su-para pirina Gote-me nipu agaa lakesa.
3 Go agaa pagoa nipu ipa Jordan popea-para go su rayona agaa pamu lakesa. Pamisa rabu go onaa nimimi kone perekea baptais mealepa lo lakesa. Goa palimi-daare Gote-me nimina pupitagi nape kone mea rubalia sa.
4 Go madaare Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me pepa madaa gupa tisa: Onaa abuna napiri su-parare aa medame agaa gupa yaatea sa: Aa Mudu-na pora man-agola salepape. Nipuna pami poranu maredepo yatepape.
5 Su awaro rayo-parare su awo pa-balepape. Rudu-para pore rayo kadolo rubalepape. Mawae pora rayo mae-peaatepape. Pora rayo madaa aana iare mea rubalepape.
6 Goa puare onaa rayome Gote-na oro yaalo mapiraape kone mada adalimi.
7 Onaa adaapuri Jon-me baptais kanalo ipisimi. Ipisimi raburi nimu gupa lakesa: Nimiri wae paakame madini onaanu pimi. Gote-me nipuna ratu yawape kone epalia-ga nimimi gimalepape lo aapimi laguaaya pa sa?
8 Nimina wae kone perekealimi-daa adena epe kogono pipape. Nimina pa agaame marekaawa gupa natapape: Abraham-re ora niaana akua pirisa-ga kone naperekealima lo natapape. Pagalepa. Gote-me go aaya aana-re ora Abraham-na sinu mada ma-aulaalia.
9 Rai gaapi aba no repena re-para apo ia-daa epe repena ini waru namadialiare po rua repena sulaa-para mea iralia sa.
10 Nipumi goa sa rabu onaa adaapumi nipu agaa misimi: naamere ake palima ya?
11 Gore nimu-para agaa gupa lakesa: Aa medame mamina laapo saliare aa meda mamina nasaliade aa kalape. Eta nape yae salia aame page go-rupa rumaape sa.
12 Mone takis mi aa medaloma page nimu baptais mulalo ipisimi. Goa pua nipu agaa misimi: Tisaa, niaame ake palima ya?
13 Nipumi nimu lakesa: mone-re so gavman-me ta-rupa mealepape. Nimina kone sua meda pa namealepape sa.
14 Soldia aa medalomame page Jon nipu agaa misimi: Niaame ake palima ya? Gore nimu gupa lakesa: Nimimi paama koso natapape. Go page makirae agaa naloa onaanuna mone paake namealepape. Ora nimina kogono madaa mone mi-rupa agu mealepape sa.
15 Go epe agaa adaapu lakesa-pulu on-aanumi kone puri paloa sua gupa simi: Go Jon-re Gote-na Mea Repae Aa yapae dia yapae kone isimi.
16 Kone gupa isimi raburi Jon-me nimu gupa lakesa: Neme nimi madaa pa ipame baptais meaato pare orope aa meda epaliare nipuna purimi ni maoge yaalia. Nipu ora epe ta-pulu neme nipuna aariti esepea kege radepetalo palua. Pare nipumi baptais epa mealia rabu Holi Spirit-na puri repena sulaa nona piane nimi baptais gialia.
17 Nipuna lama sapara nipuna kimi rip-inua epalia. Nipuna wit-na ini ripu raapu raloa epe yaenu kiritae ada-para sulalo palia sa. Pare mo wit-na ini o yaliadenuri naudinape repena sulaa-para mea lopalia rabu pa roalia sa.
18 Jon-me nimuna kone maredepo yatalo epe agaa rado rado lakeloa mogeasa.

Aa mudu Herot-me Jon kalabus ada ma-patasa

19 Go agaa lakesa pare Jon-me aa mudu Herot-para nena amena ore Herodias nay-olo rumaape lo lakesa. Go page Herot-me pisa waea rayo madaa agaa lakesa.
20 Goa pisa-pulu Herot-me go agaa madaa yaala poloa kalabus ada-para mapataasa.

Jon-me Yesu baptais kasa
(Mat 3.13-17; Mak 1.9-11)

21 Onaanu rayo baptais misimi rabu Yesu nipu page baptais misa. Nipu baptais mua beten lala pirina yaa pora lobesa.
22 Goa pua Holi Spirit yaa puluma nona piane so yaa gimoa ipisa. Gore Yesu madaa ipisa raburi so yaa-para agaa meda gupa pagisimi: Nere ora nina epe Si. Neme ne madaa ora pedo pi sa.

Yesuna akuanuna rurununa bi
(Mat 1.1-17)

23 Yesu nipuna kogono mea ripima pisa raburi nipuna maali 30-pela pirisa. Onaa rayomere nipu Josep-na si niminaasimi. Gore Josep-na aaraare Heli.
24 Heli nipuna aaraare Matat pirisa. Matat nipuna aaraare Livai pirisa. Livai nipuna aaraare Melki pirisa. Melki nipuna aaraare Janai pirisa. Janai nipuna aaraare Josep meda pirisa.
25 Josep nipuna aaraare Matatias pirisa. Matatias nipuna aaraare Amos pirisa. Amos nipuna aaraare Nahum pirisa. Nahum nipuna aaraare Esli pirisa. Esli nipuna aaraare Nagai pirisa.
26 Nagai nipuna aaraare Mat pirisa. Mat nipuna aaraare Matatias meda pirisa. Matatias nipuna aaraare Semen pirisa. Semen nipuna aaraare Josek pirisa. Josek nipuna aaraare Joda pirisa.
27 Joda nipuna aaraare Joanan pirisa. Joanan nipuna aaraare Resa pirisa. Resa nipuna aaraare Serubabel pirisa. Serubabel nipuna aaraare Sealtiel pirisa. Sealtiel nipuna aaraare Neri pirisa.

28 Neri nipuna aaraare Melki pirisa. Melki nipuna aaraare Adi pirisa. Adi nipuna aaraare Kosam pirisa. Kosam nipuna aaraare Elmadam pirisa. Elmadam nipuna aaraare Er pirisa.
29 Er nipuna aaraare Josua pirisa. Josua nipuna aaraare Elieser pirisa. Elieser nipuna aaraare Jorim pirisa. Jorim nipuna aaraare Matat meda pirisa. Matat nipuna aaraare Livai meda pirisa.
30 Livai nipuna aaraare Simeon pirisa. Simeon nipuna aaraare Juda pirisa. Juda nipuna aaraare Josep meda pirisa. Josep nipuna aaraare Jonam pirisa. Jonam nipuna aaraare Eliakim pirisa.
31 Eliakim nipuna aaraare Melea pirisa. Melea nipuna aaraare Mena pirisa. Mena nipuna aaraare Matata pirisa. Matata nipuna aaraare Netan pirisa. Netan nipuna aaraare Devit pirisa.
32 Devit nipuna aaraare Jesi pirisa. Jesi nipuna aaraare Obet pirisa. Obet nipuna aaraare Boas pirisa. Boas nipuna aaraare Salmon pirisa. Salmon nipuna aaraare Nason pirisa.
33 Nason nipuna aaraare Aminadap pirisa. Aminadap nipuna aaraare Atmin pirisa. Atmin nipuna aaraare Arni pirisa. Arni nipuna aaraare Hesron pirisa. Hesron nipuna aaraare Peres pirisa. Peres nipuna aaraare Juda meda pirisa.
34 Juda nipuna aaraare Jekop pirisa. Jekop nipuna aaraare Aisak pirisa. Aisak nipuna aaraare Abraham pirisa. Abraham nipuna aaraare Tera pirisa. Tera nipuna aaraare Nahor pirisa.
35 Nahor nipuna aaraare Seruk pirisa. Seruk nipuna aaraare Reu pirisa. Reu nipuna aaraare Pelek pirisa. Pelek nipuna aaraare Eber pirisa. Eber nipuna aaraare Sela pirisa.
36 Sela nipuna aaraare Kainan pirisa. Kainan nipuna aaraare Arpaksat pirisa. Arpaksat nipuna aaraare Siem pirisa. Siem nipuna aaraare Noa pirisa. Noa nipuna aaraare Lamek pirisa.
37 Lamek nipuna aaraare Metusela pirisa. Metusela nipuna aaraare Enok pirisa. Enok nipuna aaraare Jaret pirisa. Jaret nipuna aaraare Mahalalel pirisa. Mahalalel nipuna aaraare Kenan meda pirisa.
38 Kenan nipuna aaraare Enos pirisa. Enos nipuna aaraare Set pirisa. Set nipuna aaraare Adam pirisa. Adam nipuna aaraare Gote pirisa.

4

Satan-me Yesuna kone ko tua pupitagi manatalo ipisa
(Mat 4.1-11; Mak 1.12,13)

1 Holi Spirit Yesu nipu madaa rulatabenaloa Yesu nipu ipa Jordan-na gimoa pisa. Go rabu Holi Spirit-mi onaa napiri su-para mea pisa.
2 Mo onaa napiri su-para Yesu nipu yapi 40-pela pirina Satan-me pupitagi manatalo ko tisa.

Go raburi Yesu nipu eta ora nanisa-pulu go yapi rayo dia naloa Yesu nipu reame omesa.
3 Gore Satan-me Yesu-para lalo: Nere Gote-na Si yaalore go aana-nu bret maaulaawa mea na sa.
4 Go rabu Yesumi Satan nipu-para gupa lakesa: Gote-na agaa i buk madaa gupa ia sa: Onaa bret agu nanalepape. Dia, pare Gote-na agaa rayo pagoa oro yaalo pitimi sa.
5 Go rabu Satan-me Yesu upaa nona piane mapaawa sone lamua pua aipapulu su amaa piri onaa rayo ma-adasa.
6 Goa puare Satan-me Yesu nipu lakesa: Go su amaa piri onaanuri go puri rayopara nimuna epe oyae rayo neme ne mada gialua. Go yaenu rayore ni misude-pulu neme aa meda katalo paluare mada palua sa.
7 Gore go ada yaenuri ni madaa rumu pege pua beten te-daare rayo ne gialua sa.
8 Yesumi lalo: Gote-na agaa i buk madaare gupa ia: Nimimi Mudu Gote padanena bi minasaawa nipuna kogono padane pipape sa.
9 Wala Satan-me Yesu nipu so Jerusalem su-para lotu ada madaa mea pua puaa mapiraasa. Go-para mapiraasa rabu Yesupara lalo: Nere ora Gote-na Si yaliare gopare aawa no su amaa pogola.
10 Go madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Nipuna ensel-nu laketea raburi nimumi ne waru surubalimi sa.
11 Gote-na buk-mi page gupa ta: Goa puare nimuna kimi ripinaalimi-pulu aana eke medame nena aa mada natalia sa.
12 Go raburi Yesumi agaa gupa lakesa: Gote-na buk madaa agaa meda gupa ia: Nena Mudu Gote-na kone adolalo ko natape sa.
13 Satan-me Yesu oyae rayo mea mapatalo ko tisa pare wala ko nati Yesu gima pisa.

Yesu nipuna kogono Galili su-para ripima pisa
(Mat 4.12-17; Mak 1.14,15)

14 Goa pisa rabu Yesu Holi Spirit-na puri waru misa. Go rabu nipu Galili su-para wala pisa. Nipuna remaare go su rayona aba pago kiritisimi.
15 Go rabu nimuna lotu adanu-para pua onaa agaa mogeasa. Mogeasa raburi nimumi nipuna bi minasaasimi.

Nasaret onaanumi Yesu masaa rilasimi
(Mat 13.53-58; Mak 6.1-6)

16 Goa puare Yesu nipuna Nasaret su-
para puaa-mama pu pisa. Go adaare-
para nipu oge naaki rabu pirua adaa sa.
Goa pisa raburi Kitu Pirape yapiri nipumi
abade pala pisa-rupa lotu ada-para pua
Gote-na agaa dipiala aasa.
17 Go rabu nimumi Gote-na agaa lakenalo
Aisaia-na buk Yesu nipu mea kasimi. No
buk loboa agaa meda asapuare gupa dip-
isa:
18 Aa Mudu-na Holi Spirit-ri ni madaa
epa pia. Nipumi ni mudu aa mapiraawa
onaa naraa nipuna epe agaa lakelanolo
pisa. Nipumi ni mea epenasa-daa wae
adini onaanu epe agaa laketalo ipisu. Nimu
ini wae onaanu wala maepeaatalo ipisu.
Nimu wae-rupa piri onaa rayo maesepeaat-
alo ipisu.
19 Aa Mudu nipuna onaanu epe-rupa
mapiraape di laketo. Go kogono madaare
nipumi ni mea epenasa.
20 Yesumi apo agaa pepa madaa dipi
kiritua buk rogaawa mo buk surubae aa
kaloare nipu agaa laketalo pirisa. Goa
puare mo lotu ada-para pirisimi onaamere
nipu padane odoba isimi.
21 Gore nimu agaa ripimaawa lakesa:
Abiare go agaa dipiawa rabu pagamedere
Gote-na agaana re-re ora gupa epaade.
22 Go raburi onaanumi nipu madaa epe
kone sua nipuna ora epe lakene agaa
madaa ora raaname omesimi. Goa pisimi
pare nimumi lalo: Go aare Josep-na side
kone salema.
23 Go rabu nipumi nimu-para lalo: Nim-
imi saa pi agaa pagalimi kone salo. Gore
dokta nena bipa nena yaina aba maepeaa
teme kone salo. Goa teme kone salo: Neme
Kaperneam su-para napiaa pawade remaa
pageme. Goa pea-ga neme go niaana
adaare-para page abi pape teme kone salo
sa.
24 Pagalepa. Gote-na agaa lakene aare
nipuna adaare-para go onaanumi nipu
epe-rupa nasurubeme sa.
25 Goa pea-ga nina agaa waru pagalepa:
Elaija pirisade raburi ona wasaa adaapu Is-
rael su-para pirisimi. Go raburi maali repo-
para akua 6-pela popesa pare yai naipisa.
Goa puare su rayona reae adaape pabesa.
26 Goa pisa pare Gote-me Elaija mo Israel
ona wasaanu piri-para namea rapaasa.
Dia, pare nipumi no Saidon su-para Sarefat
adaare piri ona wasaa-para mea rapaasa.
27 Go puare Gote-na agaa lakene aa Elisa
pirisa Raburi Israel su-para yakimi ti onaa
adaapu pirisimi. Goa pisa pare nimuna
rikiraana padane-daa namakaapu yaawa
epeasa. Dia, pare Siria su-para piri aa
Neman-na padanere maepeaasa.
28 Yesumi agaa gupa sa rabu mo lotu
ada-para pirisimi onaanumi go agaa pagoa
nimuna pu robaa-para ratu yawesimi.
29 Nimumi ratu yawoa Yesu ripinaawa
nipu so adaare-nane mea ratu tisimi. Go
adaarere rudu meda madaa warisimi rabu
go pore rata mea pua nipu lopatalo pisimi.
30 Goa pisimi pare nipu onaa rayona
rikiraana pua wala pisa.

Yesumi remo pabo piri aa meda mae-
peaasa
(Mak 1.21-28)

31 Yesu nipu adaa su robo Galili-na
adaare Kapaneam-para pisa. Go Kitu Pi-
rape Yapi rabu nipumi onaa rayo Gote-na
agaa mogeasa.
32 Mogeasa rabu ora puri pane agaa
lakesa-pulu onaanumi ora paalame omoa
ki kidipaa ragi tu pirisimi.
33 Go rabu mogo lotu ada-para aa meda
pirisa. Go aa madaare wae remo meda
pirua nipumi go aa ora puri paloa rui gupa
malasa:
34 Aya, go Nasaret su-para piri aa Yesu-
ya. Nere niaa madaa ake pulalo epae
pae? Nemere ne adaede-ga neme niaa
tulalo epae pae? Nere ora Gote-na epe agaa
lagiape aa yaade sa.
35 Goa sa rabu Yesumi remo-para agaa
mana lalo: Neme agaa loraawa go aa gimoa
pu sa. Goa pua mo wae remome mo
aa tua gona rikiraana malopaawa go aa
gimisa. Goa pua mo wae remome mo aa
tua malopaawa go aa gimisa. Goa pisa rabu
go aa wala namaeyasa.
36 Go rabu onaa rayome ki kidipaa ragi
tua nimumi lakelala pu pirisimi. Ora pua
agaa gupa simi: Go agaare ake agaa ya?
Go aame nipuna mo wae remo madaa agaa
mana lakenaloa nimumi agaa pagoare mo
aa gimoa pula simi.
37 Goa pisa raburi Yesu nipuna remaa go
su rayona mone mone laama pisimi.

Yesumi Saimon Pita-na orena agi mae-
peaasa
(Mat 8.14-17; Mak 1.29-34)

38 Yesu nipu rekoa go lotu ada gi-
moa puare Saimon Pita-na ada-para pua
odobasa. Mo Saimon Pita-na orena agiri
kekapu yaina ora wae meda omesa-pulu
Yesumi raba minalo lakesimi.
39 Yesu nipu mo yaina ome onana reke
re-para pua mo yaina-para rakepea lo
agaa lakesa. Go rabu-ga mo onana yaina
perekea pora pamua nimuna eta oyae man-
agola sasa.

Yesumi onaa adaapu raba misa
(Mat 8.16-17; Mak 1.32-34)

40 Naare pabola pupulaina onaa medalo-
mana adami aanu yaina omesimi-pulu go

aanu Yesu piri-para lamua ipisimi. Yesu nipuna ki mo onaa rayona aalu madaa sama pisa. Goa puare nimuna yaina rayo maepeaama pisa.
41 Mo wae remonumi onaa adaapu gimisimi rabu gupa yaasimi: Nere Gote-na Si simi. Gore remonumi Yesu nipu ora Gote-na Mea Repae Aa niminaasimi-pulu nipumi nimu-para agaa nalaketepape loa agaa maloraasa.

Yesu nipu adaare medaloma-para epe kogono pamu pisa
(Mak 1.35-39)

42 Ora abasade yapi lapaasa rabu Yesu go adaare gimoa onaa napiri su-para pisa. Goa pisa pare onaa rayome nipu asapua piri-para ipisimi. Go rabu nipuna pena-ga pa piramona kone isimi.
43 Goa simi pare nipumi nimu gupa lakesa: Ni adaare medaloma-para pua Gote-na Surube Su madaa Epe Agaa laketoa. Gote-me ni mea rapaasare go kogono pamu panolo pisa.
44 Gore nipumi Gote-na Epe Agaa Judia su robona lotu adanu-para mogeasa.

5

Yesumi sa rabu Pita-me ena adaapu misa
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

1 Oro medare Yesu ipa Genesaret ini repaa-nane aasa. Go rabu onaanu Gote-na agaa pagolalo maregepea-mama pua nipu piri ipisimi.
2 Go rabu ipa ini repaa-nane oge ipunu lapo mea adibasimi-daa Yesumi adesa. Go ena meape aanumi mo ipunu gimoa ena agona radepeala pirisimi.
3 Yesu nipu Saimon-na ipunu madaa pua pirisa. Goa pua nipumi Saimon-para lalo: Ipa repaa-nane gimoa ipunu ogesi-daa yola pua bana sa. Go rabu Yesu ipunu madaa piruare onaa adaapu agaa mogeasa.
4 Mo onaa agaa aba lakelo kirituare orope Saimon gupa lakesa. Ipunu madaa mo ipa rikiraana bana sa. Go ipa rikiraana puare ena agona lopaniaawa ena mealepape sa.
5 Saimon-me gupa sa: Aa Mudu, abia go ribaare niaa rayome kalai adaa pa amaa pare niaame ena meda abuna nameama. Yapare neme apo lae-daa neme ena agona lopaniaato-daa sa.
6 Nimumi goa puare ena ora adaapupe misimi. Ora adaapu waru misimi-pulu agona kurupu tabolalo pisa.
7 Goa pisa raburi mo nimuna yagonu medaloma ipunu rado madaa pirua raba minalo ki wage pisimi. Gore nimu ipuare mo ipunu lapo madaa mo ena mea marulatabasimi. Go raburi mo ipunu lapore ena kedaamere ugitalo pisa.
8 Saimon Pita-me go adoa Yesuna kibupara rumu koba pua gupa sa: Aa Mudu, neme ni gimoa ne pu. Niri epe aa-daa dia yapare ora wae aa pi sa.
9 Pita-para aa medaloma nipu raapu aasimi aanumiri mogo ena adoa paalame omesimi.
10 Saimon nipuna yago lapore Sebedi-na si Jems-para Jon lapore nipu page pogolasaasipi. Gore Yesumi Saimon lakesa: Neme paala naomape. Oropere go ena meae-rupare onaa mealepape sa.
11 Go raburi ena mi aanumi nimuna ipunu ipa repaa-nane yolasa suare ena oyae rayo gimoa Yesu nipu raapu pisimi.

Yesumi yakimi ti aa meda maepeaasa
(Mat 8.1-4; Mak 1.40-45)

12 Rana medare Yesu su adaare medapara pirisa rabu aa meda yakimi tua kikiaa rayo rugula mimi pi aa pirisa. Go aa nipumi Yesu adoare su amaa lopoa nipuna ini agaa adaniaawa gupa sa: Aa Adaa, nena koneme ni maepeaano kone salidaare Gote-me ni maepealia.
13 Go rabu Yesumi nipu madaa ki salaawa lalo: Neme nena rerenu kaapu na kone salo sa. Pena goa lalaina-ga go yakimi ti aa-na rere aba dia sa.
14 Goa pisa rabu Yesumi nipu-para agaa puri pane gupa sa: Neme wala aa meda nalakelape. Nena to yoganere Gote-na miru irae aame adena abi pu. Goa puare Moses-me sa-rupa miru irae yae iraina. Goa pali raburi onaanumi mo nena yaina dia yana-rupa mada adalimi sa.
15 Goa sa pare mo Yesuna pisade kogonore su ada rayona pago kiritisimi. Goa pisa raburi onaa adaapumi nipuna agaa pagolalo ipisimi. Go page nimuna yaina rayo rakepeainalo ipisimi.
16 Goa pisimi raburi nipu oro yaalo onaa napiri su-para puare nipumi beten pua lo pirala pisa.

Yesumi pora napami kikiaa uni rayo oma pae aa meda maepeaasa
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

17 Oro medare Yesu nipumi Gote-na agaa onaa rayo mogeaata pirisa. Go rabu Farisi aanu-para rekena agaana tisaanupara pirisimi. Nimuri Galili su robo-para Judia su robo-para Jerusalem su robo-para go su rayona adaare-para epa-mama pua ipisimi. Go rabu Aa Mudumi Yesu nipu puri kasa-pulu yaina ome onaa adaapu maepeaasa.
18 Go rabu aa medalomame reke madaa aa meda riaa ipisimi. Go aa-na kikiaa uni rayo omapasa. Nipu ada ru-nane riaa

odobaawa Yesu nipu piri re-para pua ru sulalo pisimi.
19 Goa pisimi pare ada rulatabesa-pulu mo aa mada naria ipisimi. Mo ada rulatabesa raburi mo yaina ome aa wala so ada masaa-nane riaa opasasimi. Riaa puare ada pira kegepemina lapaawa mo onaa pirisimi rikiraa madaa lopaniaawa Yesu re-para masaasimi.
20 Yesumi mo aanu nimu waru kone rulasimi-pulu nipumi go aa adoa lalo: Nena pupitaginu mea rubaato sa.
21 Goa sa raburi rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu-para nimuna bipa agaa adaapu gupa simi: Go aare aapi ya? Nipumi Gote-para ero agaa ta. Pupitaginu mea rubape aare go su amaa meda dia yaade. Go kogonore Gote-me padane mada palia simi.
22 Yesumi nimuna kone-para aba adokaru misa-pulu nimu-para agaa gupa lakesa: Nimina kone adaapuri akolo imi ya?
23 Akepu toa-daa epeaalia yapae? Pupitaginu mea rubaayo toa rabu epeaalia yapae? Neme ne rekoa pu toa puri patea yapae?
24 Yapare neme agaa laketoa rabu Gote-na Mea Rapae Aare neme go su amaa puri mua kogono mada palua-daa adalimina. Goa pua wae yaenu neme mea rubaato. Go rabu mo uni oma pae aa-para agaa gupa lakesa: Neme go lalo-ga nena u pati yainu mea ripinua nena ada pu sa.
25 Pena goa lalaina go pirisimi onaana ini agaa madaa aipapulu rekesa. Mo aa nipuna u pati yaenu mea ripinua ada pisa. Nipu pua re Gote-na bi minasaama pisa.
26 Go raburi onaa rayo ora pogo-lasaasimi. Nimumi paala omoa pora rado meda adoa Gote-na bi minasaasima

Yesumi Livai Yaasa
(Mat 9.9-13; Mak 2.13-17)

27 Yesu nipu puare mone takis mi aa Livai nipuna ada-para pirina adesa. Go aare Yesumi gupa lakesa: Ni rata mea epape sa.
28 Gore mo aa nipuna oyaenu rayo gimoa Yesu rata mea pisa.
29 Goa puare Livai-mi Yesu eta adaa yawesimi. Yawesimi rabu takis mi aa adaapu page pa onaa adaapu page nimu padane nipuna ada-para eta no pirisimi.
30 Go rabu Farisi aa medaloma-para nimuna rekena agaa tisaanu nimumi Yesuna disaipel aanu-para agaa adaapu simi. Gore nimumi gupa simi: Nimiri go takis mi aanu-para wae riabo aanu raapu go etare akolo neme pae?
31 Go rabu Yesumi agaa gupa lakesa: Yaina naome onaare dokta piri-para napeme pare yaina ome onaare dokta piri-para pemede.
32 Neme ora epe kone i onaanu-para kone perekealiminalo agaa nalaketa ipisu. Dia, pare wae riabo onaa rayome kone perekealiminalo su amaa ipisu sa.

Eta niti pua gimape kone
(Mat 9.14-17; Mak 2.18-22)

33 Onaa medalomame Yesu agaa gupa lakesimi: Jon-na disaipel aanumiri rana adaapu eta niti pua go eta gimoa beten teme. Farisi aanuna disaipel aanumi page goa peme. Yapare nena disaipel aanumi eta pa no ipa oyaeyae pa apo neme-daa simi.
34 Goa simi rabu Yesumi nimu lakesa: Ona rumaatalo aa meda nipuna adami onaa raapu piralia-daare go adami onaanu eta gimoa pa piralimi ya? Dia gupa napemede.
35 Dia, pare go ona rumaatalo pea aare orope nimumi nipuna adami onaanu raapu mea palimi. Go di raburi eta madaa niti pua pa piralimi sa.
36 Yesumi nimu-para saa agaa page meda gupa sa: Aa medame kagaa mamina meda mea riripia abana mamina narabutemede. Pare aa medame goa palimi-daare nipuna kagaa mamina maoyaawa mo kagaa rugini mamina-re mogo abana mamina rado-rupa aalia.
37 Go page aa medame abana meme mena yogane-para kagaa ipa wain nano pabalia. Yapare aa medame goa paliare mo kagaa wain ipame abana meme mena yogane rugula tabalia. Goa pua mo ipa wain su madaa koyoa mo meme mena yogane page mada o yalia.
38 Gupa peme-ga kagaa ipa wain-ri kagaa meme mena yogane-para mea koyo pabalepape. Goa pali rabu ipa wain no pabape yogane laapo epeaalia.
39 Yapare pa aa medame abana ipa wain aba noare nipumi kagaa wain madaa kone naia. Dia-ga nipumi lalo: Abana wain-ri ora epe ta tea sa.

6

Kitu Pirape Yapi di madaa agaa misimi
(Mat 12.1-8; Mak 2.23-28)

1 Orope Kitu Pirape Yapi di meda rabu Yesu nipu wit-na ini maapu pamisa. Go rabu nipuna disaipel aanumi mo wit-na ini medaloma keresimi. Goa puare nimuna kimi rakepea nisimi.
2 Go kogono pisimi rabu Farisi aanu medalomame nimu-para lalo: Go pemeare Kitu Pirape Yapi di raburi rekena ia-ga akolo naratua kogono peme pae?
3 Go raburi Yesumi nimu-para agaa gupa lakesa: Nimimi Devit-para nipuna

adami aanu-para nimumi reame omoa pisimiyaade remaa nadipisimi ya?

4 Reame omesimi rabu nipumi Gote-na
ada ru-nane pua odobasa. Goa pua miru
irae aame Gote kane bret misa. Devit-mi
noare nipuna adami aanu page kasa. Goa
pisa pare niaana rekena i agaa madaare
Gote-na miru irae aanu padanemere go
bret mada nalimi simi.

5 Yesumi nimu gupa lakesa: Onaa Raapu
Pirape Siri Kitu Pirape Yapi diri nipuna
surubea sa.

Kitu Pirape Yapi dimi ki rudu ae aa meda Yesumi maepeaasa
(Mat 12.9-14; Mak 3.1-6)

6 Orope Kitu Pirape Yapi di meda raburi
Yesu lotu ada-para pua onaanu agaa pamu
lakesa. Go ada-parare aa meda pirua
nipuna popoke kiri ora o sa.

7 Go rabu Farisi aanu-para rekena
agaa tisa aanumiri Yesu madaa koso
lape agaa talo pirisimi. Goa pisimi-pulu
nimumi waru adolalo mo yaina ome onaa
Kitu Pirape Yapi di rabu Yesumi onaa
maperekeaata palo kone mulalo adaba
pirisimi.

8 Goa pisimi pare Yesumi nimuna kone
adesa-pulu mo ki rudu ae aa gupa lakesa:
Ne rekoa go-pare ipu. Goa sa rabu nipu
rekoa pua aasa.

9 Gore Yesumi nimu-para lalo: naamere
Kitu Pirape Yapi di raburi rekena agaamere
ake ta pae? Niaame epe kogono pamina
yapae maoyaape kogono pamina ya? Ni-
aame onaanu raba meamina yapae niaame
onaanu tu maomamina ya?

10 Go rabu Yesumi aa rayo adabaina sana
go aa goa lakesa: Nena ki epe-rupa ridula
sa. Mo aame nipuna ki ridulasa rabu
nipuna kide ora epe sa.

11 Go rabu nimumi Yesu-para ratu waru
yawoa nimumi Yesu madaa niaame ake
pamina yapae simi?

Yesumi aposel kogono aa 12-pela misa
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Go raburi Yesu nipumi beten talo rudu
meda madaa pisa. Go rabu Gote re-para
beten lala pirina yapi paa lapaasa.

13 Naare rapasa raburi nipuna disaipel
aanu-para ipulupa loa yaasa. Goa pua
nimuna rikiraana piri aa ru repona bi loa
sana ora aposel kogono aanu mapiraasa.
Nimuna bi gupa sa:

14 Saimon wala Yesumi bi Pita maasa.
Nipuna ame Andru-para meda Jems-para
Jon-para Filip-para Batolomyu-para

15 Matyu-para Alfius-na si Jems-para Sai-
mon nipuna ruru bi Selot nipu-para

16 Jems-na si Judas-para Judas Iskariot-
para go aa rayore Yesumi mapiraasa. Judas
Iskariot-re nipu orope Yesu iaana kina mea
isade aa yaade.

Yesumi onaa adaapu madaa kogono pisa
(Mat 4.24-25; Mak 3.7-12)

17 Gore Yesu nimu raapu meda rabu rudu
madaa kilipia ipuare su paluapae-para
nipuna disaipel aanu raapu epa rekasimi.
Go rabu onaa adaapu pirisimi. Nimuri Ju-
dia su rayo-para Jerusalem su-para nabisi
adaare Tair Saidon lapo-para piri onaanu
epa kiritasimi.

18 Nimu rayo ipuare nipuna agaa pagoa
nimuna yaina maepeainalo ipisimi. Go
page onaa adaapu wae remome tinu epe-
naloa Yesumi maepeaasa.

19 Go raburi onaa rayome nipu kimi
oraatalo pisimi. Nipuna purimi mo yaina
ome onaa rayo maperekeasa-pulu goa
pisimi.

Yesumi pedo peme onaanu-para re teme onaanu-para agaa lakesa
(Mat 5.1-12)

20 Yesumi nipuna aposel kogono aanu
waru adaba sua lalo:

Nimi naraa aanu raaname waru oma-
limina. Gote-na Surube Su rayo mada
adalimina.

21 Nimi onaanuri abia reame apo
omeme-ga raaname omalimina. Nimina
robaa rulatabenalo eta adaapu nalimina.

Abia nimimi re apo lo pimiri oropere giri
lo epe-rupa pirua raaname omalimina.

22 Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina agaa
pagalimi rabu pa onaanumi nimi adoa
rono omoa nimi masaa rilalimi. Goa pua
nimumi ero agaa loa nimi wae bi gialimi
pare go kone madaare pa raaname oma-
lepape.

23 Nimumi nimi-para goa palimi-daare
nimimi raana ora waru omoa pedo pipape.
Pagalepa. Aba nimina akuanumi apo kone
mogeawa agaa lakene aanu-para page go-
rupa pisimi. Gore nimina so yaa-para i
yago tape yaere ora epe adaape mealimina.

24 Pare nimi abia amo ne onaanuri waru
adalepape. Nimina pa epe-rupa pirape
kone aba muaeme.

25 Abia go onaanu nimiri eta noa nimina
robaa-para rubita-ga oropere reame waru
omalimina.

Abia giri teme onaanuri nimimi waru
adalepape. Oropere nimi re ora waru lo
pitimi.

26 Go page onaa rayome nimi madaa
pedo palimiri nimimi waru adalepape.
Nimuna akuanumi yaa agaa ne aanu-para
page aba gupa pisimi.

Niaana iaanu raapu kone perekea pedo pamina
(Mat 5.38-48)

27 Yapare nina agaa pageme onaanu nimi lagialo: Nimina iaanu madaa pedo pi kone salepape. Onaa medalomame nimi-para wae ratu yawape kone salimiri ora pi loa epe kone sua raba meape.
28 Onaa medalomame nimi-para wae agaa temere beten loa maepeaatepape. Onaa medalomame nimi maoyaatalo palimiri go page beten loa raba mealepape.
29 Gore onaa medame nena pea-para paarame rola taliare perekea tua medane tina lape. Go page onaa medame nena seket mea paliare gore nena siot meda page kalape.
30 Aa medame oyae rome teare gore kalape. Go page onaa medame nena oyae mua saapiralimiri wala abi aipapulu gi pi natapape.
31 Onaanumi raana pi kone sulalo palimidaare nimi page kone padane go-rupa salepape.
32 Gore nimimi onaa meda madaa pedo pi kone salimi-daare nimumi nimi madaa pedo pi kone salimi. Go pea-ga go kone madaare puri mada namealimi. Dia-ga pupitagi nape onaa medalomame page nimu madaa pedo pi kone salimi-daare nimumi go page kone padane-rupa salimina.
33 Go page nimi-para epe kone salimide onaanuri nimimi page nimu-para epe kone salimiri go madaare epe puri namealimi. Dia-ga pupitagi ne onanumi page goa peme.
34 Go page nimimi onaa medaloma yaenu kaloa wala aba gi kone salimiri go kone madaare epe puri namealimi. Dia-ga pupitagi ne onaanumi page waea peme onaanu oyae kateme. Gore yago mada abuteme kone sua kateme.
35 Pare nimimi go kone namogeatepa. Nimimi iaanu pedo pua raba mealepape. Go page oyaenu kaloa raba mealimi raburi gore niaa madaa epe yae mada abuteme kone nasalepape. Gote-me ora pi natemenu page pupitagi neme onaanu page nimu madaa epe kone sua odome omea. Go epea palimiri nimi so yaa-para pia Gote-na si wanenu pitimi.
36 Nimimi onaanu odome omalimiri Aapa yaa madaa piame page odome omalia.

Nimimi medana palimide aanu narumalepape
(Mat 7.1-5)

37 Nimimi onaa medaloma madaa epe onaa wae onaa kone nasua natapape. Goa palimiri Gote-me page nimi madaa koso lape agaa-rupa namea rumaalia. Go page onaa medaloma madaa kedaa pi kone narumaatepape. Goa palimiri Gote-me page nimina kedaa narumaalia. Nimimi onaa medana waeanu mea rubalimiri Gote-me page nimina waeanu mada mea rubalia.
38 Nimimi oyae pa onaanu pa katemere Gote-me page nimi go kone madaa oyaenu pa gialia. Gialia rabu nimina ki-para waru rubalia rabu rulaniaawa marubiaawa koyaalia. Nimimi oyae rumaawa onaanu katemede-rupare Gote-me go kateme-rupa rayo abuloa saniaalia.
39 Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa sa: Ini rubu pi aa medame nipuna ini rubu pi yago pora mada mea waatea ya? Dia-ga nipu lapo rata naaku-para lopalipi.
40 Go page skul teme nogo naakinuri nimuna tisaa-rupa mudu mada piralimi ya? Dia, pare nimu aba skul waru loare nimu page wala mo tisaa nona palimi.
41 Gore mo nena amena ini-para ini mare apo ia te pare nena ini-para adaape mo ia aba mea.
42 Akea pua nimina ame gupa madaa laketeme ya? Ameya, nena ini-parare ini mare ia. Goa teme pare adaa repena rekepene nimina ini-para aayare ora naademe. Nimina kone namaredepo yawa pimi-pulu ora maeyae onaa pimi. Aba ripiare nimina ini-para aaya repena rekena aba rasalepape. Oropere nimina ini waru ria pirua mo nimina amena ini-para aaya oge loma mada rasalimina sa.

Wae repena madaare wae ini etalia
(Mat 7.16-20; 12.33-35)

43 Yesumi wala gupa sa: repena epemere ini wae-daa namadita. Go page wae repename epe ini namadita.
44 Onaanumiri repena ini aba etea adoare go ini epe talo o talo aba niminaaeme. Onaanumi repena eto madaa pa repena fik ini nakereteme. Go page ope meda madaa wain ini nakereteme.
45 Epe onaanumi nimuna robaa-para epe kone adaapu sua epeaanu adaapu peme. Wae aame wain maapu pua nipuna kikiaame page waea agu pea. Gore nimuna robaa-para ia konere nimuna agaa-para teme.

Ada papena re laapo
(Mat 7.24-27)

46 Akeane nimimi ni-para Aa Mudu loa nina agaa wala napageme?
47 Onaa nimi ni piri-para ipua nina agaa pagoa kone rulaawa ratalimi-daare ora epe-rupa pimi. Nimuna kone madaa remaa lagialo.
48 Go agaa page aare aa medame ada pulalo pea. Aba ripiare naaku ora no-para pua robo suare ada pigi mea paboare aana

mua ruluaawa puri mapalaaya. Goa puare orope ipa roa go ada marobaatalo pea pare mada dia. Mo aa nipumi abade go ada waru pisa-pulu ora puri paloa aasa.

49 Pare aa medame nina agaa pagoa naratalia. Go aare nipuna ada gupa pisa: Nipumi no su ru-nane ada pigi puri namapalae pa amaa awesa. Oropere go adaare ipa roa tisa rabu ora aipapulu robesa. Gore lopesa rabu ora kalalu waru sa.

7

Yesumi soldia aa muduna kogono naaki maepeaasa
(Mat 8.5-13)

1 Yesumi onaanu agaa lakelo kiritua Kaperneam su-para pisa.

2 Gore soldia aanuna surube aa meda pirisa. Go aana kogono naaki yaina adaa mua ini adupitalo pisa.

3 Mo soldia aa mudumi Yesu pia remaa pagesa rabu nipumi kone makuaae Juda medalomame mo Yesu adola penaasa. Nipumi mo naakina yaina epa maepeaaina kone isa.

4 Nimu Yesu piri-para pua agaa puri paloa gupa pua ogesimi: Apo soldia aare epe aa ya-pulu neme raba meaina.

5 Nipumi niaa Juda onaanu madaa pedo pi kone sua nipumi niaana lotu ada meda wariasa simi.

6 Gore Yesu nimu raapu pisa. Nimu ada regepea aba pua opapasimi rabu mo aa mudumi adami aa medaloma Yesu-para agaa gupa rapaasa: Aa Adaa, neme kalai napape. Ni epe aa dia ya-pulu na ada-para naepape sa.

7 Go page ni epe aa-daa dia ya-pulu ne piri-para page mada naepalua. Pare neme abia pa agaame te rabu nina kogono naakina yaina perekena sa.

8 Gore ni page soldia aa mudunumi agaa lagialimi rabu pagalua. Gore ni page soldia aanu pawa surube. Gore neme soldia aa meda pu toare mada palia. Goa pua neme soldia aa meda ipu toare mada epalia. Goa pua nina kogono naaki-para kogono pa lo laketoare gore nipumi mada palia.

9 Yesumi go agaa pagoa mo aa madaa kone adaapu sua aasa. Nipumi wala pereke tua mo nipu rata mea ipisimide onaa gupa lakesa: Gore pagalepa. Israel su-parare naa agaa pagae onaa meda go-rupa na-ade.

10 Go rabu mo agaa mea ipisimi aanuri adaa wala puare mo kogono naaki aba perekesa-daa adesimi.

Yesumi ona wasaana naaki marekaasa

11 Orope ogesi pirua Yesu nipu wala adaare Nain pisa. Nipuna disaipel aanupara onaa adaapupe nipu raapu pisimi.

12 Go adaare-na pora kerepo-nane odobatalo ipisimi rabu onaanumi aaro meda go ria ipisimi. Mo ome naakiri ona wasaana naaki padane pirisa. Go adaarepara piri onaa rayore mo ona raapu re lama ipisimi.

13 Aa Mudumi go ona adoa nipumi odome ora waru omesa. Go rabu nipumi mo ona-para gupa lakesa: Neme re nalape.

14 Goa loa nipu re-para pua mo aaro isapara ipua kimi oraasa. Goa pisa rabu mo aaro risimi aanuri pa reko aasimi. Yesumi lalo: Go ogege aa neme lalo-ga ne reka.

15 Mo aare ora ini adupisa pare rekaa pirua agaa lo pirisa. Goa pisa rabu Yesumi go naaki nipuna agi wala kasa.

16 Goa pisa raburi onaa rayome paalame omoa Gote-na bi minasaataawa lalo: Gote-na agaa lakene aa mudu meda niaana rikiraana abia go epa pia. Goa loa nimumi lalo: Gote su amaa ipua nipuna onaa oro yaalo mapiraatalo epaana simi.

17 Gore Yesuna remaare onaanumi Judia su rayona pago kiritisimi.

Jon-me nipuna disaipel aa lapo Yesu piri epenasa
(Mat 11.2-19)

18-19 Jon-na disaipel aanumi go remaa Jon lakenaloare nipumi disaipel aa lapo-para ipulupa sa. Go aa lapore Aa Mudu piri-para pua agaa mealepa lakesa. Gupa tapape sa: Nere Jon-me aba aa meda epalialo lagisa aa yapae pa aa meda ado piralima yapae tapape sa.

20 Go aa lapore Yesu piri-para aba pua nipumi lalo: Nere abade epalia simide aa yapae pa rado aa meda ado piralima yapae sipi?

21 Go raburi Yesumi onaa yaina rado rado ome onaa adaapu maepeaawa wae remo nimu madaa piri rayo mea rubisa. Nipumi ini rubu pi onaa adaapu page maepeaasa.

22 Yesumi nipu agaa gupa pua laketapape sa: Nipimi abia go adoa pagapede remaa Jon piri-para pua laketapape sa: Ini rubu pi onaanumi oyae wala waru adame. Aa wae onaa page pora epe-rupa pamuame. Yakimi ti onaanuna rere page kaapu yaade. Aane poae onaanumi page aane lobenaloa agaa pageme. Ome onaanu page wala reka pimi. Onaa naraanumi page epe agaa waru pagalaeme. Go yae rayo madaa remaa pua tapape sa.

23 Aa medame ni madaa kone laapo nasua puri paloa kone rulaliare go onaare pedo waru pu piralia sa.

24 Jon-na agaa mea rapae aa lapore wala pisipi. Go rabu Yesumi Jon madaa onaa rayo-para remaa gupa lakesa: Aba Jon onaa napiri su-para pirina nimi go su-para

puare ake adola pisimi pae? Nimimi po ripumi kabe ragualae adola puame ya?
25 Nimi puare ake adola puame pae? Nimi puare aa medalomame epe epe set maarae adola puame pae? Dia-ga epe epe set maarae go piane aanuri aa mudununa ada-para piralemede.
26 Gore nimi puare ake adola puame pae? Nimimi Gote-na agaa lakene aa mudu adola puame. Gore ora pagalepape. Go aa Gote-na agaa lakene aa yapare ora Gote-na agaa lakene aanu medalomare nipumi maoge yaaya.
27 Goa pea-ga Jon madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Gote-me lalo: Go aare nina agaa lakelape aa neme nipu aba mea penaatoa. Go aamere nimina pu robaa maredepo yaata epalia sa.
28 Pagalepa. Jon-mere go su amaa madini onaa rayo maoge yaalia pare Gote-na Surube Su-para piri pa aa medame Jon page maoge yaalia sa.
29 Goa sa rabu takis mi aanu-para onaa rayome pago kiritisimi. Nimumi Gote-na epe agaa mana pagenaloa abade Jon-me baptais kasa.
30 Goa pisimi pare Farisi aanu-para rekena agaana tisaanuri Jon-na baptais gimisimi. Goa pua nimumi Gote-na epe pora gimisimi.
31 Yesumi lalo: Gore abia reko pimi onaanuri ake piane onaanu-rupa piralimi lano yapae? Nimuna kone-para ake kone saa pimi agaa lano yapae?
32 Nimuri gupa lano: Nogo naakinu maket amaa pirua nogo naaki radonu-para gupa teme: Niaame nimi madaa emaa tema pare nimimi yaasa napabeme. Niaame odo ome yaasa tema rabu nimimi re nateme.
33 Yesumi wala gupa sa: Gore Jon-me baptais ipua bret nanoa ipa wain page nanisa. Goa pisa pare nimimi nipu maeyae aa simi.
34 Abiare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ni ipua eta ipa no pi. Goa pe pare nimimi lalo: Adalepa. Go aare eta adaapu noa ipa wain adaapu ne aa teme sa. Go aare mo takis mi aanu-para naraa onaanu-para nimuna adami aa raapu piruaaya teme.
35 Nimimi goa teme pare onaanumi Gote-na kone memere niaa nimuna makuaae yae-daa go-rupa waateme.

Ona wae medame Yesuna aa madaa wabola koyasa

36 Farisi aa medame Yesu nipuna ada-para eta nola epape sa. Yesu mo Farisi aa-na ada-para pua eta nala pirisa.
37 Gore ona wae medame Yesu mo Farisi aa-na ada-para eta nala pia remaa pagesa. Go remaa pagoa mo ona nipumi epe kaapu ti wabola aana pe-para pirapalae Yesu piripara mea ipisa. Go wabolana yotore ora adaapu madaa ora adaape.
38 Mea ipuare Yesuna masaa-nane pua aa regepeaasa. Goa pua nipu re lala pirisa. Nipumi re loa go ipa Yesuna aa madaa pogo sa. Goa puare re ipare nipuna aalu irimi kunua makaapu yaasa. Mo oname Yesuna aa madaa nunu loa aa madaa epe kaa pi wabola pepeminasa.
39 Mo Farisi aame adoa nipumi gupa kone isa: Go aare ora Gote-na agaa lakene aa yaalore nipu orae ona mada niminaata pea. Go oname wae pupitagi ne ona-ga mada adalia kone isa.
40 Go rabu Yesumi mo aa-na kone adoa lalo: Saimon, neme ne remaa meda lagialo. Saimon-me lalo: Tisaa, nena agaa la.
41 Gore Yesumi lalo: Aa lapona yago aa padane madaa aaya. Aa medana yagore 2,000 kina misa. Aa medana yago 200 kina misa.
42 Mo aa lapome go yago abulape-rupa komome omesipi. Go raburi mo yago kane aame mo aa lapo yago na-abulapape sa. Goa pisa raburi mo aa lapomere aapimi pedo waru pisa pae?
43 Saimon-me agaa gupa lakesa: Neme gupa kone salo. Aa medame nipuna yago adaapu mu rugulua na-abuni aare raaname omesa kone salo. Gore Yesumi lalo: Gupa ora lae sa.
44 Goa sa rabu nipumi go ona piri-para pereke tua Saimon-para neme go ona ada sa. Ni nena ada ru-nane epawade pare nina aa radepeape ipa nagiaede. Yapare go ona nipuna re ipame nina aa radepeaawa nipuna aalu irimi makaapu yariaade.
45 Nena ada ru-nane epawade rabu nunu nalaede pare go onamere nina aa madaa nunu laade.
46 Neme nina aalu-para wabola napaaride pare go oname nina aa madaa wabola pariaade.
47 Goa pea-ga ne lagialo: Nipumi ni madaa raaname omoa ora nipuna waeanu adaapupe Gote-me mea rubata. Pare Gote-me onaa medana waeanu ogepusi mea rubaliare go onaare ogepu raaname omalimi.
48 Gore Yesumi mo ona lakesa: Neme nena waeanu mea rubaato sa.
49 Goa sa rabu aa medaloma nipu raapu reke madaa pirua eta nala pirisimi aanuri agaa makibumaawa goa simi: Go aare aapimi waeanu mada mea rubalia ya?
50 Goa simi pare Yesumi go ona lakesa: Nena kone rulaeme ne maepeaawa ne Gote raapu mapiraata. Abia pua nena pu robaa epe-rupa ina sa.

8

Ona medaloma Yesu rata mea ipisimi

1 Orope Yesu nipu su rayo-para mo pora-
nia pamisa. Nipumi Gote-na Surube Su-
na Epe Agaa laketalo mogeasa. Go rabu
disaipel aa 12-pela nipu raapu pamisimi.
2 Yesumi ona medaloma nimuna wae re-
monu marakepeawa nimuna yainanu rayo
maepeaasa. Go onanu nipu raapu pora
pamisimi. Go onanuna bi gupa: Makdala
adaare piri Maria-re abade Yesumi wae
remo 7-pela mea rubaasa.
3 Ona medana bi Joana-re nipu aa mudu
Herot-na ada surube aa Susa-na ore pirisa.
Ona medalomare Susana-para ona rado
adaapu page nipu raapu pamisimi. Go
onanumiri mo disaipel aanu-para Yesu-
para nimuna oyaeyae raba meaa-mama
pulalo pisimi.

Aa medame konape wit maapu poasa
(Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

4 Ora adaare rado rado-para piri onaa
adaapumi Yesu piri-para epa kiritasimi.
Goa pisimi rabu nipumi nimu-para saa
agaa meda gupa lakesa:
5 Aa medame wit-na ini maapu-para pola
pisa. Nipumi ini maapu-para polalo pisa
rabu medaloma pora-nia lopesa. Go iniri
onaanumi rabuatua yaanumi page nisimi.
6 Pare go aame wit ini medaloma poasa
rabu aana madaa lopesa. Go aana madaa
lopesa rabu suri aana madaa ogepusi isa-
pulu rayo kaapu yabesa.
7 Wit-na ini medalomare repena eto ae-
para lopesa. Go-para opesa pare mo opeme
adaa yoa minabaasa.
8 Wit-na ini medalomare epe su-para
lopoa opea. Gore waru opoare wit-na ini
etesa rabu ini 100-pela madisa. Go saa agaa
loare Yesumi gupa sa: Onaa rayo nimi aane
aalia-daare waru pagalepape sa.

Yesuna saa agaana re lakesa
(Mat 13.10-17; Mak 4.10-12)

9 Go raburi nipuna disaipel aanumi go
saa agaana re agaa misimi.
10 Goa puare nipumi lalo: Gote-na Su-
rube Su-na kudiri pi agaana re nimimi
aba ademe-daa lagialo. Yapare pa onaa
medalomamere go Surube Su madaare pa
saa agaa pageme. Goa pua nimuna inimi
ademe pare oyae meda na-adalimi. Ni-
mumi agaa pageme pare go agaana re-re
mada naniminaalimi.

Yesumi wit-na ini madaa saa agaana re lakesa
(Mat 13.18-23; Mak 4.13-20)

11 Go saa agaana re-re gupa sa: Go wit-na
iniri Gote-na agaa yaade.
12 Pora-nia lopea iniri go-rupare onaan-
umi agaa pa pageme pare orope Satan
ipua mogo agaa nimuna robaa-para wala
paake mea. Nimumi kone rulaawa oro
yaalo kagaa piraama laama palimi kone
sua Satan-me paake muaaya.
13 Aana i su-para lope iniri go onaanumi
epe agaa pagoare pedo waru peme. Yapare
ora robaa ru-nane pitaa napua odobaaya-
pulu nimumi kone ogepusi rulaeme. Orope
Satan-me epa ko tulalo pea-daa wala Gote-
na agaa gimeme.
14 Etolo etolo aaya su-para lope iniri go
onaanumi agaa pageme pare go su amaana
kedaanu page amaa yape page go pedo
pape kone rayome nimu minabaaya. Goa
pea-pulu regepe minaawa ini waru naetea.
15 Su epe-para lopea iniri go onaanumi
epe agaa pagoa robaa-para waru irulu
saapiruaeme. Nimu pawa pirua pageme-
pulu nimumi ini waru maditimi sa.

Onaanumi lam pa ewoa reke rolo-para nasuaeme
(Mak 4.21-25)

16 Yesumi wala lalo: Aa medame lam
ewoare baket rolo-para page reke rolo-para
napagaa salia. Dia, pare onaanu ada ru-
nane pirua lam-na paa minalo mudialimi
sa.
17 Gore oyaeyae adaapu kuduripu imi
yaenuri gore rayo penaame paana mea
salia. Goa pua rigiteme yae rayore orope
penaame mea salia-daa mada adalimi sa.
18 Nimina pageme agaare waru su-
rubalepape. Onaa rayome kone waru
su piralimi-daare Gote-me kone oyae
medaloma wala gialia. Pare onaa rayome
kone oyae waru nasu piralimi-daare gore
nipuna saapia yae rayo aba mu paaya.

Yesuna agi-para nipuna amenu nimu agaa lakesa
(Mat 12.46-50; Mak 3.31-35)

19 Yesu nipuna agi-para amenu nipu
piri-para ipisimi. Go rabu onaa adaapu
kiritisimi-pulu nipu pirisa re-para pirape
ae naisa.
20 Go raburi onaa medame nipu lakesa:
Nena agi-para nena amenuri nimumi ne
adola ipua amaa-nane epa aeme sa.
21 Go raburi Yesumi agaa gupa lakesa:
Onaanumi Gote-na agaa pagoa kone ru-
laawa ratalimi-daare go onaare nina ama-
para nina amenu-para pimi sa.

Yesumi adaa po ripu maloraasa
(Mat 8.23-27; Mak 4.35-41)

22 Oro meda Yesu nipuna disaipel aanu
raapu ipunu madaa pirisimi. Gore nipumi
nimu lakesa: Nimi mo ipa ini mone pane
kenaama baina sa. Go rabu nimu polalo
pisimi.
23 Ipunu madaa pirua pisimi rabu Yesu
nipu u patisa. Go rabu po ripu adaa meda

awaro kanapu-nane ipisa. Goa pua mo ipunu madaa ipa epa rubitalo pisa-pulu nimu paala omoa pirisimi.

24 Go rabu disaipel aanumi Yesu pua marekaawa lalo: Adaa Aa, Abiare niaa ora apo tala-daa simi. Yesu nipu rekoa sana mo poripu-para mo adaa ipa lapo-para puri pane agaa lakesa. Go agaa lakesa rabu po ripu ipa lapo rata loraawa ipame eto eto wala napisa.

25 Go raburi nipumi disaipel aanu-para agaa misa: Naa agaa robaa-para mea imi pae? Goa sa rabu nimumi pogolasaawa paala omoa agaa lala pirua gupa simi: Go aare aapi ya? Po ripu-para ipa lapo rata agaa laketa rabu nipuna agaa pagepe simi.

Yesumi aa medana remo rakepeaasa
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

26 Goa pua Yesu-para nipuna disaipel-nu ipunu madaa pirua Gerasa su-para pisimi. Go suri ipa Galili mone pane aasa.

27 Yesu nipu ipunu gimisa rabu mo aa madaata ipisa. Go aare wae remo medaloma nipu madaa pirisa. Go aa ora abasade nipu mamina nayamoa ada-para napirisa pare onaa rogaae aana apedaa-para pirala pisa.

28 Go aame Yesu adoa puri pane agaa loa Yesuna kibu-para epa lopesa. Nipumi ora rui loa gupa yaasa: Yesu, nere so yaa madaa pia Gote-na Si yaade. Neme niri ake pali ya? Goa pua go aame agaa gupa misa: Neme ni radaa manape yae nagiape sa.

29 Yesumi mo wae remo pane pu sa rabu mo wae remome agaa puri palo yaaloa gimoa pane pisa. Onaanumi oro yaalo puri pane opeme go aana ki aa lapo ro-gaawa nipu adisimi pare go wae remonu nipu madaa epa pirisimi. Goa pisimi-pulu nipumi go puri pane openu rugulu rubebe pala pisa. Go rabu wae remome mo onaa napiri su-para go aa mea puala pisimi.

30 Gore Yesumi nipu agaa gupa misa: Nena biri aapi ya sa? Nipumi lalo: Paapu sa. Gore wae remo adaapu nipuna yogane-para pua odobasa-pulu go bi paapu lakesa.

31 Go wae remonumi puri paloa Yesu-para gupa yaasimi: Neme niaa wae su naaku-para namea mapiraape simi.

32 Go rabu mena adaapupeme oge rudu meda re-para eta epa nala aasimi. Goa pea-pulu mo remo wae nimumi Yesu-para puri paloa gupa simi: Neme niaa pawa go mena madaa odobamona lape simi. Goa simi rabu Yesumi nimu penaasa rabu nimu go mena-para pisimi.

33 Goa sa-pulu gode wae remo rayomere mode aare gimoa rayo mode mena madaa pua odobasimi. Goa pisimi rabu mena rayore oge rudu kilipia ipa ini repaa-nane awaro-para lopoa omabesimi.

34 Gore mo mena puni aanumi goa adoa simina pogolasaasimi. Goa pisimi rabu go agaa remaare adaare-para page pua lakeloa su rayona pago kiritisimi.

35 Pagesimi rabu onaa rayome go re-maana re adola ipisimi. Nimu Yesu piri-para ipua aa epa adesimi pare wae remome mode aa aba gima pisaaya. Mo aa nipu mamina yamoa nipuna kone waru isa. Go aa nipu Yesuna aa re-para adaniaaba pirisaaya. Mo onaa rayome goa adoare paalame omesimi.

36 Onaanu medalomame aba go pisade adesimi-pulu nimumi onaanu-para gode aare goa palo remaa laama pisimi.

37 Go remaa pagesimi rabu mo Gerasa su robo ru-nane piri onaa rayomere Yesu nipu epa lakesimi: Nere pa pi-ga niaa gimoa pane pu simi. Nimumi ora paalame waru omoa simi. Go rabu Yesu nipu ipunu madaa pirua wala pisa.

38 Go rabu mo wae remome aba gimisade aame Yesu-para gupa ogesa: Niri ne raapu bana sa.

39 Nena adaare-para wala pua Gote-me ne-para paade remaa rayore onanu pua lakelape sa. Go rabu mo aa nipu pua mo nipuna adaare-para piri onaanu-para Yesumi nipu-para pisade remaa rayo pua lakesa.

Yesumi aa muduna wane wala marekaawa puare mamina oraasa ona page maepeaasa
(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

40 Yesu nipu ipa ini one pane wala ipisa raburi onaa rayome nipu ado pirisimi. Goa pua nipu adoa simina raaname omesimi.

41 Go raburi aa meda nipuna biri Jairus ipisa. Go aare lotu adana surube aa mudu pirisa. Nipu Yesuna aa re-para epa lopoa agaa puri paloa gupa ogesa: Nere nina ada-para epape sa.

42 Nipuna nogo padane-ma madu isa. Go nogona maaliri 12-pela yapare nipu ini adupitalo pisa.

Go raburi onaanumi Yesu marege paa-mama pisimi.

43 Go rabu ona meda nipu onaa rayo raapu pamisa. Go onare yaapi pupulae yainare maali 12-pela patisa. Gore go ona nipumi mone oyaenu yaina maepeaainalo dokta-nu kasa pare nipuna yaina mada namaepeaasimi.

44 Go onare Yesuna masaa-nane resi-para ipuare Yesu oraawa mode yaapi kaapu yoa wala napopesa.

45 Go rabu Yesumi lalo: Niri onaa medame oraaria kone salo sa. Nimu ray-ome ni dia ni dia agu simi. Go rabu Pita-me lalo: Aa Adaa, onaa adaapumi kuta pua ne maregepeaarimide.

46 Goa sa rabu Yesumi lalo: Aa medame
ni oraaria rabu nina puri aba yola meade
sa.
47 Mode onare nipu mada nakalesa-pulu
nipu pururu pua Yesuna kibu re-para epa
adaniaa pirisa. Goa pisa rabu onaa adaa-
puna ini agaana lakesa: Neme oraaru rabu
nina yaapi ora mogo aipapulu kaapu yaade
sa.
48 Gore Yesumi nipu lakesa: Go
nogo, nena kone rulaeme nena yaina
maepeaaria-ga epe pu robaa raapu pu sa.
49 Nipumi mo agaa pena lakelalaina mo
adaare aa muduna agaa mea o taape aa
meda ipisa. Nipumi aa mudu Jairus-para
yaaloa lakesa: Nena nogo aba ini adu-
piaade sa. Apo tisaa-para nena kogono
namapaape sa.
50 Yesumi go agaa pagoa nipumi Jairus-
para gupa lakesa: Neme paala naomape
pare kone waru rulape. Nena nogo wala
epeaalia sa.
51 Gore Yesu nipu go aa muduna ada-
para puare ada ru-nane onaa rayo napulu-
pape lo lakesa. Dia, pare Pita-para Jon-
para Jems-para mo agi aaraa lapo-para go-
rupare Yesu nipu raapu ru-nane pisimi.
52 Onaa rayo mo nogo madaa re lala
pirisimi. Go rabu Yesumi lalo: Nipu
naomaana-ga re natapape. Nipu pa u pata
sana sa.
53 Goa sa rabu mo nogo ora aba omesa
adesimi-pulu Yesu madaa giri laasimi.
54 Gore Yesumi nogona ki mina mua gupa
yaasa: Go nogo, ne reka sa.
55 Goa sa rabu mo nogona wasupa wala
epa odobaawa nipu aipapulu rekasa. Goa
puare Yesumi nimu lakesa: Nimimi eta
medaloma katapa sa.
56 Mo nogona agi aaraa nipu lapore ora
paalame omesipi pare Yesumi nipu-para
agaa puri paloa gupa sa: Go remaare onaa
meda nalaketapape sa.

9

*Yesumi nipuna disaipel aa 12-pela ko-
gono kasa*
(Mat 10.5-15; Mak 6.7-13)

1 Yesumi disaipel aa 12-pela yaaloa
nipumi puri-para suruboa paade kogono
lapo kalaama pisa. Nimumi wae re-
monu rakepeainalo yaina maepeaainalo
page puri kasa.
2 Goa pisare nimumi Gote-na Surube
Su-na agaa mogeawa yaina ome onaanu
medaloma maepeaainalo mea rapaasa.
3 Go pua nimu lakesa: Nimimi pora
pamualimi rabu oyae namea pulupape
sa. Nimimi rimaapu-para roka nu-
para sapi-para mone-nu page namea
pulupape sa. Nimimi go page mamina lapo
namealepape.
4 Nimumi nimi ada ru-nane epe-rupa
lamua palimiri gore nimi go ada padane-
para pawa pua piralepape sa. Oropere
nimina kogono dia naloa go adaare gimoa
pulupape.
5 Yapare nimumi nimi ada-para nala-
mua palimiri gore nimimi go adaare gi-
malepape sa. Goa pua nimina aa madaa
kege kunua salepape sa. Go kunua salimi
rabu go onaame nimuna wae kone mada
niminaalimi sa.
6 Goa sa-pulu nimi pua su adaare rado
rado-para pu pa yabesimi. Goa pua Gote-na
Epe Agaa remaa pamu lakeloa yaina ome
onaana yaina maepeaasimi.

*Aa mudu Herot-me Yesuna remaa
pagesa*
(Mat 14.1-12; Mak 6.14-16)
7 Galili adaarena aa mudu Herot-me go
remaa rayo aba pago kiritisa-pulu nipumi
aapi-para tame pae loa kone adaapu isa.
Gore onaa medalomame Jon matmat-para
wala rekasimi-pulu nipumi go aa kone isa.
8 Gore onaa medalomame Elaija wala epa
pia simi. Medalomame Gote-na ora abade
agaa lakene aa padane wala rekaana simi.
9 Go agaa madaare Herot-me lalo: Jon-na
maare aba kepesude sa. Go remaa pagalo
aare aapi yapae? Goa loa nipumi Yesu
adolalo pisa.

Yesumi aa 5,000 eta kasa
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Jon 6.1-13)
10 Disaipel aanu nimu wala ipua niaa
kogono gupa pa amaa lo Yesu nipu epa
lakesimi. Go rabu nipumi nimu mea pua
onaa gimoa adaare meda Betsaida-para
agu raapo pisimi.
11 Orope onaanumiri nimu puame lo re-
maa pagesimi-pulu nipu rata mea pisimi.
Nimu nipu piri-para ipisimi raburi nipumi
piralepa loa sana nipumi nimu Gote-na Su-
rube Su madaa agaa lakesa. Go rabu page
nipumi yaina ome onaanu page medaloma
maepeaasa.
12 Gore naare pabalaina mo aa 12-pela
nipu piri-para ipua lalo: Neme go onaanuri
nimuna ada penaala simi. Go-parare onaa
adaapu napimi. Goa pea-ga mo adaare-
nane eta kabo u patape ada page asapua
kabena penaala simi.
13 Pare Yesumi nimu lakesa: Nimimi eta
katapa sa. Nimumi lalo: Niaana etare
gupa: bret ipa supu-para ena laapo ima.
Nemere go onaa rayona eta kabamona
kone sae ya?
14 Gore aanu 5,000 pabo pirisimi.
Go rabu Yesumi nipuna disaipel aanu
lakesa: Nimimi mo onaanu 50, 50 laatapu
mapiraatepa sa.

15 Goa pua disaipel aanumi onaa rayo
mapira kiritasimi.
16 Yesu nipumi mo bret supu-para mo ena
mua yaa-para adaba sua Gote-para ora pi
sa. Goa puare nipumi bret piribia disaipel
aanu kanaloa nimumi onaanu rumaasimi.
17 Gore nimu rayome ora mada nisimi.
No kirituare eta ebo nu 12-pela madu isimi.

*Pita-me Yesu Onaa Raapu Pirape Aa-na
Si yaade lo lapaasa*
(Mat 16.13-19; Mak 8.27-29)
18 Oro meda Yesu nipu padane beten lala
pirina nipuna disaipel aanuri nipu piri-
para ipisimi. Go rabu nipumi nimu agaa
misa: Onaanumiri niri aapi teme pae?
19 Gore nimumi agaa gupa lakesimi:
Medalomamere nere Jon Baptais teme
Medalomamere ne Elaija teme. Medalo-
mare ne abade Gote-na agaa lakene aa
meda wala rekaana teme.
20 Gore nipumi nimu lakesa: Nimimiri ni
aapi teme ya? Gore Pita-me gupa sa: Nere
Onaa Raapu Pirape Aa-na Si yaade sa.

*Yesu nipu omoa wala rekalua sa
(Mat 16.20-28; Mak 8.30–9.1)*
21 Goa loare Yesumi nimu ora puri paloa
agaa mana lakesa: Go agaare pa onaa
nalaketapape.
22 Gore nipumi lalo: Ni Onaa Raapu Pi-
rape Aa-na Siri kedaa adaape riaalua. Goa
pua kone makuaae Juda aanu page Gote-
na miru irae aa mudunu page rekena agaa
tisaa aanu page go aa rayome ni masaa
rilalimi. Goa pua ni tu maomalimi pare
wala yapi repo dia naloa wala matmat-para
rekalua sa.
23 Gore nipumi onaa rayo lakesa: Gore
onaa rayome ni madaa kone rulaawa
palimi-daare nimuna kone rabuaniaawa
repena polopeana kedaa oro yaalo rua
nina pora kuralimina sa.
24 Gore aa medame nipuna kone wasupa
pa irulu saapitiare gore nipuna wasupa
page alupalia. Pare aa medame ni madaa
kone sua nipuna bipa yogane madaa kone
nasaliare nipuna wasupare gore oro yaalo
piraama laama palia.
25 Pare aa medame mone oyae waru mua
su amaa oyaenu page rayo waru saliare
nipuna kone wasupa go yaenumi akepu
raba mealia ya?
26 Gore onaa rayome ni-para nina epe
agaa-para masaa rilalimi-daare ni Onaa
Raapu Pirape Aamere go onaa masaa ri-
lalua. Wala epalua rabu naa puri page
Aapana epe paana puri page epe ensel-
nuna page mea epalua.
27 Pagalepa. Onaa medaloma go-para
pimiri abi naomalimi. Dia, pare aba ni-
mumi Gote-na Surube Su epenalo adalimi
sa.

*Yesuna to rado nona piane aulaawa
aasa*
(Mat 17.1-13; Mak 9.2-13)
28 Yesumi apo agaa aba loare sarara
padane aba dia sa. Go rabu nipumi Pita-
para Jon-para Jems-para lamua pua rudu
medane beten talo pisimi.
29 Nipumi beten lala pirina nipuna ini
agaa aba rado perekea sana nipuna mam-
ina page yaako pu tua lepo lepo atasa.
30 Goa puare aipapulu aa lapome nipu
raapu agaa lala pirisipi. Go aa laapore
Moses-para Elaija laapo Yesu raapu agaa
sipi.
31 Nipuri yaa madaana epe paana puri
raapu ipisipi. Nipu lapome Yesu-para
orope Gote-na kogono pu kiritainalo
Jerusalem su-para omali agaa lala pirisimi.
32 Go rabu Pita-para mo adami aanu-para
u waru patisimi. Gore nimumi rekoa pua
Yesuna epe paana puri-para mo rekasipide
aa lapo page adesimi.
33 Gore mo aa lapome Yesu gimoa polalo
pisipi rabu Pita-me Yesu gupa lakesa: Aa
adaa, niaa go-para pimare ora epe ta. Gore
niaana pokaalo ada ipa repo paminaapa.
Medare nena meda Moses-na medare Elija-
na pamina sa. Pita nipumi go agaa lakesa
pare go agaana re naniminaasa.
34 Nipumi go agaa pa lalaina moae
medame nimu aba rigitisa. Moaeme nimu
rabuaniaasa rabu nimumi paala omesimi.
35 Go moae-parare agaa meda gupa
lakesa: Gore ora nina epe naaki-ga neme
nipu aba mapiraasu. Nimimi nipuna agaa
pagalepape.
36 Gote-me agaa lakenaloa Yesu nipu
padane pirina adesimi. Gore disaipel aanu
nimumi agaa loraawa go adesimide yaenu
madaa remaa nasimi.

*Yesumi wae remo piri naaki meda mae-
peaasa*
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-29)
37 Ekeraare so rudu gimoa kilipisimi
rabu onaa adaapumi Yesu nipu pora-nia
madaata ipisimi.
38 Go onaana rikiraana ae aa medame
gupa yaaloa ogesa: Tisaa, neme nina naaki
odome omoa adape. Go naakiri ora naa
padane-ma naaki yaade.
39 Wae remo medame nipu irulu rip-
inaaya. Goa pea raburi mo wae remome
nipu orolopaawa maeyaatea. Goa pua
nipuna agaa-para rako sope madita. Go
rabu nipuna yogane maoyaaya. Goa pua go
remome naa naaki abi naminarepaaya.
40 Neme abade nena disaipel aanumi go
wae remo mea rakepealepa lo ogesude
pare nimumi mada narakepeasimi.
41 Yesumi go kirita pirisimi onaanu-para
gupa lakesa: Nimiri kone waru narulaawa

nimina robaa-para page ora o ta. Nimi raapu ni rana akepu raapo piralua pae? Nimina wae kedaanu akepu raapo rialua pae? Goa loare go aa-para lakesa: Nena naaki lamua ipu sa.
42 Nipuna naakiri pena ipulaina mo wae remome oro lopaawa maeyaesa. Go rabu Yesumi go remo-para puri pane agaa lakeloa mo naaki maepeaasa. Goa pua nipuna aaraa mea kasa.

Yesumi nipu omalua lo rana laapo lakesa
(Mat 17.22-23; Mak 9.30-32)
43-44 Onaa rayome Gote-na adaa puri adesimi-pulu nimu ora pogolasaasimi Go rabu Yesumi nipuna disaipel aanu-para gupa sa: Neme agaa lagialua-ga nimimi go agaa waru pago piralepape. Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri aa medalomame wae aanu mea kateme sa.
45 Pare nimumi go saa agaana re naniminaasimi-pulu nimu paalame omoa nipu agaa namisimi.

Ririna epea aare aapi yapae simi
(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)
46 Gore disaipel aanumi arere pua niaana rikiraanare riri-nane aape aare aapi yapae lo agaa lala pirisimi.
47 Gore Yesumi nimuna kone adoa nipumi naaki oge meda nipu raapu mea mapiraasa.
48 Goa puare nipumi nimu lakesa: Onaa rayo naa bi loa go oge naaki raba mealimi-daare nimimi ni page raba meme sa. Onaa rayo kogono pua naaki ora oge gupiane raba mealimi-daare onaa mudu pitimi sa.

Nimi iaa napiralimi-daare nimina adami onaa piralimi
(Mak 9.38-40)
49 Go rabu Jon-me agaa gupa abusa: Aa Adaa, aa medame nena bi loa wae remo mea rakepea-daa adama sa. Goa pea pare go aame niaana rikiraana disaipel aa napia-pulu nipu gimape lo lakelama.
50 Go rabu Yesumi nipuna disaipel aa medaloma gupa lakesa: Nimimi nipu gimoa natapape sa. Onaa rayo nimi-para iaa na-aulalimi-daare gore nimina adami onaa pitimi sa.

Yesu Samaria su-para polalo pisa rabu naepape simi
51 Gote-me Yesu so yaa-para mea pope di rudu sa. Goa pisa raburi Yesu nipu Jerusalem palua kone sua pisa.
52 Go raburi aa medaloma-para wai agaa aba lo rapaasa. Go aanu nimu puare Samaria adaare meda-para odobaawa nipuna yaenu managolo satalo pisimi.
53 Goa pisimi pare go su-para piri onaanumi Yesu nimuna adaare-para lamua pope gimisimi. Gore Yesuri nimuna iaana su Jerusalem su-para penaalo adesimi.
54 Disaipel aa Jon Jems lapome go kone adoa nipu laapome wala pua Yesu-para lalo: Aa Mudu, niaame so yaa-para ia repena sulaame go onaanu rabenalo mea repaamina ya?
55 Goa simi pare Yesumi wala pereke tua nipu-para ora dia sa.
56 Goa pua nimu su rado-para pisimi.

Onaa medalomame Yesu rata mea polalo pisimi
(Mat 8.19-22)
57 Nimu pora-nia pisimi rabu aa medame Yesu goa lakesa: Ne su rayona pali-parare ni go-para rata mea epalua sa.
58 Goa sa rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Raa kira aune yana nimuna aana apedaa raa-para pati ada aaya. Go page yaanuri nimuna ada aaya pare Ni Onaanu Raapu Pirape Aana Siri patape ada meda na-aaya sa.
59 Nipumi aa rado meda gupa lakesa: Neme ni rata mea ipu sa. Goa sa pare go aa nipumi lalo: Neme nina Aapa aba rogaata pono laa sa.
60 Yesumi nipu lakesa: Dia, nimuna wasupa ome onaanuri ora nimuna ome yagonumi rogaaina lape. Ne pua Gote-na Surube Su madaa agaa pua lakelape sa.
61 Aa medame gupa sa: Aa Adaa, neme ne raapu banalo pi pare neme nina onaanu nimu-repaa abi piralepape ta pono laa sa.
62 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Aa medame nipuna aalumi masaa-nane wala adaa-mama paliare Gote-na Surube Su-para mada napua piralia sa.

10

Yesumi aa 72-pela epe kogono pula penaalo mea rapaasa
1 Orope Aa Mudumi aa 72-pela meda muare laapo laapo lo mea rapaasa. Gore Yesu orope penaalo adaare-para su rayo-parare nimumi aba agaa laketa pisimi.
2 Goa pua nipumi nimu gupa lakesa: Eta adaapu apo maapunu-para ia pare kogono aa adaapu napimi. Goa pea-ga nimimi apo maapuna aaraa-para beten tapape. Goa pua aaraame aa medaloma mo etanu mea kirita inalo beten tapape.
3 Pulupa. Nimiri sipsip mena-rupa mo maeyae yanana rikiraana apo mea ra-paato.
4 Nimina mone paus-para roka nu-para aariti go yaenu namea pulupape. Goa pua pora-nia ae onaa-para abi piralepape pi natapape sa.
5 Gore nimimi ada meda-para pua odobalimi-daare aba nipu gupa tapape: Go ada-para piri onaare epe-rupa piralepa

tapape. Gore epe kone i aa meda go ada-para pitia-daare nipumi nena epe kone mua abutea.

6 Pare aa meda gupa napitia-daare nimina epe konere nimina wala mealimina.

7 Nimi ada meda-para pua piralimina gialimide nape eta oyaenuri nalepape. Goa pua-ga kogono aare nipu agaa abulape oyae mada mealia. Pare nimuna ada rado radonu-para oyae namula pulupape.

8 Nimi adaare meda-para palimi rabu nimuna ada-para epe-rupa mea odobalimiri gore eta nimumi gialimide nalepape.

9 Go adaare-para yaina ome onaanu maepeaatepape. Goa puare nimimi nimu gupa laketapape: Gote-na Surube Su nimi piri repara epea tapape.

10 Goa pua nimi adaare meda-para puare nimi nimuna ada-para nalamua palimiri go adaare pora-nane pua aawa gupa tapape:

11 Nimina adaare-na kegere niaana aa madaa ina apo kunu satema-daa tapape. Pare Gote-na Surube Su abia go re-para epaade tapape.

12 Neme nimi lagialo: Sodom adaare-para wae onaanu pirisimi-pulu kedaa adaa meda kasa. Goa pisa pare go adaare-para epe agaa gimalimiri kedaa ora waru katea sa.

Onaanumi kone napereketeme-pulu odo waru pea
(Mat 11.20-24)

13 Yesumi wala lalo: Korasin su-para mo Betsaida go lapo piri onaanu-para page ora odo waru pia. Nimina su-para napiaa kogono pisude-rupa Tair su-para Saidon su lapopare go-rupa pula pisu yaalore go su lapone piri onaanumi pupitagi gimoa kone pereketa peme. Goa pula pisimi yaalore nimumi mamina kobere yamoa repena egaa taga irita pisimi.

14 Gore Gote-me onaa wae yoto katea raburi go wae su lapo Tair Saidon lapo-para odome omoa kedaa katea. Goa palia pare go adaare-para pirua kone narulae onaanuri nimi ora adaa kedaa meda mealimi sa.

15 Nimi Kaperneam su-para piri onaanuri nimina so yaa-para polalo peme pae? Dia nimi wae repena sulaa-para mea lopalia sa.

16 Goa loa nipuna disaipel aanu lakesa: Onaa rayome nimina agaa pagalimiri gore nina agaa page pageme. Pare onaa rayome ni masaa rilalimi-daare gore ni page masaa rilaeme. Gore ni masaa rilalimiri abade nimumi ni rapaasade Aapa page masaa rilalimi sa.

Mode epe kogono aa 72-pela wala ipisimi

17 Orope mo epe kogono aa 72-pela wala ipua raaname omoasimi. Gore nimumi lalo: Aa Mudu, niaame abade nena bi lakelaama pisima rabu wae remonu page niaana agaa pagaame simi.

18 Go rabu Yesumi nimu goa lakesa: Go rabu yaa madaare Satan so repena sulaarupa aipapulu lopesa-daa adesu.

19 Pagalepa. Neme nimi puri aba gisudepulu nimimi paaka-para supi kalainuna agaa mada rogaalimi sa. Goa puare nimimi Satan-na puri rayo rabuaniaalimi rabu oyae medame nimi mada namaoyaalia sa.

20 Pare wae remome nimina agaa pa pageme-pulu go padane madaa raaname naomalepape. Dia, pare nimina bi so yaapara aba tisade-ga go madaa pedo pipape sa.

Yesumi pedo waru pua Aapa Gote-para ora pi sa
(Mat 11.25-27; 13.16-17)

21 Go raburi Holi Spirit-mi Yesuna robaapara raana omape kone kasa rabu rulatabesa. Go rabu Yesumi lalo: O Aapa, nere su amaa page yaa-para page ora Aa Mudu pi. Abia neme kone adaapu i onaanu-para makuaae onaanu-para nena kone kudiri pua skul-nane onaanu mea waalaede sa. Ora gore Aapa, nena raanana ratua gupa pede-ga ora pi.

22 Nina Aapame kone-para oyae rayo neme surubanolo gisa. Pare onaa rayome Sina kone na-ademe. Dia, pare Aapa padanemere adea. Go page onaa rayome Aapana kone na-ademe pare Simi padanemere aapa adea. Goa pea pare Simi onaanu Aapana kone waatalo palia-daare nimumi page Aapa mada adalimi.

23 Go rabu Yesumi pereke tua disaipel aanu-para lalo: Nimimi go adaleme yae madaare nimi pedo pu piralimina.

24 Neme nimi lagialo: Abade aa mudunu page Gote-na agaa lakene aanumi page abia nimi ademe yae adolalo pisimi. Pare nimumi go oyae na-adesimi. Go page abia nimimi go pageme agaa pagolalo pisimi pare napagesimiya sa.

Samaria aa medame nipuna iaa odome omesa

25 Gore rekena agaana tisaa meda Yesu piri-para ipua Yesu ko tulalo pisa. Tisaaya, neme akea pua oro yaalo kagaa pirape kone wasupa mealua ya?

26 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gote-na buk-parare akepu ia? Neme akepu dipiti pae?

27 Gore nipumi agaa gupa abusa: Nena Mudu Gote madaare pu robaa rayome page kone wasupa rayome page puri rayome page pedo pu raana omalepape ta. Go page nimina bipa nimi raana omeme-rupare

nimina yagonu page padane go-rupa pipape sa.
28 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gore neme agaa waru abulae. Neme goa paliri ne oro yaalo epe-rupa kagaa pirali sa.
29 Yapare go rekena agaa tisaa-mere nipuna bi padane waru epena kone isapulu nipumi Yesu wala lakesa: Gore rekena agaame nina ada lapa piri onaanuri aapipara ta pae?
30 Gore Yesu nipumi remaa gupa lakesa: Aa medame nipuna Jerusalem su-para gimoa Jeriko su-nane pisa. Go rabu wae paake ne aanu nimu pora madaasimi rabu tua nipuna mamina-nu koloa nipuna oyaenu misimi. Goa puare nipu waru tua pora-nia pa ini adupitalo palaina gima pisimi.
31 Go raburi Gote-na Miru Irae Aa meda go pora kura mea pisa. Gore nipumi go aa adaa pare gimoa mo pora nebo-nane puaamama pua pisa.
32 Goa pisa rabu aa meda nipu Livairepaa ruru piri aa nipu ipisa. Nipu pora nebo-nane ipua mode aa tapaina adoare mo pora aane-nane pakeawa gima pisa.
33 Goa pisa pare Samaria kimi su-para piri aa padanere mo pora-nia ipua go aa tapaina adoa sana nipuna pu-para ora odome omesa.
34 Goa pisa-pulu nipu re-para pua minasaawa marasin wel-para ipa wain koyo paboa mo nipuna rere rogaasa. Mo rere rogaa kiritua mo aa marekaawa nipuna donki mena masaana mea mapiraasa. Goa puare nipumi pora kimisu aanu patape ada meda-para pua waru pua surubesa.
35 Ekeraa-nanere go aame kimisu aanu patape ada surube adana aaraa mone 100 kina-rupa pua kasa. Go pua nipumi gupa lakesa: Neme go aa waru surubape. Gore nena mone medaloma mogo aa madaa palia-rupa wala ipua epa abutua.
36 Goa loa sana Yesumi wala lalo: Gore abia neme ake kone sae pae? Aa repo porania epame pare mode tapasade aana adami aare aapi ya?
37 Go rabu mo rekena agaana tisaa-me lalo: Go kimisu aare odome omoa raba meade aa sa. Go rabu Yesumi nipu lakesa: Ne puare neme goa pua pape sa.

Yesumi Marta-para Maria lapo adola pisa

38 Yesu nipuna disaipel aanu raapu adaare meda-para pisimi. Go-parare ona meda nipuna biri Marta go oname Yesu nipuna ada-para epe-rupa lamua pisa.
39 Marta nipuna aaki meda nipuna biri Maria pirisa. Maria nipu Aa Mudu-na aa re-para epa pirua nipuna agaa pagesa.
40 Goa pisa pare Marta-re kogono adaapu pua nimuna nape eta managolata pirisa. Goa pisa rabu Marta nipu Yesu piri-para pua agaa misa: Aa Mudu, nina aakimi ni gimaade-ga neme padane eta iru pi-ga go kone madaare ake kone sali pae? Ni epa raba mina neme lakela sa.
41 Goa sa pare Aa Mudumi nipu-para agaa gupa lakesa: Marta, ni odo pia. Neme kone adaapu sua nena robaa-para ari-yapa pea. Nere oyae rayo madaa kone sae.
42 Goa pea pare neme kone padane sape. Go nena aki Maria-me mulalo pia yaere niaame rutu nalamina sa.

11

Yesumi beten lape-rupa moge riaasa (Mat 6.9-13; 7.7-11)

1 Yapi medame Yesu nipu su meda-nane beten lala pirisa. Orope beten aba lo kiritinaloare nipuna disaipel aa medame nipu goa lakesa: Aa Mudu, neme niaare beten lape-rupa mogeape. Abade Jon-me nipuna disaipel aanu mogeasaya-rupa neme page niaa mogeape sa.
2 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Beten lape agaa teme raburi nimimi gupa tapape sa:

O Aapa, Nena biri oro yaalo ora epe-rupa ina.
Nena Surube Su epena.
3 Abia go yapi padane madaare niaana eta giaina.
4 Niaana wae yaenu mea rubaina-ga niaame page aba wae kone saapiraina onaanuna kone mea rubalima.
Neme niaa kedaame omape yae ko natina.

5 Yesumi goa loa sana nipuna disaipel aanu gupa lakesa: Gore nimi medamere ribaa ruma rumana pua nimina adami aa agaa gupa mealimi: Adami aa, neme ni bret ipa repo giaina pua te.
6 Nina adami aa meda pora kimisu pamua reame omoa nina ada-para epa pia. Goa pea pare neme kalape eta dia ya te.
7 Goa te raburi mo ada ru-nane pia adami aame gupa tea: Neme ni radaa pi kogono nagiape. Pora gaape ora poa loko aba tua nina nogo naakinu raapu aba patawa tea. Neme rekoa oyae mada nagialua tea.
8 Goa tea rabu neme ake pali ya? Neme nimi lagialo: Gore mo aame ne nipuna adami onaanu bret nagialia-daare ne yala napote pare ne pirua agaa lakete. Agaa pa amaa yaate-pulu nipu rekoa nena ia yaenu gialia.
9 Go remaana re neme nimi lagialo: Gore nimimi Gote-para beten go-rupa tapape. Goa palimiri nipumi nimi oyae su gialia. Nimimi oyae asapalimiri nimimi mada

adasaalimi. Nimimi pora gaape tu piralimiri Gote-me pora gaape mada epa lobalia.

10 Onaanumi Gote-para beten temere gore oyae mada mealimi. Onaanu oyae asapalimiri nimumi oyae mada adasaalimi. Onaanumi pora gaape talimiri gore Gote-me nimu-para pora ora lobalia.

11 Gore nimina naaki nogonumi nimipara ena meda gialepa teme-daare paaka wae meda mea kateme ya?

12 Dia-ga mo naakimi yaa Aapa meda gi tea-daare betamu meda mea kateme ya? Dia, mada nakateme.

13 Gore nimi wae aanu pimi pare nimina naaki-para epe yaenu katemede. Goa pemede-ga waru pagalepa. Niaana so yaapara pia Aapamere onaanumi beten temedaare Holi Spirit gialua sa.

Yesu Belsebul raapu kogono pea simi
(Mat 12.22-30; Mak 3.20-27)

14 Wae remome aa medana agaa mamaraasa rabu Yesumi go remo mea rubisa. Go rabu go aa-na agaa lapaasa. Goa pua onaa rayome kone adaapu sua pogolasaasimi.

15 Goa pisa rabu onaa medalomame lalo: Wae remonuna aa mudu Belsebul-mi Yesu puri kata rabu mea rubaaya simi.

16 Goa simi rabu aa medalomame Yesu ko tulalo pisimi-pulu Yesumi napiaa kogono meda pinaloa adamona simi.

17 Pare Yesumi nimuna kone adokaru mua nimu gupa lakesa: Adaa kagure medapara piri onaanu rugulala paawa yada palimiri go adaa rururi ora o yalimi. Go page ada medana aaraalu rugulala paliare go aaraalu mada nakibuma piralimi.

18 Gore Satan-me nipuna surube onaanuri marugulala paalia yaalore nipuna puri page akea pua epe-rupa salia ya? Mada Dia, pare nimimi wae remonuna mudu Belsebul-na purimi mea rubaayo teme.

19 Neme go purimi mea rubaayo temedaare gore nimina naakinu madaare akea pua neme nimuna remonu mea rubaayo pae? Nimina naakinuna wae remo radonu mea rubaayo pare nimimi ora agaa nalaeme.

20 Dia-ga Gote-na purimi ni puri gisa-pulu go wae remonu mea rubaayo. Goa pepulu Gote-na Surube Su nimi piri-para aba epaade sa.

21 Gore puri pane aa medame etaa ripinua nipuna ada-para surubaliare gore nipuna oyae rayo epe-rupa pa salia.

22 Goa palia pare puri waru pane aa rado apo aana ada-para ipua tuare maoyaalia. Goa puare apo aana etaa-para rai napipara go surubape yae paake noa tema aa medalomanu-para surubape yae ruma katea sa.

23 Onaa rayo nina adami onaa napitimidaare gore nina iaa pimi. Onaa rayome ni raapu oyae nakiritemere gore nimumi raapara mea ratu rubalimi sa.

Wae remo wala ipisa
(Mat 12.43-45)

24 Gore wae remome aa meda gimaliare gore nipu su kaapu ne-para kitu pirape su asapulalo pea. Gore nipumi go su epe meda na-adoare nipumi lalo: Abade nina pirisude ada-para wala palua tea.

25 Goa pea-daa nipu pua nipuna abana ada-para wala pua adea rabu nimumi puluma kia pepena pua waria piralimi.

26 Goa adea raburi wala ora wae remo 7-pela medaloma pua lamu misa. Goa puare nimu rayo mo ada ru-nane pua odobaawa pimi. Goa peme rabu abade mo aa nipuri wae-rupa pirisa pare wala abia rayo piruaeme-pulu go aa abia ora waerupa meda pia sa.

Pedo waru pua pirape kone

27 Yesumi onaa adaapu kirata pirinaloa agaa gupa lakesa: Go rabu nimina rikiraana piri ona padaneme agaa gupa sa: Gore abade ne madua adu gisade ona nipu padanemere pedo waru pina sa.

28 Goa sa pare Yesumi gupa sa: Ora lae pare onaame Gote-na epe agaa wala pagoa ratalimi onaanumiri gore ora pedo pina sa.

Onaa medalomame napiaa kogono adamona paina simi
(Mat 12.38-42; Mak 8.12)

29 Onaa adaapu pa epa kiritaba pirina nimu gupa lakesa: Abia go yapi di rabu pimi onaanuri ora wae onaa pimi. Nimumi napiaa kogono meda adamona teme pare neme go-rupa kogono meda nawatoa. Dia, pare Jona nipuna napiaa kogono pisade go padane mea waatoa sa.

30 Abade Jona Gote-na agaa lakene aa pirina mo Ninive su-para piri onaanumi Gote-na puri pane kogono adesimi. Abia go rabu page ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si Gote-me go onaanumi adenalo napiaa kogono palia rabu adalimi sa.

31 Oropere Gote-me onaanuna koso lape di madaare no re-nane ona mudu padaneme rekoa abia piri onaanu nimuna wae yae madaa koso lape agaa lagialia. Gore go oname abade Solomon-na epe agaa mana pagola pisa-pulu nipu su rayona aane-nane pamisa. Goa pisa pare nimina rikiraana pia yaeme apo Solomon-na kone ora maoge yaaya. Goa pea pare onaanumi nipuna agaa napageme.

32 Gote-me onaanuna koso lape agaa di madaare gore Ninive su onaanumi rekoa

go abia piri onaanumiri Joname agaa lakesa-daa nimumi kone perekeasimi. Goa pisimi-pulu nimi madaa koso lape agaa mada lagialimi. Goa palia pare abia nimina rikiraana piri aame Jona maoge yaaya sa.

To yoganena paa madaa agaa lakesa (Mat 5.15; 6.22-23)

33 Yesumi wala lalo: Onaanumi lam ewoa go lam baket rolo-para nasalemede sa. Dia, pare nipumi mudianaloa onaanumi go paa adoa ada ru-nane epa odobalimi.

34 Nena iniri nena yoganena paa lam-rupa roaaya. Gore nena ini epeaaliare gore nena to yogane rayo paa rulatabea. Pare nena ini o yaliare gore nena to yogane rayo ribaa yabalia sa.

35 Gore nena robaa-para ia paa wala ribaa yalia waru adalepape.

36 Gore nena to rayo-para paa paliare kalae-nanedaa page ribaa nayaabalia. Go rabu lam-na paa ne madaa pirata ipuladerupa nena to yogane-para paa gupa rulatabalia sa.

Farisi aanu rekena agaa tisaanuri waea pisimi

(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 20.45-47)

37 Yesumi go agaa aba naloa Farisi aa medame nipuna ada-para eta nola ipu sa. Goa sa rabu mo aa nipuna ada-para pua eta nala pirisa.

38 Gore Yesumi eta nolalo ki naradepeapulu mo Farisi aame adoa nipumi kone adaapu isa.

39 Goa pisa rabu Aa Mudumi nipu gupa lakesa: Gore nimi Farisi aanuri nimimi plet kap-nuna yogane radepeteme. Goa pea pare nimimi plet kap-nuna ru-parare naradepeteme. Goa pea pare nimina robaa-para oyae adaapu saapirape kone su pupitagi nape kone page apo rulatabea-daa sa.

40 Nimiri maeyae aanu pimi. Gote-me onaana to yogane waria nipuna robaare nawarisa pae?

41 Pare nimina plet kap-nupara saapiri yaenu medalomame naraa onaanu katapape. Goa palimi rabu nimi epe-rupa piralimi sa.

42 Pare Farisi aanu nimi waru adalepape. Nimi yabia meda-para rakia-para padi raani medaloma-para warea go oge yae page Gote medaloma kateme. Goa peme pare nimimi epe-rupa sape kone-para Gote madaa kone rulape kone-para gimeme. Pare nimimi go kone sua mogea nagimalimiri gore epeaalia.

43 Nimi Farisi aanu nimimi waru adalepape. Nimi lotu ada ru-nane pua riri-nane pirape siaa madaa raaname apo omeme-daa. Go page nimi kiritae maket ada-para pua onaanumi nimi-para abi piralepape teme-daa raaname omeme.

44 Nimiri waru adalepape. Nimina kone gupa: Nimi pa matmat-rupaga gore pa onaanumi na-adoare rekena lusua rabuaemede.

45 Go rabu rekena agaana tisaa medame gupa sa: Tisaa, neme goa loa niaa-para ero agaa niaa mariaaye.

46 Yesumi lalo: Nimi rekena agaana tisaanuri waru adalepape. Nimimi kedaa pi yae onaanuna masaa-nane mea mariaaeme. Goa peme pare nimu riape-rupa maarea pare go kedaa pi yae rinalo nimimi raba meape kone naimi.

47 Nimimiri waru adalepape. Nimina akuanumiri Gote-na agaa lakene aanu tisimiya. Goa pisimi pare nimimi go akuanuna rogaape apedaa wariaawa pepena epe-rupa paeme.

48 Goa peme rabu nimimi nimina akuanuna wae pisimide kone niminaawa raaname omeme. Nimina akuanumi Gote-na agaa lakene aanu tu maomaawa rogaasimi-para nimimi nimuna matmat wariaawa pepena paeme.

49 Go madaare Gote-me epe makuaae kone sua lalo: Neme nina agaa lakene aanu page aposel kogono aanu page nimu piripara penaato. Goa palua pare nimumi go aa medaloma tu maomaawa medaloma kedaa pi yae kateme.

50 Goa sa-pulu go pimi onaanuri abade mo Gote-na agaa lakene aanu tu maomasimi madaa abia page ora kedaa adaape mealimi.

51 Aba Gote-me su yaa warinaloa mo aa Abel tu mao-mama ipua Sekaraia epe tu maomasimi rabu page kedaa adaape mealimi. Go aare Gote-na ada ru-nane pirisa rabu aana reke-para Gote-na epe pirape ada lapona rikiraana tu maomasimi. Gore neme nimi lagialo: Abade Gote-na aanu tisimide kogonona kedaare abia go piri onaanu nimimi rialimi.

52 Nimiri rekena agaa tisaanu-ga nimimi waru adalepape. Nimimi kone makuaae meapena pora lobape ki nimimi riti peme. Goa peme pare nimina odobatalo pora gaape nalobeme. Go page onaa meda odobainalo page kone naimi pare nimimi pora gaape garulaeme.

53 Yesumi go su gimisa rabu mo rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu-para Yesu madaa wae ero agaa loa nipu madaa agaa rado rado misimi.

54 Nimumi agaa loa nipu ko tulalo pisimi-pulu nipu agaa adaapu agaa misimi. Nipumi pa yada tea-daare nimumi nipu koso madaa mea aditalo pisimi.

12

Makirae konere waru adalepape
(Mat 10.26-27)

1 Onaanu ora adaapupe kiritaawa rulatabaawa medana aa madaa ata pisimi rabu Yesumi nipuna disaipel aanu-para agaa aba gupa sa: Nimi go Farisi aanuna bret ma-adaa yaape yis-ri waru adalepape. Neme nimuna makirae agaa madaa lalo.

2 Oyae rayo rigitabaaya yaere oropere amaa salia. Go page oyae rayo kudiri pu iare oropere penaame waatea.

3 Goa pea-pulu agaa rayo ribaane-para simiyaade agaare onaanumi epe paa-para pirua pagalimi. Gore agaa medaloma pawasi ru-para pirua simiyaadere so rudu madaa aawa lamonealimi sa.

Onaame Gote madaa paala omamina
(Mat 10.28-31)

4 Nina adami onaanu nimiri gupa lagiano: Onaanumi to yogane talimi-daare paalame naomalepape. Goa puare orope nimumi yada meda mada napalimi.

5 Nimi paala omape onaa nimi lagiano. Gote madaa paala waru omalepape. Nipumi onaa tu maomaawa orope repena sulaa-para mada mea lopalia. Gore neme nimi lagialo. Go aa padane madaa paalame omalepape.

6 Nimimi ademe mone 2 toea-rupa yaa magata supu kabeme. Pare Gote-me yaa oge go-rupa madaare kone narugulaaya.

7 Nipumi nimina aalu iri rayo aba dipita. Gore nimimi paala naomeme-ga nimimi ogege kabape yaa-rupana yoto maoge yaeme.

Ni Yesuna ruru yaade lapere palaa naomamina
(Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Gore neme nimi lagialo. Onaa rayo pa onaanuna ini agaa madaa nina bi laketemere gore ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si neme page Gote-na ensel-nuna ini agaa madaa go onaanuna bi laketoa.

9 Goa palua pare onaa rayome onaana ini agaa madaa ni masaa rilalimiri gore Gote-na ensel-na ini agaa madaa Onaa Raapu Pirape Aa-na Si neme nimu masaa rilalua.

10 Onaa rayome Onaa Raapu Pirape Aa-na Si madaa wae agaa teme-daare gore Gote-me go onaana wae yae mada mea rubalia. Goa palia pare onaa rayome Holi Spirit madaa ero agaa teme-daare Gote-me go onaana wae yae namea rubalia.

11 Gore nimumi nimi lotu ada-para mea pua namba wan gavman page adaare aa mudunumi page koso pagenalo mea palimi. Go rabu nimimi paalame naomoa kone adaapu nasalepape. Gore niaame agaa akepu abutema yapae niaame agaa akepu laketema yapae kone nasalepape.

12 Gore nimimi lape agaare Holi Spirit-mi nimina kone-para mapiraalia.

Amope maeyae aa mudu madaa saa agaa lakesa

13 Go rabu go pirisimi onaana rikiraana piri aa medame gupa sa: Tisaa-ya, Aapana moae yaenu mo ameame rumaawa gina. Neme rumaawa ni gina neme lakela sa.

14 Goa sa pare Yesumi nipu goa lakesa: Ake ya? Ni nimina koso pagape aa-para nimina oyae rumaape aa-para ni-daa dia.

15 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Nimimi waru adoa surubalepape. Nimimi epame omape kone gimalepa. Aa medame nipu oyae adaapu salia-daare nipumi go yaenu madaa epe pirape kone mada namealia.

16 Go rabu Yesumi nimu-para saa agaa meda gupa sa: Amope medana epe su adaapu i-para maapu eta oyae adaapu opoa nape ta.

17 Go raburi go amo ne aa nipuna kone-para gupa isa: Abiare mo eta medaloma kirita sape adaare dia yaade-ga neme ake palua pae kone isa.

18 Gore nipumi kone gupa isa: Neme goa palua. Neme nina eta sape adanu kilipia ada ora adaape medaloma palua. Goa puare nina wit-na ini-para mo eta rayo go adanu-para mea kirita salua sa.

19 Goa palua kone salo: Go aa nipuna epe yae rayore saapirano maali adaapumi popalia pare epe-rupa piralua. Goa pea-ga abiare neme kitu pirua eta ipa nala puare pedo pu piralua kone isa:

20 Go kone isa pare Gote-me nipu lakesa: Nere maeyae aa sa. Abia go ribaa ne omaliga abade nena mea kiritae saede oyaenuri aapimi meali ya?

21 Go rabu Yesumi agaa gupa lo kiritisa: Onaanumi epe oyae adaapu salimiri apo maeyae aa-na kone mogeteme. Goa palimi pare nimu Gote-na ini agaa-para naraa onaa pimi sa.

Gote madaa kone rulaatepape
(Mat 6.25-34)

22 Go rabu Yesumi nipuna disaipel aanu gupa lakesa: Go remaa madaa kone mealepa. Niaame ake nalima palo epe-rupa piralima palo kone adaapu nasalepape. Go page nimimi niaare yogane madaa ake maraalima palo kone adaapu nasalepape.

23 Gore epe-rupa pirua yogane surubalima eta nape yae-para mamina maraapepara go madaa kone adaapu nasalepape.

24 Nimimi yaanuri adalepape. Nimumi onaana kone namogeaawa nape repena ini napoa eta namea kiriteme. Nimuna eta

kiritape ada page na-aaya. Dia, pare Gote-me nimu raba mua eta kata. Gore nimi onaamere mo yaanu ora rabuaniaaeme.

25 Nimina onaa medame go oyae madaa kone adaapu salia-daare gore nipuna maali ogesi-daa wala adaalupu mada yolo pitia yapae?

26 Dia-ga gore nimimi oge eta yaenu nasurubeme-ga nimimi pa yae medaloma madaa kone adaapu nasalepape.

27 Nimimi plaua ini adalepape. Nimumiri mamina waritalo kalaipu kogono napeme. Dia, pare pagalepa. Abade mo amope Solomon-mere nipuna pepena rayo pisa pare mo plaua ininumi nipuna pepena maoge yaaya.

28 Gore Gote-me mo su amaa ripu maopaawa nipuna pepena paaya. Goa pea pare go ripunu ekeraa-nanere nimumi poa repena sulaa-para iralimi. Goa pua nimimi go ripu maoge yateme-pulu Gote-me nimina maraape mamina gua nimi waru surubalia. Go kone adaapu saleme rabu nimina kone rulapere ora ogepu saapiruaeme.

29 Goa pea-ga nimimi nape yae madaa kone adaapu nasalepape. Go page niaa ake nalima palo kone nasalepape.

30 Gore go su amaa pirua kone narulae onaanumi go yaenu rayo asapeme. Pare Aapame nimina kone gupa imilo aba makuaaya.

31 Nimimi Gote-na Surube Su madaa kone rulaatepape. Goa palimi rabu mo oyaenu page mada gialia sa.

Yaa-para epe yaenu mea kirita sape kone
(Mat 6.19-21)

32 Nimi oge sipsip menasinu nimimi paala naomalepape. Nimina Aapame nipuna Surube Su gulalo pedo pu pia.

33 Goa pea-ga nimina oyae rayore nimumi kabenaloa mone-re mo onaa naraanu katapape. Goa palimiri nimina mone paus ora puri pane sua so yaa-para epe yaenu mada kirita salimina. Goa pua so yaa-para i yaere naetapalia. Go page so yaa-parare paake ne aame page namealia. Go page so yaa-parare alurai-para daalinu-para nimumi page go yae nanalimi.

34 Gore nimimi epe yaenu kiritaeme-parare nimina kone page go-para agu pea sa.

Kogono naakinu managolae remaa
(Mat 24.42-44)

35 Nimina mamina aako leteme marudu yatapape. Goa pua lam wadunua managolaawa piralepape.

36 Nimi go-rupa piralepape sa: Kogono naakinuri nimuna aa adaa ado piralemede-rupa piralepape. Go surube aare nipu mo ona rumaatalo eta yaweme-para adola palia. Goa pea-ga mo kogono naakinu ado pimi. Nipu ipua pora gaape epa taliare kogono naakinumi pora gaape aipapulu mada lobalimi.

37 Go adaa aame epa adalia rabu nipuna kogono naakinumi u napatua adaba pitimi. Go rabu go kogono naakinuri pedo pu pitimi. Pagalepa. Go aa adaame raaname omoa mamina aako leteme marudu yawa nimu reke madaa mapiraalia Goa puare nipuna eta epa katea.

38 Gore nipu ora ruma rumana epalia palo yaa kuta mupaa rekalade rabu epalia palo marea pare nimi u napatalimi. Goa pea-pulu nipumi go kogono naakinu madaa ora pedo waru palia.

39 Nimi go agaa pagalepa. Gore adana aaraame paake ne aa nipuna ada opalialo kone sua napataalia pare pa pitia. Go rabu mo paake ne aa epalia mada naodobalia.

40 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Si nimimi naniminaawa pa piralimi rabu epalia. Goa pea-ga nimimi page waru ado pitapape sa.

Epe kogono naaki-para wae kogono naaki laapona remaa
(Mat 24.45-51)

41 Go rabu Pita-me goa sa: Aa Mudu, neme go lae agaare niaa-para agu lae pae pa onaanu rayo-para lae ya?

42 Gore Aa Mudumi lalo: Gore epe kogono pua epe kone i naakiri aapi ya? Go naakiri nipuna aa adaame ada piri onaanu surubenalo kogono katea. Go naakimiri onaa medaloma nimuna eta rumaainalo mapiraalia

43 Orope aa adaa ada-para wala ipua mo kogono naakimi lakesa-rupa kogono pina adaliare nipu madaa raaname omalia.

44 Neme nimi ora lagialo. Go rabu aa adaame nipu oyae rayo su surubenalo aa mudu mapiraalia

45 Yapare mo kogono naakimi kone gupa mada salia: Nina aa adaare abi aipapulu naepalia kone salo. Goa kone sua nipumi kogono naaki nogo medaloma tua eta no ipa bia noa nipu maeyaalia.

46 Kogono naakimi goa pu pirua aa adaa abi naepea kone su epe-rupa nasuruba pitia. Goa palia rabu nipuna aa adaa oro meda aipapulu epalia. Ipuare rai mua mo kogono naaki nipu waru tua nipu kogono waru nasurube naakinu raapu mea rubalia.

47 Mo kogono naakimiri mo nipuna aa adaana kone adea pare nipumi aa adaana kogono napaliare aa adaame ora puri waru paboa aipuyame talia.

48 Pare mo kogono naakimi nipuna aa
adaana kone na-adoa yapare wae kedaa ko-
gono pinaloa aa adaame ogepusi aipuyame
talia. Gore onaanu kone oyae adaapu
palimiri nimumi page oyae adaapu wala
mada abuteme. Goa pea-ga onaanu ora
kone oyae adaapu muaemere nimumi ora
oyae adaapu medaloma page abuteme sa.

Yesu madaare onaanu rugulala pasimi (Mat 10.34-36)

49 Neme go su amaa ipisuri repena
marata ipisu. Goa pea-ga go repenare abi
rena kone salo sa.

50 Neme kedaa pi baptais rado nona pi
mealua pare nina robaa-para kedaa waru
pia.

51 Gore nimimiri niri go su amaa piri
onaa epe-rupa mapiraatalo ipisu kone imi
pae? Neme go su amaa epe-rupa pirape
kone namea ipisu. Dia, pare onaana ru-
runu marugulata ipisu.

52 Abia page orope page onaa supu
padane ada-para pitimiri nimu rugulala
paawa piralimi. Goa pua aa repomere mo
aa laapo-para iaa aulalimi. Goa pua mo aa
laapomere mo aa repo-para iaa aulalipi.

53 Go rabu aaraame nipuna naakinu
raapu yada kepeaalia. Goa pua naakin-
umi nimuna aaraa-para iaa aulalimi. Go
page agimiri nipuna wanenu raapu yada
kepealipi-pulu wanenumi nimuna aginu
madaa iaa aulalimi. Ayaa medalomame
nipuna naakina ore madaa yada kepealia-
pulu go orenumi nimuna aayaanu madaa
iaa aulalimi sa.

Wae kedaa riape di waru adalepape (Mat 16.2-3)

54 Yesumi go onaanu-para page lakesa:
Nimi naare pabala aaya-nane moae meda
rekalaina ademe rabu aipapulu nimimi yai
epolalo pia teme. Gore ora teme rabu yai
ora mada epea.

55 Go page no re-nane puri pane po ripu
epea rabu ademere abia pani pia teme.
Gore ora teme rabu naare reade.

56 Nimiri makirae onaanu pimi. Nim-
imi yaa-para su lapona robore waru ado
kiriteme. Goa peme pare nimimi abia go
di rabu palia yaere na-amakuaaeme sa.

Ne aditalo paliade aa raapu agaa epe-rupa tapape (Mat 5.25-26)

57 Gore nimimi oyae ademe rabu nimimi
akolo waru na-ado reke peme?

58 Aa medame ne koso laawa aditalo
palia-daare nipi pena pora-nia pulaawa
nipina agaa maredepo yaawa pulupape.
Goa napaliri nipumi ne mo koso page aa
piri-para mea palia. Gore koso pagape
aamere etaa rini aanu mea katea. Go rabu
etaa rini aanumiri mo kalabus ada-para
mea mapatalimi.

59 Goa pea-ga neme ne lagialo: Ne mo kal-
abus ada-para aipapulu mada naesepeal-
imi pare aba ripia oge yago aba abulaina
sa.

13

Onaame kone naperekeyo saliare gore nipu wae su-para palia

1 Go raburi onaa medaloma pirua Yesu-
para Galili su-para piri aanu madaa remaa
lakesimi. Go aanumiri nimumi Gote madaa
mena yaapi oyae raapu aana reke madaa
irisimi rabu Pailat-me nimu tu maomasa.

2 Gore Yesumi nimu-para agaa gupa
lakesa: Nipumi Galili aanu gupa tu
maomasa-pulu nimimi Galili su-para piri
onaa medalomana pupitagi nape kone
maoge yasimi kone imi pae?

3 Neme ora nimi lagialo. Ora dia-ga nimi
rayo pupitagi nape kone naperekealimiri
nimu omesimi-rupa agu omalimi.

4 Gore abade Siloam su-para piri aa 18-
pela nimuna remaa napageme pae? Nimu
kogono pua aana-me warini adaalu ada
meda nimu madaa lopoa tu maomasa. Goa
pisa-pulu nimumi mo Jerusalem su-para
piri onaa medalomana pupitagi nape kone
maoge yaasimi kone imi pae?

5 Dia-ga nimi waru lagialo. Nimina
pupitagi nape kone nagimoa kone
naperekealimiri nimi rayo go-rupa wae
su-para agu palimi sa.

Repena meda ini namadita madaa remaa

6 Gore Yesumi saa agaa meda gupa sa:
Aa medame nipuna wain maapu rikiraana
repena fik poasa. Orope nipu nape ini
medaloma etea pame adama ipisa pare
naetesa.

7 Goa pisa raburi nipumi mo maapu su-
rube aa gupa lakesa: Abiare maali repome
go maapu-para repena ini etana pame as-
apula epawa pare naetana. Go repena po
rubape. Go repename mo suna ipa pa noa
maoyariana sa.

8 Mo maapu surube aame agaa gupa
lakesa: Aa adaa, abia go maali pandanere
pa aainawa. Gore nipuna pitaa re-para
aawa piriri pua gawa menana i mea awo
pabalua.

9 Wala go ma-alimi ini madialiare epe tea
pare namadialiare gore po rubaina sa.

Kitu Pirape Yapi di rabu Yesumi ona medana yaina maepeaasa

10 Kitu Pirape Yapi di meda rabu Yesumi
lotu ada ru-nane aawa agaa mogeasa.

11 Go-para ona meda pirisa ona nipu
madaa wae remo meda pirisa. Gore ro-
mome mo ona nipuri yaina maali 18-pela

patisa rabu mo upege pi oname nipuna masaa mada namaridulaasa.
12 Yesumi go ona adoare gupa yaasa: Go ona, nena yainare aba mea rubaarude.
13 Nipumi mo onana aalu madaa ki isa rabu aipapulu mode oname masaa maridulawa reka aasa. Go rabu oname Gote-na bi minasaasa.
14 Go raburi Kitu Pirape Yapi di yaade. Goa pea-ga Yesumi go onana yaina maepeaainaloa mo lotu ada surube aa mudumi ratu yawesa. Goa pisa rabu aa mudumi onaanu gupa lakesa: Gore kogono pape diri yapi 6-pela ia. Nimimi yaina maperekeaina kone salimi-daare kogono pape di rabu ipulupape. Pare go kone salimiri Kitu Pirape Yapi rabu napulupape.
15 Go raburi Aa Mudumi nipu gupa abusa: Nere makirae agaa ne aa yaade. Nimiri Kitu Pirape Yapi rabu nimina gawa mena-para donki mena-para gonumi ipa nenalo ada-para pua esepeatalo peme.
16 Goa peme pare go onare nipu akua Abraham-na wane pia pare Satan-me maali 18-pela ru-para nipu rogaasa. Goa pea-pulu Kitu Pirape Yapi orome nipuna yaina naesepealua yapae?
17 Nipumi goa sa rabu nipuna iaanumi yala posimi. Goa pea pare onaanumi nipuna epe yae rayo madaa raaname waru omesimi.

Repena mastet madaa saa agaa loa bret madaa yaape yis-na agaa lakesa
(Mat 13.31-32; Mak 4.30-32)

18 Yesumi gupa lakesa: Gote-na Surube Suri ake madaa meano ya? Ake madaa mealua-daa epeaalia ya?
19 Go piane lano: Oge repena mastet ini-rupaga aa medame go ini mua nipuna maapu-para poasa. Gore orope opoa sana adaa repena nona piane opalia. Go rabu yaanuri go repenana palaa madaa nimu ada waria piralimi.
20 Gore Yesumi wala sa: Neme Gote-na Surube Su madaare ake lagiano ya?
21 Gupa lagiano: Gore bret ma-adaa yaape yis-rupa ona medame go yis mua palaawa ipa repo raapu adaa pe-para mea morope sa. Go palaawa ora adaa yalia. Gorupare Gote-na Surube Su adaa yalia rabu onaanu adaapu pitimi sa.

Oge pora gaape
(Mat 7.13-14,21-23)

22 Yesumi adaa adaare-para page oge adaare-nini page pamisa. Go rabu nipumi onaa medaloma agaa mogeaa-mama pua nipu Jerusalem su-para polalo pisa.
23 Go rabu aa medame nipu agaa misa: Aa adaaya, gore Gote-me onaa ogepusi oro yaalo kagaa piraama laama mapuaalia ya? Go rabu Yesumi nimu goa lakesa:
24 Abia nimimi oge pora gaape-para ora odobata polalo pulupape. Neme nimi lagialo. Onaa adaapu go pora gaape-para odobatalo palimi pare mada dia.
25 Orope mo ada surube aame rekoa ada pora gaape po salia. Goa palia rabu nimi amaa-nane epa rekaawa pora gaape tua gupa teme: Aa adaa, niaa epomona pora loba teme. Go rabu nipumi nimi-para gupa lagialia: Nimi na-adawade-ga aa-para pirua epame palo ni maarea tea.
26 Go rabu nimimi nipu gupa laketeme: Niaare abade ne raapu ipa no eta namade teme. Neme abade niaana adaare-para ipua niaa agaa page lagiade.
27 Pare nipumi nimi gupa lagialia: Nimiri aa-para pirua epame palo gore ni maarea tea. Nimi rayo pupitagi noae onaanu pimiga nimi rayo ni piri gimoa pulupa tea.
28 Gore Abraham-para Aisak-para Jekop-para Gote-na agaa lakene aa rayo-para nimumiri Gote-na Surube Su-para pitimi. Goa pua nimimi nimu adalimi pare nimi amaa-nane mapiraalia Go rabu nimimi abulu regepe noa re lo piralimi.
29 Go rabu onaanuri naare opala-nane page naare pabala-nane page re lapone page epalimi. Go rayore Gote-na reke madaa eta no piralimi.
30 Go rabu abia aapu-nane pimi onaa medaloma riri-nane pua aba mudu piralimi. Go page abia mudu onaa medaloma pimiri go rabu nimu ora orope aapu-nane piralimi sa.

Yesu Jerusalem suna re sa
(Mat 23.37-39)

31 Oge-daa pirua Farisi aanu medaloma Yesu piri-para ipua agaa lakesimi: Aa mudu Herot-me ne tu maomaatalo pia-ga neme go su gimoa su rado-para pu simi.
32 Gore Yesumi nimu goa lakesa: Nimimi go kira yanana si-para gupa pua laketapape: Abia-para ekeraa lapore neme go wae remonu mea ruboa yaina ome onaanu maperekeyatalo pi. Goa pua kogono repome nina kogono dia yalia-ga pua laketapape sa.
33 Go rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Pare abia ekeraa rudane ni pamualua. Goa pua Jerusalem su-para padane-para nimumi Gote-na agaa lakene aa mada tu maomalimina.
34 Go rabu Yesumi lalo: Jerusalem supara piri onaanu-ya. Nimimi Gote-na agaa lakene aanu tu maomaeme. Gote-me mea rapae onaanu page aana-me temede. Ora rana adaapu go su-para piri onaa rayo nina kimi mea kiritaawa upitalo pe. Gore yaa kuta kebome nipuna sinu popaa rolo-para mea kirita mapiraatade-rupa upiaatalo pe pare nimimi ni gimemede.

35 Pagalepa. Gote-me nimina su Jerusalem su-para aba gimoaaya. Nimimi ni abia na-adalimi pare orope ni mada adalimi. Nimimi mada adalimi pare aba gupa teme: Aa Mudu-na bi mea ipisana aare nipu ora puri mina teme sa.

Yesumi to pabopae aa meda maepeaasa

14

1 Kitu Pirape Yapi di meda rabu Yesu nipu Farisi aanuna aa mudu medana ada-para eta nola pisa. Goa pisa raburi onaanumi nipu ora waru adaba pirisimi.

2 Go rabu ki aa lapo pabopae aa medare nipu mo Yesu piri-para ipisa.

3 Yesumi go aa odoa sana mo rekena agaa tisaanu-para mo Farisi aanu-para agaa gupa misa: Niaana rekena agaa madaare Kitu Pirape Yapi di rabu yaina ome aa mada maperekeaina yapae dia yapae?

4 Goa sa pare nimu agaa nane pa pirisimi. Goa pisimi raburi Yesumi mo aa mua nipuna yaina maepeaawa nipuna adaa penaasa.

5 Goa puare nipumi nimu lakesa: Aa padanemere nipuna mena gawa ipa naaku-para lopaliare nimimi Kitu Pirape Yapi di rabu amaa-nane nayola salimi ya?

6 Goa sa pare nimumi go agaa mada naabusimi.

Aa medame nipuna kone rabuaniaaliare epe ta

7 Yesumi eta nala pirisa rabu aa medaloma aba riri-nane reke madaa agu piritalo pisimi rabu Yesumi goa adesa-pulu nipumi saa agaame nimu gupa lakesa:

8 Gore aa medame nimi ona rumaape eta yawe-para yaateare aba riri-nane i reke madaa napua piralepape. Dia-ga mo ne yaateade aame adaa bi ia page aa mudu meda go-pare epa pira tea rabu pua pirua agaa pagaina.

9 Go rabu mo ne yaateade aame gupa epa lagialia: Neme go riri-nane ia rekere mo aa mudu kala tea. Go rabu ne ora yala adaape poloa nipuna reke minarepaawa masaanane popali.

10 Goa pea pare aa medame eta nola epape tea raburi reke masaa-nane pua piralepape. Go raburi mo ne yaata aame ne epa adoa gupa lagialia: Adami aaya tea. Nere go riri-nane epa pira tea. Go rabu mo ne raapu eta no piralimi aanumi ne adaa bi gialimi.

11 Gore onaa rayome nimuna bi minasaatalo palimiri orope nipu yala poloa oge aa pitia. Goa pea pare onaa rayome nimuna kone rabuaniaalimiri go onaare nimuna bi minasaalia.

12 Go rabu Yesumi nipu eta nola epapa laade aa gupa lakesa: Neme eta waima yawali raburi nena adami onaanu-para amenu-para rurunu-para nena su medanu mone adaapu imi onaanu-para rayo nayaalape. Dia-ga nimumi ne yaateme rabu nimuna ada-para eta nainaloare nena eta abuteme.

13 Dia, pare neme eta waima yawaliri gore onaa naraanu-para ke wae onaanu-para ini rabuni onaanu-para eta nenalo yaatapape.

14 Go onaanumiri nena eta mada naabuteme pare nimu puri waru mealimi. Orope Gote-me epe onaanu matmat-para marekaliade di rabu Gote-me abutea sa.

Eta waima adaape yawe madaa saa agaa lakesa
(Mat 22.1-10)

15 Yesu go agaa lakesa rabu reke madaa pirua eta nisade aa medame Yesu gupa lakesa: Onaanumi Gote-na Surube Su-para ru-nane pua nipuna reke madaa pirua eta nalimi-daare nimuri pedo pedo pu piralimi sa.

16 Pare nipumi saa agaa gupa lakesa: Aa medame eta adaape yawolalo pisa rabu onaa adaapupe-para eta nola ipulupape lo lakesa.

17 Gore eta nape di rudu sa rabu nipumi kogono naakinu mearepaawa mo eta nenalo yaasade aanu ipulupa lo pua laketapa sa. Eta rayo aba managola kiritaarima tapape sa.

18 Pare mo onaa padane padane laatapu nimumi pa agaa loa mada napalima simi. Aa medame agaa gupa sa: Nina emaapu meda kabawa-ga ni go adola palua sa. Goa pe-pulu ni ora odo pia abia mada napalima.

19 Gore aa medame agaa gupa lakesa: Nina mena gawa 10-pela kabawa-pulu adia kuta-para mea pulu. Go kogono abia ia-daa odo pia sa.

20 Gore aa medame agaa gupa lakesa: Abia ni ona pena go rumaato-pulu ni mada napalipa sa.

21 Go raburi mo kogono naaki nipu wala pua nipu aa mudu laketa pisa. Go rabu mo aa adaame ratu yawoa nipuna kogono naaki goa lakesa: Mogo adaare-para pua pora-nia page aipapulu pua onaanu mealepa sa. Goa puare neme naraanu-para ke wae onaanu-para ini rabuni onaanu-para nimu rayo nina ada ru-nane lamua epape sa.

22 Orope go kogono naakimi ipua lalo: Aa adaa, nena agaa aba pamu lawade pare reke medaloma pa pu pa ia sa.

23 Go rabu aa mudumi kogono naaki gupa lakesa: Ne pua adaa pora kepaa-nini pua mo maapu pora kepaa-nini page puare nina ada ora rulatabena onaa rayo ora lamua epape sa.

24 Neme ne lagialo. Abade onaa rayo
neme yalawade onaanumiri naa eta ora
ogesi page mada nanalimi sa.

Aa medame Yesu rata mea palimiri
abana kone gimoa pulupape
(Mat 10.37-38)

25 Onaa adaapupe Yesu raapu pamisimi
rabu nipu pereke tua nimu agaa gupa
lakesa:
26 Gore onaa rayo ni rata mea epalimiri
gore nimumi nimuna ama aapanu-para
ore-para nogo naakinu-para ame baaninu-
para nipuna kone-para ora gimoa epalimi.
Goa pua nimu naa disaipel onaanu piral-
imi.
27 Onaa rayome repena polopea waru
mea rua ni rata mea epaliami-daare gore
ora nina disaipel onaa piralimi.

28 Nimina onaa medame ada adaalupe
meda palua kone saliare nipu pirua go ada
mada pu kiritalua palo waru pirua koneme
niminaalia.
29 Goa napalia-daare nipumi ada pa pua
napu kiritalia rabu onaame nipu giri laal-
imi. Akolo ya? Kone waru nasua ada pame
pea-pulu giri laalimi.
30 Go rabu nimumi lalo: Go aamere mopo
ada pea pare nipumi go ada mada napu
kiritalia teme.

31 Gore aa mudu medame aa mudu rado
meda raapu yada pula polalo palia-daare
nipumi kone waru niminaa piralia. Gore
nipuna yada pape aanuri 10,000-pela pimi
pare mo aa meda nipuna yada pape aanu
20,000-pela mea epalia. Goa pea-pulu nipu
mada ratalia kone sua gimalia.
32 Gore mo aa mudu nipumi mada
naratalua kone salia-daare gore nipumi
agaa lo maayaape aanu aa mudu meda piri-
para mea penaatea. Goa pua niaa yada
gimoa epe-rupa pirapana laketa penaatea.

33 Apo remaana re madaare Yesumi gupa
lakesa: Nimina rikiraana onaa medame
epe kogono pape kone nasua nipuna oyae
rayo-para masaa narilaliare go aare nina
disaipel onaa-rupa mada napiralimi sa.

Aipa sol-na remaa
(Mat 5.13; Mak 9.50)

34 Apo epe kogono napu piralimiri ora
wae aipa sol-rupa piralimi. Aipare ora epe
yae aaya pare mo aipa-na rede dia yalia
rabu niaame ake pua nipuna epe rede wala
mapalima pae?
35 Go piane aipare maapu-para poae yae
page mada namaopaalia. Goa pua mena
gawana i re-para mea imi page madaa
namaopaalia. Onaa rayome go agaana re
niminaaba piralimiri waru pagalepape sa.

15

Mena sipsip alupae remaa
(Mat 18.12-14)

1 Oro medare takis mi aa adaapu-para ri-
abo onaanu medaloma Yesuna agaa pago-
lalo epa kiritaawa pirisimi.
2 Pirisimi rabu Farisi aanu-para rekena
agaana tisaanu-parame ratu yawe agaa
gupa simi: Go aamere wae aanu raapu
pirua eta nala simi.
3 Goa simi raburi Yesumi nimu-para saa
agaa meda gupa lakesa:
4 Gore nimina rikiraana aa medame sip-
sip 100-pela punalia pare go sipsip mena
padane alupalia. Goa palia raburi mo 99-
pela su meda-para eta nalaina punini aame
mo padane alupariaade asapa amaa puare
mada pua mealia.
5 Gore nipumi ora pua adasaawa muare
nipuna pasaa madaa mea rua pedo pua ria
epalia.
6 Goa pua nipuna ada-para epa opa-
palia rabu nipuna adami aanu-para nipuna
ada padane-para ae aanu-para ipulupa tea.
Nimu epa kirita pirinaloa nipumi nimu goa
laketea: Nimiri ni raapu pedo pu piramin
aapa tea. Nina sipsip meda alupaaria pare
neme asapaa-mama pua adasaawa meawa
tea.
7 Neme go saa agaana re wala nimi
lagialo: Onaa adaapumi gupa 99-pela
ora epe-rupa pirua wala kone pu robaa
wala meda mada naperekealimi-pulu so
yaa-para nimumi raaname omeme. Goa
peme pare wae aa padane-mame kone
perekealia rabu so yaa-para raana pia ora
waru palimi sa.

Mone alupaena saa agaa

8 Gore ona medame mone ini 10-pela
salia pare padane ma-alupalia rabu nipu
ake pali ya? Gore nipumi lam wadunua
ada-para waru aasa asapa amaa pua
adaasa mealia.
9 Nipumi aba adasaawa muare nipuna
adami onaanu-para ada padane-para ae
onaanu-para ipulupa tea. Nimu epa kirita
pirinaloa nimu gupa laketea: Nimiri ni
raapu pedo pedo pamin aapa tea. Nina
mone-re padane alupaaria pare neme wala
asapua meawa tea.
10 Neme nimi-para go remaana re lagialo:
Gote-na ensel-numi wae aa padane kone
perekealia rabu pedo waru palimi sa.

Aa ogege aame aaraa gimina saa agaa

11 Yesumi wala lalo: Aa medame naaki
lapo madu ia.
12 Gore laapo pa naakimi Aapa yaaloa
lalo: Nena moae oyaenuri rumaawa nina
giali-rupare abi gi sa. Go raburi aaraame

oyae rayo rumaawa mo nipuna naaki laapo kasa.
13 Gore mo naaki nipuna rumaa kane oyaeyaede rayo kabenaloa mone mubisa. Goa puare su adaalu-para pisa. Goa puare nipu su adaalu meda-para pua pirisa. Goa pua nipuna monedere nipuna pupitagi noa aba yolo rubebe pisa rabu dia sa.
14 Goa puare nipuna mone oyaeyaede rayo pa rubebe pisa raburi orope go supara reae ada meda pabesa. Go rabu nipu oyae ogesi-daa abuna meda naisa.
15 Goa pisa raburi nipu go su-para ae aa meda piri-para kogono asapula pisa. Go aame kogono muare mena surubainalo go kogono mea kasa.
16 Mo menanu nimuri besaa abu nisimi rabu robaa mataalo go naakimi menana eta nalua kone isa. Goa pisa pare pa aa medame page eta nakasimi.
17 Goa pisa raburi nipuna kone aba nimi-naawa gupa kone isa: Nina Aapana kogono naaki rayona eta adaapu suaayaade kone isa. Gore ni go ada su-para aaware ora reame ni go omalo-daa kone isa.
18 Neme go su gimoa nina Aapa piri wala palua kone isa. Gore neme Aapa yaaloa gupa pua toa kone isa: Gote-na ini agaa madaa page nena ini agaa madaa page neme pupitagi no pirisude toa kone isa.
19 Abiare ni epe naaki-daa dia-ga nina si pi nalape toa kone isa. Niri pa nena kogono naaki-rupa mapiraaina toa kone isa.
20 Goa kone suare nipu rekoa aaraa piri wala polalo pisa.

Goa pisa pare nipu su adaalu-para pena ipulaina aaraame aba adesa. Go rabu aaraa nipuna robaa-para odo ora waru omesa. Goa pua aaraa nipu aloma puare mo si pua upipalae sua nunu sipi.
21 Go rabu mo naakimi Aapa yaaloa neme Gote madaa page ne-para page pupitagi nape aa-rupa pirawade. Niri neme nena si pi-daa nalape. Niri epe naaki-daa dia.
22 Goa sa pare aaraame nipuna kogono naaki yaaloa goa lakesa: Nimimi ora epede set adaalu mea ipua epa yamatepa. Goa pua nipuna ki madaa rini meda mea mapiraatepa. Goa pua aariti page mea maraatepa.
23 Goa pua epe midi waru ae gawa menana si mea ipua tu yawatepa. Gore niaame eta yawoa noa epe kone sua pedo pedo waru pamin aapa.
24 Gore nina naakiri aba omana kone isude pare wala epa pia. Abare ora alupariaade pare wala go adasaato-daa. Go rabu nimumi pedo waru pu pirua eta no pirisimi.
25 Goa pisa pare nipuna mupaa naakiri maapu-nane pirisa. Orope nipu wala adaa ipua re-para opapaawa rabialo-para mata-para pagesa.
26 Pagesa rabu nipumi kogono naaki meda yaaloa agaa misa: Apo ada-parare nimu ake peme pae?
27 Mo kogono naakimi nipu lakesa: Nena ame ada wala epa yaade rabu nena Aapame gawa waru aayaade tu yawea. Gore mo naaki aba alupasade wala nena ada-para epe-rupa epa pia-daa pedo peme.
28 Goa sa raburi mo naaki mupaa nipu ratu yawoa nipu ru-nane napua odobasa. Goa pisa raburi nipuna aaraa amaa-nane epenaloa saa ora ru-nane banalo ogesa.
29 Goa sa pare mupaame aaraa gupa lakesa: Paga. Maali adaapumiri ni nena kogono adini naaki-rupa pirua nena kogono pasude. Neme nena agaa rana padane-daa narasisude. Goa pede pare neme ake giae ya? Gore neme pa meme menasi meda gula pisi yaalore naa adami aanu raapu pedo pu pirua mada yawo nola pisima pare goa napiside.
30 Pare go nena naakimiri nena yaenu rayo wae onanu madaa apo rubebe pisa. Wala epaana rabu page nipu odome omoa gawa epe yae apo tu yawaaride sa.
31 Go rabu aaraame nipu-para agaa gupa lakesa: Go naaki-ya. Oro yaalo yaalo nere saana apo pipa-daa. Goa pea-ga naa oyae rayore ora nena yaade.
32 Goa pea pare abia niaame eta yawoa pedo pamin aapa. Go nena amere aba omana kone ide-ga abiare wala go epe-rupa go epaana-daa. Gore ora alupasade pare abiare wala epaana-daa sa.

16

Surube aa medame rome rudu maredepo yaena saa agaa

1 Yesumi nipuna disaipel aanu gupa lakesa: Aa mudu meda nipuna mone oyae surubape aa meda mapirisa. Go rabu aa medaloma mo aa mudu piri ipua agaa meda gupa epa lakesimi: Nena mone oyae surubape aamere nena oyaeyae mea mabebolaria simi.
2 Go raburi mo oyae surube aa nipupara ipu loa lakesa: Nemere yada paena tame-ga ake pae? Nemere nina oyae rayo surubeaede-ga oyae pua dipia sa. Goa puare nere nina oyae wala nasurubaina sa.
3 Gore mo kogono aa nipuna konere gupa: nemere ake palua pae kone isa. Aa adaame abia ni ratulalo pia. Goa pea-ga neme su awape kogono wala meda papere neme pa onaanu meda-para eta oyae gialepa lapere yalame omalua kone isa.
4 Pare neme ora goa palua kone isa: Goa paluare nina kogono mada mea rataliade

rabu adami onaanumi nimuna ada-para epe-rupa mada palua kone isa.
5 Pirua kone gupa isa mo surubape aame nipuna aa mudu yago i onaanuri padane padane lo yaasa. Go raburi nipu piri ipisimi. Gore aa padanere nipu aba epenaloa mo mone surube aame nipu agaa misa: Nina aa muduna yagore neme akepu mea ya?
6 Gore nipumi lalo: Wabala repenare 100 dram misude sa. Go rabu surube aame nipu gupa lakesa: Neme go yago tape pepare abia meano ne pa aipapulu pirua yago 50 dram abulape sa.
7 Orope aa meda epenaloa mo oyae surubape aame nipu agaa misa: Nena yagore akepu raapo ya? Gore nipumi lalo: Neme wit-na iniri bek 100 misu sa. Go rabu nipu goa lakesa: Neme go yagona pepare i-ga gore neme medaloma gimoa 80 bek abulape sa.
8 Gore go surube aame su amaa kone sua go-rupa kogono pisa. Goa pisa-pulu oropere mo aa mudumi makirae surube aa-na bi minasaasa. Gore pa su amaa piri onaanu nimumi yago madaa kogono puare aakone sua peme. Goa pua nimumi epe paa-para piri onaanu makiraawa nimuna kogono peme-rupa maoge yaeme sa.
9 Go rabu Yesumi wala goa sa: Gore neme nimi lagialo. Go suna mone mu surube aanuri nimina adami onaanu raapu piralepape. Goa pua mone dia yalia raburi nimi oro yaalo pirape ada-para epe-rupa mada piralimi.
10 Oge oyaesinu kanaloa onaa rayome waru epe-rupa surubalimi-daare gore adaa oyaenu page nimumi waru surubalimi. Gorupa page onaa rayome oge oyaenu epea napaliare oyae adaa page epeana palia
11 Nimimi go su amaa pirua go su amaa ia yae waru nasurubaemere nimimi ora adaa yae mada nasurubalimi.
12 Go page nimimi onaa medana oyae waru nasurubalimiri aapimi nimina meape oyae mada gialia ya?
13 Kogono naaki meda nipumi aa laapona kogono mada napalia. Dia-ga nipumi aa meda epe kone masalaawa meda ratu yaawa nipumi meda madaare ora raaname omoa-ga medare gimape kone salia. Nimimiri Gote-para mone kogono lapo rata raana raapu mada napalimi.

Yesumi agaa meda lakesa

14 Mo Farisi aanuri ora mone madaa raaname omoa Yesuna agaa rayo pagesimi rabu nipu-para ero agaa simi.
15 Goa simi raburi Yesumi nimu gupa lakesa: Nimina kogono pa pua onaanuna ini agaa madaa epe-rupa piritalo makiraeme. Nimimi goa peme pare Gote-me nimina robaa-para adea. Onaanumi pa oyae madaa pedo peme pare Gote-na ini agaa madaare go yae ora ramea sa.
16 Gore Gote-na agaa lakene aanuna agaa-para Moses-na rekena agaa-para go lapore Jon namadisa rabu page pagesimi. Pare mo Jon madita yapina ipuare abia page Gote-na Surube Su madaa Epe Agaa su rayo-para aba pageme. Goa peme-pulu onaanu rayo Gote-na kepo ru-nane odobatalo peme.
17 Gore su yaa lapo ora aipapulu mada dia yalia pare rekena agaana rugisi-daa page ora mada nadia yaalia sa.
18 Aa rayome ore gimoa rado rumaalimidaare ona paake yone aa pitimi. Go page aa rayome rasini ona rumaalimi-daare nimu ona paake yone aa-rupa pitimi sa.

Amo ne aa mudu-para Lasarus lapona remaa

19 Abade amo ne aa meda pirua nipumi oro yaalo epe kane mamina agu maraawa epe mamina page yamoa epe epe eta agu no aasa.
20 Gore nipuna ada pora gaape resi-para aa naraa meda Lasarus nimumi ria ipisimi. Go aa-na to madaare rere putipe pirisa.
21 Gore Lasarus nipumi mo amo ne aana ada reke rolo-para lope oyae eta ebo asapu nolalo pirisa. Goa pisa rabu yana medaloma ipua mo nipuna rere epa pete pete pua sala pisimi.
22 Gore orope mo Lasara nipu omenaloa yaa madaa ensel-numi go aa-na wasupa mea ria pua Abraham raapu so yaa-para mapiraasimi. Orope mode amope nipu page omesa rabu rogaasimi.
23 Gore nipu wae naaku-para pua pirua nipu radaa adaape nisa. Goa pisa rabu nipumi ora so-pare Abraham adasaasa rabu Lasarus raapu pirisa.
24 Go adasaasa rabu mo amo ne aame gupa yaasa: Aapa Abraham. Neme ni odome omape sa. Neme Lasarus wala epenaloa nipuna ki maalame ipa pataawa nina eke madaa epa saina. Goa pua nina eke madaa ogesi kogorena sa. Neme go repena sulaa-para radaa ora adaape nalo sa.
25 Goa sa rabu Abraham-me gupa sa: Nina naaki. Neme kone narugulape. Abade su amaare ne epe-rupa pirua epe epe yaenu agu meade pare Lasarus-ri no su amaa pirua wae yaenu mu pirisa. Goa pisade pare abia go-para nipu epe-rupa pirina ne wala wae-rupa apo piruaye-daa sa.
26 Gore yae meda page gupa apo ia-daa sa: Apone pimi aanu-para one pima aanuna rikiraanare Gote-me adaa kuba meda

apo isana-daa sa. Goa pisana-pulu niaa-para nimi-para padane-para mada nakibu mapiralima sa.

27 Go rabu mo amope aame gupa ogesa: Aapa, neme Lasarus su amaa wala penaaloa nina Aapana ada-para laketa penaala sa.

28 Nina ame supu pimi-ga Lasaaraame nimu puri pane agaa laketa penaaloa nimu page go radaa no piruape su-para mada epalimilo lalo sa.

29 Go raburi Abraham-me lalo: Nena amenuri Moses-na agaa remaa-para Gotena agaa lakene aanuna agaa pagenawa sa.

30 Go rabu mo amope aame Abraham-para lalo: Aapa Abraham dia. Go-rupare mada napagalimi pare aba ome aa meda wala matmat madaa rekoa pua laketeare gore mada pagalimi. Go raburi paala omoa kone mada perekealimi sa.

31 Goa sa pare Abraham-me nipu lakesa: Gore Moses-na agaa-para Gote-na agaa lakene aanuna agaa napagalimiri aa meda matmat madaa wala rekoa penaaloa go aame pua tea agaa madaa kone narulalimi sa.

17

Wae koneme kone rulae yae maoyaaya (Mat 18.6-7,21-22; Mak 9.42)

1 Go raburi Yesumi nipuna disaipel aanu gupa lakesa: Pa epaliade oyaeyae wae yae rayomere onaanu pupitagi manaalia. Goa palia pare onaa medame go pupitagi nape yae palia-daare nipu madaa odo waru pea sa.

2 Gore onaa medame oge nogo naakinuna kone rulae yae mabebolalia-daare gore waru adalepape. Goa palimi-daare nimuna maa-para adaa aana madu mudiaawa ipa ini-para mea lopalimiri ora o ta sa.

3 Go kone namogealimi-daare nimi waru adoa piralepape lalo sa.

4 Gore yapi padane madaare nipumi nepara rana 7-pela waea palia pare nipu wala ipua ne-para ni odo pia loare kone perekealia. Goa tea-daare nipuna wae yae rana 7-pela mea rubape sa.

Yesumi kone rulae kone madaa agaa lakesa

5 Aposel aanumi Aa Mudu gupa lakesimi: Neme niaana kone rulaere ora waru maadaa yape simi.

6 Go rabu Aa Mudumi nimu gupa lakesa: Gore nimina kone rulae konere go oge yamo ini-rupa yalia go repena gupa mada laketeme: Nena pita rasua no ipa solwara masaana pua aape te-daare go repename nena agaa pagoa goa mada palia sa.

7 Yesumi wala lalo: Gore nimi padanemere nimina kogono naaki medame maapu-para su awoa page mena sipsip punita teme. Goa pua nipu kogono gimoa ada-para epalia raburi neme go naaki aipapulu nena eta mea naa te ya?

8 Gore dia-ga neme nipu gupa lakete: Naa eta aba mea rumaa te. Goa puare nena mamina marudupu yamoa neme eta aba no pirano pa ado pira te. Ni aba no kiritanoloa orope ne naina te.

9 Gore nena kogono naakimiri nena agaa pagalia-daa ora pi mada te ya? Mada dia nipu kogono napua eta page nanaade.

10 Goa palia-ga nimimi page Gote-me lagi yaenu rayo pu kiritua gupa tapape: Niaare pa kogono naakinu pima. Goa pua niaame oyae pemare ora niaana kogono pema tapape sa.

Yesu yakimi ti aa 10-pela maepeaasa

11 Yesu nipu Jerusalem su-para pora-nia puare Samaria Galili su lapona robo rikiraana pamisa.

12-13 Nipu oge adaare meda-para pamisa rabu yakimi ti aa 10-pela nimu pora madaasimi. Go rabu nimu ogesi-daa mopara rekoa puri paloa gupa yaasimi: Yesu, ne aa adaa-ga niaa madaa odome omape simi.

14 Gore Yesumi nimu adoa gupa lakesa: Nimina yoganere mo Gote-na miru irae aanu pua mea waatapa. Goa sa-pulu nimu pisimi rabu nimuna rerenu kaapu yoa ora rayo epe simi.

15 Go rabu aa padane nipuna yogane wala epe sa adesa-pulu nipu Yesu piri-para wala puare Gote-na bi minasaasa.

16 Yesu piri-para pua Yesuna kibu re-para aipapulu lopoa nipu-para ora pi sa. Go aare nipu Samaria adaare-para pirisa.

17 Yesu nipumi go aa adoa gupa sa: Nemere aa 10-pelana yaina maperekeaaru-ga aa 9-pelare aa-para puame pae?

18 Go pora kimisu aa padanere wala Gote-para ora pi lo laketa epaana. Go aa medaloma aa-para pimi pae?

19 Go rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Nere abade kone rulaari-pulu nena yaina epeade-ga rekoa adaa pu sa.

Gote-na Surube Su-na di orope epalia (Mat 24.23-28,37-41)

20 Gore Farisi aanumi Yesu gupa agaa misimi: Gote-na Surube Su-na di aa-rabu epalia yapae simi? Go raburi Yesumi nimu gupa lakesa: Gote-na Surube Su epaliade di raburi nimina pa oyaenu mada na-adalimi.

21 Onaanumi Gote-na Surube Su-na diri mogo-nane ia-ga adalepa pi-daa mada nateme pare Gote-na Surube yaere aba epa ia.

22 Go rabu Yesumi nipuna disaipel aanu
lakesa: Orope epaliade di rabu nimimi
kone gupa salimi: Onaa Raapu Pirape Aa-
na Siri yapi padanere niaame aipapulu abi
adamona teme. Pare nimimi mada na-
adalimi.
23 Gore nimina rikiraana pimi onaa
medalomame nimi gupa lagialimi:
Adalepa. Mo-nane nipu mo aaya-daa.
Go-rupa lagialimi pare nimuna agaa
naratalepape.
24 So yaa-para ari-yapa pili pili popeade-
rupa Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina di
aipapulu go-rupa epalia.
25 Goa palua pare neme kedaa adaapu
aba rialua rabu go abia go pimi onaanumi
ni madaa masaa rilalimi sa.
26 Gore abade mo Noa pirina pirisimide-
rupa abia ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si
madaa page gupa palimi:
27 Noa pirisa rabu onaanu pirua nimumi
eta ipa bia nama pu ona rumaama pu pua
mo Noa nipu ipunu-para pua odobasa rabu
page paa-mama pu pirisimi. Go rabu ipa
adaape roa sana onaa rayo tabesa.
28 Lot pirisa rabu page padane-rupa
pisimi. Nipu pirisa rabu onaanumi ipa
no eta no oyae kaboa rumaama puaawa
emaapu poa ada wari goa pisimi.
29 Pare go aa Lot-me Sodom su gimoa pisa
raburi ora go yapimi so yaa-para i repena
sulaa page aana meda pugu pi yae lapore
yai nona piane su amaa madu lopesa. Goa
pua go su ada onaa rayo rabisa.
30 Apo pisade-rupare Onaa Raapu Pirape
Aa-na Si nina di penaame waatoa raburi
gupa wala pu piralimi sa.
31 Go di raburi onaanu nimina ada amaa-
nane piralimiri gore nimina oyaenu ada ru-
nane ina mada namula palimi. Go page
onaanu nimuna maapu-para pitimiri gore
nimu ada-para oyae wala namula palimi.
32 Nimimi Lot-na oreme pereke tua oyae
adesade remaa waru niminaatepape.
33 Gore onaa rayome nimuna yogane
surubolalo palimiri nimuna wasupa page
alupalia. Goa palia pare onaa rayome
nimuna yogane gimoare nimu oro yaalo pa
pitimi.
34 Neme nimi lagialo: Go ribaare aa laapo
padane reke madaa patalipi pare Gote-me
medare mua medare pa pata ina gimalia.
35 Go rabu ona laapome eta wariape
kogono palipi pare Gote-me meda mua
medare pa pirina gimalia.
36 Gore aa laapo maapu-para kogono
palipi pare Gote-me aa medare mua aa
meda gimalia sa.
37 Go rabu disaipel aanumi agaa gupa
misimi: Aa Mudu-ya. Goare aa-para palia
yapae simi. Gore Yesumi nimu gupa lakesa:
Paga, mo ome onaana ro pa rogaabaayare
yaa itaayama epa kiritaawa ruaeme-pare
sa.

18

Ona wasaana koso pagena saa agaa

1 Go rabu Yesumi nimu saa agaa meda
mogeasa. Go agaana re-re beten nagi-
malepape lo lakesa. Yesumi lalo:
2 Taun meda-parare koso page aa meda
pirisa. Go koso page aamere Gote madaa
paalame naomoa onaanu madaa page kone
waru namapiraasa.
3 Gore ona wasaa medare go adaare-
para pirua oro yaalo koso page aa piri-para
ipua gupa epa lakelala pisa: Nina iaame
ni madaa waea pea-ga koso pagali rabu ni
raba meape sa.
4 Aba ripia go koso page aame naraba
mulalo pisa pare orope nipuna robaa-para
gupa kone isa: Nemere Gote page paala
napea onaanu page paalame naome.
5 Goa pea pare go ona wasaame ni komo
mapaaya-ga nipu koso madaa raba mealua
kone isa. Gore goa-daa napaluare nipu oro
yaalo koso madaa agu epalia rabu orope ni
ora waru komo palia kone isa.
6 Go rabu Aa Mudumi gupa sa: Nimimi go
koso page wae aana konere waru adalepa
sa.
7 Gore Gote nipuna onaanumiri nipu-
para oro yaalo ribaa aebo page nipu yaaloa
re lo pimi. Goa pea pare Gote-me nimuna
koso madaa epe-rupa naraba mealia ya?
Nipumi ado piraama piraama pua abi
naraba mealia yapae?
8 Nipumi nimi aipapulu epe-rupa raba
mua beten pagalia. Goa pea pare oropere
ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epalua rabu
su amaa piralimide onaanumi kone rulal-
imi yapae?

Takis mi aanu-para Farisi aanu-para saa agaa lakesa

9-10 Gore onaa medaloma ora wae on-
aanu kone isimi. Goa pisimi-pulu Yesumi
saa agaa gupa lakesa: Aa laapome beten
talo lotu ada-para pisipi. Aa medare Farisi
aa yaade. Aa medare mone takis mi aa
yaade.
11 Farisi aare nipu agu raapo rekaawa
beten gupa sa: O Gote, niri pa aa radonu-
rupa napi-daa neme ne-para ora pi lalo.
Nimumi oyae paake no ona rasini mu goa
peme pare niri nimu-rupa napi. Go page
abia mo mone takis mi aa go aaya-daa niri
nipu-rupa napi-daa ora pi lalo.
12 Gore sarara rayona ru-para yapi
laapome eta madaa niti pua gimede. Gore
neme oyae rayo medalomare rugulua ne
ode gede.
13 Goa sa pare mo mone takis mi aare
mo-para yola moneaawa nipumi beten sa

rabu yala po sa-pulu na-adasaasa. Dia, pare nipuna aako rupitua beten gupa sa: O Gote, niri ora wae aa ya-pulu neme ni madaa odome omape sa.

14 Yesumi lalo: Neme nimi lagialo. Go takis mi aare nipuna ada-para wala pisa rabu Gote-na ini agaana nipu redepo ne aa-rupa pirisa. Pare mo Farisi aare pisa rabu redepo ne aa-rupa napirisa. Onaa rayome nimuna bi minasaalimi-daare Goteme go onaa rabuaniaalia. Pare onaa rayome Gote-na ini agaana nimuna bi rabuaniaalimi-daare go onaana biri Goteme minasaalia sa.

Yesumi oge naaki nogonu agaa mana kasa
(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

15 Go rabu onaa medaloma nimuna yonupara i nogo naaki nimu Yesu piri lamua ipisimi. Yesumi nipuna kimi aalu madaa oraainalo mea ipisimi. Goa pisimi pare disaipel aanumi go kone adesimi rabu nimupara ape simi.

16 Goa simi pare Yesumi mo nogo naakinu re-para ipulupa loa lalo: Nimimi apo nogo naakinuri ni piri epenatapa. Gotena Surube Su-para go piane nogo naaki adalimi.

17 Pagalepa. Onaa rayome Gote-na Surube Su go oge nogo naaki-rupa namu piralimiri ora mada na-adalimi sa.

Amope aa meda madaa remaa lakesa
(Mat 19.16-30; Mak 10.17-31)

18 Juda aa mudu medame Yesu agaa gupa misa: Epe tisaa-ya. Neme oro yaalo kagaa piraama laama pope konere ake pua mealua yapae?

19 Gore Yesumi nipu agaa gupa misa: Niri akeane epe aa lae ya? Gote padanere ora epe ta.

20 Nimiri rekena agaa aba pagemede. Neme ona paake nayolape. Onaa meda natu maomape. Neme paake nanape. Neme aa meda-para yaa agaa nalape. Nena ama Aapana bi minasaa agaa waru pagape sa.

21 Gore aa mudumi lalo: Aba ni oge naaki rabu page abia go rabu page neme rekena agaa rayo waru pagoa rate sa.

22 Yesumi go agaa pagoa nipu goa lakesa: Ora lae pare ne apo agaana pora padane nakuriti: Nena oyae madaa me mone-re onaa naraanu pua rumaa kalape. Goa pali raburi so yaa-para nena epe yoto rado ora pua meali. Goa puare ni rata mea ipu sa.

23 Gore mo aa mudumi go agaa pagoa nipuna robaa-para kedaame ora waru omesa. Akolo ya? Nipu oyae adaapu isapulu.

24 Yesumi nipuna kedaa pi kone adoa lalo: Amope onaanuri oyae adaapu imipulu Gote-na Surube Su-para polalore kalai peme.

25 Gore mena kamel-me noi kego nona piane-para palia-daare kalai waru palia. Gore ora kalai kogono yapare amopenu Gote-na Surube Su adola polalore apo agaare maoge yaaya.

26 Onaanumi go agaa pagoa nimumi lalo: Go laede oro yaalo kagaa pirape kone wasupare aapimi mada mealia yapae simi.

27 Yesumi lalo: Go-rupa piralimi-daare onaanumi mada napalia kone i yaere Goteme mada palia sa.

28 Gore Pita-me lalo: Paga. Niaame ne rata mea epolalo niaana oyaenu-para adanu-para aba gima epa amaa sa.

29-30 Yesumi nimu goa lakesa: E, yapare nimi lagialo: Onaa rayome Gote-na Surube Su kone madaa rulaawa nimuna su adaarenu-para onaanu-para amenu-para ama aapa lapo nu-para nogo naakinu-para gimoa epalimi-daare gore abia gore yoto waru mealimi. Goa pua orope kagaa di rabu page Gote-me oro yaalo kagaa pirape kone kalo abutea sa.

Yesu nipu omoa wala rekalua lo rana repopa lakesa
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

31 Yesumi nipuna 12-pela disaipel aanu mo-para agu raapo mea puare nipumi lalo: Abiare niaa Jerusalem su-para baina. Go su-parare abade Gote-na agaa lakene aanumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si madaa lakeloa pepa madaa tisimide agaare gore ora yaluame pia.

32 Go su-parare nimumi ni pa ruru radonu lamu kateme. Goa pua nimumi ni madaa giri laawa ero agaa loa sope rapialimi.

33 Goa pua nimumi ni repena unimi kudu tuare mada tu maomalimi. Goa palimi pare wala yapi repo dia naloa wala rekalua sa.

34 Go agaa lakesa pare disaipel aanu nimumi go saa agaana re naniminaasimi.

Yesumi oyae ogene aa medana ini maepeaasa
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

35 Yesu Jeriko su-para pisa rabu ini rabuni aa meda pora aane-nane pirua onaanu-para mone ogeyo pirala pisa.

36 Gore nipumi onaa adaapupe epeme remaa pagesa-pulu nipumi onaa medaloma agaa gupa misa: Gore apo onaanumi ake teme pae?

37 Gore nipu goa lakesimi: Nasaret adapara aede Yesu epea tame simi.

38 Gore nipumi puri paloa gupa yaasa: Yesu, nere Devit-na si yaade. Neme ni madaa odome omape sa.

39 Gupa yaasa rabu aba riri-nane pisimide onaanumi nipu-para ape gupa simi: Nena agaa loraa simi. Pare nipumi agaa wala ora puri paloa yaasa: Nere Devitna si-ga neme ni odome omape sa.
40 Go rabu Yesu nipu pa aawa nimu lakesa: Apo aare ni piri lamua ipulupa sa. Nipu re-para ipisa raburi Yesumi nipu agaa misa:
41 Neme nere ake pano kone sae? Nipumi lalo: Aa Adaa, nina ini maepeaape sa.
42 Go rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Nena inimi oyae ada. Neme kone rulaaripulu nena ini maepeaato sa.
43 Goa sa rabu aipapulu nipuna inimi oyae adesa. Goa pua nipumi Yesu rata mea pua Gote-na bi minasaasa. Onaanumi page goa adoa Gote-na bi minasaasimi.

19

Sakius-na remaa

1-2 Yesu nipu Jeriko su-nane pisa rabu aa meda nipuna biri Sakius nipu go-para pirisa. Go aare takis mi aanuna aa mudu pirua nipu mone adaapu isa.
3 Go aamere Yesuri aapi yapae kone sua waru adolalo pisa. Goa pisa pare onaa adaapupe rekaawa maebesimi-pulu nipu ora rudu aasi yaa-pulu Yesu adaape-rupa maaresa.
4 Gore nipu aipapulu riri-nane aba pua Yesu adolalo repena meda pua rumisa. Yesu go pora-nane epalia kone sua ruma pirisa.
5 Gore Yesu nipumi mo pora-nia pua so Sakius pirisade-para adasaawa gupa lakesa: Sakius, ne aipapulu kilipia ipu. Abiare nena ada-para pirapana sa.
6 Goa sa rabu nipu aipapulu kilipia pedo pua nipuna ada-para lamua pisa.
7 Goa pisa pare onaa rayome go kone adoare ratu yawoa gupa simi: Nipuri aa wae medana ada-para patula pula simi.
8 Go rabu Sakius nipu rekaawa Aa Mudu gupa lakesa: Aa Adaa pagape, abiare nina oyae rayo rikiraana rumaawa medalomare onaa naraanu kalano. Go page abade neme makiraawa onaa medana oyae paake meala pere go yagore rana maala ode abutua sa.
9 Yesumi nipu gupa lakesa: Abiare go nena ada-para piri onaanu oro yaalo kagaa pirape kone mealimi. Ne go aa page Abraham-na ruruna si piraena.
10 Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri neme alupae onaanu asapua raba mulalo ipisu sa.

Yesumi mone meape kone madaa saa agaa lakesa
(Mat 25.14-30)

11 Nimu go agaa pago pirisimi onaanuri Yesumi saa agaa rado meda lakesa. Go rabu nipu Jerusalem su re-para pisa-pulu nimumi Gote-na Surube Su-na di aba epena kone isimi.
12 Go kone isimi rabu Yesumi nimu gupa lakesa: Epe aa mudu meda su adaalu-para polalo pisa. Go su-parare nimumi nipu aa mudu mapiraainaloa orope wala nipuna onaanu pua surubalia.
13 Gore nipu polalo pisa rabu nipuna kogono naaki 10-pela yaloare nipumi 800 kina padane padane lo rumaa kasa. Goa pua nimu gupa lakesa: Ni apo su-para piralua rabu go mone-re rome pa amaa pa amaa pu piralepape sa.
14 Pare mo nipuna ada padane-para piri onaanumi nipu gimolalo ratu waru yawesimi. Goa puare nipu aba penaaloare aa medaloma wala orope mea penaasimi. Gonu nimumi mo mudu mapiraape aanupara go aa niaana aa mudu mada napiralia simi.
15 Pare apo su-para nipu aa mudu mapiraainaloa nipuna adaa re-para wala orope ipisa. Go rabu nipumi abade mone kasade kogono naaki repaa-para aipapulu ni piri-para ipulupape lo agaa rapaasa. Nipumi nimuna ode mone-me akepu raapo saapiruaeme palo adano kone isa.
16 Gore aa medame aba ripia mone misade aare nipu ipua sa: Aa adaaya. Neme gode 800 kina giside pare neme rome pa amaa puare wala mone ode 8,000 kina meda page meawa sa.
17 Gore aa mudumi nipu gupa lakesa: Nere ora epe kogono pape naaki. Neme nina oge yaenu page waru surubaena-pulu abia neme adaare 10-pela mada surubaina sa.
18 Gore naaki laapo ipua epa lalo: Aa adaa, neme nena 800 kina rome pa amaa pisu pare wala 4,000 kina meda pa ode mea sawa sa.
19 Gore aa mudumi lalo: Epe ta-ga nere adaare supu mada surubaina sa.
20 Gore mo naaki meda ipua epa lalo: Aa adaa, nena dola padanere go-para ia-ga neme abade hankisip-mi rogaawa paga isu sa.
21 Nere ora puri pane aa ya-pulu oyae waru muaayede-daa ni paala omoa nena mone pagaa saaru. Neme onaa radonuna oyae mu pa onaa radome eta poaemedere gore neme aawa me tede sa.
22 Gore mo aa mudumi go kogono naakiri gupa lakesa. Nere ora kogono naaki wae yana. Neme go laede agaa madaa koso lape. Niri ora puri pabe aa lore neme ade pae? Pa oyae pa onaa radome saapiri gore neme mealode lae? Eta pa onaa radome poaere awalode lae?

23 Goa paena-ga neme nina mone-re
abade mo mone kiritape ada-para nasaari
pae? Goa pula pisi yaalore ni wala ipuare
ode medaloma raapu epa mula pawa-ga
akeane gupa napaari pae?
24 Go rabu nipumi mo epa rekasimide
onaanu-para gupa lakesa: Nimimi go
saapirana mone 800 kina-re mua mo 4,000
kina saapimi naaki mea kata pa tea.
25 Goa sa rabu mo onaame nipu lakesimi:
Aa adaa, nipuri 8,000 kina ode aba go sana-
daa simi.
26 Gore nipumi lalo: Pagalepa. Onaa ray-
ome oyae saapitimi-daare neme medaloma
wala katoa sa. Yapare onaa medalomame
oyae waru nasaapitimi-daare go nimuna
saapimi oge yaenu page wala mealua sa.
27 Pare nina iaanuri ni nimuna aa mudu
napirina kone imi-ga go onaanuri go-pare
mea ipua nina ini agaa mada epa tu mao-
matepape sa.

Yesu Jerusalem su-para aa mudu-rupa pisa

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Jon 12.12-19)

28 Yesu nipumi go agaa loare Jerusalem
su-para pora-nia aba pisa.
29 Nipu Betepasi su robo ru-nane puare
Betani adaare-para pisa rabu nipu Rudu
Oliv re-para pisa. Goa puare nipuna dis-
aipel aa laapo aba penaasa.
30 Go aa lapo-para gupa lakesa: Nipiri
mogo adaare mo-nane aaya-para pulu-
pape. Go-para puare mena donki mena si-
daa aa meda nipuna masaana abi napirina
ope pua koloa mea ipulupape.
31 Gore aa medame go mena donki
akeane nipimi iti esepealepa teare nipimi
agaa gupa laketapape: Aa Adaana kogono
ia-daa mula pulupape la tapape sa.
32 Yesumi nipu lapo mea rapaasa raburi
mo nipumi lakesa-rupa oyae rayo gupa
adesipi.
33 Nipumi mo donki mena ope kolala
pirina mo donki menana aaraanumi nipu
gupa lakesimi: Ake pea-daa nipimi go
donki mena si kolapatepe pae simi.
34 Nipumi lalo: Aa Adaana kogono ia-daa
pipa sipi.
35 Gore nipumi mo donki mena si Yesu
piri mea ipisipi rabu nimuna mamina
meda mo donki mena madaa madu isipi.
Goa pua Yesu nipu mo mena donki mena
masaana mapiraasipi.
36 Gore nipu mo donki mena masaana
piraama pisa rabu onaa rayo nimuna
mamina-nu pora-nia saapisimi.
37 Nipu Oliv Rudu-nane pe pora rugu-
laniaawa re-para ipisa rabu nipuna dis-
aipel onaa adaapumi pedo pisimi. Ni-
mumi abade mo napiaa kogono adesimi-
pulu nimumi puri paloa Gote-para ora pi
loa nipuna bi minasaama pu yaasa laa-
mama pu pisimi.
38 Go rabu nimumi gupa yaasimi: Aa
Mudu-na bi mea epe aa muduna bi mi-
nasaamina simi. Gote so yaa madaa epe-
rupa piana adaa bi kalamina simi.
39 Go rabu Farisi aanu medalomare
mo onaanu raapu pisimi. Go aanumi
Yesu-para gupa lakesimi: Tisaa-ya, nena
disaipel-nu agaa loraatepa lo lakela simi.
40 Gore Yesumi agaa gupa lakesa: Pa-
galepa. Nimuna agaa loraata peme yaalore
gore mo aana-me Gote-na bi minasaalimi
sa.

Yesumi Jerusalem su madaa re sa

41 Yesu nipu Jerusalem su re-para pisa
rabu nipumi adoa re sa.
42 Re sa rabu nipumi lalo: Go su-para piri
onaanu-ya, abia go yapi di madaa nimimi
epe-rupa pirape kone mada namealimi.
Goa pea pare nimimi na-ademe.
43 Orope yapi medame iaanumi ipua
yada kepo epa kutapuba piralimi. Goa
puare nimi mada napogola palimi.
44 Go rabu nimumi go nimina adaare
Jerusalem su-para aana kepo padane
padane lakepe rubalimi. Nimimi raba
meape di na-ademe-pulu go kepo ru-nane
piralimi onaa rayo tu maomalimi sa.

Yesumi lotu ada-para oyae ropo pape aanu ratutisa

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Jon 2.13-22)

45 Goa pua Yesu nipu lotu ada-para pua
odobaawa mo rome pape kogono pi aanu
pua ratu tisa.
46 Go rabu nipumi nimu goa lakesa: Gote
nipuna buk madaa gupa tu isa: Nina
adaare beten lape ada aayaade lo tisana.
Goa pea pare nimimi go epe kone gimoa
paake ne aanuna kaledape ada-rupa wari-
amena sa.
47 Goa pua Yesu oro yaalo lotu ada-
para onaa agaa mogeasa. Goa pisa-pulu
Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena
agaana tisaanu-para onaanuna aa mudu-
para nimu rayo kiritaawa Yesu tu mao-
maatalo yada robesimi.
48 Goa pisimi pare onaa rayome Yesuna
agaa waru pago pirisimi-pulu aa mudun-
umi go rabu mada natisimi.

20

Yesu nipu aapimi go puri gisa palo agaa misimi

(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

1 Oro meda Yesumi lotu ada ru-nane on-
aanu Epe Agaa mogeasa rabu Gote-na miru
irae aanu-para rekena agaana tisaanu-para

kone makuaae aanu-para nimu rayo Yesu nipu piri-para ipisimi.
2 Ipisimi rabu nipu gupa lakesimi: Neme niaa lagi. Nena go kogonore aapimi mogeaaria-daa neme go kogono pamu pe pae?
3 Gore Yesumi nimu-para agaa gupa lakesa: Neme page nimi agaa meda agaa mealua-ga nimimi ni lagialimina sa:
4 Jon baptais me kogonore Gote-me kasa pae pa onaanumi kasimi pae?
5 Gore nimuna kiritaawa agaa gupa simi: Niaame ake tema pae? Gore niaame Gote-me kasa tema-daare nipumi gupa tea: Nimimiri akeane Jon madaa kone narulaeme pae lagialia.
6 Gore niaame pa onaanumi kasimi tema-daare go pimi onaa rayome aana-me niaa talimi. Go pimi onaanumi Jon-re ora Gote-na agaa lakene aa kone waru rulaeme. Goa pea-ga pa onaanumi Jon kogono kasimide mada natema simi.
7 Nimumi Yesuna agaa abusimi rabu niaare Jon-na baptais kogonore aapimi kasa pae maarea simi.
8 Go rabu Yesumi nimu goa lakesa: Gore nimimi maarea lamede-ga neme go kogonore aapimi puri ni guaaya-daa pe palo nalagialua sa.

Wae onaanumi maapu surubeme remaa
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

9 Go rabu Yesumi onaanu-para saa agaa meda gupa lakesa: Aa medame nipu wain maapu poasa. Goa puare nipuna maapuri yoto meape aanumi surubenaloa nipu pora kimisu adaalu-para pisa.
10 Gore ora epe ini etesa raburi nipumi kogono aa meda maapu surubape aanu maapu-para eta ininu meaata penaasa. Goa pisa pare maapu surubape aanumi go aa ripinaawa tua wala penaasimi pare oyae nakasimi.
11 Goa pisimi-pulu mo maapuna aaraame kogono naaki meda penaasa. Goa pisa pare mo aanumi nipu page ero agaa loa nipu tua oyae nakasimi.
12 Goa puare mo aame kogono aa repo mea rapaasa. Gore maapu surubape aanumi go naaki nipu page radaa kaloa kepo amaa-nane pua tu rubisimi.
13 Goa pisimi raburi mo wain maapuna aaraame lalo: Neme ake palua ya? Gore nina epe naaki padane mea rapaluare nipuna agaa mada pagalimi kone salo sa. Goa pua nipuna si mea repasa.
14 Goa pisa pare mo maapu surubape aanumi mo nipuna naaki ipisa adesimi rabu nimumi gupa simi: Go naakimiri orope aaraana moae oyaenu mealia-ga niaame tu maomaamina simi. Goa puare go maapu niaana mada surubamina simi.
15 Gore mo naaki kepo ru-nane epenaloa nimumi tu maomaawa amaa-nane pua rubisimi. Goa pua go maapuna aaraa nipumi ake palia pae?
16 Nipumi gupa palia lo lagialo: Nipumi ipua mo maapu surubape aanu epa tu maomaawa go wain maapuri pa aanu medalomame surubenalo mea katea sa. Gore go onaanumi go Yesuna agaa pagoa nimumi lalo: Dia, nipumi goa napalia simi.
17 Goa simi rabu Yesumi nimu adaba sua lalo: Dia tame pare Gote-na buk-mi iade agaana re madaa ake teme ya? Pagalepa sa:

Kamda kogono pi aanumi aana meda mea
rubisimide.
Pare go aana-re ora epe Aa Mudu-na
aaya sa.

18 Onaa rayome go aana madaa magatabalimiri nimu ogegepu rugula tabebe palia. Go aana-me onaa meda magataboa lopaliare go aare aasatua rugula palia sa.

Sisare tagisi mone katema palo agaa misimi
(Mat 22.15-22; Mak 12.13-17)

19 Yesumi go saa agaa lakesa rabu rekena agaana tisaanu-para Gote-na miru irae aa mudunu-para nimumi niaa madaa agaa ta kone isimi. Ora go raburi nimumi nipu ripinaatalo pisimi. Goa pisimi pare onaanu madaa paala omoa gimisimi.
20 Goa puare nimumi nipu ripinaatalo waru adapaba aasimi. Goa pua go aanumi pa aa medalomana mone kanaloa makirae kone sua Yesu piri penaasimi. Nimumi Yesu agaa mulalo pisimi. Goa pua nipu ko tisimi. Goa puare mo namba wan gavmanna purimi koso pagenalo pisimi.
21 Go makirae aanumi Yesu agaa gupa lakesimi: Tisaa, nena agaare ora epe ta. Neme onaa rayo epe agaa mogeaate. Neme Gote-na pora madaa ora agaa agu mogeaaye rabu aa mudununa biri paalame naome.
22 Goa pe-ga nemere ake kone sae pae? Niaana rekena agaa madaare niaame Rom suna aa mudu Sisar-para takis kalamina yapae dia yapae simi.
23 Pare Yesumi nimuna makirae agaa madaare adokaru misa-pulu nipumi nimu lakesa:
24 mone meda ni mea waatapa. Go mone madaa pia piksa-para bi lapore aapina yapae?
25 Gore nimumi lalo: Sisar-na simi. Goa simi-pulu Yesumi nimu-para gupa lakesa: Sisar-na yaere nipuna katapape pare Gote-na yaere Gote nipuna katapape sa.
26 Gore makirae aanumi onaanuna ini agaa madaa Yesu namakiraeme-pulu nimu agaa loraawa pa pirisimi. Go page nipuna

agaa madaa kone adaapu isimi-pulu agaa nalo pa aasimi.

Sadyusi onaame ome onaa wala narekalimi simi
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

27 Sadyusi aanu medaloma Yesu nipu piri ipisimi. Mo Sadyusi aanu nimuna konere ome onaanuri wala mada narekalimi kone isimi.
28 Gore nipu agaa misimi: Tisaa-ya, Moses-me agaa meda niaa-para gupa tisana: Aa meda ona rumaawa omalia pare nogo naaki meda namadu salia. Goa puare go ona wasaame ome aa-na nogo naaki namadialia-daare go ome aa-na ameme go ona mada rumaalia ya? Moses-me gupa tisana simi.
29 Gore amealu 7-pela pirisimi. Aba mupaamere ona rumaasa pare nipuna nogo naaki namadiaawa nipu omesa.
30 Gore laapopa aame mo ona wasaa nipu misa.
31 Wala go aana masaa-nane aame repome page goa pisa. Goa paa-mama puare mo amealu 7-pela nimumi mo ona padane misimi pare nimu nogo naaki namadiaawa pa omesimi.
32 Oropere go ona page omesa.
33 Gore aba ome onaa wala rekalimide raburi go ona padanere aapina ore ora pitia ya? Mo aa 7-pelame go ona aba padane rumaasimide simi.
34 Gore Yesumi nimu goa lakesa: Abia go rabu su amaa pimi onaamere repaya pitimi.
35 Pare orope ome onaa wala rekoa piralimide onaanumiri nimu repaaya aulape kone nasalia.
36 Nimu Gote-na akero-rupa piralimi-pulu nimu wala mada naomalimi. Gote-me nimu matmat-para marekaalia-pulu nimu Gote-na si wane-rupa oro yaalo piralimi.
37 Ome onaa matmat-para wala rekapere Moses-me page aba tisaaya. Go buk-ri repena rabe remaa lakesa rabu nipu Aa Mudu Abraham-para Jekop-para Aisak go repona Gote pa pia-daa tisa.
38 Go agaana re gupa sa: Gote-re ome onaanuna Gote-daa Dia, pare nipu kagaa piraama laama pope onaanuna Gote yaade. Onaa rayo wala rekalimilo go agaa lakesa.
39 Nipumi goa sa raburi rekena agaa tisaanumi gupa simi: Tisaa, neme ora waru lae simi.
40 Goa simi pare nipu wala agaa meape paalame omesimi-pulu pa ora lae simi.

Gote-na Mea Rapae Aa madaa agaa misimi
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

41 Yesumi nimu goa lakesa: Gore nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipu Devitna si piralia teme. Go agaana re ake ya?
42 Buk Sam madaare Devit nipuna agaa gupa sa:
Gote-me nina Aa Mudu-para gupa lakesa:
Nina popeke ki-nane aa mudu mapiraalia sa.
43 Oropere neme iaanu nena aa rolo-para marabuaniaalua sa.
44 Gore Devit-mi Aa Mudu nipu lakesa. Goa lakesa-pulu Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Devit-na si-daa napiralia sa.

Rekena agaana tisaanuna kone
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 11.37-54)

45 Go onaa rayome pa pirua Yesuna agaa pago pirisimi rabu Yesumi nipuna disaipel aanu gupa lakesa:
46 Rekena agaa tisaanuna kone waru adalepape. Nimumi mamina epe yamoa maket-na pua onaanumi abi piralepape teme rabu raaname omeme. Go aanumiri Juda aanuna lotu ada-para page eta yawaeme-para page reke riri-nane aba pua pimi.
47 Go aanumiri ona wasaana oyae paake no peme. Goa pua nimumi beten adaalupu yoloa teme rabu onaanu makiraeme. Goa peme-pulu orope Gote-me koso salia rabu nimuna wae yoto ora adaape mealimi sa.

21

Ona wasaame oge mone ofa-rupa lopasa
(Mak 12.41-44)

1 Yesumi adesa rabu amo ne aanumi lotu ada-para mone i pe-para mone epa lopasimi.
2 Go rabu naraa piri ona wasaa meda nipuna oge mone ipa laapo epa lopasa. Go mone-re ora ogesi gupa 2 toea yaade.
3 Goa pisa pare Yesumi lalo: Neme nimi lagialo. Go naraa piri ona wasaame mone lopata rabu nipumi onaa medalomana mone maoge yaawa rabuniaaya.
4 Medalomamere mone adaapu imi-pulu pa ode meda mua go mone epa lopasimi pare mo ona naraamere nipuna eta kabape mone rayo epa lopasa.

Yesumi lotu ada kilipialimi lo lakesa
(Mat 24.1-2; Mak 13.1-2)

5 Onaa medalomame lotu ada madaa agaa lala pirisimi. Nimumi go lotu adana aana pepena-para page Gote-me oyae pa katade-para ora epe ta simi. Go rabu Yesumi lalo:
6 Abia nimimi go adaleme yaenuri orope yapi di epaliade rabu go adaa lakepe

rubalimi-pulu aana padanede page naaritalia sa.

Yesumi kedaa adaapu epalia sa
(Mat 24.3-14; Mak 13.3-13)

7 Gore nimumi Yesu nipu agaa gupa misimi: Tisaa, nena laede yaenuri aarabu epalia ya? Niaame ake adalima rabu go yaena yapi di epalia mada niminaawa makuaalimaa ya simi.

8 Yesumi lalo: Nimimi waru adalepape. Makirae aa adaapu ipua nina bina gupa lagialimi: Niri Onaa Raapu Pirape Aa-na Si yaade teme. Medalomamere go epaliade yapi di abia go epaana-daa teme. Pare nimu narata mea pulupape.

9 Oropere nimimi yada pape remaa-para wae-rupa pogolasaape remaa pagalimiri paalame naoma piralepape. Go yaenu aba palia pare su yaa perekene diri go-daa dia.

10 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Go raburi ruru rado radonu yada palimi. Gorupa gavman adaa su robo rado radonu page yada palimi.

11 Go raburi su rado rado-para suminini eto eto adaa paa-mama pua reae adaa paboa wae yainanu page epalia. Go raburi so yaa-parare paala piae adaapu pua wae oyae epape di page epalia.

12 Pare go oyae rayo abi naepalia. Dia aba nimumi nimi ripinaaba pirua wae kedaanu gialimi. Nimi mo lotu adanu ru-nane mea pua koso loa kalabus ada mapatalimi. Goa puare nimumi nina kogono onaa rabuaniaatalo palimi rabu nimiri kadipinu-para adaa aa mudunu nimuna ini agaa madaa mea palimi.

13 Go rabu nimimi nina Epe Agaa laketeme-daa goa palimi.

14 Nimumi nimi kosona mea palimi raburi ni ake lano yapae kone aba namasatepape.

15 Dia-ga neme agaa-para epe kone-para lagialua rabu nimina iaa rayome nimina agaa mada rasalimi.

16 Go rabu nimina ama aapanu-para ame baaninu-para nena ruru-para adami aanupara nimumi iaanu mea kateme. Goa pua nimumi nimi medaloma tu maomalimi.

17 Nimi nina agaa rateme-pulu onaa rayome nimi-para ora ratu yawo gimalimi.

18 Goa palimi pare nimina aalu-para ae iri meda mada ora napudia lopalia.

19 Nimimi puri paloa ado piralimiri oro yaalo kagaa piraama laama palimi sa.

Yesumi Jerusalem siti-ri o yalia lo lakesa
(Mat 24.15-21; Mak 13.14-19)

20 Gore nimimi soldia aanu so Jerusalem su epa kuta pina adalimiri go su go adaare pabo tape yapi di go opapa yada.

21 Go rabu Judia piri onaanu nimiri ora rudu-nini aana apedaa-para pogola pulupape. Onaa medaloma ada-para piralimiri pogola pulupape. Go page pa su rarane ae onaanu wala adaare-para naepa odobatepape.

22 Gore Gote-na buk madaa i agaa rayore ora yalia go raburi Gote-na raturi go onaanu madaa koyaalia rabu wae yoto yapi di mea salia.

23 Go raburi nogo naaki padaa piri onanu-para adu nalae-para aipapulu napalimi-ga ora odo pea. Go su madaare ora adaa kedaape meda epalia-ga Gote-me go su amaa piri onaanu madaa ora ratu waru yawalia.

24 Go rabu nimumi onaa medalomanu rai kutumi tua medaloma iaanumi adi rulubaawa ruru radona rikiraana pua mapiraalimi. Go rabu page pa onaa ruru rado medame Jerusalem mabebola-mama puare orope go wae di dia yalia.

Siri ora epalia
(Mat 24.29-31; Mak 13.24-27)

25 Go raburi naare akua ubanuri rado rado aalimi. Go su amaa onaanu rayona robaa-parare adaa kedaa mu piralimi. Go ipa solwarame agaa loa ralia-daa paalame waru omalimi.

26 Onaa adaapumi go su-para oyae meda ipula kone sua pu robaa-para paala waru omalimi pare ini-para page emelalu mapalia. Gore so yaa-para uba kedo oyae eto eto palia-daa paalame waru omalimi.

27 Goa pinaloa Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri yaa moae raapu ipulaina puri adaape adalimi.

28 Gore orope gode yaenu ripima epalia rabu aipapulu rekoa nimina aalumi waru adalepape. Go raburi Gote-me nimina oro yaalo kagaa Pirape Yapi diri go mea epeadaa sa.

Repena fik madaa saa agaa lakesa
(Mat 24.32-35; Mak 13.28-31)

29 Go rabu Yesumi nimu saa agaa meda gupa lakesa: Nimimi repena fik page pa repena medanu page adalepape.

30 Kagaa ma-apulu saawa yo aalia-daare gore pani pua naare ralia kone salemede.

31 Gupiane yaenu adalimi-daare gore Gote-na Surube Su-na di aba re-para go epaana-daa kone salepape.

32 Go agaa pagalepa: Abia go pimi onaa naomalimi pare go yaenu aba epenalo adalimi.

33 Su yaa rayona yaere aba dia yalia pare nina agaa oro yaalo pa salia sa.

Waru adaba piralepape

34 Gore nimimi waru adalepape. Nimimi oro yaalo eta adaapu nayawo ipa bia noa

maeyae ne aa-rupa napiralepape. Go page go su amaa yoganena yaenu madaa kone adaapu nasalepape.
35 Go yapi diri nimi piri ora aipapulu epalia-ga gupa napiralepape. Go yapi di epalia rabu kona-rupa onaanu madaa perekea taboa ripinalia.
36 Goa palia-pulu nimi oro yaalo ado piralepape. Goa pua Gote-me nimi puri gina ora yaalo beten tapape. Goa palimiri wae yaenumi nimi piri epalia pare nimimi puri mua Onaa Raapu Pirape Aa-na Si raapu epe-rupa mada piralimi sa.
37 Oro yaalo Yesumi onaa lotu ada-para pua mogeasa. Goa pua ribaane-para nipu mo Oliv Rudu madaa patulalo puare lotu ada-para wala yapipu epala pisa.
38 Goa pisa rabu onaame Yesuna agaa pagolalo ipisimi.

22

Yesu tulalo yada robesimi
(Mat 26.1-5,14-16; Mak 14.1-2,10-11; Jon 11.45-53)
1 Bret-para yis nasua yawo ne Pasova yapi Diri aba rudu sa.
2 Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaana tisaanu-para nimumi Yesu tulalo pisimi. Goa pisimi pare onaanu madaa paalame omoa kudiri pi kone su pirisimi.
3 Go raburi Satan-me Judas aanuna robaa-para pua odobasa. Mo Judas aanuna bi medare Iskariot teme. Go aa nipu mo 12-pela disaipel aa ru-nane pirisa.
4 Satan nipuna robaa-para odobasa-pulu Judas nipu pua Gote-na miru irae aa mudunu-para mo lotu ada surube aanu-para agaa nimu raapu pua lo pirisimi. Nipumi Yesu nimumi tinalo yada robesa.
5 Go raburi nimu pedo pedo waru puare nipu kalape mone medaloma kirita su pirisimi.
6 Gore Judas aanumi nimuna agaa pagoa epe ta simi. Goa puare nipuri akea pua mada mea waatoa pae kone sua kone kone adaapu mu pirisa. Nipumi rana meda onaa adaapu raapu napitimide rabu nimu waatoa kone isa.

Yesu raapu disaipel aanu padane rabu Pasova eta nisimi
(Mat 26.17-25; Mak 14.12-21; Jon 13.21-30)
7 Olode rabu bret-para yis nasape di rudu sa raburi Pasova eta irape sipsip mena si meda tulalo pisimi.
8 Go rabu Pita-para Jon lapo Yesu nipumi repaawa agaa gupa lakesa: Nipimi niaana Pasova eta namina oyae pua managola salepape sa.
9 Gore nipumi agaa gupa misipi: Niaame aa-para pua managola sua namina yapae sipi.
10 Gore Yesumi nipu gupa lakesa: Pagalepa. Nipimi adaare-para palipi rabu ipa norini aa meda madaalipi. Go aa nipu rata mea pulupape. Goa pua odobaliade ada-para pulupape.
11 Goa puare nipimi go adana aaraa gupa laketapepe sa: Tisaa-me ne agaa meape laa: Nipuna disaipel aanu raapu Pasova eta nalima-pulu neme go eta managolape ada rum meda waalape lo pua agaa meape sa.
12 Goa tepe raburi mo aame nipi adaa so madaa-nane mea pua epe pepena pi ada rum ae-para mea waatea. Go-parare reke madaa oyae managola salepape sa.
13 Go agaa lakenaloa mo aa lapo pua nipumi lakesade-rupa adesipi. Go rabu nipu lapome Pasova eta managola sasipi.

Yesumi nipuna disaipel aanu eta kasa
(Mat 26.26-30; Mak 14.22-26; 1Kor 11.23-25)
14 Eta nape di raburi Yesu nipuna disaipel aanu raapu reke madaa pirisa.
15 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Neme go etare nimi raapu nolalo ora raaname waru omalo. Gupa noa oropere neme kedaa pi yaenu rialua sa.
16 Neme nimi lagialo: Neme eta wala meda nimi raapu nanalua pare Gote-na Surube Su rabu etana re adalimina sa.
17 Go rabu nipumi kap madaa pirapalae wain mua Gote-para ora pi loa nimu-para kalalaawa lalo: Nimimi go kap-para mua rumaawa nalepa.
18 Neme nimi lagialo: Abia neme nimi raapu wain ipare wala nanalua. Dia, pare Gote-na Surube Su madaa go yaena re adoa nalua sa.
19 Goa puare nipumi bret mua Gote-para ora pi loa piribisa. Goa pua nimu kalalaawa lalo: Go bret-re nina yogane-ga nimi raba minalo gialo. Nimimi ni madaa kone sua nalepape sa.
20 Goa puare orope aba no kiritinaloa ipa wain pirapalae mua kalalaawa lalo: Go kap-para piri wain-ri nina yaapi kupame nimi raba minalo koyaato. Gore Gote raapu pogatu pirapena nimi madaa omalua sa.
21 Yapare adalepa. Ni yada lore aanu mea kalape aare abia ni raapu go reke madaa padane-para eta go no piralepa-daa sa.
22 Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Gote-na agaa ratua omalua sa. Goa pea pare mo ni iaanuna ki-nane mea kateade aare ora kedaa waru mealia-daa odome omalo sa.
23 Nipumi goa sa raburi nimumi aapimi palia yapae lala pisimi.

Disaipel aanuri aapi ora pia lo arere pisimi

24 Disaipel aanumi arere pua nimuna
rikiraanare aa muduri aapi ora yapae simi.
25 Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Ruru
radona aa mudunu nimumi puri paloa
nimuna ruru onaanu surubeme. Goa
puare mo surube onaanumi bi onaanuna
raba mi aanu lo bi ma-aeme.
26 Pare nimi gupa napiralepape. Dia-ga
aa meda nimina rikiraana aa mudu aba
piralia-daare gore nipu pora poa madini
aa-rupa aba piralia. Nimina mudu pirape
aare aba kogono pua nimina raba mi aa-
rupa piralia.
27 Gore aa medame eta pa nolalo piru-
aaya pare aa medame kogono pua eta ru-
maaya. Gore mo eta aba nolalo pia aare
nipu aa mudu yana. Pare ni nimina riki-
raana piruaayo rabu nimi raba muaayo.
28 Neme kedaa ruaayo rabu nimi ni raapu
pirua nagimisimide.
29 Gore neme su rayo surubanolo Aa-
pame nipuna puri gisa. Goa pea-ga neme
page nimi surube kogono gialua.
30 Gore nina Surube Su-para pirua nimi
naa reke madaa pirua eta namina. Goa
pua nimi epe reke madaa pirua Israel su-
para piri ruru 12-pela onaana koso agaa
pagolalo piralimi.

Yesumi orope Pita-me ni masaa rilalia lo lakesa
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Jon 13.36-38)

31 Ora Saimon, neme pagape. Gore wit
poape aamere nipuna etare epe ta palo o ta
palo eta waru adalia. Go-rupare neme puri
kasu-pulu Satan-me nimi ko tulalo epalia.
32 Yapare Saimon neme kone rulae yae
nagimainalo neme ne raba mulalo beten to.
Orope neme ni madaa kone wala pereke
sua nena amenu puri kalape sa.
33 Gore Pita-me goa sa: Aa Mudu, niri ne
raapu abia banalo kalabus ada-para page
ni ne raapu mada omalua kone salo sa.
34 Gore Yesumi lalo: Pita ne lagialo. Abia
go ribaare yaa kutame e talo palia rabu
neme Yesu ni na-ade rana repo te sa.

Mone paus-para nu-para rai kutu-parana agaa lakesa
35 Go rabu Yesumi nimu gupa lakesa:
Nimiri abade mea rapasude raburi nim-
ina mone paus-para rokanu-para aariti go
yaenu namea pisimide. Goa pisimide-ga
nimi oyae meda rudu sa pae? Gore nimumi
lalo: Niaa muaema simi.
36 Gore nimu gupa lakesa: Abiare
onaa rayome mone paus-para rokanu-
para saapitimiri mea pulupape. Onaa
rayome nipu adaalu rai kutu nasalimiri
nimina mamina madaa mone mua rai kutu
kabalepape.
37 Gore nimi lagialo: Gote-na buk madaa
ni-para gupa sa: Nipu onaa waenu raapu
page mapiraaeme lo tisana. Go agaana re-
re orope ni madaa epalia-ga adalimina sa.
38 Go rabu disaipel aanumi lalo: Aa
Mudu, neme ade. Niaame adaalu rai kutu
laapo go saapima simi. Gore nipumi lalo:
Apo saapimi mada sa.

Yesumi Getsemani su-para beten sa
(Mat 26.36-46; Mak 14.32-42)

39 Nipu amaa pua sana nipuna oro yaalo
puala pia-rupa Oliv Rudu madaa pua pisa.
Go rabu nipuna disaipel aanumiri nipu
raapu pisimi.
40 Mo Oliv Ruduna puare nipuna disaipel
aanu gupa lakesa: Wae yaeme nimi nako
tina beten tapape sa.
41 Goa loare nimu gimoa ogesi-daa puare
rumu koba pua beten sa. Nipu pisade-
rupare aana mea lopatema-rupa mada
pisa.
42 Go rabu nipumi lalo: Aapa, neme kone
saliri ni radaa nape pe kap mea pu. Yapare
nina kone gimoa nena raana ratano lape.
43 Go rabu yaa-para piri ensel meda nipu
piri-para ipua nipu epa puri mapalaasa.
44 Yesu nipu madaa kedaa adaape rinalo
pisa-pulu nipumi beten puri paboa wala sa.
Goa puare nipuna pudu ekatare yaapi kupa
nona piane kilipia su amaa popesa.
45 Nipumi beten aba loa sana rekaawa
nipuna disaipel aanu piri-para pisa.
Nipumi pua adesa pare nimuna robaa-para
kedaa waru pisa-daa u patisimi.
46 Gore nimu gupa pua lakesa: Nimiri
akeane u patu pimi? Nimi madaa wae
yaeme nako tinalo beten lo piralepape sa.

Yesu aditalo ipisimi
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Jon 18.3-11)

47 Yesu nipumi agaa pa lakelalaina on-
aanu adaapupe meda ipisimi. Gore Judas
riri-nane epena onaanu nipu rata mea ip-
isimi. Go aare disaipel aanuna ru-para
pirisa. Nipu re-para ipua Yesu-para nunu
talo ipisa.
48 Goa pisa pare Yesumi Judas gupa
lakesa: Neme Onaa Raapu Pirape Aa-na Si
nunu loa mea waaloa yada lore aanu katalo
pae?
49 Gore disaipel aanu nipu raapu pirisimi
aanu mo ipisimide adoa nimumi lalo: Aa
Mudu, niaame nimuri go adaalu rai kutumi
tamona ya?
50 Go rabu disaipel aa medame ko-
gonome adini naaki meda rai kutumi tisa.
Go naakiri Gote-na miru irae aa-na kogono
pisa. Tisa rabu mo popo ki-nane aane pona
taboa lopesa.

51 Goa pisa pare Yesu nipumi goa adoa
lalo: Go yada gimalepa. Nipuna kimi mua
mo aane wala mea maasa.
52 Goa puare mo aanumi Yesu ripinaat-
alo ipisimi. Gore Gote-na miru irae
aa mudunu-para lotu ada surube surube
aanu-para aa mudu medalomanu-para ip-
isimi. Ipisimi rabu nipumi lalo: Nimina rai
kutunu-para repena uninu mea epamena-
ga gore nimimi ni paake ne aa kone sua
tulalo epame pae?
53 Oro yaalo niri nimi raapu lotu ada-
para pimade pare nimimi ni talima kone
naimide. Goa pemede pare abia go yapi
di raburi ora nimina puri-para ribaana
purimi rabuaata sa.

Pita-me lalo: Niri Yesu na-ade sa
(Mat 26.57-58,69-75; Mak 14.53-54,66-
72; Jon 18.12-18,25-27)

54 Goa puare nimumi Yesu epa adia Gote-
na miru irae aa muduna ada-para mea
pisimi. Goa pisimi raburi Pita nipumi nimu
rata mea pisa pare nipu ogesi-daa mo-pare
pua pirisa.
55 Go rabu aa medalomame epe pokaalo
ada ru-nane repena adala pirisimi-pulu
Pita nipu page nimu raapu pua pirisa.
56 Gore kogono ona medame Pita repena
re-para pirina adesa rabu go oname Pita
nipu-para goa sa: Go aa page abade Yesu
raapu pirisa sa.
57 Pare Pita-me lalo: Go ona ni-daa dia-ga
go aa-daa ni na-ade sa.
58 Pare wala ogesi-daa pirua aa medame
wala nipu adoa lalo: Ne page Yesu raapu
piriside sa. Gore Pita nipumi lalo: Go aa ni-
daa ora dia sa.
59 Orope ogesi-daa adaalupu pirua aa
medame agaa ora puri paloa gupa sa: Go
aa nipuna adaare Galili ya-pulu nipu abade
Yesu raapu pirisa.
60 Goa sa pare Pita-me lalo: Nemere go
lae aa ora ni na-ade sa. Nipumi goa pa
lalaina yaa kutame aba aipapulu rekoa
agaa sa.
61 Go rabu Aa Mudumi pereke tua Pita
ada moneasa. Goa pisa rabu Pita-me Aa
Mudumi abade nipu-para lakalaade agaa
wala niminaasa. Aba Yesumi gupa lake-
sade: Go rabu yaa kuta abia rekoa agaa tea
pare neme ni rana repo gimali lakesade.
62 Go raburi Pita nipu so amaa-nane pua
re puri palo lala pirisa.

Yesu ero agaa loa tisimi
(Mat 26.67-68; Mak 14.65)

63 Go rabu Yesu surube aanu nimumi
nipu epa ripinaabawa ero agaa loa nipu
tisimi.
64 Nipuna ini mamina-me rigitua nipu
agaa gupa misimi: Nere aapimi tala paa
simi. Nere Gote-na agaa lakene aa-ga agaa
la simi.
65 Goa puare nimumi ero agaa rado rado
lakesimi.

Yesu nipu kaunsil piri mea pua koso la
simi
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Jon 18.19-
24)

66 Orope yapi lapaasa raburi Israel on-
aana aa mudunu-para Gote-na miru irae
aanu-para mo rekena agaa tisaanu page
epa kiritasimi. Goa puare Yesu nipu kaun-
sil piri mea pua agaa gupa misimi:
67 Nere Onaa Wala Meape Aa-na Si yapae
dia pae simi. Gore nipumi nimu lakesa:
Gore mada lagialua pare nimimi ni kone
narulalimi.
68 Go page neme nimi agaa medaloma
mealuare nimimi agaa mada na-abuteme.
69 Abia page orope page ni Onaa Raapu
Pirape Aa-na Siri so yaa-para puri pane
Gote-na popoke ki madaa oro yaalo pitua
sa.
70 Go raburi nimu rayome lalo: Gore nere
ora Gote-na Si yapae simi. Nipumi nimu
goa lakesa: Nimina bipa go tame yaade sa.
71 Gore nimumi lalo: Niaame ake
wala tema ya? Niaame nipuna agaa go
pagalema-pulu pa adasae aanuna agaa
medaloma gimalima simi.

23

Yesu Pailat piri-para mea pisimi
(Mat 27.1-2,11-14; Mak 15.1-5; Jon
18.28-38)

1 Go rabu kaunsil rayo aipapulu rekoa
Yesu aa mudu Pailat piri mea pisimi.
2 Goa puare nimumi koso gupa laa simi:
Go aamere niaana kone rado mogea Sisar-
para mone takis nakatapape laa simi. Go
page niri ora aa mudu Krais ta simi.
3 Go rabu Pailat-me nipu agaa misa: Nere
Juda onaanuna Aa Mudu yapae sa. Yesumi
lalo: Nena go lae-daa sa.
4 Go rabu Pailat-me Gote-na miru irae aa
mudunu-para onaa rayo-para gupa lakesa:
Neme apo aa-na wae kone meda penaame
na-adalo-ga akolo wae yoto katoa pae sa.
5 Goa sa pare nimumi agaa puri
paloa gupa simi: Nipumi onaanu-para
agaa mogeaaya rabu nimu wae-rupa
pogolasaasimi. Go kogonore pa amaa pua
Galili su-para pua Judia su-para pua abia
go su-para page epa pia simi.

Yesu nipu Herot piri koso laatalo mea
pisimi

6 Pailat-me go agaa pagoa nipumi agaa
gupa sa: Go aa nipuna suri Galili ya?

7 Gore nimumi e simi-pulu Pailat-me Yesu
Herot piri-para mea penaasa. Gore Herot-
mere Yesu madini su surubesa-pulu goa
pisa. Go rabu Herot nipu page Jerusalem-
para pirisa.
8 Herot-me Yesu adoa raaname waru
omesa. Yesu madaa remaa abade pagesa-
pulu nipumi Yesu adolalo pisa. Herot
nipuna konere Yesumi napiaa kogono palia
rabu adalua kone isa.
9 Go rabu Herot nipumi Yesu nipu agaa
rado rado misa pare Yesu nipumi agaa
meda na-abusa.
10 Go rabu Gote-na miru irae aa mudunu-
para rekena agaana tisaanu-para nimumi
rekaawa Yesu madaa puri pane koso agaa
lo pisimi.
11 Go rabu Herot-para nipuna soldia aan-
umi Yesu-para makiraawa ero agaa waru
simi. Nimumi ora pepena epe-rupa pi
adaalu mamina meda mua Yesu madaa ya-
masimi. Goa pua Pailat piri lamua pisimi.
12 Abadere Herot nipumi Pailat raapu
iaa-rupa pirisa pare wala go rabu kone
padane sua adami aa-rupa wala pirisipi.

Yesu repena polopea madaa nil talepa sa
(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15; Jon 18.39–
19.16)

13 Go rabu Pailat-me Gote-na miru irae
aa mudunu-para Juda aanuna aa mudu
medalomanu-para onaa rayo page yaaloa
makiritasa.
14 Go rabu nimu gupa lakesa: Nimimi
abade go aa ni piri lamua epame yaade.
Nipumi wae pora rado onaanu mea waata
lamede. Go agaa madaare nimina ini agaa
madaa nipu apo agaa meawade pare nim-
imi mo nipu koso laatalo pimi pare go aa
nipumiri go waea meda napana kone salo
sa.
15 Herot-me page go aa-na waea meda na-
adesa. Pare na-adea-ga wala niaa piri-para
go epenalana. Pagalepa. Go aamere abade
nipumi waea meda napana-daa niaame
nipu madaa natu maomalimina.
16 Goa pea-ga neme repena unimi nipu
mea kudu tuare nipu mea repaano sa.
17 Gore oro yaalo eta yawe nape Pasova
yapi di rabu Pailat-me kalabus ada piri aa
padane maesepeaata pisa.
18 Go rabu mo piri onaa rayome puri
paloa gupa yaasimi: Apo aare tu maomam-
ina. Go aa Jisas Barabas-re niaana wala
esepea epenala simi.
19 Jisas Barabas-me abade go adaare-para
yada meda marekaawa aa meda tu mao-
maa nipu kalabus ada-para mapataasimi
aa-para simi.
20 Gore Pailat-me Yesu wala maesepeaat-
alo kone sua onaanu-para agaa wala yaasa.
21 Goa pisa pare nimumi ora puri paloa
gupa simi: Repena polopea madaa mea
taminapa. Repena polopea madaa tamin
aapa simi.
22 Goa simi pare Pailat-me wala rana
repo gupa lakesa: Go aamere nipuna wae
yae meda ake pana? Neme wae yae
meda ora na-adawade. Goa pea-pulu neme
repena unimi mea tua esepealua sa.
23 Goa sa pare nimumi ora puri paloa
Yesu repena polopea madaa tu maomam-
ina simi. Goa pua nimumi Pailat-na agaa
rabuaniaasimi.
24 Goa pua Pailat-me Yesu talepa loa
nimuna agaa ratisa.
25 Nimuna wae aa Barabas mea esepeasa.
Go aamere aba onaa wae-rupa mapogo-
lasaawa aa meda tu maomasa rabu nipu
kalabus ada-para mapataasimi. Goa pisa
pare mo onaanumi go aa wala esepea lo
simi rabu nimuna agaa pagoa Pailat-me
Yesu nimuna pinalo mea kasa.

Yesu repena polopea-para nil tisimi
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Jon 19.17-
27)

26 Nimumi Yesu nipu mea pisimi rabu
pa aa meda madaasimi. Go aa-na biri
Saimon nipuna su Sairini gimoa ipua no
adaare-para polalo pisa. Go rabu ni-
mumi repena polopea nipuna pasaane
mariaasimi. Nipumi mea ruare Yesuna
masaa-nane rata mea pisa.
27 Goa puare ora onaa adaapumi Yesu
rata mea pisimi. Nimuna rikiraanare ona
medalomame re loa yaasa odo pi laa-mama
pisimi.
28 Pare Yesu nipumi wala pereke tua
nimu gupa lakesa: Nimiri Jerusalem
onanu-ya. Ni madaa re natapape pare nimi
madaa page nimina nogo naaki madaa re
lo piralapape sa.
29 Pagalepa. Orope kedaa meape di
epalia rabu nogo naaki namadua adu
nakane onanuri aipapulu mada pogola pal-
imiri ora epe ta teme sa.
30 Go di raburi onaanumi mo rudunu-
para gupa laketeme: Niaana masaa-nane
lopoa niaa tu maomape teme. Gore wala
oge rudunu-para gupa laketeme: Niaa
makaledaape teme.
31 Abiare ora pani pia-daa go kedaa pia
peme-ga orope wae yai epalia rabu ake
kedaa ora omalimi ya?
32 Go rabu nimumi pupitagi ne aa lapo
page lamua pua Yesu raapu nil tulalo
pisimi.
33 Nimu pua su meda Aalu Rogaae su
temede go-para pua aasimi. Go-para Yesu
repena polopea madaa nil tisimi. Mo wae
aa laapo page nil-mi tua medare Yesuna
popo ki-nane tua medare koya-nane tisimi.

34 Gore Yesumi lalo: Aapa, nimumi kone
nasua pimi-ga nimuna wae yae mea rake-
peape sa. Go pimi aare nimumi go yaena re
na-adoa pimi sa. Go rabu go aanu nimumi
Yesu nipuna mamina koyo mua satu tu
pirisimi.
35 Go rabu pa onaanumi pa rekaawa
adapaba pirisimi. Goa pisimi pare mo
Juda aa mudunumi Yesu-para ero gupa
simi: Nipumi abade onaa medaloma raba
meaaria-ga nipuna bipa nipu raba mea
simi. Gore Gote-me nipu Mea Rapae Aa ya-
pulu mada palia simi.
36 Soldia aanumi page nipu-para ero agaa
simi. Nimumi Yesu re-para ipua rero pi ipa
wain epa katalo pisimi.
37 Gore nimumi gupa simi: Nere ora Juda
aanuna aa mudu yalia-daare gore nena
bipa raba mua no suna ipu simi.
38 Pepa meda so repena polopea rugi
madaa tu saabaasimi: Go aare Juda aanuna
Aa Mudu yaade lo simi.
39 Mo aa wae lapo abade tu mudiasimide
medame Yesu-para ero agaa gupa sa: Ni
Onaa Raapu Pirape Aa-na Si laede-ga neme
saa page raba mea sa.
40 Go rabu mode mudiasimide aa
medame aa-para gupa ape sa: Niaame
kedaa padane-rupa meamade-ga nere Gote
paala napea pae sa.
41 Saana kedaare saana papade aena ora
mada gialeme. Pare abia go aare nipumi
abade waea meda napisa sa.
42 Goa pua nipumi Yesu-para lalo: Yesu
nere aa mudu pirali raburi ni madaa kone
saina sa.
43 Gore Yesu nipumi nipu gupa lakesa:
Neme ora ne lagialo. Abiare nere ni raapu
so Gote-na epe maapu-para pirapana sa.

Yesu nipu ini adupisa
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Jon 19.28-30)

44 Go naare paalu rabu naare udunua
ribaa yoa su rayo rigitaama pua naare
nogo-nane pabola popesa.
45 Goa pisa raburi mo lotu ada ru-nane
mudiabae adaa mamina so rugi-nane ririp-
itaboa none rugi-nane pua riripi kiritisa.
46 Yesu nipumi puri paloa gupa sa: Aapa,
nina wasupare nena ki-nane apo salo-daa
sa. Nipumi goa sa rabu pu imu udunasa.
47 Mo soldia aanuna aa mudumi go
adesa-pulu nipumi Gote-na bi minasaawa
lalo: ora yaana go aare ora epe aa yana sa.
48 Onaa adaapumi nipu pia adolalo epa
ado pirisimi pare nimuna aako rupitua ada
wala pisimi.
49 Yesuna adami aanu rayo-para onanu
medaloma aba so Galili su-para pirua Yesu
nipu rata mea ipisimi. Nimu ogesi-daa mo-
para rekaawa mo oyae rayo ado kiritisimi.

Yesu matmat-para mea rogaasimi
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Jon 19.38-42)

50-51 Aa meda nipuna biri Josep pirisa.
Nipuri Juda aanuna adaare meda biri Ari-
matea su-para pirua nipu ora epe aa pirua
Gote-na Surube Su epenalo adolalo pirisa.
Gore nipumi kaunsil raapu pirisa pare Yesu
tu maomamina simi rabu nipumi dia sa.
52 Go aa nipu Pailat piri pua Yesuna rore
nina mea ria pono sa.
53 Goa pua nipuna ro mea ruare mamina
yaako pimi rogaa palae mea pisa. Goa pua
nipu aana apedaa meda-para pua rogaasa.
Go-parare abade aa meda abi narogaasimi.
54 Go yapi diri Kitu Pirape Yapi rudu sa-
pulu go adaa oro rabu nape etanu mare-
depo yaasimi.
55 Onaanu abade Yesu nipu Galili su
gimisa rabu nimumi nipu rata mea ipisimi.
Nimumi Josep raapu pua mo aana apedaa
matmat-para Josep-me rogaasa-rupa ades-
imi.
56 Goa pua nimumi adoa nimuna ada
wala pua epe kaa pi yaenu Yesuna ro
madaa sainalo managolata pisimi.

24

Yesu wala rekesa
(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Jon 20.1-10)

1 Gore adaa oro rabu kogono mupaa yapi
di rabu mo onaanu matmat-para pisimi.
Nimumi mode kaa pide yaenu-para aba
managola sua mea madisimi.
2 Matmat-para ipisimi rabu mode pora
gaape aana aba mea lusu rubenaloa ades-
imi.
3 Goa pua nimumi no matmat apedaa-
para pua adesimi pare Aa Mudu Yesu
nipuna rode nasabasaaya.
4 Goa pua nimu pa rekaawa kone adaapu
su pirisimi rabu aa lapo nimu re-para
aipapulu opapasipi. Go aa lapore nipuna
mamina-nu ora yaako pu ti maraasipi.
5 Onanu nimuri paalame omoa su ada-
niaawa pirina aa lapome nimu gupa lake-
sipi: Nimimiri akeane matmat-para go aa
asapeme pae? Go aa ora pa pia-pulu go-
para mada na-adalimi sipi.
6 Nipuri go-paradaa napia nipu aba
rekaade. Abade nipu so Galili su-para
pa pirua nimi lagisade agaa wala nimi-
naatepa. Aba gupa lagisa:
7 Onaana Si Mea Rapae Aare wae on-
aanuna ki madaa mea kateme rabu nipu
repena polopea madaa tu maomalimi. Goa
pea pare wala yapi repo dia naloa wala
rekalua lo lagisade sipi.
8 Go rabu onanumi Yesu nipuna abade
lakesade agaa niminaasimi.

9 Go rabu nimumi mo matmat apedaa
gimoa wala pisimi. Go rabu nimumi pa
onaa medaloma-para disaipel aa 11-pela
rayo piri-para pua mo nimumi adesimi
yaenu rayo pua lakesimi.
10 Matmat-para pua adesimide onanuna
biri gupa: Maria nipuna su Magadala-para
Jon-para Jems-na agi Maria-para go onanu
nimumi go yae adesimi. Go onanu-para pa
ona medaloma-para mo agaare moge riaae
aanu lakesimi.
11 Lakesimi pare aposel kogono aanumi
mo onanu pa amaa po ripu agaa pa tame
kone isimi-pulu nimuna agaa madaa kone
narulasimi.
12 Pare Pita nipu rekoa matmat-para
wala aloma adola pisa. Nipumi no aana
apedaa matmat-para pua adaniaawa mam-
ina padane adesa. Nipu wala ada pua kone
adaapu sua gore ake pana pae kone isa.

Emeus pora-nia Yesu adesipi
(Mak 16.12-13)

13 Go raburi mo disaipel aanu ipa
laapo Emeus su-para polalo pisipi. Nipu
Jerusalem su gimoa Emeasa pora-nia oges-
idaa adaalu pu pisipi.
14 Nipu go pora-nia pulaaware mo abade
adesipide remaa la-mama pisipi.
15 Nipu laapome agaa la-mama pula pi-
rina Yesu nipu ipua nipu raapu pisimi.
16 Go nipu laapome nipu adesipi pare ora
Yesu-rupa naniminaasipi.
17 Go rabu Yesumi nipu lapo lakesa: Nip-
imiri ake laa-mama pula pipi?

Nipumi goa sa rabu nipu laapo pa rek-
abaawa nipuna kone pu robaa-para kedaa
pua ini agaa-para odo pina aasipi.
18 Go aa meda nipuna biri Kliopas go
aame agaa gupa misa: Jerusalem su-para
pamede aanu-para lapade pare onaanu-
para kimisu onaanu-para nimumi ademe-
ga ne padane-mare abade gona remaa na-
page aa-para pirua lae pae?
19 Yesu nipumi nipu agaa gupa misa: Ake-
para tape pae? Nipumi nipu gupa lakesipi:
Nasaret Yesuna remaa-para lapade. Go
aare ora Gote-na agaa lakene aa pirua Gote-
na ini agaa-para ona rayona ini agaa-para
ora puri pane agaa madaa kogono laapo
pea.
20 Pare niaana miru irae aa mudunu-
para niaana aa mudu medalomanu-
parame kaunsil mea kalamede sipi. Gore
nimumi nipu tu maomatepape lakenaloa
nipu repena polopea madaa tamede sipi.
21 Gore abade niaame go aamere Israel
onaanu niaa wala minalo mea rapae aa
kone sama.

Gonu rayo pame raburi abiare yapi repo
aba go popaade.

22 Abiare niaana ruru ona medalomame
niaa mapogolasaarimi. Ora abade yapipu
nimu matmat aana apedaa-para adola
puame ya.
23 Pare Yesu nipuna ro na-adame ya.
Goa pua nimu wala ipua niaame ensel
medaloma adama lo lagiame. Gore ensel-
numi Yesuri aba rekoa epe-rupa pia lo
lagiame lame.
24 Niaana ruru aa medalomame matmat-
para pua mo onanumi epa lagiamede-rupa
pua adame pare nipu na-adameya sipi.

25 Go rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Gore
nipiri kone nasua tepe. Nipina robaa-
parare mo Gote-na agaa lakene aanumi
lagisimide remaa madaa kone ora ogepusi
rulaaripina.
26 Nipi naniminaaepe? Gote-na onaanu
wala minalo Mea Repae Aame aba ripia
radaa noa epe paana puri mealialo napa-
gapena?
27 Gore Yesumi Moses-na agaa madaa
mea ripimaawa Gote-na agaa lakene aa-
nuna remaa rayo lakeloa Gote-na buk
madaa i agaame nipu madaa ta-rupa go
rayo lakesa.

28 Nimu agaa laa-mama pua mo aa lapo
nipuna polalo pisipi adaare re-para opa-
pasimi. Go rabu Yesu nipuna raaname
ogesi-daa adaalu pu pisa.
29 Goa pua mo aa lapome nipu-para lalo:
Adoaa. Ogesi-daa pa piramina. Naare
pabola pea-ga nere saa raapu piramina
sipi. Go rabu nipu ada ru-nane pua nipu
raapu padane-para pirisimi.
30 Gore eta nolalore Yesu nipu raapu reke
madaa pirisipi. Go rabu nipumi bret mua
Gote-para ora pi loa piribia mo aa laapo
kasa.
31 Nipumi goa pisa rabu nipu lapome ini
rupaawa robaa-para paa ipisa rabu waru
adesipi. Goa pisipi pare go rabu Yesu pa
aipapulu pisa-pulu wala na-adesipi.
32 Gore go aa lapome lalo: Saa aba
pora-nia epapade rabu nipumi saa Gote-na
agaa mogeaaria-daa saana pu robaa-para
rekatabea sipi.

33 Nipu lapome goa loare aipapulu rekoa
wala Jerusalem su-para pisipi. Nipumi mo
aposel kogono aa 11-pela page pa adami
aa medaloma page nimu kiritaba pirina
adesipi.
34 Gore mo aanumi nipu gupa lakesimi:
Aa Mudu ora rekaa yaade simi. Saimon-me
nipu ora adaa yaade sipi.
35 Go raburi go aa lapome mo onaanu-
para mo pora-nia pisade remaa lakesipi.
Goa pua Aa Mudu nipumi bret mea piribi-
aawa niaa gia rabu saame waru ada pa sipi.

Disaipel aanumi Yesu adesimi
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Jon 20.19-23)

36 Nimumi go agaa lala pirina Yesu aipapulu nimuna rikiraana epa rekasa. Go rabu nipumi nimu-para lalo: Nimina robaa-para epe kuma pi kone su piralepa sa.
37 Pare nimumi remo meda kone isimi-pulu nimumi paalame omesimi.
38 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Nimiri akeane pogolasaarimi ya? Nimina robaa-para kone adaapuri akeane saleme pae?
39 Gore ora ni yaade-ga nina ki aanu adalepa. Nimina kimi naa yogane uni lapo-para oraatepa. Remore gupa-daa dia yaade sa.
40 Nipumi goa loare nipuna ki aa lapo nimumi adenalo mea waasa.
41 Nimumi pedo ora waru pua kone adaapu isimi-pulu nimumi kone narulasimi. Go raburi nipumi nimu agaa misa: Nimiri eta medaloma saapimi pae sa.
42 Nimumi aba irabae ena piribini mea kasimi.
43 Gore nimumi adabaina nipumi mua nisa.
44 Nipumi nimu goa lakesa: Abade ni nimi raapu pa pirisude rabu nimi go yae madaa aba lagisude. Gore mo Moses-na rekena agaame page Gote-na agaa lakene aanumi page buk Sam-para page ni madaa loa tisimi yaade. Go remaana re ora adalimina lagiawade sa.
45 Go rabu nipumi nimuna robaa-para paa maepasa-pulu nimumi mo Gote-na agaa waru adesimi.
46 Go rabu nipumi Gote-me onaanu wala minalo Mea Repae aamere kedaa adaa meda rua matmat-para pirua yapi repo dia naloa ome su gimoa rekalialo i yaade sa.
47 Nipuna bina purimi su rayona piri onaanumi kone perekeaminalo agaa lakelatepape sa. Goa puare Gote-me onaanuna wae yae mea rubalia-ga agaa laketepape sa. Go kogonore so Jerusalem-para ripima pua su rayona pinalo lakelatepa.
48 Yesumi apo agaa lo kiritua nimu-para wala lalo: Nimimi go adalemade yaenu madaa remaa laketapape.
49 Abade Gote-me puri gialua lo lagisa-pulu neme ora mea repaalua. Pare nimimi so yaa-para i puri nimi madaa epenalo Jerusalem siti-para adoaatepape sa.

Yesu yaa-para mea pisa
(Mak 16.19-20; Kog 1.9-12)

50 Go rabu nimu go adaare gimoa Betani su-para lamua pisa. Go-parare nipuna ki minasaawa nimu-para epe puri minalo agaa lakesa.
51 Nimu-para lakelaama pua nimu piri-para gimisa. Goa pua Gote-me nipu yaa-para mea pisa.
52 Gore nimumi nipuna bi minasaawa Jerusalem su-para wala pisimi. Pisimi rabu pedo waru pua raaname omoa pisimi.
53 Goa puare oro yaalo nimu lotu ada-para pirua Gote-para ora pi lo pirisimi.

Jon
Ripia Agaa

Aba ripiare Jon-me remaa lapatalore Yesumi napiaanu kogono madaa remaa tisa-pulu niaame Yesu Gote-na ora gialua loa Raba Meape Aa yadade lo makuaaema. Onaa medalomame Yesu madaa kone rulaasimi pare medaloma nipuna iaa-rupa pirua nipu kedaa waru mea kasimi. Sapta 13-17 remaa adalimi raburi Yesu nipuna disaipel aanu raapu pirisa rabu soldia aanumi nipu aditalo ipisimi. Goa pua kedaa kasimi pare Yesumi disaipel aanu epe agaa lakeloa nimu puri kasa. Sapta medalomana remaare Yesu adi rua koso laawa repena polopeane tisimi. Goa pisimi pare matmat-para wala rekenaloa nipuna disaipel aanumi nipu adesimi.

Ona paake rume remaare Jon-na tisade buk medaloma-para naia pare medaloma Sapta 8-para tapa ia.

Jon-me buk-narupare Yesu onaa rayo kagaa oro yaalo piraama lama pope kone wasupana agaa lagisa. Gore pa amaa geapulu abia page orope page pa pirualima. Goa pea pare niaame Yesu nipuri pora ora ria page ora agaa ria page oro yaalo pirape kone wasupa nipu yaade lo koneme niaa kagaa ma-piraalia. Jon-me oyaenu waru adoa agaa lapaaya. Nipumi bret-para paapara sipsip-para ipa waini-para epe eta ini page go rayo madaa remaa lapaaya.

Robonu gupa adamina:

Jon-me agaana re lapaaya (1.1-18)
Jon Baptais page Yesuna disaipel aanuna remaa page (1.19-51)
Yesu nipuna kogono pisa remaa (2.1-12.50)
Yesu Jerusaleme su-para pirua ada runane pirisa remaa (13.1-19.42)
Yesu matmat-para wala rekenaloa onaanumi nipu adesimi remaa (20.1-31)
Yesu Galili su-para ipisa remaa (21.1-25)

Agaame aa aulua niaana rikiraana epa pia

1 Abade su yaa lapo nawarini rabu Gotena Agaa* aba pirisa. Go Agaare nipuna bipa nipu Gote-rupa pirisa.

2 Aba ripiare go Agaa nipu Gote raapu pirisipi.

3 Gote-me oyaeyae rayo go Agaame warisa-pulu wariape yae meda pa-rupa naopapasa.

4 Go pirisa Agaare nipuna kagaa piraama laama pope kone isa-pulu nipumi go kone su amaa mea ipua onaanuna robaa-para paa mea kasa.

5 Go paare ora ribaane-para roasapulu ribaana wae yaenumi go paa namaudunaaya.

6 Gote-me aa medana bi Jon temenalo mea rapaasa.

7 Go aamere go epe paa madaa agaa laketalo ipisa. Laketalo ipisa pare onaanumi go agaa pagoa Yesu madaa kone rulaminalo ipisa.

8 Go aare nipu go paa meape aa-daa dia yapare nipumi mo paa madaa agaa laketalo ipisa.

9 Ora go epe paare su amaa madisa rabu onaa rayona robaa-para makuaa adenalo paa katalo ipisa.

10 Go Agaare su amaa ipisa. Gote-me warisa yaere go Agaame warisa. Nipu epa Agaa pirisa pare onaanumi go Agaa waru na-adesimi.

11 Go Agaare nipuna adaare-para epa pirisa pare nipuna onaanumi nipuna agaa gimoa napagesimi.

12 Go rabu onaa medalomame nipuna pora kurua nipu madaa kone rulaeme. Goa peme-pulu Gote-me nimu ora nipuna nogo naaki-rupa mapiraaya.

13 Nimu Gote-na nogo naaki-rupa piruaeme agi aaraa lapome madini nogo naaki napiruaeme. Dia, nimuna aaraare Gote padaneme madisa-pulu rado-rupa piruaeme.

14 Go Agaare nipu yogane maawa sana aa-rupa piruare niaana rikiraana epa pirisa. Nipuri nipuna Aapana Si padane yapulu Aaraana puri paa mu pirina adema. Niaana rikiraana pirisa rabu ora agaa-para raba meape kone page nipuna robaa-para rulatabesa.

15 Jon-me nipu madaa gupa lakesa: Go aa madaare neme abade agaa gupa sude: Nipuri nina masaa-nane epalia pare nipuna purimi ni maoge yaalia. Nipu aa mudu piralia pare ni abi namadini raburi nipu aba pa pirisa lagesude.

16 Nipuna epe raba meape kone-para titame omea-para rulatabena nipumi niaa padane padane laatapu epe raba meapa kone page titame omea page gisa.

17 Gore Gote-me rekena agaa kasa rabu Moses-me mea ipisa. Goa pisa pare epe kone-para ora agaa-parare Yesu Krais-me mea ipisa.

18 Aa medame Gote ora na-ademe. Ora dia. Mo nipuna naaki nipu padane Gote raapu medaa-rupa pipi. Go naakimi nipuna Aapana agaa niaa piri-para mea ipua waata.

* **1:1:** Ora abade oyae medaa nai rabu Agaa aba pirisa. Go Agaa madaare Goteme go su yaa lapo page oyae rayo page maopaasa. Go Agaa nipu go suna ipua epaa omoa wala rekoa niaa rapu go pia-daa go Agaare Yesu Krais yaade.

Jon Baptais-mi agaa lapedepesa
(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)

19 Jerusalem su-para piri Juda aanumi
Gote-na miru irae aanu-para Livai aa-para
nimu rayo Jon piri-para mea repaasimi.
Goa pua nimumi Jon agaa gupa misimi:
Nere aapi ya?
20 Go rabu Jon-me agaana kudiri pi re-
depo ne agaa gupa lakesa: Niri Krais-daa
dia sa.
21 Go rabu nimumi lalo: Gore nere Krais-
daa dia yaana-ga nere Elaija yapae simi.
Dia sa. Gore ne Gote-na agaa lakene aa ya?
Dia sa.
22 Go rabu nimumi wala lapopa Jon-
para lalo: Gore nere aapi yapae simi. Ni-
aame mo niaa mea repaarimi aanu-para
agaa waru ipua laketema-pulu ne-parare
niaame ake teme ya?
23 Go rabu Jon-me Aisaia-na agaa mo-
geawa lakesa: Niri gupa pulalo pi: Neme
onaa napiri su-para agaame yalano: Aa
Mudu-na pamuape pora maredepo yaata-
pape to sa.
24 Go agaa mulalo pisimi aanuri Farisi
aanuna rurumi o taasimi.
25 Nimumi Jon agaa meda wala agaa gupa
misimi. Gore nere Krais-daa dia laede. Go
page nere Gote-na agaa lakene aa-daa dia
laede. Go page ni Elaija dia laede. Goa pea-
ga neme onaana baptais-ri akolo kate pae
simi.
26 Goa simi rabu Jon-me gupa sa: Neme
pa ipame baptais meaayo pare nimina
rikiraana aa meda rekaaya pare nanimi-
naaeme.
27 Go aare nina masaa-nane epalia pare
nipu ora epe aa ya-pulu nipuna aariti ese-
pea kege radepeta palua sa.
28 Apo agaare Betani su-para pisa. Go
suri ipa Jordan-na mone pane go su-para
Jon-me baptais kalaama pirua sa.

Yesuri Gote-na sipsip mena-rupa pirisa

29 Ekeraa-nanere Jon-me Yesu ipisa rabu
adoa lalo: Adalepa. Gote-na sipsip si-rupa
ya-pulu nipumi su amaa piri onaa rayona
pupitagi ne kone wae rayo mea rubaalia.
30 Go aa madaare abade neme gupa sude:
Nina masaa-nane aa meda epalia pare nipu
ni namadini rabu nipu aba pirisa-pulu
nipu adaape pia.
31 Neme abade nipu na-adesu pare Juda
onaanumi nipu adenalo baptais meaata
ipisude sa.
32 Jon agaa gupa lakesa: Neme aba Holi
Spirit yaa nona piane biyaa ipua Yesuna
aaluna epa pirisa rabu adesu.
33 Go raburi niri Yesu yapae lo waru
naniminaasu pare Gote-me ni gupa lagisa:
Holi Spirit yaa nona piane biyaa ipua aa
meda madaa epa piraliade aamere Holi
Spirit-na baptais meala epalia sa.
34 Jon-me wala lalo: neme ora adawa
pare nipu Gote-na Si ria yaade sa.

Yesumi nipuna disaipel aa medaloma
aba mapiraasa

35 Ekeraa-nane Jon nipuna disaipel aa
laapo raapu pirisimi.
36 Go rabu Yesu pamualaina adoa nipumi
lalo: Nipu adalepa. Go aare Gote-na sipsip
mena si yaade sa.
37 Mo disaipel aa laapome go agaa pagoa
Yesu rata mea pisipi.
38 Rata mea pisipi rabu Yesumi pereke
tua nipu adesa-pulu agaa gupa misa: Gore
nipiri ake asapipi? Nipu lapome lalo:
Rabai, nere aapina ada-para pi? Go bi
Rapaina re-re tisaa teme.
39 Go rabu nipumi lalo: Epa adalepa. Goa
sa-pulu nipu raapu pua nipu piri ada-para
pua pirisimi. Go yapi rayo nipu raapu
pirisimi. Ada-para pirina naare nogo-nane
pabola popesa.
40 Gore aa laapome Yesuna agaa pagesipi
go aa medare Yesu raapu pisipi. Go aa-na
biri Andru nipu Saimon Pita-na ame pirisa.
41 Go rabu Andru-mi ame Saimon
adasaawa agaa gupa lakesa: Niaame Mea
Repae Aa aba adama sa. Mea Repae bina
re gupa Mesaia Krais teme.
42 Go rabu Andru-mi ame Yesu piri-para
mea ipisa. Yesumi go ame adoa lalo: Nere
Jon-na si Saimon yapare oropere nena bi
Sifas† teme sa. Go bi perekeaere Pita
temena pare go bina re-re aana yaade.

Yesumi Nataniel-para Filip lapopare ip-
ulupa sa

43 Ekeraa-nane Yesu nipu Galili su-para
polalo pisa-pulu nipumi Filip adasaawa
lalo: Saa bana sa.
44 Filip-ri nipu madini suri Betsaida. Go
adaare-re Andru Pita lapona adaare-para
pirisipi.
45 Gore Filip-mi Nataniel asapuare gupa
lakesa: Moses-me abade rekena agaa
madaa remaa tisade aare niaame aba
adasaarima. Gote-na agaa lakene aanumi
page go aa epalialo pepa madaa tu isimide.
Goa aare Nasaret su-para piri Josep-na si
yaade sa.
46 Goa sa-pulu Nataniel-me agaa gupa
misa: Gore epe yaenuri Nasaret su-para
mada epena ya? Filip-mi agaa go-rupa sa:
Adola bana sa.
47 Gore Yesumi Nataniel nipu piri ipisa
rabu nipu agaa gupa lakesa: Go aare nipu

† **1:42:** Sifas-na bi-ri adaa agaa Arameik madaa maasimi. Goa pea pare Grik onaana adaa agaa madaa bi. Pita maasimi. Go bi lapo ratana rere aana teme.

ora Israel aa meda yaade. Nipumi yaa agaa
nane aa yaade sa.
48 Go rabu Nataniel-me nipu-para agaa
gupa misa: Niri aa-rabu makuaari ya?
Gore Yesumi lalo: Abade Filip nipi repena
fik re-para piralaina adawade.
49 Goa sa rabu Nataniel-me lalo: Tisaa, ne
ora Gote-na Si yaade. Ne ora Israel onaana
aa mudu pi sa.
50 Goa sa rabu Yesumi lalo: Neme nere
mo repena fik re-para pirae lawade-ga go
madaa kone rulaari ya? Orope adali yaena
purimi go abia adae yaenu maoge yaalia sa.
Orope yae medalomame nina puri waru
mea waatea.
51 Yesumi nimu-para lalo: Neme ora ria
lagialo. Oropere yaa-para pora lobenaloa
Gote-na ensel-nu ni nipuna Onaanu Raapu
Pirape Aa madaa epala puala palia-daa
adalimina sa.

2

Aa medame Kana su-para ona rumaasa

1-2 Wala yapi laapo dia naloa aa medame
Galili su ru-nane pirua Kana adaare-para
ona rumaasa. Nipumi ona rumaasa-pulu
Yesuna agi-para nipuna disaipel aanu-para
yaasimi rabu adola ipisimi.
3 Nimumi yawe eta aba noa oropere wain
ipa dia sa rabu Yesuna agimi nipu-para
lalo: Nimuna ipa wain dia yaade sa.
4 Gore Yesumi lalo: Go ona, nina kogono
aa neme agaa meda abi nakelape. Nina
kogono pape yapi diri abi naepea.
5 Goa pisa rabu Yesuna agimi disaipel
aanu gupa lakesa: Nipumi gupa pipape
teare nimimi goa ora pipape sa.
6 Go ada aana-me warini ipa pe oraapu
isa. Go aana pe padanere wabola piralade
pe dila nona piane isa. Juda aanu nimuna
rekena kone isimi-pulu oro yaalo nimuna
waswas tape ipa pe mea isimi.
7 Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo:
Mogo aana pe madaa ipa nalepa sa. Goa
sa-pulu nimumi no rubia palala pua isimi.
8-9 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Abia
go ipa meda noria pua mo eta surube aa
pua katapa. Nimu mo ipa mea pua kasimi
rabu mo aame mo ipa rede pea pame mea
nadesa. Go yaere abade pa ipa pirisa pare
abia ipa wain-ga go eta surube aame ipa
aa-para mea pae loa namakuaasa. Yapare
ipa no pabe kogono aanu nimumi adesimi.
Goa pea-pulu mo eta surube aame mo ona
rumaatalo pi aa-para lakeloa ipu sa.
10 Go rabu nipumi lalo: Aa medalomame
epe ipa wain aba rumaainaloa onaanumi
adaapu nenaloare wala orope wae wain
rumaasimi. Goa peme pare neme epe wain
orope mea rumaariaa sa.
11 Go puri pane kogonore Yesumi Galili
su robo ru-nane aaya Kana adaare-para
aba ripima pisa. Go adaare-parare Yesumi
nipuna epe paana puri wanaloa nipuna di-
saipel aanumi nipu madaa kone rulasimi.
12 Goa puare Yesu-para nipuna agi-
para amenu-para disaipel aanu-para mo
Kaperneam adaare-para pua pirisimi.

Yesu Juda aanuna adaa lotu ada-para pisa

(Mat 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)

13 Gore Juda aanuna Pasova yawe ne
adaa yapi di rudu sa-pulu Yesu Jerusalem
su-para pisa.
14 Lotu ada ru-nanere aanumi maket
pua gawa sipsip yaa madaa yoto mealaina
Yesumi adesa. Goa pua mone sens pape
aanu reke madaa pirina adesa.
15 Yesumi ope mua ote meda waria
apo mena-para mena puni aanu-para lotu
ada amaa-nane ratu tisa. Go page mo
mone misimi aanuna reke musaawa mone
lakepe rubebe pisa.
16 Go rabu mo yaa madaa yoto mealae
aanu-para Yesumi lalo: Go yaanu amaa
mea pulupa. Nina Aapana lotu ada nam-
abebolatepa. Dia nimina stua ada-rupa
namula tapape sa.
17 Goa sa rabu nipuna disaipel aanumi
Gote-na agaa i buk madaa kone wala
rulasimi. Mo buk madaa agaa gupa
isa: Gote, nena lotu ada madaare neme
kone mapiraae-pulu nina pu robaa ora
rekoaaya.
18 Go rabu Juda aanu Yesu agaa gupa mis-
imi: Niaame nena puri waru adamona-ga
ake piane napiaa kogono pali-daa adalima
pae simi.
19 Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Nimi
go Gote-na ada kilipialimi rabu neme yapi
repona ru-para wala wariabalua.
20 Goa sa rabu nimumi pogolasaawa
Yesu-para agaa wala gupa lakesimi. Neme
go ada yapi repona ru-para mada wariali
ya? Go lotu ada warisima diri maali 46-pela
ru-para wariasima simi.
21 Yapare Yesumi lotu ada warialua agaa
lakesa rabu nipuna to yogane goa palia lo
lakesa.
22 Gore orope Gote-me Yesu matmat
madaa marekainaloa nipuna disaipel aan-
umi mo sade agaa wala niminaasimi. Go
rabu nimumi Yesuna agaa-para Gote-na
buk madaa i agaa-para kone rulasimi.

Yesumi onaa rayona kone adoa nimi-naaya

23 So Jerusalem su-para Pasova yawe ne
adaa yapi di isimi rabu Yesu page pisa. Go
rabu Yesumi napiaa kogono pisa-pulu onaa
adaapumi nipu madaa kone rulasimi.

24 Pare Yesumi onaa rayona kone adesa-
pulu pa onaanu raapu piruapena kone
narulasa.
25 Nipumi onaa rayona robaa-para
adokaru misa-pulu pa onaa medame nipu
kone makuaae meda nalakesimi.

3

Yesu Nikodemus raapu agaa lala pasipi

1 Farisi ruruna aa medana biri Nikode-
mus nipu Juda aanuna aa mudu pirisa.
2 Go aame yapi meda ribaa Yesu piri-
para ipua gupa sa: Tisaa, nere Gote-na
agaa mogeainalo mea rapaasa. Go konere
niaame makuaaema pare Gote ne raapu
pia-pulu neme napiaa kogono epe-rupa pe
sa.
3 Yesumi saa pi agaa gupa sa: Neme ne
ora lagialo. Aa medame agina robaa-para
wala napiralia-daare Gote-na Surube Su
mada na-adalia sa.
4 Go rabu Nikodemus-mi lalo: Akea pua
aa meda robaa-para wala mea madialia
ya? Aa meda agina robaa-para wala piralia
rabu rana laapo mada namadialia.
5 Goa sa rabu Yesumi lalo: Neme ora
lagialo. Aa medamere nipu ipa-para Holi
Spirit-para namua piraliare Gote-na Su-
rube Su mada na-adalia.
6 Onaana yoganeme madini onaare yo-
gane pa ia. Go page Holi Spirit-mi madini
onaare Holi Spirit raapu pia.
7 Goa pea pare ne kagaa opainalo remaa
lagiawade-ga kone adaapu nasape.
8 Po ripu nipuri aa-para popea palo mada
na-ade. Niaame nipuna kete-daa pagema
raburi aa-para epea pae aa-para pea palo
niaame na-adema. Holi Spirit-mi madini
onaamere po ripu-rupa go yaena re mada
ademe.
9 Goa sa rabu Nikodemus-mi lalo: Go lae
agaa madaare akea pua kagaa palua ya?
10 Yesumi lalo: Nere ora Israel onaanuna
profet ya-pulu neme go agaa naniminaate?
11 Neme ne lagialo. Niaame agaa tema
rabu niaana ade yae-para page agaa tema
pare nimi rayome go agaa gimaleme.
12 Neme go su amaa yaenuna re lagialo
rabu kone narulaeme. Goa pea-pulu orope
yaa madaa yaenuna re lagialua rabu page
kone ora narulalimi.
13 Gore pa onaa meda yaa-para abi
napeme. Onaanu Raapu Pirape Aana Siri
ni padane yaa-para pirua su amaa ipisude
sa.
14 Abadere Moses-me onaa napiri su-
para pua repena rugi madaa paka rogaawa
minasaasa. Go-rupare orope nimumi On-
aanu Raapu Pirape Aana Si mea tua pital-
imi.
15 Goa pea-pulu onaa rayome ni madaa
kone rulalimiri go onaa rayo oro yaalo
kagaa piraama laama palimi.
16 Gore Gote-me su amaa piri onaa rayo
madaa pedo pu raaname omesa-pulu ora
nipuna Si padane mea repasa. Goa pea-ga
onaa rayome ni madaa kone mapiraalimiri
nimu ora naomalimi pare oro yaalo kagaa
piraama laama palimi.
17 Goa pea-pulu Gote-me ni nipuna Si su
amaa koso agaa pagenalo namea rapaasa.
Dia, pare onaa epe pora mea wanalo mea
rapaasa.
18 Onaa rayome ni madaa kone rulalimiri
nipu koso agaa natea. Yapare onaa medalo-
mame ni madaa kone narulalimiri nimu
koso madaa aba popalimi. Go onaanuri ni
Gote-na Si padane madaa kone narulaeme-
pulu koso madaa wae yoto mulalo pimi.
19 Go koso lapena re-re gupa: Epe paa go
su amaa aba ipisa pare onaanumi waeanu
pu pimi. Nimumi go epe paa gimoa ribaa
madaa raana omoa pimi.
20 Go waea peme onaanuri epe paame
nimuna wae yaenu penaame waatea lo
go paa masaa-nane mea roto tu ruboa
pimi. Goa pua nimu epe paa roaaya-para
naepeme.
21 Goa pea pare epea peme onaanuri
Gote-na agaa pago pimi-pulu paa-para
peme epe kogono wanalo epeme sa.

Jon-me Yesuri go piane aame kogono pealo onaa lakesa

22 Orope Yesu nipuna disaipel aanu
raapu Judia su robona ru-nane pisimi. Go
su-parare Yesu nimu raapu pirua baptais
kasa.
23 Go rabu Jon-me Ainon su-para ipa
adaapu popesa-pulu baptais go-para pua
kasa. Haran suri Salim su re-para aasa.
Onaanu nipu pirisa-para epenaloa baptais
kasa.
24 Go raburi Herot-me Jon kalabus ada
abi namapaatisa.
25 Go rabu Jon-na disaipel aa medalo-
mame Juda aa meda-para ipame radepene
rekena agaa madaa ape simi.
26 Ape simi rabu nimu Jon piri ipua lalo:
Tisaa, aa meda abade ne raapu ipa Jordan-
na mone pane pisipide kone niminaate? Go
aa madaa agaa aba lagisi. Go aare abia
baptais kane aa ya-pulu onaa rayo nipu
piri-para pua baptais meme sa.
27 Go rabu Jon-me lalo: Gote-me onaanu
oyae nakateare nimumi mada namealimi.
28 Nimimi nina agaa aba pagesimi rabu
neme agaa gupa sude: Niri ora Gote-na
Mea Repae Aa-daa dia yapare Gote-me ni
aba mea epenasade.
29 Aa medame nipuna ona rumaatalo
paliare go ona ora nipuna ore piralia. Go

rabu go aa-na adami aanumi pago piralimi. Go adami aame ona rumaatalo aa-na agaa pagalia rabu raaname omalia. Go konere nina raaname omape kone go-rupa ora epeaalia.

30 Gore Yesuna biri ora sone minasaamina pare nina biri su amaa pa rabuaniaalimina.

31 So yaa-para piruaaya epe aare niaa rayona aa mudu pia. Su amaa madini onaare ora su amaa onaa ya-pulu su amaa agaa madaa laketeme. Goa pea pare so yaapara pirua none epe i aare oyae rayona aa mudu pia.

32 Nipumi adoa pagea yae madaa agaa laketa pare onaanumi nipuna agaa madaa kone narulaeme.

33 Goa pea pare onaa rayome nipuna agaa madaa kone rulaeme-pulu Gote-re ora agaa ne aa yaade.

34 Gote-me epenasa aare Gote-na Holi Spirit robaa-para marulatabaaya-pulu go aamere Gote-na agaa laketa.

35 Gore Aapame nipuna naaki madaa pedo pu raaname omoa nipuna puri kanaloa oyae rayo surubea.

36 Goa pea-pulu onaa rayome Gote-na Si madaa kone rulalimi-daare oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Yapare onaa rayome Gote-na Sina agaa rasalimiri oro yaalo napiralimi. Dia, pare Gote-na ratu yawe konere go onaanumi oro yaalo mealimi.

4

Yesu Samaria su-para piri ona raapu agaa sipi

1 Farisi aanumiri Yesumi nipuna disaipel aa adaapu mua baptais katalo pagesimi. Goa pisa-pulu Yesuna disaipel onaanumiri Jon-na disaipel onaa maoge yaasa-daa pagesimi.

2 Yapare Yesumi baptais nakasa pare nipuna disaipel aanumi agu baptais kasimi.

3 Yesumi go agaa pagoa Judia su gimoa Galili su-para wala pisa.

4 Gore Judia su gimoa Galili su puaamama puare Samaria su-para pua opopasa.

5 Mo Samaria suna adaarena bi medare Sikar simi. Go adaare-re abade Jekop-me nipuna si Josep rumaa kasade su maapuri go adaare re-para aasa.

6 Go su-parare abade Jekop-me ipa nape naaku awesade. Yesu nipu pora pua paalame omesa-pulu mo ipa naaku re-para pua kitu pirisa. Goa pua pirisa naare iniri 12 klok rabu pirisa.

7 Go rabu Samaria ona meda ipa nola ipisa rabu Yesumi nipu-para lalo: Ipa meda no gi sa.

8 Go raburi nipuna disaipel aanuri aba mo adaare-para eta kabolalo pisimi.

9 Goa sa rabu Samaria oname Yesu-para lalo: Nere Juda aa yapare niri Samaria ona ya-pulu akeane ni-para ipa nano gi lae ya? Gore Juda aanuri Samaria onaa raapu eta medaa-para nanisimi.

10 Yesu nipumi mo ona-para agaa gupa lakesa: Neme Gote-me pa giape yae niminaawa go ipa nano gi ta aa-na bi pagola pae-daare gore ni agaa mula pae yaalore ora ipa yokea-rupa epe agaa mada lagula pawa.

11 Mo oname lalo: Aa adaaya, nena ipa nape pe nasana. Go ipa naaku ora no-para pia-ga go epe ipa yokea-rupa aa-para meali ya?

12 Niaana akua Jekop-me go ipa nape naaku wari gisa. Gore nipumi page sinumi page mena gawa sipsip-numi page go ipa no aema. Goa pea-ga nere Jekop rabuniaawa pi ya?

13 Yesu nipumi lalo: Onaa rayome go ipa nalimi-daare orope nimuna peto kaapu yaalia rabu wala nolalo epalimi.

14 Yapare onaame nina gulalo pi ipa nalimi-daare ora mada teme. Nina ipare onaana robaa-para ipa yokea-rupa mapiraalua-pulu pa ipa meda nane go ipame oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

15 Goa sa-pulu oname lalo: Aa adaa, go laede ipa giaina ni orope go ipa naaku-para wala nanola epalua.

16 Goa sa rabu Yesumi nipu-para lalo: Nena aani aba pua yaaloa one ipulupape.

17 Oname lalo: Ni aa meda napia sa. Yesumi lalo: Nena aani napia laere gore ora lae.

18 Nere aa supu piside pare go abia ne raapu pipi aare ora nena aani-daa dia. Go nena agaare ora lae.

19 Goa sa rabu oname lalo: Aa adaaya, abia neme nere adalo pare ne Gote-na agaa lakene aa yaana.

20 Niaana Samaria* akuanumi go rudu madaa rumua kiritaawa Gote-na bi minasaasimi. Goa pisimi pare nimi Juda aanumiri no Jerusalem su-para Gote-na bi minasaamina teme sa.

21 Yesumi nipu-para lalo: Ona, naa agaa waru paga. Orope epaliade yapi di rabu onaanumi go rudu madaa page Jerusalem su-para page Gote-na bi naminasalimi.

* **4:20:** Go onaanumi lotu tape rabu so pore Samaria madaa simi. Go porere Gerisim su-para aasa. Nimu go pore mada pua lotu pua lala pisimi pare Juda onaanumi Jerusalem su-para lotu pua lala pisimi. Luk 9.53 page adape.

22 Nimi Samaria onaanuri nimi kone na-
sua bi minasaaeme pare niaa Juda onaanu-
miri bi niminaawa minasaaema. Oro yaalo
pirape konere Juda aanumi mea ipisimi.
23 Pare abia page orope epaliade yapi
di rabu page onaanumi Aapana bi padane
epe-rupa minasaalimi. Nipuna bi epe-rupa
minasaaeme onaanuri Aapame raaname
omea.
24 Gote-re nipu ora Holi Spirit pia-pulu
onaanumi nipuna bi minasaalimi-daare
nimuna kone wasupame-para ora agaame
lotu loa bi minasaamina.
25 Go rabu oname Yesu-para lalo: Gote-
na Mea Repae Aa nipuna bi meda Krais-re
nipu epalia simi-daa niminaato sa. Go aa
epalia rabu niaa oyae rayona re lagialia sa.
26 Yesumi lalo: Go aare ni yaade. Abia ne
raapu agaa go tapa-daa sa.
27 Goa lalaina Yesuna disaipel aanu ipua
Yesu pa ona meda raapu agaa lakeloaaya-
ga kone adaapu isimi. Pare disaipel aan-
umi paala omoa nalakesimi: Neme ake pua
go ona lakelae pa simi.
28 Go rabu go oname nipuna ipa pe
gimoa mo adaare-para pua onaanu-para
gupa pua lakesa:
29 Go aa meda epa adalepa. Nipumi nina
pisude-anu rayo epa lagia-pulu nipu Gote-
me Mea Repae Aa yapae sa.
30 Goa sa rabu nimu su adaare gimoa
Yesu piri-para adola ipisimi.
31 Go ipisimi raburi mo disaipel aanumi
nipu-para lalo: Tisaa, ne eta na simi.
32 Pare Yesu nipumi lalo: Nina eta
medaloma ina nimimi na-ademe.
33 Goa sa-pulu disaipel aanumi nimuna
lala pirua gupa simi: Aa medame nipuna
eta epa kalame ya?
34 Yesumi nimu-para lalo: Nipumi ni mea
epenasadere nipuna agaa pagoa kogono pu
kiritaayo. Go kogonore nina eta yaade.
35 Nimina saa pi agaa gupa teme: Akua
12-pela piruare eta nape awalimi. Nina saa
agaa pagalepa. Mo maapu-para adalepape.
Mo maapu-para pore nape eta adaapu etea-
ga keralimina.
36 Maapuna eta kiritape aare yoto aba
mea-pulu etamere oro yaalo kagaa pi-
raama laama mapuaalia. Goa pea-pulu eta
pone onaa-para eta aawae onaa-para nimu
raapu raaname omalimina.
37 Saa agaa meda gupa teme: Aa
padaneme maapu-para eta wai poaaya
pare aa medame eta awoa nalia teme.
38 Apo saa agaana re gupa sa: Nimi go
maapu-para e napoaeme pare awalimina.
Onaa medalomame go maapu eta poasimi-
pulu nimimi nipuna kogono madaare eta
mealimina.
39 Gore mo adaare-para Samaria onaa
adaapumi mo onana agaa pagesimi-pulu
Yesuna agaa madaa kone rulasimi. Mo
oname aba gupa sa: Nina abade pisude
wae yae rayo lagiaa sa.
40 Gore Samaria onaanumi Yesu piri-para
ipua lalo: Niaana adaare-para pa piramina.
Goa simi rabu Yesu nipu yapi laapome go
su-para pirisimi.
41 Yesumi epe agaa lakesa-pulu onaa
adaapumi nipu madaa kone rulasimi.
42 Goa pisimi rabu mo ona-para gupa
lakesimi: Abia kone rulatema pare nena
agaa agu-daa padane madaa kone naru-
latema. Dia, pare nipuna agaa pagemade-
pulu onaa rayona Raba Meape Aa yaanaloa
kone rulaema simi.

Yesumi surube aa muduna sina yaina maepeaasa

43 Yesu yapi laapo dia naloa Galili su-para
pua pirisa.
44 Goa pua Yesumi gupa sa: Gote-na
agaa lakene aare nipuna madini su-parare
nipuna bi naminasaaeme sa.
45 Goa pea-pulu go su-para gimoa Galili
su-para pisa raburi onaanumi nipuna ki
mua raaname omesimi. Abare nimumi
Juda aanuna eta yawe ne adaa yapi di rabu
Jerusalem su-para Yesu pisa-daa adesimi.
46 Gore Yesu Kana adaare-para wala ip-
isa. Go adaare Galili su ru-nane aaya
pare nipumi go su-para kagaa ipa wain aba
warisaaya. Go su-parare gavman surube
aa meda pirisa. Nipu Kaperneam su-para
piri naakiri yaina omesa.
47 Gore go aamere Yesu Judia su gimoa
Galili epaade remaa pagesa-pulu Yesu piri
ipisa. Pisa rabu nipuna naaki ini adupitalo
pisa-pulu Yesu Kaperneam su-para ipua
nipuna naakina yaina maepeaainalo agaa
misa.
48 Yesumi nipu-para lalo: Nimumi napiaa
kogono rado rado na-adalimi-daare ni
madaa kone narulaeme.
49 Bosboi-mi Yesu-para lalo: Aa adaa,
nina naaki aba ini adupita-ga aipapulu
bana sa.
50 Yesumi nipu-para lalo: Ne pu, nena
naakiri aba rekoa pia sa. Goa sa rabu mo
aame Yesuna agaa madaa kone rulaawa
ada pisa.
51 Nipu pora-nia pulaina nipuna ko-
gono naakinumi pora madaawa lalo: Nena
naakiri aba rekoa pa pia simi.
52 Goa simi raburi nipumi nimu agaa
gupa misa: Aa-rabu yaina perekea ya? Ni-
mumi lalo: Abala aebo bero raburi perekea
nipuna kekapu dia yaade simi.
53 Goa simi raburi mo naakina aaraame
ora go rabu Yesumi nena naaki pa
pia lakelaa-daa niminaasa. Go agaa
niminaaya-pulu go aame page nipuna

ona nogo naakinu page Yesu madaa kone rulasimi.

54 Yesumi Judia su gimoa Galili su-para pisa rabu go piane kogonore nipumi napiaa rana laapo pisa.

5

Yesumi aa meda ipa Betesda ini repaa-nane maepeaasa

1 Gore apo napiaa kogono dia sa raburi oropere Juda aanuna eta nape olode yapi di rudu sa rabu Yesu Jerusalem su-para pisa.

2 So Jerusalem su-para adaarena kepo rikiraana pora gaape meda isa. Go pora gaapena biri sipsip menana pora gaape simi. Go pora gaapena re-parare oge ipa ini meda isa. Go ipa inina repaa-parare pokaalo ada supu aasa. Juda aanuna adaa agaa madaare go ipa ini biri Betesda teme.

3 Go pokaalo ada ru-nanere yaina ome onaa adaapu epa pirisimi. Nimuna yainare ini rubu pi onaanu page aa wae on-aanu page pora napami onaanu page epa pirisimi. Nimu mo ipame etoto pia-rupa adolalo pirisimi.

4 Goa pua Gote-na ensel medame no ipa ini-para pua odobaawa mo ipa maeto eto mapaasa. Goa palia rabu aa padaneme aba no eto piade ipa ini-para odobaliare nipuna yaina dia yalia.

5 Gore aa meda mo pokaalo ada-para nipu yaina pa inare maali 38-pela patisa.

6 Yesumi mo aa-na yaina maali adaapu patisa adesa-pulu nipu-para lalo: Nena konemere yaina maperekealua kone i?

7 Yaina ome aame lalo: Aa adaa, mogo ipame eto palaina ni no ipa-para maodobape aare meda dia ya. Nina ipa-para odobatalo pe rabu pa aa meda aba ipa-para pua odobaaya sa.

8 Yesumi nipu-para lalo: Ne rekoa nena yapara mea rua pora pamua sa.

9 Goa sa rabu mo aa-na yaina aipapulu perekea nipuna yapara mea rua pora pamisa.

Mo aa-na yaina perekesa raburi Kitu Pirape Yapi di pisa.

10 Goa raburi Juda aanumi mo maperekeae aa-para lalo: Abiare Kitu Pirape Yapi di yaade. Nena yapara rini kogonore niaana rekena agaa rasaede simi.

11 Go aame lalo: Mo nina yaina maperekeae aame ni-para lalo: Nena yapara mea rua pora pamua lade sa.

12 Goa sa rabu nimumi nipu-para lalo: Gore nena yapara mea rua pora pamualore aapimi lagiaa ya?

13 Goa simi pare yaina maperekeae aame Yesu inimi waru na-adesa. Go pokaalo ada ru-nane onaa adaapu aba pirisimi-pulu Yesu pisa rabu mo aame waru na-adesa.

14 Orope Yesumi mo aa Juda aanuna lotu ada-para adesa. Go raburi Yesumi lalo: Paga, abia nena yoganere epe-rupa aaya. Goa pea-ga ora adaa waeape meda ne mada epalia-ga nena pupitagi ne kone gimape sa.

15 Go rabu mo Juda aa piri-para pua Yesumi ni maperekeaaria lo remaa pua lakesa.

16 Goa sa rabu Yesumi Kitu Pirape Yapi di madaa go aa maperekeasa rabu Juda aanumi waea pua Yesu kedaa katalo pirisimi.

17 Goa pisa-daa Yesumi nimu lakesa: Nina Aapame oro yaalo kogono pala pia-ga neme page go pora ratua pe.

18 Goa sa rabu Juda aanumi nipu ora talima kone isimi. Nimuna konere Yesumi Kitu Pirape Yapi di orona rekena agaa rasa. Go page Yesumi Gote-re nina Aapa sa-pulu nipuri Gote nona piane pia-daa Juda aanumi tu maomaatalo pisimi.

Gote-na Siri kogono pape puri ia

19 Go kone isimi rabu Yesumi nimu-para lalo: Gore neme ora lagialo. Nina kogono pa amaa nape. Ni Aapana Si ora ria yaalo Aapana kogono pe. Nina Aapame kogono pea-rupa adoa pe. Aapame pea-rupa adoa mogeaayo.

20 Goa pea-ga nina Aapame ni nipuna naaki madaa pedo pu raaname omoa nipuna pape kogono ni waatea.

21 Goa pea-pulu Aapame ome onaa marekaawa oro yaalo mapiraalia-rupa go kone mogeawa nina kone sua onaanu oro yaalo kagaa piraama laama mapualua.

22 Go page Aapame koso lape agaa onaa madaa natea pare ni nipuna naaki go puri gisa-daa neme palua.

23 Goa palua-pulu onaanumi Aapana bi minasaaeme-rupa nina bi page minasaal-imina. Yapare onaanumi nina bi nami-nasalimiri ni mea rapaasa Aapana bi page naminasaaeme.

24 Neme ora lagialo: Onaa rayome nina agaa pagoa ni mea epenasa aapa madaa kone rulalimiri oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Go onaa madaare koso lape agaa natoa pare nimu omape kone aba gimoa oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

25 Neme ora lagialo sa: Abia go di rabu page orope epaliade di rabu page ome onaanumi Gote-na Si nina agaa pagalimi. Pagalimi-pulu oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

26 Gore Aapare oro yaalo kagaa pirape konena re pia-pulu nipumi nipuna naaki ni page go mapiraape re gisa.

27 Niri Onaanu Raapu Pirape Aana Si ya-
pulu Aapame ni koso lape agaana puri gisa.
28 Go agaa madaare kone adaapu
nasalepape. Gore yapi di meda epalia
rabu matmat-para rogaae onaanumi nimu
yaatea rabu pagalimi.
29 Pagalimi-pulu nimu matmat su gimoa
amaa epalimi. Goa pea-ga onaa medaloma
epea palimi-nuri marekaawa oro yaalo ka-
gaa piraama laama mapuaalia. Pare onaa
medalomame waea palimiri marekaawa
koso lape agaa loa wae yoto katoa sa.

Onaa medalomame Yesuri aapi yapae simi

30 Go yaere neme agu raapo napalua pare
Gote-me lagi koso lape agaa toa. Goa pea-ga
nina bipa nina kone namogeto pare ni mea
rapaasa Aapana kone rate. Goa pea-pulu
nina koso lape agaare ora redepone yaade.
31 Pare neme nina agaa lagere yaa agaa
to kone saleme.
32 Yapare aa medame ni madaa agaa
laketa rabu ora ta kone salimi.
33 Gore nimimi Jon piri aa medaloma
agaa mea o taainalo penaasimi rabu nipu
ora agaa madaa lakesa.
34 Gore neme onaa medana agaa madaa
kone namapiraayo pare Gote-me onaa raba
minalo go agaa nimi lagialo.
35 Jon-re epe paata nona pi ipua nipuna
roasa paa onaanu kasa-pulu nimi Juda aan-
umi nipuna paa adoa pedo pu pirisimi.
36 Jon-me ni madaa puri pane agaa lakesa
pare nina Aapame gisa kogono pe rabu Jon-
na agaa maoge yaato. Go kogono palua
rabu Aapame ni mea epenasa-daa madaa
adamina.
37 Gore Aapame ni mea rapaasa-daa
neme lagula ipisu. Nimimi nipuna agaa
napagoa nipuna ini agaa na-ademe.
38 Nipumi ni mea repaawa nipuna agaa
robaa-para naimi-pulu ni madaa kone
narulaeme.
39 Nimumi oro yaalo kagaa piraama
laama polalo kone imi-ga Gote-na buk dip-
iaeme.
40 Goa peme pare nimi ni piri oro yaalo
kagaa pirape kone-daa namula epeme.
41 Niri onaanu pedo pua agaa pagoa
raana omenalo na-aato.
42 Goa pea pare nimina kone ade. Nimina
robaa-para Gote madaa kone narulaeme.
43 Ni ipisude rabu Aapame mea repaawa
puri gisa pare nimimi ni ora gimeme. Goa
pea pare aa meda nipuna puri mea epalia-
daare nimimi nipu madaa epe kone sua
mealimi.
44 Nimina konere pa pedo pedo pala pimi.
Yapare Gote-na pedo pi agaare kone naimi-
pulu akeane kone rulalimi ya?
45 Pare nimina koso lape agaa Aapa lake-
toa kone nasalepape. Dia, nimimi Moses
madaa kone rulasimi-pulu nipumi nimi
koso lape agaa madaa tea.
46 Pare nimimi Moses-na agaa madaa
kone waru rulasimi-daare Moses-me ni
madaa pepa tisa-ga ni madaa page kone
mada rulasimina.
47 Pare nipuna tisade agaa madaa kone
narulaeme-pulu nina agaa madaa page
kone mada narulalimi sa.

6

Yesumi onaa 5,000 eta kasa
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

1 Go agaa lakeloa Yesu nipu Galili ipa
ini mone pane wala pisa. Go ipa inina bi
medare ipa Taiberias teme.
2 Go raburi onaa adaapumi Yesuna
puri pane kogonome yaina ome onaa
maperekeasa-daa adesimi-pulu nimumi
nipu rata mea pisimi.
3 Go rabu Yesu-para nipuna disaipel
aanu-para nimu rudu meda rumua pisimi.
4 Go rabu Juda onaanuna Pasova yawe ne
adaa yapi di rudu sa.
5 Go rabu Yesumi onaa adaapu nipu piri
epenalo adesa-pulu nipumi Filip-para lalo:
Gore mo onaa adaapu epa pimi-ga nimuna
nape etare aa-para kabalima ya?
6 Nipumi Filip-na kone adolalo go agaa
sa pare Yesu nipuna pape kone aba nimi-
naasa.
7 Go agaa sa rabu Filip-mi lalo: Go onaa
rayome eta ogepusi nalimi sa. Niaame
bret kabape mone ora adaapu ruboa kabal-
imare sa.
8 Gore Saimon Pita-na ame Andru-mi
lalo:
9 Naaki ogesi meda go pia-ga nipuna bret
ipa supu-para ena laapo-para saapia. Goa
pea pare go onaa adaapu pimi-pulu mada
nanalima sa.
10 Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo:
Go onaanu mapiraatepa sa. Go suna ripu
adaapupe aasa. Go ripu aasa-para onaa
rayo pirisimi. Goa pua nimu 5,000-rupa
pirisimi.
11 Go rabu Yesumi bret mua Gote-para
ora pi loa ripu madaa piri onaanu ena
mea rumaasa. Mo ena oge laapo page goa
pinaloa onaanumi mo eta raapu nisimi.
12 Eta noa ebo rubisimi rabu Yesumi
nipuna disaipel aanu-para lalo: Nimimi eta
ebonu rayore makiritaatepa. Medaloma
narubalimina dia.
13 Goa sa-pulu bret supuna ebore basket
12-pela madu isimi.
14 Onaanumiri Yesuna napiaa kogono
adesimi-pulu gupa simi: Go aare Gote-na
agaa lakene aa su amaa epa yaade aa simi.

15 Goa simi rabu mo onaanumi Yesu nipu
aa mudu mapiraatalo pisimi. Pare Yesumi
go kone adesa-pulu nipu wala so rudu
madaa agu raapo pua pisa.

Yesu ipa masaana pamisa
(Mat 14.22-33; Mak 6.45-52)

16-17 Ora aebo raburi nipuna disaipel
aanu mo ipa ini mone pane Kaperneam
su-para polalo ipunu madaa pirua pisimi.
Goa pua ribaa yabaasa pare Yesu nimu piri-
para abi naipisa.
18 Go raburi po ripu adaape ipua ipa ini
madaare morope morope laama ipisa.
19 Gore mo disaipel aanumi ipunu madaa
pirua ipa oge-daa adaalu-para modo kepaa
nona piane yaeme ipa apeaawa pisimi.
Gupa polalo pisimi rabu Yesu ipa masaana
pamisa-daa nimumi nipu adoa paalame
omesimi.
20 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Nim-
imi paala naomalepape. Gore ni yaade.
21 Goa sa rabu nimumi nipu ipunu madaa
epa pirina kone isimi. Goa pua go ipunu
polalo pisimide su-para aipapulu mea pisa.

Onaanumi Yesu asapu pirisimi

22 Ekeraa-nanere ipa ini mone pane
pirisimi onaanumi ipunu padane aba ina
adesimi. Gore Yesu nipuna disaipel aanu
raapu ipunu madaa napirina disaipel
aanu nimuna pisimi-daa onaanumi
niminaasimi.
23 Goa pea pare ipunu medaloma
Taberias su gimoa ipa ini repaa-nane isa.
Go ipa repaananere Yesumi abala-rupa
bret madaa ora pi loa rumaainaloa onaanu
adaapu nisimi.
24 Gore onaanumi Yesu-para nipuna dis-
aipel aanu-para nimu raapu napirina ades-
imi. Goa pua nimimi mo Taiberias su
polalo pi ipunu madaa pirua Kaperneam
su-para Yesu asapula pisimi.

Yesu onaanuna oro yaalo nape eta nona
pi pia

25 Gore onaanumi Yesu ipa ini mone pane
pua adoare agaa gupa misimi: Tisaa, go-
parare aa-rabu epae ya?
26 Yesumi lalo: Neme nimi ora lagialo.
Neme napiaa kogono pawade rabu nimimi
ni asapula epame ya? Dia, pare nimimi
bret abala noa robaa rulataba-daa nimimi
ni asapula epamena.
27 Go etare ramualia-ga nimimi go eta
madaa kogono napipape. Dia, pare oro
yaalo noa kagaa pirape eta madaa kogono
pipape. Eta go-rupare ni Onaanu Raapu Pi-
rape Aana Si yaade pare Gote nina Aapame
ni madaa pedo pua mea repasa-pulu neme
go eta gialua sa.
28 Go rabu nimumi nipu-para agaa gupa
misimi: Niaame akea pua Gote-na kogono
madaa palima ya?
29 Yesumi agaa gupa abusa: Gote-na
kogonore gupa ia sa: Niri nipumi mea
epenasa-ga ni madaa kone rulaatepape sa.
30 Nimumi lalo: Niaame na-adema yae
meda mada pali ya? Gore ake kogono pali
ya? Niaame nena napiaa kogono adalima-
daa ne madaa kone rulalima.
31 Niaana akuanumi onaa napiri su-para
eta nisimi. Go madaare Gote-na buk madaa
agaa gupa ia simi: Nipumi yaa-para isade
bret eta kasa-pulu nisimi.
32 Yesumi wala lalo. Neme nimi ora
lagialo: Moses-na bret nisimidere ora yaa-
para i bret-daa dia sa. Dia, nina Aapame
ora yaa-para iade bret guaaya.
33 Nina Aapame guaaya bret-re neme yaa
madaa gimoa su amaa ipua nimi onaanu
oro yaalo mapiraape kone raapu gialua.
34 Nimumi nipu-para gupa simi: Adaa Aa,
go oro yaalo kagaa mapiraape bret niaa ora
giape simi.
35 Yesumi nimu-para lalo: Niri oro yaalo
kagaa piruae bret yaade. Onaa rayo ni piri-
para epalimiri oro yaalo reaeme naomal-
imi. Onaa rayome ni madaa kone rulal-
imiri nimuna robaa-para ipa mada roalia.
36 Gore nimi aba lagiawade. Nimimi ni
aa ademe pare kone narulaeme.
37 Naa Aapame onaa rayo ni gea-pulu ni
piri-para epalimi. Goa pua onaa ni piri-
para epalimiri nagimalua.
38 Naa Aapame ni su amaa mea epe-
nasare nina kogono panolo namea epe-
nasa. Ora dia yapare nipuna gisade kogono
palua.
39 Nipumi ni kogono gua mea pusa ko-
gono gupa palua. Nipuna giape onaa-
nuri ora na alupalimina pare orope epali-
ade yapi di rabu nimu rayo matmat-para
marekaawa oro yaalo mapiraalua.
40 Nina Aapana kone gupa ia. Onaa
rayome niri Aapana Si adoare ni madaa
kone rulalimiri oro yaalo epe-rupa kagaa
piraama laama palimi. Goa pea pare
orope porapo yape di madaare neme nimu
marekaalua sa.
41 Yesu nipu yaa-para i bret epawa sa
rabu Juda aanumi mumu agaa loa ape simi.
42 Go raburi nimumi lalo: Go aa Yesuri
ora Josep-na si yaade. Niaame nipuna agi
aaraa lapo page ademade. Gore akeane
yaa-para gimoa ipisu laa ya?
43 Yesumi agaa gupa abusa: Nimimi
mumu agaa nalala piralepape.
44 Onaa meda ni piri-para pa mada
naepalimi. Dia, Aapame onaa meda mea
epena kone saliare mada epealimi. Go

Aapamere ni page epenasa. Goa pea-pulu orope go di epalia raburi neme nimu matmat-para marekaalua.

45 Aba Gote-na agaa lakene aanumi buk madaa agaa gupa tisimide: Onaa rayore Gote-me nimu mogeaatalo pea agaa gupa tisimide. Onaa rayore nina Aapana agaa pagoa nipu kone mapiraalimiri ni piri-para mada epalimi.

46 Go agaa lagialo pare onaa padaneme page Aapa abi na-ademe. Dia, ni Gote raapu pirua ipisude-pulu neme agu raapo Aapa ade sa.

47 Neme nimi ora lagialo. Onaa rayome ni madaa kone rulalimiri oro yaalo eperupa kagaa piraama laama palimi.

48 Nemere onaanu oro yaalo kagaa mapiraawa nape bret yaade.

49 Nimina akuanumi yaa-para i bret eta onaa napiri su-para nisimi pare nimu aba omesimi.

50 Pare yaa-para pirua su amaa epaawade bret onaanumi go bret nalimiri nimu naomalimi.

51 So yaa-para pirua su amaa epawa bret-re ni ya-pulu ni oro yaalo piritalo nape bret yaade. Onaanumi go bret nalimiri oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Gore nina yoganere bret nona piane yae ya-pulu neme go yaogane onaa nimu gialua-pulu go su amaa piri onaanuri oro yaalo piralimi.

52 Goa sa-pulu mo Juda aanumi wae ape lo pirua gupa simi: Gore ake pua nipuna yogane niaame namonalo mada gialia ya simi.

53 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Neme nimi-para ora ria lagialo. Ni Onaanu Raapu Pirape Aana Si ya-pulu nimimi nina yogane kupa yapi lapo namea nalimiri nimi eperupa oro yaalo mada napiralimi.

54 Pare onaa rayome nina yogane mea nalimiri nimu epe-rupa oro yaalo yaalo piralimi. Goa pua orope epaliade porapo yapi di rabu neme nimu matmat-para marekalua.

55 Goa pea-ga nina yogane-para yaapi laapore ora eta ria yaade.

56 Onaa rayome nina yogane-para nina yaapi lapo nalimiri nimu ni raapu piralimi ni page nimuna robaa-para piralua.

57 Nina oro yaalo kagaa pirape Aapame ni mea rapaasa. Gore nipuna purimi ni raba minaaba oro yaalo piruaayo. Gorupare onaa rayome ni nalimiri nimu oro yaalo piralimi.

58 Yaa-para sua none epede bret-re abade akuanumi nisimide bret nona piane-daa dia go bret rado yaade. Akuanumi nisimi bret-re noa omesimi pare onaa rayome nina bret nalimiri oro yaalo kagaa piralimi.

59 Go agaare Yesumi Kaperneam lotu ada-para aawa lapedepesa.

Yesumi oro yaalo kagaa pirape agaa madaa agaa lakesa

60 Gore nipuna disaipel aa medalomame go agaa pagoa lalo: Go agaare ora kedaa pia. Aapimi go agaa pago ratalia ya?

61 Aa medame Yesu agaa nalakesa pare nipuna disaipel aanumi go agaa madaa mumu agaa simi-daa nipumi nimu-para lalo: Go agaamere nimina kone maoyaawa ni gimalimi ya?

62 Gore ni Onaanu Raapu Pirape Aana Siri nipuna pirua epe-para wala palia rabu nimimi ake teme ya?

63 Holi Spirit-mi oro yaalo kagaa pirape kone wasupa nipumi gupaaya-ga pa yoganeme niaa madaa naraba mealia. Go nimi lagialo agaamere nimi Holi Spirit-para oro yaalo kagaa pirape kone-para mealimi.

64 Pare nimuna rikiraanare onaa medalomame kone narulaeme. Gore aba ripia onaa medalomame nipu madaa kone narulatalo pisimi-daa niminaasa. Go page aa medame nipuna kawae madini aa pirisadaa adesa.

65 Nipumi agaa meda gupa sa: Gore neme aba lagiawade. Ni madaa kone narulaliare onaa medame nina Aapame naraba mina ni piri-para mada maepalia.

66 Go kedaa pi agaa lakesa-pulu Gotena disaipel onaa adaapumi Yesu masaa rilaawa nipu raapu wala napamisimi.

67 Goa pisimi-pulu Yesumi nipuna disaipel aa 12-pela goa lakesa: Gore nimi page ni gimoa palimi ya?

68 Go sa raburi Saimon Pita-me Yesu-para agaa gupa abusa: Aa Mudu, niaare aapi piri pomonalo lae ya? Nena agaame niaa oro yaalo kagaa pirape yae guaalia.

69 Gore niaame abia ne madaa kone rulaarimaade. Nere Gote-me nipuna epe naaki padane epenasa-daa niminaaema.

70 Yesumi agaa gupa lakesa: Gore ake lano ya? Neme nimi 12-pela aa mada misude pare nimina rikiraana aa padane nipu ora wae remo medana si pisa.

71 Nipumi Judas madaa lakesa. Judas-re Saimon Iskariot-na si pirisa. Gore Judas-re nipu disaipel aa ru repona rikiraana pirisa pare orope nipumi Yesu tinalo kawae madu pirisa.

7

Yesuna amenumi nipuna agaa napagesimi

1 Yesu nipu Galili su robo ru-nane pamisa. Goa pisa pare Juda aanumi Yesu tulalo pisimi-pulu Yesu Judia su robo rupara gimoa napamisa.

2 Go rabu Juda aanuna olodere pokaalo ada waria eta nape yapi di olode rudu sa.

3 Go rabu Yesuna amenumi nipu-para
lalo: Nena disaipel aanumiri napiaa ko-
gono adenalo go su gimoa Judia su-para
pope simi.
4 Aa medame kogono pulalo palia-daare
nipumi oyae kudiripu napea. Gore neme
go napiaa kogono pe rabu su amaa pima
onaa rayome adenalo go kogono mea
waate simi.
5 Gore nimuna amenu page nipu madaa
kone narulasimi-pulu go agaa simi.
6 Yesumi nimu-para lalo: Onaa rayome ni
adape yapi diri abi naepa pare nimina di
oro yaalo pa ia.
7 Onaanumi nimi madaa iaa aulape kone
naimi pare ni madaa goa peme. Neme
nimuna waea madaa agaa laketo-pulu go
wae iaa kone imi.
8 Nimina apo eta yawe ne adaa yapi di
adola pulupa sa pare nina popede yapi diri
abia naepaa-daa abi napalua sa.
9 Nipumi nimu goa lakeloa Galili su-para
pa pirisa.

Pokaalo ada-para eta nape yapi di opesa-daa Yesu adola pisa

10 Pare nipuna amenu eta yawe ne yapi
di adola aba pisimi rabu Yesumi page adola
orope pisa. Pisa rabu nipu kaleda-mama
pua oge pora-nia pisa.
11 Gore Juda aanumi eta yawe ne adaa
yapi di rabu su-para pirabaina naadesimi-
pulu Yesu nipu aa-para pia pae simi.
12 Onaa adaapumi page Yesu madaa
mumu agaa lo piruasimi. Goa pua medalo-
mame nipu epe aa yaade loa medalomame
dia sa rabu nipumi makirae agaa ta simi.
13 Goa simi pare onaanumi Juda onaa
madaa paala omoa pa mumu agaa simi.
14 Go eta yawe ne adaa yapina di
rabu Yesumi lotu ada-para pua odobaawa
onaanu-para agaa moge riaasa.
15 Mogeasa rabu Juda aanumi kone
adaapu sua lalo: Akea pua go aame kone
adaapu ia pae loa nipu skul aa-para pua laa
ya?
16 Yesumi lalo: Neme mogeaato agaana
re-re nina agaa-daa dia. Gote-me ni mea
epenasa-pulu nipuna agaa mogeaayo.
17 Onaa rayome Gote-na agaa waru
pagalimi-daare nina agaa gore ora nina
agaa yapalo Gote-na agaa yapalo mada
waru niminaalimi.
18 Aa medame pa nipuna kone madaa
agaa tea-daare gore nipuna bi minasaatalo
pea. Pare nina Aapame ni mea epenasa-
daa neme ora agaa loa yaa agaa meda na-
aato.
19 Gore Moses-me rekena agaa gisade
pare nimina rikiraana aa padaneme go
rekena agaa naratea. Gore akeane nimimi
ni tu maomaatalo pimi.
20 Goa sa-pulu mo onaa rayome nipu-
para goa simi: Wae remo meda nena
masaana pia. Nere aapimi tu maomalia ya?
21 Yesumi lalo: Neme abade napiaa ko-
gono pawade rabu nimimi pogolasaasimi.
22 Moses-me abade yogane kepeape agaa
mana lagisa-pulu nimimi Kitu Pirape Yapi
di rabu naakinuna yogane kepeteme. Pare
nimina akuanumi go kone aba gisimi-ga
Moses-me aba nagisa.
23 Gore nimimi Moses-na rekena agaa
gimola pisimiri Kitu Pirape Yapi di rabu
oge naakinuna yogane kepesimide. Goa
pea pare neme Kitu Pirape Yapi di rabu aa
medana yaina maperekeaayo rabu nimimi
ni ratu akolo yawaleme ya?
24 Nimi koso lape agaa-rupa teme rabu
pa kone sua teme. Gupa napipape yapare
redepo ne kone sua koso lape agaa-rupa
tapape.

Go aare Gote-na Mea Repae Aa yapae simi

25 Jerusalem su-para pirisimi onaa
medalomame lalo: Go aare nimumi tu
maomaatalo pimi ya?
26 Gore adalepa. Nipumi pa onaana ini
agaa madaa lalaina nimumi nipu madaa
agaa meda nateme. Goa pea-ga mo aa
mudunumi go aare ora Gote-na Mea Repae
aa yana kone imi?
27 Pare go aa-na adaarere niaame adema-
pulu nipu-daa dia. Gote-na Mea Repae
Aa epaliade raburi nipuna adaarere aa
medame mada na-adalia sa.
28 Yesu adaa lotu ada-para agaa mogeawa
puri pane agaame lalo: Nimimi ni-para
nina adaare-para waru ademe kone imi?
Gore nina kone sua naipisude. Dia, pare
Aapame ni mea epenasare nipu ora agaana
aaraa pia. Nimimi nipu na-ademe.
29 Yapare nipumi ni epenasa-pulu nipu
piri-para gimoa ipisude.
30 Goa sa rabu nipu kalabus ada aditalo
pisimi pare nipuna yapi di naipisa-daa
kimi naripinaasimi.
31 Pare go kiritisimide onaana riki-
raanare onaa adaapumi nipu madaa kone
rulaawa lalo: Gore Gote-na Mea Repae aa
epalia raburi go aame napiaa kogono mada
maoge yaalia ya?

Yesu kalabus ada mea penaalo polis-mi mulalo ipisimi

32 Farisi aanumi Yesu madaa mumu loa
karome agaa simi-daa pagesimi. Goa
pisimi-pulu nimu-para Gote-na miru irae
aa mudunu-para nimumi Yesu kalabus ada
patinalo polis medaloma mea rapasimi.
33 Gore Yesumi lalo: Abia ni nimi raapu
rudupu piruare wala nipumi ni mea epe-
nasade aa piri-para wala palua sa.

34 Go rabu ni asapalimi pare nimimi ni
na-adasaalimi. Ni piralua su-parare mada
naepalimi.
35 Goa sa rabu Juda aanu nimuna agaa
gupa lo pirisimi: Nipu aa-para palia
rabu niaame asapu piralima ya? Gore
Grik adaare-para kimisu palia ya? Go-
parare Juda aanu pirua nipumi Grik onaa
mogeteme-pulu go-para palia ya? Kone su
pirisimi.
36 Yesumi lalo: Nimimi ni asapalimi pare
nimimi ni mada na-adasaalimi. Go page
nipumi lalo: Nina palua su-parare nimi
mada naepalimi. Goa sa-pulu go agaana re-
re akepu tapae kone simi.

Yesuna agaa onaana robaa-para suare ipa madaa epea

37 Gore mo eta yawe ne adaa yapi di
padanere ora mudu yapi di yaade. Go rabu
Yesu rekoa puri pane agaa gupa lakesa:
Onaa rayome nimumi ipa mada pu imu
kaapu yala teme-daare neme ipa giano
ipulupape.
38 Gote-na buk madaa gupa tisana: Onaa
rayome ni madaa kone rulalimi-daare
nimuna robaa-parare oro yaalo yokala pia
ipa popea-rupa agaa laketeme.
39 Nimumi Yesu madaa kone rulalimi
rabu Holi Spirit mealimina-ga Yesumi Holi
Spirit madaa go saa agaa lakesa. Go
raburi Gote-me Yesu wala namarekaawa
epe paana puri abi nakasa-pulu onaanumi
Holi Spirit abi namisimi.

Juda onaa yada rugulala pasimi

40 Gore mo Yesuna agaa pagesimi-pulu
nimumi lalo: Go aare ora Gote-na agaa
lakene aa yaade simi.
41 Medalomame lalo: Nipuri Gote-na Mea
Repae Aa yaade simi. Pare medalomame
lalo: Gote-me Mea Repae Aare Galili su-
para mada naepalia.
42 Gote-na buk madaare Gote-na Mea
Repae Aa Devit-na ruru piralia pare Devit
madisade su adaare-para epalia.
43 Go agaa rado radore Yesu madaa
simi-pulu onaa rayo yada rugulala pawa
pirisipi.
44 Medalomame nipu koso laawa aditalo
pisimi pare namula pisimi.

Juda aa mudunumi Yesu nipu madaa kone narulasimi

45 Go raburi polisman-nupara Gote-na
miru irae aa mudunu-para Farisi aanu-
para wala pisimi. Gore nimumi mo aanu-
para gupa simi: Akeane mo aa nalamua
epame ya?
46 Plisman-numi lalo: Gore abade
go aame agaa lakela-rupadaa wala aa
medame gupa mada natemede.
47 Goa sa-pulu Farisi aanumi nimu-para
agaa gupa misimi: Go aame nimi page
makiraaria ya?
48 Gore niaana aa mudu padane-mame
page Farisi aa padane-mame page nipu
madaa kone rulaemede remaa pageme ya?
49 Go kiritae onaanumi Moses-na rekena
agaa napageme-pulu Gote-me wae yoto
katea.
50 Gore go onaanuna rikiraanare aa
meda Nikodemus pirisa.
51 Nipuri abade Yesu adola pisa.
Nipumi onaanu-para lalo: Niaana rekena
agaamere pa onaa-para koso lape agaa
tema-daare nipuna agaa aba pagoa nipuna
wae kone niminaamona sa.
52 Goa sa-pulu onaanumi nipu-para ape
agaa gupa simi. Gore ne page Galili piri
aa ya? Rekena agaa dipia makuaali. Gote-
na agaa lakene aare Galili su-para mada
naopalimi iade.
53 Goa pua onaa rayo nimuna adaarenu-
para pisimi.

8

Farisi aanumi paake yone ona adesimi

1 Go raburi onaa rayo nimuna ada pisimi
pare Yesu Oliv rudune pisa.
2 Ekeraa-nanere yapi lapaasa raburi Yesu
nipu rekoa lotu ada ru-nane wala pisa.
Go rabu onaa adaapu nipu piri-para kir-
itainaloa Yesumi pirua nimu agaa moge
riaasa.
3 Go rabu rekena agaana tisaanu page
Farisi aanu page nimumi paake aa rume
ona pirina adesimi-pulu mo onaa piri-
para go ona mea ipua waatalo rikiraana
marekasimi.
4 Go aanumi Yesu-para lalo: Tisaa, go
oname aa paake rumea rabu adama.
5 Niaana rekena agaa madaare Moses-me
gupa sa: Ona medame aa paake rumea-
daare aana mua tu maomatepapelo buk
madaa gupa tu ia simi. Gore nemere ake
te pae simi.
6 Go makirae agaa madaare nimumi Yesu
koso lape agaa ko tulalo pisimi. Yapare
Yesumi kubuniaawa nipuna ki maalame su
madaa pepa-rupa tisa.
7 Nimu paboa aawa agaa misimi rabu
Yesumi rekoa nimu-para lalo: Gore nimina
rikiraanare pupitagi nane aa meda pia ya?
Go-rupa piri aare nipumi ona aana-me aba
tina sa.
8 Goa loare wala kubuniaawa ki
maalame su madaa pepa-rupa tisa.
9 Nimumi go agaa pagoa nimu padane
padane laatapu popesimi rabu aa mudunu
aba penaaloa aa medalomanu orope
pisimi.

10 Nimu penaaloare Yesumi rekoa ona-
para lalo. Go ona, mo aanuri aa-para pimi?
Aa medame ne koso lape agaa-daa nata?
11 Oname lalo: Adaa Aa, rayo aba puame.
Yesumi lalo: Gore neme page koso agaa
nalano. Abia paina yapare pupitagi wala
nanape sa.

Yesuri go su amaa piri onaa rayona epe paa

12 Yesumi nimu wala gupa lakesa: Niri
su rayone pimi onaa rayona epe paa
yaade sa. Onaa rayome ni madaa kone
rulalimi-daare nimu ribaane-para napa-
mualimi pare nina paamere nimuna oro
yaalo piraama pope pora waatoa sa.
13 Go rabu aanumi nipu-para lalo: Gore
abia nere agaa te-pulu nena gode agaare
ora agaa-daa dia simi.
14 Yesumi agaa gupa abusa: Gore nina
agaa lagedere neme ipisude su-para wala
paluade su page ade-pulu ora agaa lagialo.
Gote ni aa-para palua palo aa-para ipisu
palo nimimi na-ademe.
15 Nimina koso lape agaare go su amaa
kone madaa teme.
16 Pare neme koso lape agaa toa-daare
ni agu raapome nalano-ga nina koso lape
agaa ora lagialua. Aapame ni epenasare ni
raapu pipa.
17 Nimina rekena agaa madaa gupa tu
iade: Aa laapome oyae meda madaa
padane agaa tepere nipu lapona agaa ora
epe ta toa.
18 Goa pea-ga neme nina agaare lagialo
rabu Aapame ni mea epenasa-ga nipumi ni
madaa agaa page lagea.
19 Goa sa-pulu nimumi nipu agaa mulalo
pisimi: Nena Aapare aa-para pia ya?
Yesumi lalo: Nimimiri ni-para nina Aapa
page na-ademe. Pare nimimi ni ademe-
rupa Aapa page ademe sa.
20 Yesu nipu adaa lotu adana mone paus
kiritape ada ru-nane pirua go agaa lakesa.
Gore goa sa rabu nipuna yapi di narudu sa-
pulu pa aa medame nipu na-aditalo pisa.

Yesumi lalo: Ni palua su-parare nimi mada naepalimi sa

21 Yesumi nimu-para wala lalo: Ni palua-
pulu nimimi ni asapalimi pare nimina
pupitagi nape kone pa saapimi-pulu nimi
omalimi. Ni palua su-parare mada naepal-
imi.
22 Goa sa rabu Juda aanumi lalo: Nipuna
talo ni palua su-para mada napalima ta-
ga akeane ta pae simi? Go agaana re-re
nipuna ope nalia ya?
23 Yesumi lalo: nimiri go su amaa pimi
onaa yapare niri sogo yaa-para pirua ipisu.
Nimiri su amaa madini onaa yapare niri su
amaa aa-daa dia.
24 Goa pea-pulu nimina pupitagi nape
kone saapirua omalimi-daa aba lagiawade.
25 Goa sa rabu nimumi nipu agaa mulalo
pisimi: Nere aapi ya? Yesumi lalo: Aba
ripia nimi lagisude niri gode yaade.
26 Nimina pupitagi nape kone imi madaa
neme agaa adaapu lagialua. Goa palua
pare nipumi ni mea epenasadere nipu
ora pia-pulu nipuna agaa pagaliminalo
laguaayo sa.
27 Mo saa agaare Aapame lakene agaa
yapare naniminaasimi.
28 Goa pea-pulu Yesumi nimu-para lalo:
Oropere nimimi ni Onaanu Raapu Pirape
Aana Si minasaalimi rabu niri go agaana
re yaa-pulu mada niminaalimi. Go rabu
nimimi nina koneme oyae napawa pare
Aapame lagi agaa nimi laguayo-daa nimi-
naalimi.
29 Nipumi ni epenasadere aba ni raapu
pipa. Nipuna kone oro yaalo mogeaayo-
pulu Aapame ni madaa pedo palia. Goa
pea-ga ni agu raapo napiruaayo.
30 Yesumi go agaa sa rabu onaa adaapumi
nipu madaa kone rulasimi.

Ora ne agaame onaa ode mapiralia

31 Juda medalomame Yesu madaa kone
rulasimi-daa Yesumi nimu-para lalo: Gore
nimiri nina agaa pago mogealimiri nimi
ora nina disaipel onaa piralimi.
32 Nimimi ora agaa niminaalimi rabu ora
agaame nimi ode maesepeaalia.
33 Goa sa-pulu nimumi lalo: Gore niaare
Abraham-na si wane akuanu pima-pulu
niaare aa medana kogonome adini aa-rupa
napiraema. Goa pea-pulu neme akeane
niaa ode mapiraalua lae ya?
34 Yesumi nimu-para lalo: Onaanumi
pupitagi ne kone saapiralimiri nimuri
pupitagina kogonome adini onaa-rupa
pimi sa.
35 Kogono adini aa meda nipuna kogono
pi aaraana ada-para oro yaalo napiralia.
Dia, pare Siri oro yaalo ode mada piralia.
36 Niri Aapana Si ya-pulu neme nimi
esepealuame nimi oro yaalo ode onaa-rupa
piraliminalo pi.
37 Ni makuaayo, nimiri Abraham-na si
akuanu yaade. Pare nina agaare nimina
robaa-para naia-pulu nimimi ni tu mao-
maatalo pimi.
38 Aapame ni mea wasade yae madaa
lagialo pare nimimiri nimina aapanumi
lagisade-a pa peme.
39 Nimumi nipu-para lalo: Niaana Aa-
pare Abraham pirisade simi. Yesumi
lalo: Nimi Abraham-na sinu pirisimi rabu
nipuna pisade kogono mogeteme.
40 Pare neme Gote-na lagi agaa nimi ora
agaa oro yaalo laguaayo. Neme laguaayo

pare nimumi ni tu maomaatalo peme. Go konere Abraham page napisa.
41 Go konere nimina Aapame pisade-a peme. Nimumi lalo: Niaana Aapa Gote padane pia. Go Aapare Gote ya-pulu niaa pa paake aa yoloa madini naakinu-daa dia simi.
42 Yesumi nimu-para lalo: Gore Gote-re nimina Aapa ria yaalo ni madaa pedo pu raaname omola pame. Ni Gote raapu pirua go su amaa epawa. Nipumi ni mea epenasa rabu ipisu pa aama nina kone sua naipisude.
43 Go lagialo agaa akea pua mada naniminaaeme? Gore nina agaa gimoa napagemepulu naniminaaeme.
44 Nimi Satan-na sinu ya-pulu nimina Aapana kone mogeaatalo pimi. Nipuri ora abade onaa tu maomae aa pirisade. Nipuri ora agaa nane aa ya-pulu nipuna kone sua ora agaa ne aa pia. Nipumi yaa agaa tea rabu nipuna kone sua mogeaaya. Nipu yaa agaana ne aa pirua yaa agaa rayona aaraa pia-pulu go kone mogeaaya.
45 Neme ora agaa lagialo pare nimimi ni madaa kone narulaeme.
46 Nimina rikiraanare aa medame nina pupitagi nape kone meda adea? Dia-ga neme ora agaa lagialo-ga akeane ni madaa kone narulaeme?
47 Gote-na si wanenumiri nipuna agaa pageme pare nimi Gote-na sinu-daa dia yaa-pulu nina agaa napageme sa.

Yesumi lalo: Abraham napirina ni aba pirisu sa

48 Goa sa-pulu Juda aanumi Yesu-para lalo: Ne Samaria su-para piri aa loa nena raapu remo meda pia lama-ga ora lama pae?
49 Yesumi lalo: Remo-daa nina masaana napia. Neme Aapana bi minasaayo pare nimimi nina bi rabuaniaaeme.
50 Neme nina bi napamu minasaayo dia. Aa medame nina bi minasaatalo pia-pulu go aare ni madaa koso lape agaa epe-rupa mada tea.
51 Neme nimi-para ora lalo: Onaa rayome nina agaa pagoa saapiralimiri oro yaalo naomalimi pare kagaa piralimi.
52 Goa sa-pulu Juda aanumi Yesu-para lalo: Abiare nena masaa-nane remo pia-daa niaame waru adema. Onaa rayome nina agaa pagalimiri oro yaalo naomalimi laede.
53 Goa lae pare Abraham-para Gote-na agaa lekene aa-para omesimi. Nere niaana Aapa Abraham mada maoge yaate simi? Gore Gote-na agaa lakene aanu page omesimi-ga ne aapi nona pi pirali ya?
54 Yesumi lalo: Neme nina bipa nina minasaalua dia. Pare nina Aapame nina bi minasaaya. Go Aapare niaana Gote padane aba lamede.
55 Nimimi nipu na-ademe pare neme nipu ade. Neme nipu na-adolape yaalore ni nimi yaa agaa ne onaanu nona piane piruaayo. Pare neme nipu ade-pulu nipuna agaa mogeaato.
56 Nimina akua Abraham ni madini adolalo pisa-pulu pedo pu pirisa. Gore adesa rabu ora raaname waru omo pirisa.
57 Go raburi Juda aanumi nipu-para lalo: Ne madini diri maali 50-pela dia ya-pulu akeane neme Abraham ade lae ya?
58 Yesumi lalo: Neme ora lalo. Abade Abraham namadini rabu ni aba pirisude.
59 Go raburi nimumi aana mua nipu tulalo pisimi pare Yesu nipu kaledoa adaa lotu adaa gimoa amaa pisa.

9

Yesumi ini rubu pi aa maepeaasa

1 Yesu pora pamisa raburi nipumi ini rubu pi aa meda adesa. Go aare agimi ini rabula palae madisa.
2 Go aa adesa rabu disaipel aanumi Yesu nipu agaa gupa misimi: Tisaa, nipu ini rubu pi aa ya-pulu aapimi pupitagi noa ini rubu mapasa ya? Go aa nipuna bipa pupitagi nisa palo nipuna agi aaraa lapome pupitagi nisipi-daa pisa pae simi.
3 Yesumi lalo: Go aa-na iniri nipuna pupitagi page agi aaraa pupitagi page nanisa. Dia, pare nimimi Gote-na kogono adenalo agina robaa-para pupalae madisa.
4 Abia naare rea raburi niaame nipuna ini epenasa Aapana kogono pamina. Orope ribaa yalia rabu kogono madaa napalimapulu Aapana kogono abia pamina.
5 Ni su amaa onaa raapu pa pi rabu nimu paa mea katoa sa.
6 Goa loare Yesumi sope risa. Mo sopere su raapu mokopea sana mo aa-na ini sua palae kimi mea oraasa.
7 Go rabu nipumi agaa gupa sa: Go Siloam ipa ini-para waswas tula pu sa. Go ipa Siloam-na biri adaa agaa meda madaa mea penaasa teme. Goa lakesa rabu go aa ipa pua ini radepea wala ipuare ini eperupa rupaawa oyae adesa.
8 Gore nipuna adaare-para piri onaa medalomame nipu oyae ogetalo adesimipulu agaa gupa misimi: Abade go aamere oyaeyae oge mua gialepa lala pirisa simi.
9 Onaa medalomame lalo: E, go aa yaade simi. Pare onaa medalomame lalo: Dia, padane go piane ae rado simi. Go simi-pulu go aame lalo: Gore ni yaade sa.
10 Nimumi nipu agaa misimi: Nena iniri akea pua epea pae simi.
11 Gore aame lalo: Nimina aa Yesu temede aame sope su raapu mokopea nina

ini-para pepeminaaria. Go rabu nipumi ni-para ne no ipa Siloam ini madaa waswas tula pu laa. Goa laa rabu waswas tula puaware ini rupaawa oyae waru adawa.

12 Nimumi agaa misimi: Mo aa-na adaare aa-para pia ya? Nipumi maarea sa.

13 Go raburi mo ini rubu pi aa Farisi aanu piri-para mea pisimi.

14 Gore Yesumi mo aa-na ini-para kege mokopea maepeaaria diri Kitu Pirape Yapi rabu pa simi.

15 Go rabu Farisi aanumi go aa-para lalo. Nena iniri akea pua wala epea pae simi. Nipumi nimu-para lalo. Nipumi nina ini-para kege tainaloa nina ini agaa radepeaawa abia neme oyae epe-rupa ade sa.

16 Farisi aa medalomame lalo: Nipumi rekena agaa rasu Kitu Pirape Yapi di madaa kogono paa-pulu Gote-me go aa namea epenasa simi. Medalomame lalo. Pupitagi ne aamere go piane napiaa kogono mada pea pae simi. Apo agaame nimu rugulala pawa pirisimi.

17 Mo aa wala agaa misimi: Gore nipumi nena ini marupariaa-daa lae-pulu nemere nipu madaa ake te ya? Go aame lalo: Nipuri Gote-na agaa lakene aa kone salo sa.

18 Yapare Juda aanuna konere nipu aba ini rubu pi aa pirua pare abia nipuna ini maepeaaria-daa dia kone isimi. Go kone isimi-pulu nimumi go aa-na agi aaraa yaasimi.

19 Goa pua nimumi agaa gupa misimi: Go naakiri nena ya? Neme madisi raburi ini rubu pi madu i si palo lagi. Gore akea pua nipumi abia oyae mada adea?

20 Goa pua nipuna agi aaraa lapome lalo: Ora saana si yaade. Go page agimi ini rabula palae madu isa.

21 Pare abia nipuna iniri akea pua rupariaa yapae saa naniminaaepa. Go page aapimi nipuna ini marupariaa palo nipu pua agaa mealepa. Nipu oge naaki-daa dia ya-pulu nimi mada lagialia sipi.

22 Agi aaraa nipu lapo Juda aanu paalame omesipi-pulu nipumi goa sipi. Abare Juda aanumi agaa gupa robesimi: Aa medame Yesuri Gote-na Mea Repae Aa mo lotu ada-para teme-daare so amaa ratasamina simi.

23 Goa simi-pulu agi aaraame lalo: Nipu adaa aa ya-pulu nipu pua agaa mealepa sipi.

24 Go rabu mo ini rubu pi aa wala yaaloa nipu-para lalo: Gote-me ne adea-ga neme yaa madaa makuaa loa ora agaa lape. Go nena ini marupae aare pupitagi ne aa-rupa niminaatema.

25 Go aame lalo. Nipu pupitagi nea palo epe aa yapalo ni maarea. Pare padane yae-daa niminaato. Abade nina amame ni madisa raburi ini rubu pi aa pirisude. Goa pea pare abia nina ini epe ta-daa pi sa.

26 Nimumi lalo: Nipumi ne mada ake paa? Nena iniri akea pua maepeaaria pae simi.

27 Gore nipumi lalo: Neme nimi aba mo lagiawade pare nina agaa napagoa wala agaa mealeme: Gore akeane wala pagal-imi? Gore nimi nipuna disaipel aa-rupa piralimi pae sa.

28 Goa sa-pulu nimumi nipu-para ero agaa gupa simi: Ne padanere go aa-na disaipel aa pi. Niaare Moses-na disaipel aanu pima.

29 Niaare Gote-me abade Moses agaa lakesa-daa niminaawa go aare aa-para epa palo niaa maarea simi.

30 Go raburi mo aame lalo: Go tame agaare ora rado meda. Go aare aa-para epa palo nimimi na-ademe pare nina ini nipumi maepaaria

31 Gore niaame ademe-ga Gote-me pupitagi ne onaanuna beten mada napageade. Dia, pare onaanumi nipuna bi minasaawa nipuna agaa mogeteme-daare go onaana beten-re Gote-me pagea.

32 Ora su yaa warisa rabu onaanu omala ralala pua abia page aa medana agimi ini rabula palae-rupa nipuna ini maepeari-aade remaa napageme.

33 Gore Gote-me go aa-daa namea epe-nata pisa yaalore nipumi go kogono mada napula paa sa.

34 Nimumi agaa gupa abusimi: Nena amame nere pupitagi noa madiana. Gore neme niaa agaa lagiali ya? Goa loare go aa lotu adaa amaa-nane ratisimi.

Kone rulae yaena saaba pimi onare ini rubu pi pimi

35 Gore nimumi mo aa lotu ada amaa-nane ratisimi rabu Yesu go remaa pagesa. Go rabu mo aa asapua adasaawa agaa gupa misa: Ne Onaanu Raapu Pirape Aana Si madaa kone rulaate pae sa.

36 Go aame lalo: Tisaa, go aare aapi ya? Neme ni lagiali-daare neme nipu madaa kone rulano.

37 Yesumi nipu-para lalo: Neme nipu ade-ga abia saa laapo agaa tepa sa.

38 Go rabu go aame lalo: Aa Mudu, neme kone rulaato. Goa loare nipuna rumu koba pua Yesu re-para pirisa.

39 Go rabu Yesumi lalo: Ni go su amaa ipuare koso lape agaa rumaatalo pi. Goa pua ini rubu pi onaanumi oyae mada adal-imi pare oyae ademe onaanuri ini rubu pi onaanu piralimi sa.

40 Goa sa-pulu Farisi aa medaloma nipu raapu pirisimi rabu go agaa pagoare agaa gupa misimi: Gore niaa ini rubu pi aa-rupa pima lae pae simi.

41 Yesumi lalo: Nimi ini rubu piata peme
yaalore nimi pupitagi nape kone nasula
peme. Goa pea pare nimimi niaana iniri
epe ta teme-pulu nimina pupitagi nape
kone pa saapitimi sa.

10

Yesuri sipsip menana epe surube aa

1 Yesumi nimu-para lalo: Neme ora la-
gialo. Aa medame mena sipsip-na kepo ru-
nane polalo paliare nipumi pora gaape aba
lobalia. Goa pea pare kepo kabulalia-daare
nipu paake ne aa yaalo pea.
2 Gore pora gaape-para odobaawa ru-
nane pope aare nipu sipsip puni aa yaade.
3 Goa pea-ga pora gaape surube aame
pora lobalia. Go rabu mo aame sipsip
nimuna bi padane padane laatapu yaaloa
amaa-nane mea penaatea.
4 Goa puare sipsip puni aame amaa mea
puare nipu aba palia. Goa pua sipsip puni
aa-na agaa pageme-pulu rata mea palimi.
5 Sipsip-numi puni aa padanena agaa
pageme-pulu pa aa meda narata rata peme
pare pogola peme sa.
6 Yesumi nimu saa agaa lakesa pare go
agaana re naniminaasimi.

*Yesuri mena sipsip epe-rupa puni aa-
rupa pia*

7 Yesumi agaa wala lalo: Neme nimi ora
lagialo. Niri sipsip mena-na pora gaape
nona piane pi.
8 Aba ripia ipisimi onaanuri paake ne
onaa ipisimi. Goa pisimi pare mena sipsip-
numi nimuna agaa napagesimi.
9 Niri pora gaape ya-pulu pora gaape
lobanoloare onaanu ru-nane mada
odobaawa oro yaalo epe-rupa kagaa
piraama laama palimi. Goa pea-pulu nimu
ru-nane odobaawa amaa pua go-rupa eta
nalimi.
10 Goa pea pare paake ne aame oyae
paake nolalo ipua sipsip tu maomaatalo
epea. Onaanumi ni rata mea ipuare oro
yaalo kagaa piraama laama palimi. Ni ip-
isuri onaanuna robaa-para oro yaalo kagaa
pirape epe kone mea kaloa rulatabenalo
ipisu.
11 Niri sipsip epe-rupa puni aa ya-pulu
nina sipsip-nu nimu madaa omaluame pi.
12 Pare mone kogono pi aa medare nipu
sipsip-na aaraa dia-ga wae yana epenalo
adaliare go aare pogola palia. Goa pea-pulu
wae yaname sipsip ratu noa ratu rubebe
palia.
13 Go aare nipu pa mone yoto kogono pi
aa ya-pulu nipumi sipsip madaa kone waru
naia pare wae yana epalia rabu pogola
palimi sa.
14-15 Goa pea pare niri ora sipsip epe-rupa
puni aa yaade. Go kone madaare neme
sipsip ade-rupa nimumi ni ademe. Nimumi
ni mada talimi pare neme nimu punu piru-
aayo. Gore Aapame ni adea-rupare neme
Aapa ade. Gore neme nina sipsip raba
mulalore nimu madaa omaluame pi.
16 Nina pa sipsip medaloma page pimi
pare go kepo ru-nane napimi. Goa pea-
ga nimu page ru-nane mea epalua. Go
rabu nina agaa pagena loa padane kuta-
para kiritinaloa nimu surubalua.
17 Goa pea-ga nimu madaa omaluame pi-
pulu Aapame ni madaa pedo pu raaname
omea. Nimumi ni tu maomalimi rabu
neme wala rekoa epe-rupa piralua.
18 Pa onaame ni mada natu maomal-
imi. Dia, nina kone sua ni mada tinalo
gimalua. Nina oro yaalo kagaa pirape kone
wasupare nimumi tina toa page neme wala
mealua page nina palua. Aapame go agaa
aba lagisa-pulu goa palua su.
19 Juda aanumi go agaa pagesimi-pulu
nimu rugula palapa pu pirisimi.
20 Onaa medalomame lalo: Nipuna
masaana remo pia-pulu nipu maeyaaya
simi. Akeane nimimi nipuna agaa pageme
simi.
21 Pare onaa medalomame lalo: Dia,
remome masaana piruare agaa go-rupa
mada natea. Akeane remome ini rubu pi
aa-na ini maepeaaria ya simi.

Juda onaame Yesu masaa rilasimi

22 Gore Jerusalem su-para Kitu Pirape
Yapi di rudu sa. Go yapi di raburi abade
nimuna lotu adana pora gaape lobesimi.
23 Go rabu Yesu mo lotu ada-para pua
Solomon-na robene rum-para pamisa.
24 Go raburi Juda aanumi Yesu piri-para
epa kutapubaawa nimumi gupa lakesimi:
Akeane neme niaana pu imu marekaari
ya? Goa pua go agaa lagiali ya? Nere Gote-
na Mea Repae aa yaalo agaa waru lagiape
simi.
25 Yesumi lalo: Neme aba lagiawade pare
nimimi go agaa napageme. Aapana puri
kogono pe rabu naa bi ma-adaa ademe.
26 Ademe pare nimiri nina sipsip dia ya-
pulu ni madaa kone narulaeme.
27 Nina sipsip-mi ni adoa nina agaa pagoa
ni rata mea epeme.
28 Neme nimu oro yaalo piraama pope
kone wasupa kaato-pulu ora mada naoma-
limi. Goa pua nina sipsip nina surubaayo-
ga pa onaa medalomame mada napaake
mealimi.
29 Nina Aapare onaa rayona mudu aa
ya-pulu nipumi nimu surubena pa onaa
medalomame mada napaake mealimi.
30 Aapa saa lapore ora padane-rupa pipa.
31 Goa sa rabu Juda aanumi aana mua
nipu tulalo pisimi.

32 Yesumi nimu-para lalo: Aapame
napiaa kogono adaapu panolo guaaya-
pulu gore nimu aba waalawade wala ake
kogono madaa kone sua aana-me ni tu
maomaatalo palimi pae sa.
33 Juda aanumi agaa gupa abusimi: Nena
epe kogono madaa aana-me natu maoma-
lima yapare ne Gote-para ero agaa lae-
pulu aana-me tu maomalima simi. Nere pa
agaame akeane ne Gote nona piane pirali
pae simi.
34 Yesumi lalo: Gore nimina rekena
agaana buk madaare Gote-me gupa sa:
nimiri Gote nona piane pimi lo tu ia.
35 Gore Gote-na buk-ri oro yaalo ora agaa
lo aaya-daa pageme. Gore Gote-me nipuna
agaa onaa lakeloa nimi Gote nona piane
pimi lakesa.
36 Niri Aapame nipuna ririna sua su
amaa mea rapaasa. Goa pisa-ga neme Gote-
para akolo ero agaa toalo lame ya? Niri
Gote-na Si lawade lame ya?
37 Neme Aapana kogono napaayo kone
sua ni madaa kone narulaeme.
38 Pare nipuna kogono paluare go napiaa
kogono madaa kone rulata peme. Goa pea-
pulu Aapa saa lapo padane-rupa pipa-ga
niminaalimina sa.
39 Go rabu nimumi wala aditalo pisimi
pare mada naripinaasimi.
40 Go raburi Yesu nipu wala ipa Jordan
pua kenaawa mone pamisare abade Jon-
me onaa baptais kasade-para pua pirisa.
41 Go rabu onaa adaapumi nipu piri-para
ipua lalo: Jon-me go piane kogono napisa
pare nipumi go aa madaa lagisade agaare
ora yaana simi.
42 Go raburi onaa adaapumi Yesu madaa
kone rulasimi.

11

Lasarus omesa

1 Aa medana biri Lasarus nipu Betani
su-para pirua yaina omesa. Go adaare-
parare nipuna baani Maria Marta laapo
raapu pirisa.
2 Go Maria-mere abade epe kaa pi wabola
medame Yesuna aa laapo madaa koya
suare nipuna irimi makaapu yaasa.
3 Go onana baani Lasarus yaina omesa-
pulu nipuna baani laapo Yesu piri-para
agaa laketa pisipi. Nipumi lalo: Abia nena
epe adami aare yaina omea sipi.
4 Yesumi go agaa pagoa gupa lakesa:
Lasarus-re ora ini adupiape yaina-daa dia.
Gote-me nipuna epe paana puri orope
adaminalo abia yaina omea. Go yaina
madaare Gote-me nipuna naaki page epe bi
gialiminalo meapana sa.
5 Yesumi Marta-para aki-para baani
Lasarus-para pedo pu raaname omesa.
6 Goa pisa pare nipumi Lasarus yaina
omea remaa pagesa rabu yapi lapome nipu
su-para pa pirisa.
7 Piruare nipumi disaipel aa-para lalo:
Niaa wala Judia su-para baina.
8 Mo disaipel aanumi lalo: Tisaa, go su-
parare Juda aanumi aana-me ne tu mao-
maatalo pamede-ga ne go su-para akeane
pali pa?
9 Yesumi saa pi agaa gupa sa: Naare
ralade rabu aa meda pora go rabu paame
nipu raba mealia-pulu pora-nia nama-
gataba lopalia.
10 Pare ribaa yalaina go aa-na robaa-para
paa naia-pulu go aa pora-nia magataboa
lopalia.
11 Goa loare Yesumi wala goa lakesa:
Niaana adami aa Lasarus-ri aba u pataade
pare neme nipu wala marekata palua sa.
12 Mogo aanumi lalo: Gore nipu u patare
epe ta-ga nipuna mada rekalia simi.
13 Pare Yesumi go saa agaana re-re
Lasarus pa ini adupiaade lakesa pare dis-
aipel aanumi pa u patana kone isimi.
14 Go kone isimi-pulu Yesumi go saa
agaana re gupa lakesa: Lasarus ini adupia
yaade sa.
15 Pare neme nipu piri-para napirawa-ga
epe ta. Nimumi ni madaa kone rulalimi-
daare abiare nipu piri palima.
16 Tomas-na bi medare Didimus nipumi
disaipel aa medaloma-para lalo: Tisaa,
nipu raapu baina-ga ini adupiamona sa.

*Yesuri wala rekapena page kagaa pi-
rapena page re yaade*

17 Gore Yesu Betani su-para pua puaa
adesa pare Lasarus yapi medame matmat-
para rogaabasaaya.
18 Gore Betani su oge-daa mo-pare aawa
Jerusalem su-para oge-daa mo-para aasa.
Goa pisa-daa Juda onaa adaapumi Lasarus
ini adupia remaa pagoare nimu Maria
Marta lapo piri-para ipisimi.
19 Goa puare go ona lapona robaa-para
makuma patalo ipisimi omaa ada.
20 Marta-me Yesu epea remaa pagesa
rabu nipu pora-nia madaata pisa pare
Maria ada pa pirisa.
21 Marta-me Yesu-para lalo: Aa Mudu, ne
go su-para pirita epola pae yaalore nina
baani mada naomala paa.
22 Gore abia page neme oyae meda Gote-
para beten te-daare nipumi mada gialia-
daa niminaato sa.
23 Yesumi lalo: Nena baaniri wala rekoa
piralia.
24 Go oname lalo: Gore wala orope epali-
ade yapi di rabu nipuna rekalia-daa nimi-
naato sa.
25 Yesumi lalo: Gore niri onaanu wala
marekaape re page nimuna kone wasupa

oro yaalo kagaa mapiraapena re page pi. Onaa rayome ni madaa kone rulalimi-daare omalimi rabu nimuna kone wasupa oro yaalo kagaa piraama laama palimi.
26 Goa pea-ga onaa rayome pirua ni madaa kone rulalimiri ora mada naomalimi. Neme go agaa madaa kone rulaate pae dia ya?
27 Marta-me lalo: Aa Mudu, neme ne madaa kone rulaayo. Nere Gote-na Mea Repae Aa yaade. Nere Gote-me su amaa mea rapaasa-pulu ne ora Gote-na Si kone sua kone rulaayo sa.

Yesumi re sa

28 Marta-me gupa lakeloa sana nipuna aki Maria-para pawasi yaaloa pua lakesa: Tisaa epa pirua ne yaata-ga pulade sa.
29 Maria nipumi go agaa pagoa Yesu aipapulu madaama pisa.
30 Yesu nipu adaare-para abi naopapasa pare aba Marta nipu lapo madaasipi-para aasa.
31 Gore Maria rekoa pisa rabu Juda aanumi nipuna pu robaa-para makuma patalo pirisimi-pulu Maria rata mea pisimi. Nimumi Maria matmat-para re ta polalo pula kone isimi.
32 Maria Yesu pirisa-nane pua nipu adoare kibu ripinaaba pirua lalo: Aa Mudu, ne go su-para epa pirita pae yaalore nina baani mada naomala paa kone salo sa.
33 Yesumi Maria-para Juda aanu nimu raapu pirua re lala pirina adesa. Goa pua nipuna robaa-para kedaa pua nipuna pu o sa.
34 Go raburi nipumi nimu-para lalo: Nipu aa-para rogaarimi ya?
35-36 Nimumi lalo: Aa Mudu, epa ada simi. Yesumi re sa-daa mo Juda aanumi lalo: Adalepa. Mo ome aa madaa pedo ora pua re ta simi.
37 Pare aa medalomame lalo: Gore nipumi ini rubu pi aa-na ini maepeaaria. Goa pea-ga akeane nipumi Lasarus akeane omena gima?

Yesumi Lasarus wala marekaasa

38 Gore Yesuna pu robaa-para wala o sa-daa nipu matmat-para pisa. Go matmat-re ora aana apedaa-para aasa pare adaa aana-me pora gaape garulasimi.
39 Go raburi Yesumi lalo: Go pora gaape garulaarimide aana pane mealepa sa. Mo ome aa-na baani Marta-me lalo: Aa Mudu, nipu rogaabaina yapi maala popea-pulu abiare nipuna ro pugu palia.
40 Yesumi nipu-para lalo: Gore abade neme lagiawade. Neme kone rulali-daare Gote-na epe paana puri mada adaina lawade.
41 Goa sa raburi aana kapea mu pasa. Go rabu Yesumi yaa-para adasaawa lalo: Aapa, nina agaa waru page-daa ora pi lalo.
42 Oro yaalo nina agaa page pare go onaanu madaa apo lalo-daa. Goa lalo-ga nimumiri neme ni go su amaa mea rapaasa-daa kone rulalimilo lalo sa.
43 Nipumi goa loa sana puri paloa gupa yaasa: Lasarus, ne rekoa amaa-nane ipu sa.
44 Gore mo aba ome aa rekoa ipisa rabu nipuna ki aanuri abade rogaae mamina ralapata palae ipisa. Nipuna ini agaa page mamina-me rogaae-rupa pa rogaa palae ipisa. Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Nipu pora pamina esepealepa sa.

Aa mudunumi Yesu tulalo yada robesimi (Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

45 Go rabu Maria adola ipisimide Juda onaa adaapumi Yesuna pisa adoare nipu madaa kone rulasimi.
46 Pare aa medaloma Farisi-numi aanu piri-para pua mo Yesumi pisa yaenu pua lakesimi.
47 Go simi-pulu Farisi aanu-para Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para nimumi kaunsil aanu piri-para pua kiritaawa yada robesimi. Go raburi nimumi lalo: Go aame napiaa kogono adaapu pea-ga niaame akea pamina ya?
48 Nipumi oro yaalo goa paliare onaa rayome nipu madaa kone rulalimi. Goa palimiri Rom suna surube aanumi ipua niaana lotu ada epa kilipia niaana rurunu rayo page yada pua tu maomali simi.
49 Goa simi pare nimuna rikiraana aa meda pirisa. Go aa-na biri Kaiafas nipu go maali padane-mame Gote-na miru irae aa mapiraasimi. Go aame ero agaa gupa sa: Nimiri ora kone nasua agaa pa teme.
50 Gore aa padaneme onaa rayo madaa omaliare ora epe ta. Pare niaana rurunu tu maomalimiri o ta sa.
51 Go agaa sa pare go agaana re naniminaasa. Yapare nipu Gote-na miru irae aa mudu go maali napirisa-pulu nipu Gote-na agaa lakene aa-rupa pirua lakesa. Go lakesade agaana re-re Yesumi Juda onaa madaa omoa raba minalo lakesa.
52 Yesumi onaa rayo madaa omali-pulu Gote-na onaa rayo ruru padane-para mapiraaliminalo go agaa Kaiafas-me lakesa.
53 Goa sa-pulu go yapimi ripia-mama puare Juda surube aa aanumi Yesu tu maomaatalo yada robo pirisimi.
54 Goa pisa-pulu Yesu Judia su-para mada napisa pare go su gimoa adaare meda-para pua pirisa. Go adaarena biri Efraim. Go-parare nipuna disaipel aanu raapu pirisa.
55 Juda aanuna eta yawe nape Pasova yapi di aba napena mo su aane-nane adaare-para piri onaa adaapu Jerusalem

su-para ipisimi. Goa pisimi rabu nimuna yogane Gote-na ini agaa maepeaatalo pua kiritasimi.
56 Go rabu onaame Yesu asapulalo pisimi. Nimu lotu ada ru-nane epa kiritaawa agaa gupa simi: Ake kone sae ya? Nipuri go eta yawe ne Pasova yapi di adola epalia pae simi?
57 Farisi aanu-para Gote-na Miru Irae Aa mudunumi agaa gupa lakesimi: Aa medame Yesu nipu adalia-daare niaa lagialepa simi. Nimumi Yesu aditalo pisimipulu go agaa lakesimi.

12

Maria-me Yesuna aa madaa wabola koyo sa
(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

1 Gore yapi di 6-pela aba dia naloa Juda aanuna Pasova ne yapi di sula palimi-pulu Yesu ipu Betani su-para pisa. Go suri Lasarus omesa rabu Yesumi nipu matmat-para marekaatalo pisade su yaade.
2 Go adaare-parare nimumi Yesuna eta yawaasimi-pulu Marta-me eta panapu kasa rabu Lasarus-para onaa medaloma Yesu raapu eta no pirisimi.
3 Go rabu Maria nipu wabola napu pe rayo mea ipuare Yesuna aa mada koyo sua pisa. Koyoare nipuna aalu irimi makaapu yaasa. Go wabolana epe kaare ada ru-nane rulatabesa.
4 Goa pisa pare Yesu nipuna disaipel aa medare Judas Iskariot orope Yesu gimaliade aa nipumi lalo:
5 Akeane go wabola madaa mone 1,200 kina nameape ya? Goa pua mone-re aa naraanu kalamina.
6 Goa sa pare nipumi naraanu madaa kone naisa. Dia, pare nipu mone paus surubape aa pirisa pare medaloma paake no pisa. Nipuri paake ne aa ya-pulu apo yaa agaa sa.
7 Goa sa rabu Yesumi lalo: Pinawa. Nipuna wabola koyaade konere orope omalua rabu rogaalimide onaanumi nipuna kone madaa agaa loa piralimina.
8 Gore naraame ome onaanuri oro yaalo nimi raapu piralimi pare ni nimi raapu oro yaalo napiralua sa.

Gote-na miru irae aanumi Lasarus tulalo pisimi

9 Yesu nipu mo Betani su-para pirisa rabu Juda aa adaapumi remaa pagoa Betani supara ipisimi. Nimu Yesu padane adola pisimi pare Yesumi Lasarus matmat-para marekaasade aa page adola ipisimi.
10-11 Lasarus marekaasa-pulu Juda adaapumi nimuna aa mudu gimoa Yesu madaa kone rulasimi. Goa pua Gote-na miru irae aa mudunumi Lasarus tu maomape yada robesimi.

Yesu Jerusalem su-para aa mudu-rupa pisa
(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

12 Ekeraare eta yawe ne Pasova yapi di epalia-pulu onaa adaapumi Yesu Jerusalem su-para epalialo remaa pagesimi.
13 Pagesimi-pulu nimumi repena yonu muare Yesu epape pora-nia sulalo ria pisimi. Pa ipulaawa gupa yaasimi: Gote-na bi minasaamina simi. Go aare Gote-na bi madaa ipula-ga Gote-me raba mina simi.
14 Gore Gote-na buk madaa isa-rupare ratua Yesumi donki mena adibae mua go donki menana masaana pirisa. Gote-na buk madaa agaa gupa isa:
15 Su adaare Saion onaanu paalame naomalepape. Nena aa mudumi donki menana masaana pirua epea-ga adalepa.
16 Pare go raburi Yesuna disaipel aanumi go buk madaa i agaa naniminaasimi. Pare orope Yesu nipu epe paana puri mula rekenaloa disaipel aanumi apo buk madaa i agaare aba pisimi-daa wala niminaasimi.
17 Abare Yesumi Lasarus matmat-para marekaasa rabu onaa adaapumi adesimipulu go remaa lama yola tisimi.
18 Goa pisimi-pulu onaa adaapumi Yesuna napiaa kogono madaa remaa pagesimi-pulu nimumi nipu pora-nia madaata pisimi.
19 Go rabu Farisi aanumi gupa simi: Gore su amaa onaa rayome Yesuna pora kuritimi-ga niaame agaa mada narasalima simi.

Grik onaa medalomame Yesu adolalo ipisimi

20 Onaanu Jerusalem su-para ipua Gotena bi minasaata pisimi rabu nimuna rikiraanare Grik onaa medaloma pisimi.
21 Nimu Filip piri-para ipua lalo: Niaame Yesu adamona simi. Go Filip-na ada Galili su ru-nane aasa. Go suna biri Betsaida simi.
22 Filip-mi Andru pua lakenaloa nipu lapome Yesu laketa pisipi.
23 Yesumi nipu-para lalo: Abiare Onaanu Raapu Pirape Aana Siri nipuna epe paana puri meape diri epaade.
24 Neme nipi ora lagialo: wit-na ini padanere su amaa poaeme pare naope pa saliare ora epe ta-daa dia. Pare go ini supara poainaloa kaapu yoare wala opoa ini adaapu madialia.
25 Aa medame nipuna yogane kone wasupa madaa pedo pu piraliare mada nasaapiralia. Pare aa medame su amaa

pirua yogane waru yae-daa kone dia saliadaare nipu oro yaalo kagaa piraama laama palia.
26 Onaa rayome nina kogono palua temedaare ni rata mea ipulupape. Goa pea-pulu onaa medame nina kogono raba meape onaa piraliare ni nipu raapu piralua. Aa medame nina kogono paliare nina Aapame go aana bi minasaalia sa.

Yesumi nipuna omape di madaa agaa lakesa

27 Yesumi lalo: Abiare neme kone adaapu robaa-para mua kedaame omalo-ga neme ake lano ya? Aapame abia go di ni madaa gimena toa. Gupa lano ya? Dia, goa natoaga ni madaa go kedaa ginalo ipisude.
28 Aapa, nena bi madaa puri mapalaina. Goa sa rabu yaa-para agaa meda gupa ipisa: Nina bi madaare puri masaawa orope page masaalua sa.
29 Gore re-para piri onaa rayome go agaa pagoa gupa simi: Yaa-para ari kululu ta simi. Pare onaa medalomame lalo: Ensel medame nipu-para agaa ta simi.
30 Pare Yesumi nimu-para lalo: Go ta agaare ni pagape agaa-daa dia. Nimi raba mulalo pagaliminalo epaa ta.
31 Abiare go su amaa onaa madaa koso lape agaa ipula. Abiare go su amaa aa mudu Satan rabuaniaalia.
32 Pare ni su amaa piranore repena polopea madaa mea tua mudiabalimi* rabu neme onaa rayo page raba mua mea palua sa.
33 Apo agaana re-re nipumi kedaa rua omaliade madaa ta sa.
34 Onaanumi Yesu-para lalo: Niaana rekena agaa madaa gupa pagema simi: Gote-na Mea Repae Aare oro yaalo piralima lo buk madaa tua ia simi. Gore akea pua nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si mea mudiabalimi ya? Go aare aapi yapae?
35 Yesumi saa pi agaa gupa abusa: Oge rudu yapina nimi raapuri ni paa nona piane piralua. Goa pea-ga nimi paa raapu epe-rupa piralepape. Goa palimiri ribaame nimi narigitalia. Onaame ribaane-para pamualimiri aa-para pora pamualimi palo na-ademe.
36 Goa pea-pulu paa raapu piralimi raburi go paa madaa kone rulalimina. Go paare nimina robaa-para epenalo sa.

Juda aanu adaapumi Yesu madaa kone narulasimi

Yesumi go agaa loa sana nimu piri-para gimoa sana kaleda pirisa.
37 Yesumi abade napiaa kogono pisa-daa adoa nipu madaa kone narulasimi.
38 Goa pisa-daa Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me nipuna agaa ora aata penaalo goa pisimi. Nipumi agaa gupa tu isa: Aa Mudu, niaana lakene agaa madaare aapimi kone rulaaya? Aa Mudu-na puriri aapipara mea waatea yapae?
39 Gore nimumi kone mada narulasimirupare Aisaia-me agaa aba tu isa-pulu goa pisimi. Agaa go-rupa tu isa:
40 Gote-me nimuna ini aba rigitisa. Nipumi nimuna pu robaa-para aana maaulaawa nimuna kone madia yaasa. Goa pisa-pulu nimuna inimi oyae waru naademe. Nimuna robaa-para paa naepenaga ni kone napereketeme. Goa pea-ga neme nimu mada namaepealua sa.
41 Apo agaare Aisaia-me Krais-na epe paana puri adesa-pulu nipumi go agaa madaa lo isa.
42 Go rabu page Juda aanuna aa mudunumi Yesu madaa kone rulasimi pare Farisi aanu madaa paala omesimi-pulu agaa kudiripu karome simi. Go rabu Farisi aanumi nimu lotu ada amaa-nane ratu talima loa pisimi.
43 Nimuna konere onaana pedo pape agaa loa Gote-me nimu raaname omea kone naisimi.

Yesuna kosome onaanu rumaalia

44 Gore Yesumi puri paloa agaa gupa sa: Onaa rayome ni madaa kone rulaeme nimumi ni madaa agu raapo-daa narulalimi. Dia, pare nimimi ni mea rapaasade Aapa madaa page kone rulalimi.
45 Onaa rayome ni ademe rabu nimimi ni mea rapaasade aa page ademe.
46 Neme go su amaa ipisuri paa-rupa ipisu-pulu onaa rayome ni madaa kone rulalimiri ribaane-para mada napiralimi.
47 Onaa rayome nina agaa pagoa rasalimiri neme nimu madaa koso lape agaa natoa. Dia, neme su amaa piri onaa raapu koso talo naipisu pare nimi raba mulalo ipisu.
48 Onaa rayome ni gimoa naa agaa napagalimiri nimuna koso pagape aa meda pa pia. Gore orope yapinu dia yalia rabu nina lagialo agaame nimuna koso agaa pagalimi.
49 Nina koneme agaa palano kone sua nalage. Ni mea rapaasa Aapame ni lagisa agaa nimi laguaayo.
50 Nipuna lagi agaamere oro yaalo kagaa piraama laama pope kone gia-daa niminaato. Goa pea-daa Aapame lagisade agaa toame pi.

* **12:32:** Yesuna pisa kogono-para saa agaa page maoge yae nona pisa-daa Yesumi goa sa. Abiare ni go suna go aayo-daa sa. Wala orope oge-daa piruare repena madaa tua mudiabalimi raburi onaa rayo go pora-para yola popalua sa.

13

Yesumi nipuna disaipel aanuna aa radepeasa

1 Mo Juda aanuna Pasova ne yapi diri
wala yapi di meda popenaloa epalia. Go
raburi Yesumi nipu go su gimoa Aapa piri-
para wala paloa kone niminaasa. Nipumi
nipuna su amaa onaa rayo madaa oro
yaalo pedopu raana omape kone kalo kiriti
isa-pulu abia page go kone ia.
2 Gore orope aebo Yesu nipuna disaipel
aanu raapu eta nisimi. Go rabu Saimon
Iskariot-na si Judas-me Satan-na kone kasa
rabu Yesu madaa kawae madia pirisa.
3 Gote-me Yesu nipu puri rayo kasa. Goa
pisa-pulu Yesumi nipu aapa raapu aba
pirua ipisu-para palua kone sua niminaasa.
4 Goa pea-ga Yesumi nipu eta nane gimoa
rekesa rabu nipuna mamina kolo isa. Goa
puare nipuna mamina meda mua kego
madaa yamesa.
5 Goa puare nipumi kopo-para ipa koyo
paboare nipumi moge riaae aanuna aa
radepeasa. Goa pa amaa puare nipuna
mamina taul muare kunama pisa.
6 Goa puare nipu Saimon Pita piri ipisa
rabu Pita-me lalo: Aa Mudu, nemere nina
aa radepetalo pae?
7 Goa sa rabu Yesumi nipu-para lalo:
Abiare nina napiralua pare orope mada
niminaali sa.
8 Pita-me lalo: Nina aa naradepeape sa.
Yesumi lalo: Neme nena aa-daa narade-
pealuare ne nina disaipel aa-rupa mada
napirali sa.
9 Go rabu Saimon Pita-me lalo: Aa Mudu,
gore nina aa agu naradepeape pare nina ki
aalunu page rayo radepeapeaina.
10 Yesumi saa pi agaa gupa sa: Aa
medame nipuna to rayo aba radepealiare
nipuna amulu madaa wala waswas natalia.
Nipuna aa agu radepeaalia. Nimi rayo
amulu pea pare aa padane amuluna pea.
11 Yesuna aposel kogono aa padaneme
yada roboa kawae madini aba adesa-pulu
nipumi nimi rayo amulu pi-daa napimi
pare aa padane amulu pealo lakesa.
12 Gore Yesuna disaipel aa rayona aa
radepea kiritisa. Goa pua nipuna mamina
mea maraawa nipuna eta nape siaa madaa
pua pirua nimu agaa gupa misa: Gore
abia neme nimi madaa pawadeana re-re
niminaaeme pae?
13 Nimimi niri Tisaa-para Aa Mudu-para
teme. Goa teme-ga ni ora go-rupa pi.
14 Niri Tisaa page Aa Mudu page yapare
nimina aa apo radepeaato. Goa pea-ga
nimimi nimina amenuna aa page rade-
peatepape.
15 Neme nimi walalo kone mua nimimi
go-rupa ratalepape.
16 Neme nimi-para ora lagialo. Ko-
gonome adini aamere nipuna kogono su-
rube aa wala narabunia. Goa page agaa
wai lo repaae aamere nipuna mea rapaasa
aa narabualia.
17 Abia ora agaa page pare go agaa pagoa
kogono palimi-daare raaname omalimi.
18 Neme nimi rayo-para nalalo. Dia, nina
mapiraarude aanu-para lalo. Pare go agaa
madaare Gote-na buk madaa gupa adalim-
ina: Aa meda ni raapu eta nalipa pare go
aame ni rabuaniaalia.
19 Abia go yaenu abi napea pare agaa
lagialo-ga go di epaliade raburi nimimi ni
mea Repae Aa madaa kone rulaatepape.
20 Neme ora agaa lagialo. Aa medame
neme mea rapaato onaanu mealimiri ni
page mealimi. Goa pea-ga nimimi ni meal-
imi rabu nimumi ni mea rapaasade Aapa
page mealimi sa.

Judas-me Yesu yada lore aanu ora mea katea

(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Yesumi goa loare nipuna robaa-para
kedaa pisu-daa agaa gupa sa: Neme nimi-
para ora lalo. Aa medame nimina riki-
raana pirua ni yada lore aanu mea waatea.
22 Goa sa rabu nimuna ini agaa-para one
adala mone adala pirisimi-daa aapi-para ta
pae kone isimi.
23 Disaipel aa meda Jon-re Yesu re-para
pirisa. Yesumi nipu raaname omesa.
24 Goa pisa-pulu Saimon Pita-me ni-para
ini pobolo ridipiaawa aapi-para lama palo
agaa mua lagisa.
25 Goa pisa rabu nipumi neme Yesu ora
re-para pua pirua lalo: Aa Mudu, nemere
aapi-para lae ya?
26 Yesumi lalo: Neme oge bret sapalae
katoade aare go aa yaade. Goa loare oge
bret mua Judas kasa. Go aare Saimon
Iskariot-na si pirisa.
27 Judas-me mo eta misa rabu Satan
aipapulu nipuna robaa-para pua odobasa.
Go rabu Yesu nipu-para lalo: Neme yada
pulalo pali-daare aipapulu pape sa.
28 Goa sa pare nimumi go agaana re waru
napagesimi.
29 Judas nipu mone paus surube aa ya-
pulu nimumi Yesumi Judas ekeraa yawape
eta kabola penaalo laketa kone isimi. Goa
laketa palo medalomame Yesumi Judas
madaa naraa onaanu oyae kata penaalo ta
kone isimi.
30 Pare Judas go eta mua sana amaa-nane
aipapulu pisa. Go rabu ribaa yabasaaya.

Yesumi rekena agaa kagaa moge riaae aanu lakesa

31 Judas penaaloa Yesumi lalo: Abiare ni
Onaanu Raapu Pirape Aana Siri nipuna epe
paana puri mea waatea-daa adalimina.
32 Gore Gote-me nipuna epe paana puri
ni madaa waatea-ga ni Onaanu Raapu Pi-
rape Aana Si mada adalimina. Ora abia go
nipumi waatea sa.
33 Go rabu Yesumi lalo: Nina naak-
inu, abia oge rudupu yapi dina piramina.
Oropere nimimi ni asapalimi pare ni palu-
ade su-para mada naepalimi. Go agaare
abade Juda onaanu page lakesude.
34 Abiare neme nimi kagaa rekena
agaa lagialo. Neme nimi madaa pedo
pu raana omalo kone ia-rupare nimina
yagonu raapu kone padane go-rupa sua
pipalepape.
35 Nimimi onaa madaa pedo pu raana
omalimiri pa onaa rayome nimiri nina dis-
aipel aa-rupa pirualimi sa.

*Pita-me Yesu nipu masaa rilaawa gi-
malia*
*(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-
34)*
36 Saimon Pita-me Yesu-para lalo: Aa
Mudu, nere aa-para pali pae? Yesumi lalo:
Ni palua-parare neme ni mada narata mea
epali pare orope mada rata mea epali.
37 Goa sa rabu Pita-me agaa gupa misa:
Aa Mudu, ne raapu abia mada napalipa ya?
Nimumi ne tu maomalimiri ni page tinawa
sa.
38 Yesumi lalo: Neme ni madaa ora mada
omalua lo ora lae palo maarea. Neme ne
ora lagialo: Yaa kuta mupaa narekeaina
neme nina bi rana repo ni namakuaayo te
sa.

14

Yesuri Aapa piri pope pora ria yaade
1 Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo:
Nimina robaa-para kone adaapu nasua
kedaame omape kone page nasalepape.
Nimimi Gote madaa kone rulaawa ni
madaa page kone rulaatepape.
2 Nina Aapana ada adaapu aaya-ga nim-
ina pirape ada managola saata palua.
Neme yaa agaa nalagialo.
3 Nimina pirape su pua managolaawa
suare nimi mulalo epalua. Goa pea-ga niaa
raapu piramina.
4 Ni palua-para nimimi pora mada adoa
epalimi.
5 Tomas-me Yesu-para lalo: Aa Mudu, ne
pali-parare abia namakuaatema. Akea pua
niaame adoa pamualima ya?
6 Yesumi nipu-para lalo: Niri nimina
epape pora page ora agaana re page oro
yaalo kagaa piraama laama popena re
page pi. Ni padane go-rupa pi-pulu onaa
medame pora rado meda asapuare Aapa
piri-para mada napalia.
7 Nimimi ni ademe-pulu nina Aapa page
mada adalimi. Gore abia ripima puare
nimimi Aapa adoa nipu niminaaba piral-
imi.
8 Filip-mi Yesu-para lalo: Aa Mudu,
neme Aapa niaa mea wala-ga niaame nipu
padane adoa raaname omamona.
9 Yesumi lalo: Nimi raapuri oro adaapu
piraarude. Gore Filip neme ni waru na-
adae sa. Aa medame ni adea rabu Aapa
page adea. Goa pea-ga akeane neme ni
Aapa walaina lae ya?
10 Gore Aapa saa medaa pipa-para kone
narulaaye? Neme lagiawade agaare nina
agaa-daa dia. Aapa ni raapu pirua nipuna
kogono pea.
11 Aapa saa padane-para pirapa lo
lagiawade-ga go madaa kone narulalimiri
gore napiaa kogono neme pisude madaa
kone rulaatepape.
12 Neme nimi-para ora lagialo. Onaa
rayome ni madaa kone rulalimiri neme pe
kogono-rupa palimi. Nimumi goa puare
kogono adaapupe rado meda page mada
palimi.
13 Nimimi nina bi madaa oyae agaa meal-
imiri go yaenu mada gialua. Gore Aapana
epe paana puri nipuna Si mada epenatea-
ga adalimina.
14 Nimimi nina bimi beten temere neme
oyae mada gialua sa.

Yesumi Holi Spirit epenatoa lo lakesa
15 Nimimi ni madaa pedo pu raaname
omalimiri nina agaa mana waru
ratalepape.
16 Neme Aapa-para agaa mealua-ga
nipumi nimi raba meape aa meda mea
epenatea. Go aare ora agaana Holi Spirit
ya-pulu oro yaalo nimi raapu padane-para
piralia.
17 Pa su amaa onaanumi nipu na-adoa
naniminaaeme-pulu mada namealimi.
Pare nipu nimi raapu piru robaa-para
rulatabalia-pulu nimimi nipu mada
adalimi.
18 Gore ni palua rabu nimi agu raapo
napiralimi. Niri nimi piri-para wala
epalua.
19 Wala orope oge-daa go su amaa on-
aame ni wala na-adalimi pare nimimi ni
mada adalimi. Go rabu neme oro yaalo
piralua-pulu nimi page go-rupa oro yaalo
piralimi.
20 Go di raburi nimimi ni Aapa raapu
piralipa-daa adalimi. Nimi ni raapu piral-
imiri ni page nimi raapu piramina.
21 Onaa rayome nina kagaa agaa mana
pagoa mogealimiri nimumi ni madaa pedo
pu raaname omalimi. Goa pua ni madaa

pedo pu raaname omape onaanuri Aapame page nimu pedo pu raaname omea. Goa pua neme nimu madaa pedo pu raaname omoa nina kone mea waatoa.

22 Go rabu Judas medame nipu Judas Iskeriot aa-daa dia nipumi lalo: Aa Mudu, nena kone niaa-para mea waate pare akeane pa su amaa pimi onaanu page nawaate ya?

23 Yesumi lalo: Gore aa medane ni madaa pedo pu raaname omalia-daare nipumi nina agaa mogealia. Goa palia-pulu Aapame page go aa madaa pedo pu raaname omalia. Goa pea-ga Aapa saa go aa nipu piri-para pua nipu raapu piralipa.

24 Onaa rayome ni madaa pedo pu raaname naomalimiri nina agaa napageme. Goa pea pare go pagamede agaare ora nina-daa dia yapare Aapame ni mea rapaawa lagisa.

25-26 Go nimi raba meape aare Aapame ni madaa alopae aa meda epenatea. Go aare Holi Spirit ya-pulu nipumi nimi oyae rayo mogeawa neme aba lagi agaa page nimina kone-para mea saapiralia.

27 Niri nimi gimoa nimi kuma pi kone robaa-para inalo gialua. Neme go kuma pi kone gialo pare go su amaa piri onaanumi nimi guaeme-rupa naguaayo. Goa pea-ga kone adaapu nasu paalame naomalepape.

28 Ni palua pare nimi piri-para wala epalua lagiawade agaare aba pagemede. Nimimi ni madaa pedo pu raaname omola peme yaalore ni Aapa piri-para palua-pulu nimi pedo pu raaname omalimina. Nina aapa aa mudu ya-pulu nimimi go madaa pedo peme.

29 Gore abia agaa go lagialo-ga apo epapede di epalia rabu nimi ni mada kone rulalimi.

30 Go su amaa nimi raapu agaa adaapu nayoloa lagialua. Dia-ga go su amaa piri onaanuna aa mudu Satan epalia. Goa pea pare nipuna purimi ni mada narabuaniaalia.

31 Gore neme Aapana agaa rayo mogeaayo pare su amaa piri onaame neme Aapa madaa pedo pu raaname omalo-daa niminaalimina. Yapare baina rekalepa. Niaa go su gimoa baina.

15

Yesuri repena wain ria nona piane pia

1 Yesumi lalo: Niri ora wain ria nona piane. Nina Aapare go wain ope surubape maapuna aaraa pia.

2 Gore nina ope palaa rayome ini namadialiare Aapame go ope palaa pona tu rubea. Pare medalomame ini adaapu etalia-pulu Aapame go palaana rikininu rayo yaadea. Goa puare go palaame epe-rupa aawa ini ora adaapu madialia.

3 Neme nimi-para agaa aba lagisude-pulu nimi repena palaa wae-rupa aina yadoa rube epe yaade.

4 Ni nimi raapu piruare niaa oro yaalo epe-rupa piramina. Niaa gupa napiralimare nimi ini namadialimi. Go palaare repena madaa waru naopaliare nipuna ini page mada maetaalia.

5 Niri repena ria nona piane pi pare nimiri go repenana palaa nona piane pimi. Aa meda ni raapu piralia-daare go aame nina agaa pagoa nipuna ini madialia. Goa pua nimimi go kogono agu raapo napalimi.

6 Aa medame saa raapu napiralipa-daare go aare pa repena palaa-rupa yado rubalia. Goa puare kaapu naloare nimu mea pua kiritaawa repena sulaa-para iralia.

7 Goa pea pare nimi ni raapu pirua nina agaa pago piralimiri gore nimina raana madaa beten teme yae mealimina.

8 Gore nimi opoa ini waru madialimi rabu nina Aapana bi minasaalimi. Goa palimiri nimi nina disaipel onaa-rupa piralimina.

9 Aapame ni madaa pedo pu raaname omea-rupare neme nimi madaa page go kone mapirayo. Nimimi go kone mua saapiralepape.

10 Nimimi nina agaa pago piralimiri nina pedo pu raana omape kone ru-para pimi. Gore neme Aapana agaa pago nipuna pedo pu raana omape kone muayo-rupa mealimina.

11-12 Nina agaa manare gupa: Neme nimi madaa pedo pu raaname ome-rupa nimina ame baaninu madaa page pedo pu raaname omape kone mealepape.

13 Aa medame nipuna adami aa madaa pedo pu raana waru omaliare adami aa tu maomaatalo palimi rabu page nipu talepa teare gore ora epea pea.

14 Gore nimimi nina agaa pagalimi-daare nina adami onaa piralimina.

15 Goa pea-ga pagalepa. Kogono pi aanuri nimumi nimuna surube aa-na kone na-ademe. Goa pea pare Aapame ni lagi agaa rayo nimi lagiawade-pulu neme nimiparare adami aa-na bi toa.

16 Nimimi ni abade namapiraasimi pare neme nimi aba nina epe kogono mapaawa ini adaapu madialiminalo mapiraasude. Go epe kogonona ininu oro yaalo pa madu aalia. Goa pea-ga nimimi nina bi madaa beten temere Aapame go yae gialia.

17 Goa pea-ga neme go agaa mana lagialo: Nimina ame baaninu madaa pedo pu raaname omalepape.

Moge riae aanuna agaa pageme onaame yada loralimi

18 Gore su amaa onaanumi nimi madaa
pu imu-para wae rero pi kone salimiri
nimumi ni madaa page go kone aba simi-
ga niminaatepa.
19 Gore nimi go su amaa onaana ruru
pimi-daare nimumi ora raaname omena
nimuna si wane-rupa piralimina. Yapare
nimi su amaa pirisimi rabu neme nimi
yaaloa rado-rupa mapiraasu-pulu go on-
aanumi nimi madaa wae kone ini.
20 Neme aba lagiawade agaa pagalepa:
Gore kogono aamere nipuna aa adaa mada
narabuaniaaya. Goa pea-ga nimumi ni
tulalo pisimi-pulu nimi page tulalo palimi.
Nimumi nina agaa pagalimiri nimina agaa
page mada pagalimi.
21 Gore nimiri nina kone rulae onaa ya-
pulu nimumi nimi page tulalo palimi. Nina
Aapame ni mea rapaasa-daa naniminaawa
peme.
22 Neme nimu-para agaa nalakeloa
pola pisu yaalore nimuna pupitagi ne
kone nasaapirata peme. Yapare ni ipua
lakesude-pulu nimuna pupitagi ne kone
saapiruaeme.
23 Gore aa medame ni madaa iaa aulalia-
daare naa Aapa page go-rupa iaa aulalimi.
24 Neme nimu piri napiaa kogono ora
rado-rupa napula pisu yaalore nimuna
pupitagi ne kone nasaapiraama laama pal-
imi. Pare nina kogono adesimi pare ni-
mumi ni-para naa Aapa saa raapu iaa
auloame.
25 Yapare goa pea-ga nimuna rekena agaa
madaa aba tisimide-rupa abia epaade: Ni-
mumi pa aama ni madaa ratu yawe kone
suaeme pepa madaa tisa.
26 Gore nimina raba meape aare Aapa
raapu pirua epalia. Nipu ora agaana Holi
Spirit ya-pulu Aapame mea rapalia rabu
nimi piri-para epalia. Neme nipu Aapa piri-
para mea penaatoa-pulu nipumi ni madaa
agaa lagialia.
27 Gore nimi page aba ripia ni raapu
pirua abia page go-rupa pima-pulu nimimi
page ni madaa agaa laketapape sa.

16

1 Nimimi epe kone rulae agaa nagimalim-
inalo agaa abia lagiawade.
2 Oropere nimumi nimi nimuna lotu ada
amaa ratu talimi. Orope di meda epalia
rabu nimi tu maomalimi-daa ora niaame
Gote-na kogono pema kone sua palimi.
3 Nimumi Aapa saa lapo na-ademe-pulu
go lawade-rupa palimi.
4 Pare neme go agaa lagialo-pulu nimuna
palimede di epalia rabu nimimi go agaana
re niminaaba piralimina sa.

Holi Spirit-na kogono pea-rupa

5 Aba ripia nimi raapu epa pirisude rabu
go agaa nalagisude. Pare abia nipumi ni
abade mea rapaasade-para palua. Goa
palua pare nimina rikinaana aa medame
ne aa-para pali palo agaa nameme.
6 Aba lagiawade-pulu nimina robaa-para
kedaame omoa pimi.
7 Yapare neme nimi ora agaa lagialo:
Neme nimi gimoa paluare epe ta. Akeane
epe ta toa ya? Gore ni napaluare Holi Spirit
naepalia. Pare ni palua-ga nipu nimi piri-
para mea epenatoa.
8 Gore nipu epalia rabu su amaa piri
onaanumi pupitagi ne kone-para redepo
ne kone-para Gote-na koso lape agaa-para
go rayona re makuaaliminalo nipumi mea
waatea.
9 Gore su amaa piri onaanumi ni madaa
kone narulaeme-pulu nimimi pupitagi
nape konena re na-ademe.
10 Goa pua ni Aapa piri-para ponoloa
nimimi ni na-ademe-pulu nimumi redepo
ne konena re na-ademe.
11 Goa pua go su amaa piri aa mudu Satan
madaa koso lape agaa aba lakesade-pulu
nimumi koso lape konena re na-ademe.
12 Nimi agaa adaapu lagialua pare nim-
imi mada napagalimi.
13 Yapare ora agaa ne Holi Spirit epalia
rabu nipumi ora agaana re rayo mea
waatea. Nipumi agaa lagialia rabu nipu
agaa natea. Dia, pare agaa lagialia rabu
nipumi pagaliade agaa-para orope epali-
ade yae-para lagialia.
14 Nipumi nina agaa pagoa nimi lagialia-
pulu nipumi nina bi minasaalia.
15 Aapana oyaeyae rayore nina
saapiruayo-pulu neme nimi aba gupa
lawade: Neme Holi Spirit lakene agaare
nipumi nimi mea lagialia-daa makuaalimi.

Robaa-para kedaa saliare epe agaa pagalimi-daare raana alo palia

16 Yapi di rudu rabu nimimi ni na-adalimi
pare wala orope ogesi-daa pirua nimimi ni
wala adalimi sa.
17 Goa sa-pulu disaipel aa medalomame
nimuna yagonu-para agaa gupa simi: Go ta
agaana re-re akepu ta pae? Nipumi gupa
laade simi: Orope ogesi-daa pirua nimimi
ni na-adalimi laade pare orope wala nim-
imi ni adalimi laade simi. Go page nipumi
gupa laade: Nina Aapa piri-para palua-
pulu go agaa lagialo laade simi.
18 Goa laade-ga go agaana re akepu ya?
Go agaana re niaa maarea simi.
19 Yesumi nipu agaa mulalo pisimi-daa
adesa rabu nipumi nimu gupa lakesa:
Gore orope nimumi ni ogesi-daa pirua na-
adalimi pare orope wala nimimi ni mada
adalimi lawade. Apo agaa madaa agaa
mulalo pimi pae?

20 Neme nimi-para ora lagialo. Nimimi
odo adaa omoa re adaa teme pare go su
amaa piri onaamere raaname omalimi.
Nimina robaa-para kedaa palia pare orope
nimina robaa-para i kone perekea wala
raaname omalimi.
21 Go-rupa sa: Nogo naaki maditimi rabu
onanumi nimuna madiape di rudu ta rabu
onanuna pu robaa-para kedaa pea. Pare
nimumi mo nogo naaki madu suare pedo
pedo pua kedaa pi kone naimi.
22 Go-rupa abia nimuna robaa-para
kedaa palia pare neme nimi wala adalua
rabu nimi raaname omalimi. Gore nimimi
raaname omalimi rabu aa medame go
raana omape kone mada namu palimi.
23 Go di epalia raburi nimimi ni-para
oyae meape agaa nateme. Neme nimi ora
lagialo: Nimimi Aapa-para nina bina beten
temere Aapame go oyae gialia.
24 Abadere nimimi nina bi madaa beten
nasimide. Goa pisa pare abia agaa mealim-
ina go yae gialia rabu nimina robaa-para
raaname waru omalimi.

Go su amaa ia wae yaemere nimi mada narabuaniaalia

25 Neme saa agaame aba sude. Goa pea
pare oropere saa agaa madaa natoa. Go
rabu Aapana ora agaame lagialua.
26 Go yapi di epalia raburi nimimi nipu-
para nina bimi beten lamina. Gore nimimi
beten teme rabu nimi raba minalo neme
beten akolo toa ya?
27 Aapare nipu nimi madaa pedo pu
raaname omea-pulu nimi nagialia. Nimimi
ni madaa raaname omoa ni Aapa piri-para
ipisu-daa kone rulaarimi-pulu Aapame go
kone ia.
28 Gore Aapa piri gimoa su amaa ipisude-
ga abiare su amaa gimoa aapa piri wala
palua.
29 Go rabu nipuna disaipel aanumi nipu-
para lalo: Abiare neme saa pi agaa nalae
pare agaa epe-rupa lagiaede.
30 Abiare neme oyae rayo lagiade-daa
niminaatema. Goa pea-ga aa medame
agaa wala mada namealia. Goa pea-pulu
ne Gote raapu pirua gimoa ipisi-daa kone
rulaema. Yesumi lalo: Abia kone waru
narulaeme sa?
31-32 Pagalepa. Abia di apo rudu yala-
daa nimimi ni piri-para gimoare nimina
ada padane padane pogola pua piralimi.
Go rabu ni agu raapo pitua. Yapare Aapa
raapu pi-pulu ni padane napitua.
33 Gore nimi ni raapu pirua nimina
robaa-para kuma pi kone inalo apo agaa
lagiawade. Go su amaa piri onaanumi nimi
kedaa waru gialimi-ga paalame naoma-
lepape. Neme go su amaa piri onaanuna
wae kone mea rubalua sa.

17

Yesumi nipuna disaipel aanu beten la sa

1 Yesumi agaa loa sana so yaa-para
adasaawa lalo: Aapa, nina di rudu yala.
Neme nena Si ni-para epe paana puri giali-
ga neme page ne puri gialua.
2 Gore neme su amaa onaa rayo surubape
kogono giside-pulu nena giside onaanu oro
yaalo kagaa piraama laama pope kone
kaato.
3 Oro yaalo kagaa piraama laama pope
agaana re-re gupa: Onaanumi ne ora
Gote padane-ma kone rulaawa neme ni
rapaasade Yesu Krais madaa page kone
rulaeme.
4 Neme nina kogono pu kiritisu-pulu
nena epe paana puri mea waasude.
5 Aapa-ya, aba su yaa laapo waria
pirisipa-rupare nina epe paana puri isude-
rupa abia wala giaina.
6 Go su amaa pirua nena disaipel on-
aanuri neme ni giside-pulu neme nena bi
lakelo kiritisude. Nimu nena onaanu ya-
pare neme aba rumaawa giside.
7 Gore nimumi nena agaa pago
mogesimi-pulu neme ni oyae rayo gisi-daa
abia niminaaeme.
8 Neme agaa ni gisidere nimu aba lakesu
rabu nimumi go agaa madaa kone ru-
laeme. Abade ne raapu pirua ipisude-pulu
nimumi ora agaa niminaawa neme ni mea
epenaside-daa kone rulaeme.
9 Neme nimu madaa beten gupa laalua:
Neme pa su amaa onaa madaa beten na-
aato pare neme giside onaanuri nena on-
aanu ya-pulu nimu madaa beten laato.
10 Neme kone rulae onaare neme
surubano-ga neme nina kone rulae onaa
page surubaina. Goa pea-ga abia go
onaanumi nina bi minasaaeme.
11 Abiare ne piri epalua-ga ni su amaa
piri aa dia yapare go onaanuri su amaa
pimi. Ora epe Aapa-ya, nena puri pane
bimi nimu surubape. Saa pirapade-rupare
nimu page niaa padane-rupa piramina.
12 Nena bi giside-ga onaa raapu piru-
are neme nena bina purimi surubesude.
Neme nimu surubesu-pulu nimu padane-
daa naeta palimi. Nena buk madaa aba
tisa-rupare aa padane nipu aba etapasa.
13 Abiare ne piri epalua pare go su amaa
piri onaana robaa-para ni madaa raana
waru omalimi-pulu go agaa lagialo.
14 Neme kone rulae onaanu-para nena
agaa lakesude rabu go su amaa onaanumi
ratu yawesimi. Gore kone rulae onanuri ni
raapu pimi-pulu go su amaare ora nimuna
adaare-daa dia.
15 Gore abia neme kone rulae onaanu so
yaa-para mea epainalo ne agaa namealo.
Dia, pare neme nimu waru surubaina

Satan-me nimu mada namabebolainalo beten laato.

16 Ni page nimu page niaana ora adaare go su amaa-daa dia-ga niaana adaare ora yaa-para aaya.

17 Nena agaare ora agaa ria ya-pulu go agaame nimu ne raapu mada mapiraalia

18 Abade neme ni su amaa mea rapaside-rupa neme nimu su amaa piri onaa-para epe agaa laketapape loa lakelawa.

19 Neme nimu ora nena si wanenu piralimina kone sua ni mea pu lo ne lagialo.

20 Pare neme go onaa padane madaa beten nato. Dia, pare onaa rayome epe agaa pago ni madaa kone rulaeme-daa beten laato.

21 Aapa-ya, Saa pirapanare imu page piramina. Goa puare su amaa onaame neme ni mea epenasi-daa kone rulalimi.

22 Neme ni giside epe paana puri padane-rupa nimu kasu-pulu saa padane pirisipa-rupa nimu page pu robaa padane-rupa su piralimi lo beten laato.

23 Saame nimu raba mua pirina labana. Saa pipa-rupare nimuna pu robaa padane-rupa su prina lapana. Goa pea-pulu su amaa onaanumi neme ni mea epenaside niminaalimi. Go page neme ni madaa pedo pu raaname ome-rupa nimu madaa go piane kone saina.

24 Gore Aapa-ya, Nemere aba go onaanu ni giside. Goa pea-ga ni piri-para epalimi rabu nimu saa raapu piramina kone salo. Go rabu neme epe paana puri ni giside-daa go paa ade. Gore su yaa nawarisu rabu neme ni madaa pedo pu raaname omeside.

25 Gore redepo ne Aapa-ya, su amaa onaanumi ne na-ademe. Goa pea pare neme ne ade-rupa kone rulae onaame page ne ademe.

26 Neme nena konei-rupa mua nimu lakelala pu piralua. Goa puare ni madaa pedo pu raana omape-rupa nimu page mogeteme. Goa puare ni nimu raapu piralua.

18

Yesu aditalo ripinaasimi
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

1 Yesumi beten aba loare nipuna disaipel aanu raapu go su gimoa oge ipa Kidron pua kenaasimi. Go su-parare maapu meda isa-ga Yesu nipuna disaipel aanu raapu go maapu-para pisimi.

2 Yesuna disaipel aanu raapu mo maapu-para aba kiritisimi-pulu Yesu madaa kawae madini aa Judas-me page mo maapu aba adesa.

3 Juda aa medaloma maapu-para lamua pisa. Go ipisimi aanuri soldia aanu-para lotu ada surube plisman-nupara nimu Judas raapu pisimi. Go surube aanuri Gotena miru irae aa mudunu-para Ferisi aanumi page mea repaasimi.

4 Yesumi oyaeyae rayo nipu madaa epenalo adesa-pulu nipumi go aasimi aanu-para lalo: Gore nimimi aapi asapimi?

5 Nimumi lalo: Nasaret su-para piri aa Yesu simi. Nipumi lalo: Ni yaade sa. Go rabu yada robe aa Judas nimu raapu aasa.

6 Gore Yesumi ni yaade sa rabu nimu pogolasaawa simina su amaa lopesimi.

7 Yesumi nimu agaa wala misa: Nimiri aapi asapimi pae sa. Nimumi lalo. Nasaret su-para piri Yesu simi.

8 Yesumi lalo: Nimiri ni asapeme-daa lagiawade. Nimimi ni adasaarimi-ga go disaipel aanu mea penaatapa.

9 Yesumi gupa sa: Aapa, neme giside onaanuri ora padane naetapalimi. Nipumi nimu go aba lakene agaana re ora adaminalo nimu mea penaatepa lo lakesa.

10 Go raburi Saimon Pita-me nipuna rai kutu mua Gote-na miru irae aa muduna kogonome adini naaki meda nipuna aane popo ki-nane karapu tu rubisa. Go kogono adini naakina biri Malkus.

11 Goa pisa-pulu Yesumi Pita-para agaa gupa lakesa: Neme mo rai kutu nipuna ada-para wala paba. Nina Aapame ni mea gi kap-na kedaa pi yaere mada nanalua kone sae ya?

Yesuri Anas piri mea pisimi

12 Go raburi soldia aanuri nimuna surube aa mudu page Juda aanuna plismannu page nimumi Yesu ripinaawa opeme rogaasimi.

13 Goa pua Anas piri-para mea pisimi. Go maali ru-nanere Kaiafas nipu Gote-na miru irae aa mudu pirisa. Nipuri Anas-na akua pirisa.

14 Go aamere aba Juda aanu-para gupa lakesa: Aa padane-mame onaa rayo raba mulalo nipu omalia-daare ora epe ta sa.

Pita-me lalo: Yesuri ni na-ade sa
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

15 Saimon Pita Jon saa laapome Yesu rata mea pisipa. Gote-na miru irae aa mudumi nipu aba waru adesa-pulu ni Yesu raapu ni Aa Mudu-na ada gaa-nane pua pirisipa.

16 Goa pisa pare Pita amaa-nane pora gaape regepea pirisa. Go rabu nipu Gotena miru irae aa mudumi adesa-pulu nipu amaa-nane wala pua mo pora gaape surube ona agaa lakesu. Go rabu nipumi Pita ru-nane mea ipisa.

17 Go rabu pora gaape surube oname Pita-para gupa lakesa: Ne page mogo Yesuna disaipel aa kone salo. Pita-me lalo: Ni-daa dia sa.

18 Go rabu ora upaa pisa-daa kogono
aanumi page plisman-numi page repena
meda irua adesimi. Goa pea-pulu Pita nipu
nimu piri-para pua rekaawa repena adala
pirisa.

Gote-na miru irae aa mudumi Yesu agaa misa
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

19 Go raburi Gote-na miru irae aa
mudumi Yesu-para nipuna disaipel aanu
madaa nipuna moge riaae agaa page agaa
misa.

20 Yesumi lalo: Neme kudiri pi kone
nasaapirawa. Nina disaipel aanu agaare
lotu ada-para Juda aanu kiritasimi rabu go-
para lakesu.

21 Goa pawa-pulu akeane ni agaa meae
ya? Agaa pagemede onaanu agaa meape.
Abade nimumi nina agaa pagesimi-pulu
nimu agaa meape.

22 Yesumi goa sa rabu polisman medame
Yesu kimi paara tua sana lalo: Akeane
Gote-na miru irae aa mudu-para ero agaa
lae pae?

23 Yesumi lalo: Neme agaa wae laware go
piri onaanu-para go agaa lakelape. Yapare
neme ora agaa lakelawa-ga niri akolo tae?

24 Goa sa rabu nipu pena adibaina Anas-
me Gote-na miru irae aa Kaiafas piri-para
mea pisa.

Pita-me Yesu ni na-ade lo rana laapo sa
(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

25 Pita pirua repena adala pirina go
pirisimi aa medalomame nipu-para lalo:
Go aa page nipuna disaipel aa kone salema
simi. Pare Pita-me yaa agaa gupa sa: Ni-
daa dia sa.

26 Goa pua Gote-na Miru Irae Aa muduna
kogono aa medame Pita adoa lalo: Nere
neme adawade rabu nipu raapu mo maapu
aaripide kone salo sa. Goa sade aare abade
Pita-me aane karapu tu rubisa aa-na ruru
piri aa ya-pulu adesa.

27 Go rabu Pita-me wala lalo: Ni-daa dia
sa. Goa sa rabu yaa gula rekoa agaa sa.

Yesu aa mudu Pailat piri mea pisimi
(Mat 27.1-2,11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

28 Go rabu nimumi Yesu muare Kaiafas-
na ada gimoa mo namba wan gavman-na
ada mea pisimi. Gore ora yapi lapaasa
rabu Juda aanumi yogane oto napinalo
ruru rado piri gavman madaa niti pua ru-
nane napisimi. Yogane oto pi yaalore Juda
aanumi Pasova eta mada naneme.

29 Goa pisimi rabu aa mudu Pailat-me
nimu madaata pua amaa-nane aawa lalo:
Go aare akeane aditalo pame pae?

30 Nimumi lalo: Go aamere wae yae
meda napula pea yaalore ne piri-para
mada namea epola pema simi.

31 Pailat-me nimu-para lalo: Gore nimimi
nimina nipu mea epame-rupa nimina koso
lape agaa nipu madaa tapape. Gore nimina
kogono sa. Pare Juda aanumi lalo: Gore
niaame aa meda tu maomape-nare rekena
agaa ia-pulu mada natalima simi.

32 Go agaa madaare abade Yesumi
nipuna omape agaa lo mapaata sa-rupa
lakesa-pulu abia go agaa ora ya talo pisa.

33 Go raburi Pailat gavman ada ru-nane
wala pua Yesu-para lalo: Nere Juda aanuna
aa mudu?

34 Yesumi lalo: Go laede agaare ora neme
lae yapae aa medalomame lagiame-daa lae
ya?

35 Pailat-me agaa gupa abusa: Niri Juda
aa pi kone sae ya? Gore nina ruru-para
nimuna miru irae aa mudunu page ni-
mumi ne ni piri-para mea epame yaade.
Goa pea-ga abade neme ake pisa pae?

36 Yesumi lalo: Nina surubape suri go
suna-daa dia. Go su amaa onaa surubola
pulape yaalore naa disaipel onaanumi ni
raba minaloa yada pula pema. Goa pula
pema pare Juda aanumi ni madaa namea-
imi. Dia, su amaare nina surube su-daa dia
sa.

37 Goa sa-pulu Pailat-me agaa gupa misa:
Nere onaa rayona aa mudu yapae sa.
Yesumi lalo: Nena laede-ga ni aa mudu pi.
Gore neme ora agaa laketalo pere amame
ni madini rabu go su amaa epa pirua go
kogono padane pe. Goa pua onaa rayo
ora agaana pora mogealimiri nina agaa
pageme sa.

38 Go raburi Pailat-me lalo: Ora agaare
ake yapae?

Aa mudu Pailat-me Yesu repena polopeana tamina sa
(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Go raburi Pailat amaa-nane pua Juda
onaanu piri-para pua lalo: Neme go aa-
na waea meda na-adawade. Akeane tu
maomatepape toa ya?

39 Go raburi nimumi Aapa akuanuna
kone mogea Pasova yapi di rabu kalabus
ada pati aa meda esepeatalo pisimi. Goa
pea-ga Pailat-me lalo: Go Yesu Juda aanuna
aa mudu esepeano yapae abi tapa sa.

40 Goa rabu nimumi puri paloa gupa
simi: Go aa ora dia. Mo aa Barabas esepe
rapaaina. Go aa Barabas-re nipumi pora
pamua onaa tua oyae paake no pisa pare
go aa esepeaina simi.

19

1 Goa simi rabu Pailat-me Yesu mea epenasa rabu aipuyame kudu tisimi.

2 Go rabu soldia aanumi ope ititumi raguna meda waria Yesuna aalu madaa maadipasimi. Goa puare nimumi mamina kane mua Yesu madaa maraasimi.

3 Goa pua nimumi nipu-para lalo: Juda aanuna aa muduri abia epe-rupa pirape simi. Goa loare mo Yesu nipu ki paarame pua tisimi.

4 Pailat-re nipu ada gimoa wala amaa pua sana lalo: Adalepa. Nipu madaa wae yaenu meda na-ade-pulu nipu amaa-nane lamua epalua-daa adamina sa.

5 Gore Yesu nipu amaa puare nipuna ope ititu raguna maadipae-para kane maminapara page maraasa. Go rabu Pailat-me onaanu lakesa: Go aa adalepa sa.

6 Gore Gote-na miru irae aa mudunupara plisman-nupara go rayome Yesu adoa gupa simi: Nipu repena polopea madaa nil-mi taminapa. Nipu repena polopeapara nil-mi taminapa simi raburi Pailatme nimu-para lalo: Gore nimina kogono-ga mua repena polopea madaa nil-mi talepa. Nipu madaa wae yae meda na-ade-ga nimina mea talepa sa.

7 Juda aanumi lalo: Niaana rekena agaa madaare go aa nipu Gote-na Si laa-pulu niaame rekena agaana pora ratua nipu maomalima simi.

8 Pailat-me go agaa pagoare paalame waru omesa.

9 Nipuna gavman ada ru-nane puare Yesu-para lalo: Nena suri aa-para pirua epae? Pare Yesumi agaa na-abusa.

10 Goa pua Pailat-me nipu-para lalo: Akeane ni agaa nalagiae ya? Ni aa mudu ya-pulu ne mada mea rapalua palo ne repena polopea madaa taminalo page neme mada toa sa.

11 Yesumi lalo: Gote-me ni surubenalo puri gula pisa yaalore neme go mada gula pisu. Goa pea-ga abade ni ne piri-para mea epamede aare nipuna pupitagi ne kone ora adaape saapira.

12 Pailat-me go agaa pagoa kone adaapu sua Yesu repaalua kone isa. Pare Juda aanumi gupa yaasimi: Neme go aa repaaliri ne ora namba wan gavman Sisar-na adami aadaa dia simi. Go aare nipu aa mudu laapulu nipuri Sisar-na iaa pia simi.

13 Pailat-me go agaa pagoare nipumi Yesu so amaa-nane lamua ipisa. Goa puare nipuna koso pagape reke madaa pua pirisa. Go pisimi su madaare biri Aana-me Warini Pora simi. Juda aanuna Hibru agaa madaare Gabata bi maasimi.

14 Goa pisimi rabu naare rikiraana aina ekeraa adaa eta Pasova nape yapi di epalia. Go rabu Pailat-me Juda aanu-para lalo: Nimina aa mudu adalepa sa.

15 Nimumi puri paloa gupa yaasimi: Nipu tamina nipu tamina pu simi. Repena polopea madaa nil-mi taminapa simi. Pailatme nimu agaa gupa lakesa. Gore nimimiri nimina aa mudu repena polopea madaa tu maomamina kone saleme? Goa sa rabu miru irae aa mudunumi lalo: Ora aa mudu padane pia go aare Sisar yaade simi.

16 Go rabu Pailat-me Yesu mea pua kasa rabu repena polopea madaa tulalo mea pisimi.

Yesu repena polopeana nil-mi tisimi (Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

17 Goa pua nimumi Yesu mea pisimi. Mea pisimi rabu Yesu repena polopea mariaawa lamua pisimi. Goa puare nipu su rado-para mea pisimi. Go pisimi suna biri Aa Aalu Rogaae Su teme. Go suri Hibru agaamere Golgo ta bi maasimi.

18 Go su-parare nimumi nipu repena polopea madaa nil-mi tisimi. Tisimi rabu wae aa lapo page repena polopea madaa tua Yesuri rikiraana tisimi.

19 Go rabu Pailat-me pepa meda tua so repena polopea rugini mudiasa. Go pepa madaa agaa gupa tua mudiasa: Nasaret su-para piri Yesuri Juda aanuna Aa Mudu yaade.

20 Gore Yesu nipu tisimi-parare adaare adaape meda re-para aasa-pulu Juda adaapumi mo pepa dipisimi. Go pepare Pailatme Juda agaa-para Rom agaa-para Grik agaa-para tisa.

21 Gupa tinaloa miru irae Juda aa mudunumi Pailat-para lalo: Gore nipu Juda aanuna aa mudu lo pepa madaa natu saabape simi. Pepa gupa tape simi: Go aame lalo: Ni Juda aanuna Aa Mudu yaade laa tape simi.

22 Goa simi pare Pailat-me lalo: Mo pepa madaa tawade agaare naperekealepape sa.

23 Mo soldia aanumi Yesu aba repena polopea madaa tu maomaawa simina mo Yesuna mamina rekepua 4-pela rumaasimi. Goa pua etaa rini aa maala pirisimi. Nimumi nipuna mamina misimi pare go mamina rabula palae dia.

24 Goa pua-ga soldia aanumi lalo: Go mamina-re adaalupe ya-pulu nariripiamina. Go mamina kasa pua aa padaneme mina simi. Goa pisimi-daa Gote-na agaa i buk madaa agaa gupa isa: Nimumi nina mamina oyae mea rumaawa go madaa kasa pua misimi. Pepa madaa gupa tisapulu soldia aanumi goa pisimi.

25 Tisimi rabu go aanu nimu Yesuna repena polopea re-para pua rekaasimi. Yesuna agi-para nipuna papa-para nipuna agina yago Maria laapo page go rayo

pirisimi. Go yago laapo medare padane Klopas-na ore pirina medare nipuna bi Mari Makdala bi ma-asimide ona pirisa.
26 Gore Yesumi nipuna agi aaraa lapo Jon page adoa agi-para lalo: Go ona gore nena naaki sa.
27 Goa loare Jon-para lalo: Go onare nena ama pia. Goa sa-pulu neme nipuna agi nina ada-para lamua pua pisu.

Yesu ini adupisa
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

28 Go raburi Yesumi nipuna kogono dia sa-daa goa sa: Ni ipa nalame omalo sa. Nipuna agaa aba Gote-na buk madaa isa-pulu go agaa lakesa.
29 Goa sa rabu rero pi ipa meda kap-para pira palae isa. Soldia aanumi lubi omae nona piane yae meda mua go yaeme oge kap-para rero pi ipa meda pua kasimi. Goa puare nimumi repena uni madaa rukataawa Yesu nipu nenalo manaasimi.
30 Yesumi rero pi ipa noa lalo: Nina go su amaa kogono ora dia yaade sa. Goa loa sana nipuna aalu adaniaawa sana ini adupisa.

Yesuna perani ramame awesimi

31 Go raburi Juda aanumi Pailat agaa gupa misimi: Niaame mo repena polopea madaa ti aanuna aa uni ugituare niaa aaro mea ria pomona simi. Gore ekeraa-nanere nimu Kitu Pirape Yapi kone isimi-pulu apo aa ronu repena polopea-para pa saabaliare o yalia kone isimi.
32 Pailat-me e sa-pulu soldia aanumi mo Yesu raapu nil tisimide aa lapona kibu rodope tisimi.
33 Goa pua nimu Yesu nil tabae-para kibu ugitula ipisimi. Goa pisa pare nipu aba ini adupisa-daa adesimi.
34 Goa pisa pare soldia aa padaneme nipuna ramame Yesuna perani-para awe-naloa yaapi ipa laapo* aipapulu raa kilip-isa.
35 Ni Jon-re neme waru adesu-pulu la-gialo. Gore niaame nipu laketema agaa ora agaa kone sua niminaamina. Goa pua nipumi page kone mada rulalimi.
36 Soldia aanumi go pasimi-anuri Gote-na buk madaa gupa isa: Nipuna uni meda mada nakopetaliminalo buk madaa gupa isa-daa agaa ratisimi.
37 Gote-na agaa meda buk madaa gupa ia: Onaanumi nimina ramame awede aa adalimina tu ia.

Yesu aana apedaa matmat-para ro-gaasimi
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

38 Gore Yesu aba rogaata loare adaare Arimatea su-para piri aa Josep nipumi Pailat lakeloa Yesu nipuna ro rita pono sa. Go Josep-re nipumi no Juda aanu madaa paalame omea-pulu nipumi kudiri pi kone sua Yesu madaa kone rulasa. Pailat-me e sa-pulu nipumi ria pisa.
39 Gore Nikodemus-mi page go aa abade ribaa Yesu piri-para ipisade aare nipu Josep raapu pisa. Nipumi repena ipaa-para repena yo rado meda-para go yae lapo mea pisipi. Go yaenuna kedaare 30 kilo nona piane mea pisipi.
40 Go aa laapome Yesuna ro mua apo repena ipaa yo lapo sapalae mamina-para rogaa rua pisipi.
41 Mo Yesu repena polopea madaa tisimide re-para maapu meda saabaasa. Go maapu-parare aana apedaa matmat kagaa meda isa. Go aana apedaa-para aa meda aba narogaasimi.
42 Gore Juda aanuna Kitu Pirape Yapi diri ekeraa-rupa ya-pulu Yesu ro go re-para isa aana apedaa-para rogaasimi.

20

Yesu wala rekesa
(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

1 Gore adaa oro rabu ribaa pa yabaina Makdala su-para piri Maria mo aana apedaa matmat-para ipisa. Go rabu ni-mumi go aana apedaa pora gaape aba loba-paina mo-pare aawa adesa.
2 Go rabu Maria-me aloma ipua Saimon Pita-para ni Jon Yesuna raaname ome dis-aipel aa saa-para lalo: Aa Mudu-na rodere aba mea ria puamena-ga aa-para pua ru imi pae maarea sa.
3 Goa sa rabu Pita saa lapo nipu gimoa mo aana apedaa matmat-para adola pisipa.
4 Gore Pita saa lapo aloma pisipa pare neme Pita maorope yawoa aba aloma pisu.
5 Ni mo apedaa-para pua none patabaawa rogaae mamina adesu pare no ru-nane na-adola pisu.
6-7 Pare Saimon Pita-re orope aapu-nane ipuare mo apedaa-para ora odobaawa pua adesa. Nipumi rogaae mamina padane isa-ga adesa. Goa pua mo mamina medaloma raapu naisa pare nipu pakipu palae isa.
8 Go rabu aana apedaa-para ni aba aloma pua neme odobaawa ru-nane pua adesu-pulu kone rulasu.

* **19:34:** Yesuna peraani-para ramame awesimi rabu yaapi-para ipa kagaa karerene lapo koyasa adesare Yesu nipuna kone mapiraawa raana omesa-daa aame adalo pisa. Gore Jon 19.26-27 agaame page ta-rupa ada.

9 Gore Gote-na buk-mi Yesu wala rekalia
sa pare saame naniminaasipa.
10 Goa puare saa disaipel aa lapore ada
wala pisipa.

Makdala su-para piri Maria-me Yesu adesa
(Mat 28.9-10; Mak 16.9-11)

11 Maria aana apedaa repaa-nane pua
rekaawa re lala aasa. Re pa lala aawa
sana nipu kubuniaawa aana apedaa ru-
nane adaniaasa.
12 Go rabu nipumi mamina yaako pi
maarae ensel laapo adesa. Go ensel
laapore Yesu ro rogaasimi-para pirisipi.
Medare aalu-nane pirina medare olake-
nane pirisa.
13 Go ensel laapome Maria-para lalo: Go
ona, akolo re lae? Oname lalo: Nina Aa
Mudu mea ria pisimina-ga aa-para mea ru
imi pae?
14 Goa loare nipu wala pereke tuare Yesu
rekesa-daa adesa pare go aa Yesu ora nan-
iminaasa.
15 Yesumi nipu agaa gupa misa: Go ona,
neme akeane re lae? Nere aapi asapi?
Maria-na konere go aa mo maapu surube
aa kone sua nipu-para lalo: Aa adaa, nipu
aa-para ria puame? Nina mea rita pono ni
lagi.
16 Yesumi nipu-para lalo: Maria sa. Goa
sa-pulu Maria pereke tua Juda aanuna
agaame Rabonai yaasa. Go bina re-re ada
agaame tisaa simi.
17 Yesumi nipu-para lalo: Nina Aapa piri-
para abi nape-pulu ni nasaapiraina-ga nina
amenu gupa pua lakelape: Ni so yaa-para
puare niaana Aapa piri wala palua. So
yaa-parare niaana Aapa Gote piri palua lo
lakelape.
18 Goa sa-pulu Makdala su-para piri ona
nipu puare niaa disaipel aanu-para gupa
epa lagisa: Neme Aa Mudu adawa. Nipuri
niaana Gote piri-para palua lagia.

Disaipel aanumi Yesu wala adesimi
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

19 Go adaa oro rabu naare pabola pu-
laina niaa disaipel aanuri Juda aanu paala
omesima-pulu ada ru-nane kiritaawa pora
gaape garulaawa pirisima. Go rabu Yesu
nipu pa ipua niaa piri-para epa aawa lalo:
Nimina lo robaa kuma pu ina epe kone su
piralepape.
20 Goa loa sana nipuna ki laapo-para
perani page mea waasa. Go rabu niaame
Aa Mudu adesima-pulu raaname omoa
pedo pedo pu pirisima.
21 Go raburi Yesumi niaa-para wala lag-
isa: Nimina lo robaa epe kumapu ina pi-
ralepape. Aapame ni mea epenasa-rupa
neme onaanu piri-para mea repaalua.
22 Goa loa sana nipuna popome niaa
madaa komo polo paboa lalo: Nimimi Holi
Spirit mealepa.
23 Onaa rayona wae yaenu raakepe
rubalimiri go wae yaere ora dia yalia.
Goa pua narakepe rubalimiri go wae yaere
namea rabuniaalia sa.

Tomas-me Yesu adesa

24 Yesu niaa piri-para ipisa rabu disaipel
aa padane-mare napirisa. Go aare Tomas
pare nipuna bi medare Didimus.
25 Go aa napirisa-pulu niaame nipu la-
gesima: Paga, niaame Aa Mudu adama
sima. Pare Tomas-me lalo: Gore nipuna
ki madaa nil-mi tide kodo page nipuna
perani-para nil-mi tide kodo oraalua-daare
go rabu kone rulalua sa.
26 Wala sarara meda penaaloa niaa dis-
aipel aanu ada ru-nane pirisima. Go rabu
Tomas niaa raapu pirisima. Niaame pora
gaape garulasima pare Yesu niaana riki-
raana epa opapaawa lalo: Nimina lo robaa
kumapu ina piralepape.
27 Goa loa sana Tomas-para lalo: Nena
kimi nina ki kodo oraa. Ora oraawa adape.
Gore oraaware nena ki ridulaawa nina
perani-para tide kodo page oraape. Nere
kone laapo nasape. Ni madaa kone rulape.
28 Go rabu Tomas nipumi lalo: Nina Aa
Mudu loa nina Gote sa.
29 Yesumi nipu-para lalo: Neme ni adae-
pulu ni madaa kone rulaate? Onaanumi
ni na-adoa kone rulalimide onaare nimu
raana omoa piralimina sa.

Go dipiae buk-na re

30 Yesu napiaa kogono medaloma pisa
rabu niaa disaipel aanumi adesima. Goa
pisa pare go buk madaa rayo natu ima.
31 Pare go buk-para iade agaare nimimi
Yesu ora Gote-na Si page ora Gote-na Mea
Repae Aa kone rulaminalo tisude. Goa pua
go kone nimuna robaa-para maodobaawa
nipuna madaa kagaa piraama laama pal-
imi.

21

Disaipel aa 7-pela nimumi Yesu adesimi

1 Oropere niaa nipuna disaipel aanu
ipa ini Taiberias repaa-nane pirisima rabu
Yesu ipisa-daa niaame nipu adesima.
2 Niaa piri-para gupa ipisa. Yesu nipuna
disaipel aanu Saimon Pita-para Tomas
nipuna bi meda Didimus-para Nataniel-
para pirisima. Go aa Nataniel nipuri Galili
adaa su robo ru-nane Kana adaare-para
madini aa pirisa. Gore nipu-para Sebedi-
na naakinu-para aa meda laapo-para niaa
rayo padane-para pirisima.
3 Go rabu Saimon Pita-me niaa-para lalo:
Neme ena mula pulu sa. Goa sa rabu
neme lalo: Niaa page baina sima. Goa

loare niaa ipunu madaa pua pirisima. Goa pirisima pare go ribaa ena padane-daa meda namisima.

4 Gore naare opapatalo palaina Yesu nipu no ipa repaa-nane epa reka aasa. Reka aasa pare niaame Yesu kone-daa naisima.

5 Go rabu nipumi niaa agaa misa: Nopo naaki-repaaya, nimimi ena medaloma meame? Niaame lalo: Nameama sima.

6 Go rabu nipumi lalo: Nimina ena agona mo ipunu popo ki-nane lopatepa sa. Goa puare go agona-para ena rulataboa enana kedaa pisa rabu ipunu ru-nane mada nayolasaasima.

7 Go raburi neme Jon Pita lakesu: Go aare Aa Mudu sude. Gore Saimon Pita-me nipuna mamina kolo ruboa kogono pala aasa. Yapare nina agaa pagoare nipuna mamina maraawa ipa-para pua pogoloa ki sama pua Yesu aasa-para pisa.

8 Niaa disaipel aa medalomare ipunu madaa piruare mo ena agona apalae mea pisima. Niaa ipa repaa adaalu pu napirisima-pulu disaipel aanumi mo ena agona ogesi adaalu (gupa 100 mita) yolasaasima.

9 Niaa ipa repaa-nane ipisima rabu repena meda rala aasa-daa adesima. Gopara ena-para bret-para go repena sulaapara iraba aasa-daa adesima.

10 Go rabu Yesumi niaa-para lalo: Meamede ena medaloma mea ipulupa.

11 Goa sa-pulu Saimon Pita nipu mo ipunu madaa pua sana mo ena agona yola ria ipisa. Go ena agona-parare ena ora rulatabesa pare agona narugulatabisa. Gore ena dipisima pare ena 153-pela pirisa-ya.

12 Go rabu Yesumi niaa-para lalo: Epa nalepa. Goa sa pare niaame nere aapi yapae lo gupa nasima. Ora Aa Mudu niminaasima-pulu agaa nasima.

13 Go rabu Yesumi bret mua niaa gisa. Mo ena page goa pisa-daa mea misima.

14 Yesu matmat madaa aba rekoa puare niaa piri-para rana repo ipisa-daa adesima.

Yesu Pita laapo agaa sipi

15 Niaa eta aba noare Yesumi Pita-para lalo: Nere Jon-na si Saimon yaade. Ni madaa pedo pi kone guaayere go konemere disaipel aanuna go kone maoge yaape? Pita-me lalo: Aa Mudu, neme ne madaa pedo waru pe sa. Yesumi nipu-para wala lakesa: Nina sipsip sinu suruboa eta kalape sa.

16 Wala rana laapo Yesumi lalo: Jon-na si Saimon-re neme ni madaa pedo pu kone waru suaaye pae? Aa Mudu, neme ne madaa pedo ome-daa ade sa. Yesumi nipupara lalo: Gore neme nina sipsip menanu eta kalape sa.

17 Wala rana repo Yesumi Pita-para lalo: Saimon ne Jon-na si nemere ni madaa pedo pu raaname ome ya? Gore Yesumi rana repo agaa misa-daa Pita-me odome omoa lalo: Aa Mudu, neme oyae rayo ade-ga neme ne madaa pedo pu raaname ome-daa niminaate sa. Yesumi nipu-para lalo: Gore nina sipsip menanu suruboa eta kalape.

18 Ne-para ora agaa lagialo. Ne ogege aa pirisi rabu nena kone sua aako aapu lapo yamoa pora pamisi. Pare ne yomagae pirali rabu nena ki ridulainaloa aa medame ki adia nipuna kone sua ne mea palia.

19 Yesumi go saa agaa sa-daare orope Pita-na omape di rabu nimumi ki adia tu maomaliminalo pare Gote-na bi minasaalia sa. Go rabu Yesumi Pita-para lalo: Ni rata mea ipu sa.

Yesu Jon lapo agaa sipi

20-21 Abare ni Yesu re-para pirua eta nisipa rabu Pita-me agaa gupa misa: Aa Mudu, nena kawae madini aare aapi yapae? Gore abia Pita-me pereke tua ni adesa rabu nipumi lalo: Go aa madaare ake palia ya?

22 Yesumi lalo: Gore nipu pa pirina epalua kone sanore nena kogono ya? Nepara lawade ni rata mea ipu.

23 Yesumi go agaa sa-pulu ni mada naomaluade remaa lakesa pare Yesu gupa nasa. Dia, nipu pirina epalua kone saluare nena kogono yapae lo gupa sa.

24 Ni Jon neme go oyaenu madaa remaa lagisude. Neme page pepa madaa tisu. Go agaa madaare Yesu ora agaana re adema.

25 Pare Yesumi kogono medaloma adaapu pisa. Go kogono rayo rado rado pepa tulalo palimare go su amaa buk ora rulatabalia kone salo.

Ni Jon go buk tisude. Go yaade.

Aposel Aanuna Kogono Ripia Agaa

Go buk Aposel aanuna kogonore Luk-na agaa ogesi-daa wala lapopa oda ta saaya. Go buk page Luk-mi tisa. Go buk-para adalima yaere gore Holi Spirit-mi Aposel aanu pora waasa rabu Yesuna Epe Agaa pamu lakesimi. Gore Jerusalem su-para page Judia su-para page Samaria su-para page ora su rayona page pamu lakesimi (1.8).

Buk Aposel-mere Krais-na lotu ada Juda aanuna rikiraane rekataboa oropere adaare rayona page su rayona page pisa remaa sa. Luk-mi goa mea waatalo pisa: Krais-na kogono-para onaanuna kone wasupame Yesu ratiae lapore, Gote-me abade Israel onaa lakesaya-rupa waatalo pisa.

Adaa yae meda Buk Aposel-me tare Gote-na Holi Spirit-na kogono. Aba ripiare Holi Spirit-ri Pentikos yapi di rabu disaipel aanu piri ipisa. Wala oropere Holi Spirit-mi nimuna kone maredepo yaawa puri kasa.

Go buk madaare agaa adaalupenu Aposel-numi pa onaanu lakesimi page ia. Niaame adalema. Onaa adaapumi go Epe Agaa kuritimi rabu lotu ada adaa ta.

Moge riaae aanuna kogono madaare Aposel aanuna remaa adaapu ia pare agaa adaapuri Pita-para Pol lapona kogono pirupa page ia. Pita-re Yesu raapu pami disaipel yaade. Go yapare Pol-mere aba ripia Yesu narata mea pamisa. Dia, Yesuna lotu teme onaanu rabuaniaatalo kogono pisa. Pare Yesumi Pol yaaloa nipuna kogono neme aba riri-nane paina palimina sa.

Go buk-na meda-paranuri Luk-mi Pol madaa pia remaa talore: Niaame pemae ta. Makuae aa adaapumiri Luk page Pol raapu pamisana kone imi.

Robonu gupa adamina:

Yesumi agaa lakeloa yaa-para pisa (1.1-11)

Judas-na kogono aa medame misa (1.12-26)

Jerusalem su-para epe agaa madaa kogono pisimi (2.1–8.3)

Judia su-para Samaria laapo ratana epe agaa lakasimi (8.4–12.25)

Pol pamua su adaarenu rayona epe agaa pamu lakesa (13.1–28.31)

1 Yesa Tiofilus:* Nina aba pepa padane madaare neme aba Yesuna pisade kogono-para nipuna agaa-para apo pepa madaa tua repaasude.

2 Nipuna kogono ripima pa amaa pua so yaa-para penaalo go agaa rayo pepa tua repaasude. Goa pua Yesumi Holi Spirit-na purimi nipuna mapiraasade aposel kogono aanu-para agaa mana lakeloa sone pisa.

3 Gore aba omenaloa yapi di 40-pela popenaloa aposel kogono aanu raapu epa kiritaawa pirisa. Nimu raapu pirisa rabu nimumi nipu ora pa pia kone inalo oyae adaapu pisa. Goa pua epe kogono radonu pu Gote-na Surube Su madaa agaa adaapu lakesa.

4 Aposel aanu raapu kirita pirisa rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Nimimi Jerusalem suri nagimalepape. Nina Aapame gialiade yae mealiminapa ado piralepape. Go yae madaare neme agaa aba lagisude.

5 Gore Jon-me onaanu pa ipame baptais meaasa pare wala ogesi-daa pa pirua Holi Spirit-na puri mada baptais mealimina sa.

6 Aposel aanumi Yesu raapu kiritasimi rabu nipu agaa gupa misimi: Aa Mudu, niaa Israel onaanuri aa-rabu niaame go supara suruba piralima yapae?

7 Yesumi lalo: Aapana yapinu nipuna ia-rupa mada na-adema. Aapa nipuna bipa di ia-pulu ni naniminaayo.

8 Yapare Holi Spirit nimi madaa epenatea rabu puri mealimi-pulu nina pisude remaa Jerusalem su-nane page Judia Samaria lapona apo ipanu popea-nane su rayona laketa pulupape sa.

Yesu yaa-para pisa
(Mak 16.19-20; Luk 24.50-53)

9 Nipumi go agaa loa nimumi adapaba pirina Yesu yaa-para pua moae yako yaa medame nipu mea pua rigitisa.

10 Yesu so yaa-para pisa rabu aposel kogono aanumi adaba pirina aa laapo nipu raapu rekasipi. Go aa laapona mamina-re yaako pi maraasipi.

11 Nipu lapome lalo: Galili aanu-ya, akolo yaa-para adaba pimi pae? Go puade Yesuri wala orope go-rupa wala epalia sipi.

Judas-na kogono aa medame minalo mada misimi

12 Goa pua aposel kogono aanu Rudu Oliv kilipia wala Jerusalem su-para pisimi. Rudu Oliv-ri Jerusalem su-para siti reparaga gupa wan kilomita-rupa adaalupu aasa.

13 Jerusalem su-para puare nimuna so ada rum ae-para pua pirisimi. Go pua

* **1:1:** Go kogono aanuna buk-ri Luk-mi tua isa. Buk medaa Luk nipuna page tisa. Goa pua nipuna yago medaa Tiofilus piri tua repasa.

pirisimi aanuna biri go-rupa: Pita-para Jon-para Jems Andru laapo page Filip Tomas laapo page Bartolomyu Matyu laapo page Jems medare Alfius-na si page Saimon-re nipu Selot-repaa page Juda-re Jems medana si page nimu rayo pirisimi.

14 Go aanu rayo nimuna kone padane-para sua beten lala pirisimi. Go ona raapu page Yesuna agi ame baaninu page beten lala pirisimi.

15 Goa pua yapi medaloma pisa rabu kone rulae onaanu kiritasimi. Onaare gupa 120-pela kiritasimi. Go rabu Pita-me rekoa agaa gupa sa:

16 Ame baaninu, pagalepape. Gote-na pepa madaa Holi Spirit-mi Juda onaanuna kone Devit aba kasa-pulu nipumi pepa madaa tisa. Go Juda-re Yesu gimoa iaanumi tinalo yada robesa.

17 Goa pisa pare Judas-re ora niaa raapu pirua niaana kogono raba minalo Yesumi Judas mapiraasa.

18 Yapare go aame yada roboa mone misa. Go mone-mere su meda kaboa orope ope noa lopoa robaa rugulataaboa lo koya-pape pua omesa.

19 Jerusalem su-para piri onaanu pagoa go suna biri Akeldama maasimi. Go bina re aa yaapi i su teme.

20 Go madaare Buk Sam-para go aa madaa agaa gupa tisimiya: Nipuna ada pa rai aina. Aa medaloma go ada-para mada napirina sa. Goa page tisa: Aa medame nipuna kogono mina sa.

21 Goa pea-ga abiare niaame aa meda meamina. Go aa nipuri niaa raapu oro yaalo Yesumi agaa mogeasa rabu page niaa pamisima rabu page go rayo ado kiriti aa adoa meamina simi.

22 Jon-me Yesu baptais mea kasa rabu page Yesu omoa rekoa wala yaa madaa pisa rabu page go rayo ado piri aa meamina simi. Go piane aa mua niaa raapu Yesuna omoa wala rekesa-ga pamu lamina simi.

23 Pita goa sa rabu aa laapo mada minalo gupa simi: Medare Josep nipuna bi medare Barsabas page Justus page temede. Aa medare nipuna bi Matias teme.

24 Go rabu beten gupa simi: O Aa Mudu, ne onaa rayona kone ade. Go aa laapo niaame makeme tulalo palima aa neme aa padane mea waalape.

25 Goa puare go alopatema aame Judas-na kogono mina. Go aa Judas-re nipuna yoto mua ora wae su-para pua simi.

26 Goa loa nimumi aa laapo adoa Matias madaa raana omesimi. Go aa kogono aa 11-pela raapu aasimi.

2

Holi Spirit epenasa

1 Yapi di Pentikos rudu sa rabu kone rulae onaanu ada padane-para epa kiritasimi. Kiritasimi onaanuri 120-pela pirisimi.

2 Go Pentikos yapi rabu yae medame yaa madaa mu mu loa sana aipapulu adaa po ripu-rupa ipisa. Go rabu nimu piri ada-para epa rulatabesa.

3 Goa pisa rabu nimumi repena sulaa-rupa rugula rugula pisa rabu nimumi ades-imi. Rugula rugula pua rabu repena su-laa nona piane yaere nimu madaa padane padane lo epa pirisa.

4 Goa pisa rabu nimu madaa Holi Spirit-mi epa rulatabesa-pulu adaa agaa rado rado simi. Go agaare Holi Spirit-mi nimu kasa.

5 Goa pisa rabu Juda aanu medaloma Jerusalem su-para epa pirisimi. Gote madaa kone rulae aanuri adaare su rayona page gimoa epa pirisimi.

6 Gore onaa rayome go po ripu nona piane yae pagesimi rabu nimu rayo adola kiritasimi. Goa pua nimuna adaa agaa pagesimi rabu nimu ora paala omesimi.

7 Goa pua nimumi kidipaa ragi tua gupa simi: Go adaa agaa teme aanuri ora Galili su-para piri onaanu yaade simi.

8 Goa pea pare nimumi agaa lalaina pa-galema rabu niaana adaa agaa pagalima simi.

9 Niaana suri Partia-para Midia-para Elam-para Mesopotemia-para Judia-para Kapadosia-para Pontus-para Esia-para

10 Frigia-para Pamfilia-para Isip-para mo adaa su Libia-para Sairini su page pirua epa amaa. Gore niaa medalomare Rom page pima simi.

11 Niaare ora Juda-para ruru rado on-aanu lotu padane tema onaa page pima. Niaa medalomare su Krit Arebia lapo page pima. Goa pea pare kone rulae onaanumi agaa teme rabu nimu rayome niaana adaa agaa pagoa Gote-na epe kogono madaa pagamade simi.

12 Goa pisa-pulu aanuri ora pogolasaawa ki wage wage pua agaa gupa lo pirisimi: Go aare ake piane yapae simi.

13 Goa lo pirisimi pare pa aa medalo-mame giri laawa gupa simi: Go aanuri ipa wain (bia) noa maeyateme simi.

Pita-me agaa lapedepesa

14 Go rabu Pita aposel kogono aanu 11-pela raapu rekaawa onaa rayo-para agaa puri paloa gupa sa: Juda onaa-para, Jerusalem su-para onaanu-ya, nimimi go agaa pagalepa.

---

* **2:15:** Pitame go agaa lakesa re-re ia-daa sa. Akolo ya? Juda onaanuri yapipu eta noa ipa bia page nanisimi-daa sa.

15 Nimina konere nogo aanu ipa bia noa
maeyateme* kone saeme pare abia naare
pena ipulaina pa 9 klok rabu aema sa.
16 Ribaa rabu ipa bia nemede. Go kone
madaare Gote-na agaa lakene aa Joel-me
Gote-na buk madaa aba agaa gupa tu isaya:
17 Gote-me lalo: Orope su yaa dia yaliade
rabu neme gupa palua: Nina Holi Spirit
onaa rayo madaa mapiraalua. Goa pua
nimina nogo naakinu nina agaa laketeme.
Goa pua nimina aanumi oyae adalimi.
18 Go di rabu neme nina kogono onaanuri
Holi Spirit-na puri katoa. Katoa rabu nina
epe agaa laketeme.
19 Goa pua neme so yaa-para oyae radonu
mea salua. Goa pua su amaa oyae radonu
mea salua rabu yapi page repena sulaa
page wae miru page maopasalua.
20 Go Aa Mudu epaliade yapi di madaare
naare aba udinina toa sa. Goa pua akuare
yaapi pi nona piane ma-alia.
21 Go rabu onaa rayome Aa Mudu-na bi
madaa agaa lo kone rulalimiri oro yaalo
kagaa piraama laama palimi sa.

22 Pita-me gupa sa: Israel onaanu-ya, go
agaa pagalepape: Neme Nasaret aa Yesu
madaa lalo. Yesuri Gote-me nipu mapi-
raawa puri kasa-pulu kogono waru pisa.
Goa pua nipumi puri pane kogono-para ora
epe kogono rado rado-para Gote-na puri
mea waasa-daa niminaaeme.
23 Yesuri Gote-me kone mapiraasa-pulu
wae kimisu onaanumi repena polopea
madaa tinalo mea rapaasa.
24 Goa pisimi pare omape yae esepenalo
Gote-me nipu marekaasa. Gore omape
yaeme Yesu matmat-para naripinaasa.
25 Go madaare Devit-mi Yesu madaa aba
gupa sa:

Aa Mudu-ri oro yaalo ni raapu pipa-daa
ade.
Goa pua ni raba mea-ga ni paala nao-
malua sa.

26 Goa pea-pulu epe koneme robaa-para
rulatabea-daa pedo pi.
Nina yogane matmat-para rogaalimi
pare nina kone wasupa oro yaalo
kagaa piralia.

27 Neme nina kone wasupare omape su-
para napenalo surubape.
Nina epe kogono aa-na yogane mada
naramualia.

28 Neme epe pora waaloa go pora oro yaalo
kagaa pirape pora ya-pulu ne raapu
raana omo piralua sa.

29 Ame baaninu-ya, niaana akua Devit-
na agaa epe-rupa lagialo. Nipu omenaloa
matmat-para rogaasimi. Goa pua nipu
rogaae aana apedaa go su-para aaya.

30 Nipu Gote-na agaa lakene aa pirua
Gote-na ora agaa waru niminaasa. Gote-
me yaa madaa makuaa loa sana gupa sa:
Devit madini su-para ora aa mudu meda
piralia sa.
31 Devit-mi Yesuna pape-anu orope epali-
ade yaenu adesa-pulu nipu rekaluana agaa
lakesa. Goa pua Krais ome onaana su-para
napirua yogane page naramualua sa.
32 Pagalepa. Gote-me go aa Yesu Krais
marekaasa-daa niaame inimi adesima.
33 Gore Yesu marekaasa rabu Gote-na
popo ke-nane pua pirisa. Goa pua Gote-me
ora agaa loa Holi Spirit gialua sa. Goa sa-
pulu nimimi abia go ademede yaere Holi
Spirit nipumi mea epenalade.
34 Gore Devit-ri Yesu pisa-rupa so yaa
mada napirisa. Devit-mi lalo:
Gote-me Aa Mudu Yesu-para.
Nina popo ke-nane piraina sa.
35 Iaanu nena rolo-para mapiraalua sa.

36 Israel su-para piri onaa rayore ora
Gote-me go Yesu Aa Mudu mapiraasade
kone niminaatepape. Go Yesuri nimi
repena polopea madaa tisimi pare Gote-me
nipu ora niminaa loa Mea Repae Aa yaade
lo lakesa.
37 Onaanu go agaa pagesimi rabu nimuna
robaa-para kedaa pisa-daa nimumi Pita-
para aposel kogono aa medaloma-para
gupa simi: Amenu, niaa ake palima ya?
38 Pita-me lakesa: nimi padane padane
laatapuri kone perekea Yesu Krais-na bi
madaa baptais mealepa. Goa pua nipumi
nimina pupitagi marabuaniaawa Holi
Spirit nimi pa gialia sa.
39 Gote-na ora agaare nimi-para nimina
sinu-para su rayona lo kiritasimi. Go onaa
rayore niaana Mudu Gote-me nipu raapu
mapiraalia sa.
40 Go puri pane agaare Pita-me nimu
lakesa. Goa pua agaa mana adaapu loa
gupa sa: Abiare pupitagi ne onaa adaapu
pimi-ga nimiri nimu gimoa wae kone
nasalepape sa.
41 Goa sa rabu onaa adaapu nipuna agaa
madaa raaname omoa pagoa baptais mi-
simi. Go yapi di rabu onaa 3,000-pela dis-
aipel onaa raapu epa pirisimi.

Onaanu rayo pu robaa padane isimi

42 Nimumi moge riaae aanuna agaa
pagoa epe-rupa pirua kone padane sua eta
noa beten lo pirisimi.
43 Goa pua aposel kogono aanumi napiaa
kogono page epe rado kogononu page
pisimi-pulu onaa rayome paala omoa
pirisimi.
44 Goa pua kone rulae onaa rayome kone
padane sua nimuna oyaenu kiritaawa ru-
maa pirisimi.

45 Goa pua pa onaanumi mo kone rulae
onaanuna oyae kabenalo nimumi mone
mua pa piri onaa rumaa kaloa nimu rayo
epe-rupa pirisimi.
46 Goa pua nimumi kone padane sua yapi
padane padane laatapumi lotu ada-para
kiritasimi. Go page nimuna ada-para eta
noa ora raaname omo pirisimi.
47 Goa pua nimumi Gote-na bi minasaa
pirua onaa rayome lalo: Nimi epe-rupa
pimi onaa. Goa pua oro yaalo Gote-na kone
rulae onaa raapu onaa adaapu epa-mama
pua nimuna naba adaapu popesa.

3

Pora napami aana ke maepeaasa

1 Gore beten lape di rabu Pita-para Jon
nipu laapo aebo lotu ada-para pisipi.
2 Pisipi rabu go epe lotu adana pora
gaape-nane pora napami aa meda pirisa.
Go aare agimi aa oyapalae madu isa. Oro
yaalo epe pora gaape temede amaa-nane
ria ipua mapiraasimi. Go aame lotu ada-
para odobalimide onaanu-para mone oyae
meda ogenalo mea mapiraasimi.
3 Pita Jon laapo lotu ada ru-nane odobat-
alo pisipi rabu go aame oyae meda gialepa
loa ogesa.
4 Goa sa rabu mo aa laapome pora na-
pami aa-na ini agaa waru adaba sua Pita-
me lalo: Saa adape sa.
5 Gore pora napami aa nipumi kone gupa
isa: Ora oyae gialipi kone isa-pulu go aame
waru adaba isa.
6 Go rabu Pita-me nipu goa lakesa: Ni
mone oyae nasabaayo-pulu yae meda gi-
aluame pi sa. Nasaret su-para piri Yesuna
bina purimi ne marekaluame lalo sa.
7 Goa loa go aa-na ki mina marekaasa.
Marekaasa rabu go aa-na aa galo puri pasa.
8 Go aa raana omoare rekoa pora pamisa.
Goa pua nipu page Pita Jon raapu epe lotu
ada-para pisimi. Pisimi rabu go aame ora
pogolaari pua Gote-na bi minasaasa.
9 Nipu pamua Gote-na bi minasaasa rabu
onaa adaapumi nipu adesimi.
10 Go aa oro yaalo epe pora gaape-nane
pirua mone ogesa-pulu onaanumi nimuna
ini agaame adesimi. Gore nipu abia pora
epe-rupa pamua ru-nane ipisa-daa go on-
aanumi paala omoa ki wage pisimi.

Pita-me epe lotu ada-para agaana re lakesa

11 Go lotu adana pokaalo ada meda
aasa. Gona biri Solomon-na pokaalo ada
simi. Mo aame Pita Jon laapo waru upia
go pokaalo ada aasa-para onaa adaapu
nipumi aipapulu adola pisimi.
12 Pita-me onaa rayo adoa agaa gupa
lakesa: Israel onaanuri akeane nimimi ki
wage pua pimi pae sa. Gore akeane saa
adoba imi pae? Nimi ake kone imi pae?
Saame epe kone sua saana purimi go aa
maepeaaripa ya? Ora saana purimi-daa
dia.
13 Gore Gote-me paa. Ora niaana
akua Abraham-para Aisak-para Jekop-
para nimuna Gote-me go aa maepeaaria.
Nipumi nipuna raba mi naaki Yesuna
bi minasaatalo paa. Go Yesuri nimimi
apo kadipi Pailat-na ini agaana yada
roboa masaa rilasimide. Pailat-mere Yesu
repaalua kone isa pare nimimi go agaa
napagesimide.
14 Goa pua Yesu ora Gote-na epe redepo
ne aa pirisa pare nimimi nipu gimoa Pailat-
para onaa tu maomaatalo go aa epenala
simide.
15 Goa pua nimimi oro yaalo kagaa pi-
rapena re Yesu yapare tisimide. Tisimi
pare Gote-me matmat-para marekaasa. Ni-
aame go rayo adema.
16 Go Yesu nipuna bimi go pora napami
aa maepeaaripa. Nipumi Yesu madaa kone
rulaasipi-daa Gote-me nipu puri kasa. E,
gore nimimi go aa adaba pimi. Go aame
Yesuna agaa robaa-para maodabaria-pulu
nipu epe-rupa pia sa.
17 Nina ame baaninu, nimi page nim-
ina aa mudunumi page Yesu-para pisimide
yaere naniminaawa pisimi yaade.
18 Goa pea pare Gote-me nipuna agaa
lakene aanu-para gupa lakesa: Krais Mesia
radaa noa omalia lakesa. Go aanumi agaa
lakenaloa go agaana re maoyaasimi.
19 Goa pimi-ga kone perekea Gote-na
kone mua nimina pupitagi gimalimina go
rabu nipumi mea rubaalia.
20 Gote-me kagaa puri ginalo goa pipape.
Goa pua Gote-me Yesuri niminaa loa Mea
Repae Aa ya-pulu aba mada mua mea
repaasa.
21 Pare nipu abia yaa-para ora pirua
orope su amaa ipua kagaa yaenu masaalia.
Go madaare Gote-me nipuna agaa lakene
aanu lakenaloa nimumi simi sa.
22 Go madaare Moses-me aba gupa sa:
Gote-me ni nipuna kogono panolo mapi-
raasa sa. Go pea-ga nipuna lakene aa-na
agaa rayome pagalimina.
23 Goa pua onaa rayome nipuna agaa
napagalimi-daare Israel su gimoa ora nimu
omabalimina. Moses-me agaa gupa tisa.
24 Pita-me wala lalo: Gote-me agaa lak-
ene aa Samuel madaa piruaama ipuare
agaa lakene aanumi rayo go agaa padane
gupa simide. Nimuna agaana re abia
adema sa.
25 Gote-me akuanu raapu aana oraawa
sana agaa lakene aanu agaa lakesa. Go
ora agaare ora nimina pagoa meape agaa
yaade. Gote-me Abraham-para agaame

pogatulalo gupa sa: Nena madiali si akuanumi su amaa piri onaa rayo puri kanalo mapiraalua sa.

26 Goa sa-pulu Gote-me niaa raba meape aa Yesu mea epenasa. Gote-me Yesu marekaawa nimi piri-para aba epenasa. Goa pua nimimi pupitagi ne kone masaa rilainalo epe puri mea epenasa.

4

Nimumi Pita-para Jon lapo adisimi

1 Pita-para Jon lapome onaa agaa lakesimi rabu aanumi nipu laapo aditalo ipisimi. Aanu gupa ipisimi: Gote-na miru irae aanu page lotu adana aa mudu polis page Juda aanuna page Sadyusi ruru aanu page aditalo ipisimi.

2 Gore Pita Jon laapome onaanu-para Yesu matmat-para rekoa pia sipi. Goa sipipulu onaanumi ome onaanu page wala rekoa piralimi. Goa sipi-pulu mo aanumi ratu waru yawoa aditalo ipisimi.

3 Goa pua adisimi pare ribaa sa rabu ekeraa koso teme sa. Goa pua koso nalo pi ada-para surubesimi.

4 Goa pisimi pare onaa adaapumi nipu laapona agaa pagoa kone rulasimi. Go rabu aa adaapumi gupa 5,000 kone rulasimi.

5 Wala ekeraa-nane kaunsil-na aa mudunu page kone makuaae aanu page rekena agaa tisaanu page Jerusalem supara kiritasimi.

6 Gote-na miru irae aanuna mudu Anaspara Kaiafas-para Jon-para Aleksader-para miru irae aa mudu rayo kiritasimi.

7 Goa pua nimumi aposel kogono aa laapo agaa misimi. Nipina kogonore aapina bi madaa puri mepe pae simi.

8 Goa simi rabu Pita madaare Holi Spirit odobasa-pulu gupa abusa: Onaa rayona mudu yapatu page kone makuaae aanu page nina agaa pagalepape sa.

9 Gore nimimi agaa mulalore saame pora napami aa raba mua maepeaaripade agaa meme pae simi.

10 Go madaa waru pagalepape. Go rekoa pia aare Nasaret su-para piri Yesu Krais-na purimi nipu ora maepaaripa. Go Yesuri nimimi repena polopea madaa nilmi tisimide pare Gote-me nipu matmatpara marekaasa. Nipuna purimi pisa.

11 Gote-na buk madaa i agaame Yesu madaa saa pi agaa gupa isa: Nimi kamda kogono pulalo meme aana-re gimisimide pare go aana abia ora riri-nane aana sa.

12 Gore nipu padaneme oro yaalo kagaa piraama laama pope kone wasupa mada gialia. Su rayo-para pimi onaanumi Yesuna bi padaneme niaa epe-rupa mapiraalia teme sa.

13 Goa sa rabu kaunsil piri aanu paala omesimi pare Pita Jon laapome puri pane agaa sipi. Go aa laapore skul nalo agaa mana waru napage aa lapo-ga puri pane agaa sipi-daa adesimi. Nipu Yesu raapu pirisipi-daa adesimi. Goa pua mo aanumi kone adaapu isimi.

14 Yapare pora napami aa perekea nimu raapu pirisa-pulu nimumi Pita Jon laapopara agaa na-abusimi.

15 Goa pua nimumi go aa laapo kaunsil gimoa amaa mea pulupa simi. Nimumi nipu laapo madaa koso lape agaa yada robesimi.

16 Go aa laapo madaare ake palima ya? Nipuna puri pane napiaanu kogono Jerusalem su-para onaa rayome pagamede. Goa pea-ga niaame go aa laapome ke wae aa namaepeaaripiri mada natapape sipi.

17 Yapare go agaa su payome pua pagenaga go aa laapo-para Yesuna remaa onaa medaloma nalaketapape simi.

18 Goa loa go aa laapo ru-nane mea ipulupa loa sana agaa mana gupa simi: Yesuna agaa-para nipuna bi-para onaa medaloma nalaketapape lamina.

19 Goa simi pare Pita Jon laapome agaa gupa abusipi: Nimimi tapape. Nimina agaa pagaleme palo ora Gote-na agaa pagaleme palo tapape. Gote-me sa adea-ga nimimi tapape.

20 Gore saame adoa pagesipa-pulu agaa mada tepa kone salepa sipi.

21 Goa sipi rabu kaunsil aanumi nipupara yada malue tape agaa wala loa mea repaasimi. Onaa rayome go aa laapona kogono madaa Gote-na bi minasaasimi rabu kaunsil aanumi nipu laapo natisimi.

22 Mo wala yaina perekene aare nipuna madini maaliri 40-pela pirisa.

Gote-na kone rulae onaanumi puri minalo beten lala pirisimi

23 Repaasimi rabu Pita Jon laapome adami onaa piri pua Gote-na miru irae aa mudu-para kone makuaae aanu-para nimumi pisimide agaa pua lakesipi.

24 Go onaame pagesimi rabu Gote madaa kone padane sua agaa lalo: Aapa, ne ora mudu. Neme su yaa lapo page ipa page yae rayo page warisi.

25 Nena Holi Spirit-mi niaana akua Devit agaa lakesa rabu nipumi pepa madaa gupa tisa:

Akeane ruru rado onaanu ratu yawoa wae
agaa lo pimi?

26 Su rayona aa mudunumi pepena pua
mudu yapatu kiritasimi.
Nimumi Gote-para nipuna Raba
Meape Aa madaa page rabuaniaatalo kirita pirisimi sa.

27 Devit-mi gupa tisa-ga abia Herot page
Pontius Pailat page go aa mudu ruru rado
onaanu page Israel su-para piri onaanu
page nimu rayo kiritaawa nena raba mi aa
Mesia tulalo pisimi.
28 Gote neme aba kone ina go mada
palimi-pulu nimu kiritatalo pirisimi.
29 Gote abiare neme nimuna yada pal-
imiri waru adobaina. Goa pua niaare nena
raba mi onaanumi nena agaa puri paloa
lakelamona puri giape.
30 Nena koneme onaana yaina mae-
peaawa epe kogono mapaawa puri pane
kogononu rado pamona puri giape simi.
Nena epe raba meape si Yesuna bimi giape
sa.
31 Go beten lo kiritisimi rabu nimu piri-
para pururu aasa. Goa pua Holi Spirit-mi
nimu rayo rulatabenaloa Gote-na epe agaa
puri paloa lakesimi.

Kone rulae onaa kone padane imi

32 Kone rulae onaanumi kone padane sua
nimuna oyaenu rumaatalo padane-rupa
pirisimi. Aa medamere nina agu raapo
saapiralua kone naia.
33 Goa pua aposel kogono aanumi Aa
Mudu Yesu matmat-para aba rekesa-daa
agaa puri paloa lakesimi. Ora goa pua
nimu madaare Gote-na epe raba meape
kone mea isa.
34 Goa pua kone rulae onaanuna riki-
raanare naraa onaa meda ora napirisa.
Dia, onaa rayome su ada laapo yoto misimi
rabu aposel kogono aanu kasimi.
35 Goa pua nimumi oyae dia ne onaanu-
para mea rumaasimi.
36 Goa pisimi rabu aa medalomame
Josep nipuna su kabesimi. Go aare nipu
Livai-repaa su Saiprus madini aa pirisa
pare aposel kogono aanumi bi Barnabas
maasimi. Adaa agaa madaare go biri epe
kone sape aa.
37 Go aare yoto mua aposel kogono aanu
mone pua kasa.

5

Ananaias Safaira repaaya pirisipi

1 Kone rulae onaanu oyae gupa ru-
maasimi pare Ananaias Safaira repaaya
pirisipi. Ananaias-me nipuna su meda
madaa mone yoto misa.
2 Go rabu nipumi medaloma paga sua
medalomare aposel kogono aanu kasa. Go
konere nipuna oreme kasa.
3 Goa pisa rabu Pita-me lalo: Ananaias,
akolo Satan-me ne makirae kone mea gia
pa. Goa pea-ga neme Holi Spirit-para yaa
agaa lae. Kone gupa saere su yoto mone
medaloma nena pa pagaa saapi sa.
4 Go suri ora nena su yaade. Gore yoto
meaede mone page nena yaade. Ora-ga
akeane ne kone laapo sua mone pagaa i
pae? Ne pa onaanu-para yaa agaa nalake-
lae pare neme ora Gote-para yaa agaa lake-
laede sa.
5 Ananaias-me go agaa pagoa sana nipu
lopoa ora ini adupisa. Goa pua onaa
medalomame go remaa pagoare paalame
omesimi.
6 Goa pisa rabu naaki ogege aanu ipua
Ananaias-na ro mea rua matmat-para pua
rogaasimi.
7 Wala orope ogesi-daa pirua Ananaias-
na ore Pita piri-para ipua mo pisana remaa
napagesa.
8 Pita-me mo ona agaa misa: Nena aani
laapo mo su madaa mone meapede pare
akepu meape pae sa. E, meapade pare
medaloma dia yaade sa.
9 Goa sa rabu Pita-me lakesa: Akeane
nena aani raapu wae kone sua Gote-na
Holi Spirit-para yaa agaa lakelape? Nena
aanina ro rogaae aanu pora-nane pimi-ga
nena yogane page go onaanumi rogaalimi
sa.
10 Goa sa rabu go ona Pita-na aa re-para
lopoa omesa. Goa pua aanumi ipua go
onana ro ria pua aanina matmat re-para
pua rogaasimi.
11 Gore Yesuna disaipel onaanu page
onaa medalomanu page apo remaa pagoa
ora paala omesimi.

Aposel aanumi puri pane kogono-para epe rado kogono-para pisimi

12 Aposel aanumi onaana rikiraana
napiaa kogono page epe rado kogononu
page pisimi. Oro meda aposel kogono
aanu-para onaa medaloma Solomon-na
wane ada-para pua kiritasimi.
13 Go rabu pa onaa medaloma nimu
raapu nakirita pirisimi pare kone rulae on-
aanu pala omoa nimu raapu nakiratasimi.
14 Goa pisa rabu Aa Mudu madaa kone
rulae onaa adaapu nimu raapu meda-para
pirisimi.
15 Aposel aanumi kogono waru pisimi-
daa onaanumi yaina ome onaa pora-nia ria
pua reke madaa page yapara madaa page
mapiraasimi. Goa pua Pita pamisa rabu
nipuna wasupame yaina i onaa madaa kab-
ulasa rabu ome onaa maepeaainalo mapi-
raasimi.
16 Goa pua Jerusalem su mone pane
piri yaina i onaa page remo pabo piri
onaa page maepeaainalo mea ipisimi. Goa
pisimi rabu aposel kogono aanumi nimu
maperekeasimi.

Aposel aanumi radaa nisimi

17 Goa pisimi rabu Gote-na miru irae
aa mudunumi page Sadyusi aanu page
nimumi aposel kogono aanu madaa wae

udipa kone isimi. Go rabu nimumi ratu waru yawesimi.

18 Nimumi aposel kogono aa mapataatalo wae onaa piri karupusa ada-para mea pisimi.

19 Goa pisimi pare go ribaa Gote-na ensel medame kalabus adana pora loboa aposel kogono aa meda amaa-nane mea pua agaa gupa lakesa:

20 Epe lotu ada-para pua onaa rayo Yesumi kagaa kone gina laketapape sa.

21 Goa sa rabu aposel kogono aanumi ensel-na agaa pagoa yapi lapaasa rabu epe lotu ada-para pua agaa pamu mogeasimi. Gote-na miru irae mudu-para nipuna kogono aanu-para nimumi mo Juda aanuna kaunsil rayo kiritainalo yaasimi. Go rabu kalabus ada-para agaa repaawa disaipel aanu mea epenalo lakesimi.

22 Goa pisa pare polis kalabus ada runane pua odobasimi rabu aposel kogono aanu napirisimi. Na-adesimi rabu nimu kaunsil piri-para agaa gupa pua lakesimi:

23 Niaa kalabus ada adola puaama pare pora gaape ora loko tua oda polis adaba pirina sima. Goa pua pora gaape loboa runane pua go aanu-daa niaame na-adama simi.

24 Epe lotu adana mudu polis page Gotena miru irae aa mudunu polis page Gotena miru irae aa mudunu page nimumi go aposel kogono aanu pa puamede remaa pagoare kone adaapu isimi.

25 Go kone su pirisimi rabu aa medame ipua lalo: Pagalepa. Apo pateme aanumiri lotu ada-para pirua onaanu agaa mogeaeme sa.

26 Goa sa raburi plisman-nu nimuna mudu raapu aposel kogono aanu mula pua wala ipisimi. Goa pisimi pare onaanumi nimu aana-me talima kone sua pawa mea ipisimi.

27 Goa pua aposel kogono aanuri ru-nane mea pua kaunsil piri-para ma-ainalo Gotena miru irae aame agaa mulalo pisa:

28 Yesuna bi madaare agaa nalakelape aba lamade. Goa lamade pare nimimi ora pa teme-daa adema. Go Jerusalem supara rayome nimina lakene agaa pageme. Goa pea-ga tu maomape kone niaa madaa masaatalo peme.

29 Goa sa rabu Pita-para aposel kogono aanu medalomame agaa gupa abusimi: Niaa Gote-na agaa mana pagoa makuaaema. Goa pua aa medaloma agaa mana napageme.

30 Niaana akuanuna Gote-me matmatpara Yesu marekaasa. Goa pisa pare nimimi aba repena polopea madaa nil-mi tu maomasimide.

31 Goa pisimi pare Gote-me Yesu marekaawa ki popo ki-nane pirua ora Aa Mudu page onaa Raba Meape Aa mapiraawsa. Nipumi Israel onaa rayo wae kone perekeamina wae kone rabuaniaamina puri pasa.

32 Niaame page go kogono aba adesima. Goa pea-ga Gote-me Holi Spirit-na puriri nipuna agaa pagemede onaanu-para kasa sa.

33 Kaunsil aanumi go agaa pagesimi rabu ratu waru yawoa aposel kogono aanu tamona kone isimi.

34 Go kone isimi rabu Farisi aa medare nipuna bi Gamliel* pirisa. Go aare kaunsil aanu piri-para pua rekasa. Go aare rekena agaa mogeasa-pulu onaa rayome nipuna bi minasaasimi. Nipumi rekoa lalo: Go aposel aanu amaa mea pulupa sa.

35 Amaa pisipi rabu kaunsil-nupara gupa lakesa: Israel aanu, nimimi go aa laapore ake palima kone saleme.

36 Abadere Theudas ipua ni ora Aa Mudu yaade lakesa. Goa sa-pulu aa adaapu gupa 400-pela nipu raapu pirisimi. Goa pisa pare tu maomasimi rabu nipuna disaipel aa rayo pogola pisimi rabu nipuna kogono dia sade.

37 Wala orope nimumi onaanuna bi tulalo ipisimi rabu Galili aa Juda epa pirisa. Goa pua onaa adaapumi nipuna agaa pagesimi. Pagesimi pare omenaloa nipuna disaipel onaa pa gima pisimi.

38 Goa pisa-pulu abia neme agaa lagialo. Go aa laapo madaa koso natapape. Go aa laapo gimalepa. Nipuna pulalo pi kogonore go pa su amaa kogono-rupadaa ora dia yalia.

39 Yapare go aanumi Gote-na kogono peme-pulu nimimi mada narasalimi. Nimimi ora Gote madaa waea pua kogono maoyalimilo lalo sa.

Goa sa rabu kaunsil aanumi Gameliel-na agaa pagesimi.

40 Goa pisa rabu aposel kogono aa tinalo ru-nane wala mea ipua agaa mana puri pane gupa lakesimi: Yesuna bi mada agaa natapape loa repaasimi.

41 Go rabu aposel kogono aa laapo kaunsil gimoa pisipi. Gimoa pisimi rabu nimumi Yesuna bi madaa kedaa risimi-pulu nimu ora raana omoa pisimi.

42 Goa puare yapi rayome aposel kogono aanu lotu ada-para page onaanuna ada-para page Gote-na Mea Repae Aa Yesu madaa Epe Agaa mogeasimi.

* **5:34:** Aba ripia Pol nipu Yesu madaa kone abi narulasa rabu Gamaliel nipu Pol-na tisaa pirisa. Moge Riae Aanuna Kogono 22.3 go-para ia.

6

Aa 7-pela raba meape aa madaa misimi

1 Go raburi disaipel onaana ruru adaa
ya-mama pisa. Gore mo disaipel onaa
Grik agaa simi repaame mo Hibru agaa ne
repaa ratu yawesimi. Goa simi: Nimimi eta
wasaa onanu nakateme. Dia pare niaana
wasaa ona eta nakateme-pulu epe-rupa na-
surubeme simi.
2 Goa simi rabu aposel-na 12-pela page
disaipel onaa rayo makiritaawa gupa simi:
Niaame Gote-na agaa gimoa eta oyaeyae
rumaalima-daare go kone ora o yalia.
3 Amenu, gupa pamina. Nimina riki-
raana aa 7-pela oyaeyae rumaaina mapi-
raatepape. Go mapiraalimide aanuri epe
bi mealimi rabu nimu Holi Spirit waru mu
redepo ne kone waru su oyae surubenalo
mapiraatepa.
4 Go palimiri niaame oro yaalo beten loa
Gote-na agaa laketema simi.
5 Aposel aa-na agaa pagoa nimumi raana
omoa pisimi. Goa pua aa-na bi ma-ae
Stiven-re Gote-na agaa page Holi Spirit
page nipuna robaa-para rulatabesa. Nipu
mapaamisa. Goa pua Filip-para Prokorus-
para Nikanor-para Timon-para Parmenas-
para Nikolas-para go rayo madaa misa.
Nikolas-re Antiok su pirua aba Juda aanu
raapu kone rulae aba misa.
6 Go kone rulae onaanumi mo aa 7-pela
disaipel mea ipisimi. Goa pisimi rabu
aposel kogono aanumi beten loa simina go
aanu aalu madaa ki isimi.
7 Go raburi su rayona onaa adaapumi
Gote-na agaa pagoa kone rulasimi. Goa pua
Jerusalem su-para kone rulae onaa adaa
yoa adaapu pisimi. Go page Gote-na miru
irae aa adaapu nimumi Yesuna agaa waru
pago kone rulasimi.

Juda aanumi Stiven adisimi

8 Gore Stiven-re Gote-na raba meape
kone page Holi Spirit-na puri page waru
misa-pulu nipumi onaa piri-para puri pane
kogono-para epe rado kogononu-para pua
pisa.
9 Goa pisa pare onaa medalomame Stiven
raapu agaa arere pula pasimi. Go on-
aanuri Juda onaanuna lotu ada medana
bi Esepena Aanu simi. Go onaanu page
lotu adaare Sairini suna Juda onaanu page
Aleksandria suna Juda onaanu page Silisia
Esia su laapo piri Juda onaanu page Stiven
raapu agaame arere pisimi.
10 Goa pisimi pare Stiven-re Holi Spirit-na
puri-para nipuna makuaae kone page adoa
simina nipuna agaa mada narasisimi.
11 Mada narasisimi-pulu aa medaloma
mone kaloa gupa tapape simi: Stiven-me
Moses-para page Gote-para page ero agaa
ta-daa pagema tapape simi.
12 Goa pua lakenaloa kone makuaae
onaanu-para rekena agaa tisaanu-para
nimuna kone wae-rupa marekasimi. Goa
pua nimumi Stiven piri ipua kaunsil-na
ada-para adi ria pisimi.
13 Goa pua nimuna yaa agaa ne aanumi
ru-nane mea penaaloa yaa agaa gupa simi:
Go aare oro yaalo niaana Gote piri lotu
ada-para nipumi Moses-na agaa madaa ero
agaa loaaya simi.
14 Gupa pagesima simi: Go aame lalo:
Nasaret su-para piri Yesumi epe lotu ada
kilipia Moses-me niaa gisade rekena agaa
perekealia laasimi.
15 Goa loa makirasimi rabu kaunsil aan-
umi Stiven-na ini agaare ora ensel-na ini
agaa nona piane adesimi.

7

Stiven-me agaa sa

1 Goa simi rabu Gote-na miru irae aa
mudunumi Stiven agaa misimi: Nimumi
ne-para lamede agaare ora tame pae simi.
2 Stiven-me go remaa gupa abusa:
Amenu Aapanu, pagalepape. Niaana
akua Abraham Haran su-para naepe
Mesopotemia su-para pirisa rabu epe paa
pi Gote-me opapaawa agaa gupa lakesa:
3 Nena su-para piri ruru gimoa su rado-
para pope. Go suri neme waatoa.
4 Goa sa-pulu Abraham Kaldia su gimoa
Haran su-nane pisa. Goa pua nipuna aaraa
omenaloa Gote-me nipu go su-para mea
epenasa. Nimi abia go pimi su madaa lalo.
5 Go rabu Gote-me Abraham nipuna su-
rubape su kasa. Dia nipuna agu raapo
pirape oge regepene su-daa nakasa. Yapare
Gote-me orope Abraham nipuna sinu-para
rurunu-para minalo ora agaa lakesa. Gote-
me goa lakesa raburi Abraham-me naaki
meda abi namadisa.
6 Gote-me gupa wala lakesa: Nena orope
madiali naakina rurunuri pa kimisu naak-
inu ruru pirua nimu ora kogono madaa
adini aa-rupa piralimi. Goa pua nimu ora
maali 400-pela wae-rupa piralimi sa.
7 Gore Gote-me Abraham-para wala
lakesa: Apo ada kimisu-para piri gavman-
mere nena naakina rurunu kogono madaa
adia surubalimi. Goa palimi pare neme
wae yoto abulanoloa nena madini rurunu
ne piri-para nina bi minasaatalo epalimi
sa.
8 Goa loa sana Gote-me pogatu pirapena
Abraham yogane kepene kone kasa. Goa
puare Abraham yogane kepene kone kasa.
Goa pisa-pulu Abraham-me Aisak madisa
rabu yapi 8-pela pirua go naakina yo-
gane kepeasa. Goa pua orope Aisak Jekop
madisa. Jekop-mere niaana akua 12-pela
madisa.

9 Stiven-me agaa gupa lakesa: Jekop-na
sinumi Josep-para wae kone sua Isip yoto
mua kimisu kogono aa-rupa mea pua yoto
misimi. Yapare Gote-me Josep raapu pirua
kedaa epalialo surubisa. Go rabu Fero ora
Isip-na aa mudu pirisa. Goa pua Josep
kabesimi rabu Gote-me Josep epe makuaae
kone kasa.
10 Nipumi go kone kasa-pulu Fero-me
Josep-para epe kone sua Josep ora Isip su
rayona namba wan gavman aa mapiraasa.
Goa pua nipuna ada page surubenalo su-
rube aa mapiraasa.
11 Goa pisa-ga Isip su-para Kenan su
laapo-para reae adaa paboa sapi e poape
gimi omesimi. Goa pisimi rabu niaana
akuanu eta asapu pirisimi.
12 Goa pisa rabu niaana akua Jekop-me
Isip su-para eta ialo remaa pagoa nipuna
sinu rana padane pora kimisu-para mea
rapaasa.
13 Rana laapo pisimi rabu Josep-me
amelu-para nipuna kone lakesa rabu Fero-
me Josep nipuna ruru adesa.
14 Goa pisa rabu Josep-me nipuna aaraa
Jekop-para agaa repaawa nipuna ruru Isip
su-para ipulupape lo lakesa. Goa pisa rabu
onaa 75-pela no-para pua pirisimi.
15 Go pisa rabu Jekop Isip su-para pua
omenaloa niaana akuanu page go su-para
pua omesimi.
16 Omenaloa nimuna ronu Sikem su-para
mea ria pua rogaasimi. Go suri Abraham-
me aa rogaape matmat kabenalo Hamo-na
naakinu mone kasa.
17 Goa pisa pare Gote-me Abraham-para
pogatu pirape agaa kanalo di rudu sa
rabu niaana ruru onaa adaapu Isip su-para
kimisu pua pirisimi.
18 Go-para pirisimi pare oropere Isip-na
aa mudu meda pirua go aame Josep na-
adesa.
19 Go aa mudumi niaana ruru yala map-
olaawa akuanu radaa mapaawa nimuna
nogo naaki pa omenalo su amaa-nane mea
mapiraasa.
20 Go rabu Moses-na agimi nipu madisa.
Go naakiri ini kaapu epe-rupa ae naaki
agimi akua repo madu saapirisa. Goa pisa
pare orope nipu kalae naaki-rupa pirisa.
21 Go rabu aa mudu Fero-na waneme
mua ora nipuna si-rupa surubisa.
22 Go rabu Isip kone makuaae aanumi
nipu mogeasimi. Goa pisa-pulu Moses-
ri nipu yada yaba ne aa pirua puri pane
agaa-para kogono-para pua aa mudu-rupa
pirisa.
23 Wala orope Moses-na maali 40-pela
patinaloa nipumi Israel su-para piri amenu
adalua kone isa.
24 Goa pisa rabu Moses-me Isip aa
medame ame ratu talaina adesa. Adesa-
pulu nipumi ame raba mulalo pua nipumi
Isip aa tu maomaawa yano abusa.
25 Goa pisa rabu Moses-me kone gupa isa:
Gote-me ni puri ginalo neme amenu raba
mealua rabu adalimi kone isa. Goa kone isa
pare amenumi kone gupa naisimi.
26 Wala ekeraa-nanere ame laapome
yada pisipi rabu Moses adoa yada napi-
pape lo agaa gupa lakesa: Ame laapo, nipiri
ora ameaya-ga nipimi akeane maoyaaripi
ya?
27 Goa sa pare mo aame ratu yawoa go
Moses orolopaawa lalo: Aapimi ne ora aa
mudu-rupa mapiraria ya?
28 Abala go Isip aa meda taede-rupa ni
tulalo pi pae?
29 Gupa pagesa rabu Moses paala omoa
Midian su-para pogola pua yada taepe aa-
rupa pua pirisa. Goa pua oropere nipumi
naaki laapo madisa.
30 Maali 40-pela patisa rabu Moses onaa
napiri su Rudu Sainai re-para pua ensel
meda adesa. Adesa rabu repena sulaa
ralae-na adesa.
31 Moses-me adesa rabu nipumi pala
omoa rabu nipu re-para pua adolalo pisa.
Go rabu nipumi Aa Mudu-na agaa gupa
pagesa:
32 Niri nena akuanuna Gote yaade.
Niri Abraham-para Aisak-para Jekop-para
nimuna Gote yaade sa. Goa sa rabu Moses
paala omoa pururu pisa pare Gote piri-
para na-adesa.
33 Goa pisa rabu Gote-me nipu-para lalo:
Nena aariti kolape. Abia ne reka aate suri
ora epe su yaade sa.
34 Neme nina Isip su-para piri onaanuna
wae radaa pi kogono-daa ora ade. Nimuna
re pagoa nimu raba mulalo epawa. Goa
pea-ga ne rekoa ne Isip su-para painalo pi
sa.
35 Go Moses padanere Israel su-para piri
onaanumi aba gimoa gupa simi: Aapimi ne
aa mudu-para koso pagape aa-rupa mapi-
raria pae? Goa simi pare Gote-me Moses
aa mudu-para raba mi aa-para pirinalo
mea rapaasa. Go repena sulaa ralae-para
pirisa ensel-me Moses raba minalo Gote-
me Moses puri mapabasa.
36 Moses-mere Isip su-para napiaa
kogono page rado kogononu page pisa.
Nipumi onaanu Ipa kane kenaawa
onaa napiri su-para maali 40-pela nimu
surubisa.
37 Moses-miri Israel su-para piri onaa aba
gupa lakesa: Gote-me ni mapiraasa-rupa
nimina rikiraana agaa lakene aa meda
mapiraalia.
38 Moses-re Israel su-para piri onaanu
kiritasimi rabu nipumi raba misa. Nipumi

ensel raapu Rudu Sainai madaa pirua agaa lakesa. Go ensel-me akuanu page agaa lakesa. Apo oro yaalo mapiraape agaa pagesimi rabu nimi page pagaliminalo lagisa.

39 Goa pisa pare go Moses-re niaana akuanumi masaa rilasimi. Nimimi nipu gimoa wala Isip su-para palima kone isimi.
40 Goa pua nimumi Aron gupa lakesimi: Remo medaloma waria simi. Goa pua nimumi pora wanaloa orope pomona. Moses-re niaa Isip su-para mea epaade pare nipu aa-para pua palo maarea simi.
41 Goa simi rabu nimumi remo mena gawa-rupa warisimi. Nimumi pa kimi warini mena gawa madaa gote maaulaawa pedo pedo pu pirisimi.
42 Go rabu Gote-me nimu yaa-para aatade uba kedonuna bi minasaainalo gimisa. Go madaare Gote-na agaa lakene aanumi buk madaa gupa tu isimi: Nimi Israel su-para piri onaanu-ya. Nimimi maali 40-pela su amaa pirua mena gawanu tua miru irisimide-ga gore ni-para pisimi pae? Ora dia.
43 Nimimi mo remo Molek-na mamina warini aba mea kilipia ria pisimi. Go raapu mo remo Refan-na uba wasupa page minasaasimi. Go remo wasupare nimimi wari kiritisimi. Goa puare neme nimi Babilon su-para mea pua mapiraalua sa. Profet aame buk madaa apo agaa tu isa.

44 Stiven-me agaa pena lala sa: Niaana akuanuri onaa napiri su-para pirua lotu ada sel mamina-me warisimi. Go adaare Gote-me Moses-para wariape lo robo isa-rupa warisimi.
45 Orope go mamina-me warini adaare akuanumi sinu-para kala-mama pua akuanumi kilipia ru pirisimi. Goa pua Josua-me ruru radonu rata mea pisa rabu akuanu sel ada go-para mea ria pisimi. Goa pulalo pisimi rabu Gote-me iaanu aba ratu rubesa. Go su-parare Devit madisa rabu page sel ada aasa.
46 Devit-ri Gote-me epe aa kone isa-pulu nipumi Gote-para ne ora akua Jekop-na Gote ya-pulu nena pirape lotu ada warialuame pi lo beten sa.
47 Go beten sa pare Devit-na naaki King Solomon nipumi go lotu ada warisa.

48 Yapare so Mudu Gote-re pa kimi warini ada-para napia. Go madaare Gote-na agaa lakene aame gupa sa:
49 Aa Mudumi gupa sa: Yaa-parare ora nina pirape siaa yaade. No suri ora nina aa i yae yaade. Goa pe-ga nimimi nina adaare ake piane palimi yapae? Go page nina kitu pirape su yaade.
50 Neme go oyaenuri nina kimi waritu sa.
51 Stiven-me kaunsil gupa lakesa: Nimiri pu rero pina raa-para piri onaa pimi. Nimina aane poaawa Gote-na agaa napageme. Nimiri nimina akuanumi Holi Spirit gimisimide-rupa peme.
52 Profet ora padane nimina akuanumi radaa nakasimi ya? Go page nimina akuanumi epe redepo ne aa madaa pora mea waalape aa tu maomasimi. Goa pua abia page nimimi nipu kawae madua tu maomasimi.
53 Nimiri ensel-me Gote-na rekena agaa mea lagisa. Goa pisa pare nimimi go agaa rasua napagaeme.

Nimumi Stiven aana-me tu maomaasimi

54 Kaunsil piri aanumi Stiven-na agaa pagoare ratu waru yawesimi-pulu nimuna abulu regepe no pirisimi.
55 Yapare Stiven-re Holi Spirit nipuna robaa-para rulatabesa-pulu nipumi so yaapara Gote-na epe paa adesa. Yesu Gote-na popo ke-nane pirina adesa.
56 Adalepa. So yaa lobapaina Gote-na ki popo ke-nane Onaa Raapu Pirape Aa-na Si so pia-daa lo Stiven-me gupa sa.
57 Goa sa rabu nimumi aa-ya loa nimuna aane pora poaawa Stiven aipapulu aditalo pisimi.
58 Nimumi nipu adaare amaa-nane rata mea pua aana-me tisimi. Goa pua nipu tu maomape aanumi mamina kaloa ogege aa meda mea kasimi. Go aana biri Sol yaade.
59 Nimumi aana-me talaina Stiven-me Gote-para beten gupa sa: Aa Mudu Yesu, nina wasupa mea sa.
60 Goa sa rabu rumu koba pua agaa puri paloa sa: Aa Mudu, go aanuna pupitagi wae yoto na-abulape. Goa loa nipu ini adupia u patisa.

8

Sol-me Gote-na kone rulae onaa kedaa kasa

1 Stiven tisimi go raburi Jerusalem supara piri kone rulae onaanu madaa wae kedaa di marekaasa. Goa pisa-pulu nimu su rado rado-para yada ta reko pisimi. Nimu Judia Samaria su-para yada ta pisimi pare aposel kogono aanu padane napisimi.
2 Go raburi Gote madaa kone waru rulae aa medalomame Stiven ro rogaawa re lo pirisimi.
3 Yapare Sol-me Gote-na ruru kedaa katalo maoyasa. Nipu ada padane padane laata pu-para pamua kone rulae onaanu adia kalabus ada-para mapatasa.

Samaria su-para Gote-na epe agaa lakesimi

4 Yadata pisimi kone rulae onaanumi su rayona pua epe agaa lapedepesimi.

5 Filip-ri nipu su Samaria adaare-pare
pua apo piri onaanu-para Gote-me Mea
Repae Aana agaa mogeasa.
6 Nipumi napiaa kogono pisa rabu onaa
adaapumi nipuna agaa pagoa kone ru-
lasimi.
7 Goa pisa rabu Filip-mi remo pabo piri
onaa adaapuna remo rakepeaasa. Go rake-
peataina agaa puri pane simi. Goa pua
pora napami ki wae onaanu page yaina
omopa i onaanu page maepeaasa.
8 Go rabu Samaria su-parare onaanumi
ora raaname omesimi.
9 Go adaare-parare aa meda nipuna bi
Saimon pirisa. Go aare nipu yaina pia aa
ya-pulu Samaria su-para piri onaa rayome
nipu paala omesimi. Nipumi ni ora aa
mudu sa-pulu onaanumi nipuna puri adoa
paala omesimi.
10 Samaria su-para piri onaa rayo ora
aa mudunu page riabo onaanu page go
yaina pi aa-na bi waru minasaasimi. Go
aa madaa gupa simi: Nipu Gote-na puri ia-
pulu bi Ora Puri lamina simi.
11 Ora raana adaapu nipuna yaina pi
kone adoa onaanumi nipu waru pagesimi.
12 Goa pisimi pare Filip-mi Gote-na Su-
rube Su madaa Yesu Krais-na bi madaa Epe
Agaa lakesa rabu Samaria su onaame agaa
madaa kone rulaawa baptais misimi.
13 Go yaina pia aa Saimon page kone
rulaawa baptais mua sana Filip re-para
pirisa. Goa pua nipumi puri pane kogono-
para kogono radonu-para adesa rabu paala
omoa ki maalu tisa.
14 Samaria onaa Gote-na agaa robaa-para
maodaasimi rabu Jerusalem su-para piri
aposel kogono aanumi remaa pagesimi.
Goa pua nimumi Samaria su-nane Pita Jon
lapo mea penaasimi.
15 Go aa laapo ipisipi rabu nipumi kone
rulae onaanu Holi Spirit minalo beten sipi.
16 Holi Spirit onaame abade namisimi-
pulu nipumi goa pisipi. Nimu baptais mis-
imi rabu Yesuna bi padane pagoa misimi.
17 Goa pisa-pulu Pita Jon lapome nimuna
aalu madaa ki inaloa Holi Spirit misimi.
18 Aposel aa laapome aalu madaa ki isipi
rabu go yaina pi aa Saimon-me onaanu
Holi Spirit misimi rabu adesa. Adesa rabu
Pita Jon lapo-para mone-me kabano tapa lo
agaa gupa lakesa:
19 Go puriri ni gialepa. Nina kimi pa on-
aanuna aaluna sanoloa Holi Spirit mealimi
sa.
20 Goa sa pare Pita-me agaa gupa abusa:
Nena mone raapu wae repena sulaa-para
pope. Neme Gote-na pa ode gea yaere
mone-me kabalua kone nasape.
21 Nemere kogono pulalo niaa raapu ko-
gono aa mada napirali. Nena robaa-para
epe redepo ne kone napia.
22 Pare nena robaa-para kone mae-
peaawa Aa Mudu-para beten lape. Goa pua
wae kone marabuaina beten lape.
23 Gore nena pu rero pi aa-rupa adalo sa.
Go koneme ne kalabus ada mapiraaya.
24 Goa sa-pulu Saimon-me Pita Jon lapo-
para lalo: Aya, nena lae-rupa ni mada wae
yaenu naepena beten tapape sa.
25 Goa pua Jon Pita lapome Aa Mudu-
na agaa kone rola mogeawa Jerusalem su-
para wala pisipi. Pora-nia pisipi rabu
Samaria su-para piri onaanu Gote-na Epe
Agaa lakesipi.

Filip-mi Itiopia su-para piri aa agaa lakesa

26 Oropere Gote-na ensel medame Filip
agaa gupa lakesa: Nena oyae amege pua
no-nane puare Jerusalem su-para Gasa su
lapone pora pamuape sa. Go porare onaa
napiri su-para go popesa.
27 Goa sa rabu Filip-mi oyae amege pua
pisa. Go pisa rabu Itiopia su-para piri aa
meda nipuna ada wala polalo pisa. Go
aare naaki namadini abe aa yapare ora aa
mudu pirua Kwin ona muduna mone suru-
bisa. Go onana biri Kadasi nipu Itiopia piri
onaanu surubisa. Itiopia aame Jerusalem
su-para Gote-na bi minasaawa ada wala
polalo lotu ta pisa.
28 Nipu hos-me yone kaaris madaa pirua
popesa. Pira palae pulaawa agaa lakene aa
Aisaia-na pepa madaa dipiaama pisa.
29 Goa pua Holi Spirit-mi Filip lakesa:
Mogo hos-me yone kaarais re-para pua
aasa.
30 Goa sa rabu Filip go aa piri-para
aipapulu pua agaa lakene aa Aisaia-na buk
dipialaina pagesa. Pagoa agaa gupa misa:
Go dipiae agaana re niminaae pae?
31 Go aame lalo: Aa medame go agaana
re nalagialiadere akea pua niminaalua ya-
pae? Itiopia surube aame Filip gupa loa
sana hos-me yone kaaris madaa ni raapu
epa pira lo lakesa.
32 Mo dipisade agaana re gupa lakesa:
Gore nipu tape mena sipsip-rupa nimumi
nipu mea pisimi. Oge mena sipsip-ri iri
pudiatalo rogaawa pemede-rupa agaa lo-
rainaloa nipu mea pisimi.
33 Gore nimumi nipu ora rabuaniaawa
nipu mariae koso agaa simi. Gore nipu
nogo naakinu page meda ora napiri. Goa
pua nimumi nipu tu maomainaloa so yaa-
para pisa. Go agaare Aisaia-na buk madaa
apo-rupa tu isa.
34 Apode aame Aisaia-na buk dipiare
Filip-para agaa gupa misa: Go agaa lakene
aa-na agaare aapi madaa loaaya pae? Ora
nipu madaa ta pae pa aa meda madaa ta
pae?

35 Goa sa rabu Filip-mi Epe Agaa adaapu
mogeasa. Go aana aba dipisa agaana re
loare Yesuna Epe Agaa mogeaatalo pisa.
36 Goa pua pora pulaaware Itiopia surube
aame ipa ini meda adesa. Goa pua nipumi
lalo: Go ipa ada. Akeane neme baptais
namealua yapae sa.
37 Filip-mi nipu-para lalo: Nena pu
robaame kone waru rulali-daare baptais
mada meali sa. Goa sa rabu go aame lalo:
Abia Yesu Krais-re ora Gote-na Si yaade
kone rulaato sa.
38 Go rabu mo aame oseme yone kaaris
maloraawa nipu Filip lapo no ipa-para
pisipi. Goa pua Filip-mi baptais kasa.
39 Ipa masaana gimoa ipisipi rabu Holi
Spirit-mi Filip pane mea pisa. Mo aame
Filip wala na-adisa pare nipu pora-nia pisa
rabu nipuna robaa-para raana ora waru
pisa.
40 Filip-mi kone mua nipu Asdot su-para
pa epa pirisa. Nipumi adaare rayona Epe
Agaa lakela-mama puare Sisaria su-para
pua pirisa.

9

Sol kone perekeyo sua Gote-na agaa robaa-para maodasa
(Kog 22.4-16; 26.9-18)

1 Yapare go rabu Sol-me wae agaa lala
pua Gote-na aposel kogono aanu tu mao-
maatalo pisa. Goa pua nipumi Gote-na
miru irae aa mudu piri pua adesa.
2 Go aa mudumi pepa tinalo laketa pisa.
Goa pua Damaskus su-parare Sol-me Juda
aanuna lotu ada ru-nane polalore Gote-
na pora raati onaa lotu ada-para madaa
asapisa. Goa pua nipumi nimu Jerusalem
su-para kalabus ada aditalo mea pisa.
3 Gore Sol pua Damaskus adaare resi-
para pamisa rabu nipu piri-para so yaa-
para i paame nipuna ini agaa-para paa-
rupa ipisa.
4 Go rabu Sol nipu su amaa lopoa agaa
meda gupa pagesa: Sol Sol-ya, neme niri
ake pea-daa maoyaaye pae?
5 Gore Sol-me lalo: Aa Mudu, nere aapi
ya? Agaa gupa abusa: Niri Yesu yaade.
Nemere ni oro yaalo maoyaaye.
6 Yapare ne rekoa so adaare-para pu.
Neme orope pali yae aa medame lagialia sa.
7 Go agaa sa rabu aa medaloma Sol raapu
pisimiri pa rekaawa agaa nasimi. Nimumi
go agaa pagesimi pare pa oyae meda na-
adesimi.
8 Sol su madaa rekesa pare ini-para ribaa
pa yabaasa. Goa pisa-pulu nipuna adami
aanumi ki mina mua Damaskus su-para
mea lamua pisimi.
9 Gore yapi repome Sol-na ini-para ribaa
pa yabaina eta nanisa.
10 Goa pua Damaskus su adaare-para
Gote-na agaa lae disaipel aa meda Anana-
ias pirisa. Nipumi upaa adesa rabu Gote-
me agaa gupa lakesa: Ananaias-ya sa.
Nipumi lalo: Aa Mudu, ni go pi sa.
11 Gote-me nipu-para lalo: Ne rekoa go
pora-para pu. Mo porana biri Redepone
Pora, go pora-para pope. Ne Juda aanuna
ada pua Tasas su-para piri aa Sol asapape.
Abia go aa Sol-me beten lala pia.
12 Nipuna kone-parare aa meda ne
Ananaias nipuna ada-para pua aalu madaa
ki epa saina kone saapia. Goa pali rabu
nipuna ini wala rupalua kone saapia.
13 Ananaias-me gupa sa: Aa Mudu, onaa
adaapumi go aa-na wae kone adoa ni la-
giame. Jerusalem su-parare nipumi nena
epe kone rulae onaa madaa wae kedaa mea
kasa.
14 Gote-na miru irae aa nimu nipu
pepa kasimi-pulu go aa Damaskus su-para
ipuare nena bi minasaae onaa aditalo pea.
15 Aa Mudumi nipu-para lalo: Abi pu.
Neme nipu nina epe raba mi aa mapirayo.
Nipumi nina bi su rayona mea pua ruru
radonu page nimuna aa mudunu page Is-
rael onaanu page nimumi pagenalo mea
palia.
16 Nina kogono madaare neme nipuna
radaa nape yaenu mea waatoa.
17 Goa sa-pulu Ananaias pua go ada ru-
nane pua odobaawa Sol-na aaluna nipuna
kimi oraasa. Goa pua nipumi lalo: Ame-
ya Sol, aba ne pora-nia pamua Aa Mudu
Yesu adaede. Nipumi nena ini rupaawa
Holi Spirit nena robaa-para rulatabenalo ni
mea epenala sa.
18 Goa sa rabu Sol-na ini madaa rigitisa
yae rakepe pasa rabu ini wala rupasa. Goa
pisa rabu nipu rekoa baptais misa.
19 Goa pua eta noa yogane-para puri wala
misa.
20 Nipu Juda aanuna lotu adanu-para pua
odobaawa Yesuna bi madaa agaa lakesa.
Gore gupa sa: Yesu ora Gote-na Si yaade sa.
21 Go onaanumi pagoare kidipaa ragi
tu pirua agaa gupa simi: Go aare aba
Jerusalem su-para mea pirua Gote-na bi
minasaae onaa tu maomasade aa yaade.
Go aare go-para ipua nipumi Gote-na pora
raati onaa aditalo ipisa. Goa pua Gote-na
miru irae aa mudunu piri-para mea polalo
pi sa.
22 Goa simi pare Sol-me agaa mogeasa
rabu puri meaa-mama pu pirisa. Nipumi
Damaskus piri Juda aanu-para Yesu ora
Gote-na Mea Repae Aa yaade lakenaloa
agaa mada na-abusimi.
23 Goa pua oro medare Juda aanumi
nimu kirita pirua Sol tulalo yada robesimi.
24 Pare Sol-me nipu tulalo pisimi remaa
aba pagesa. Goa pua Juda aanumi Sol

tulalo pisimi rabu ada pora gaapenu ora ribaa page aebo page kaleda pirisimi.
25 Goa pisa pare Sol-na disaipel onaanumi nipu lamu mua adaa nu basket-para kaleda mapiraasimi. Goa pua kepo ralu rarane basket-para madua pua mea lopaniaasimi.
26 Sol Jerusalem su-para pua disaipel aanu raapu piritalo pisa. Goa pisa pare nimumi nipu Gote-na disaipel aa dia yana kone sua paala omesimi.
27 Go rabu Barnabas-me nipu raba mua disaipel aanu piri lamua pisa. Goa pua Barnabas-me Sol pora pamisa rabu Aa Mudu adesade remaa lakesa. Goa pua Barnabas-me Aa Mudu Solo-para agaa lakesade remaa lakesa. Sol Damaskus su-para pirisa rabu Yesuna agaa puri paloa mogeasade page remaa lakesa.
28 Goa lakesa-pulu Sol-me disaipel aanu raapu pirua ora paala naomesa pare Jerusalem rayona pua Aa Mudu-na bi madaa puri pane agaa lakesa.
29 Goa pua nipumi Grik agaa ne Juda aanu-para arere agaa lo pirisa rabu nimumi nipu tulalo pisimi.
30 Go disaipel aanumi go remaa pagoare nimu Sol Sisaria su-nane lamua puare Tasas su-para penaasimi.
31 Goa pisa rabu Judia su robo-para Galili su robo-para Samaria su robo-para kone rulae onanu epe-rupa pirisimi. Goa pua Holi Spirit-mi puri kasa-pulu Gote-na ruru adaa yoa puri palo pirisimi. Goa pua Gote-na ruru piri onaanumi nipuna bi waru minasaa pirisimi.

Pita-me Ainias-na yaina maepeaasa

32 Pita nipuri su rayona pamua agaa mogeasa rabu oro medare Lida su-para piri kone rulae onaanu adola pisa.
33 Go-parare aa meda nipuna bi Ainias-re nipu pora napami aa ya-pulu reke madaa pa pirisa. Go yainare nipu maali 8-pela runane omesa.
34 Pita-me nipu-para lalo: Ainias, Yesu Krais-me ne maepeaata-ga rekoa nena yapara ludia maredepoya sa. Goa sa rabu Ainias aipapulu rekesa.
35 Nipu rekoa pisa-pulu Lida Saron su lapo piri onanumi nipu adoa nimuna kone perekea Gote-na agaa ratisimi.

Pita-me ome ona Tabita marekaasa

36 Mo Jopa su-para Gote-na disaipel ona meda pirisa. Nipuna biri Tabita yapare Grik agaa madaa Dorkas simi. Go bina rere ora aipapulu pope yae-daa teme. Go onare oro yaalo epe kogono pua naraa onaanu oyae kalala pisa.
37 Go rabu nipu yaina meda mua ini adupisa. Gore nipuna to radepea ada rum sone mea ria pua isimi.
38 Gore adaa kagure Jopare Lida su regepea aasa. Goa pua Jopa su-para piri disaipel aanumi Pita Lida su-para pia remaa pagesimi rabu aa laapo repaawa agaa gupa lakesimi: Niaa piri aipapulu epape lo lakesimi.
39 Pita pagoa go su gimoa nimu raapu wala pisa. Opapasa rabu so ada rum ae madaa-nane lamua pisimi. Goa pua ona wasaa rayome Pita kutapu mawabaawa re lo pisimi. Nimumi Dorkas nipuna warini mamina-nu oyaenu Pita mea waasimi.
40 Pita-me onaa rayo amaa pulupa loare rumu koba pua beten sa. Beten loare go onaana ro i-para inimi nipu adaniaawa gupa sa: Tabita, nere reka. Goa sa rabu oname nipuna ini rupaawa Pita adoa reka pirisa.
41 Go rabu Pita-me nipuna ki mua marekaasa. Go rabu nipumi kone rulae onaa-para ona wasaanu-para yaaloa go ona epa adalepa sa.
42 Go remaare Jopa su one mone lakelo kiritisimi-pulu onaa adaapumi Gote-na agaa madaa kone rulasimi.
43 Goa pua Pita nipu Jopa su-para yapi adaapu pirua nipu Saimon raapu pirisipi. Go Saimon-re mena gawana yoganeme oyae warini aa.

10

Pita Kornilius laapona kogono

1 Aa meda nipuna bi Kornilius-ri nipu Sisaria su-para pirisa. Nipuri Rom suna aa mudu pirua nipumi soldia aa 100-pela surubisa. Gore nipuna soldia aanuri nimu madini su Itali ya-pulu go bi Itali-repaa simi.
2 Go surube aare nipu oro yaalo lotu lo nimu raapu Gote-na bi minasaaeme, Nipumi mone oyaeyae Juda aanuna naraa onaanu kalo oro yaalo Gote-para beten lala pirisa.
3 Oro medare naare pereke tula pulaina 3 klok rabu nipumi upaa-rupa pua oyae adesa. Adesa rabu Gote-na ensel meda ipua epa lalo: Kornilius-ya.
4 Nipumi mo ensel paala omoa pa adabaawa lalo: Aa Mudu, ake palua ya? Go rabu ensel-me gupa abusa: Nena beten-para oyaeyae raba mi kone-parare Gote-me adaba pia.
5 Abiare neme agaa mea pope naaki medaloma Jopa su-para penaala. Nimumi aa meda lamua ipulupape lo lakelape. Go adola palimide aa-na biri Saimon yapare nipuna bi meda Pita teme.
6 Go aare nipuna bi padane-rupa ne aa medana ada-para piralia. Nipuri mena gawana yogane raapu kogono pi aa yaade.

Nipuna adaare no ipa solwara repaa-nane aaya-daa sa.

7 Ensel-me Kornilius agaa gupa lakeloa pisa. Kornilius-mi nipuna kogono naaki laapo-para soldia aa meda page nimu yaasa. Mo soldia aa medare nipu lotu agaa pagoa nipumi oro yaalo Kornilius raapu pirua raba meape kogono pisa.

8 Kornilius-mi go aa repo-para ensel-na remaa lakeloa mo Jopa su-para mea penaasa.

Pita-me upa-rupame yada adesa

9 Nimu pua pora-nia patua yapi lapaasa raburi wala puare Jopa su re-para pua opapasimi. Go rabu naare rikiraana aina Pita-me ada masaana beten ta pisa.

10 Go ada masaana pirisa rabu nipu reame omoa eta nolalo pisa. Gore nimumi eta managola kiritisimi rabu Pita-me upaa nona piane yae meda adesa.

11 So yaa pora gaape lobenaloa nipumi yae meda adesa. Adaa mamina nona piane yaere nimumi rugi maala ripinaawa lopaniaataina adesa.

12 Go mamina-na ru-nanere mena yaa yapa waasa paaka oyaeyae pabo pirisa.

13 Go rabu agaa meda gupa pagesa: Pita, ne rekoa mogo yaenu tu nape.

14 Pare Pita-me lalo: Aa Mudu, ni mada dia. Niaana rekena agaa ia-pulu neme wae etanu-daa nanalua.

15 Gore wala rana lapopa agaa gupa lakesa: Gote-me eta oyae maepeaayare neme go wae etanu-daa nalape.

16 Go agaare rana repo loa sana mamina oyae so yaa-para aipapulu mea pisa.

17 Gore Pita-me kone adaapu sua apo upaame adalo yaere ake yapae kone isa. Goa kone saapiralaina Kornilius-mi mo mea epenasa aanumi agaa meama meama ipuare Saimon-na ada pora gaape-nane epa rekasimi.

18 Nimumi gupa yaasimi: Saimon nipuna bi medare Pita-ya. Go aare go ada-para pia pae napia pae simi.

19 Pita-me nipuna upaa pa niminaata pirina Holi Spirit-mi gupa lakesa: Pora gaapenanere aa repome ne go asapemedaa lo lakesa.

20 Goa pea-ga ne rekoa nimu raapu pope. Neme go aanu mea epenalawa-ga kone adaapu nasape pare aipapulu pope sa.

21 Goa sa rabu Pita ada-para pua aanupara lalo: Nimimi asapuaarimide aare ni yaade. Nimi ake pula epame pae sa.

22 Nimumi agaa gupa simi: surube aa Kornilius-mi pulupa laa-daa epa amaa. Go aare epe aa pirua Gote-na bi minasaae aa yaade. Juda onaa rayome nipu-para epe kone imi. Go aa-parare Gote-na ensel medame gupa lakesa: Neme Pita-na agaa mea rapape.

23 Go agaa pagoare Pita-me nimu ada runane lamua pua eta kalo surubisa. Wala yapipu Pita-me oyae amege pua nimu raapu pisa. Jopa su-para piri kone rulae amenu medaloma page pisimi.

Pita nipu Konilias-na ada-para pisa

24 Nimu puare pora padane kura palae puare Sisaria su-para pua opapasimi. Gore Kornilius-mi nimu adaba pirisa-pulu nipuna ruru-para nipuna adami onaanupara yaanaloa adola kiritasimi.

25 Pita ada ru-nane aba ripia odobasa rabu Kornilius Pita-na kibu re-para pua lopesa.

26 Goa pisa pare Pita-me nipu marekaawa lalo: Ne rekaina. Ni page pa nena yago yaade.

27 Goa pua Pita Kornilius laapo agaa lama pua ada ru-nane odobasipi. Go ada runanere onaa adaapu kirita pirisimi.

28 Pita-me nimu-para lalo: Nimimi ademe. Juda onaanuri pa ruru onaa radonu raapu mada napitimi. Niaa Juda aanuna rekena agaame gupa ta: Neme ruru radonu-para waea pi onaa-rupadaa natoa. Dia-ga Gote-me ni-para go kone gimala.

29 Goa pea-ga nimimi ni lamua ipisimide rabu neme agaa narasisude pare agaa pagoa ni epawa. Gore neme nimi abi agaa mealo: Ni akeane yalame pae?

30 Kornilius-mi lalo: Gore numane gupi rabu naare pereke tua aina ada-para pirua beten lala pirisu. Go rabu aa meda nipu epe yaako pi mamina maraawa ni piri-para epa rekaawa lalo:

31 Kornilius, Gote-me nena beten-para oyae ode kane kogono-para adoaaya.

32 Neme aa meda no Jopa su-para penaaloa aa Saimon Pita lamu mula penaalawa. Go aare bi padane ne yagona ada-para pirina go ada ipa solwara repaa-para aaya. Yagore mena gawa yogane warini aa.

33 Goa sa rabu neme aa medaloma aipapulu ne piri epena lawa. Ne waru pagoa epae-ga niaa rayo abia Gote-na ini agaa-para epa pima. Go agaare ake ya? Gote-me ne lagi agaa manare niaame pagolalo ado pima.

Pita-me Kornilius-na ada-para pirua agaa lakesa

34 Pita-me agaa aba gupa lapedepesa: Gote-me ruru rayo madaa kone padane iadaa niminaato.

35 Goa pua onaa rayome Gote-na bi minasaawa nipu madaa epe kone rulaemedaare Gote-me nimu raaname omea. Su rayona piri onaanu madaa epe kone ia.

36 Aba Gote-me niaa Israel su-para piri
onaanu-para Yesumi epe-rupa pirape agaa
laginalo mea rapaasa. Yesuri onaa rayona
Aa Mudu pia.
37 Nimimi Jon-me aba Epe Agaa mogeawa
baptais kasa-daa pageme kone salo. Orope
Yesumi Galili su-para agaa lakeloare Juda
su rayona Epe Agaa mogeasa.
38 Nimimi Gote-me Yesu Holi Spirit-para
puri kasade remaa pageme kone salo.
Gote-re Yesu raapu pirisa-pulu nipumi su
rayo pamua epe kogono pisa. Goa pua
nipumi onaa rayo Satan-na puri gimenalo
mea rapaasa.
39 Niaame Yesuna kogono rayo adema.
Juda su-para Jerusalem su-para page on-
aanumi Yesuna kogono adema. Go pisa
pare nimumi go aa repena polopea madaa
tu maomasimi.
40 Goa pisimi pare yapi repo matmat-
para pirinaloa Gote-me nipu matmat-para
wala marekaasa.
41 Goa pua niaame adamonalo Gote-me
marekaasa. Niaa agu raapo adamonalo na-
marekaasa pare onaa medalomame page
adenalo pisa. Nipu matmat-para rekoa
ipisa rabu niaa nipu raapu padane-para eta
no pirisima.
42 Goa pua Yesumi niaa-para epe agaa
pua laketapape sa-pulu go epe agaare
onaanu pamu laketema. Gote-me nipu
padane koso pagape aa mapiraasa-pulu ni-
aame go agaa laketema. Gore ora pa pitimi
onaanu page aba ome onaa page Yesumi
nimuna koso pago rumaalia.
43 Gote-na agaa lakene aanumi Yesu
madaa agaa lakesimi. Onaa rayome Yesu
madaa kone rulalimiri Yesuna bina purimi
nimina pupitagi raakepe rubalia.

Onaa ruru rado medanumi Holi Spirit misimi

44 Pita-me go agaa lalaina Holi Spirit
nipuna agaa pago pirisimi aanu rayo
madaa ipisa.
45 Goa pua kone rulae Juda aanuri Pita
raapu pirua paalame omesimi. Gote-me
nipuna Holi Spirit ruru rado onaanu-para
kasa-pulu Juda aanumi ki ragi tua paalame
omesimi.
46 Gore ruru rado onaanumi adaa agaa
rado rado lo Gote-na bi minasaasimi rabu
Juda aanumi paalame omesimi. Goa pua
Pita-me adoa lalo:
47 Go aanuri Holi Spirit meamedere ni-
aame page go-rupa misima, Goa pea-ga
aapimi madaa rekena salia ya? Baptais
mada mealimina sa.
48 Goa sa rabu Pita-me agaa mana gupa
lakesa: Yesuna bi madaa baptais kalape.
Goa pua Pita-me mo aanu nimuna kone
mua yapi medaloma nimu raapu pirisa.

11

*Pita-me Jerusalem su-para piri kone ru-
lae onaa apo remaa lakesa*

1 Goa pisa rabu Judia piri disaipel aanu-
para kone rulae aanu-para nimumi pa ruru
radome page Gote-na epe agaa pageme
remaa pagesimi.
2 Goa pua Pita Jerusalem su-para wala
pisa rabu oge naakina yogane kado talo
peme aanumi Pita-para rono omoa ratu
yawesimi.
3 Nimumi Pita-para lalo: Ne abade ruru
radonu yogane nakepene aa raapu eta no
pirisimide.
4 Goa simi rabu Pita-me go agaana re
waru gupa lakesa:
5 Niri Jopa adaare-para pirua beten lala
pirisu. Go rabu nina kone mea perekea
upaa nona piane yae meda adesu. Goa pua
ora mamina nona piane oyae meda nipuna
rugi ripinaawa yaa-para epa kilipia ni piri
epa isa.
6 Gore neme mamina ru-nane waru
adesu rabu neme uri arinu-para paakanu-
para yaa yapanu oyae rayo adesu.
7 Go rabu agaa medame ni gupa lagisa:
Pita, neme rekoa mo arinu tu nape.
8 Pare neme gupa lawa: Aa Mudu, neme
madaa dia. Neme abade rekena i arinu
madaa eta-rupadaa ora nanisude.
9 Pare yaa-para agaa wala lagisa: Gote-
me oyaeyae rayo maepeaaya-ga oto pi yae
kone nasape.
10 Go agaare rana repo paganoloa mo
arinu oyae rayo wala so yaa-para yola pua.
11 Ora go raburi Sisaria piri aa repo ni
lamua polalo nina ada-para epa opapasimi.
12 Holi Spirit-mi ne nimi raapu pu lo gupa
lagisa-pulu neme kone adaapu naisu. Go
aa oraapu ni raapu Sisaria su-para puare
Kornilius-na ada-para pisima.
13 Gore Kornilius-mi ensel meda nipuna
ada-para pirina adesa remaare niaa lagisa.
Go ensel-me nipu lakesa: Neme Jopa su-
para aa mea rapaawa Saimon lamua ipulu-
pape. Go aa nipuna bi laapopare Saimon
Pita teme.
14 Go aa nipumi epe agaa lagialia rabu
ne-para nena ada-para piri onaanu-para
nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope
remaa lagialia. Go ensel-me gupa sa.
15 Gore neme agaa pena lalano Holi Spirit
nimu madaa ipisa. Abade niaa madaa
ipisade-rupa ipisa.
16 Ipisa rabu neme Aa Mudumi agaa
lagisade-rupa kone-para wala isu. Nipumi
aba gupa sa: Jon-mere onaanu baptais kasa
rabu pa ipame kasa pare nimiri Holi Spirit-
na baptais mealimina sa.
17 Niaame Aa Mudu Yesu Krais madaa
kone rulaawa Holi Spirit misima. Goa pua

abiare go ruru rado onaanu padane-rupa misimi. Gore padane-rupa misimi-pulu neme Gote-na kogono mada namaoyalua kone isu.

18 Gore nimumi Pita-na agaa pagoare nimuna rono agaa gimoa Gote-na bi minasaasimi. Nimumi lalo: Gote-me ruru rado onaanu page oro yaalo kagaa piraama laama paliminalo kone perekeape pora waasa.

Antiok su-para piri onaame kone rulasimi

19 Stiven tisimi rabu adaa kedaa mea kasa-pulu kone rulae onaanu pu pa yabisimi. Goa pua Fonisia su-para Saiprus su-para Antiok su-para page epe agaa lakesimi pare nimumi Juda onaanu agu agaa lakesimi.

20 Goa pisimi pare Saiprus Sairini su laapo piri kone rulae aa medaloma Antiok su-para pua ruru rado onaa-para Aa Mudu Yesuna Epe Agaa pua lakesimi.

21 Goa pua Aa Mudumi puri kasa-pulu onaa adaapumi Epe Agaa madaa kone rulaawa Gote-para kone perekesimi.

22 Goa pisimi rabu apo Jerusalem su-para kone rulae onaanumi remaa pagesimi-pulu Barnabas mo Antiok su-para penaasimi.

23 Barnabas nipu pua opapasa rabu nipumi Gote-me go onaanu raba mina adoa raaname omoa agaa gupa lakesa: Go epe agaa nagimoa Aa Mudu raapu puri paloa kogono pu piralepape.

24 Barnabas ora epe aa pirua nipumi Gote-na agaa waru pagoa Holi Spirit nipu madaa waru rulatabesa. Go rabu onaa adaapumi Aa Mudu-na agaa madaa kone rulasimi.

25-26 Goa pua Barnabas-me Sol mo Tasas su-para asapula pisa. Nipu aba adasaawa mo Antiok su-para lamua ipisa. Goa pua maali padanemere mo Antiok su-para Gote madaa kone rulae onaa raapu pirua onaa adaapu mogeasipi. Go Antiok su-parare nimumi disaipel onaanu Krais-na bi* aba kasimi.

27 Go rabu Gote-na agaa lakene aa medaloma Jerusalem gimoa Antiok su-para pisimi.

28 Pisimi rabu agaa lakene aa meda Agabus page ipisa. Holi Spirit-mi su rayona reae ora adaape pabenalo go aa-na kone-para mea kasa. Goa pua Agabus-me onanu gupa lakesa. Gore orope aa mudu Sisa Klodius pirisa rabu reaeme waru omesimi.

29 Go agaa pagesimi rabu disaipel onaanu Judia su-para piri ame baani onaanu-para eta kabape mone mea pena kone isimi. Nimuna kone sua mone padane padane kaloa gupa raba misimi.

30 Nimumi goa pua Barnabas Sol lapo mone kanaloa lotu ada surube aanu-para mea pisipi.

12

Kone rulae onaanu radaa pi yaenu wala misimi

1 Go rabu aa mudu Herot-me Gote-na ruru medaloma-para kedaa waru mea kasa.

2 Nipumi Jon-na ame Jems rai kutumi tu maomasa.

3 Goa puare Juda aanumi nipu madaa pedo pisimi. Goa pisa-pulu Herot-me Pita page kalabus mapatasa. Goa pisa yapi diri olode raburi bret ma-adaa yis nasape di rabu pisa.

4 Pita adia kalabus ada-para soldia 16-pela nimumi Pita surubisimi. Goa pisimi pare 4-pela surubenaloa 4-pela rado medame surubisimi. Herot-na konere go olode Pasova dia naloa Juda aanu piri-para Pita mea palua kone isa.

5 Go pulalo pisa-pulu Pita kalabus ada-para waru surubisimi. Go rabu Gote-na rurumi Pita raba minalo Gote-para beten waru laasimi.

Ensel-me Pita kalabus ada-para pane mea rapaasa

6 Go ribaa raburi Herot-me Pita ekeraanane koso talo pisa. Goa pua go ribaa rabu Pita nipu soldia aa lapona rikiraana patisa. Nimu hankap adaape laapome adia oda plisman-numi kalabus ada pora gaape-para surubisimi.

7 Ora go rabu Aa Mudu-na ensel epa aasa rabu kalabus ada-para nipuna paa ewo aasa. Ensel-me Pita-na pasaa tua marekaasa. Marekaawa gupa sa: Ne aipapulu ipu. Goa sa rabu hankap su amaa kolataboa lopesa.

8 Ensel-me lalo: Aako lete yamoa aariti maara sa. Pita-me goa pisa rabu ensel-me lalo: Nena mamina maraawa ni rata mea epape.

9 Pita go ensel rata mea pua kalabus ada gimisa pare go ensel-me pisare Pita maaresa. Nipuna konere pa upaa pi kone isa.

10 Pare nipu lapo pua oda polis padane pirina popesipi wala laapo pa pora gaape-para pirina popesipi pare puri pane pora gaape-para pisipi. Go pora gaapere nipu pulaina nipuna pa lobesa. Nipu amaa puare pora-nia pisipi rabu ensel-me Pita aipapulu gimoa pisa.

* **11:25-26:** Barnabas-para Pol laapome Gote-na Epe Agaa lakesipi rabu onaanu lo robaa perekea Yesuna ruru pirismi. Go onaanuna biri Kristen misimi.

11 Go rabu Pita nipuna kone epa lobataboa gupa kone isa. Abiare neme go paede yaere ora neme niminaato. Aa Mudumi nipuna ensel me epenala-pulu go ensel-me Herot-na puri gimanolo epenasa. Goa pea-ga Juda rurumi ni madaa pulalo pamedere mada napalimi sa.

12 Nipumi go kone sua Maria-na ada-para pisa. Go onare Jon-na agi pirisa. Jon-na bi medare Mak. Gore onaa adaapu go ada-para pirua beten lala pirisimi.

13 Go rabu Pita-me amaa-nane pora gaape tinaloa kogono ona Roda-me pora labolalo ipisa.

14 Nipumi Pita-na agaa pagoare robaa-para raana omoa-ga pora gaape nalobisa rabu ru-nane aipapulu wala pisa. Gore Pita ada pora gaape-para epa aaya-ga nimi rekalepa sa.

15 Go nogome nimu gupa lakesa rabu nimumi lalo: Nere maeyata pae simi. Pare nogome lalo: Ora lawade sa. Goa pua onaanumi lalo: Gore Pita-daa dia yapare nipuna ensel yaade simi.

16 Go agaa simi rabu Pita-me awoa kimi pora gaape tua ado adobasa. Goa pua runane piri onaa ipua pora gaape loboa Pita-na ini agaa adesimi-pulu paalame omesimi.

17 Go raburi Pita-me nipuna ki musaawa wa wa loa agaa maloraasa. Goa pua mo kalabus ada-para Aa Mudumi nipu mea repaaria remaa lakesa. Goa pua Pita-me lalo: Nimi Jems-para nipuna amenu-para go remaa laketapape sa. Goa loa ada gimoa wala su rado-para pisa.

18 Gore naare rapaasa raburi Pita napirisa-pulu mo soldia aanumi pogolasaawa agaa adaapu simi.

19 Gore aa mudu Herot-me puri pane agaa lakenaloa asapisimi pare naadasasimi. Goa pua aa mudumi mo surube aanu agaa mulalo ipulupa sa. Nimuna agaa pagoare apo surube aanu pua tu maomatepa lo lakesa. Go rabu Herot Judia su gimoa mo Sisaria su-para pua pirisa.

Herot nipu ini adupisa

20 Gore Herot-me Tair Saidon su lapona piri onaanu-para ratu yawesa. Goa pisa rabu go su lapo piri onaanu nimumi Herot adola pisimi. Nimumi kiritaawa aa Blastus-me nimu raba minalo yaasimi. Go aare nipumi Herot-na adana surube aa pirisa. Goa pisimi rabu Herot piri-para pua niaa epe-rupa piramina pua simi. Herot-na Surube Su rayo madaa nimuna eta misa-pulu go agaa lakesimi.

21 Onaanumi gupa lakesimi-pulu Herot-me agaa pagape di raburi nipuna epe pepena pawa nipuna epe pirape siaa madaa pirua onaanu-para remaa lakesa.

22 Go agaa sa rabu onaanumi lalaawa gupa yaasimi: Go agaare ora Gote-na agaa nona piane ta-ga ora pa aa medana agaadaa dia simi.

23 Goa simi rabu Herot-me Gote-na bi naminasa-pulu ensel medame Herot tu maomasa. Goa pua ora ini omenalo mena kolaimi nipuna yogane waru nisimi.

24 Goa pisa pare Gote-na epe agaa puri paboa su rayona pisa.

25 Barnabas Sol laapome kogono pu kiritua Jerusalem gimoa go aa Jon Mak mea pua Antiok su-para pisimi.

13

Barnabas Sol laapona kogono

1 Antiok su-para piri onaanuna lotu ada-parare Gote-na agaa lakene aanu-para tisaanu page pirisimi. Nimuna biri gupa: Barnabas-para Simeon nipuna bi medare Niger-para Sairini su-para piri aa Lusius-para gavman adaa aa Herot-na ame Manain-para Sol-para nimu rayo lotu ada padane-para pirisimi.

2 Go aanuri oro meda lotu ada-para kiritaawa Gote-para beten loa eta adoaawa pirisimi. Go rabu Holi Spirit-mi nimu-para lalo: Go aa Barnabas Sol laapore neme kogono madaa mapirayo-pulu go aa laapome kogono palipinalo laketapape sa.

3 Goa sa rabu kiritae aanumi eta wala gimo beten medaloma loa nimuna kimi aaluna sua nipu laapo mea penaasimi.

Aposel aanumi Saiprus su-para epe agaa lapedesimi

4 Holi Spirit-mi Barnabas-para Sol laapo mea penaaloa aa lapo no Selusia su pua Saiprus su polalo ipa sip kaboa pisipi. Go Saiprus suri ipa solwara rikiraana aasa.

5 Go Saiprus su opapasipi rabu Salamis adaare-para pirisipi. Go rabu nipu Juda aanuna lotu ada-para pua odobaa-mama pua Gote-na epe agaa lapedepesipi. Mogeasipi rabu Jon Mak-me mo aa laapona kogono raba misa.

6 Nimu go ipa solwara rikiraana i su Saiprus pamua lakesimi rabu Pafos su adaare-para pisimi. Go su-para pisimi rabu nimumi yaina pape aa meda adesimi. Go Juda aanuna biri Bar Jisasre nipumi ni agaa lakene aa pi loa onaanu makirasa.

7 Go yaina pape aare nipu mo ipa solwara rikiraana i su-para gavman-na mudu aa raapu pirisa. Aa muduri nipuna bi Sergius Paulus loa kone makuaae aa simide. Apo aa mudumi Gote-na epe agaa pagenalo Barnabas-para Sol laapo ipulupape lo lakesa.

8 Goa pisa pare yaina pape aame aposel kogono aa laapona kogono maoyaatalo pisa. Go yaina aaraana

biri Bar Jisas yapare adaa agaamere Elimas simide. Nipumi gavman-na aa mudumi Aa Muduna epe agaa robaa-para maodobalialo agaa mabebolaasa.
9 Goa pisa pare Sol-re nipuna bi meda Pol Holi Spirit-na puri nipu waru rulatabesa-pulu nipumi Elimas-na ini agaa waru ad-abaawa lalo:
10 Nere ora Satan-na si yaade. Nere epe kone rayona iaa. Nere makirae aa pirua neme Gote-na ora redepo ne pora maoyaatalo paena.
11 Neme gupa pe-pulu Gote-na kimi ne abia tina. Abia ne ini rubu pi aa pirua naare mada na-adape. Gupa sa rabu Elimas-na ini-para kobere moae nona pi-ane yaeme ini epa rigitisa. Goa pisa-pulu nipumi onaana ki ripinaatalo asapisa.
12 Gore gavman-na aa mudumi go yae adesa rabu nipumi epe agaa madaa kone rulasa. Nipumi Aa Mudu-na epe agaa pago pirisa-pulu nipu ora paala omesa.

Pol Barnabas laapo Pisidia Antiok su lapo-para pisipi

13 Pol nipuna ame raapu ipa sip madaa pua pirua Pafos su gimoa Perga adaare su-para pisimi. Perga adaare-re Pamfilia su robo ru-nane aasa. Goa pisimi pare Jon Mak-me nimu gimoa Jerusalem su-para wala pisa.
14 Nimumi su Pega gimoa puare Antiok suri Pisidia su robo ru-nane pua opapasimi. Goa pua oge oro rabu Juda aanuna lotu ada-para pua pirisimi.
15 Go Juda aanuna lotu ada-para piri aa mudunumi Moses-na rekena agaa dipiaawa Gote-na agaa lakene aana agaa dipiare nimumi Pol-na amenu piri-para agaa meda gupa penaasimi: Amenu, nimimi onaanuna robaa-para puri mapalaape agaa saliare meda lagialepape simi.
16 Goa sa-pulu Pol rekoa ki wakiaawa pagalepa loa sana lalo: Israel onaanu nimimi pagalepape. Gote-na bi minasaaeme ruru rado onaanu nimimi page pagalepape.
17 Gore Israel su-para piri onaanuna Gote-me niaana akuanu mapiraawa nimu Isip su-para yadata pe aanu pirisimi rabu nipumi puri kasa.
18 Goa pua nimu maali 40-pela onaa napiri su-para pamua kedaa mu pirisimi. Go rabu Gote-me nimu pa adabasa.
19 Goa pua Kenan su-para pirisimi rabu Gote-me onaa ruru 7-pela tu bebolasa. Goa pua nipumi nimu go su kanaloa maali adaapu gupa 450 go su-para pirisimi.
20 Goa pua oropere nipumi koso pagape aanu mapiraawa piraama puare agaa lakene aa Samuel pirisa rabu diasa.
21 Goa pua Israel onaanumi aa mudu meda mulalo pisimi rabu Gote-me Sol mapiraasa. Solo-re nipu Kis-na si ora Benjamin-na ruru ru-para pirisa. Nimuna aa mudu maali 40 pirisa.
22 Goa pua Gote-me nipu ratua Devit aa mudu mapiraasa. Go aa madaare Gote-me nipu remaa gupa lakesa: Go aa Jesi-na si Devit-ri nina kone mogeatalo pia-ga nipumi nina kone rayo adoa palia.
23 Gote-me aana oraawa lakesa-pulu aa Devit-na madini sinu Israel onaanu raba minalo lakesa. Goa lakesa-pulu Yesu Devit-na ruru raapu pirisa.
24 Gore Yesu naipisa rabu Jon aba ipua Yesuna pora amege pisa. Goa pua nipumi Israel su-para piri onaanu-para pupitagi ne kone perekea baptais mealepape lo lakesa sa.
25 Jon-na kogono dia talo pisa rabu nipumi onaanu-para lalo: Nimimiri ni aapi kone imi? Niri mo nimina ada paba pimi aa-daa dia-ga pagalepape. Go aare nina masaa-nane epalia pare ni raba mi aa ya-pulu nipuna aariti esepea kege radepetalo palua.
26 Goa loa Sol-me wala lalo: Amenu page Abraham-na madini sinu page ruru rado Gote-na bi minasaaeme onaanu page pagalepape. Gote-na agaa niaa raba minalo nipuna epe agaa niaa re-para epenasa.
27 Go Jerusalem su-para piri onaanumi page nimina aa mudunumi page Yesu ora raba mi aa lo na-adesimi. Go page oro yaalo Kitu Pirape Yapi rabu Gote-na agaa lakene aanuna buk dipinaloa gimoa napagesimi. Goa peme pare Yesu madaa koso lape agaa simi rabu nimumi Gote-na agaa lakene aana agaa ora yaana lo adesimi.
28 Gore nimumi Yesuna wae yaenu page meda na-adesimi pare Pailat-para Yesu tinalo agaa mulalo pisimi.
29 Gore nimumi Yesu madaa buk-para isade agaa rayo kuru kiritisimi. Goa pua nipuna ro repena polopea madaa kilipia aana apedaa-para rogaasimi.
30 Goa pisimi pare ora omape su-para pirisa rabu Gote-me nipu wala marekaasa.
31 Goa pua aba Galili su gimoa Jerusalem su-para nipu raapu pora pamisimide aanumi nipu rana adaapu adesimi. Go adesimide aanumi abia pa pimi Juda onaanu-para agaa laketeme.
32 Niaa go-para epa pimare Gote-na Epe Agaa nimi lagula epa amaa. Go Epe Agaare Gote-me aba niaana akuanu lakesa.
33 Go lakesade agaare niaana akuanumi Si Yesu matmat-para marekaasa-daa madaa pisa. Go madaare Buk Sam madaa agaa gupa isa:
Nere nina si.
Abiare neme kogono gialo sa.
34 Gote-me Yesu nipu matmat-para marekainaloa nipuna yogane mada

naramualia. Go madaare Gote-me buk-para gupa sa: Neme Devit-na epe raba meape puri ora gialua sa.
35 Goa pua Buk Sam-na agaa meda gupa tu isa: Nena oro yaalo epe-rupa pirape aa-na yogane mada naramualia sa.
36 Go Devit pirua Gote-na kogono pua nipu padaneme onaa raba mulalo pisa. Go pua omesa rabu nipuna ro akuanuna matmat amaa rogaawa yogane ramisa.
37 Goa pisa pare Gote-me marekaasade aare nipuna yogane naramisaaya.
38 Goa pea-ga amenu pagalepape. Neme go aa Yesuna bi madaa lagialo. Nipumi onaa-nuna pupitagi nape kone rakepea rubalia.
39 Goa pua onaa rayome nipu madaa kone rulaawa pupitagi ne kone madaa gimalimi. Moses-na rekena agaame go pupitagi ne kone mada namarakepeaasa pare Yesumi ora pisa.
40 Gore waru pagalepape. Abade Gote-na agaa lakene aanumi lakesimi-daa nimi piri-para epalialo sa. Nimumi gupa simi:
41 Nimi ero ne aanuri paalame omoa waru adalepape. Gore nimi abia pimi rabu neme epe kogono pe. Neme go kogono pe pare aa medame go yaena re mea waateare kone mada narulalimi.

42 Barnabas Pol lapome go remaa lakeloa Juda aanuna lotu ada amaa pisipi. Goa pua onaa medalomame lalo: Wala Kitu Pirape Yapi rabu niaa kiritamonaloa go agaa medaloma epa lagialepape simi.
43 Go lotu ada gimoa pisimi Juda onaanu page ruru rado kone rulae onaanu page Barnabas Pol lapo rata mea pisimi. Go rabu aa laapome lalo: Gote-na raba meape kone waru saapirua nipu madaa kone rulaatepape sipi.

44 Goa pua wala Kitu Pirape Yapi di rabu adaare-para piri onaa rayo epa kiritaawa Gote-na epe agaa pagolalo ipisimi.
45 Goa pisimi pare Juda onaanumi go onaa adaapu epa kiritaawa adesimi rabu nimuna robaa-para udipa kone isimi. Goa pua nimumi Pol-na agaa rabuaniaatalo ero agaa lala pirisimi.
46 Goa pisimi pare Pol Barnabas nipu lapomere Gote-na agaa puri paloa gupa lakesipi: Saame nimi Gote-na agaa aba lagiapade pare gimamede. Goa gimamede pare nimimi go agaa gimoa niaa oro yaalo kagaa piraama laama pope kone mada napalima teme-ga adalepa. Abia saa ruru rado meda-para palipa.
47 Aa Mudumi saa agaa mana gupa lagia: Neme nere aa ruru rado madaa ewape paa nona piane mea salua. Goa pea-ga su rayona piri onaanumi epe agaa pagoa kagaa piraama laama paliminalo nina paa nona pi piramina sa.

48 Gore ruru rado piri onaanumi go remaa pagesimi rabu nimu raaname omoa Gote-para epe agaa madaa ora pi simi. Gote-me aba oro yaalo mapiraatalo mada misade onaanumi epe agaa madaa kone rulasimi.
49 Goa pua go su-parare onaa rayome Aa Mudu-na agaa pago kiritisimi.
50 Goa pisa rabu Juda aanumi go adaare-para piri lotu teme aanu-para epe onaanu-para mudu onaa medaloma page wae-rupa marekasimi. Goa pua go onaanumi Pol Barnabas laapo kedaa kaloa pa su meda-nane ratisimi.
51 Goa pisimi pare aposel kogono aa lapome onaanu nimuna wae-rupa pemedaa kone inalo aa kege radepisipi. Goa pua nipu wala Aikoniam su-para pisipi.
52 Goa pua aposel kogono aanuri Holi Spirit-na puriri nimuna robaa-para rulatabesa rabu raaname omesimi.

14

Pol Barnabas lapome epe agaa Aikoniam su-para mogeasipi

1 Goa pua aba mogeasipi-rupa Pol Barnabas lapo Aikoniam su-para Juda aanuna lotu ada-para pua mogesipi. Goa pisa rabu Juda onaa adaapu page ruru rado onaa adaapu page epe agaa madaa kone rulasimi.
2 Goa pisa pare kone narulae Juda onaanumi ruru rado onaanuna kone maoyaasimi rabu ame baaninu madaa wae kone isimi.
3 Goa pisa-pulu Pol Barnabas nipu lapo go su-para yapi adaapu pirisipi. Pirisipi rabu Aa Mudu madaa agaa puri paloa sipi. Go rabu Gote-me ora nipuna raba meape kone madaa agaa lakenalo waasa. Goa pua go aa laapome napiaa kogono page epe rado kogononu page pinalo puri kasa.
4 Goa pisa pare go adaare-para piri onaanuri kone laapo sua rugulalapa pirisimi. Onaa medalomame Juda aanuna pora kuritalo pirisimi pare onaa medalomame aposel kogono aa-na pora kuritalo pirisimi.
5 Go rabu ruru rado onaanu-para Juda aanu-para surube aanu page nimumi aposel kogono aanu madaa wae kone sua aana-me tulalo pisimi.
6 Goa pisa pare aposel kogono aanumi go remaa pagesimi rabu nimu Listra Derbe su lapo adaare-para pogola pisimi. Go adaare lapore Likonia su robo ru-nane aasa. Go su rayona page pogola pisimi.
7 Go su-paranu nimumi Epe Agaa mo-geasimi.

Pol adaare Listra pirisa rabu aana-me tisimi

8 Go adaare Listra-parare pora napami aa meda pirua nipuna aa laapo omapasa.

Agimi madisa rabu aa o ya palae madu isa-
pulu pora mada napamisa.
9 Gore Pol-me agaa lakesa rabu go aame
waru pagesa. Pol-me nipu waru adabaawa
nipuna robaa-para yaina perekene kone
adesa.
10 Goa pisa-pulu nipumi puri paloa lalo:
Waru rekape sa. Goa sa rabu mo aa
aipapulu rekoa pora pamisa.
11 Gore go-para piri onaa adaapumi Pol-
na kogono adoa nimumi adaa agaa Likioni-
ame gupa simi: Sogo yaa-para piri remonu
yaa gimoa none ipua aa nona piane epeme
simi.
12 Goa loa nimumi Banabas-na bi Remo
Sus* bi maasimi. Goa puare Pol-na bi Remo
Hermes maasimi. Gore Pol agaa adaapu ne
aa pirisa-pulu nimuna Hermes remo nona
piane kone isimi.
13 Goa pua Remo Sus-na adaarena pora
gaape-nane aasa. Go remo Aa Mudu ya-
patumi mena gawana maa madaa repena
kaladina ini sua kolo ria ipisimi. Nimumi
kolo ria ipisimi rabu onaa adaapuna kone-
mere mena gawa tua aposel kogono aanu
katema kone isimi.
14 Goa pisa pare Barnabas Pol lapo go
remaa pagesipi rabu nipuna yagaa iri pu-
dia onaanu piri rikiraana aipapulu pua
yaasipi:
15 Go konere akolo imi pae? Saa ora
nimi nona piane pa aa laapo pipa. Saame
Epe Agaa lagula epapa. Nimimi omape
remonu gimoa oro yaalo piri Gote madaa
kone rulalimina. Gote-mere su yaa ipa
page nipuna piri oyae page warisa.
16 Abasadere go pirisimide akuanu
nimuna kone oyaeyae rado isimi rabu
Gote-me nimuna goa ora pa pina kone isa.
17 Goa pisa pare nimimi kone adalim-
inalo epe kogono pu pirisa. Goa pua
nipumi epe maapu oyae waru openalo yai
maepasa. Goa pisa-pulu nimimi eta mada
noa robaa-para epe kone su pirisimi.
18 Go agaa sipi pare onaanumi mena
gawa aposel kogono aa laapo katalo pode
pisimi. Goa pisimi pare nipumi rutu sipi.
19 Goa pisa rabu Antiok Aikoniam su
lapo-para piri Juda onaa medaloma Pol
piri-para ipisimi. Goa pua go Juda aan-
umi onaanu-para aana-me Pol tulalo kone
kasimi. Nimumi Pol tua adaare su amaa
mea yolo rubisimi. Nimumi Pol ora ini
adupiana kone isimi.
20 Goa pisimi pare disaipel onaanumi Pol
piri-para kiritainaloa Pol ora rekoa adaare-
para wala pamisa.
21 Goa pua ekeraa-nanere Pol Barnabas
lapo Derbe su-para pisipi. Pol Barnabas
lapome Derbe su-para Epe Agaa mogesipi
rabu onaa adaapumi Gote-na pora ratisimi.
Goa pua nipu Listra su-para wala puare
wala Aikoniam su-para puare wala Antiok
su-para pisipi.
22 Nipumi kone rulae onaana robaa-para
puri mapalasipi. Agaa mana gupa lakesipi:
Nimiri epe agaa waru suruboa mealepape.
Gote-na Surube Su pope pora madaare
kalai pua kedaa pi yae ria pua adalimina.
23 Goa pua nipumi lotu ada padane
padane laata surube aanu mada mulalore
beten lo eta nano pirisimi. Goa pua nipuna
Gote-na purimi go aanu surubenalo beten
sipi.

Pol Barnabas lapo Antiok Siria su-para wala pisipi

24 Orope nipu laapo Pisidia su robo ru-
nane pua gimoare Pamfilia su-para opa-
pasipi.
25 Goa pua nipumi epe agaa Pega su-
para piri onaanu Gote-na agaa mogeawa
no Atalia su-para pisipi.
26 Sipi muare wala Antiok su-para pisipi.
Go su-parare lotu surube aanumi nipu
lapo Gote-me surubenalo beten laawa pe-
naasimi. Go pula penaasimide kogonore
abi dia sa.
27 Gore Antiok su-para opapasipi rabu
Gote-na ruru onaanu kiritainalo yaasipi.
Goa pua Gote-na kogono madaa agaa lake-
sipi. Gote-me ruru rado piri onaanu-para
epe agaa kone rulainalo pora mea waaloa
remaa lakesipi.
28 Goa pua yapi adaapu mo kone rulae
onaa raapu pirisipi.

15

Onaanu Jerusalem su-para kiritasimi

1 Aa medalomare Judia su gimoa An-
tiok su-para ipua Krais-na onaanu-para
gupa mogeasimi: Moses-na rekena agaa
madaare nimimi yogane rugi nakepealimi-
daare Gote raapu ora mada napitimi.
2 Goa simi rabu Pol Barnabas lapo nimu
raapu ape loa arere pisimi. Goa pisimi-
pulu Pol Barnabas lapo page Antiok su
piri aa medaloma page Jerusalem su-para
polalo pisimi. Goa pua nimumi aposel
kogono aanu-para lotu surube aanu-para
yogane kepene kone madaa agaa mulalo
pisimi.
3 Goa pua Yesuna pora rati onaanumi
nipu mea penaasimi. Goa pua Fonisia
su-para Samaria su-para puare agaa gupa
simi: Adaa ruru rado onaanumi wae kone

* **14:12:** Grik onaame gote adaapu pia kone isimi. Goa pua Pol-para Barnabas laapona agaa waru namua nimumi Pol-re gote Hermes simi. Barnabas-re gote Sus simi. Go remo rayona re go aa lapo-rupa simi.

perekea Gote-na epe agaa robaa-para maodasimi. Goa simi rabu Krais-na onaanumi raana omesimi.

4 Goa pua Jerusalem su-para opapasimi rabu Gote-na ruru-para aposel kogono aanu-para lotu surube aanu-para nimu rayome nimu ki mua ora raana omesimi. Go rabu nimumi nimu-para Gote-na pisade kogono madaa remaa lakesimi.

5 Go rabu Farisi kone rulae aa medalomame rekoa lalo: Gore apo ruru rado aanumi page yogane rugi kado tapape teme. Nimumi Moses-na rekena agaa go-rupa pagaliminalo laketapape simi.

6 Goa simi-pulu aposel kogono aanu-para lotu ada surube aanu raapu kiritaawa apo agaa madaa kone padane sulalo pirisimi.

7 Go agaa loa yolo kiritinaloa Pita-me rekoa lalo: Ame baaninu, Gote-me ni aba mada misa-daa adesimide. Goa pea-ga neme Gote-na epe agaa ruru radonu-para mogeasu. Nimimi pagoa kone rulaliminalo mogeaayo.

8 Gore Gote-me onaa rayona robaa-para adea-ga nipumi ruru rado onaa nagimi yapare Holi Spirit misima-rupa ada ruru rado onaanumi page misimi.

9 Gote-me niaa Juda ruru onaanu mo ruru rado onaanu kone padane sua Holi Spirit gisa. Nimumi kone rulasimi-pulu Gote-me nimuna pupitagi ne kone rakepea rubaasa.

10 Goa pisa-pulu akeane niaame ruru rado-para Moses-na kedaa pi kone mogealima ya? Abare niaa-para akuanu-para go kedaa pi kone mada nariaalima.

11 Dia, niaame Aa Mudu Yesu madaa kone rulaema rabu nipumi nipuna epe raba mi koneme niaana robaa-para paa ginaloa oro yaalo kagaa piraama laama palima. Ada ruru rado nimumi page go kone padane salima.

12 Go agaa lakenaloa onaanumi agaa naabusimi. Dia, pare Barnabas Pol lapome Gote-na puri pane kogono-para kogono radonu-para lakesipi rabu waru pagesimi. Go remaare ruru rado piri onaana su-para pisipi rabu lakesipi.

13 Gore agaa lakenaloa Jems-me lalo: Amenu, nina agaa pagalepape.

14 Gore Gote-me ruru rado onaame nipuna bi pagenalo mapiraasa. Go madaare Simiono-me niaa-para go aba pisade aanuna remaa lagisa.

15 Go madaare Gote-na agaa ne aanumi go pora adoa nimumi buk madaa gupa tu isimi:

16 Aa Mudumi lalo: Oropere ni wala epalua. Goa pua neme Devit-na sinumi kilipini ada-rupa marekalua. Wala marekalua rabu puri katoa sa.

17 Ruru rado rayona onaanumi ni Aa Mudu asapalimi. Go ruru rayore ora nina kone rulae onaanu mapiraalua sa.

18 Aa Mudumi gupa sade agaare ora abade nipuna kogono waatalo go agaa lakesa.

19 Jems-me wala lalo: Nina konere ruru rado piri onaanumi Gote-na agaa robaapara maodabalimiri nimu kone kedaa nakatema.

20 Dia, pare niaame nimu-para agaa meda gupa tua repaaeme. Nimumi remo yawoa kane eta nanalepape tema. Go page ona paake yolape kone gimoa mena yapa maa moropene ariri nanalepape teme. Go page yaapi nanalepape tema.

21 Gore ora abade abia page tisaanumi Moses-na rekena agaa madaa adaare rayopara pirua oro yaalo Kitu Pirape Yapi rabu rekena agaa dipitimi.

Jerusalem su-para kone rulae onaanumi ruru rado onaanu-para pepa tua o taasimi

22 Go rabu aposel kogono aanu-para lotu ada surube aanu-para piri onaa-para go nimu rayome kone padane sua aa medaloma mada mua Antiok su-para penaasimi. Goa pua nimumi Pol Barnabas lapore aa medaloma raapu penaasimi. Goa pua epe aa mudu lapo Judas Sailas lapo page mada mua penaasimi. Judas-na bi medare Barsabas.

23 Mea pisimi rabu pepa tua kasimi:

Niaa aposel kogono aanu page lotu surube aanu page niaame nipi Antiok supara Syria su-para Silisia su-para ruru rado amenu epe-rupa piralepape lo o taatema. Niaame go agaa lo o taatema.

24 Gore niaame remaa meda gupa pagesima. Niaana ruru piri aa medalomame agaa mana loa nimi mareko oyaarimi. Goa pagesimi pare niaame go agaa mana nalakesima.

25 Pare goa simi-pulu niaa kiritaawa agaa laketema aa medaloma mua mea penaatema. Go niaana epe adami aanu Barnabas Pol lapo nimu raapu epalimi.

26 Go aa lapore niaana Aa Mudu Yesuna kogono pisipi rabu iaanumi nimu ora tu maomasimi.

27 Goa pua mea o taarimade aare Juda Sailas lapo penaatema. Go aa lapore niaana agaa mua nimina ini agaa-para pirua go agaa wala lagialimi.

28 Gore Holi Spirit-mi niaa agaa lagisapulu niaame kedaa pi pora medaloma nalagialima. Dia, pare go rekena agaa agu lagialima:

29 Gore remo yawoa kane eta nanalepape. Gore yaapi page nanalepape. Go page mena yaa yapa maa moropene page nanalepape. Go page ona paake

yolape kone nasalepape. Apo rekena agaa maala mogeaatepape. Go wae yaenu-daa gimalimiri ora epe-rupa mada piralimi. Abi patalepape.

30 Go rabu agaa lakene aanu mea penaaloa Antiok su-para pisimi. Go su-para opapasimi rabu kone rulae onaanu makiritawa pepa kasimi.

31 Goa pua mo onaanumi go pepa dipia go remaa madaa raaname omesimi.

32 Juda Sailas lapore ora Gote-na agaa lakene aa ya-pulu Krais-na onaanu-para agaa lala pirisipi. Goa pua nimuna robaa puri mapalainalo agaa lala pirisimi.

33 Goa pua oro meda nimu raapu pirua wala o taasimide onaanu piri wala pulupape simi. Nipu polalo pisipi rabu nimi epe-rupa piru patalepape sipi.

34 Pisipi rabu Sailas nipuna konere pa piralua kone isa.

35 Gore Pol Barnabas lapo Antiok su-para page pirua onaa adaapu raapu Gote-na epe agaa mogeasipi.

Pol Barnabas laapo rugulala pasipi

36 Wala oropere Pol-me Barnabas-para lalo: Gore aba Aa Mudu-na epe agaa lakesipa su rayona wala bana. Goa pua nimu epe-rupa pimi pae adola bana sipi.

37 Goa sa pare Barnabas-mere Jon Mak raapu mea palipa kone isa.

38 Goa sa pare Mak-me Pol Barnabas lapo aba gimoa Pamfilia su-para kogono napula pisa. Goa pisa-pulu Pol-me dia sa.

39 Go rabu ape loa agaame arere pua rugulala pasipi. Goa pua Barnabas-me Mak mua wala Saiprus su-para sipi madaa pirua pisipi.

40 Go rabu Pol-re Sailas raapu pisipi. Go rabu Krais-na onaanumi Gote-me nipu raba minalo lakesimi.

41 Goa pua Pol-me Siria Silisia su lapo pamua kone rulae onaanuna robaa-para puri mapalaasa.

16

Timoti page Pol Sailas lapo raapu pora pamisimi

1 Pol nipu Derbe su-para adola pua sana wala Listra su-para pamisa. Go su-parare nipumi disaipel aa Timoti adesa. Go Timoti-na kone rulae agiri Juda ona yapare nipuna aaraare Grik su-para pirisa.

2 Go Listra Aikoniam su lapone piri Krais-na onaanumi Timoti-ri epe agaa simi.

3 Goa pua Pol-re Timoti nipu raapu palipa kone sua Pol-me Timoti-na yogane rugi kado sa. Go konere nipu laapo pora pamualipide su-parare mo Juda aanumi Timoti-na aaraare Grik aa remaa pagalimilo yogane kado sa.

4 Go adaarenu-para pamisipi rabu abade so Jerusalem su-para piri aposel kogono aanu lotu ada surube aanu nimumi aba simide remaa lakesipi. Nipumi kone rulae onaanu-para go rekena agaana pora ratalepape lo lakesipi.

5 Goa sipi raburi Gote-na ruru onaanumi Gote-na agaa robaa-para waru mapiramama pisimi. Go rabu nimu raapu onaa adaapu ralaa-mama pisimi.

Troas su pirisa rabu Pol-me upaa-rupa pua aa meda adesa

6 Gore nimu Frigia Galesia su lapo-para pamua Gote-na epe agaa mogeasimi. Gopara sone Esia su-para epe agaa laketa pisipi rabu Holi Spirit-mi go su-para napulupape loa dia sa.

7 Goa pua nipu Misia su robo ru-nane pisipi rabu nipuna konere Bitinia su-para polalo pisipi. Goa pisa pare Yesuna Holi Spirit-mi wala rekena isa.

8 Goa pisa rabu nipu Misia su gimoa Troas adaare-para pua pirisipi.

9 Go su-parare ribaa Pol-me Masedonia su-para piri aa upaame adesa. Go aame rekoa Pol-para puri paloa gupa sa: Niaana Masedonia su-para ipua neme niaa raba mea sa.

10 Gore Pol-me go upaa pinaloa niaa aipapulu Masedonia su polalo pisima. Niri Luk page pisu. Niaana konere Gote-me niaa mo Masedonia su-para piri onaanu epe agaa laketa pomonalo lakesa.

Ona Lidia-me kone perekesa

11 Goa pea-ga niaa ipa sip madaa pirua mo Troas su gimoa pua Samotres su redepo ne pora madaa pua opapasima. Gore ekeraa-nane Neapolis su-para pisima.

12 Go ipa repaa-para isa su gimoare go suna ru-nane puare Filipai su-para pua opapasima. Go Filipai suri Masedonia suna ru-para aasa. Go Filipai su-parare abade Rom su onaa epa pirisimi. Gore niaa yapi medaloma go su-para pirisima.

13 Goa pua niaame Juda aanuna beten lape su meda apo popea ipa repaa-para aaya kone isima. Goa pisa-pulu Kitu Pirape Yapi diri go su adaarena popea ipa repaapara pua pirisima. Go rabu niaame kiritasimide onaanu epe agaa lakesima.

14 Go kiritasimi ona medana biri Lidia nipu pirisa. Go onare Taiataira su-para pirua nipumi dolo ini nona piane maminanu sua bisnis kogono pisa. Go onare aba nipumi Gote madaa kone rulasa. Goa pua Pol-me agaa sa rabu agaa pagenalo Aa Mudumi nipuna kone malobasa.

15 Go rabu nipu-para nipuna ada-para piri onaanu page baptais misimi. Goa pua nipumi niaa-para lalo: Nimi ake kone imi pae? Neme Gote madaa kone rulaayo

kone salimiri nina ada-para epa piralepa. Nipumi go agaa puri pane sa-pulu nipuna agaa pagesima.

Pol-para Sailas lapo Filipai su-para kalabus ada mapataasimi

16 Oro meda niaa beten lape su-para pisima rabu kogono madaa adini nogo pora-nia madaasima. Go nogore nipuna masaana wae remo pirisa-pulu go nogome orope epaliade kone agaame pa lakesa. Go orope epaliade agaa lakesa rabu nipuna kogonona aaraanumi ode mone yoto adaapu misimi.

17 Go nogome Pol niaa raapu rata mea ipua gupa yaasa: Go aanuri so yaa madaa Gote-na kogono pi aanu. Nimumi oro yaalo kagaa pirape pora mea waateme.

18 Go nogome oro yaalo nimu yasaadaa niaa gupa rata mea pua yaasa rabu Pol-na pumi adaniaasa rabu nipu pereke tua nogona remo-para goa lakesa: Neme Yesu Krais-na bi madaa lalo: Go nogona masaana abia rakepeape. Goa sa rabu remome go nogo gimoa aipapulu rakepea pogola pisa.

19 Gore nogona aaraanumi nimuna mone yoto mi yaade kone sua Pol Sailas lapo opeme adibasimi. Nimumi adibasimi rabu maket amaa ae aa mudunu piri-para mea pisimi.

20 Go-parare Rom su gavman-na aa mudunu piri mea pua lalo: Go aanuri Juda yaade. Nimuri niaana adaare mabebolaaeme.

21 Nipumi niaa Rom su-para piri aanupara pora rado mogetepe pare go agaa madaa rekena suaaya-pulu mada namogealima.

22 Goa simi rabu onaa adaapumi page Pol Sailas laapo-para wae agaa simi. Goa pua aa mudunumi Pol Sailas lapona mamina kola mua repena unimi kudu tamina simi.

23 Gore aipuyame kudu tabebe pua kalabus ada-para mea mapataasimi. Go rabu karapusa ada surube aa-para waru surubape simi.

24 Go kalabus ada surube aa go agaa mana pagoare mo aare kedaa pi repename aa rikiraana mea rogaasa.

25 Goa pisa pare ribaa ruma rumanere Pol Sailas lapome Gote-para beten loa yaasa lala pirisipi. Go raburi nimuna mo kalabus yagonumi pago pirisimi.

26 Goa pisa pare ora puri pane sumininimi kalabus adana daa rayo rasa pabebe pisa. Goa pua pora gaape aipapulu lobapaawa mo aanu adini ope sen page esepe pasa.

27 Gore mo kalabus ada surube aa rekoa mo kalabus ada pora gaape rayo lobapa isare adesa. Nipumi kalabus aanu amaa pogola pu paayabeme kone sua rai napi mua nipuna maa kepetalo pisa.

28 Goa pisa pare Pol-me yaaloa gupa lakesa: Nena bipa ne natape. Niaa rayo pa pima.

29 Go rabu mo surube aame lam mea ipulupa sa. Nipumi muare Pol Sailas piri-para aipapulu puare paalame omoa nipuna kibu re-para lopesa.

30 Goa pua nipumi nimu amaa-nane mea pua lalo: Adaa aa laapoya, Gote-me ni raba minalo neme ake palua ya?

31 Nipumi goa sipi: Neme Aa Mudu Yesu madaa kone rulape. Goa paliri Gote-me ne raba mua ne-para nena nogo naakinu page oro yaalo piralimi sipi.

32 Go rabu nipu laapome Gote-na epe agaa mo aa-para nipuna ada piri onaanupara page mogeasipi.

33 Go rabu ora go ribaa agu mo aa lapo mua nipuna rere radepeasa. Goa puare nimu-repaa baptais misimi.

34 Goa pua kalabus ada surube aame Pol Sailas laapo nipuna ada-para mea pua eta kasa. Go rabu go aa-para nimu-repaapara Gote-na agaa robaa-para mea misimi-pulu raaname omesimi.

35 Gore yapi lapaasa rabu Rom aa mudunumi plisman-na aa mudunu-para agaa gupa o taasimi: Apo aa lapo mea repaape lo lakesimi.

36 Go agaa pagesa rabu kalabus ada surube aame Pol-para lalo: Bosboi aanumi ne Sailas lapo abia pulupape lo lagiame-pulu pawa pulupa sa.

37 Goa sa pare Pol-me plisman-na aa mudunu-para lalo: Nimimi sa waea meda papa-daa adame pae? Nimimi onaanuna ini agaana aipuyame saa tamede. Goa puare saa kalabus ada-para mapatarimi. Abiare go kone madaa wala kudiri pi kone sua saa repaalimi ya? Dia, saana adaare Rom su ya-pulu mo surube aa nimuna gopara ipua saa repaalimina sa.

38 Gore plisman-numi Pol-na agaa Rom su gavman aanu lakesimi. Gore gavman aanumi Pol Sailas nipuna adaare Rom su pagesimi rabu paalame omesimi.

39 Nimu paalame omoa pua lalo: Niaa odome omalema. Go rabu nimu amaa lamua ipua lalo: Abia go adaare gimalepape simi.

40 Go rabu Pol Sailas lapo kalabus ada gimoa mo Litiana ada adola pisipi. Goa pua nipumi Krais-na onaanu adoa epe agaame nimuna pu robaa puri mapalaatalo agaa lakeloa pisipi.

17

Tesalonaika su-para pirisimi rabu

1 Pol Sailas laapo Amfipolis su-para pamua puare wala Apolonia su-para pua gimoare Tesalonaika su-para pisipi. Go suparare Juda onaanuna lotu ada meda aasa.
2 Gore Pol-me nipuna pi-rupa mo lotu ada-para pisa. Goa pua Kitu Pirape Yapi repome nipumi Juda aanu raapu Gote-na buk madaa i agaa lala pirisimi. Go rabu Pol-me Juda aanu raapu agaame arere pisimi.
3 Goa pua agaa lakesa rabu Gote-na buk madaa dipia lakesa. Pol-me gupa sa: Go Yesu nipu ora Gote-na Mea Repae Aa Krais yaade. Nipumi onaanuna kedaa rua matmat-para nipu wala rekesa-daa go agaa lagialo sa.
4 Goa pua onaanu medaloma kone rulaawa Pol Sailas raapu pirisimi. Goa pua kone rulae Grik onaa adaapu page ona mudu medaloma page Pol-para Sailas laapo rata mea pisimi.
5 Goa pisa pare Juda aanumi wae udipa kone sua pa piri riabo aanu medaloma yaaloa onaa adaapu makiritisimi. Goa pua adaare-para piri onaa rayome mapogolasaawa Jeson-na ada kutapu mawabaasimi. Gore nimumi Pol Sailas lapo asapua mo kiritae onaanu lamu katalo pisimi.
6 Gore asapua napirisipi rabu Jeson-para kone rulae amenu medaloma-para adia gavman-na surube aa piri mea pisimi. Nimumi goa puare puri paloa gupa yaasimi: Go aanuri mo su rayona waeanu adaapu pamu peme rabu onaanu wae-rupa mapogolasata pepe. Abiare niaana adaarepara page epa pepe simi.
7 Go Jeson-me nimu eta kalo wamo puaaya. Nimumi nabawan gavman aa muduna rekena agaa rasitimi. Nimuna aa mudu rado meda pia nipuna biri Yesu teme.
8 Go agaa loare onaa rayome page gavman aa mudunu page go agaa pagoare nimu ora pogolasaasimi.
9 Go rabu surube aanumi Jeson-para go aa lapo-para koso kabalepa simi. Goa pua nimumi mea repaasimi.

Beria su-para pirisimi rabu

10 Gore ribaa sade raburi amenumi Pol Sailas lapo aipapulu mo Beria su-para penaasimi. Nipu go su-para opapaaware Juda aanuna lotu ada-para pisipi.
11 Mo Beria su-para piri Juda onaanumi nimuna robaa-para epe kone sua mo Tesalonaika su-para piri onaanu-rupa naparisimi. Go Beria su-para piri Juda onaanumi epe agaa pagesimi rabu raana waru omoa pago pirisimi. Goa pua oro yaalo Gote-na buk-para onaanumi waru dipia lakelo pirisimi. Gore mo aa lapona agaa ora yaana pae dia yana pame adolalo kone sua buk dipisimi.
12 Goa pisimi-pulu onaa adaapumi epe agaa madaa kone rulasimi. Goa pua Grik mudu onanu page Grik aanu page epe agaa madaa kone rulasimi.
13 Goa pisa pare Tesalonaika su-para piri Juda aanumi Pol epe agaa Beria su-para mogeaata epealo pagesimi. Pagesimi rabu nimu Beria su-para piri onaa maoyaatalo ipisimi.
14 Go raburi Krais-na amenumi Pol aipapulu no nabisi su-para mea penaasimi. Goa pisa pare Sailas Timoti lapo mo Beria su-para pa pirisipi.
15 Go rabu Pol lamua pisimide aanu Pol raapu pua Atens su-para pua opapasimi. Goa pua mo aanu Beria su-para wala pua Pol-me Sailas Timoti lapo ni piri aipapulu ipulupape lo o taasa.

Pol Atens su-para pirisa rabu

16 Pol-me Sailas Timoti lapo Atens supara pa ado pirisa. Go raburi Pol-me go adaare-para piri onaanuna ribu robake wae remona aapa adesa-pulu nipuna pu robaa o sa.
17 Goa puare nipumi Juda aanuna lotu ada-para piri onaanu-para ruru rado Gotena bi minasaaeme onaanu raapu yada loro pirisimi. Goa pua nipumi maket su-para pirua pora pamualae onaanu page agaa lakesa.
18 Gore Pol-me Yesu-para nipuna wala marekaape di madaa agaa lakesa. Goa lakesa-pulu mo Epikurius aanu-para Stoik agaa maalape aanu page Pol-para ero agaa gupa simi: Go aare nipu agaa loboa agaa ne aa ya-pulu ake tea ya? Medalomame gupa simi: Go aa-na agaare pa su rado-para piri onaanuna yaa-para piri yakinu madaa tapaaya simi. Gore Pol-me Yesu matmatpara rekesa-para pa yakinu-para agaa laladaa kone gupa misimi.
19 Goa pisa-pulu nimumi Pol kaunsil piri mea pua rudu Areopagus madaa kiritasimi. Nimumi mea pua gupa simi: Neme aba pamu laede kagaa agaa pagamona ia simi.
20 Nena agaa medalomare ora rado piane agaa ya-pulu go agaana re-re ora waru pagamona simi.
21 Go Atens su-para piri onaanumi page go su adolalo pora kimisu onaanumi page oro yaalo pirua kagaa agaa madaa yada robesimi-pulu Pol-para mo remaa laasimi.
22 Go rabu Pol nipu mo rudu Areopagus madaa pirua kaunsil aanuna rikiraana rekoa gupa lakesa: Atens aanu, nimiri neme adawade rabu nimimi lotu laperupana kone waru ratalepape.

23 Ni go nimina adaare pora-nia pamua
nimina bi minasaame yaenu waru ade.
Goa pua neme aana reke meda ade. Go
reke madaa agaa gupa tu isa: Go aana
rekere pa na-ade yaa-para piri yakina
yaade. Abiare neme go na-ademe yaki
madaa agaa lagiano pagalepape sa.
24 Gore Gote-me su amaa i yaenu-para su
raapu warisa. Go Gote-re su yaa lapona
Aa Mudu ya-pulu onaanumi warini adanu-
para napia.
25 Goa pua go yaki goe-me aanu warini
yae madaa kone naia. Gore nipumi onaanu
rayo kone wasupa gu komo page oyaeyae
rayo gupa guaaya.
26 Gote-me niaana akua padane waria
rayo go akuame madiasa. Nipumi onaa
su rayo-para mapiraawa nimuna pirape su
robo kalo nimuna omape di kalo pisa.
27 Go onaanumi Gote asapua nipu adal-
iminalo goa pisa. Goa pisa pare Gote niaa
raapu re-para pia.
28 Gore nimina pepa tape aame gupa tisa:
Niaa Gote raapu pima. Nipuna purina piru-
aema. Go nimina kone makuaae aanumi
page pepa madaa gupa tisimi: Niaa page
ora nipuna si yaade simi.
29 Niaa Gote-na si pima-pulu nipuna kone
wasupare epe abu pi aana-me page epe
aana silva-para pa aana-me warini yae-
para go piane napia-daa kone samina.
30 Abadere onaa nimu kone waru nasu
ribaa-para pirisimi rabu Gote-me waru na-
adabasa. Goa pisa pare abiare nipumi su
rayona piri onaanumi wae kone perekeam-
inalo agaa mana laguaaya.
31 Go madaare nipumi su rayona on-
aanuna koso lape agaa pagolalo di meda
aba mada misa. Go epaliade yapi di rabu
nipuna mapiraae aame redepo ne kone sua
yoto rumaalia. Nipumi go aa marekaasa-
ga apo epaliade yapi di madaa agaa pagoa
kone rula piramina.
32 Gore Pol-me go onaa piri-para wala
marekaasade remaa lakesa rabu onaa
medalomame ero agaa-daa loa giri laasimi.
Pare medalomame gupa lakesimi: Gore
nena go remaa wala pagamona simi.
33 Go raburi Pol-me nimu kiritae-para
gimoa pisa.
34 Goa pua onaa medalomame Pol
raapu pirua epe agaa pago kone rulasimi.
Nimuna rikiraanare rudu Areopagus
madaa kaunsil piri aa Dionisius-mi kone
rulasa. Go ona Damaris-para medalomanu
nimumi page kone rulasimi.

18

Pol Korin su-para pirisa

1 Goa pisa raburi orope Pol-me Atens su
gimoa Korin su-para pisa.
2 Go su-parare nipumi Juda medana biri
Akwila adesa. Nipuna agi madini suri
Pontus yapare oge-daa abade Itali su gimoa
nipuna ore Prisila raapu Rom su-para ipisa.
Gore gavman aa mudu Klodius-mi Juda
onaanu rayo Rom su gimalepape lo lakesa-
pulu Akwila Prisila lapo Rom su gimoa
ipisipi. Go rabu Pol-me nipu adola pisa.
3 Pol nimuna kogono pisimi-pulu nimu
raapu pirua mamina rabulape kogono pu
kiritua mone yoto misimi.
4 Goa pua oro yaalo Kitu Pirape Yapi
rabu Pol nipu Juda onaanuna lotu ada-
para pirua nimu raapu agaa lala pirisimi.
Nipumi mo Juda onaanu-para Grik onaa
nu-para nimumi Gote-na bi minasaa mi-
nalo agaa lakesa.
5 Go Sailas Timoti lapo Masedonia su
gimoa ipisipi rabu Pol-me onaanu-para epe
agaa oro yaalo lakelo pirisa. Nipumi Juda
onaanu-para Yesuri ora Gote-na Mea Repae
Aa yaade lo lakesa.
6 Goa pisa pare Juda aanumi mo agaa
rasua nipu-para ero agaa simi. Go raburi
Pol-me nipuna mamina-na amulu radepea
lalo: Nimina amulu go adalepa. Gore abia
neme nimi gimoa ruru radonu laketa palua
pare aba lagiaade lo nimi kone masaalua
sa.
7 Goa loa Pol-me gimoa aa Titius Jastus-na
ada-para pua pirisa. Go aare ruru rado piri
aa yapare Gote-na bi minasaae aa yaade.
Nipuna adaare Juda aanuna lotu ada resi-
para aasa.
8 Go rabu go Juda aanuna lotu adana aa
mudu Krispus-para nipuri paa nimumi Aa
Mudu Yesu madaa kone rulasimi. Goa pua
Korin su-para piri onaa adaapumi epe agaa
pagoa kone rulaawa baptais misimi.
9 Goa pua oro meda ribaare Pol-me upaa
palaina Aa Mudumi nipu-para lalo: Neme
paala naomape pare agaa waru lakelape.
10 Niri ne raapu padane-para pipa. Goa
pea-pulu pa aa medame ne mada natalia.
Dia-ga go adaare-parare nina onaa adaapu
pimi.
11 Goa pisa-pulu Pol nipu Korin su-para
pirinare maali padane patua akua oraapu
popesa. Go raburi nipumi nimu Gote-na
epe agaa moge riasa.
12 Gore orope Galio nipu Akaia suna
namba wan gavman surubalalo pirisa. Go
rabu Juda aanu kiritaawa Pol adia koso
laata mea polalo gupa simi:
13 Go aamere onaanuna kone mabebo-
laawa Gote-na bi minasaa agaa lo mo-
geaaya. Go rabu niaana rekena agaa ra-
sisimi.
14 Gore Pol-me agaa laketalo pisa pare
Galio-me Juda onaanu-para lalo: Go aa
pupitagi noa wae yae piare neme pawa
pirua pagaluame pi.

15 Pare nimina yadanuna binu rekena
agaanu teme-ga nimina koso tapape. Neme
koso go-rupa napagalua.
16 Goa sa rabu nipumi nimu amaa mea
ratu tisa.
17 Goa pisa rabu onaa medalomame lotu
adana aa mudu Sosoteni mea ripinua koso
pagape ada re-para mea pua tisimi. Go
tisimi pare Galio-me tinawa kone isa.

Pol Antiok su-para wala pisa

18 Goa pua Pol Krais-na onaanu raapu
yapi medaloma go Korin su-para pirisa.
Goa pua walare nipumi Prisila Akwila
laapo mua go su gimoa ipa sip madaa pirua
Siria su-para pisimi. Gore Pol mo Senkria
su-para pirisa rabu Gote-para kepele napi
agaa sa-pulu aalu iri napudisa. Orope
nipuna kogono dia sa rabu aalu iri wala
pudisa.
19 Gore nimu Efesus su-para opapasimi
raburi Pol Juda aanuna lotu ada-para pua
nimu raapu agaame arere pisa.
20 Goa pua Juda aanumi Pol-para niaa
raapu yapi medaloma piramina simi pare
Pol-me mada dia sa.
21 Goa pua nimu-para abi patalepape
lakeloa lalo: Gote-me e tea-daare wala
epalua. Goa pua nipumi ipa sip madaa
pirua Efesus su gimoa pisa.
22 Pol sipi madaa pirua Sisaria su-para
pua sana wala Jerusalem su-para piri kone
rulae onaanu epe-rupa piralepa lo lakesa.
Goa loa ogesi pirua Antiok su-para pisa.
23 Antiok su-para ogesi piruare gimoa
Galesia Frigia su lapona oge adaarenu-para
pua kone rulae onaanuna robaa-para puri
mapalaawa pamisa.

Apolos nipumi Efesus Korin su laapo-para epe agaa mogeasa

24 Go Juda aa meda nipuna bi Apolos-re
nipu madini su Aleksandria-para pirisa. Go
aa Efesus su-para epa pirisa. Nipu agaa
waru ne aa pirua Gote-na buk i agaa rayo
dipia niminaasa.
25 Onaanumi nipu abade Aa Mudu-na
pora madaa mogeasimi. Nipumi Yesuna
agaa lakesa rabu puri paboa ora waru epe-
rupa lakesa. Goa pisa pare nipuri Jon-na
baptais misa padane aba makuaasa.
26 Gore nipumi Juda aanuna lotu ada-
para pua puri paloa lakesa. Go rabu Prisila
Akwila laapome nipuna agaa pagoare
nipuna ada mea pua Gote-na disaipel agaa
maredepo yasipi.
27 Goa pua oropere Apolos nipu Grik su
Akaia-para polalo pisa. Go rabu Efesus su-
para piri Krais-na onaanumi Grik su-para
piri Kristen onaa-para pepa tua o taasimi.
Go pepa madaare go aa Apolos raba mu ki
waru mealepa lo o taasimi. Apolos Grik
su-para ipisa rabu Gote-na epe raba meape
kone niminaawa kone rulae onaanu-para
puri waru kasa.
28 Go Juda aanu maket-para ipisimi rabu
Apolos-me onaanuna ini agaana arere
waru pisa. Goa pisa rabu nipumi Yesu ora
Gote-na Mea Repae Aa waatalo Gote-na buk
dipisa. Go rabu Juda aanumi agaa waru na-
abusimi.

19

Pol-me Efesus su-para epe agaa lapede-pesa

1 Apolos Korin su-para pirisa rabu Pol
nipu mo adaa su robo ru-nane pua pa-
muare Efesus su-para opapasa. Go su-
parare nipumi kone rulae onaa medaloma
adesa.
2 Adesa rabu agaa gupa misa: Abadere
epe agaa madaa kone rulasimi rabu Holi
Spirit page misimi ya? Nimumi agaa gupa
abusimi: Dia, Holi Spirit piare niaa na-
pagema.
3 Go rabu Pol-me lalo: Gore nimina
baptais-ri ake piane misimi ya? Nimumi
lalo: Jon-na baptais misima simi.
4 Gore Pol-me lalo: Jon-na baptais-ri on-
aanumi pupitagi ne kone pereketalo mis-
imi. Goa pea pare Jon-me Israel onaanu
baptais kalalaina agaa gupa lakesa: Nina
masaa-nane epaliade aa Yesu madaa kone
rulaatepape lo lakesa.
5 Mo Efesus piri aanumi Pol-na agaa
pagoare nimumi Aa Mudu Yesuna bi
madaa baptais measimi.
6 Goa pua Pol-me nimuna aalu madaa ki
inaloa Holi Spirit nimuna robaa-para ipisa.
Go rabu nimumi adaa agaa rado rado loa
simina Gote-na agaa ne aa-rupa pisimi.
7 Go-rupa simide aanuri 12-pela pirisimi.
8 Gore Pol nipumi Juda aanuna lotu ada-
para Gote-na epe agaa mogeala pirinare
akua repo popesa. Nipumi Juda raapu
agaa puri pane lo pirua Gote-na Surube Su
madaa laketalo pirisa.
9 Goa pisa pare onaa medaloma nimuna
pu-para rero pisa-daa kone narulasimi. Go
rabu nimumi onaa rayona ini agaana Aa
Mudu-na agaa madaa wae ero agaa simi.
Goa simi-pulu Pol-me aposel kogono aanu
mua nimu gimoa pisimi. Goa pua oro yaalo
nipu Krais-na onaa raapu pirua Tiranus-na
skul ada-para agaa lo pirisimi.
10 Gore nipumi maali laapome epe agaa
lakelala pirina Esia su-para piri onaa ray-
ome Aa Mudu-na epe agaa pagesimi. Goa
pua Juda onaanu page ruru rado piri Grik
onaanu page epe agaa pagesimi.

Sipana sinuna remaa

11 Go rabu Gote-me Pol napiaa kogono
pinalo raba misa.

12 Goa pisa rabu onaanumi Pol-na hankisip-para kogono pi mamina-nu yaina ome onaanu mea kasimi-daare nimuna yaina pereke nimuna remonu rakepea pisimi.
13 Goa pisa pare kimisu su-para piri Juda aanu medaloma mone yoto pe yaenu mulalo onaanuna wae remo raakepesimi. Gupa raakepetalore Aa Mudu Yesuna bimi pisimi. Nimumi gupa lakesimi: Go aa Pol-me Yesuna bimi rakepeade-rupa go bina lamina simi.
14 Gore Gote-na miru irae aa mudu Skeva-na si 7-pela nimumi remo raakepetalo gupa pisimi.
15 Go aa-na sinumi apo agaa teme rabu wae remome nimu-para lalo: Yesuri niaa adema Pol page niaa adema pare nimiri aapi ya?
16 Go rabu mo wae remo pabo piri aame mo si 7-pelana rikiraana epa pogosa. Goa pua mo aa tulalo pua ora waru tisa-pulu nimuna yogane maoyasa. Go rabu nimuna mamina page rayo ririnaaloa amaa pogola pisimi.
17 Goa pisa rabu Efesus su-para piri Juda onaa page ruru rado onaa page nimumi go remaa pagesimi. Goa pua nimumi paalame omoa Aa Mudu Yesuna bi waru minasaasimi.
18 Go rabu kone rulae onaa adaapu ipua nimuna abade kudiri pi waeanu lapedepesimi.
19 Goa pua medalomare Rom maalu pi onaanu epa pirisimi. Go rabu nimuna waea pi buk mea kiritaawa onaanuna ini agaana repena sulaa-para irisimi. Go buk-na yoto mone dipiare gupa 600,000 kina-me kabesimi.
20 Go-rupare Aa Mudu-na epe agaa puri paloa pisa-pulu onaa adaapumi page pagoa adesimi.

Efesus su-para piri onaanumi yada marekaasimi

21 Goa pua orope Pol Jerusalem su-para polalore nipumi mo Masedonia Akaia su lapo aba adola pisa. Nipumi kone gupa isa: Go-para aba adola puare orope Rom su page adola palua kone isa.
22 Go rabu nipu Esia su-para pirua nipuna kogono aa laapo Timoti Erastus lapo Masedonia su-para mea repaasa.
23 Gore Pol-me Yesuna pora madaa agaa mogeasa-pulu onaa adaapumi rui loa wae-rupa pogolasaasimi.
24 Go remaana re gupa isa. Go epe aana silva warini aa meda Dimitirius pirua mo onaanu wae-rupa marekaasa. Go aamere epe aana meda silva-me remo ona Artemis-na oge remo Aapa nona piane yae wari bisnis kogono pisa. Goa pua nipumi go yae wariape aa adaapu yoto mone minalo kogono kasa.
25 Gore Pol pirisa rabu apo surube aame aana-me oyae silva warini kogono aanu yago page makiritasa. Go rabu nipumi lalo: Pagalepa. Niaana aana silva kogono go bisnis epe yoto memade simi.
26 Goa pea pare nimimi Pol-na agaa pagoa niminaaeme pae? Go aa Pol-me onaa remo mada mawaritimi loa niaana warini gote-daa dia tea. Go tea-pulu go Efesus su-para piri onaa adaapumi page Esia su robo ru-nane piri onaa adaapumi page Pol-na agaa pagoa niaana oyae nakabalimi simi.
27 Go kone agaa lapo o ta-ga niaana bisnis kogono maoyaalia. Go page ona remo Atemis-na ada mabebolaawa go remona puri madia yalia. Go remore Esia su-para piri onaanumi page su rayona piri onaanumi page Artemis-na bi minasaaeme-ga ake palima ya?
28 Nimumi go agaa pagoare nimuna robaa-para ora wae kone sua wae-rupa pogolasaawa gupa simi: Niaana remo Artemis-ri nipu Efesus su-parare ora mudu yaade.
29 Goa simi rabu go su-para piri onaa rayome rui loasimi. Go rui agaa ne onaanumi Pol Masedonia su pirua raba mi aa laapo Gaius Aristarkus lapo adia ria pua mo kiritae ada-para aipapulu pisimi.
30 Go rabu Pol-na konere onaa rikiraana polalo pisa pare Krais-na onaanumi nipu ripinaasimi.
31 Go page Esia gavman-na aa mudu medaloma Pol-na adami aanu nimumi pepa tua Pol piri-para repaawa gupa simi: Ne talimi-ga no kirita ada-para napope lo o taasimi.
32 Go rabu kiritae ada-para piri onaanumi ora rui loasimi. Goa pua nimuna kone agaa lapore rado rado pupa yabesimi. Goa pisa pare onaa adaapumi epa kiritasimi pare akea pulalo epa kiritasimi palo naniminaasimi.
33 Go rabu Juda aanumi aa meda Aleksandria onaanuna rikiraana maasimi. Go rabu Aleksandria-me ki musaawa mo onaanuna agaa gimenalo pisa.
34 Goa pisa pare mo onaanumi nipu Juda aa-rupa adoare rayome agaa padaneme yaaloa gupa simi: Remo Artemis-ri niaa Efesus su-para piri onaanuna remo mudu yaade. Goa lalaina naare ini laapo popesa.
35 Orope mo Efesus su adaarena kuskusmi onaanu epe-rupa mapiraasa. Go rabu nipumi lalo: Efesus onaa pagalepa. Su rayona piri onaanumi go Efesus su adaare-para niaa remo Artemis-na ada surubema lo namakuaaeme. Go page nipuna piksa

nona piane aana yaa-para i epa lopenaloa surubema-daa onaa rayome pageme sa.
36 Go agaa madaare pa aa medame mada narasalimi-ga nimi rayo pawa piralepa. Gore orope odo omape pora gimalepape sa.
37 Go nimimi abade go aanu mea epame pare niaana remo ada-para i yaenu meda napaake nemede. Go page niaana remo ona Artemis-para ero agaa natemede.
38 Go Demitrius-para nipuna yago kogono aanu-para nimumi go aanu aditalo agaa teme-daare go koso lape di lamina. Gore koso pagape aa page pia.
39 Goa pea pare nimimi pa yae medaloma madaa teme-daare nimina kiritae di rabu tapape.
40 Go abiare yada pode marekaarimidega niaa mapataatalo koso lape agaa mada teme yapae? Gore niaa wae-rupa pogolasae kone madaa ora agaa mada natema. Goa pea-ga koso lape agaa temere ake lano ya?
41 Gore kuskus-mi goa loa go kiritae onaanu-para pulupa.

20

Pol-me Masedonia Grik su lapona wala pamisa

1 Mo nimuna agaa loraasimi rabu Pol-me disaipel onaa makiritasa. Go rabu nimina robaa-para puri mapalainalo agaa lakeloa patalepape sa. Go rabu Masedonia su-para polalo pisa.
2 Gore nipu oge su-para epe agaa lakelamama pisa rabu onaanuna robaa-para puri mapabasa. Goa pua walare Grik su-para pisa.
3 Go su-parare akua repome pirisa. Goa pua orope nipu Siria su-para polalore sipi mula pisa. Goa pisa pare Juda aanumi nipu tulalo yada robesimi-pulu Pol-me Masedonia su-para wala pono kone isa.
4 Go raburi Beria piri aa meda Sopata nipu Pirus-na si pirua nipu Pol raapu pisa. Aa medaloma Pol raapu pisimi aanu go rupa: Tesalonaika su-para piri aa Aristarkus Sekundus lapo page Derbe su-para piri aa Gaius page Timoti page Esia su-para piri aa Tikikus Trofimas lapo page nimu rayo Pol raapu pisimi.
5 Go aanu aba puare niaa Troas su-para pua ado pirisimi.
6 Gore olode medana biri Bret Namaadaa Yape go yapi dia naloa niaa Filipai su gimoa sipi madaa pirua yapi supu pisima. Goa puare Troas su-para niaame apo aanu nimu madaasima. Go rabu sarara padane pirisima.

Pol Troas su-para wala pisa

7 Gore wala oge oro rabu ribaa niaame eta nola kiritasima. Go raburi Pol ekeraa palia-ga onaanu agaa lakelaama pua ora ribaa page agaa adaalu yolo lakesa.
8 Goa pisa rabu niaa so kiritae ada runanere lam adaapu mudiasimi.
9 Go rabu Pol-me agaa lakelalaina ogege aa meda Yutikus nipu widoa re-para pirisa. Pirisa rabu nipuna ini-para u ipisa-daa u patisa. U patisa rabu ada ora sone robene ae repona pirua lopesa. Go rabu nimu pua puaa misimi pare nipu aba ini adupisa.
10 Goa pisa pare Pol-me nipu pua mo aa madaa pua kubuniaawa onaanu-para lalo: Nimimi ora paalame naomalepape. Nipuna pu imu naudunae pa ia.
11 Go rabu Pol wala so ada rum ae repo madaa pua bret piribia nimu raapu nisa. Goa pua Pol nipumi nimu-para agaa adaapu lakelala pirina yapi lapaasa. Go raburi Pol pisa.
12 Go rabu nimumi go Yutikus nipu pa pirisa-daa mea lamua pua raaname omesimi.

Pol Troas su gimoa Miletus su-para pamisa

13 Pare niaa Asos su polalo aba pua sipi madaa pirisima. Niaame Pol go Asos supara madaatalo pisima. Pol-me niaa di lagua nipu pora-nia epalua sa-pulu goa pisimi.
14 Go-rupa Pol-me niaa Asos su-para ada mua nipu niaa raapu sipi madaa pamisima. Go puare niaa Mitilini su-para pua pisima.
15 Niaa Mitilini su gimoa sipi madaa pirua yapi padaneme Kios su mone pane pua opapasima. Goa pua ekeraare Samos su puare wala ekeraa-nane Miletus su-para pua pirisima.
16 Gore Pol-me Esia su-para yapi adaapu napiralua kone isa-pulu Efesus su gimisa. Nipuna konere Jerusalem su-para aipapulu adola pisa. Go rabu nipu Juda aanuna Pentikos yapi di olode adolalo pisa.

Pol-me Efesus su-para pua lotu surube aa agaa lakesa

17 Niaa Miletus su-para pirisima raburi Pol-me Efesus su-para agaa aba gupa rapaasa: Lotu ada surube aanu ni piri-para ipulupape.
18 Nimu ipisimi rabu nipumi nimu-para lalo:

Nimimi nina kone ademe. Aba ripia ni mo esia su-para ipisu yaade rabu oro yaalo nimi raapu pirisimade.
19 Neme Aa Mudu-na kogono pisudere nina bi minasaaminalo nape. Dia, pare apo Juda aanumi agaa rasu kogono mabebolaaeme rabu neme kedaa rua re page to.
20 Goa pisa pare neme nimi raba meape agaa nagimi lagisude. Goa pua neme agaa mogesude rabu pa onaanuna ini agaana page nimina ada-para page mogeasude.

21 Goa pua nina puri pane agaamere Juda onaanu-para Grik onaanu-para agaa gupa lagisude sa: Nimina pupitagi ne kone gimoa Gote-na kone mua Aa Mudu Yesu madaa kone rulaatepape sude.
22 Goa pua Holi Spirit-mi ni lagia-pulu abia Jerusalem su-para paluame pi. Go su-parare nimumi ni-para ake palimi palo maarea.
23 Goa pea pare Holi Spirit-mi ni agaa lagia: Pa adaare rayo adola pali raburi neme kalabus ada patu kedaa adaapu page meainalo lagia.
24 Goa pea pare Aa Mudu Yesumi Gote-na raba meape kone ni gua Epe Agaa lakelape lo kogono gisa. Goa pisa rabu go kogono paa-mama pua lakelo kiritaluare nimimi ni talimi page kone adaapu nasalo sa.
25 Goa pea pare neme nimina rikiraana ipua Gote-na Surube Sina agaa epa lagisude. Gore nimimi nina ini agaa wala naadalimina kone salo.
26 Goa pea-pulu abia neme lagiano pagalepape. Abiare pa onaa meda alupaliare ni madaa agaa naepalia.
27 Dia-ga neme Gote-na kone agaa rayo lagiape nimi pala pururu napea.
28 Nimi waru piralepape. Gore onaanu medaloma surubaliminalo Holi Spirit nimi madaa mapiraasa. Go onaanuri Aa Mudu nipuna yaapimi kabesa-pulu nimimi nipuna sipsip waru suruboa nape yae waru kalatepape.
29 Gore ni palua rabu aa medalomanu nimina rikiraana epa piralimi. Go aanumiri wae yana-rupa ipua Gote-na sipsip maoyaalimi.
30 Goa pua nimi Krais-na onaanuri orope nimina rikiraanare aa medalomame yaa agaa loa makiralimi. Goa pua Krais-na onaa medaloma nimuna agaa rataliminalo makiralimi.
31 Goa pea-ga waru surubalepape. Nimimi go madaa kone waru salepape. Gore maali repome neme ribaa page yapipu page nimina kone padane padane marekaliminalo pawade. Goa pua kedaa rua neme agaa mogeaayo.
32 Abiare Gote-na surube kone meamina. Nipuna epe agaame nimi raba mu nimi puri ginalo. Goa pua nimi page Gote-na epe kone rulae onaa raapu piramina.
33 Go neme pa onaanuna mone sekere mamina-nu epaame ome kone naisu.
34 Gore aba ademe nina pora pami aanu raapuri nina kimi kogono pua niaana oyae kabesu.
35 Goa pua niaame kogono waru pua naraa onaanu raba mulalo pema-daa go pora rataliminalo mogesude. Niaame gupa palima rabu Aa Mudu Yesuna agaa niminaamina. Nipumi gupa sa: Oyae mealima rabu raana omalima pare oyae katemarupa meape kone madaa raana palia.
36 Pol-me go agaa aba loare nipumi nimu raapu rumu koba pua beten sa.
37 Go rabu nimumi Pol upia re loa ki mua abi pope simi.
38 Nimuna pu robaa-parare kedaa waru pisa. Gore Pol-me orope nimina ini agaa mada na-adalua sa-pulu odome omesimi. Goa pua nimumi Pol sipi adibae-para mea pisimi.

21

Pol Jerusalem su-para pisa

1 Go rabu niaame onaanu patalepape loa sipi madaa pirua pisima. Niaa sipi madaa pirisima rabu redepo yabo pua mo Kos supara opapasima. Goa pua ekeraa-nane go Kos su gimoa Rodes su-para pua piruare wala Patara su-para pua opapasima.
2 Go su Patara-parare Fonisia su pisa sipi meda mua nipu madaa pirua pisima.
3 Goa pua niaame Saiprus su adoare go su-para none puare Siria su-para opapasima. Go suna adaare Tair-re sipimi madini kako-nu go adaa mea sulalo pisima.
4 Go su-parare niaame Gote-na disaipel onaanu medaloma adola pisima. Goa pua nimuna adaa sarara padane pirisima. Gore Holi Spirit-mi mo Krais-na onaanu kone kasa-pulu nimumi Pol-para Jerusalem supara napope lo lakesimi.
5 Goa pisa pare niaana pora pamuape di madaare Tair adaare gimoa polalo pisima. Pisima rabu apo su-para piri Krais-na aanu nogo naakinu-para niaa raapu pamua adaare-para su ogege pora-para lamua pisimi. Goa pua niaa sipi i-para pua ipa repaa-nane rumu koba pua beten sima.
6 Gore nimumi niaa-para abi patalepape loa nimuna ada wala pisimi. Go niaame page patalepape loare sipi madaa pirisima.
7 Niaa sipi madaa pirua-mama pua Tair su gimoa Tolemes su-para opapasima. Go rabu niaame kone rulae onaa adoa ki mua yapi padaneme nimu raapu pirisima.
8 Ekeraa-nanere go su gimoa Sisaria supara pua opapasima. Go rabu niaame epe agaa lakene aa Filip-na ada-para pua pirisima. Go aare mo Jerusalem su-para kogono aa 7-pela pirisimi-na padanere nipu pirisa.
9 Go aana inumakua nogo maalame Gotena epe agaa pagoa ratisimi.
10 Gore niaa mo aa-na ada-para oro medaloma piramonaloa Gote-na agaa lakene aa meda Agabus ipisa. Nipu Judia su gimoa Sisaria su-para ipisa.
11 Nipu niaa piri ipuare Pol-na aako let mua nipuna ki aa lapo rogaasa. Goa pua nipumi lalo: Holi Spirit-mi gupa lagia sa:

Neme pawade-rupare Jerusalem su-para pimi Juda aanumiri go aako let-na aaraa rogaalima. Nimumi gupa rogaawa ruru rado aa medaloma mea kateme.

12 Niaame go remaa pagesima-pulu go onaanu-para niaame Pol madaa re loa puri paloa lalo: Ne Jerusalem su-para napope.

13 Go rabu Pol-me lalo: Nimimi akolo nina robaa-para kedaa mapatalo goa tame pae? Gore nimumi Jerusalem su-para nina ki aa lapo rogaalimiri pinawa. Gore Yesu Krais-na kogono madaa talimi-daare mada pa omalua.

14 Gore Pol-na koneme nipu ora palua kone isa-pulu niaame agaa loraawa gupa sima: Aa Mudu-na kone nipuna palia-ga pinawa sima.

15 Go yapi medaloma dia naloa niaana oyaenu managola sua Jerusalem su-para pisima.

16 Go pua Sisaria su-para piri Krais-na onaa medaloma niaa raapu pisima. Nimumi niaa Neson-na ada-para pua piramonalo lamua pisimi. Go aare Saiprus su pirua nipu ora abade Gote-na pora ratisa.

Pol-me Jems adola pisa

17 Niaa Jerusalem su-para pisima rabu Krais-na onaanumi niaa raaname omoa lamu misimi.

18 Goa pua ekeraa-nane Pol nipu niaa raapu Jems adola pisima. Go rabu lotu ada surube aanu page epa kiritasimi.

19 Pol-me nimu-para abia epa amaa loare nipuna pisade kogono rayo madaa agaa lakesa. Gore ruru rado onaa piri-parare Gote-me Pol raba misa-daa remaa padane padane laatapu lakesa.

20 Go aanumi remaa pagoare Gote-na bi minasaasimi. Go rabu nimumi Pol-para lalo: Ame, ne ade. Juda onaanuri ora adaapumi Gote madaa kone rulaarimi. Go onaa rayome Moses-na rekena agaa waru pago ratua mogeteme.

21 Go Juda onaanumi nena agaa madaa pageme. Nimuna konere neme Juda aanu ruru radonu raapu pimiri Moses-na rekena agaa gimalepape lo kone imi. Juda aanuna kone naratalepape kone imi.

22 Go kone imi-pulu ne abia epaede remaa pagalimi. Gore abia niaame ake palima ya?

23 Go abia neme niaana agaa pagape. Abiare aa maala pirua imaa niti kogono peme.

24 Gore ne go aanu lamu mua mea pu. Nimu raapu pua Juda aanuna kone mogeawa imaa niti pua epe-rupa piramina. Goa pua Juda aanuna kone mogeawa nimuna sipsip kabenalo mone kalape. Goa pua Juda agaa mogeainalo nimuna iri pudiape. Go rabu neme Juda aanuna rekena agaa mogeali-daare aba pagesimide remaa madaa kone nasalimi.

25 Goa pua mogo ruru rado kone rulae onaanumi adenalo nimu pepa tu o taasima. Go pepa madaare agaa gupa lakesima: Nimimi remo yawe eta nanalepape lo gupa tisima. Nimumi mena yaapi-para mena yapa maa kepene yae-para nanalepape lo gupa tisima. Nimumi onaa rayome kone nasalepape lo gupa tama.

26 Go rabu Pol-me mo aa 4-pela lamua pua ekeraare Juda aanuna epe lotu ada-para pisa. Goa puare Pol-me onaanu-para go imaa niti dia yalia di oro kerepo lakesa. Go diri dia naloare mena tua onaanu maepeaainalo Gote-para kateme. Goa pua Juda aanuna kone mogeasa.

Pol lotu ada-para pirina Juda aanumi aditalo ipisimi

27 Gore yapi 7-pela pode dia talo pisa rabu Esia su-para pipi Juda onaa medalomame Pol nipu lotu ada-para adesimi. Go raburi nimumi onaa rayo pogolasaawa Pol ripinaa palae aditalo pisimi.

28 Nimumi ripinaawa gupa yaasimi: Israel onaa, niaa raba mealepa. Go aare nipu su rayona pamua onaa agaa gupa pamu laketa simi: Israel ruru-para Moses-na rekena i agaa-para lotu ada-para nimu rayo gimalepa gupa laketa. Goa pea-pulu abia nipumi ruru rado Grik onaa go epe lotu ada-para mea ipisa. Goa pua go epe ada maoyaaya.

29 Go Efesus su-para piri ruru rado aa Trofimus Pol raapu pirina adesimi-pulu goa simi. Gore Pol-me go aa lotu ada-para mea pula kone isimi.

30 Go rabu Jerusalem su-para piri onaanu nimuri ora wae-rupa pogolasaasimi. Goa pua onaanumi aloma epa kiritaawa Pol ripinaa palae sua lotu ada amaa-nane kola pisimi. Goa pua lotu adana pora gaape rayo poasimi.

31 Go onaanumi Pol tulalo pisimi rabu Rom soldia aanuna surube aame Jerusalem su-para piri onaanu pogolasae remaa pagesimi.

32 Go rabu surube aame nipuna soldia aanu-para nipuna yada aa mudunu-para yaaloa onaanu piri-para aipapulu pisimi. Gore Pol tisimi onaanumi mudu surube aa soldia aanu adesimi rabu Pol gimoa natisimi.

33 Go raburi mudu surube aame Pol aditalo soldia aanu gupa lakesa: Nimiri nipu ope sen laapome adialepape. Go rabu nipumi onaanu agaa gupa misa: Go aare aapi ya? Nipumi ake pea pae?

34 Go raburi onaa adaapu pirua agaa rado rado loa yaasimi. Agaa adaapu simipulu mudu surube aame go yadana re

waru na-adesa-pulu nipuna soldia aanumi Pol ada mea penaalo lakesa.

35-36 Gore soldia aanumi Pol mo ada reke madaa mea penaasimi rabu onaanumi Pol ratu tulalo pisimi. Go onaanumi nipu rata mea ipua goa laari ipisimi rabu gupa yaasimi: Go aa tu maomamina. Go rabu soldia aanumi Pol ria pisimi.

Pol-me agaa lakesa

37 Nimumi Pol soldia ada ru-nane lamua pisimi rabu Pol-me mudu surube aa-para lalo: Nina agaa mada pagali ya? Goa sa rabu Pol-me Grik agaa sa-pulu surube aame agaa misa: Nere Grik agaa ne aa ya sa.

38 Gore nere Isip su-para madini aa kone sawade. Abade neme 4,000 soldia etaa rini aanu mea ipua yada marekaside kone sawade. Goa pua neme nimu onaa napiri su-para mea pisi kone sawade. Pare ne mo aa dia ya-daa adalo.

39 Pol-me surube aa-para lalo: E, ni go adaa dia. Niri Juda. Nina amame ni madini suri Tasare Silisia su ru-nane aasa. Niri mudu adaare-para piri aa yaade. Gore neme onaa-para lakelanowa.

40 Gore Bosboi-mi lakelasa-pulu Pol nipu mo reke madaa opasaasa. Gore Pol-me ki wage pua wawa sa rabu onaa rayome agaa loraasimi. Go rabu Pol Juda agaame onaanu-para agaa lakesa. Nipumi goa sa:

22

1 Aapanu amenu, nimina agaa abulano pagalepape.

2 Pol Juda agaame sa rabu nimumi agaa ora loraabaawa pagesimi.

Go rabu Pol-me lalo:

3 Niri ora Juda yaade. Nina amame ni madini suri Tasas adaare-para madisa. Go suri Silisia ru-nane aaya pare ni Gameliel-na skul ta pisu rabu Jerusalem su-para adaa yabesu. Nimumi niaana akuana rekena i agaa waru mogeasimi. Niri nimi abia Gote-na kone waru ratu pimi-rupa ni go-rupa pisude.

4 Onaa medaloma Gote-na disaipel onaanu neme medaloma maoyaawa tu maomasude. Neme onaanu adi ria pua kalabus ada-para mapatasude.

5 Goa pisuri mo Gote-na miru irae aa mudu page kaunsil page ademe-daa neme ora lalo. Gore go aa mudunumi pepa ginaloa neme Damaskus su-para piri Juda kata pisu. Goa pua neme kone rulae onaa aditalo pua sen-me Jerusalem su-para mapatata pisu.

Pol-me Gote-na agaa pagoa kone perekene remaa lakesa

(Kog 9.3-19; 26.12-18)

6 Go naare paalu bero rabu ni Damaskus adaare re-para ipisu. Go rabu ni piri-para epe paa meda ipua nina ini-para epa royo pisa.

7 Go rabu ni su amaa lopoa agaa meda gupa pagesu: Soloya, Neme niri akeane maoyari ya?

8 Go rabu neme lalo: Aa Mudu, nere aapi ya su. Niri adaare Nasaret-para piri Yesu yaade sa. Neme ni kedaa gua maoyaaride sa.

9 Go rabu onaa ni raapu pirisimiri nimumi yaa-para i paa royo pisa pare so agaa napagesimi.

10 Go rabu ni Pol-me gupa agaa misu: Aa Mudu, neme ake paluaaya su. Go rabu Aa Mudumi ni-para lalo: Ne rekoa Damaskus su-para pu. Go adaare-para aa medame Gote-na gialiade kogono rayo lagialia sa.

11 Go rabu neme so adaa paa adesu rabu ini rubu pi aa-rupa aasu. Goa pisa rabu nina adami aanumi naa ki ripinaawa Damaskus su-para mea lamua pisimi.

12 Go su-parare aa meda Ananaias pirisa. Go aare niaana rekena agaa waru pagesapulu Damaskus su-para piri Juda onaanumi nipu ora epe aa simi.

13 Go aare ni piri-para ipua lalo: Nina ame Sol, inimi oyae wala adaina. Ora go rabu nina ini rupainaloa neme nipu adesu.

14 Goa pua nipumi lalo: Niaana akuana Gote-me nipuna kone niminaatalore ne nipuna aa mapiraasa. Goa pua neme nipuna Epe Redepo Ne Si adoa nipuna agaa pagainalo mapiraasa.

15 Gore neme onaa rayo-para nipuna agaa pua lakeloa aba pago ade yae rayo lakelape lo lakesa.

16 Gore akeane ne ado pabae pae? Ne rekoa nipuna bi madaa beten loa baptais meali-daare nena pupitagi raakepe rubalia.

Gote-me Pol ruru rado onaa piri-para penaasa

17 Gore neme Jerusalem su-para wala pua lotu ada-para beten lala pirua upaa pi nona pua yada adesu.

18 Go rabu Aa Mudu adesu pare nipumi ni-para lalo: Jerusalem su-para aipapulu gimoa pope. Neme go su-para nina agaa lakete rabu napagalimi.

19 Go rabu neme goa lakesu: Aa Mudu, abade neme lotu ada rayona pamua ne madaa kone rulae onaanu adia tisude. Go remaa aba pagesimide su.

20 Gore abade nena agaa disaipel aa Stiven tu maomasimi rabu neme adabaawa nina robaa-para epe ta kone isude. Go raburi neme nipuna maomae aanuna mamina oyaeyaenu wamo pisude. Go remaa page pagesimide su.

21 Gore Aa Mudumi ni-para lalo: Nere
su adaalu-para ruru radonu onaanu raba
meainalo repaalua sa.
22 Gore mo onaanumi Pol-na agaa pena
pagalaina mo ruru rado raba meanolo agaa
sa rabu nimumi puri paloa gupa yaasimi:
Nipu tu maomamin aapa simi. Go aare
su amaa epe-rupa mada napiralia-ga tu
maomamina simi.
23 Goa simi rabu nimumi ratu yawesimi-
pulu yagaa iri pudi rubua gaapinu wage
wage pisimi.
24 Go rabu Rom-na soldia surube aame
soldia ada-para mea puare nipu aipuyame
talepa sa. Gore mo Juda onaanumi Pol
madaa pogolasaa simi-daa surube aame go
yadana re asapisa.
25 Go pua soldia aanumi Pol opeme ro-
gaawa aipuyame tulalo pisimi. Go rabu
Pol-me Rom surube aa agaa gupa misa:
Nimimiri Rom aa madaa koso nalaaware
mada talimi ya?
26 Go surube aame go agaa pagesa rabu
ora surube aa mudu piri pua agaa gupa
mulalo pisa: Neme ake pali ya? Go aare
nina su Rom yaade laa.
27 Goa sa-pulu mudu surube aame Pol
piri pua agaa gupa pua misa: Abi la. Nere
Rom aa yapae ni lagi. Pol-me lalo: E, niri
Rom aa yaade sa.
28 Go rabu mudu surube aame lalo:
Neme mone adaapu kaloare ni Rom su-
para piritalo rubisu. Gore Pol-me lalo: Ora
lae pare niri amame Rom su robo adaare
Tasas-para madisaaya.
29 Go pagesimi rabu Pol-na agaa mulalo
ipisimide aanumi Pol aipapulu gimisimi.
Gore mudu surube aame paala omoa
pirisa. Gore Pol-re ora Rom su-para piri
aa-ga nipu sen-me adisa rabu rekena agaa
rasisa.

Juda kaunsil aanu Pol-me agaa lakesa

30 Gore mudu surube aa mudumi Juda
aanumi Pol koso madaa aditalo pisimi
agaana re asapisa. Go kone sua ekeraa-
nane Pol-na sen wala kolapasa. Go rabu
surube aame Gote-na miru irae aanu-
para kaunsil aanu-para epa kiritatepape lo
lakesa. Go rabu nipumi Pol kaunsil-na ini
agaana mea pisa.

23

1 Go rabu Pol-me mo kaunsil aanu waru
adaba sua nipumi lalo: Naa Aapa amenu,
ni oro yaalo Gote-na ini agaana epe-rupa
pirua abia page. Nina pu robaa-para epe
kone i.
2 Goa sa rabu Gote-na miru irae aa
Ananaias-me Pol re-para aasimi aanu-para
lalo: Go aa-na agaa-para talepa sa.
3 Gore tisimi rabu Pol-me nipu-para lalo:
Gote-me ne page talia. Nena robaa-parare
epe agaa naia pare tona pepena paena
yaeme epe ta sa. Ne Moses-na rekena
agaame ni-para koso agaa laina. Gore
neme ni talepa agaa lakelae-pulu nemere
rekena agaa rasade.
4 Pol-me goa sa rabu re-para pirisimi
onaanumi Pol-para lalo: Gore neme Gote-
na miru irae aa mudu-para ero agaa te ya
simi.
5 Go rabu Pol-me lalo: Amenu, go Gote-
na miru irae aa mudu kone nasawade. Go
Gote-na buk madaa gupa tu isa: Nimina aa
mudu-para ero agaa natapape sa.
6 Goa pua Pol nipumi kaunsil aa medalo-
mare Sadyusi aanu-para medalomare
Farisi ruru aanu pirisimi-daa adesa. Goa
adesa-pulu kaunsil-nupara gupa lakesa:
Nina amenu, niri Farisi rurumi madini ya-
pulu ni Farisi ruru aa pi sa. Neme aba ome
onaa rekalimilo go madaa kone rulaayo.
Goa kone suayo-pulu nimimi abia ni madaa
koso lape agaa tame.
7 Goa agaa sa raburi Sadyusi Farisi ruru
laapo aanumi ape loa rugula lapa pirisimi.
8 Gore Sadyusi aanumi aba ome onaanu
matmat-para narekalimi loa ensel-nu page
remonu page napimi loa kone rulaeme.
Goa peme pare mo Farisi aanumi ome
onaanu rekalimi loa ensel-nu remonu page
pimi loa kone rulasimi.
9 Gore Pol-me go yaa madaa makuaae
agaa sa raburi onaanumi rui loasimi. Go
rabu rekena agaana tisaa medaloma nimu
Farisi aanuna ruru raapu pirisimi. Go aan-
umi rekoa agaa puri pane simi: Niaame go
aa adema pare wae yaenu meda naia. Ni-
aana konere ensel medanumi yapae remo
medanumi yapae nipu-para agaa laketeme
kone ima.
10 Goa simi rabu ora pogolasaasimi-pulu
soldia aanuna surube aa mudumi kone
gupa isa: Aya, go aare nimumi nipu
yolala pawa nipuna yogane rugula tabalia.
Nipumi kone gupa isa-pulu surube aame
soldia aanu lakesa rabu mo ruru lapona
rikiraana Pol mua soldia ada-para mea
pisimi.
11 Gore wala ekeraa-nane ribaare Aa
Mudumi Pol piri-para ipua gupa lalo: Pol,
kone robaa-para kedaa nameape. Neme
aba nina agaa mo Jerusalem su-para lakesi-
rupa go Rom su-para page wala lakelaina
sa.

Juda aanumi Pol tulalo yada robesimi

12 Gore yapi lapaasa raburi Juda aan-
umi epa kiritaawa agaa roboa gupa simi:
Niaame ora yaa madaa makuaa loa Pol
ora tamina simi. Etanu ipanu oyaeyae abi
naneawa Pol aba tamina simi.

13 Go agaare aa 40-pela aanumi tulalo
simi.
14 Goa pua nimumi Gote-na miru irae
aanu-para kone makuaae aanu-para pua
lalo: Niaame niti pua ora eta ipa naneawa
Pol nipu aba tamina simi.
15 Gore nimi aa mudunu-para kaunsil
aanu-para nimimi mo Rom surube aame
Pol mea epena tapape. Go kudiri pi konere
nimimi Pol-na agaa wala epe-rupa pagola
puluma loa kaleda pirua nipu pena epalia
raburi tu maomalimina.
16 Go yada robesimi pare Pol-na awame
mo Juda aanuna remaa pagesa. Goa pisa
rabu nipu soldia ada-para Pol asapua pua
lakesa.
17 Pol-me remaa pagesa rabu surube aa
yaaloa nipu-para lalo: Go naakiri surube
aa mudu piri neme lamua pu. Nipu madaa
agaa ia-ga nipumi lagialia.
18 Go rabu nipumi naaki mua surube aa
mudu nipuna ada-para lamua pisa. Goa
pua nipumi lalo: Mo kalabus ada piri aa
Pol-me ni yaaloa go naaki lamua pu laa-
daa mea epawa. Nipu agaa meda ia-ga ne
lagialia.
19 Gore surube aa mudumi go naaki
nipuna ki mina mua nipu lapo agu raapo
puare agaa gupa misa: Niri ake agaa lagiali
ya sa.
20 Go naakimi lalo: Juda aanumi gupa
lame. Ekeraare Juda aanumi Pol kaun-
sil piri mea painalo lagialimi. Nimuna
yaa agaare Pol madaa koso lape agaa
medaloma pa maarimi.
21 Goa lagiame pare nimuna agaa napa-
gape. Nimuna aa 40-pela Pol tu maomaat-
alo gupa kaleda piralimi. Abade nimumi
ora yaa madaa makuaa loa eta ipa niti
pua Pol tuare namina simi. Abiare pa
kaleda pirua nena puri pane agaa madaa
ado pimi.
22 Go raburi surube aa mudumi mo ogege
aa mea penaaloa agaa puri palo gupa
lakesa: Neme go lagiae agaare aa meda
nalakelape.

*Pol mabawane gavman Feliks piri pe-
naasa*

23 Go raburi surube aa mudumi soldia
surube aa meda laapo ipulupa sa. Nipumi
nipu lapo-para lalo: Nipimi soldia 200-pela
rumaawa mea pulupape. Go page aa 70-
pela hos masaana pirina tapape. Go page
rai kutu rama lapo ripini aa 200 rumaawa
mea katapape. Nimi rayo Sisaria su-para
polalore abia go ribaa nain klok-na gimoa
pulupape.
24 Gore Pol nipu pirape hos page
meatepape. Pol-re nipu namba wan
gavman Feliks piri-para epe-rupa mea
pulupape.
25 Go raburi surube aa mudumi loa o
taape pepa meda gupa tua kasa:
26 Yesa, Feliks nere namba wan gavman
epe-rupa pirape Niri Klodius Lisias-me go
pepa apo tu repaato.
27 Juda aanumi go aa ripinaawa nipu
tu maomaatalo pisimi. Goa pisimi pare
neme nipu Rom su-para madini aa ya-pulu
nina soldia aanumi nipu esepea apo mea
ipulumi-daa.
28 Neme Juda aanumi nipu koso laawa
aditalo pisimi remaa pagesu. Goa pua
neme nipu kaunsil piri-para mea pisu.
29 Gore nimuna koso lape agaare nimuna
rekena agaa madaa Pol-para agaame arere
pisimi. Goa pisimi pare nimumi go aa
kalabus ada mapatape page tu maomape
kone page neme dia su.
30 Go Juda aanumi nipu tulalo pimi
remaa pagawa rabu neme ne piri-para
aipapulu mea repaaru. Go rabu nipu koso
lape aanumi ne-para remaa mada lagial-
imi. Mo pepa madaa agaa gupa loa tisa.
31 Gupa tisa rabu mo soldia aanumi mo
surube aa muduna agaa ratisimi. Nimumi
Pol lamua puare ribaa Antipatris su-para
pisimi.
32 Goa pua yapi lapaasa rabu soldia aan-
umiri nimuna ada wala pisimi. Go rabu
hos masaana pirua soldia aanuri Pol raapu
pisimi.
33 Gore Sisaria su-para pua opapasimi
rabu nimumi namba wan gavman piri-
para puare apo pepa Pol lapo mea kasimi.
34 Go rabu gavman-na aa mudu aame
mo pepa mua adoare Pol-para agaa gupa
misa: Nena adaare aa-para aaya ya? Pol-
me Silisia su lakesa.
35 Go rabu go aame Pol-para lalo: Ne
koso lape aanu epalimi rabu nena remaa
pagalua. Goa pua nipumi lalo: Go aare
gavman aa Herot-na adaa ada-para waru
adabaawa mapatape sa.

24

Juda aanumi Pol koso laasimi

1 Gore orope yapi supu dia naloa Gote-
na Miru Irae Aa mudu Ananaias Sisaria su-
para pisa. Nipu pisa rabu kone makuaae
aa medaloma page aa meda nipuna bi Ter-
tulus page nimu raapu pisimi. Go Tertulus
aare nipu yada loaaya-rupa pirisa. Goa pua
nimu rayo namba wan gavman Feliks piri-
para pua Pol aditalo koso lape agaana re
lakesimi.
2 Go rabu Tertulus nipu koso page
loaayae aa ya-pulu nipumi agaa aba sa.
Go aame Pol aditalo koso lape agaa gupa
lakesa: Epe aa mudu Feliks, neme epe
aa mudu kogono pua yada makuma pasi-
pulu adaalupu epe-rupa pima. Goa pua

niaana su rayona epe poranu pamu bisnis marekasi-pulu go su robo ru-nanere ora epe aaya.

3 Goa pea-pulu niaana robaa-parare oro yaalo niaame ne madaa ora pi tema.

4 Gore ne aa mudu ya-pulu neme agaa adaapu nayolo pirapana. Neme oge remaa lagialo-ga neme epe-rupa mada pagaina.

5 Gore niaame go aa nipu wae kone adaapu ina adama. Nipumi Juda aanu piri-para su rayona yada marekaaria. Nipu Nasaret onaanuna aa mudu pia-daa adema.

6 Nipumi adaa lotu ada maoyatalo pisa rabu niaame nipu aditalo pisima. Gore niaame rekena agaa madaa koso lape agaa talo pisimi.

7 Go rabu mo soldia aanu surube aa mudu Lisias-mere nipu ipua mo aa puri paloa mea rapaasa.

8 Go raburi Lisias-me Pol adiape onaanu piri-para mea pulupa sa. Gore neme go aana agaa meali-daare nipuna kone madaa ora agaa nata-pulu adali. Apo agaare Tertulus-mi sa.

9 Go agaa lakenaloa Juda aanumi ora ta lo pirisimi.

Pol-me Feliks-na agaa abusa

10 Go rabu namba wan gavman aame Pol-para ini pobolo ridipiasa-pulu Pol-me lalo: Nere ni ade. Neme go su-para maali adaapumi koso page aa pirisi. Goa pea-pulu nina konemere nena agaa pagapere ni ora raana pia.

11 Gore aba yapi di 12-pela popesa raburi ni Jerusalem su-para puare lotu ada-para beten ta pisu. Ora lalo-ga nimu-para agaa meape.

12 Go rabu nimumi ni onaa raapu agaame arere pua wae-rupa mapogolasu-daa na-adesimi. Dia, neme onaa raapu lotu ada-para page epe lotu ada-para page su adaare-para page wae-rupa napirisima. Juda aanumi gupa na-adesimi.

13 Goa pea pare abia ni koso la talo pimi pare go madaare ora agaa mada nalagialimi.

14 Pare go koso lape agaa madaare neme ora agaa lagianolore niaana akuanuna Gote-na bi minasaawa nipuna pora kuramina. Neme Juda aanuna kone mogea Moses-na rekena agaa-para Gote-na agaa lakene aanuna buk-para go yae madaa kone rulaayo. Pare nimumi go kagaa porare ora pora-daa dia teme.

15 Gore go aanuri niaame Gote-para kone padane rulaema. Go konere aba ome onaa rayo Gote-me marekalia. Goa pua epe onaanu-para wae onaanu-para rayo Gote-me marekaawa koso lape agaa tea.

16 Goa pea-pulu nena robaa-para wae kone nasua Gote-na ini agaa-para onaanuna ini agaa lapo madaa epe-rupa piralua.

17 Gore neme maali adaapu Jerusalem su-para gimoa su rado-para pirisude. Jerusalem su-para wala ipisu rabu nina ruru raba mulalo mone oyae mea pisu. Go rabu page Gote madaa ora pi lo yawape oyae irita pisu.

18 Gore neme go kogono pulalore lotu ada-para pirano nimumi ni adasaasimi. Go lotu ada-para pirisu rabu neme Juda aanuna rekena agaa ratua amulu radepea epe-rupa pirisu. Go rabu onaa adaapu napirua wae-rupa namapogolasaasima.

19 Yapare go rabu Esia su-para piri Juda medaloma mo lotu ada-para epa pirisimi. Go aanuri nimumi ni madaa wae yae adoare nimumi ni koso laata peme.

20 Gore ni kaunsil raapu piri aanu nimumi naa waea pawade kone ake pua ademe pae?

21 Yapare neme wae kone padane sua nimuna rikiraana rekoa agaa padaneme gupa yaasude sa: Neme Gote madaa kone rulayore ome onaa rayo wala rekalimi sude. Go kone rulayo-pulu ni abia koso madaa ipuluri goane pimi.

22 Pol-me go remaa sa rabu Feliks-mi koso lapere gimisa. Feliks-ri Gote-na pora waru adesa-pulu Feliks-mi nimu-para lalo: Gore nena koso madaare agaa lagialua pare soldia surube aa Lisias aba epenalo lamina.

23 Go rabu Feliks-mi Pol-na yada surube aa-para gupa lalo: Go aare waru suruboa nipu raba mulalo palimiri gimalepape. Nipuna adami aanumi eta oyaeyae kabenaloa nipu kana lo tapape sa.

Pol kalabus ada-para pa pirisa

24 Gore yapi medaloma dia naloa Feliks nipuna ore Drusila raapu ipisipi. Drusila nipu Juda ona pirisa. Go rabu Feliks-mi Pol lamua ipua Pol-me Yesu Krais madaa kone rulae agaa lakenaloa pagesa.

25 Go rabu Pol-me epe-rupa piruape kone-para robaa-para surubape kone-para orope epaliade koso di-para agaa lakenaloa Feliks-mi paala omesa. Paala omoare gupa sa: Abi pope sa. Ni kogono meda nasalia rabu neme ne yaaloa wala pagalua.

26 Yapare Filiks-na kone rado isa. Kone medare Pol-me ni maesepeape kone gialia kone isa. Goa pea-pulu oro yaalo nipumi ipu loa agaa lala pisipi.

27 Goa pua Feliks-mi Juda aanu madaa pedo pisa-pulu Pol kalabus ada-para pa patina sa. Oropere maali lapo patuare Porsius Festus-mi Filiks-na kogono misa.

25

Pol-me Sisar-para nina koso pagaina sa

1 Go raburi Festus nipu Sisaria su robo-
para namba wan gavman pirita ipisa. Gore
yapi repome piruare Jerusalem su-para
pisa.
2 Go su-parare Gote-na Miru Irae Aa
mudunu-para Juda aanuna aa mudunu-
para nimumi Pol aditalo koso lape agaa
laketa ipisimi. Go raburi nimumi Festus-
para agaa gupa lakesimi.
3 Gore rome agaa-rupa loa Pol Jerusalem
su-para mea pena agaa lakesimi. Gore
nimuna kudiri pi konere nimumi kaledoa
Pol pora-nia tu maomalima kone isimi.
4 Go rabu Festus-mi agaa gupa lakesa:
Pol-re Sisaria su-para kalabus ada-para
surubeme-pulu ni orope ogesi Sisaria su-
para adola palua sa.
5 Go rabu nimina aa mudunu ni raapu
Sisaria su-para palima. Go-parare go aa
mudunumi Pol madaa koso lape agaa teme.
Goa pua nipumi wae yae pea pae adainalo
sa.
6 Festus nimu raapu Jerusalem su-para
pirina yapi 8-pela yapalo 10-pela yapi pope-
naloa Sisaria su-para pisimi. Ekeraa-nane
Festus aa mudu kogono pulalore koso pa-
gape ada-para pua reke madaa pirisa rabu
Pol mea ipu sa.
7 Gore Pol mea ipisa raburi Jerusalem su-
para piri Juda aanu Pol re-para epa rekoa
nimumi Pol-me rekena agaa rasaa lo agaa
simi. Goa simi pare nimuna agaare Festus-
mi yaa agaa tame kone isa.
8 Go raburi Pol-me nipuna agaa gupa
sa: Gore neme Juda aanuna rekena agaa
narasisude. Neme lotu ada nabebolaawa
Rom su-para piri namba wan aa mudu
Sisar madaa page waea napawade.
9 Pare Festus-mi Juda aanu-para omeme
pulalo pisa. Go raburi nipumi Pol-para lalo:
Gore nena kone akepu sae? Jerusalem su-
parare nena koso pagenalo pali ya?
10 Pol-me nipu-para lalo: Niri namba
wan gavman aa Sisar-na koso agaa lape
ada-para piranoloa go ada-para koso pagal-
imina sa. Ne niminaate. Neme Judanu-
para waea meda napawa.
11 Go page neme ora waea pula pe
yaalore ni mada tu maomata peme. Goa
pula pe yaalore ni napogola palua. Yapare
nimumi ni madaa pa yaa agaa teme-pulu
ni nimumi mada namea palimi. Abiare
namba wan gavman aa Sisar-me nina agaa
pagenalo lalo.
12 Go rabu Festus-mi nipuna kaunsil aanu
raapu aba agaa lala piruare Pol-para gupa
sa: Namba wan Sisar-me nena koso pagena
laede-ga mo Sisar piri-para mea palimi sa.

Festus nipumi King Agripa-para Pol agaa misa

13 Yapi medaloma dia naloa ora Juda
aanuna su rayona aa mudu King Agripa-
me Festus adola ipisa. King Agripa-na ore
Banis page ipisipi.
14 Nipu Sisaria su-para yapi medaloma
pirisipi rabu Festus-mi mo aa mudu King
Agripa-para Pol-na remaa rayo lakesa.
Nipumi lalo: Karapusa ada-parare aa meda
pirina Feliks-mi mapatasa.
15 Ni Jerusalem su-para pisude rabu Gote-
na miru irini aa mudunu-para Juda aanuna
makuaae aanu-para nimumi Pol madaa
koso laawa aditalo pisimi. Goa pua neme
Pol mapatanolo agaa lagisimi.
16 Pare nipumi agaa gupa lalo: Rom
su-para piri aanumi koso teme-rupare pa
aama napema sude. Dia, pare koso lape
nipumi aba nipuna koso lape aa raapu
rekoa nimuna agaa rabuaniaatalo pea su.
17 Gore nimu kiritainaloa neme aipapulu
koso marekaawa ekeraa-nane koso pagape
ada-para pisu. Go rabu mo aa mea ipulu-
pape su.
18 Gore mo koso madaa adisimide aan-
umi rekoa remaa lagisimi. Goa pua mo
aame ora wae yae pina kone sua lagismi.
Pare gupa nalagisimi.
19 Nimuna ape ero agaare rekena agaa-
para ome aa Yesu-para arere pisimi. Go aba
ome aare Pol-me pa kagaa pia ta simi.
20 Gore ni go piane agaa pagoare ora
kekapu pi kogono kone isu. Goa pea-pulu
neme Pol-para agaa mulalo pisu. Nena
koso-re Jerusalem su-para pagena pali ya-
palo agaa misu.
21 Pare Pol-me go agaa pu-para yolo mua
nipumi gupa sa: soldia aanumi ni Rom su-
para lamua palimiri namba wan Sisar-me
nina koso agaa waru pagalia. Goa sa-daa
neme nipu pa surubalepa loa orope Sisar-
na ada-para mea palua su.
22 Go raburi King Agripa-me Festus-para
lalo: Neme go aa-na agaa paganowa sa.
Gore Festus-mi lalo: Ekeraa pagaina.
23 Go ekeraa-nane King Agripa Banis lapo
nipuna pepena waru pua onaanu pirina
ipisipi. Go ipisipi rabu nipu lapo soldia
aa mudunu-para adaare aa mudunu-para
nimu raapu kiritae ada-para pedo pua ip-
isimi. Goa pua Festus-me Pol mea ipulupa
lo agaa lakesa rabu Pol ru-nane mea ip-
isimi.
24 Go rabu Festus-mi lalo: Aa mudu King
Agripa page onaanu niaa raapu pimame
page go aa adalepape sa. Go su-para piri
Juda aanu page Jerusalem su-para piri Juda
aanu page nimumi ni-para go aa-na wae
yae madaa agaa talo ipisimi. Nimumi puri
paloa agaa loa gupa yaasimi: Go aa tu
maomalima simi.

25 Goa simi pare neme tu maomape konena re na-ade. Gore go aame aa mudu Sisar-na pu robaa yola misa-pulu neme Rom su-para mea repaalua kone isu.
26 Goa palua pare Rom su aa mudu Sisar-parare neme ake loa pepe tano ya? Agaa naia-daa ne aa mudu King Agripa-para page nimi piri-para page mea epawade. Goa pua nimimi nipuna koso agaa lagialimiri neme Sisar-para pepa mada repaalua.
27 Gore neme adini aa meda Sisar piri-para pa repaalua-rupa mada dia. Nipuna wae yaenu pepa madaa tua nipu raapu repaalua.

26

Pol-me King Agripa agaa aba lakesa

1 Go raburi King Agripa-me Pol-para lalo: Nena agaa pagano la. Go rabu Pol nipuna ki minasaawa sana nipumi lalo:
2 Mudu King Agripa, nina koso madaa abune agaare ne piri-para ipua lalore ora epe ta kone salo. Go Juda aanu nimuna koso laarimide agaa madaa lalo.
3 Go neme Juda onaanuna kone poranu niminaawa nimuna apelape agaa page pagesi. Goa pea-daa neme agaa lano pawa pagaina kone salo.
4 Gore Juda aa rayome ni naaki piramama pua abia page naa ruru raapu Jerusalem su-para pi-daa ademe.
5 Neme ora aba ripia rekena agaa mogea ni Farisi ruruna kone rate. Go Farisi ruru niaame Moses-na rekena agaa waru mogeaema. Juda aanumi goa ademe pare agaa mada lagialimi palo maarea.
6 Gore Gote-me akuanu-para wala mare kape agaa lakesa-daa neme go agaa madaa kone rulaayo. Goa pea-daa abia nimumi ni madaa koso lape agaa temenalo piralo.
7 Oropere niaana ruru 12-pela go ome onaanu marekaape agaana re adawe kone sua Gote-na bi minasaaeme. Aa mudu, paga. Neme go agaa madaa kone rulayo-pulu Juda onaanumi ni koso talo pemere go agaa madaa yaade.
8 Goa pea pare Juda aanuri akeane kone gupa imi pae? Gore Gote-me aba ome onaa wala marekalia-daare go madaa akeane kone narulalimi yapae?
9 Abade neme gupa kone isu. Neme Nasaret su-para piri aa Yesuna bi rabuani-aalua kone sua nipuna disaipel onaa page kedaa mea kasu.
10 E, neme Jerusalem su-para goa pisude. Mo Gote-na miru irini aa mudunumi ni puri gisimi-pulu neme Gote-na ruru onaa medaloma kalabus ada-para mapatasu. Goa pua Juda aanu nimu tu maomatepa simi rabu neme page go kone isude.
11 Gore rana adaapu nimu Juda aanuna lotu ada-para pirua nimumi Gote-para ero temenalo wae kedaa kasu. Goa pua neme ora ratu yawoa pa adaare-para kimisu pora pua rata mea pisude.

Pol-me nipu kone perekea Krais-na pisade remaa lakesa
(Kog 9.3-19; 22.6-16)

12 Pol-me wala goa sa: Goa pua neme mo miru irini aanuna bi madaa Damaskus su-para pisu. Go pisu rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunumi ni pepa ginaloa go agaa rata mea ipisude.
13 Gore naare paalu pora-nia pisu rabu so yaa-para i paa meda ipisa-daa adesu. Aa mudu waru pagape. Go paare ora paa adaape ipua naare maogeasa. Go paa royo palaina ni raapu pisima aanumi page adesimi.
14 Go raburi niaa rayo su amaa lopalamona Hibru agaame gupa sa: Sol, Sol-ya, neme niri akolo maoyaaye pae sa. Neme eke ae yae meda one mu lopa mone mu lopa apo pi-ga nere waru adape sa.
15 Goa sa rabu neme lalo: Aa Mudu, nere aapi ya su. Gore Aa Mudumi lalo. Niri Yesu yaade. Neme ni radaa guaaye-daa lawade sa.
16 Pare abia ne reka. Neme ne kogono pape aa mapiraato. Neme ni go abia adaede-ga onaa pua lakelape. Goa pua orope nina agaa ne waatoa rabu go page onaanu lakelaina.
17 Neme ne Israel su-para piri onaanu-para ruru radonu-para mea repaalua pare neme ne raba mealua-pulu nimumi ne madaa natalimi.
18 Abiare nimuna robaa-para ribaa pa yabaaya pare neme nimuna ini malobawa robaa-para paa epenalape. Go rabu nimumi Satan-na puri gimoa Gote-na kone mua ni Yesu madaa kone rulalimi. Go raburi neme nimuna pupitagi ne kone raakepe rubanoloa nimu Gote-na epe epenalape onaanu raapu piralimi sa.

Pol-me nipuna kogono madaa remaa lakesa

19 Gore mudu King Agripa neme yaapara go pisa yae adoare neme go agaa narasawade.
20 Neme agaa mogeasude rabu nimuna kone perekea Gote madaa kone rulaawa epe agaa ratalepape lo mogesude. Goa pua pa onaanumi nimi kagaa kone ratalimi rabu adalimi sude. Go agaare neme Damaskus su-para Jerusalem-para pua lakeloare Judia su rayona pua lakeloare ruru radonu-para page lakesude.
21 Go epe agaa laatalo ni lotu ada-para pirisu rabu Juda aanumi ni ripinaa palae mea pua ni tu maomatalo pisimi.

22 Yapare nina raba mi aa Gote-me ni raba misa-pulu abia go-pare aawa nimi go agaa lagialo. Gore neme agaa lalo rabu aa mudunu-para riabo aanu-para lagialo. Nina agaare Moses-para Gote-na agaa lakene aanumi orope epaliade yae madaa lakesimi-rupa go padane-rupa lagialo.

23 Go agaare Gote-na Mea Repae Aare radaa adaape noa omoare nipumi ora aba matmat-para wala rekesa. Goa pua nipumi niaa Juda aanu-para page ruru radonupara page epe paana re laketa palia. Go agaare lagisimide.

24 Pol-me agaa apo-rupa sa rabu Festusmi Pol-para puri pane agaame lakesa: Pol, nere maeyae aa pi. Nere skul adaapu loayepulu ne maeyae aa pi kone salo.

25 Gore Pol-me lalo: aa mudu, ni namaeyaayo. Neme ora kone sua waru lalo.

26 Gore ne King-mi neme pi remaa rayo pagoa apo yae rayo remaa pagesa-pulu neme page pala naome lapedepealua.

27 King Agripa nemere Gote-na agaa lakene aa-na agaa madaa kone rulaaye ya? Nina konere go agaa madaa kone rulaate kone salo.

28 Go raburi King Agripa-me Pol-para lalo: Ne ake kone sae pae? Go oge di rabu ni Krais-na onaa piralua ya?

29 Goa sa rabu Pol-me lalo: Ora oge di rabu yapalo ora oropenu yapalo maarea. Pare neme Gote-para agaa gupa lalo: Ne King Agripa page pa pageme onaanu page ni raapu mada piramina kone salo. Yapare go sen-me nimi adina kone nasalo.

30 Go raburi aa mudu King Agripa page mo namba wan gavman aa Banis page medalomanu raapu rekoa pisimi.

31 Pisimi rabu amaa pua agaa lala pirua gupa simi: Go aare mapatape pora naia tu maomape pora page naia simi.

32 Go rabu King Agripa-me Festus-para lalo: Go aa nipu mada esepealua pare nipu aa mudu Sisar-me nipuna koso aba pagena sa.

27

Pol sip madaa pirua Rom su-para pisa

1 Gore niaa Rom su-para sipi madaa bainalo di isimi rabu Pol-para kalabus ada piri aa medaloma-para mea ipisimi. Go rabu soldia aa Julius-mi mo aanu surubesa. Julius-ri nipu Rom su soldia aa meda lomana surube aa pirisa. Nipuna soldia aanuna biri Sisar-na kiritae yada robe aanu simi.

2 Go rabu ipa sipi medame Adramitium su-para gimoa ipisa-pulu niaame mulalo pirisima. Go sip-ri Esia su robona ipa solwara repaa-nane adaare rayo-para polalo pisa. Go rabu aa meda nipuna bi Aristarkus niaa raapu pirisima. Go aa-na adaare Masedonia adaa su robo Tesalonaika su robona ru-para aasa.

3 Ekeraa-nane niaa Saidon su-para pua pirisima. Go raburi Julius-mi Pol madaa epe kone isa-pulu Pol-me nipuna adaami onaanu adola pisa. Goa pua nimumi eta oyaenu kalo surubisimi.

4 Gore go su Saidon gimoa wala puare po ripumi mea perekeyoa ora lopesa-pulu niaa wala pereke tua Saiprus su-para po ripu naepea-nane popesima.

5 Gore niaa pua pa ipa solwarana pora meda kenaawa Silisia Pamfilia su lapo repara pisima. Goa pua wala Lisia suna adaare Maria-para pua opapasima.

6 Go su-parare soldia surube aame ipa sip meda Aleksandria su-para gimoa Rom supara polalo pi sipi adesa. Nipumi adesapulu niaa go sipi madaa mapiraasa.

7 Gore po ripumi iru malasa-pulu niaa pawasi pula piramona yapi medaloma dia sa. Goa pua ora kalai pua mo Nidus su-para pua opapasima. Gore po ripumi niaana pora rabusa rabu niaa popapepara maaresa. Goa pisa rabu niaa po ripu naepea-nane pua Krit su-para puare Salmone su-para opapasima.

8 Go raburi niaa solwara madaa pirua su repaa-nane pamua ora kalai pua su meda adesima. Go suna biri Ipana Epe Poranu teme. Go Poranu adaare Lasea re-para aasa.

9 Gore kalai pu pua ora yapi adaapu lo rumaata pisa-pulu go akuame sipi madaa piramona po ripu waru rekataboa niaa tulalo pisa kone isima. Go rabu page Juda aanumi eta niti pisimi-ga olode aba dia sa. Go rabu Pol-me sipi surube aanu agaa gupa lakesa:

10 Aanu, niaa mo wae po ripu aaya-nane palima rabu niaa kedaa waru mealima. Go page niaana kako-para sip-para maoyawa niaa page omalima kone salo.

11 Pol-me gupa sa pare soldia aanuna surube aa Julius-mi nipuna agaa napagesa. Nipumi sipina aaraa-para sipina surube aapara go aa laapona agaa pagesa.

12 Go page mo ipa solwarana ipa pora isa pare wae po ripu ipisa rabu go supara mada napirisima. Goa pisima-pulu sipi surube aa adaapumi solwara rikiraana wala pua Finiks su-para palima kone isimi. Go Finiks suri adaa su robo Krit suna ipa pora adaare su aasa. Go suri naare pabalanane kepo pi nona piane aasa-pulu orope po ripu rabu piralima kone isimi.

Ipa sipi madaa pirisimi rabu po ripu adaa ipisa

13 Gore oropere epe po ripu oma pae ipisa-pulu mo Finiks suna ipa porana baina kone isimi. Go rabu nimumi mo sipi adini

aene ope yoloa pisimi. Goa pua niaa Krit su repaa-nane pisima.

14 Goa pisa pare ogepusi pirua puri pane po ripu meda rekesa. Go po ripu yai laapo ora adaape ipisa rabu mo ipa rikiraana aasade su Krit kanapu-nane ipisa.

15 Go po ripumi sipi tisa-pulu sipi po ripu epe-nane mada napisa pare pa po ripuna kone ratua pa pamisimi.

16 Goa pua niaame ipa solwara rikiraana aasa oge su meda none pisima. Go rabu po ripumi sipi waru natisa. Go ipa solwara rikiraana aasade suna biri Kauda teme. Goa pisima rabu niaame sipina oge ipunu kalai pua mea rogaasima.

17 Goa pua adaa ipunu madaa yolasaawa opeme rogaasimi. Go rabu nimuna konere Libia su repaananere ipa mu aana lapo aasa-pulu talia kone isimi. Go raburi nimumi ipunu mapopae sel mamina yolaniaasimi. Go yolaniaasimi rabu po ripumi sipi pa mea popesa.

18 Go po ripumi malakepe pirasa-pulu wala yapi lapaasa rabu niaame ipunu yapa pinalo mo kako ipa solwara-para mea rubisima.

19 Goa pua wala yapi laapo dia naloa nimuna kimi sipina raba mi ope yaenu page mea rubisimi.

20 Goa pua yapi adaapu niaame akuapara naare-para ubanu na-adesima. Go rabu po ripu ora puri ipisa-pulu ora omalima kone isima.

21 Gore yapi adaapumi aanu eta nanisimi-pulu Pol-me nimu adola pua gupa lakesa: Go aanu nimumi abade nina agaa rasua Krit su-para napirisima. Goa pisimide pare nina agaa pagola pisimidaare mo kako rubape kone-para sipi mabebolape kone-para rayo madaa napula peme.

22 Goa pea pare abiare paala naomalepape. Nimina aa meda naomalia pare sipi padane maoyaalia.

23 Gore niri Gote raapu pirua nipuna bi minasaayo. Goa pua neme nipuna kogono ora pe. Go ribaa ensel medame ni piri-para ipisa.

24 Goa pua nipumi lalo: Pol-ya, Paala naomape lagia. Ne aa mudu Sisar piri-para madaa pua adali. Gote-me epe kone ia-ga ne raapu pimi aanu page naomalimi.

25 Ensel-me goa sa-pulu paala naomalepape. Gore apo lagia-rupa palia-daa kone rulaayo.

26 Goa pea pare po ripumi niaa ipa rikiraana ae su meda-para mea pena.

27 Gore wala sarara laapona ribaare yai po ripu laapome riaare niaana sipi mo adaa solwara Mediterenian ipana masaanane mea popesa. Gore ribaa ruma rumanere sipina kogono pi aame su meda repara opapamona kone isimi.

28 Go rabu nimumi ope mua kedaa pi yae rogaawa ipa ru-nane lopaniaasimi. Goa pua nimumi mo ipa naaku-para maaka misimi rabu ogesi-daa adaalu (40 mita) yolo risimi. Nimu wala oge si-daa pua ipa naaku-para maaka wala mua wala rudupu (30 mita) yolo risimi.

29 Gore niaana sipimi aana talia kone sua paalame omesima. Goa pua nimumi mo sipina masaa-nane pua sipi adini ope maala mea lopaniaasimi. Go rabu naare epenalo adaba piralima kone isimi.

30 Go rabu sipina kogono pi aanu medaloma sipi gimolalo kudiri pu kogono pisimi. Nimumi oge ipunu mea no ipa madaa lopaniaatalo pisimi. Go rabu aa medalomame nimu sipina rugi-nane kogono rado meda peme kone isimi. Gore nimumi sipi adini aene ope lopaniaalima kone isimi.

31 Goa pisa pare Pol-me kudiri pi kone adoa soldia surube aa-para nipuna soldia aanu-para lalo: Go sipina kogono pi aanu pogola palimiri nimi page omalimi.

32 Goa sa rabu soldia aanuri mo oge ipunu-na ope kadola repaasimi.

33 Gore naare openaloa Pol-me go aanu agaa gupa lakesa: Nimi sarara laapo ru-nane eta nanemade.

34 Abia eta nalepape. Nalimiri puri mua mada piralimi. Gore niaa ora padane-daa page naomo ora oge radaa page nanama.

35 Go agaa loare Pol-me bret mua sipi kogono pi aanumi adena nipumi Gote-para ora pi loa sana bret nisa.

36 Go rabu nimuna pu robaa-pare epe sadaa nimumi page eta nisimi.

37 Gore niaa sipi madaa pirisima aanuri adaapu (gupa 276) pirisima.

38 Gore eta mada noa nimumi sipi yapa pinalo wit-na ini no ipa solwara-para mea rubisimi.

Sipi o sa rabu

39 Gore naare rapasa rabu su adesimi pare sipina kogono pi aanumi go su adoare pare bi namakuaasimi. Go rabu nimumi sipina oge pora meda ina adesimi. Goparare ora epe ipa mu isa-pare nimumi sipi mo ipa mu madaa makusatalo pisimi.

40 Goa pulalo ope aene rayo ponatua mo ipa solwara ru-nane pa isimi. Go rabu page nimumi mo ipa apeape repenanu esepea isimi. Mo repenanuri mo sipina maredepo yape isa. Goa pisa rabu nimumi ipunu-na rugi-nane sel mamina maridulasimi. Goa pua po ripumi ipunu ipa repaa-nane mea palia kone isimi.

41 Goa pisimi pare ipunu-mi adaa ipa mu tua su madaa popesa. Goa pua ipunu-na

rugi-nane kusabasa rabu napopesa. Go rabu ipunu-na masaa-nanere ipa kaimi tua ipunu marugula tabesa.
42 Go soldia aanumi kalabus ada piri aanu palimilo ora talima kone isimi. Nimumi ipa ki mogea pogola palimi-daare ora talima kone isimi.
43 Yapare soldia aanuna surube aame Pol raba mulalo mo aanu-para natalepape lakesa. Goa pua surube aame lalo: Ipa kimi mogealimi-daare nimi aba ipa-para pogoloa ipa repaa-nane pulupape sa.
44 Aa medalomare nimi ipunu-na robene repena ripinaawa pa su madaa pulupape. Gore goa pisima rabu niaa rayo ipa repaa-nane epe-rupa pua pirisima.

28

Pol Malta su-para pisa

1 Niaa solwara repaa-nane waru pogola pisima go suna biri Malta simi.
2 Go su-para piri onaanumi niaa ora waru raba misimi. Gore yai ipua upaa pisa-pulu nimumi repena irua niaa re-para mea ipisimi.
3 Goa pua Pol-me repena uninu yarepea repena sulaa-para mea irinaloa repena kekapumi omoa waiba meda maopatabasa. Go rabu amaa-nane ipua Pol-na ki madaa noa pa saabaasa.
4 Gore onaa rayome mo Pol-na ki apura palae isa adesimi rabu nimumi lalo: Go aare abade onaa tu maomae aa yana simi. Gore ipa solwarame nipu natisa pare wae yae pi aa ya-pulu mada omalia kone isimi.
5 Goa pisa pare Pol-me ki mea rupitua waiba repena sulaa-para mea rubisa. Goa pisa pare Pol nipu epe-rupa pa pirisa.
6 Go onaanumi Pol-na yogane pabolalo pia pae aipapulu ini adupitalo pia kone sua adapaba pirisimi. Pare nimumi adaalupu ado pirisimi rabu Pol pa epe-rupa pirisa-pulu nimumi kone perekea lalo: Go aare pa yaki remo meda yaana simi.
7 Gore go ipa rikiraana ae adaare su-para piri onaanuna aa mudu Publius pirisa. Gore go aame e maapu adaapu surubesa pare nipuna su medane pirisima. Goa pua nipumi niaa adola ipua niaa nipuna ada-para yapi repo me surubisa.
8 Go raburi Publius-na aaraa yaina omoa pirisa. Nipuna yainare kekapu yaina-para robaa kululu ne lapo omesa. Go rabu Pol-me nipu piri pua beten loare nipuna aalu madaa ki sua sana maepeaasa.
9 Goa pisa rabu go su-para piri yaina ome onaanumi Pol piri-para ipisimi. Go rabu nimuna yaina maepeaasa.
10 Goa pisimi-pulu nimumi niaa pa ode oyae adaapu gua niaana pope di ipisa rabu nimumi niaana yaenu mea pua sipi madaa pua isimi.

Pol Rom su-para pisa

11 Gore niaa go su-para akua repo pirua ipa sip madaa piruare pisima. Go ipunuri aba Aleksandria su gimoa po ripu yainu ipisa rabu niaa piri-para epa aasa. Go sipina biri Uba Kedo Laapo simi.
12 Niaa go sipi madaa pirua Sirakyus adaare-para yapi repome pua pirisima.
13 Go su gimoare sipi madaa pirua adaare mo Regium su-para pua opapasima. Go suri ekeraa-nane po ripu no-nane waru ipisa-pulu go po ripumi yapi laapo ipunu raba mua aipapulu mapopaasa rabu Puteoli adaare-para pua opapasima.
14 Go su-parare niaame Krais-na onaa medaloma adesima. Nimumi niaa waru raba misimi-pulu sarara padane nimuna ada-para pirisima. Goa puare niaa Rom su-para pua pirisima.
15 Gore mo Rom su piri kone rulae onaa medalomame niaa epeme lo pagesimi ya-pulu niaa madata ipisimi. Nimumi Apius maket-na madasima. Go-pare page pasidia ada ipa repo aasa. Pol nipumi nimu aba adoa nipuna pu robaa-para raana pisa-pulu Gote-para ora pi loa puri misa.
16 Gore niaa Rom adaare-para pua pirisima rabu Pol kalabus ada napirisa pare nipuna ada rado-para pirina soldia aa padaneme nipu surubesa.

Pol-me epe agaa Rom su-para lapede-pesa

17 Gore yapi repo dia sa rabu Pol-me mo su-para piri Juda aa mudunu nina ada-para kiritata ipulupa sa. Nimu epa kiritasimi rabu nipumi nimu goa lakesa: Amenu, neme niaana ruru-para akuanuna rekena agaa-para namaoyaaru pare nimumi Jerusalem su-para Rom aanumi ni mapatainalo mea kasimi.
18 Gore mo Rom aanumi nina koso pagoare ni mea esepe pasimi. Nimumi ni tu maomape kone-daa na-adesimi.
19 Goa pisa pare Juda aanumi nina bi ora rabuaniaasimi-pulu Sisar-me nina koso pagenalo lakesude. Goa pisimi pare neme nina ruru madaa agaa medame koso-daa nasude.
20 Gore Juda aanumi ni madaa koso gupa simi-pulu neme nimi adoa agaa lano kone isu. Gore neme Israel su-para piri on-aanuna Mea Rapae Aa madaa adoa kone rulaayo. Goa pea-pulu nimumi ni ope sen-me adisimi.
21 Go rabu nimumi nipu-para lalo: Judia su-para piri aanumi pepa nao taarimi simi. Go page mo su-para piri Juda amenumi agaa ne madaa remaa page wae agaa page nalagiame.

22 Gore niaame nena agaa pagamona
abia lagiape. Pare su rayona piri onaanumi
apo kagaa agaa pagoa ape teme.
23 Go rabu nimumi Pol-na agaa pagoa
yapi di sua sana oropere onaa adaapu Pol-
na ada-para pagola kiritasimi. Go rabu
naare opaa-mama pua pabisa rabu page
Pol-me Gote-na Surube Su madaa agaa
lakesa. Goa pua Pol-me nipuna kone
perekea kone rulasa-daa remaa lakesa.
Goa pua nimumi Yesu madaa kone rulalim-
inalo Moses-na rekena agaa-para Gote-na
agaa lakene aa-na buk-para dipisa.
24 Pol-me goa pisa raburi onaa medalo-
mame nipuna agaa kone rulasimi pare
medalomame kone narulasimi.
25 Gore nimumi agaa rado rado loa polalo
pisimi rabu Pol-me agaa padane-ma gupa
lakesa: Go Gote-na agaa lakene aa Aisaia-
me agaa waru sa. Holi Spirit-mi nimina
akuanu agaa lakesa-pulu Aisaia-me buk
madaa gupa tu isa:
26 Go onaanu-para pua lakelape: Nim-
ina aaneme agaa pago piralimi pare ora
koneme naniminaalimi. Niminaawa ado
piralimi pare ora na-adalimi.
27 Go onaanuna pu robaa-para ora wae
kone simi. Nimuna aane poasa. Nimuna
ini rubu pisa. Go-rupa na pitimiri nimuna
inimi mada adalimi. Goa peme-pulu go-
rupa pimi. Nimuna aaneme mada pagal-
imi. Nimuna pu robaa-para kone mada sal-
imi. Goa pua nimuna kone mada perekeal-
imi. Goa palimi-daare Gote-me nimu mae-
pealia.
28 Pol-me apo Aisaia-na agaa dipia wala
lalo: Pagalepape. Gore ruru rado onaan-
umi Gote-na epe-rupa pirape agaa mada
pagalimi-pulu nimu piri-para mea rapaasa.
29 Pol go agaa sa rabu Juda aanu ada
gimoa agaa laari pisimi.
30 Gore maali laapome Pol nipuna
kabesade ada-para pirua onaanumi nipu
adola ipisimi rabu Pol-me epe kone kasa.
31 Go rabu Pol-me Gote-na Surube Su
madaa agaa rayo lakesa. Go page Aa Mudu
Yesu Krais-na madaa agaa waru lapede-
pesa. Nipumi agaa sa rabu kudiri pi kone
nasua mogeasa. Dia, pare nimumi nipu
kedaa nakasimi-pulu nipumi agaa puri la-
pedepesa.

Rom
Ripia Agaa

Pol-me go pepa tisare nipu mo Rom su-para piri Kristen onaanu adola pope raaname omoa tisa. Nimu raapu pa rudupu yapi dina pirua mo Spen su-para Epe Agaa mogeaata polalo pisa. Go pepa madaare Pol-me lapaawa lagiala. Gore Krais-na Epe Agaa-para Yesu rateme onaana piaenu madaa pagiala.

Riri-nanere Pol Rom adaare-para piri Kristen onaanu-para epe yapi di lo o taata. Goa pua nimu madaa neme Gote-me nimi raba minalo beten to sa. Oropere go pepana agaare goa tisa: Kone rulae yaena pora madaare niaa Gote-na ini-agaane redepone onaanu opalima. (1.17) Pol-me gupa sa: Onaa rayo, Juda ruru page pa ruru medanu page, waea pi onaanu yaade. Goa pea-ga Gote-me nimi odome omoa nimu wala mina sa. Aa meda Yesu Krais kone rulalia-daare Gote-me nipu wala mealia. Goa pua nipu Gote-na adami aa-rupa pirua ora Yesu Krais-na ame piralia.

Gore Gote-me aa meda wala mealia-daare nipuna pu robaa kagaa opea. Gote nipu raapu pirua nipuna Spirit page nipu madaa rubitabea. Goa pea-pulu waea-para omape kone lapome nipu suruboa nipu rabuaape puri meda naipi. Go sapta 5 madaa pua sapta 8 madaa madia yare Pol-me Gote-na rekena agaana re-para Holi Spirit-na puri Yesu Krais kone rulae onaanu mea waata-rupana agaa sa.

Go sapta 9 madaa pua sapta 11 madaa madia yaare Pol-me nipuna kedaa adaa medana remaa sa. Pol-re Juda ruru yaade. Go onaa rururi abade Gote-me nipuna onaa-rupa mapiraasa. Yapare adaapumi Yesu masaa rilasimi. Pa ruru meda-nane epe onaanuri Yesuna disaipel pirisimi pare Juda rururi ora dia. Pol-me gupa sa: Juda aanu nimuna bipa waea peme sa. Go yapare Pol-me gupa kone isa: Oropere Juda onaa page Yesuna ruru pitimi kone isa.

Pol-me agaa madia yaatalore Kristen onaana papeae madaa remaa sa. Yago raaname omapena agaa adaapu sa. Gote-na kogono papena page agaa adaapu sa. Goa pua gavman-na rolo-para pirua yago raba meapena page agaa sa.

Robonu gupa adamina:

Go buk-na re madaa agaa (1.1-17)
Onaa rayome pupitagi neme (1.18–3.20)
Gote-na kagaa piraama lama pope pora (3.21–4.25)
Gote-me niaa maredepo-yaasa (5.1–8.39)
Gote-me Israel onaa nipuna loa mada misa (9.1–11.36)
Kristen onaanuna epe pora (12.1–15.13)
Pol-me go agaa mana madia yaare onaanu-para abi patalepape sa (15.14–16.27)

Pol-me Rom su-para piri onaanu-para pepa rapaasa

1 Ni Pol-re Yesu Krais-na aposel kogono aa pirua go pepa tua repaato. Gote-me nipuna Epe Agaa mogeanolo yaaloa ni mapiraasa.

2 Go Epe Agaare abasade Gote-me ora gialua sa-pulu nipuna agaa lakene aanumi Epe Buk madaa tisimi.

3 Go Epe Agaare Gote-na Si madaa buk tu isimi. Go Si Yesu Krais-re niaana ora Aa Mudu pia. Yesu su amaa madisa rabu aa mudu Devit-na ruru-para pirisa.

4 Nipu Gote-na epe kone su pirisa-pulu Gote-na adaa purimi matmat-para marekaasa. Goa pea-pulu niaame nipu ora Gote-na Si ora pia-daa adema.

5 Yesumi ni raba minalo Gote-me ni aposel kogono aa mapiraasa. Goa pua neme su rayona piri onaanu-para Gote-na agaa waru pagoa Yesu madaa kone rulal-iminalo mogeaato.

6 Goa pea-ga nimi Rom su-para piri onaanu page Gote-me nimi Yesu Krais raapu padane-para piraliminalo ni yaaloa mapiraasa.

7 Goa pea-ga neme nimi Rom su-para piri onaanu-para pepa tu repaato. Gote-me nimi madaa pedo pu raaname omoa nimi Yesu Krais raapu mapiraatalo yalaasa. Goa pua niaana Aapa-para niaana Aa Mudu Yesu Krais laapome nimi epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Pol-me Gote-para ora piloa beten sa

8 Gore su rayona piri onaa rayome nimi Yesu madaa kone rulaeme-daa pageme. Goa pea-ga neme nimi madaa Yesu Krais-na bimi Gote-para beten loa ora pi to.

9 Neme Gote-na Si madaa Epe Agaa mogeaato rabu neme kone waru sua nipuna kogono mogeaayo. Goa pua Gote-me ni adea-pulu neme ora agaa lagianolo adea. Neme beten to rabu oro yaalo nimi nimi-naawa beten to.

10 Goa pua Gote-me nipuna epe kone sua pora mea waatea-daa neme nimi adolalo epalua. Goa pea-pulu neme Gote-para beten to.

11 Gore neme Gote-na agaame puri nimina robaa-para mapalaalua-me neme nimi ora adola epalua.

12 Nina-daa dia, yapare niaame epe raba meape kone ropo pamina. Goa pua ni kone rulaeme nimi raba mua puri gialua rabu nimimi go kone padane-rupa salimina.

13 Naa ame baaninu pagalepape. Rana
adaapu nimi adolalo pe pare oyae medalo-
mame ni pa saapia. Neme nimu ruru rado
raba misu rabu nimumi Gote madaa kone
rulasimi-rupare nimi page go-rupa raba
mulalo pi.
14 Gore neme onaa rayo odome omoa
onaa rayo raba mulalo pi. Goa pua ora
epe-rupa piri onaanu page raa-para piri
onaanu page kone makuaae onaanu page
kone naimi onaanu page raba mulalo pi.
15 Goa pea-ga neme nimi Rom su-para
piri onaanu page Epe Agaa mogealuame pi.

Epe Agaare Gote-na puri ia

16 Neme Gote-na Epe Agaa madaa kone
padane i-pulu yala napea. Go Epe Agaa
Gote-na puri ia-pulu aba Juda onaanumi
page wala pa ruru radonu page go agaa
madaa kone rulaeme rabu nimu oro yaalo
kagaa piraama laama palimi.
17 Go Epe Agaamere Gote-me onaanu
maredepo yainalo go pora mea waatea.
Gore ripima pu piralimi-daare Gote-na
agaa robaa-para mea saabaawa redepo ne
onaa piralimi. Gote-na buk-mi gupa ta:
Gote-me onaanu maredepo yaliade onaa
rayomere Gote-na agaa robaa-para mea
saabaawa oro yaalo pa kagaa piraama
laama palimi.

Su amaa piri onaa rayome pupitagi ne kone pa saapiraama laama peme

18 Gore yaa-para piri Gote-mere nipuna
ratu yawape kone pupitagi ne onaanu
madaa mea waatea. Go onaanumi wae
kone saabaawa ora agaa rabuaniaaeme-
pulu Gote-me ora ratu waru yawea.
19 Gote-me nipuna kone epe-rupa mea
wasa-pulu onaanumi Gote epe-rupa mada
adesimi. Gore Gote nipuna go kone pe-
naame mea waata.
20 Gote-me aba su yaa wariaa-mama
pua abia page onaanumi Gote-na kudiri
pi kone-para nipuna puri-para nipuna pa
rado epe kone-para waru ademe. Onaan-
umi Gote-na warini yae ademe rabu Gote
nipuna puri page ademe. Goa ademe-pulu
niaame Gote-na kone-daa na-adaawa agaa
gupa mada natema.
21 Nimumi Gote-na kone ademe pare
nimumi Gote nipuna bi naminasaawa go
page nimumi nipu-para ora pi-daa nasimi.
Dia, gupa nasimi pare nimuna maeyae
kone sua nimuna pu robaa-para page ribaa
pa yabaasa.
22 Nimuna konere niaa ora makuaae on-
aanu pima simi pare nimu ora maeyae
onaa-rupa pirisimi.
23 Nimumi oro yaalo kagaa pirapede
Gote-na bi naminasaaeme pare nimumi pa
onaa-para yaa-para paaka-para mena-para
yapa-para go yae nona piane warini yaena
bi minasaaeme.
24 Gore maeyae onaa-rupa pimi-pulu
Gote-me nimu giminaloa nimuna pu robaa-
para i wae yae madaa peme. Nimuna
yogane madaa wae yala polape kone sua
peme.
25 Nimumi Gote-na ora agaa gimoa yaa
agaa madaa pageme. Gote-re oyae rayo
warisa pare nipuna bi naminasaaeme
pare nimuna pa warini yaena binu mi-
nasaaeme.
26 Gote-na bi padane niaame oro yaalo
minasaamina. Onaanumi goa peme-pulu
Gote-me nimuna wae yala polapea-anu
pina gimisa. Goa pua onanuri aanu raapu
epe-rupa napitimi pare ona yagonu raapu
u patape kone sua peme.
27 Go page aanu medaloma page nimuna
onanu gimoa pa aa yagonu raapu yala pi
kone sua peme. Aanumiri yala pia peme-
pulu nimuna go wae yaenu madaa yoto
mealimi.
28 Onaanumi Gote niminaape kone
gimeme-pulu Gote-me nimuna wae pugu
pianu pinalo gimisa. Gote-me nimu
gimisa-pulu nimumi pupitagi pa no pirua
nagimisimi.
29 Goa pua nimumi ora wae yaenu rayo
gupa peme: Nimuna wae yaenu pua wae
konenu sua epaame omape kone page sua
waea peme. Nimumi udipa kone page onaa
tu maomape kone page yada pape kone
page makirae agaa lape kone page onaa
medaloma mabebolape kone page nimumi
waea abulape kone page imi.
30 Goa pua nimumi onaa medalomana
bi rabuaniaawa Gote madaa ora wae kone
imi. Nimuri pugu pi kone sua rope pi kone
sua nimuna agaa adaapu teme. Nimuna
konere niaa akea pua wae kone rado meda
salima pae kone sua nimuna agi aaraana
agaa page rasitimi.
31 Goa pua nimumi ona paake pua
nimuna agaa namogeteme. Goa pua ni-
mumi onaa medaloma odome naomeme
pare pu robaa-para rerome teme.
32 Gore Gote-na rekena agaa madaare
onaanu go-rupa piralimi-daare mada oma-
limi. Goa pea pare onaanu waea pa
pala pimi. Go page mada dia, pare ni-
mumi waea peme onaa medaloma-para
page raaname omeme.

2

Gote-na koso epe-rupa loa rumaalia

1 Goa pea-ga Juda onaa nimumi pa
onaa medaloma-para koso lape agaa mada
nalaketeme ya? Nimimi onaa medaloma-
para koso lape agaa teme rabu nimimi page

nimuna wae yae mogea peme. Goa pea-pulu nimuna madaa koso lala palimi.
2 Gore niaa Juda aanumi gupa nimi-naaema: Go onaame goa peme-ga Gote-me nimu koso lape agaa tea-daare ora epe aalia.
3 Pare nimi Juda aanumi gupa kone imi? Nimi onaana piae madaa koso lape agaa temere Gote-me nimi madaa koso lape agaa natea ya? Dia, nipumi nimi madaa page koso lape agaa mada tea.
4 Gote-me epe kone sua pawa pirua aipapulu ratu nayawea. Go konere nimimi namakuaaeme? Gote-me epe kone su pia rabu nipuna konemere nimina wae kone perekealiminalo epe pora mea waatalo pia.
5 Goa pea pare nimina lo robaa o ta-pulu wae yoto mealimina. Gote-me nimi madaa ora ratu yawoa nipuna orope epaliade yapi di rabu wae yoto epa rumaalia. Go raburi Gote-me nipuna redepo ne koso lape agaa penaame waatea.
6 Go rabu Gote-me onaanuna kogono peme-rupa adoa nipumi yoto gupa rumaalia.
7 Onaa medalomame epe kogono paa-mama pu piralimiri nimumi Gote-na epe paa-para adaa bi-para oro yaalo kagaa pirape kone mealimi.
8 Pare onaa medalomame ni agu raapo ora piralua kone sua epe pora gimoa wae pora pameme. Goa peme-pulu Gote-me nimu ratu waru yawoa ronome omalia.
9 Onaa rayome wae pupitagi nalimiri nimumi kedaa pi yae mua radaa mealimi. Go yaere Juda aanuri aba minaloare wala ruru radonu page mealimi.
10 Goa pea pare epe kogono pemede onaa rayo-parare Gote-me epe paana puri-para adaa bi-para kuma pi kone-para katea. Go konere Juda aanuri aba minaloa wala ruru radonumi page mealimi.
11 Go madaare Gote-me onaa rayo-para kone padane sua koso lape agaa epe-rupa laketea.
12 Gore ruru radonumi Moses-na rekena agaa napagesimi. Goa pea-pulu nimumi pupitagi noa omalimi rabu rekena agaana kepo rarane omalimi. Goa pea pare Juda aanu nimumi Moses-na rekena agaa pagesimi-pulu wae yae palimi rabu go rekena agaame nimu madaa koso loa yoto rumaalia.
13 Juda onaanumi rekena agaa pa pageme rabu Gote-me nimu redepo ne onaa kone naisa. Dia, pare rekena agaa ora pagoa rateme rabu redepo ne onaa pimi.
14 Ruru radonu rekena agaa namisimi pare nimuna koneme rekena agaa ia-rupa kuritimi-daare go onaanumi nimuna kone sua rekena agaa pageme kone isimi. Pare nimumi Gote-na rekena agaa nameme.
15 Namisimi pare nimuna kone mogea pora pameme rabu Gote-me nimuna pu robaa-para rekena agaa mada adea. Goa puare nimuna robaa-para i koneme goa-daa napipape tea. Goa pea pare robaa meda-para i koneme mada pipape tea. Goa pea-ga robaa-para i koneme rekena agaana pora mea waatea.
16 Goa pea-daa orope epaliade yapi di madaare Gote-me Yesu Krais-para laketea rabu nipumi onaana kudiri pi kone madaa adokaru mua koso lape agaa tea. Go madaare neme Epe Agaa mogeaayo.

Rekena agaa madaare Juda aanumi kone gupa isimi

17 Goa pea-ga nimiri akea palimi ya? Niaa Juda loa rekena agaa pagoa Gote madaa agaa adaapu teme.
18 Goa pua nimimiri Gote-na porare nimi-naaeme. Nimimi rekena agaa pagoa epe kogono pulalo niminaaeme.
19 Goa pua nimina konemere niaame ini rubu pi onaanuna pora mada waatema. Goa pua niaame ribaane onaana robaa-para paa mea katema kone imi.
20 Goa pua niaame maeyae onaanu epeae mogea nogo naakinu-para page kone katema kone imi. Nimuna konemere niaame rekena agaa madaare ora agaa rayo-para makuaae kone rayo-para muaema kone imi.
21 Nimimiri onaa radonumi pagenalo agaa mogeaaeme pare nimina bipa go agaa mogeteme? Onaanu-para nimimi paake nanalepape loa laketeme pare-ga nimimi paake neme ya?
22 Nimimi onaa radonu-para paake yone kone nasalepape lo laketeme pare nimimi goa peme ya? Nimimiri remonu-para ero agaa teme pare nimimi nimuna ada-para pua pa paake neme.
23 Nimimi niaa agu raapo Gote-na rekena i agaa mu saapima teme pare nimimi Gote-na rekena agaa rasitimi rabu nipuna bi rabuaniaalia.
24 Nimina kone madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Nimi Juda aanuna kone madaare ruru rado onaanumi go kone adoa Gote-na bi madaa ero agaa teme.
25 Gore nimimi rekena agaa mogealimiri yogane rugi kepeape* konere epe ta. Goa pea pare nimimi rekena agaa rasalimiri yogane aba akolo kepesimi?
26 Apo ruru rado aanuri yogane nakepeteme pare nimumi rekena agaa

* **2:25:** Yogane kepenena re-re Juda onaa nimuna rekena agaa ratua pisimi nimu epe aa aatalo. Gotena ini agaana page yogane kepea waea pa pala pirisimi-nuri pa nakepene-rupa wala aasimi.

mogealimiri Gote-na kone-parare nimu ora yogane kepene onaa-rupa pitimi.
27 Goa pua ruru rado onaanumi nimi Juda onaanuri koso lape agaa mada lagialimi. Nimimiri rekena agaa i buk dipia yogane kepeteme pare rekena agaa pa rasitimi. Goa pea pare ruru rado onaanumi rekena agaa pageme pare yogane ora nakepeteme.
28 Gore ora yogane kepeteme onaanuri ora Juda aanu ya? Gore ini-agaa adoa ora Juda pima teme pare nimu ora Juda aanudaa dia. Nipuna yogane kepene yaere resame kepeteme.
29 Goa pea pare ora Juda-re nipuna pu robaa-para yogane kepene kone saliadaare go aare ora Juda-rupa pia. Go aa-na robaa-para yogane kepene kone iapulu resa-me napisa. Dia, Gote-na Holi Spirit-mi pisa. Goa pisa-ga rekena agaame nimuna kone naperekesa. Go-rupa piri onaanuri onaa medalomame nimuna bi naminasaaeme pare Gote-me go kone adoa nimuna bi minasaaya.

3

Abana koneme epe kagaa kone mada narabuaniaalia

1 Goa pea-ga Juda aanu pirapere ake ora epe ta pae? Go page yogane rugi kepene konere Juda onaa madaa akea pua epe ta pae?
2 Gore abare Gote-me Juda aanu nipuna epe agaa surubenalo kasa. Goa pea-pulu kone rayo madaa Juda aanumi epe yae misimi.
3 Gore Juda medalomame kone rulae gimeme pare Gote-me go kone namogea nipuna agaa narasalia.
4 Dia-ga onaa rayore yaa agaa lala peme pare Gote-me oro yaalo ora agaa ta. Gote-na buk madaa agaa gupa ia:
Neme agaa te rabu nimuna agaa loraalimi.
Onaanumi koso lape agaa teme rabu neme
nimuna agaa rabuanaalia.
5 Goa pea pare niaame wae yae pema rabu onaanumi Gote-na redepo ne kone adola peme yaalore gore ora epe ta pea. Goa pua Gote-me niaa madaa kedaa gialia rabu ora waea pi tema ya? Neme go agaa tore su amaa piri aanuna kone maredepo yainalo to.
6 Dia, gupa natema. Gote-re nipu redepo ne kone su piruaaya. Goa pea-ga nipumi su amaa piri onaa rayo koso lape agaa mea katea.
7 Goa pea pare neme yaa agaa lagula pe yaalore onaanumi Gote-na ora agaa ria epe-rupa pagaliminalo lagula pe. Go pula pe yaalore akeane Gote-me ni pupitagi ne aa tea ya?
8 Goa tea-ga lamina: Niaame wae yae pemare epe yae alo patalo pema. Onaa medalomame neme apo agaa loaayo teme pare makiraeme. Goa teme-ga nimu madaa koso lape agaa tea rabu nimuna wae yoto mealimi.

Onaa rayore redepo ne-rupa napimi

9 Goa pea-ga niaa Juda aanuri ruru radona mudu pirua epe-rupa pima tema? Dia-ga Juda page su ruru rado page wae yaeme rigitea.
10 Gote-na agaa pa ti buk madaa agaa gupa ia:
Su amaa piri onaa rayore redepo ne onaa
padane-daa napimi.
11 Goa pua kone makuaae onaa rayo ora padane-daa napimi.
Onaa meda Gote aasa pulalo napimi.
12 Onaa rayome Gote masaa rilaawa ora parupa piruaeme.
Onaa rayome ora wae yae pu pimi.
Ora padaneme page epe kogono napea.
13 Nimumi agaa teme rabu matmat-para rogaaemede
aa rona pugu pi-rupa agaa teme.
Nimumi wae kone sua ora wae makirae
agaa teme.
Nimumi wae agaa teme rabu mugununa
eke mua teme.
14 Nimuna agaame ne wae rero pi agaare robaa-para rulatabea.
15 Nimumi aloma puare onaanu radaa mapaawa
tu maomaatalo peme.
16 Oro yaalo pora-nia pameme rabu
nimumi oyae maoyaawa wae kedaa
kateme.
17 Nimumi epe-rupa pirape pora naademe.
18 Go pua nimumi Gote madaa paalame naomeme.
19 Gore Gote-me onaanu-para nipuna rekena isade pepa kasa-pulu go onaanumi rekena agaa mogealiminalo gisa. Goa peaga su amaa piri onaa rayome Gote-na ini agaa madaa pa agaa mada na-abuteme. Dia go rekena agaame onaa rayo Gote-na koso lape agaa pagaliminalo mea gisa.
20 Gote-na rekena agaa mogealia-pulu go aare Gote-na ini agaa madaa redepo ne aa-rupa napia. Dia, rekena agaana kogonore aa medame pupitagi nalia-daare mea waatea.

Gote-me onaanu maredepo yalia

21 Pare Gote-me onaanu maredepo yaalia rabu go porare ora rekena agaana kogonodaa dia. Moses-me rekena agaa tisa rabu page Gote-na agaa lakene aanumi agaa lakesimi rabu page nimumi Gote-na maredepo ne kone madaa tisimi.

22 Onaanumi Yesu madaa kone rulaeme-
pulu Gote-me nimu maredepo yaaya.
23 Onaa rayome pupitagi neme-pulu ni-
mumi Gote-na oro yaalo mapiraape kone
na-ademe.
24 Pare Gote-me epe raba meape kone sua
onaanu esepe maredepo yaasa-pulu nimu
Yesu Krais raapu epe-rupa mapiraasa. Goa
pea-pulu nipumi nimu madaa natalia.
25 Gote-me Yesu mea rapaasa rabu ni-
aana kone kedaa omenalo gisa. Go rabu
niaame Yesu madaa kone rulalima rabu
niaana wae yae mea rubalia. Onaanu-
miri Gote-me Yesu mea gisare onaanu nipu
raapu epe-rupa pirinalo pisa. Abadere
Gote-me pawa pirua onaanuna wae yaenu
pa adaba pirisa.
26 Pare abia Gote-me onaanu nipu raapu
epe-rupa mapiraainalo niminaaeme-pulu
Gote-me onaana wae yaenu waru adea.
Goa pea-ga Gote-me nipuna epe redepo ne
kone mea waatea. Goa pua onaa rayome
Yesu madaa kone rulalimiri nipumi go on-
aanu maredepo yalia.
27 Goa pea-daa niaa Juda aanu akeane
agaa adaapu tema ya? Niaa rekena
agaa mogealima rabu niaame agaa adaapu
mada tema ya? Dia, pare niaame Gote
madaa kone rulaema rabu agaa adaapu
mada tema.
28 Gore gupa pagamina: Onaanumi Gote
madaa kone rulalimi-daare Gote-me go on-
aanu maredepo yalia. Onaanumi rekena
agaa mogeaaeme-daare nipumi nimu na-
maredepo yalia.
29 Go Gote-re niaa Juda onanuna Gote agu
pia? Onaa ruru radonuna Gote page napia?
E, nipu ruru radona Gote page pia.
30 Gote-na kone ora padane ia. Juda
aanumi nipu madaa kone rulalimi rabu
Gote-me nimu maredepo yalia. Goa page
ruru radonumi kone rulalimi rabu Gote-me
nimu page maredepo yalia.
31 Goa pea-ga niaame kone rulalima rabu
rekena agaa rasalima ya? Dia, niaame
kone rulalima rabu rekena agaa puri waru
mapalaalima.

4

Abraham epe aa pirisa

1 Goa pea-ga niaana akua Abraham
madaa ake teme ya? Nipuri ake ado kiritisa
ya?
2 Abraham-me kogono pua Gote-na ini
agaa madaa redepo ne aa-rupa pirita pisa
yaalore nipumi agaa adaapu madata pisa.
Goa pea pare gupa napisa-pulu Gote-na ini
agaa madaa agaa adaapu nasa.
3 Gote-na buk madaa agaa gupa ia:
Abraham-me Gote madaa kone rulaawa
sana go kone nipuna robaa-para isa-pulu
Gote-me nipu kone redepo ne aa mapi-
raasa.
4 Aa medana kogono pua mone yoto
mealia. Goa pea-daa nipuna yotore pame
kane yae-daa dia yapare nipuna kogono
pua muaaya.
5 Pare pa aa medame rekena agaana
kogono napea pare nipumi Gote madaa
kone rulaaya. Gote-me wae kone saapiri
onaanu maepeaayare Gote-me mo aa-na
kone rulae adoa go onaa maredepo yalia.
6 Devit-miri Gote-me aa medana kogono
na-adesa pare maredepo yainalo lapede-
pesa. Gote-me goa pisa-pulu go aa raaname
omalia.
7 Go madaare Devit-mi agaa aba loa ma-
pataasa:

Gote-me onaanu medalomana wae yae
raakepe ruboa nimuna pupitagi ne
kone marabuaniaaya.
Goa pea-pulu go onaanuri ora raaname
waru omeme.
8 Onaanuri Gote-me nimuna wae
yaenu madaa kone nalia-daare go
onaanu raaname waru omalia.

9 Gore Devit-mi raaname ome agaa ti-
sadere mo abade nimuna yogane kepene
Juda aanu agu madaa tisa ya? Dia, go
konere yogane nakepene ruru radonumi
page meme. Goa pea-ga niaa me Gote-
na buk-para gupa adoa teme: Abraham-
me Gote madaa kone rulaawa go kone
mapiraasa-pulu Gote-me nipu redepo ne aa
kone isa.
10 Abraham-re aa-rabu Gote-me nipu epe
aa kone isa ya? Nipuna yogane kepesimi
rabu pae nakepesimi rabu pae go kone aa-
rabu isa: Gore nipuna yogane nakepesimi
rabu Gote-me nipu redepo ne aa kone aba
isa.
11 Abraham-na yogane orope kepisimi-
pulu Gote-me nipu aba redepo na aa kone
isa-daa onaanumi go kone adesimi. Goa
pisa-pulu Abraham-re yogane nakepene
kone rulae aa rayona akua pia. Nimuna
yogane nakepisimi pare Gote-me nimu re-
depo ne onaa mapiraasa. Gore nimumi
Gote madaa kone rulaawa go kone robaa-
para maodasimi-pulu nipumi nimu redepo
ne onaanu mapiraasa.
12 Goa pea pare Abraham-re yogane
kepene aanuna akua page pirisa. Gore
nimuna yogane nakepesimi rabu nimumi
Gote madaa kone rulaawa Abraham-na
kone mua pirisimi. Abraham-na yogane
nakepesimi rabu nipu Gote madaa kone
rulaawa pora pamisa. Goa pua yogane
kepene onaanuri Gote-me nimuna pora
pami kone adesa.

Onaanumi kone rulaeme rabu Gote raapu pogatu pirape agaa meme

13 Gote-me Abraham-para nipuna si
wane-para nimuna su rayo mealiminaloa
aana oraawa agaa lakesa. Abraham-me
rekena agaa pagesa-daa ora pogatu pirape
agaa nalakesa. Dia, pare nipumi Gote
madaa kone rulasa-pulu Gote-me nipu
redepo ne aa mapiraawa epe su gialua
lakesa.
14 Gore Gote-me nipuna ora agaa-para
rekena agaa page Juda onaanu agu nakata.
Dia, onaanu medalomame Gote madaa
kone rulaawa mealimi. Goa puare Gote
raapu ora pogatu pirape agaame onaanuna
kone rulae puri mapalaaya.
15 Rekena agaana kogonore Gote-na ratu
yawape kone mea epea. Goa pea pare
rekena agaa nai yalore go onaanumi
rekena agaa narasita peme.
16 Goa pea-ga niaame kone rulalima rabu
go pogatu pirape agaa mealima. Gote-me
niaa kone rulae onaa raba mua nipumi
niaa rayore Abraham-na si wane mapiri-
nalo pogatu pirape agaa pa guaaya. Gore
Gote-na rekena agaa pa pageme onaanu
agu nakatea pare onaanumi Abraham-na
kone mogea kone rulaemere go onaanu
page katea. Gore Abraham-re niaa kone
rulae onaa rayona akua pirisa.
17 Goa puare Gote-na agaa pa ti buk-mi
gupa ta: Ni Gote-mere Abraham su adaa-
puna aaraa mapiraato sa. Goa pea-ga niaa
kone rulae onaanuri Gote-na ini agaana
Abraham-na si wane pima. Gote-mere ome
onaanu wala marekaawa puri pane agaa
katea rabu aba nimu kagaa piralimi.
18 Abraham-me kone rulaawa ado pirisa-
pulu Gote-me ake gialia pae kone isa. Goa
pisa nagimisa-pulu nipuri su robo radona
aaraa pirisa. Goa pea-daa Gote-na buk
madaa ta: Abraham nena si wane ora
adaapu piralimi sa.
19 Go rabu Abraham-na maali 100 pirisa
pare nipumi nipuna yogane madaa kedaa
isa pare nipumi kone rulaayae nagimisa.
Nipuna yoganere igipi sa rabu nipuna ore
page abe onaa pirisa. Goa pisa pare Gote-
na agaa madaa kone mapiraasa.
20 Gore pogatu pirape agaa madaa nipu
kone laapo nasua kone rulaayae nag-
imisa. Dia-ga nipuna kone rulaeme nipuna
robaa-para puri mapalaawa Gote-na bi mi-
nasaasa.
21 Goa pisa-pulu Gote nipumi mo abade
aana oraawa lakesade agaare Abraham-me
ora agaa-daa yaade kone isa.
22 Go kone sua agaa robaa-para odesa-
pulu Gote-na buk madaa gupa tisa: Gote-
me nipu redepo ne aa mapiraasa.
23 Apo agaa nipu redepo ne aa mapi-
raasade agaare nipu madaa agu-daa
natisimi.
24 Dia, pare niaa kone rulaawa redepo
ne onaa piramonalo go agaa tisa. Gote-
mere niaana Aa Mudu Yesu matmat-para
marekaasa-daa niaame nipu madaa kone
rulaema.
25 Go Yesuri nimumi iaanumi mea
kanaloa niaana wae yaenu madaa tu
maomasimi. Goa pisa pare Gote-me niaa
maredepo yainalo nipuna Si marekaawa
oro yaalo pa pia.

5

Gote-me niaa maredepo yaasa

1 Gore niaame Gote-na agaa robaa-
para mea ima-pulu nipumi niaa maredepo
yaasa. Goa pea-pulu niaana Aa Mudu Yesu
Krais-me niaa kuma pi kone gisa-daa Gote
raapu epe-rupa pima.
2 Yesuna agaa madaa niaame kone rulae-
mare Yesumi Gote-na epe raba meape kone
niaa piri-para mea ipisa. Goa pea-pulu
Gote-na epe paana puri medaloma ginalo
niaa raaname omoa ado piramina.
3 Goa pua kedaa epalia rabu go kedaame
niaana kone rulae yae puri mapalaainalo
raaname omamina.
4 Go puri paloa rekape konere Gote-me
niaa madaa epe kone suaaya. Go epe kone
suaaya-pulu niaame epe-rupa ado piram-
ina.
5 Go ado piralima raburi Gote-me niaa
epe kone gialia-pulu yala napotema. Gote-
na pa oyae gisare Holi Spirit niaana robaa-
para rulatabea. Goa pea-ga yala napone
piramina.
6 Niaa puri napane pirisima rabu Gote-
me nipuna bipa Yesumi pupitagi ne onaanu
raba minalo omena gimisa.
7 Gore aa meda epe aa raba mulalo
omalia-daare mada yaade. Goa pea pare
pa aa medamere goa mada palia ya? Nipu
ora epe aa raba minalo mada omalia pae,
maarea.
8 Pare niaa pupitagi ne onaa pirisima
raburi page Gote-me niaa madaa pedo pua
raaname omesa-pulu Yesumi niaa wae on-
aanu madaa omenawa sa.
9 Nipu omesa-pulu nipumi Gote-na ini
agaa madaare niaa epe redepo ne onaa-
rupa ma-aulaaya. Goa pea-pulu orope
Gote-me ratu yawape agaa loa koso lape
agaa tea raburi Yesumi niaa waru raba
mealia.
10 Gore abare niaa Gote-na iaanu
pirisima pare nipuna Si omesa-pulu
nipumi niaa Gote-na adami onaanu
mapiraaya. Gore abia Gote-na adami
onaanu pima Yesumi niaa oro yaalo
makagaa piraama laama palia.

11 Goa pea pare gupa agu-daa dia. Niaana Aa Mudu Yesu Krais-mi niaa Gotena adami onaanu mapiraasa-pulu niaame Gote madaa ora raaname omamina.

Adam-me omape yae mea ipisa pare Yesumi kagaa pirape yae mea epea

12 Aa padane Adam-me pupitagi nisapulu su amaa piri onaa madaa omape yae mea ipisa. Goa pea-pulu onaa rayome pupitagi nisimi-pulu su amaa piri onaa rayome omape pora-para pirisimi.

13 Gore Moses-na rekena agaa naisa rabu go su amaa pirisimide onaanumi wae yae pisimi. Goa pisa pare rekena agaa naisapulu Gote-me onaanuna wae yaenu nadipiasade.

14 Pare Adam pirisa rabu page omaama ipua Moses pirisa rabu page omape konemere onaa rayo rabuaniaasa. Adam-me Gote-na agaa mana rasua omesa pare omape koneme pupitagi go-rupa nanisimide onaanu page rabuaniaasa.

Adam aba epenaloa Yesu nipu orope su amaa ipisa.

15 Nipu laapo kone rado rado Isip pare Adam-re nipu orope epaliade Yesuna piksa wasupa nona pirisa. Goa pea pare apo aa laapo padane piane napirisipi. Diaga Gote-na pa gi yaere Adam-na wae yae madaa ora rayo mea kasa. Go aa padaneme pupitagi nisa-pulu onaa adaapu pa omape kone misimi. Yapare Gote-me odo pi kone ora adaape isa-pulu go aa Yesu Krais niaa raba minalo mea rapaasa. Gote-me go pa ode gi yaere onaa rayo mea kasa.

16 Goa pea-ga Gote-na pa gi yaere mo aa padanena pupitagi nape kone-rupadaa dia. Goa pea-ga mo aa padaneme pupitagi nenaloa Gote-me onaanu-para wae yoto mealimi lo lakesa. Goa pisa pare onaa rayome pupitagi adaapu no pirualimiri Gote-me mada talia pare nimi maredepo yaata pea.

17 Gore mo Adam-me pupitagi nisa-pulu omape koneme niaa rabuaniaasa. Goa pisa pare go aa meda Yesu Krais-me kogono ora adaape pisa rabu Gote-me niaa waru raba misa. Onaa rayome Krais-na raba meape kone mua nipuna maredepo yape kone page pa mealimiri nimu oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

18 Goa pea-ga pupitagi nape kone padaneme onaa rayo Gote-me omape yoto mea kasa. Go-rupare Krais-na epe kogono padaneme onaa rayo mea esepenaloa oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

19 Goa page aa padaneme Gote-na agaa rasisa-pulu onaa adaapumi pupitagi nisimi. Go-rupare aa padane Yesumi Gote agaa pagesa-pulu Gote-me onaanu maredepo yaasa.

20 Gore onaanumi wae yae waru pisimidaa Gote-me Moses-na rekena agaa lakesa. Goa pua onaanumi pupitagi waru nisimi rabu Gote-me raba meape kone page waru gisa.

21 Goa pea-ga aba onaanumi pupitagi noa omape kone saapiraama pisimiri abia Gote-me niaa raba mua maredepo yaliapulu Aa Mudu Yesu Krais-me niaa oro yaalo kagaa piraama laama pope kone gialia.

6

Niaa wae yae madaa ome onaanu-rupa pima pare Yesu raapu oro yaalo kagaa pirape onaanu pima

1 Go sa-pulu niaame gupa lamina ya? Gote-me nipuna epe raba meape kone niaa waru gialia-pulu niaame pupitagi pa no piralima ya?

2 Dia, gupa napamina. Niaa pupitagi nape kone madaa ome onaa-rupa pima-ga akolo pupitagi no piralima ya?

3 Go agaa waru pagamina. Niaa Yesu madaa kone rulaawa baptais mua Yesu raapu pirisima rabu nipuna omape kone page mu pima.

4 Goa pea-ga niaa baptais mua niaa Yesu raapu omesimade. Goa pua nimumi niaare nipu raapu rogaasimi. Goa pua Aapana epe paana purimi Yesu ome onaa piri-para mea rekaasa-daa niaame page baptais mua kagaa kone sua oro yaalo kagaa piraama laama palima.

Niaa Yesu raapu kagaa kone meamina

5 Gore niaa nipu raapu omoa padanerupa pirisima-ga nipu wala rekoa pirisarupa niaa page wala rekoa nipu raapu kagaa piraama laama palima.

6 Goa pea-pulu niaame gupa niminaamina: Krais repena polopea madaa omesa rabu niaana abana wae yaenu nipu raapu omesa. Goa pisa-pulu go abana pupitagi nape konena puriri nipumi rabuaniaasapulu pupitagi nape konena puri rolo-para ina lamina.

7 Goa pea-pulu onaa meda omalia rabu pupitagi nape kone nipu mada nasalia.

8 Gore niaame aba pupitagi nape kone Yesu raapu omesa-pulu nipu raapu kagaa piraama laama palima-pulu nipu madaa kone rulaema.

9 Gore Gote-me Yesu ome onaa piri-para marekaasa-pulu nipu wala naomalia-daa niminaaema. Go omape yaeme Yesu mada naripinaalia.

10 Nipuna omesa konena re-re nipumi rana padane-ma pupitagi ne onaanu madaa omesa. Goa pisa-pulu nipu abia pirape konere Gote raapu pa pia.

11 Go agaana re-re nimimi pupitagi nape
kone madaa niaa omalima kone saaba pi-
ralimi. Goa pua nimi Yesu Krais raapu
pirua Gote raapu niaa pa piralima kone
samina.

12 Goa pea-pulu nimina pupitagi nape
konemere nimina yogane narabuniaalia.
Goa pua nimimi pupitagi nape kone namo-
gealimi.

13 Goa pea-ga nimina ki aanu-para nim-
ina yogane rayome wae yae napipape. Dia,
nimi aba ome onaa-rupa pirisimi-daa Gote-
me nimi marekaawa oro yaalo kagaa pi-
rape kone gisa. Goa pea-ga nimimi ki aa
yogane rayo Gote kaloa kogono pamina.

14 Gore pupitagi ne koneme nimi mada
nasurubena. Dia, nimi rekena agaa rolo-
para napirua nipuna koso lape agaa mada
napagalimi. Dia-ga Gote-na epe raba
meape koneme nimi surubena.

Niaa redepo ne konena kogonome adini aa piramina

15 Goa pea-ga naamere ake palima ya?
Rekena agaame niaa-para koso lape agaa
nalagialia-pulu Gote-me niaa-para epe
raba meape kone gialia. Goa pea-ga
pupitagi namina ya? Dia, gupa napamina.

16 Go agaa niminaatepape. Nimimi aa
medana agaa pagalimiri nipuna kogono
adini aa-rupa piramina. Goa puare niaame
pupitagi nape kone mogealima-daare niaa
ora omalima. Goa pea pare niaame Gote-na
agaa pagalima-daare Gote-me niaa redepo
ne onaa mapiraalia

17 Pare Gote-para ora pi lamina. Abare
nimi pupitagi me adini onaa-rupa pirisimi
pare abia epe agaa rayo robaa-para ode-
naloa waru pageme.

18 Gote-me nimina pupitagi ne kone
maesepeasa-pulu abia redepo ne kone
madaa adini onaa-rupa pimi.

19 Ni go adini agaa-para pa agaa gupa
lalore nimina koneme abi na-adoa meme-
daa lalo. Abadere nimina yogane-para
nimina kone-para pupitagi nape koneme
rabuaniaasa. Goa pua nimi wae yae pape
onaa pirua pupitagi nisimi. Go adini ko-
gono madaa kone sua abia gupa pipape.
Abia nimimi epe kogono palimi-pulu epe
redepo ne koneme nimina wae kone rabua-
niaalia.

20 Gore nimi pupitagi noa nipuna adini
onaa-rupa pirisimi raburi redepo ne kone
namisimi.

21 Goa pua nimina abana pisimi-ae
madaare yala poteme-ga go yaeme nimi
raba misa ya? Dia-ga go aba waea pisimide
yaeme omape yae gisade.

22 Pare abiare Gote-me pupitagi ne kone
madaa mea esepesa-pulu nimi Gote-na ko-
gonome adini onaa-rupa pimi. Goa pea-
pulu nimi epe-rupa pirua nimimi kogono
rayo Gote madaa pamina. Goa pua oropere
nimi oro yaalo kagaa piraama laama pal-
imi.

23 Pupitagi ne konemere onaanu yoto
katea rabu omape yae mealimi. Goa pea
pare Gote-me ode pa gi yaemere niaana
Aa Mudu Yesu Krais raapu oro yaalo kagaa
pirape kone mealima.

7

Lo robaa kagaa mulalo kogono pamina

1 Nina aame baaninu, Nimi neme la-
gialua agaare aba niminaaeme. Gore
rekena agaa aba niminaaemede lagialua.
Onaanu pa pimi rabu rekena agaa mada
makuaalimi.

2 Goa pea-daa lalo: Gore ona medare
nipuna aani pa piralia rabu rekena agaame
ta-rupa aani raapu pa piralipi. Pare aani
omalia rabu nipuna aani raapu napia-pulu
rekena agaa mada gimalia.

3 Gore aani pa pirina aa rado paliare go
onare paake lami ona teme. Pare aani
aba omaliare mo rekena agaa rolo-para
napiralia. Go rabu nipu pa ona wasaa-ga aa
rado rumaaliare aame rube ona napiralia.

4 Goa pea-ga nina ame baaninu, go
rekena agaa madaare nimi Yesuna ruru
pimi-pulu go rekena agaame nimi mada
namaomalia. Gore ona nipuna aani raapu
pia-rupa Yesu raapu go-rupa piralepape.
Yesu matmat-para marekaasa-ga niaame
Gote-na pora pamua kogono epe-rupa pua
piramina.

5 Abadere niaana koneme wae-rupa
mapiraawa rekena agaame wae kone
marekaasa. Go wae konemere niaana pu
robaa-para wae kone sua pa omape kone
gisa.

6 Pare abiare niaa Gote-na rekena agaana
rolo-para napiraaminalo nipumi niaa mea
esepeasa. Go rekena agaame niaa adini
onaa-rupa saapirisa pare abia go agaa
madaa niaa ome onaa-rupa gimoa ka-
gaa pima. Abiare niaame aba rekena
isade agaana pora namogeatema pare Holi
Spirit-na kagaa pora moge riaaya.

Rekena agaa rasima rabu wae yaeme yoto gisa

7 Goa pisa-ga abia niaame ake lamina
ya? Rekena agaare wae yae lamina ya?
Ora mada dia. Rekena agaame abade ni
wae yae namea waata pisa-daare ni wae
yae-daa naniminaata pisu. Gore rekena
agaame gupa ta: Neme pa aa medana oyae
madaa epaame omape kone nasape ta. Goa

ta rabu neme oyae madaa epaame omape kone aba niminaayo.
8 Gore rekena agaame ni oyae epaame omape kone gisa-pulu ni pa epa pi kone adaapu sua pisu. Goa pea-ga rekena agaa nateme-daare wae yae pape konere ora puri napatea.
9 Abade neme rekena agaa napagesu-pulu ni pa pisu. Goa pisu pare rekena agaa paganoloa pupitagi nape kone ora rekesa rabu ni pa omesu.
10 Goa pea-ga apo rekena agaa epe-rupa mapiraape kone namea ipisa pare nina omape kone gisa.
11 Gore pupitagi nape koneme ni makiraasa-pulu rekena agaame mea gisa. Goa pua go rekena agaame ni tu maomasa.
12 Goa pea pare Gote-na rekena agaare ora epe-rupa pirape yae yaade. Goa pua go rekena agaa rayore ora epe yae-rupa redepo ne-para epe aaya.
13 Goa pea-ga epe rekena agaame nina omape yae mea ipisa ya? Ora Dia, pare pupitagi nape koneme omape yae mea ipisa. Wae konemere epe rekena agaa pereke tua naa robaa-para omape kone gisa. Goa pua go pupitagi nape koneme epe yae rigitua omape kone mea gisa. Goa pisa-pulu pupitagi nape konena re mada adamina. Goa pea-ga pupitagi nape konere rekena agaa-para kaledesa-pulu ora wae yae-daa niminaamina.

Onaanuna kone wasupa omape yaeme surubea

14 Niaame Gote-na rekena agaa-para Holi Spirit pia-daa niminaaema. Goa pea pare ni su amaa piri aa ya-pulu ni ora pupitagi mi adini aa-rupa pa pi.
15 Gore neme waea palua rabu neme go kone naniminaayo. Go rabu neme nina pulalo pi kone nape pare nina pape kone mogeto.
16 Gore neme gimape kogono palua rabu go konemere rekena agaa epe ta kone sua pe.
17 Goa pea-pulu neme agu raapo go kone namogeto pare neme nina robaa-para wae pupitagi nape kone epea.
18 Gore neme nina abana kone-para epe kone naia-daa niminaato. Gore neme epe kogono palua kone i rabu ni puri napabe-pulu epe kogono mada napalua.
19 Neme epe kogono namogeto pare gimape kogono mogeto.
20 Goa pua neme gimape yae mogeto pare neme agu raapo go kogono nape. Dia, pare nina robaa-para pupitagi nape koneme go gimape kogono yotea.
21 Goa pua neme go pora ade: Neme epe kogono pulalo pe rabu neme wae kogono agu pe.
22 Nina robaa-para i konemere Gote-na rekena agaa madaa raaname omea.
23 Goa pea pare nina yogane-para pora rado ia-daa ade. Go yogane-para i poramere nina koneme pulalo pe pora madaa yada pea. Goa pua nina to yoganena wae yae pape kone mogeaato rabu wae koneme ni pa saapiruaaya.
24 Gome nina kone o ta. Go to yogane-para i koneme ni tu maomaaya-pulu aapimi ni go wae kone madaa maesepeaalia ya?
25 Gore niaana Aa Mudu Yesu Krais-me ni maesepeaalia-pulu Gote-para ora pi to. Goa pea-ga ni go-rupa pirano. Neme Gote-na rekena agaa nina koneme mogealua. Goa pea pare nina abana koneme waea pape konena pora mogeaatalo pea.

8

Yesumi niaa Holi Spirit gua wae yaenu mea rubea

1 Goa puare niaa Yesu Krais raapu pima-pulu wae yoto namealima.
2 Gore Holi Spirit-na kagaa porame niaa Yesu Krais raapu mapiraaya. Goa pisa-ga pupitagi nape pora-para omape pora-para Holi Spirit-mi niaa esepea wae yae mea rubisa.
3 Gore niaana abana kone ora o sa-pulu rekena agaame niaa mada naraba misa. Dia, pare Gote-me pisa. Gore Gote-me nipuna Si mea epenasa rabu niaa wae onaa raapu epa pirisa. Niaa su amaa piri onaanuna kone nona piane mua ipisa-pulu nipumi pupitagi nape kone madaa rubu aasa.
4 Goa pua niaame Holi Spirit raapu pirua abana kone namogeamina. Goa pea-ga niaame rekena agaana epe pora mada mogealiminalo Gote-me pupitagi nape kone madaa rubu aasa.
5 Goa lalo: onaanuri nimuna abana kone imiri go abana kone ru-para pa pitimi. Goa pea pare onaanu nimuna robaa-para Holi Spirit mua pirinalo Holi Spirit-na agaa mulalo mogeteme.
6 Gore abana koneme nena robaa-para sua moge riaayare ne pa omali. Goa pea pare nena robaa-para Holi Spirit pirina nipuna agaa mogealiri ne oro yaalo kagaa pirape kone-para kuma pi kone-para meali.
7 Goa pea-ga onaa medame abana kone pa saapitiare nipu Gote-na iaa-rupa piralia. Gupa piralia rabu nipumi Gote-na rekena agaa mada napage-rupa piralia.
8 Gore abana kone raapu pameme onaanuri Gote-me nimu madaa pedo mada napalia.
9 Yapare nimiri abana kone raapu pami onaanu-rupa napimi. Gote-na Holi Spirit

nimina robaa-para piare nimi Holi Spirit-mi kone mogea pia. Gore Yesuna Holi Spirit nimina robaa-para napiare nimi Yesuna ruru napimi.

10 Gore Yesuri nimina robaa-para pia pare nimina yoganeme pupitagi noa oma paaya. Goa pea pare Gote-me nimi maredepo yaasa-pulu Holi Spirit-mi kagaa oro yaalo kagaa pirape kone guaaya.

11 Gore Gote-na Holi Spirit-mi Yesu matmat-para marekaasa-pulu nipu nimina robaa-para pirina lamina. Goa pua Gote-me Krais marekaasa-pulu nimina omape yogane-para kagaa pirape kone gialia-ga Holi Spirit ora ria pia.

12 Ame baaninu, goa pea-pulu niaame goa waru pamina: Holi Spirit-na pora mogealima pare niaana abana kone wala namogeamina.

13 Gore nimina abana kone moge piralimiri nimina wasupanu pa omalimi. Goa pea pare nimimi Holi Spirit-na puri mua nimina waea pape kone tu maomalimiri nimi ora kagaa oro yaalo pirape kone wasupa mada mealimi.

14 Gore Gote-na Holi Spirit-mi pora walaade onaanuri nimu ora Gote-na si wane pimi.

15 Gore Gote-na gisade Holi Spirit-mi nimi paala omape kogono adini onaa-rupadaa namapiraaya. Dia, pare Holi Spirit-mi nimi Gote-na si wane mapiraasa-pulu niaame Gote-para niaana Aapa mada tema.

16 Goa pua Gote-na Holi Spirit-ri niaana kone raapu makibumalia-pulu niaa ora Gote-na si wane pima lo mada laketema.

17 Gore niaa Gote-na si wane pima-pulu Gote-me epe puri nipuna ruru ginaloa mema. Goa pua Gote-me Krais-na epe oyae saapiraayare mealima. Gore kedaa nipu raapu rialimare nipu raapu epe paana puri page mealima.

Orope epe pirape yae yaa-para mealima

18 Gore Gote-me epe paana puri niaa-para mea waatea rabu ora epe aalia. Goa pea-ga abia niaame kedaa pi yae ogesi-daa rialima rabu kone adaapu nasamina.

19 Gote-me warisade oyaenuri rayo Gote-me nipuna si wanenu epa teade adolalo pimi.

20 Gore Gote-me warini oyae rayore wae yoto katoa lo lakesa-pulu go wari isade yaenuri o yoaaya. Go yaenuri nimuna bipa-daa nao teme pare Gote-me kone sua pisa. Goa pisa pare go wari isade yaenuri go epe yae orope openalo pea.

21 Go warini yaenuri abia pa rabuaaya pare orope Gote-me esepeaalia. Go rabu go oyaenuri Gote-na si wanenu raapu epe paana puri mu piramina.

22 Gore oyae warisaa-mama ipua abia page warini oyae rayo kedaame omoa piruaeme. Go kedaa pi konere oname naaki nogo madita rabu masaa naladerupa radaa noaeme.

23 Goa pea pare Gote-me warisade yaenu agu raapo radaa nano piruaaya. Dia, niaame Gote-me aba ripia gisade Holi Spirit misimade-pulu nipumi niaa raba minalo ado pima. Goa pea-ga Gote-me niaa nipuna si wanenu mapiraalia rabu nipumi niaana oma pae yogane madaa esepenaloa oro yaalo kagaa pirape kone mealima.

24 Gore niaa gupa ado pirisima rabu Gote-me niaa oro yaalo kagaa pirape kone gisa. Goa pea pare niaame ado pirape yae aba adalimare gore akolo pa ado piralima ya? Dia aa medame aba ade yae madaa na-ado piruaaya.

25 Goa pea pare abade na-ade yae madaa ado piralima-daare epe kone sua pawa piralima.

26 Goa pua niaa omapaina pima rabu Gote-na Holi Spirit-mi niaa raba mulalo epea. Niaame beten tema rabu niaame epe beten waru naniminaaema. Dia, pare Holi Spirit-mi niaa raba mulalore Gote-para beten ta. Nipumi beten loa re adaapu laaya pare pa agaamere niaame gupa mada natema.

27 Goa palia rabu Gote-me niaana robaa-para kone adoa Holi Spirit-na kone page mada niminaaya. Gore Holi Spirit-mi Gote-para oyae oge yaaya rabu Gote-na kone adea-pulu niaa Gote-na ruru mada mapiraalia.

28 Go pora rayo madaare Gote-me go onaanu nipu madaa pedo pu raana ome onaanu raba mulalo pea. Gote-me nipuna epe kone sua go onaanumi nipuna kogono pinalo mapiraasa.

29 Gore Gote-me nipuna aba mapiraasade onaanuri nipuna si wane-rupa piraminalo misa. Goa pua Sina kone mogetemedaa nipuna Si Yesu ora mupaa naaki-rupa pirisa.

30 Goa pea-pulu Gote-me kone sua mada mi onaanu yaaloa mapiraasa. Goa page nipumi go onaanu maredepo yaawa sana nipuna epe paana puri go onaanu rumaa kasa.

Gote-me niaa madaa pedo pu raaname omoa Yesu mea rapaasa

31 Gore apo epe yae adema-ga gupa lamina: Gote-me niaa raapu pirua raba mealiare onaa medame niaa mada narabuaniaalimi.

32 Gore nipumi nipuna naaki nasaapirisa. Dia, pare Gote-me niaa raba misa-pulu pa onanumi nipuna naaki

nimuna kedaa madaa tinalo pisa. Goa pisapulu nipumi niaa page oyae rayo pa gialia.
33 Goa pea-ga niaare Gote-me onaa madaa misa-pulu pa onaanumi niaa madaa wae koso lape agaa mada teme ya?
34 Dia, onaa medame niaa wae yoto mada nagialimi. Yesu Krais-me niaa madaa omesa pare ora naomesa. Dia, nipu wala rekoa Gote-na popo ki-nane pua pia. Goa pea-ga nipumi niaa raba minalo beten tea.
35 Goa pea-ga Krais-me niaa madaa pedo pua raaname omea pare pa onaa medame go epe kone niaa mada naepenalo rutu teme ya? Dia-ga niaa madaa wae po ripu epalia rabu page kedaa rialima rabu page radaa nalima rabu page reaeme omalima rabu page oyae dia yalia rabu page oyaeme niaa maoyaalia rabu page niaa tu maomalimi rabu page go yaenu rayome niaa Yesu raapu pirape mada narugulalia.
36 Gote-na buk madaa gupa ta:

Niaare nena onaanu pima-ga yapi padane
padane laatpu niaa tu maomata palimi.
Niaare sipsip tu maomaatalo peme-rupa
pima.

37 Goa pea pare go oyaenumi niaa mada narigitabalia. Dia-ga nipu Yesumi niaa madaa pedo pu raana omesa-pulu niaame go kedaa pi yae mada rabuaniaalima.
38 Gote-me niaa madaa pedo pu raaname omea-pulu oyaenumi niaa mada namarugulalia rabu ora mada niminaato. Gore omape yaeme page pa pirape yaeme page ensel-numi page yaa-para piri aa mudunu page su surube yaenu page abia piri yaenumi page orope epaliade yaenu page niaa mada narugula-daa niminaato.
39 Go yaa-para piri yaenumi page no supara piri oyaenumi page niaa Gote-na pedo pu raana omape kone mada narugulala palia. Gore Gote-me warini yae rayome page mada naminabalia-daa niminaato. Go konere niaana Aa Mudu Yesu Krais-me niaa gisa.

9

Gote-me Israel onaa nipuna loa mada misa

1 Neme ora agaa lagialo. Niri Krais-na aa ya-pulu neme yaa agaa mada nalalo. Holi Spirit-mi naa pu robaa-para i kone suruboa nipumi ni-para ora agaa lalo mogeaaya.
2 Neme goa lalo-ga ora nina Juda ruru madaare ora nina yogane yaapi padane pima-ga nina robaa-para kedaa waru pua naa pu robaa-para oro yaalo radaa pea.
3 Gore neme naa ruru raba mulalore Gote-na wae yoto mada mua Yesu raapu rugula lapa piralua pare mada dia.
4 Juda onaanu Gote-me nimu ora mada misa. Goa pea-pulu Gote-me nimu nipuna nogo naaki-rupa mapiraawa nipuna epe paana puri kasa. Gote-me nimu madaa pogatu pirape agaa* lakeloa rekena agaa kasa. Nimumi Gote-na bi minasaape kone waru mua Gote-na pogatu pirape agaa pagoa misimi.
5 Juda aanuri abade akuanumi nimu madu isimi. Nimuna ruru ru-nanere nimumi Krais-na to-rupa pirua madisimi. Goa pea-ga Gote-me onaa surubea-pulu niaame oro yaalo nipuna bi minasaamina. Go ora.
6 Neme Gote-me palua ne agaa napisadaa nalalo. Dia-ga Israel onaa rayore Gote-me ora nipuna onaa loa namapiraasa.
7 Go page Abraham-na si wane rayore Gote-na si wane rayo-daa napimi. Diaga Gote-me Abraham-para gupa lakesa: Aisak-na madu saliade nogo naaki rayore nena nogo naaki pirina toa sa.
8 Goa pea-ga pa aaraa radome madini nogo naakiri Gote-na si wanenu-daa dia. Dia, pare go onaanu-parare Gote-me aana oraawa agaa lakesa-daa nimu ora nipuna nogo naaki pimi.
9 Gote-me Abraham raapu pogatu pirape agaa gupa lakesa: Gore nina epe di epalia rabu ni wala epalua-ga nena ore Sara-me naaki Aisak madialia sa.
10 Go padane agaa agu-daa dia. Dia-ga go ona Rebeka-na naaki laapona aaraare niaana akua Aisak-me madisa.
11-12 Goa pisa pare Gote-me nipuna kone isa-pulu nipumi naaki padane mada mua agi-para agaa gupa lakesa: Mupaa naakimiri masaa-nane piri naakina kogono palia sa. Gote-me goa sa rabu agimi go laapo pa madisa naaki laapome epe yaepara wae yae-para na-adisipi. Goa pisaga Gote-me go naaki laapona kogono adoa nipuna koneme mapiraasa.
13 Nimumi Gote-na agaa i buk madaa gupa tisimi: Neme Jekop madaa pedo pu raaname omesu pare Iso madaa wae kone isu.
14 Goa pisa pare niaame Gote-me wae kogono pisana lamina pae? Ora dia.
15 Nipumi Moses-para gupa lakesa: Neme nina kone sua onaa meda madaa odome omoa raba mealua sa.
16 Goa pea-pulu pa onaa medame mulalo pea kone-para nipuna pulalo pea kogonopara page Gote-me na-adea. Dia, pare nipumi odome omape kone mea salia.

* **9:4:** Israel onaare Goteme nipuna paa-para puri page mea waloa nina nogo naakinu sa. Goa pua nipumi goa ora pamina madaa agaa rogaasa. Go page pogatu pirape agaa teme.

17 Gote-na buk madaa King Fero-para
agaa gupa lakesa: Neme nina puri mea
waaloa nina bi su amaa piri onaa rayo-
para mea pali-pulu neme ne onaa rayona
aa mudu mapiraasu sa.
18 Goa pea-ga Gote-me onaa madaa odo
omape kone salia-daa go palia pare nipumi
onaa medana kone mea oropetalo palia-
daare goa page nipuna palia.

Gote-me wae yoto kalape kone-para odome omape kone-para go laapo isa

19 Goa pea pare nimina aa padaneme
ni gupa pa lagialia: Gote-me goa palia-
pulu akeane Gote-me onaanu-para wae yae
peme tea ya?
20 Yapare nina adami aa, akolo neme
Gote-para agaa gupa meali ya? Gore sumi
warini oyae pabe pe-mere nipu warini aa-
para gupa tea ya? Neme niri akeane gupa
warisi tea ya?
21 Dia-ga sospen sumi warini aamere
nipuna kone sua su mua warita. Nipumi
su padane mada mua pe laapo mada war-
ialia. Goa pua sospen padanere epe oyae
pabape waria yapare sospen medare wae
yae pabape mada warialia.
22 Gore Gote-me onaanu sumi warini pe-
rupa warita. Nipumi nipuna ratu yawe
kone page puri page mea wanalo warita.
Goa pua nipumi ratu yawoa mea rubape
onaanu-para ora pawa pirua adesa. Go
onaanuri wae yae pabe pe nona piane
pimi.

23 Goa pea pare niaa onaa medalomare
epe yae pabe pe nona piane pima. Goa pua
Gote-me niaame nipuna epe paana puri
mea walaminalo pisa. Goa pua nipumi
niaa madaa odome omoa niaa waru raba
misa. Goa pea-ga nipumi niaa nipuna epe
paana puri meamanalo mapiraaya.
24 Niaa Juda aanu piri-para page ruru
radonu piri-para page niaare nipumi
yaaloa mapiraasa.
25 Gore go madaare profet Hosea-me
Gote-na buk madaa gupa tisa: Go onaanu
aba nina dia sade onaanuri ora nina toa.
Go su rado madaa aba pedo pu raaname
naomere gonuri ora nina pedo pu raana
omape onaanu toa.
26 Goa pua aba su meda-para piri onaame
gupa simi: Nimi ora nina onaanu-daa dia.
Go su-parare oro yaalo pa pia Gote-na si
wanenu teme sa.

27 Go page Aisaia-me Israel onaa gupa
lakesa: Go Israel onaanu nimiri ora ipa
solwara mu ia-rupa piralimi rabu mada
nadipialimi. Goa pea pare pa medaloma
oro yaalo kagaa piraama laama palimi pare
rayo-daa dia sa.

28 Goa pea-ga Aa mudumi agaa aipapulu
loa su amaa piri onaanu madaa yago rayo
mea katea sa.
29 Aisaia-me abade page gupa sa: So
yaa-para piri Mudu Gote-me niaana madu
isade si wanenu namapiraa pisare niaa go
wae su Sodom Gomora laapo onaa-rupa
pirita pema.

Israel onaame epe agaa namua redepone onaanu napirisimi

30 Goa pea-ga niaame gupa lamina. Gore
ruru rado onaanumi Gote-na redepo ne
kone-daa na-asapisimi. Dia, pare nimumi
Gote-na agaa robaa-para mea isimi-pulu
nipumi nimu redepo ne onaanu mapi-
raasa.
31 Goa pisa pare Israel su-para piri Juda
onaanumiri rekena agaa meda asapisimi.
Nimu Gote-na ini agaana redepo ma-
yaatalo pirisimi pare gupa na-adesaasimi.
32 Akeane go maredepo yaape rekena
agaa na-adesaasimi ya? Gore nimumi
asapisimi raburi Gote-na agaa robaa-para
namea isimi pare nimuna pa kogono
pisimi. Goa pua Yesu nipu koyati i aana
areke nona piane pirisa-pulu Juda aanumi
nipu madaa makataaboa lopesimi.
33 Apo makataabape aana Yesu madaare
Gote-na agaa i buk madaa gupa ia:
Adalepa, neme Saion su-para aana
medame koya ti sua mapiraasu. Nimumi
go aana rabuaawa lopalimi. Goa pea pare
onaa medame go aana mada kone rulaliare
nipu yala mada napotea.

10

Israel onaanumi Gote-na Epe Agaa namisimi

1 Nina ame baaninu, Gote-me nina
Juda onaanu raba minalo nina robaa-para
kedaa pi kone waru i. Goa pua nimi
oro yaalo kagaa piraama laama paliminalo
Gote yaaloa beten laayo.
2 Neme nimuna kone waru ade. Nimumi
Gote madaa lotu kogono waru peme pare
wala waru naniminaaeme.
3 Gore nimumi Gote-me onaa maredepo
yape kone-daa naniminaaeme. Goa pua
nimuna pora kuritalo peme. Goa peme-
pulu nimumi Gote-me onaa maredepo
yape pora gimoa pirisimi.
4 Gore onaa rayome Yesu madaa kone
rulaeme-ga Gote-me go onaanu maredepo
yaaya. Goa pua Krais-me rekena agaa
madia yaasa.

Gote-me onaa rayo-para oro yaalo kagaa pirape kone mada katea

5 Gore Gote-me onaa maredepo yape ko-
gono madaare Moses-me gupa tisa: Aa
medame rekena agaa rayo waru pago

kiritaliare nipu oro yaalo kagaa piraama laama palia.
6 Goa pea pare Gote-na agaa robaa-para mea sua redepo ne onaa pirape agaa madaare gupa tu isa: Nena robaa-para kone gupa nasape: So yaa-parare aapi mada palia ya?
7 Goa temere Yesu su amaa none mea paliminalo. Goa page robaa-para gupa kone nasape: No omape su-parare aapi mada palia ya? Goa temere Yesu matmat-para wala mada marekalimi ya?
8 Gote-na buk-para gupa suaaya: Gote-na Epe Agaare nimi raapu ia-ga go agaare nimina robaa-para ina nimina agaame teme. Go Epe Agaare niaame nimimi robaa-para saliminalo mogeaemade.
9 Niaame gupa mogetema: Nimimi nimina agaame Yesu ora niaana Aa Mudu loa nimina robaa-para Gote-me Yesu matmat-para marekaasa-ga kone rulalimiri oro yaalo kagaa piraama laama palima.
10 Gore niaana robaa-parare kone rulaema-pulu Gote raapu niaa redepo ne onaanu pima. Goa pua niaana agaame Yesu ora Aa Mudu tema-pulu oro yaalo kagaa piraama laama palima.
11 Gore Gote-na buk madaa gupa ia: Kone rulae onaanuri nimu yala mada napoteme.
12 Goa pua Judanu-para Grik ruru radonu-para padane-rupa pirua yala napoteme. Gote-re ora onaa rayona Aa Mudu padane ya-pulu onaanumi nipu-para yaateme rabu nipumi nimu ora waru eperupa raba mua puri katea.
13 Gote-na buk-mi gupa ta: Onaa rayome Gote-na bi madaa yaateme-daare nimu oro yaalo kagaa piraama laama palimi.
14 Goa pea pare nipu madaa kone narulalimiri akeane nipumi niaa yaatea ya? Goa pua nimumi Epe Agaa napagemere akeane kone rulalimi ya? Goa pua onaa medalomame nimu-para Epe Agaa nalaketemere akeane Epe Agaa mada pagalimi ya?
15 Goa pua agaa lakene aa namea penaatemere akea pua Epe Agaa mada mogealimi ya? Go madaare Gote-na buk-mi gupa ta: Pora pamua-ae Epe Profet onaanuna konere ora epe ta isa.
16 Goa pea pare onaa rayome Epe Agaa madaa raaname naomeme. Aisaia-me agaa gupa sa: Aa Mudu-ya, Onaanumi saana agaa madaa kone narulaeme.
17 Goa pea-ga onaanumi Epe Agaa pagoa agaa robaa-para mada mea salimi. Goa pua Krais madaa Epe Agaa mogealimi-daare go agaa mada pagalimi.
18 Goa pea pare neme agaa gupa mealua: Nimumi Epe Agaa aba pagesimi ya? E, ora aba pagesimi-ga Gote-na buk madaa agaa gupa isa: Nimuna lakene agaare su rayo-para piri onaanumi pagesimide. Agaa laamama pua lakesimi rabu su rayona piri onaanumi pagesimi.
19 Neme agaa wala mealo: Israel onaanuri go agaa naniminaaeme ya? E, nimu aba niminaaeme page Moses-me agaa aba gupa sa: Neme nimimiri oge ruru rado madaa udipa kone masaalua. Neme nimimiri su rado-para piri kone namakuaae onaanu madaa ratu mayawalua sa. Gore Epe Agaa pagesimi-pulu Juda aanumi goa madaa kone isimi.
20 Go page Aisaia-me Gote-na agaa tisa rabu puri pane agaa gupa sa: Abade onaanumi ni na-asapisimide pare go onaanumi ni adasaasimi. Onaanumi ni-para ipu lo nasimide pare ni nimuna rikiraana pua opapasu sa.
21 Pare Aisaia-me Israel onaanu madaa pepa gupa tisa: Oro yaalo nina ki ridulaawa nimu raba mulalo pisu pare go onaanumi nina agaa rasua ni ora gimisimide.

11

Gote-me Israel onaanu odome omesa

1 Goa pea, neme agaa gupa mealo: Gote-me nipuna Juda onaanu gimisa ya? Dia, ni page Israel aa pi-ga nimina akua Abrahamme ni madisa. Goa pua Benjamin-na ruru-para pirua ni madisa.
2 Gote-mere nipuna ripima mapiraasade onanu nagimisa. Gote-na buk madaa i agaare nipuna agaa lakene aa Elija-me Israel onaanu madaa odome omoa Gote-para agaa gupa lakesa:
3 Aa Mudu, nimumi nena agaa lakene aanu tu maomaawa nena miru irae aana reke page lakepe rubisimi. Goa pua ni agu raapo go pi pare ni tu maomaatalo asapeme sa.
4 Goa sa rabu Gote-me nipu-para agaa gupa lakesa: Neme nina onaanu ora adaapupe gupa 7,000 surube. Go onaanumi wae remo Bal-na bi naminasaasimi sa.
5 Goa pisa pare abia page Gote-me onaa medaloma madaa odome omoa yaaloa mapiraasa.
6 Gote-me mapiraasare nipumi nimuna kogono adoa napisa. Dia, pare nipumi odome omoa raba misa. Gore Gote-me onaanuna kogono adoa mapiraata pea yaalore nipuna odo omape kone-daa ora nasalia pare onaanuna kogono abuta.
7 Goa pea-ga mo Israel onaanumi Gote-na redepo ne kone asapisimi pare na-adesimi. Na-adesimi pare Gote-me mapiraasade onaanumi adesimi. Goa pua onaa medalomanumi Gote-na yaane agaa gimoa pa pirisimi.

8 Go madaare Gote-na buk-para agaa
gupa tisimi: Gote-me nimuna aane pora
poaawa nimuna ini page rigitisa. Abia
page nimuna inimi na-adoa aaneme page
napageme pare pa pimi.
9 Nimuna kone madaare Devit-mi gupa
sa:
Nimumi eta yawalimi rabu waasa kona
madaa roalade-rupa nimu page go-
rupa ripinaawa tamina.
10 Go rabu nimuna ini-para ribaa yoa
oyae na-ademe.
Goa puare nimumi oro yaalo kedaa
rialimi-ga Gote-me nimuna masaa
ma oyaalia.
11 Goa pea-ga Juda Gote-na pora gimoa
lopesimi raburi oro yaalo wae-rupa pira-
limi ya? Dia-ga nimumi pupitagi nisimi-
pulu Gote-me pa ruru radonu-para oro
yaalo mapiraape kone mea kasa. Goa pua
Juda aanumi go kone adoa ruru radonu
madaa wae udipa kone isimi.
12 Juda aanumi pupitagi nisimi rabu go
konemere su amaa piri onaanu ora epe
pora mea waasa. Goa pua Juda aanumi
Gote-na pora gimoa epe kone naisimi rabu
go konemere ruru radonu-para epe raba
mi kone ipisa. Goa pea-ga Gote-me Juda
aanu rayo kepo ru-nane mea epalia rabu su
amaa piri onaanu waru raba mealia.

*Gote-me ruru radonu raba misa-pulu
nimu oro yaalo kagaa piraama laama pa-
limi*

13 Abiare ni Pol nimi ruru radonu-para
agaa lagialua. Ni nimina aposel kogono aa
pirua neme nimina kogono paayo rabu go
madaa ni pedo pu pi.
14 Ni go palua rabu nina Juda ruru onaa
medalomame nimi madaa udipa kone sa-
limi. Goa pua neme nimu raba mua nimu
oro yaalo epe-rupa piramina kone sua ko-
gono pe.
15 Gore aba Gote-me Juda aanu gimisa
rabu su amaa piri onaa medaloma Gote-
na adami onanu pirisimi. Goa pea-ga Gote-
me Juda onaanu wala mea kepo ru-nane
mapiraalia-pulu nimu ome onaa pirisimi
pare wala oro yaalo epe-rupa piralimi.
16 Gore aba bret Gote-na miru irae
aame piribia Gote katea-daare bret rayo
page Gote-me nipu mada mealia. Go
page repena pitaa lusu kateare mo repena
palaanu to rayo page nipuna mada mealia.
17 Gore Juda aanuri nimu epe repena
oliv-rupa pirisimi. Goa pea pare ruru
radonu nimu pa raa-para aayae repena
oliv-rupa pirisimi. Goa pua Gote-me apo
epe repena oliv-na palaa medaloma yado
ruboa nipumi raa-para aatade repena oliv
palaa medaloma mua mea rogaabasa. Goa
pea-ga nimi ruru radonuri nimi raa-para
repena palaa-rupa pirisimi pare abia nimi
Juda aanuna epe kone-para puri-para mua
nimi raapu epe-rupa piruaeme.
18 Goa pea-ga nimimi ruru radonuri apo
repena palaa yado rube madaa wae kone
nasalepape. Gore akea pua nimina pedo
pu piralimi? Nimi ora pa repena palaa-
rupa pimi-ga nimimi repena pitaa irude
namalaeme. Dia-ga repena pitaa-mere
nimi puri mapalaaya.
19 Goa pea pare nimimi gupa teme ya?
Gote-me mo repena palaa Juda aanu yado
ruboa niaa ruru radonu gona pada-para
malopaasa.
20 Ora lae pare nimumi Gote madaa kone
narulaeme-pulu Gote-me nimu tulalo yado
rubisa. Nimi kone rulaeme-pulu go kone
padanemere nimi epe-rupa mapiraasa. Go
madaare aakone nasalepape. Dia, pare
nimimi Gote madaa paala omalepape.
21 Gore mo Juda aanu nimu ora repena
palaa-rupa pirisimi pare Gote-me nimu ora
yadoa rubisa. Goa pisa-pulu nipumi nimi
page waru adalia.
22 Go madaare Gote-na epe kone-para
nipuna ratu yawape kone laapo waru
adalepa. Gore pupitagi noa lopeme onanu
madaare Gote-me nimu-para ratu yawea.
Goa pea pare nimi-parare nipumi epe kone
ia-ga go epe kone mu piralimi. Goa pea
pare gupa napiralimiri nipumi nimi page
repena palaa-rupa yado rubalia.
23 Goa pua mo Juda aanumi kone ru-
lae pora gimalimiri Gote-me nimu aba
pirisimi-rupa wala mapiraalia-ga nimu
repena oliv-na ora palaa-rupa wala pira-
limi. Gore Gote-me nimu wala mo repena
palaa-para mada marogaabalia.
24 Gore nimi ruru rado onaanuri nimi
raa-para aatade repena oliv-na palaa-rupa
pirisimi. Goa pua Gote-me nimi yadoa
epe maapu aatade repena oliv-para ro-
gaabaaya. Goa pea-pulu Gote-me niaana
repena oliv palaa Juda aanu raapu mea
rogaapere ora kalai pi kogono-daa dia.

Gote-me niaa rayo odome omea

25 Nina ame baaninu, nimiri go ora
agaana re waru pagaliminalo lalo. Go kone
salimiri niaa ora kone makuaae onaa pima
pi mada nateme. Go agaana re-re gupa: Go
Israel onaanumi yola mi kone imi pare oro
yaalo gupa nasalimi. Gote-me ruru rado
onaanu nipu raapu epa kiritainaloa Juda
aanumi apo yola mi kone gimalimi.
26 Go raburi Gote-me Israel onaa rayo oro
yaalo kagaa piraama laama pope yae katea.
Go madaare nimumi Gote-na agaa i buk
madaa agaa gupa tisimi: Saion su-parare
aa meda nimi raba mulalo epalia. Nipumi
Jekop-na ruruna pupitagi nape kone rayo
mea rubolalo epalia.

27 Gote-me sa: Nimuna wae yaenu mea
rubaawa palua ne aanu pu kiritalua sa.
28 Juda aanumi Gote-na Epe Agaa
gimisimi-pulu nimu abia Gote-na iaanu
piruaeme. Goa pua Gote-me nimi ruru
radonu raba minalo pimi. Goa pea pare
Gote-me Juda akuanu mapiraasa-pulu
Gote-me Juda aanu medaloma page nipuna
adami onaa kone isa.
29 Goa pea-ga Gote-me go Juda medaloma
mapiraawa raba misa-pulu nipumi kone
maperekeaalia.
30 Goa pea pare nimi ruru radonuri
abade nimimi Gote-na agaa rasisimi. Goa
pisimi pare Juda aanumi Gote-na agaa
rasisimi-pulu Gote-me nimu odome omesa.
31 Goa pua Gote-me nimi madaa odome
omesa-rupare nipumi Juda aanu madaa
page odo omape kone isa. Goa pea-ga Juda
aanu madaa page Gote-me odome omea.
32 Gore Gote-me onaa rayo agaa rasini
onaa mapiraasa. Goa pisa-pulu Gote-me
onaa rayo madaa odome omape kone mea
waatea.

Niaame Gote-na bi minasaamina

33 Gote-na epe raba meape kone ora
adaape sua ora epe ta-pulu ipa solwara ini-
rupa ia. Goa pea-ga aa medame nipuna
kone namakuaaya. Go page nipuna agaa
mana naniminaawa nipuna pora mada na-
adea.
34 Go madaare Gote-na buk madaa gupa
ia: Gore aa medame Gote-na kone na-adea.
Aa medamere nipu-para agaa mana mada
nalaketea.
35 Onaanumi Gote oyae nakatemere
nipumi nimu yago natalia.
36 Dia-ga oyae rayo nipumi waria mo
oyae rayo page nipumi surubenalo ia. Goa
pea-ga niaame oro yaalo nipuna bi mi-
nasaa piramina. Go ora.

12

*Niaame Gote-na kogono madaare miru-
rupa kalamina*

1 Gore nina ame baaninu, Gote-me niaa
madaa odome waru omea-pulu gupa pam-
inalo puri paloa lagialo: Nimina to-para
kone-parare miru irae yae-rupa Gote-para
kalamina. Goa pua nipuna kogono pinalo
katapape. Goa palimiri Gote-me raaname
omalia. Nimimi nimina yogane-para kone-
para gupa kateme-daare Gote-na bi waru
minasaalimi.
2 Goa pua go su amaa piri onaanuna po-
ranu naratalepape. Dia, pare Gote-me nim-
ina robaa-para i kone perekea kagaa kone
masaainalo nimimi nipuna kagaa kone sua
kogono palepape. Go kone sua kogono
palimi rabu nimimi Gote-na kone mada
niminaalimina. Goa pua nimimi nipuna
epe pora mada adoa nipumi pedo pu oyae
mada niminaawa ora waru epe yae page
mada adalimi.
3 Gote-me ni Pol madaa odome omea-
pulu ni aposel kogono aa mapiraasa. Goa
pisa-pulu nimi rayo lagialo: Nimi nimina
yogane madaa kone adaapu nasalepape.
Dia, pare nimina yogane mada kone
epe-rupa sua Gote-me gisade kone waru
adamina. Goa pua nimi rayo padane
padane laatapu nimina robaa-para i epe
agaa adoa kone rumaa salepape.
4 Gore niaana to yogane padane madaare
kinu aanu oyaenu rado rado aaya-ga rugi
meda medame kogono rado rado ia.
5 Go page niaa onaa adaapu piru su rado
radonu page pima. Goa pea pare niaa
rayo Yesu raapu yogane padane nona piane
piriamina. Goa pea-ga apo yoganena rugi-
rupa niaa makibumabaawa pima.
6 Goa pua Gote-me niaa madaa raba
meape kone gisa-pulu niaa rayo go gisade
kone rado rado sua kogono pamina. Goa
pua Gote-me niaa-para nipuna ora agaa
lakene kone gisa-daare niaame kone ru-
laawa lakelamina.
7 Gore Gote-me onaanu raba meape kone
gisa-pulu go kogono waru pamina. Gore
tisaa kogono gisa-daare go kogono page
pamina.
8 Goa pua aa medame onaanu oyae pa ka-
toa kone salia-daare nipumi oyae rumaalia
rabu yago mealua-daa natea. Goa pua aa
medame kone rulae onaa surubalia-daare
go kogono waru pea. Goa pua aa medame
onaa meda odome omoa raba mealia-daare
nipumi raana waru omoa go kogono pina.
9 Gore nimimi pedo pu raaname omalimi
rabu makirae kone nasalepape. Goa pua
wae kone ora waru gimoa epe kone sua
piralepape.
10 Gore nimimi Krais raapu ame baani
madaa pedo pu raaname waru omalepape.
Goa pua nimina ame baani raapu agaa
waru loa epe kone salepape.
11 Goa pua kogono kalai pua kogono gimi
naomalepape. Gore nimimi Gote-na ko-
gono palimi rabu kogono waru pipape.
12 Gore nimimi Gote ado piralimi-ga go
kone madaa raana omoa piralepape. Goa
pua wae kedaa epalia rabu pawasi pirua
oro yaalo beten lo piralepape.
13 Goa pua nimina ame baaninu nimuna
oyae dia yalia rabu nimu raba mua oyae
katapape. Go page pora kimisu onaa epal-
imi rabu nimimi nimu eta kaloa waru su-
rubalepape.
14 Gore aa medalomame nimi kedaa gial-
imi rabu epe kone sua Gote-me nimu raba
mina beten tapape. Goa pua Gote-me go
onaanu tina natapape pare raba mea pena
beten latepape.

15 Gore onaanumi odome omoa re temedaare nimi page nimu raapu go-rupa piralepape.
16 Gore nimimi onaa rayo madaare epe kone padane sua piralepape. Goa pua aakone nasalepape pare pa bi nami kogono rayo page pipape. Goa pua niaa ora makuaae onaanu-daa kone nasalepape.
17 Gore aa medame nimi madaa waea palia-daare nimimi nipu waea yago natalepape. Dia, pare onaanumi epe kone salimi-daare go-rupa pipape.
18 Gore nimina epe kone sua onaa raapu epe-rupa piramina.
19 Nimina ame baaninuri iaanumi nimi madaa waea palimiri nimimi go kone naabutapape. Dia, pare Gote nipuna ratu yawe kone mea abutea.
20 Gote-na buk madaa agaa meda gupa ia: Nena yada lore aa reame omaliare eta kalape. Goa pua nipu ipa nalame omalia page ipa page kalape. Goa paliri nipu ora yala potea rabu nipuna lo radaa palia.
21 Gore wae yaeme nimi rigitulalo palia rabu nimimi epe kone sua epe kogonome waea rabuniaawa piralepape.

13

Niaame gavman kogono page pa wae yae kone nasamina

1 Onaa rayome gavman-na kogono waru aina madu pamina. Gore Gote-me surube aa rayo mapiraasa-pulu go abia pimi surube aanu page Gote-me mapiraaya.
2 Goa pisa-pulu aa medame gavman-na agaa rasaliare Gote-na agaa page rasalia. Onaa rayome goa palimiri nipuna koso lape agaa mea epalia.
3 Gore epe kogono peme onaanumi surube aa mudu madaa paalame naomeme. Dia, pare wae kogono peme onaanumi surube aa mudu madaa paalame omeme. Goa pea-ga neme surube aa mudu madaa paalame naomalua kone saliri epe kogono agu pape. Goa paliri nipumi nena bi minasaalia.
4 Gore surube aanuri Gote-na kogono pua ne raba mealimi. Goa pea pare neme waea pali-daare ne paala omaina. Goa pali rabu nipumi rai kutu saaya-pulu Gote-na ratu yawape kone sua abutea.
5 Goa pea-ga nimimi surube aanuna agaa pago piralepape. Goa palimi rabu Gote-me niaa madaa ratu yawalia kone nasalepape. Dia, pare nimina robaa-para i kone adoa epe kogono pipape.
6 Go madaare mone takis kalamina. Go surube aanumi kogono peme rabu Gote-me ni page raba minalo kogono peme.
7 Goa pea-ga nimuna mone rayo katapape. Goa pua mone takis-ri nimimi kalo nimina su oyaenu madaa page katapape. Goa pua nimimi aa mudu madaa epe kone sua nimuna bi minasaatepape.

Niaa rayome yagonu raaname omamina

8 Gore nimimi onaanuna yano namealepape. Nimina yano-rupa padanere nimimi ame baaninu madaa pedo pu raaname omalepape. Gore onaa medame onaanu madaa pedo pu raaname omalia-daare go onaame Gote-na rekena agaa pago kiritalia.
9 Gote-na rekena agaame aba gupa lagisade: Neme ona meda nayolape. Neme aa meda natu maomape. Neme oyae paake nanape. Neme aa medana oyaenu madaa epame naomape. Go rekena agaa-para medalomanu page nimuna re-re go agaa padaneme ta: Nena ne pedo pu raaname ome-rupare nena ada yagonu raapu onaanu madaa kone padane-rupa sape.
10 Aa medame nipuna adaa lapa piri aa madaa epe kone salia-daare nipumi go aa madaa wae yae-daa mada namapalia. Goa pua pedo pu raaname omaliri neme rekena agaa rayo pago waru raate.
11 Gore abia go yapi diri kogono pape di ya-pulu nimimi go kone mogealepape. Abiare u pati onaa-rupa napiralepape pare rekoa epe-rupa piramina. Gore niaame Gote madaa kone rulalimare nipu raapu oro yaalo kagaa pirape di epalia rabu piramina. Goa pisa pare abia niaana oro yaalo kagaa piraama laama pope diri repara epalia.
12 Gore ribaa ora pode dia yalia rabu yapi ora pode lapaalia. Goa pea-pulu niaame ribaana wae yae gimoa Gote-na paa-para pima-ga yada pape etaa mu saapiramina.
13 Niaa pora pamualima rabu niaame ora paa-para pima onaa-rupa epe kone samina. Goa pua niaame wae pupitagi nape yae napua ipa bia nanoa maeyamina. Goa peaga niaame paake nayoloa wae oto pi kone nasamina. Go page niaame yada napu onaanu madaa udipa kone nasamina.
14 Dia, pare niaana Aa Mudu Yesu Kraisna etaa ralubi-rupa mea ripinaamina. Goa puare nimina wae kone nasua gimalepape.

14

Nimimi ame baaninuna pia narumamina

1 Gore aa medame kone waru narulaaya. Goa pea pare nimina rikiraana mea epalimi rabu nimimi nipuna kone rulae yae madaa ina laatepape.
2 Gore onaa medalomamere puri paloa kone rulaawa oyae rayo pa neme. Goa peme pare kone waru narulaeme onaanumi midi naneme.

3 Goa pea-ga eta rayo ne onaanumi mo
mena ari oyaenu-nane onaanu madaa wae
kone nasalepape. Go page padi raani nona
piane eta ne onaanumi eta rayo ne onaanu
madaa koso lape agaa natepape. Dia-ga
Gote-me mo eta rayo ne onaanu page wala
misade.
4 Gore neme pa onaa medana kogono
naaki madaa koso lape agaa mada nalape.
Dia-ga go aa nipu kogono surube aa
adaame nipuna kogono adoa teana epe
kogono paenalo wae kogono paenalo page
nipuna tea. Goa pea pare Aa Mudu nipuna
naaki raba mealia-pulu nipumi kogono
epe-rupa mada palia.
5 Gore onaa medalomame yapi di meda
ora adaa yapi di kone sua pa pimi. Pare
onaa medalomame yapi di rayo madaa
kone padane sua pimi. Goa pea-ga onaa
rayome go yapi diri padane padane laatapu
waru yarera pamina.
6 Onaa medalomame yapi bi medare ora
epe di kone sua go rabu Gote-na bi mi-
nasaaeme. Oyae eta rayo ne onaa page
nimumi Gote-para ora pi loa neme rabu
Gote-na bi minasaape. Goa page eta rayo-
nane onaame page Gote-para ora pi loa
neme rabu Gote-na bi makuaaeme.
7 Go madaare niaa rayo omalima page
Gote nipuna yaade. Pa piralima page Aa
Mudu raapu piralima.
8 Goa pua niaa omalima rabu page ora Aa
Mudu madaa kone sua palima. Goa pea-ga
pa piralima page omalima page ora niaa Aa
Mudu raapu piramina.
9 Gore Yesu omoa wala rekesa-pulu
nipumiri pa piri onaanu-para aba ome on-
aanu nimuna Aa Mudu pia.
10 Goa pea-ga nimimi nimina ame
baaninu-parare ake koso lape agaa teme
ya? Go page nimimi nimina ame baani-
para akeane gimoa pimi ya? Niaa rayo
Gote-na ini agaa madaa piramona nipumi
niaa-para koso lape agaa lagialia.
11 Goa palia-ga Gote-na buk madaa agaa
gupa ia: Aa Mudu nipumi gupa sa: Ni ora
pa pi-ga onaa rayome ni madaa rumu pege
palimi. Goa pua rayome Gote ora pia teme.
12 Goa pea-ga niaa padane padane laat-
apuri niaana pemade kogonore Gote lake-
lamina.

Nimina ame baaninu waea mapape kone nasamina

13 Goa pea-pulu niaame ame baaninu-
para koso lape agaa naloamina. Dia, pare
niaame gupa pamina: Niaame oyae palima
rabu ame baaninumi wae kone masaatalo
napipape.
14 Ni Yesu raapu pi-pulu neme oyae rayo
ora wae yae-rupa adawade. Goa pea pare
aa medame wae yae kone rulaliare go yae
wae-rupa aaya.
15 Goa pua nimimi ame wae kone masaat-
alo eta nalimiri nimimi nipu madaa pedo
pu raaname naomalepape. Gore eta nalimi
rabu Yesumi raba mulalo omesade onaa go
etame namaoyaalia.
16 Gore nimimi epe kone sua eta neme-
ga onaa medalomame go madaa wae bi
kateme yaalore gupa napitapape.
17 Gote-na Surube Su-parare ipa noa eta
nape-daa dia. Nipuna Surube Su redepo
ne kone-para epe-rupa pirape kone-para
raana omape kone-para salimina. Go kone
rayore Holi Spirit-mi gialia.
18 Goa pua onaanumiri Yesuna kogono
go-rupa palimiri Gote-me nimu madaa
pedo palia. Goa pua pa onaanumi page
nimu madaa epe kone salimi.
19 Goa pea-ga niaame epe kone sua on-
aanu epe-rupa piru pu robaa-para puri
mapalaina kogono pamina.
20 Gore nimimi eta nape yaenumi Gote-
na kogono nama-oyaatapape. Gore epa
nape yae rayore mada nalimi pare etame
ame baani meda wae kone masaaliare gore
go eta nape konere ora o ta.
21 Gore nimina ame baaninu madaa kone
waru salepape. Goa pua nimimi mena ari
no ipa wain no oyae meda kone salimi rabu
mo ame baani wae kone masaalimi-ga go
napipape.
22 Goa pea pare go eta nape kone
madaare nimimi Gote madaa kone sua pi-
pape. Gore aa medame kone laapo nasua
eta noa robaa-para kedaa nasaliare nipu
raaname omalia.
23 Goa pea pare go aame kone laapo sua
eta nalia-daare nipumi kone narulaawa
nalia. Goa pea-pulu go eta nalia rabu Gote-
me nipu wae yoto katea. Gore aa medana
robaa-para Gote madaa kone narulaawa
oyae palia-daare nipumi pupitagi nea.

15

Niaame Yesuna kone ratua nipuna pi-anu ratamina

1 Niaa kone rulaawa puri paloa pima
onaanu niaame puri napabe onaanu raba
mua nimuna kedaa ria mina. Goa pua
niaana yogane madaa pedo napamina.
2 Dia, pare niaame kogono pua ame
baaninu madaa pedo pua raba meamina.
Goa palima rabu nimuna robaa-para puri
mapalalima.
3 Yesumi nipuna to yogane madaa pedo
napisa. Dia, pare Gote-na buk-para Yesu
madaa agaa gupa ia: Go onaanumi ne-
para ero agaa temere nimuna ero agaare
ni madaa teme sa.

4 Gore Gote-na buk madaa tisade agaare
niaa mogeaatalo tisimi. Niaame go
agaa pagemare niaa pawa piramonalo
go epe agaame niaana robaa-para puri
mapalaalia.
5 Goa pea-ga Gote-me nipu go pawa
pirape konena re pia-ga nipumi nimina
robaa-para go kone gua puri mapalaalia.
Goa pea-ga nimi rayo Yesu Krais-na epe
agaa mogea ame baaninu raapu epe-rupa
piramina.
6 Goa puare nimi rayo agaa padane loa
niaana Aa Mudu Yesu Krais-na Aapa Gote-
na bi padane minasaamina.

Gote-na Epe Agaare ruru radonu page raba minalo lakesa

7 Goa pea-ga Yesumi nimi misa-rupa nim-
imi ame baaninu-para kone padane sua
nimu raapu epe-rupa piralepape. Goa pua
nimimi Gote-na epe paana puri waalam-
ina.
8 Gore neme go agaa lagialo. Gote-
me Juda akuanu-para ora agaa ria sa-pulu
Yesumi go agaa ora agaa lakenalo Juda
aanuna raba mi aa-rupa epa pirisa.
9 Goa pua Yesuri ruru radonumi Gote-
na odo omape kone mua nipuna bi min-
asaatalo paawa epa pirisa. Gote-na buk
madaare agaa gupa ia:
Ni ruru radona rikiraana pirua nena bi
minasalua.
Nena bi madaa yaasa toa.
10 Gote-na buk madaare agaa meda gupa ia:
Nimi ruru radonuri Juda aanu raapu raana
omoa pedo pu piralepape.
11 Gore mo buk meda madaare gupa ia:
Ruru radonu page rayome Gote-na bi min-
asaatepape.
Onaa rayome nipuna adaa bi waru
minasaatepape.
12 Gore Aisaia-me page gupa sa:
Akua Jesi-na si Devit-mi naaki meda orope
ma-aalia.
Go rabu nipu ruru radonuna aa mudu
piralia.
Goa pua nimumi Yesu madaa kone
rulamina sa.
13 Gore Gote-re kone rulape konena re pi-
ralia. Goa pea-ga nimimi nipu madaa kone
rulaeme-pulu nipumi raana omape kone-
para kuma pi kone-para nimina robaa-para
mea rulatabena gialia. Goa pea-pulu Holi
Spirit-na purimi nimina kone rulape kone
ora madaa marula kiritalia.

Pol-me nipuna kogono madaa rana waru omesa

14 Naa ame baaninu-ya, neme nimimi
epe kogono paminalo kone i. Nimina
pu robaa-para makuaae kone rulatabea-ga
nimimi Gote-na agaa mogeala piralimina.
15 Goa pimi pare go pepa madaare aba
lagisude agaa madaa kone narugulalimi-
nalo puri pane agaa medaloma repaato.
Gote-me ni go epe kogono gisa-pulu neme
go puri pane agaa lagialo.
16 Nipumi go kogono gua ni ruru rado-
nuna raba mi aa mapiraasa. Goa pua neme
Gote-na Epe Agaa mogeto rabu ni Gote-na
miru irae aa-rupa pi. Goa pua Gote-me
ruru radonu madaa epe miru-rupa minalo
kogono pe. Goa pua Holi Spirit-mi niaa
maepeaaya-pulu Gote raapu mada pira-
mina.
17 Goa pua ni Yesu Krais raapu pipa-pulu
neme Gote-na kogono pedo pu raaname
omalua.
18 Gore neme pisude kogono madaa agaa
lagialo rabu Krais-me ni raba misa-daa
ruru radonumi Gote-na agaa pagesimi.
Nimu raba mulalore agaa loa kogono pua
go madaa puri pane agaa lagialo.
19 Goa pua Holi Spirit-na purimi na-ade
kogono-para puri pane kogono-para neme
kogono pisu. Goa pua neme Jerusalem su-
para mo Ilirikum su-para pa amaa puare
Yesuna Epe Agaa lakela-mama pua lo kiri-
tisu.
20 Goa pua neme onaanu Yesuna bi na-
pagesimide su-para Epe Agaa laketalo pisu.
Gore aa medame Epe Agaa lakesare neme
nipuna kogono wala mada napalua.
21 Go madaare Gote-na buk madaa agaa
gupa ia: Nipuna agaa nalakesimide onaan-
umiri nipu adalimi. Nipuna agaa madaa
napage onaanumiri ora niminaalimi sa.

Pol nipu Rom su-para piri onaa adolalo pisa

22 Goa pea-ga mo kogonome ni oro yaalo
pamuape awi naia-pulu nimi na-adola ip-
isu.
23 Pare abia go su-para kogono dia yaade.
Goa pua neme maali adaapumi nimi ora
adola epolalo pisu.
24 Goa pea-pulu oropere ni Spen su palu-
ade rabu nimi epa adalua. Goa pua nimi
raapu ogesi-daa pirano nimimi ni raba
mealimina.
25 Goa pea pare ni abia Jerusalem su-para
pua Gote-na ruru onaanu raba mula palua.
26 Gupa palua-daa Masedonia su-para
Akaia su-para go su lapona lotu ada-para
piri onaanumi kone sua onaa medaloma
raba mealimi. Goa pua Jerusalem-para piri
onaa medalomare Gote-na ruru onaanu
pirua naraanu pimi-daa apo onaanumi
mone oyae gua Jerusalem su-para onaanu
raba mulalo kata pu lame.
27 Gote nipu madaa kone sua raba meal-
imi. Goa pea pare nimumi go onaanu
madaa yago isimi. Gore Juda aanumi ruru
rado raapu Gote-na kagaa pirape kone mea

gialia. Goa pea-pulu ruru radonumi mo
Juda aanu-para pa oyae yago mada abu-
lamina.
28 Gore Jerusalem su-para kogono pu kiri-
tua nimuna mea kalape mone rayo kaloare
Spen su polalore nimi aba adalua.
29 Goa pua nimi piri epalua rabu Yesuna
epe puri rayo mea epalua.
30 Gore ame baaninu-ya, neme puri pane
agaa lagialo. Niaana Aa Mudu Yesu Krais-
na bi madaa loa go page Holi Spirit-na
pedo pu raana omape kone page lagialo.
Goa pea-ga nimimi ni raapu kone padane
sua Gote-me ni raba minalo beten waru
latepape.
31 Goa pua Judia su-para pimi kone naru-
lae onaanumi ni natina beten tapape. Go
page neme Jerusalem su-para mone mea
palua rabu Gote-na onaanumi raana om-
ena beten tapape.
32 Goa pua Gote-me e tea-daa neme nimi
adola epalua. Go rabu nina robaa-para
raaname omoa epe kitu mapiraalua.
33 Gore Gote-re ora kuma pi konena re ya-
pulu nipu nimi raapu pirina go ora yaade.

16

Pol-me onaa adaapu-para abi patalepape lo lakesa

1 Gore niaana baani Fibi-ri waru su-
rubalepa lo agaa lagialo. Nipuri Senkria su
lotu ada-para piri onaanu raba muaaya.
2 Nimiri Gote-na ruru piri onaanu
ya-pulu Aa Mudu-na bimi nipuna ki
mealepape. Goa pua nipuna oyaenu dia
yaliare raba mealepape. Go onamere onaa
adaapu ni page raba misa-pulu nimina
rikiraana mea mapiraatepape.
3 Gore neme Prisila Akwila repaaya-para
epe-rupa piralepa lo agaa repaato. Nipu
laapore ni raapu Yesu Krais-na kogono
padane pema.
4 Go lapomere ni Pol madaa kone sua ko-
gono pisipi rabu nimumi nipu tulalo pisimi.
Goa pea-ga neme page ruru radonuna lotu
ada-para piri onaanu page nipu-para ora pi
tapape.
5 Gore nipuna ada-para kiritaawa
kone rulae onaanu-para page epe-rupa
piralepape agaa lo repaato.
Nina epe adami aa Epinitas-para page
epe-rupa pirape wai lo repaato. Go aare
Esia rayo robo ru-nanere nipumi aba Yesu
madaa kone rulasa.
6 Go ona Maria-re nimi raba mulalo
kogono adaape epe-rupa pisa-ga epe-rupa
pirape lo laketapape.
7 Go page ni kalabus ada-para pirisu
rabu naa Juda yago laapo Andronikus-
para Junias-para ni raapu pirisima. Gore
nipu laapo-para epe-rupa piralepape wai lo
repaato. Gote-na aposel kogono aanumi go
aa lapona bi waru pagesimi. Gote neme
kone aba narulasu rabu nipumi aba kone
rulasipi.
8 Nimimi Ampliatus-para waru pirape lo
laketapape. Go aare saa ora Aa Mudu naa
adami aa pirisipa.
9 Goa page niaa raapu Krais-na kogono
pape aa Eban-para naa epe adami aa
Stekis-para epe-rupa piralepape lo laketa-
pape.
10 Gore Apeles page epe-rupa pirape lo
laketapape. Nipumi Krais-na agaa waru
pagoa nipuna pora kurisa-daa adesima.
Go page Aristobulus-na ada-para piri on-
aanu epe-rupa piralepape lo laketapape.
11 Go page naa Juda adami aa Herodian-
para epe-rupa pirape lo laketapape. Goa
pua Narsisus-na ada-para piri Krais-na
amenu-para page epe-rupa piralepape lo
laketapape.
12 Gore aa laapore Trifina-para Trifosa
laapo epe-rupa piralepape lo laketapape.
Nipu laapome Aa Mudu-na kogono waru
pepe.
Nina adami Persis-mi Aa Mudu-na ko-
gono waru pisa-ga epe-rupa pirape lo lake-
tapape.
13 Neme Rufus-para page waru pirape
wai lo repaato. Nipumi Aa Mudu-na ko-
gono ora waru pea. Goa pua nipuna agi
page laketapape nina ama-rupa pirina.
14 Go page Asinkritus-para Flegon-para
Hermes-para Patrobas-para Hermas-para
mo Krais-na amenu nimu padane-para
pimi-ga epe-rupa piralepape lo laketapape.
15 Medare Filologus-para nipuna ore
Julia-para Nereus nipuna baani-para
Olimpas-para Gote-na ruru nimu raapu
piri onaanu-para page laketapape.
16 Niaa Gote-na ruru onaamere ame
baaninu raapu ki mua epe-rupa pi-
ralepape.
Gore Krais-na lotu ada-para piri onaan-
umi nimi-para epe-rupa piralepape wai lo
repaatema.

Onaa medalomame ne ruru ni ruru lo pimi

17 Ame baaninu-ya, gore wae onaa
medaloma waru adoa masaa rilaatepape.
Go wae onaanumi niaame mogeaarima
agaa rasua onaanuna kone rulae mabebo-
laaeme. Goa pua nimimi onaanu marugu-
lata palimi-ga nimimi nimu waru omeme
napipape.
18 Go piane onaanumi niaana Aa Mudu
Krais-na kogono napeme pare nimuna wae
kone pa mogeatalo peme. Goa puare ni-
mumi omeme agaa page pa epe makirae
agaa teme rabu epe kone saapimi onaana
robaa mealepape.

19 Nimimiri Epe Agaa pagoa mogetemepulu onaa rayo go remaa pageme. Goa pea-ga neme nimi madaa raana waru pea. Goa pua neme gupa kone salo. Nimimi poranu waru adoa epe pora pamualepape gore wae pora ora gimalepape.
20 Goa palimiri Gote ora kuma pi konena re ya-pulu nipumi Satan nimina aa rolopara rabuaawa mapiraalia.

Niaana Aa Mudu Yesuna raba meape konere nimuna robaa-para epea-ga meamina.
21 Timoti saare kogono padane pua ameaya pipa-pulu nipumi epe-rupa pirape nimi-para o taata. Gore yagonuri Lusiuspara Jeson-para Sosipater-para nimi eperupa piralepape.
22 Niri Tertius neme Pol-na agaa pepa ru-para pirina loa Yesu raapu epe-rupa piralepape agaa lo repaato.
23 Gaius-ri nipumi ni nipuna ada-pare lamua pea. Nipumi nimi epe-rupa piralepape lo o taata. Go aa-na ada-parare Krais-na onaa medaloma kiritaeme.

Go page Erastus-ri go adaarena mone surube aare niaana ame Kwartus page eperupa piralepe agaa lo o taatepe.
24 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe raba meape agaa waru mealepape. Go ora yaade.

Niaame Gote-na bi kone mapiraawa minasaamina

25 Niaame Gote-na bi minasaamina. Nipumi nimina robaa-para puri mapalaliaga nimi puri paloa kone rulatepape. Go madaare neme Epe Agaa mogetore Yesu Krais bi mada mogeto. Abade onaanumi go kudiri pi agaa dia yaalore na-adola pisimi.
26 Dia, pare Gote-na agaa ne aanumi pepa madaa moge riaaeme. Goa pisimipulu nipuna ora agaa penaame mea isa. Goa pea-ga oro yaalo kagaa pirape Gote-me agaa lakesa-pulu gavman rado rado surube sunu-para piri onaanumi nipuna ora agaa madaa kone rulaawa mogeteme.
27 Gore Gote ora padane pirua oyae rayo niminaaya. Goa pua Yesu Krais-na epe paana purimi Gote-na bi oro yaalo minasaamina. Go ora yaade.

Korin Egataa Ripia Agaa

Pol pirisa raburi Korin-ri ora adaa adaare meda aasa. Gore mo Grik su-parare Korin adaare robo Akaia su robo re-para aasa. Pol nipuri ora riri-nane mo Korin su-para Yesuna agaa lakene aa pirisa. Goa pua go su-para lotu ada marekaasa. Pol-me nimu gimoa su meda-nane kogono pisa raburi Korin onaa-repaana lotu ada-para kedaa adaapu rekesa. Goa pea-daa go kedaanu waria nimu epe kone kanalo go pepa Polo-me tu repaasa.

Pol-me kone kedaa waru misa. Ake pea-daa? Mo Korin su-para pirisimi Kristen ruru onaana kone rulae yae o yaatalo pirisimi. Goa pua Pol-me nimuna epe kone o tea lo kone-daa waru isa. Repaayame epe redepone ae ratapena agaa sa. Onaame Gote-na Spirit-mi nimuna pora pami-rupa namaredepo yaaina teme rabu epea kedaa madaa page agaa sa. Lotu-na epe ae-para Holi Spirit-mi Kristen-nu kata oyae-anu madaa page agaa sa. Ome onaanu wala rekalimi-na page agaa sa.

Go yae rayome Korin onaa kedaa kasa. Pol-me nimu Gote-na raana makuaainalo nimu epe agaa lakesa. Kristen adaapumi raana omeme agaare sapta 13 madaa ia. Go robo madaare yago raana omape aere Gote-me ora riri-nane nipuna onaanu kata sa.

Robonu gupa adamina:

Pol-me Korin onaa-para epe-rupa pi-ralepape sa (1.1-9)
Korin lotu ada-para onaa epe-rupa napirisimi (1.10–4.21)
Onaanu paake rumape kone lotu ada-para pisimi (5.1–7.40)
Kristen kone ratua remo gimoa lotu teme (8.1–11.1)
Yesu-na pora mogetema (11.2–14.40)
Yesu wala rekesa-pulu kone rulae onaa page rekalimi (15.1-58)
Kristen onaanumi epe yae Judea onaa kasimi (16.1-4)
Pol nipuna bipa madaa yaade loa agaa garulasa (16.5-24)

Pol-me Korin su-para pepa egataa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Gote-me abade Yesu Krais-na aposel kogono aa mapiraatalo yaasa. Ni go pepa talo raburi niaana ame Sostenes-re saa laapo pipa.

2 Saa piruare Korin su aaya lotu ada-para kirita pimi onaa nimi-para go pepa tua o taatepa. Go onaanuri Yesu Krais raapu piraminalo Gote-me nipuna ruru mapiraatalo yaasa. Gore nimi-para su rayona page niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bi minasaaema rabu gore nimimi Aa Mudu-na bi page minasaaeme. Goa pemega nimu rayo-para go pepa tu repaato.

3 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais-parame nimi epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para nimina robaa-para masaaina.

Pol-me Gote-para ora pi sa

4 Gote-me Yesu Krais mea repaawa nimi epe raba meape kone raapu gisa. Go pisa-pulu go madaare neme oro yaalo Gote-para ora pi to.

5 Nimi Krais raapu pirua nipuna kone adaapu misimi. Goa pua nimimi Gote-na agaa-para kone lapo nimina lo robaa-para mea imi.

6 Gore neme Krais-na agaa lagisude rabu nimina robaa-para puri paloa mea isimi.

7 Goa pea-ga nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais epaliade yapi di adolalo ado pimi. Ado piralimi rabu nimimi Gote-na puri ora rayo muaeme.

8 Goa puare Yesu Krais-me nimi puri mapala-mama puare orope Aa Mudu Yesu Krais epaliade yapi di raburi nimimi wae yae meda nasaapiralimi.

9 Gote-me abade nimi nipuna Si Yesu Krais niaana Aa Mudu nimi raapu epe-rupa padane-para mapiraasa. Goa pisa-pulu niaame Gote nipuna ki madaa epe-rupa piraminalo nipumi niaa puri mapalaalia.

Lotu ada-para kiritae onaa rado rado rugula pua pirisimi

10 Nina ame baaninu, neme niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bina nimi agaa gupa lagialo-ga nimi rayome agaa padane-rupa tapape. Goa puare nimi rado rado rugula lapa lapapu napiralepape. Nimiri agaa lo kone sua robaa-para kone padane sua piralepape.

11 E, gore nina ame baaninu, mo Kloe ada-para piri onaanumi abade nimi ratu yawo pimilo aba lagiame.

12 Gore nimi padane laatapumi agaa rado rado lo pimi-daa go madaa lalo. Medaloma niaare ni Pol-na mogea onaanu teme. Medaloma niaare Apolos-na mogea onaanu teme. Medaloma niaare Pita-na teme. Medaloma niaare Krais-na mogea onaanu teme.

13 Gore ake tema pae? Krais mada mea rugula rugula palima-daa go epali yapae? Gore abade ni Polo-me nimi madaa repena polopeane omesu ya? Nimimi ni Pol-na bimi mua baptais misimi yapae? Ora dia yaade.

14 Nimina ruruna rikiraana Krispus-para Gaius lapore neme baptais kasude pare

pa medalomare neme Gote-para pa ora pi sude.

15 Goa pea-ga nimina onaa medame abade ni Pol-na bi madaa baptais mua nina mogea onaa pi-daa mada nateme.

16 Gore ora neme Stefanas-na ada-para piri onaa padanere baptais kasu pare pa onaa medalomare kasu palo gore ni maarea.

17 Krais-me niri onaa baptais kalanolo namea rapaasa. Dia, nipumi nipuna Epe Agaa onaa rayo-para lakelanolo mea rapaasa. Gore Epe Agaa mogeaayo rabu pa su amaa pirua kone makuaae aanumi temede-rupa nato. Neme go-rupa lape yalore Krais repena polopea madaa omesade pare gona puri rabuaniaatape. Goa palua-daare onaanumi nipuna puri naadalimi.

Yesuri Gote-na puri

18 Gore onaa medalomame nimu alupatalo pimi-pulu repena polopeana ome agaare pa maeyae agaa teme. Pare niaa Gote-na wala misade onaanumi repena polopeana agaare ora Gote-na puri tema.

19 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta:
Gore neme kone makuaae onaanuna kone maoyalua.
Neme buk adoa kone adaapu i onaanuna kone page ma-oyaalua.

20 Goa pea-ga kone makuaae onaanumiri ake palimi ya?
Aa medalomame kone makuaae aanumiri ake palimi ya?
Go su amaa pa amaa agaame yada yaba aanumiri ake palimi ya?
Gote-me go su amaa onaanuna kone rayore ora maeyae kone-rupa mea waata.

21 Goa pea-ga Gote nipuna kone sua oyae rayo waru niminaawa kone gupa masaalua:
Pa su amaa onaanumiri nimuna koneme Gote mada na-adola pisimi.
Go onaanumi niaame laketema agaare pa makirae agaa kone imi pare go agaare onaa medalomame kone rulaminaloa Gote-me nimu kagaa piraama laama mapiraalia.

22 Gore mo Juda onaanumi lalo:
Niaame so yaa-para i puri pane kogono adalimidaare nena agaa mada kone rulalimi.
Pare Grik onaanumi puri waru paloa kone waru i agaana re asapeme.

23 Pare niaame nimu Yesu aba repena polopea madaa tisimide remaa puri paloa laketema.
Go agaamere mo Juda aanu maoyaaya.
Go page mo ruru rado onaanumi nimina pa maeyae agaa teme.

24 Pare abade Gote-me yaaloa mapiraasade onaanumiri mo agaana re Krais pia-daa waru ademe.
Goa pua Judanu-para apo ruru rado Grik-nupara niaame Krais adema.
Krais-re Gote nipuna puri-para nipuna makuaae kone page yaade.

25 Go su amaa onaame goa kone imi:
Gote-na kone medalomare o ta kone imi.
Go konemere kone makuaae onaa medalomana kone rabuaaniaaya.
Go page Gote nipu puri ora napabea teme pare nipuna purimiri su amaa onaanuna puri maoge yaaya.

26 Gore ame baaninu-ya, Gote-me nimi aba yaaloa ipulupa sade madaare kone waru salepape.
Goa pisa rabu nimina rikiraanare su amaa onaanumi nimi kone makuaae onaa kone naisimi.
Go page puri pane onaa adaapu napirisimide.
Go page Gote-me nimina rikiraana onaa yaaloa mapiraasa rabu mudu onaa adaapu napirua pa onaanu pirisimide.

27 Gore su amaa onaanumi kone sua pa naraa onaanu teme.
Goa pea pare Gote-me abade mo makuaae aanu yala mapolatalo pisa-pulu go naraa onaanu yaaloa mapiraasa.
Gore su amaa onaanumi puri napabe onaa teme.
Goa pea pare Gote-me abade puri pane onaanu yala mapolatalo pisa-pulu go pa-rupa temede puri napabe onaa yaaloa mapiraasa.

28 Goa puare go su amaa onaanumi naraa onaa loa gimoa bi nai onaa temede pare Gote-me yaaloa mapiraasa.
Goa pua pa onaanumi epe onaanu temedere Gote-me nimu rabuaniaaya.

29 Nipumi goa pisa pare pa onaa medame nipuna bi Gote-na ini agaa madaa naminaslimi.

30 Gote-me abade nimiri Yesu Krais raapu mapiraainaloa Krais-me ora niaa kone guaaya.
Goa pua nipuna ini agaana niaa redepo ne onaanu mapiraainaloa niaa mea esepea Gote-na ruru onaa epe-rupa piruaema.

31 Go madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta:
Aa medame pedo pedo paliare go aa nipumi Aa Mudu padane pia-pulu go madaa pedo palia.

2

Abade Pol-me repena polopea madaa onaa agaa lakesa

1 Nina ame baaninu-ya, abadere ni nimina adaare-para ipua ora Gote-na kudiri pi agaa nimi lagisude.
Go rabu neme pa agaa yoloa kone makuaae aanumi temerupa nalagisude.

2 Dia, ni nimi raapu pirisu rabu neme Yesu Krais padane madaa kone sua agaa lagisu.
Nipu repena polopea madaa omesadaa go agaa lagisude.
Go rabu neme pa yae meda madaa kone naisude.

3 Abade nimi raapu pirisude di rabu ni puri napasu.
Dia, pare ni paala pururu omoa pisude.

4 Goa pua neme su amaa pirua kone
makuaae aa-rupa pirua epe agaa nalag-
isude. Dia, pare Gote-na Holi Spirit-mi puri
gisa-daa nimimi kone perekealiminalo ora
agaa ria lagisude.
5 Neme goa pedere nimimi pa onaana
makuaae kone rulae yae madaa kone naru-
lasimide. Dia, pare Gote-na puri madaa
kone rulaeme.

Gote-na Holi Spirit-mi niaa epe kone gea

6 Ora Gote-na kone mua aba puri pateme
aanuri gore nimumi kone waru mua agaa
ria pagema. Goa pua nina lakene agaana re
go su amaa naia. Dia, go page go su amaa
aa muduna makuaae puri madaa dia. Go
aa mudu nimuna puri ora alupalia.
7 Dia, neme Gote-na kone laketo raburi
abade go kudiri pu i konere Gote-me su
amaa piri onaanu penaame nawasade.
Gote-me su yaa nawarisa rabu nipumi niaa
go epe paana puri gulalo managola isa-
pulu nipuna makuaae konena re managola
adema.
8 Gore abade su amaa aa mudunumi go
konena re naniminaasimide. Dia-ga ni-
mumi pagola pisimi yaalore niaana epe Aa
Mudu repena polopea madaa nil-mi mada
natula pisimi.
9 Go madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa
ta: Onaa rayome Gote madaa pedo pu
raana omeme-daare Gote-me nimuna epe
kone managola sasa. Go konere ora onaa
rayome nameme pare onaa rayome Gote
madaa kone sua raana omeme go onaanu
mealimi.
10 Go konere nipumi abade kudiri pu
isa pare Gote-na Holi Spirit-mi niaa mea
waasa. Ora go Holi Spirit-mi oyae rayo
adoa Gote-na kone kudiri pu i yaenu page
rayo adea.
11 Aa medame pa onaa medana kone
na-ademe. Dia, mo aa nipuna konenuri
nipuna kone-para niminaaya.
12 Go-rupare onaa medame Gote-na kone
na-ademe. Dia, Gote nipuna konenuri Holi
Spirit-mi nipuna kone-para adea. Niaame
abade go su amaa piri onaanuna kone
namisima. Dia, Gote-na Holi Spirit niaa
madaa ipisa rabu misima. Goa pua niaame
Gote nipuna mea gi kone rayona re mada
niminaaema.
13 Goa pea-ga Gote-na pa ode gi ko-
nena re-re niaame pa su amaa onaanumi
nalamina. Dia, Holi Spirit-mi abade niaa
mogeasa-pulu onaanu Gote-na Holi Spirit
nimuna lo robaa-para piame nimu-para
epe agaana re mogeaaya.
14 Pare onaa medaloma Holi Spirit
napiralia-daare nimumi Gote-na Holi
Spirit-na kone ia-rupa na-ademe. Nimumi
go agaa teme rabu ora maeyae agaa teme.
Pare onaanu Holi Spirit raapu piralimi-
daare go onaanumi agu raapo go agaana
re pago niminaaeme.
15 Holi Spirit onaa raapu pimiri nimumi
oyae rayona re mada adoa rumaalimi. Goa
peme pare pa su amaa onaanumi Holi
Spirit saapiri onaana koso lape agaa mada
narumaalimi.
16 E, gore Gote-na kone naniminaaeme
madaare agaa i buk-mi gupa ta: Gore pa
onaa medame Aa Mudu-na kone rayo na-
ado kiritea. Pa aa medame nipu agaa mana
mada nalaketea yapare niaa Holi Spirit
muaema onaanuri Krais-na kone meme.

3

*Lotu kogono peme onaanuri Gote-na ko-
gono paeme*

1 Gore ame baaninu-ya, abade neme nimi
agaa lagisude rabu nimi Holi Spirit raapu
napirisimide. Goa pisimide neme nimi
su amaa kone sua piri onaanu lagisude.
Nimiri Krais madaa kone rulaawa nogo
naaki-rupa pimi.
2 Neme abade agaa mana lagisude rabu
puri pane eta meda nagisu pare pa adu-
rupa gisude. Go raburi nimimi puri pane
eta meda nanala pimi. Goa pea pare abia
page mada nanalimi.
3 Dia, nimimi su amaa kone saapimi-pulu
puri pane eta mada nanalimi. Gore abia
page nimimi ame baaninu-para udipa kone
sua arere peme. Goa peme rabu go saapimi
konere ora su amaa piri onaanuna kone
sua abana kone pa saapimi.
4 Gore ni kone sua aa medame lalo: Niri
Pol raapu pi tua pare wala aa radome lalo:
Niri Apolos raapu pi tea. Go konenuri nim-
imi su amaa piri onaanuna kone rateme.
5 Go aa Apolo-para Pol laapore ake palipa
ya? Saame nimi kone rulape pora mea
waaloa Gote-na raba meape aa lapo pipa.
Aa mudumi saa laapo kogono rado gisa-
pulu go kogono pulalo pepa.
6 Neme abade eta ini wai poasu pare
Apolos-me ipa kasa. Goa pisipa pare Gote
nipumi go ini maopaasa.
7 Gore ini wai poape onaanu page ipa
kateme onaanu page nimuna bi nami-
nasaaema. Dia, Gote nipu padaneme eta
maopaaya-pulu go nipu padane ora mudu
piruaaya.
8 Eta ini wai poaaya onaanu-para ipa kata
onaanu-para nimu bi padane-rupa meme.
Gote-me onaanuna kogono aba adoa go
madaa yoto rado rado gialia.
9 Goa pea-ga saare padane-rupa kogono
pepa pare nimiri Gote-na maapu-rupa
pimi. Go page nimiri Gote-na ada-rupa
pimi.

Lotu ada-para kogono peme onaanuri nimu ada warini aa-rupa pimi

10 Gote-na odo ni madaa gisa-pulu ni ora
epe ada warini aa-rupa pi. Goa puare
nemere ada daa aba su aawaama pe. Aa
medamere go madaa epa kibu maawa go
ada epa pea. Gore go ada epa palimi
aanumiri waru adalepape.
11 Gore abade neme nimi-para Krais
madaa mogeasude rabu Yesu Krais-re nim-
ina ada daa-rupa mapiraasu. Gore ada daa
rado wariape aare meda napia.
12 Gore onaanumi go ada daa madaa
Gote-na kogono pulalo palimiri medalo-
mame puri pane gol-me warini nona pi
palimi. Medaloma epe aana silva-me war-
itimi. Medalomare ora yoto adaape pea
aaname waritimi. Goa pea pare onaa
medalomame ada daa madaa Gote-na ko-
gono waritimi rabu pa repena-para yagi-
para pa kaapu ne ripu palaame page war-
itimi.
13 Go page orope Krais-me onaanuna ko-
gono penaame mea waatea yapi di raburi
go kogonona re waru adalia. Go rabu page
repena sulaa opalia-ga onaa rayo padane
padane laatapu nimuna kogono repena su-
laa mada adalimi. Go raburi kogono epe
ta palo o ta pae onaanuna kogonona re
adolalo palia.
14 Go page aa medame nipuna ada go
ada daa madaa peare repena sulaa mada
naralia-daare go madaa epe yoto mealia.
15 Goa palia pare aa medana kogono wae
ada-rupa paliare go aana yoto alupalia.
Go kogono aa nipu epe-rupa piralia pare
repena sulaame rapula diaari pi aa-rupa
piralia.

Nimiri Gote-na epe ada ria yaade

16 Gore niaare Gote-na epe lotu ada-rupa
pima-pulu Holi Spirit-ri niaana lo robaa-
para epa pia.
17 Gore niaa Gote-na epe lotu ada nona
piane piramina Gote nipuna lotu adaare
ora epe-rupa aaya. Goa pea-ga pa onaa
medame Gote-na lotu ada maoyaalia-daare
Gote nipumi page go aa tu maomalia.

*Niaame pa su amaa onaanuna bi nami-
nasaamina*

18 Nimina bipa nimi makiraalimi waru
adalepape. Pa aa medame go su amaa
yaenu madaa ni waru makuaayo tea-daare
go-rupa aba maeyae pia. Goa pua wala
kone makuaae mada piralia.
19 Gote-me go su amaa makuaae kone i
onaa rayona makuaae kone rayo tea. Goa
pea-pulu Gote-me nimuna kone rabuaaya.
Go madaare Gote-na agaa i buk-mi go-rupa
ta: Nipumi pa nimuna makuaae koneme
nimu malopaalia.
20 Gote-na agaa i buk-mi page goa ta:
Aa Mudumi makuaae aanuna kone aba
adea:
Nipumi aba makuaaya. Oyae rayo aba
palua kone imi pare mada napalia.
21 Goa pea-ga nimimi pa su amaa piri on-
aanuna kogono madaa agaa adaapu nalo
piralepape. Dia-ga go su amaa i oyae rayore
ora nimina mealimina:
22 Ni Pol-para Apolos-para Pita-para go su
amaa oyaenu-para epe-rupa pirape yapi di
page omape yapi di page abia i yaenu page
orope adalimi yaenu page go rayo nimina
mealimina.
23 Nimi Krais-na onaanu pimi. Goa pua
Krais nipuri Gote-na mea rapaasade aa pia.

4

*Aa mudumi nipuna aposel kogono aanu
mapiraasa*

1 Nimimi niaa ademe rabu niaare Krais-
na kogono raba meape aanu kone salepape.
Niaare Gote-na kudiri pu i agaa suruboa
laguaema. Goa pea-ga niaa madaa kone
padane salepape.
2 Gore kogono surube aa adaame niaa su-
rubape kogono gialiare niaame go kogono
pu kiritalima.
3 Gore nimimi page pa onaanumi page
su amaa kone sua koso lape agaame nina
kogono mea adolalo ko talimiri ora pinawa.
Gore neme nina kogono madaa koso lape
agaa na-aato.
4 Gore neme nina kogono madaa epe
kone i pare go kone madaare onaanumi ni
epe aa pi-daa mada tea. Dia-ga Aa Mudumi
nina kogono adoa ni madaa koso lape agaa
tea.
5 Goa pea-ga Aa Mudu-na wala epape
yapi di aba epaliare nimimi su amaa onaa
madaa koso lape agaa aipapulu natapape.
Dia, Aa Mudu epalia rabu onaa rayona
robaa-para i konere nipumi mua penaame
mea waatea. Goa pua Aa mudumi onaa
rayona kudiri pi kone adoa penaame mea
waatea. Go rabu Gote-me onaa rayona
kone waru adoare epe bi rumaape kone
salia-daare gore mada gialia.

*Korin onaanumi nimuna bi mi-
nasaasimi*

6 Ame baaninu-ya, Go agaare Apolos saa
madaa pa lagiawade pare go agaare nim-
imi kone sua go agaana re waru nimi-
naatepape. Go agaare gupa teme: Pora epe-
rupa kuralepape lo teme. Goa pua nim-
imi onaa medana bi narabuaniaata pua
medana bi naminasata pipape.
7 Gore nimiri aa mudu-rupare aapimi
mapiraasa pae? Gore nimina imi oyae
rayore Gote-me guaaya. Gore ora pa gisa-
ga go agaa-rupare natapape: Niaana go
yaenu pa muaema lo natapape.

8 E, gore nimiri epe oyaeme ora apo
rulatabeade. Go page nimiri oyae rayo sua
epe-rupa pimi. Niaa page rabuaniaawa ora
adaa amo-rupa aba pimi. Gore odo pia,
nina raaname page amope-rupa piralimina
kone salo. Goa pua niaa page nimi raapu
amo piramina.
9 Nemere gupa kone salo: Gote-me abade
niaa aposel kogono aanu-para kogono mea
gisa rabu niaa ora aapu-nane mea mapi-
raasa. Goa pua niaare pa onaanuna ini
agaana tu maomape onanu pirua su amaa
onaa rayo-para ensel-nupara nimumi ad-
abaina tu maomaatalo peme.
10 Gore niaame Krais madaa agaa
mogetema-pulu onaanumi niaare maeyae
ne onaanu teme. Goa pea pare nimiri
Krais-na kone makuaae onaa-rupa pimi
teme. Niaare puri napatema pare nimimi
niaa ora puri pane onaanu teme. Pa
onaanumi niaana bi rabuaniaaeme pare
nimina bi pa minasaaeme.
11 Abade page abia page niaame Krais-
na kogono pema rabu ora reame omoa
ipa nalame page omo piruaema. Niaana
mamina oyaenu page dia yaade. Nimumi
niaa repena unimi taleme. Go page niaa
kimisu rado rado-para pamuaema.
12 Niaana oyae kabape mone mealima-
ga niaame kimi kalai pu kogono pu pima.
Nimumi niaa-para wae agaa teme rabu
niaame wae agaa na-abuloa wala nimu
raba mulalo beten lamina. Nimumi niaa-
para wae kedaa geme raburi niaame pa
ado piruaema.
13 Nimumi niaa-para wae ero agaa teme
rabu niaame nimu-para pawa epe agaa
tema. Niaare ora wae-rupa pima. Niaare
aa rayona amulu-rupa piraama ipua abia
page go-rupa pa pima.

Korin su-para piri onaanumi Pol-na agaa pagesimi

14 Go agaare neme nimi yala mapolape
agaa agu-daa nalalo. Dia, yapare nimi nina
nogo naakinu pimi-daa neme odome omoa
nimina kone maredepo yaatalo lagialo.
15 Gore nimumi nimi Krais-na kone mo-
geteme tisaanuri gupa 10,000 mada pitimi.
Goa pea pare nimina Aapa padane-ma pia.
Gore neme Epe Agaa nimi piri-para mea
ipisu rabu go agaa madaa kone rulasimi-
pulu ni padane-ma nimina Aapa-rupa pi ta.
16 Goa pea-daa ni pora pamualo-rupa
nimimi page pamualepape.
17 Go pora pamualiminalo neme Timoti
nimi piri-para mea rapaalua. Gore Timoti-
ri ora nina si-rupaga neme raaname omalo.
Nipumi Aa Mudu-na kogono waru surubea.
Neme Yesu Krais-na kone madaa mogeat-
alo pe-rupa nipumi nimi go agaa mana
wala lagialia. Go agaa manare neme su
rayona Yesuna ruru onaanu go-rupa mo-
geaayo.
18 Gore nimina rika-nane piri onaa
medalomamere agaa rasua ni nimi piri-
para naepalua kone imi.
19 Pare dia-ga Aa mudumi ni nimi
piri epono kone salia-daare gore neme
aipapulu epalua. Go rabu mo onaanumi
agaa mana rasua pa agaa adaapu temere
nimununa puri adalua.
20 Gore Gote-me nipuna Surube Suna re-
maa pa aama agaa lape yae-daa nawarisa.
Dia, pare nipuna Surube Suri onaanu
nipumi ora puri paloa surubea-ga mo on-
aana kone adalua.
21 Nimimiri ake kone madaa raaname
omalimi ya? Nimi piri-para epalua rabu
neme agaa rasini onaa aipuyame kudu
tulalo epalua palo epe kone adoa pedo pu
raana omape kone sua pawa epalua palo
nimimi tapape.

5

Ona paake yolala aa paake rumaala pi kone lotu ada-para sapirisimi

1 Pagalepa. Nimina rikiraanare wae kone
sua ona paake rume kone imi-daa neme re-
maa page. Nimimi ora kone rado meda sua
peme-ga ribaane-para piritalo onaanumi
goa napipape. Gore nimina aa medame
nipuna Aapana ore raapu pirua mulalo pea
remaa pagawa.
2 Goa pea-ga abiare nimimi kone pogati
akolo pa saapimi pae? Dia-ga nimimi go
wae kone madaa kedaa waru omalepape.
Go waea pi aare nimi raapu napirina
nipuna rado-nane penaatapape.
3 Gore niri mo pane rado pi pare nina
konere nimi piri-para epenato. Goa pea-
ga ni page nimi raapu pima-daa niaana Aa
Mudu Yesuna bimi abade go waea pisaaya
madaa koso lape agaa lawade.
4 Neme aba gupa lawade: Nimimi Gote-
na bi minasaatalo kiritalimi rabu niri nimi
raapu pi-rupa Aa Mudu Yesuna purimi
gupa pipape:
5 Go aare nimimi rasua ora Satan kalam-
ina. Goa puare Satan-me go aana yogane
mada talia. Goa palia pare Aa Mudu epalia
rabu go aa-na kone wasupare Gote raapu
kagaa piraama laama palia.

Korin su-para piri onaame waea pi aa ratu rubisimi

6 Gore nimimi waea pa adoa pogati kone
saapimi-ga gore epea-daa napeme. Go
saa agaa aba pageme kone salo: Gore yis
ogepusimi bret-re ma-adaa yaalia.
7 Goa pea-ga nimimi abana yis-ri gi-
malepape. Goa pua nimiri kagaa bret
yis nai nona pi piralepape. Ni makuaato.
Nimiri aba bret yis nai-rupa pimi. Ake

pea-daa. Gore Yesu Krais aba ofa-rupa tua kasimi. Nipu sipsip-rupa Gote re-para miru irape ofa-rupa kasimi. Gore Gote-me mo Israel onaanu esepe rapasa-pulu niaa ora epe-rupa mapiraasa.

8 Goa pea-ga abia eta nalema rabu abana bret ma-adaa yaape yis nanamina. Dia, go abana yaemere pupitagi nape kone-para ona paake rume kone-para mea isa. Niaame eta nalema rabu pa epe bret namina. Go bret-mere ora agaa-para epe pirape kone-para mea isa.

9 Pepa rado medare nimi-para abade mea o taasude madaare gupa sude: Nimiri wae paake rume onaanu raapu napiralepape sude.

10 Gore neme go agaa lagisu rabu go ribaane-para piri onaa rayo gimaliminalo nalagiawade. Dia-ga apo ona yone aanu aa meda epame omeme onaanu agaa rasimi onaanu pa remonuna bi minasaape onaanu go rayo gimoa palimiri nimimi go pa su amaa page gimoa or asone palimina.

11 Pare go agaana re-re abade neme tisudere gupa: Aa medame ni Krais-na ame baani teme pare nimumi paake aa rumi kone pa sua onaa medana oyaenu adoa epaame omoa pa remonuna bi minasaaeme. Go page nimumi ero agaa loa ipa bia noa maeyaawa oyae paake nemepulu gonuri nimu raapu eta padane-para nanalepape.

12-13 Gore neme pa amaa-nane aeme onaanu madaa koso teme agaa na-aato. Pare rarane piri onaare Gote nipumi wae yoto katea. Dia, onaa nimina rikiraana pirua Gote-na onaanu koso lape agaa mada tapape. Goa pea-ga Gote-na buk i agaa nagimalepape. Go agaana re-re gupa: Nimina rikiraana pirua waea pi aare mea ratu rubape ta.

6

Krais-na onaanumi nimina ame baani-para koso lape agaa natapape

1 Gore nimina rikiraana onaa medame ame baani-para arere pua koso lape agaa talo pea-daare Gote-na ruru onaanumi go agaa mada pagalimi. Gore pa su amaa pirua koso pagape aame apo agaa rumaaliare ora yala poteme.

2 Gore niaa Gote-na ruru onaa niaame su amaa piri onaa rayo madaa koso lape agaa pago rumaalima-pulu nimimi nanimimaateme pae? E, gore mo su amaa piri onaanuna agaa pago rumaalima-pulu akeane nimimi mo oge agaa mada napagoa rumaalimi yapae?

3 Gore niaame ensel-nuna agaa page pagoa rumaalima-ga go page niminaaeme pae? E, gore nimuna agaa pagoa yoto rumaalima-pulu go niaana su amaa agaa oyaeyaenu page rayo ora mada pago surubalimina.

4 Goa pea-ga nimi apo agaa madaa agaa loa rumaalimi-daare akeane Gote-na ruru napiri onaanu surubena teme?

5 Neme nimi yala potemenalo go agaa lagialo. Gore nimina rikiraanare mo niaana ame baaninuna agaa pago rumaape makuaae aa meda dia ta pae?

6 Gore nimina ame medame ame rado-para koso lape agaa tea-ga makuaae aanu napimi kone salo. Go rabu kone narulae aanumi apo koso lape agaa pagoa rumaalimi.

7 E, gore nimina amenu-para koso lape agaa teme-pulu nimimi maoyaaeme. Goa pea-ga nimi madaa wae kedaa epalia pawa adoa piralimina. Go rabu nimumi nimina bi rabuaniaalimi rabu akeane koso lape agaa teme pae?

8 Yapare nimimi goa peme rabu nimina waea pua ame baaninuna bi rabuaniaaeme.

9 Niminaaeme-ga pagalepa. Waea peme onaanuri Gote-na Surube Su mada na-adalimi. Nimuri maeyae onaanu agu pimi: Paake yone onaanu-para pa remonuna bi minasaae onaanu-para ona rasini mi aanu-para ona ma-aulaawa aa yago raapu paake ne aanu page Gote-na Surube Su-para na-adalimi.

10 Go page onaa tua paake ne onaanu-para onaa medana oyaenu epaame omeme onaanu-para ipa bia adaapu noa maeyae onaanu-para ero agaa agaa ne onaanu-para epe agaa rasini onaanu-para go rayore Gote-na Surube Su mada na-adalimi.

11 Nimi onaa medaloma page go piane pirisimi pare Gote-me nimi epe-rupa piraminalo waea mea rubisa. Goa pua nimi Gote raapu ora epe-rupa mea mapiraasa. Gore Aa Mudu-na bi Yesu Krais madaa kone rulasimi-pulu Gote nipuna Holi Spiritmi nimi maredepo yaawa mapiraasa.

Niaana tore Gote-na Holi Spirit-na ada yaade

12 Gore onaa medalomame gupa teme: Ora oyae rayore neme mada pe. Gore ora yapare oyae rayome nimi naraba mea. Oyae rayore neme page mada palua pare go yaena mogeape kone rolo-para mada napitua.

13 Onaa medalomame gupa teme: Eta robaa-para pitia. Go etare robaa-para kirita piralia. Ora teme pare Gote-me lapo rata madia yalia. Gore onaana yoganere paake no mapabaape to yaana kone imi, pare dia. Onaana tore Aa mudumi surubape to yaade. Goa pua Aa Mudu-ri

nipuna epe kone robaa-para rulatabenalo pea.

14 Gote nipuna purimi Aa Mudu matmat-para marekaasa-pulu niaa page go-rupa marekaalia.

15 Nimina yoganere Krais-na yoganena rugini yaade lore namakuaaeme pae? Gore nimimi goa makuaaeme-ga Krais-na yoganere mua mo paake aa rumi onaana yogane mada nasalepape. Gore ora mada dia yaade.

16 Pagalepa. Aa medame paake pora pami ona raapu piraliare gore nipuna yogane padane makibumalipi. Go ona aa laapo madaare Gote-me gupa sa: Nipuna yogane lapore padane makibumaepe.

17 Pare aa medame Aa Mudu mada makibumaliare gore nipuna kone wasupa-para kone padane sua yogane padane-rupa piralia.

18 Goa pea-ga nimimi waipi ti kone gimalepape. Wae pupitagi rayore tona amaanane ia pare waipi ti pupitage padanere nimuna to ria maoyaaeme.

19 Go niminaaeme pare pagalepa. Nimina yoganere Holi Spirit pirape epe adarupa pia. Goa pua Gote-me Holi Spirit nimi aba gisa-ga nimina yogane-para pia. Goa pea-pulu nimiri nipuna onaanu pimi.

20 Gore abade Gote-me nimi raba mulalore adaa yotome nimi kabesa. Goa peaga nimina yoganeme kogono pua Gote-na bi minasaatepape.

7

Pol-me repaaya aulua pirapena agaa sa

1 Gore nimimi abade pepa madaa agaa misimide agaare aba lagiano: Aa medame ona narumaaliare gore epeaaliaya pa simide.

2 Goa pea pare nimimi ona mu aa pu palimiri gore waipi tape kone nasalimi. Dia, yapare goa peme rabu nimina ona page aa page padane padane laatapu raapu piralimina.

3 Goa puare aa-na tore nipuna onana ya-pulu aame nagimalia. Go page oname nipuna tore aanina ya-pulu oname aani nagimalia.

4 Onamere nimuna tore nipuna nasurubea. Dia, nipuna aanimi surubea. Goa pea-ga aame page nipuna to nasurubalia. Dia, nipuna oname nipuna aanina to surubalia.

5 Nipi aba repaaya pipiri aani ore u patalipi kone salimiri medame dia pi-daa natea. Dia, pare nipimi beten loa kone padane sua ogesi-daa mada pa piralepa tepere mada pa piralepape. Goa pua oropere nipi wala padane-para u patalepape. Gore nipimi goa napalipiri Satan-me nipi waea mapataalo palia rabu paake nape kone rado rado sua piralipi.

6 Gore nimi-para abia go lagialo remaare ora nimi raba mulalo lagialo. Goa pea pare neme agaa mana loa nimimi rumaatepape pi-daa nalalo.

7 Gore nimi onaa rayore ni ona napiarupa piramina kone i. Yapare abade Gote-me onaa padane padane laatapu epe puri pa kasa. Goa pea-ga aa medamere puri rado meala medamere rado meala pimi-ga aa medalomame ona narumaatalo peme.

8 Yapare aanu ona abi narumaae-para onanu aa abi nape-para ona wasaanu-para gonu madaare neme gupa lagialo: Gore ni agu raapo pi-rupa piralimiri gore epeaalia.

9 Yapare nimina kone waru nasurubalimiri gore mada rumaalimina. Gore nimina robaa-para ona meaayo kone sua repena sulaa-rupa iraliare ora o ta-pulu mada rumaalimi.

10 Gore abade aa pua piri onaanuri go agaa mana apo lagialo-daa. Go agaare Aa mudumi ni lagisa-daa lalo: Onanuri nimina aani nagimalepape.

11 Yapare nimina aani gimalimiri pa pirua aa rado meda napulupape. Gore pawasi wala puare nimina aani raapu kone padane-para sua wala piralepape. Goa pua yapare aanumi page nimina ona wala nagimalepape.

12 Gore onaa medaloma-para neme agaa gupa lagialo. Go agaare Aa Mudu-na agaa mana dia yapare neme agaa meda lagialo. Gore Krais-na aa meda pirua nipuna ona Gote madaa kone narulalia-daare go ona nipu raapu piritalo paliare go aame nipu nagimape.

13 Go page Krais-na ona medame nipuna aani Gote madaa kone narulalia-daare mo aa nipu raapu piritalore gore mo ona neme nena aani nagimape.

14 Gore kone narulae aa medare nipuna oreme ora kone rulaaya-pulu oreme go aa Gote raapu epe-rupa mapiraaya. Go page ona meda nipu kone narulaaya pare nipuna aanimi kone rulaaya-pulu go ona Gote raapu epe-rupa mapiruaaya. Gupadaa dia yaliare gore nimina nogo nakinu ribaane-para piralimi pare abiare epe-rupa pimi.

15 Yapare aa medame Krais madaa kone narulaawa nipuna ore gimolalo paliare mada gimalia. Goa palia-daare mo kone rulae onaame nipuna rado mada palia. Goa pea-ga Gote-me abade nimi yaasadere rabu nimi epe-rupa mapiraatalo yaasa.

16 Ne Krais-na onamere nena aani raapu piraliri nipu mada oro yaalo kagaa piraama laama palia palo dia yapae gore ne naniminaaye. Go page ne Krais-na

aame ona raapu piraliri oro yaalo kagaa piraama laama palia palo dia yapae ne naniminaaye.

Gote-me niaa go-rupa piralimina kone ia-rupa piramina

17 Gore lotu-na kirataae piri ona nimipara lalo. Nimi Aa Mudumi yaasade aarupa aeme. Gore nimiri Gote-na onaa pitimi. Neme page agaa mana go-rupa mogeaayo.
18 Goa pisade-ga abade aa meda nipuna yogane kepene kodo wala napagaa salia. Go page aa meda abade nipuna yogane nakepesa rabu Gote-me nipu yaanaloare gore rekena agaa mogeatalo nipuna yogane mada nakepeaalia.
19 Yogane nakepene-para yogane kepene laapore pa yae meda nona pea. Goa pea pare Gote-na agaa mana waru pagoa mogealimiri gore ora epeaalia.
20 Gore onaa rayome abade kogono rado pu pirisimi rabu Gote-me niaa yaloare abana kogono pa pu piralimina sa.
21 Gore abade ne pa adini kogono-para pirua Gote-me ne yaasare go kogono papena kedaame naomape. Dia, pare go nena adini kogono gimape pora penaame waatea-daare neme go pora rata mea pua esepene aa-rupa mada piraina.
22 Gore aa meda abade pa adini kogono pu pirisa raburi Aa mudumi nipu yaanaloa nipuna pupitagi gimoa Aa Mudu-na esepene aa-rupa piruaaya. Goa pea pare Aa Mudumi aa meda yaanaloare nipu ode aarupa laariare nipu Krais-na kogono madaa adini aa-rupa piruaaya.
23 Gote-me abade nimi madaa adaa yoto gua kabesa-ga nimi pa aa medalomana kogono madaa adini aanu-rupa napiralepape.
24 Amenu, niaame kogono rado rado pisima rabu Gote-me yaanaloa go kogono pa pua Gote nipu raapu pa piramina.

Pol-me ogege aanu-para ona inumakuanu agaa lakesa

25 Gore abia neme ona inumakuanu nimi agaa lagialo. Go agaare Aa mudumi agaa mana nalagisa pare nina kone-para ia agaa lagialo. Abade Aa mudumi ni madaa ora odome omoa ni raba misa-ga nimimi nina ki madaa pirua agaa pagalepape.
26 Nemere go kone madaare epe ta kone i. Abia go raburi kedaa adaapu epea-ga nimina abade pirisimi-rupa wala go-rupa piralepape.
27 Gore abade nimina ona raapu pirisipi-rupa abia page ore gimape kone nasalepape. Go page nimimi ona aba namisimi-daare ona meda mealua kone nasalepape.
28 Yapare nimimi ona aba rumaalimidaare pupitagi nanalimi. Go page oname aa peare go page waea-daa dia. Yapare aba rumaasimide onaanuri go su amaa kedaa adaape muaeme-ga go madaa kone mua agaa lagialo.
29 Amenu go agaana re pagalepa: Gote-me madia yaalia yapi diri abia rudu yaade. Goa pea-ga ona piri aanuri ona napiri aanu-rupa kone sua Gote-na kogono pipape.
30 Abiare Gote-na kogono go-rupa pipape: Aanu re lo pimi aanuri wala re nalape kogono aanu-rupa piralimi. Aa medaloma pedo waru pi aanu page pedo pu kogono pape aanu-rupa piralimi. Oyae kabe aanumi page oye kaboa nasurube aanu-rupa piralepape.
31 Gore aa medalomame go su amaa kogono peme-ga go kogono padane madaa kone nasalepape. Gore go suri perekea ora rado nona piane salia-pulu epe kone sua epe kogono pipape.
32 Nemere oyae adaapumi nimina kone namabebolaaina kone i. Aa medame ona narumaayaga gore nipumi Aa Mudu-na kogono madaa kone waru ia. Gore nipumi Aa Mudumi raaname omenalo kone adenalo pea.
33 Goa pea pare aame onaa rumaaware go su amaa i yae madaa kone waru ia. Gore nipumi nipuna oname raaname omenalo pea.
34 Goa pua apo aa-rupare nipuna Aa Mudu madaa kone sua kogono pina. Goa pea pare mo inumakua oname Aa Mudu-na kogono madaa kone waru ia. Goa pua nipu Aa Mudu raapu pirua robaa-para i konepara nipuna yogane lapo rata epe-rupa surubalua kone ia. Pare mo ona nipu aa pea raburi go su amaa yaenu madaa kone adaapu ia. Gore nipuna aanimi raaname omenalo mo ia kone maopaawa pea.
35 Neme go agaa lalore nimi waru raba minalo lalo. Neme nimi madaa pa rekenanu nasalo. Dia, pare neme nimi oro yaalo epe-rupa pirua Aa Mudu-na kogono paliminalo lagialo.
36 Gore aa meda nipuna remaani nogo abia narumaalia-daare go aare go nogo madaa kone gupa salia: Neme go nogo namealo kone sua robaa-para ora teperupa mo ona rumaatalo palia-daare mada rumaalia. Goa pua rumaalia-daare waea napea nipu pa rumaaina.
37 Goa pea pare aa medame nipuna koneme puri paloa kone sua ona narumaalia-daare go konere epe ta. Goa pea pare nipumi nipuna kone suruboa ona ora narumaalua kone saliare go kone ora epe aalia.

38 Goa pua mo inumakua ona rumaaware go aare epe kone ia. Yapare mo aa medame nipuna ona narumaatalo paliadaare nipumi ora epea palia.

39 Gore ona medana aani pa pirinare go ona nipuna aani mada nagimalia. Goa pea pare nipuna aani omenaloare go ona nipu aa rado polalo palia-daare go nipu mada palia. Goa palia pare nipu Krais-na ruru aa piralia.

40 Pare go ona nipu pa piraliare gore nipu raaname waru omalia kone salo. Go madaa kone mealo pare Holi Spirit-mi mogeaata-rupa lagialo.

8

Pol-me remo rado rado madaa eta iraeme-daa agaa lakesa

1 Abiare remo ada-para i aana madaa oyae yawoa iritimi-daa go madaa agaa lagialo. Gore niaa rayome kone adaapu ima temere ora lame. Goa pea pare go kone adaapu pa suare rope ipula kone suaeme. Goa pea pare aa medame onaanu madaa pedo pu raana omape kone page saliadaare nipumi onaanu puri mapabaalia.

2 Gore aa medame neme oyae rayo aba ade kone salia-daare nipumi go yae rayona re abi na-ado kiritea.

3 Goa pea pare aa medame Gote madaa pedo pu raaname omalia-daare Gote-me go aa-na kone waru adoaalia.

4 Goa pea-ga nimumi eta yawoa remo ada-para i aana madaa miru iritimide madaa pagalepa. Mo aananu ora pa amaa warisimi-ga niminaatepape. Gore Gote padanere ora pia-ga niaame go eta pa namina.

5 Gore pa ribaane-para piri onaanumi su amaa-para yaa-para page remo adaapu pia teme. Gore ora pa gotenu asubaanu gorupa ora adaapu aeme.

6 Goa pea pare niaana Aapa Gote padanema pia-daa adoa niminaaema. Nipu oyae rayona re-ga gore niaare ora nipuna onaanu pima. Go page Aa Mudu padanema piare gore ora Yesu Krais pia. Nipumi abade oyae rayo waria nipu raapu meda napia.

7 Goa pisa pare niaame niminaawa remo ada-para irisimide eta pa no pima. Goa pea pare onaa medalomame abade remona ada-para aana madaa eta yawesimide. Goa pisa madaa abia page eta go-rupa noare go etare ora remonu madaa miru irinalo kone sua neme. Nimuna robaa-para i kone ora oma pea-pulu eta go-rupa neme rabu nimuna kone maoyaaya.

8 Goa pea pare eta nape yaeme niaa Gote raapu namea palia-daa niminaaema. Dia-ga niaame go eta nanalimadaare eperupa napiralima. Goa pea-ga niaame nalimadaare wae-rupa napiralima.

9 Goa pea pare nimimiri waru adalepape. Go etare nimimi pa nalimi rabu onaanu medalomame naniminaawa kone waru narulaeme. Goa pea-pulu nimina kone adoa rumaawa nimimi pupitagi nema kone salimi.

10 Gore nipu kone waru adaapu i aamere remo ada-para pua eta nalia-daare pa aa medame mada adalia. Goa pua go aana pu robaa-para kone waru narulaawa ne nainalo adalia rabu gore nipumi page remo ada-para irini eta nolalo palia.

11 Gore kone waru narulae aame ne remo ada-para yawe eta nainalo adola pua yaalore ake palia ya? Gore ne kone makuaae aa ya-pulu neme nipu mabebolali-daare omalia. Go aare nena ame Krais-me ne raba mulalo repena polopea madaa omesa.

12 Gore neme apo eta pa nalidaare nena ame baaninuna robaa-para puri napane kone maoyali. Goa pua neme Krais madaa page waea pali.

13 Goa pea-pulu eta nape yaemere nena ame pupitagi manaaliare neme go eta wala meda oro yaalo nanalua. Dia-ga nina ame nalopoa nipuna kone mabebolaalua-ga go eta ora gimoaayo.

9

Pol-me aposel kogono aanuna kogono madaa agaa mana lakesa

1 Gore niri moge riaae aa yaalo esepene aa pi. Neme Aa Mudu adesu-pulu nimimi Yesu rataliminalo pe. Goa pua nipu madaa kone rulaliminalo pe.

2 Gore onaa medalomamere niri moge riaae aa-daa dia kone sua agaa adaapu teme. Goa peme pare nimimi ni mogea aana kogono ademe. Ni ora aposel kogono aa pi-pulu nimi Aa Mudu raapu piruaeme.

3 Gore onaa medalomame ni rabuaniaatalo agaa teme rabu neme gupa laketo:

4 Gore neme aposel kogono pe rabu onaanumi nape eta mada yoto gialimi pae?

5 Go page neme Krais-na kogono painalo onanu-rupa mua pora-nini pamualima ya? Gore moge riaae aa medaloma-para Aa Mudu-na amenu-para Pita page nimumi pisimi-rupa mada napalima pae?

6 Gore Barnabas saa agu raapomere epe agaa mogetepa rabu eta kogono-rupa palipa yapae?

7 Dia-ga gore aanu soldia kogono pua nimuna eta mada nakabalimi. Go page aanumi nimuna eta wai poaeme-ga go eta nape yae mada nalimi. Go page aanumi

mena gawa surubeme rabu go gawana adu mada neme.

8 Neme pa oyae madaa saa pi agaa padane nalagialo-ga Moses-na rekena agaa pagalepa:

9 Gawa mename konape wit rabuaa taliara medalomare nipuna agaa narogaape teme. Go agaare Gote-me mena gawanu padane madaa nata.

10 Dia, pare apo agaana re niaa madaa page Iagisa. E, gore Moses-me go pepamere niaa madaa page tisa. Go agaana re-re gupa: Aa laapome nipuna kogono rado pua maapu-para medame su awea pare medame eta rata. Goa pua yapare kogono pisipi rabu go aa lapome eta medaloma mea nolalo kone sua pisipi.

11 Goa pea-ga niaame Holi Spirit-na kone nimina robaa-para wai-rupa poaema-pulu nimina raba meape oyae mema.

12 Gore aa medalomame nimina oyae go-rupa mealimi-daare niaame ora mada mealima. Ora mada mealima pare niaame oyae gialepa natema.

Dia, pare Krais madaa Holi Spirit meme rabu nimi lopalimi lo kedaa nagisima. Niaame niaana kedaa risimade.

13 Niminaaeme-ga pagalepa. Aa medalomame epe lotu ada-para kogono peme pare nimumi eta go epe lotu ada-para meme. Go page aa medalomame mo aana reke madaa eta sua epe kaa pi miru iritimi pare go eta medaloma mada neme.

14 Goa peme pare Aa Muduna agaa mana gupa ta: Aanu medalomame epe agaa laketemere gore onaanumi raba meape yaenu mada abutimi sa.

15 Pare neme abade apo pora nakurua oyae meda go-rupa namisu. Abia page neme oyae meape go rupa-daa kone nasua pepa taato. Dia-ga ni aba pa omoa pi-ga pa aa medame nina kogono madaa pedo pi agaa mada narabuaniaalia.

16 Pare neme epe agaa mogetore gore go madaa nina pedo pape yae-daa pare Aa mudumi ni kogono painalo agaa mana lagisa. Goa pea-ga neme epe agaa namogeata pe yaalore gore ni ora kedaame omape kone sula pawa.

17 Gore nina pa koneme sua go kogono pula pe yaalore gore neme yoto oyae mada mulape. Pare nina koneme page ginalo palua? Dia, Gote-me ni go kogono gisa-pulu ora pa palua.

18 Goa pea-ga neme ake piane yae mealua ya? Gore neme Epe Agaa mogeto rabu onaanumi ni oyae gialepa na-aato. Mada toa pare Epe Agaa disaipel kogono pere neme raaname omoa go kone ora nina epe yoto yaade.

Pol-re onaa rayona kogono aa-rupa pirisa

19 Gore niri pa aa medana kogono madaa adini naaki napi. Dia, pare neme onaa Krais madaa kone rulainalo onaa rayona kogono adini naaki-rupa paayo.

20 Goa pea-ga mo Juda aanu raapu kogono pe rabu ni ora Juda aa-rupa piruaayo. Goa pua neme Juda aanu Krais madaa kone rulaminalo pe. Go rabu neme Moses-na rekena agaana rolo-para napi pare go onaa rayomere rekena agaa waru kurua peme. Nimi rekena agaana rolo-para pimidaa neme mo onaanu kone rulaliminalo rekena agaa kuritu.

21 Go page ruru rado onaanu raapu pi rabu neme nimu-rupa pirua Juda aanuna rekena agaana rolo-para napisu. Neme goa pe rabu go onaanu kone rulaliminalo pe. Go rabu neme Gote-na rekena agaa nagimi. Dia, neme Krais-na rekena agaana rolo-para pirua mogeaayo.

22 Gore onaa medalomame kone rulae yae robaa-para waru namea imi. Goa peaga nimu raapu pirua kone padane sua go onaanu raba mulalo pe. Goa pua neme onaa rayona kone mua neme nimu kagaa piraama laama penaalo kogono rado pua kone rado sua pe.

23 Go kogono rayo neme pere gore Epe Agaa minasaatalo pe. Go rabu go onaanumi page Epe Agaana puri mada mealimina.

Niaame aipapulu aloma puare epe yoto pua meama

24 Go agaa aba pageme kone salo: Aa rayome aloma pua agiralina peme pare aa padane-mame epe yoto pu mealia. Goa pea-ga nimimi page puri paloa aloma pua kogono waru pua Gote-na epe yoto pua mealimina.

25 Gore mo aa medare aloma polalore aba ripiare nipuna yogane puri mapalaatalo pea. Goa pea rabu nipumi pa ramuape yoto mulalo pea. Goa pea pare niaame Gote-na kogono pemare oro yaalo kagaa pirape epe yoto mulalo pema.

26 Goa pea-ga ni agirali talo pe rabu aipapulu redepo ne pora madaa polalore inimini nape. Ni yada pape aa-rupa pi. Goa pua ki doleme tulalore neme ki wage wage nape.

27 Neme naa yogane puri paboa kone surube-pulu neme nina yogane ki mogome tuaayo. Gore neme onaa medaloma go agirali lape pora kurinalo agaa laketo. Goa pea-ga pa onaa medame ne puri napabe temere naa yogane kone laapo puri mapalaayo.

10

Niaa pupitagi noa lopalima waru adamina

1 Ame baaninu-ya, pagalepa. Gore niaana akuanuri Moses rata mea pisimide remaa madaa niminaatepape. Goa pisimi rabu nimu rayo moaena rolo-para pirisimipulu nimu rayo pa pora pua orope ipa Retsi pua kenaasimi yaade.

2 Goa pua nimu rayome yaako pi moae rolo-para pirua ipa ini-para kenaama pisimi rabu baptais nona piane misimi. Goa pua Moses raapu pirua baptais nona piane misimi.

3-4 Goa pua nimu rayo abade Gote-na Holi Spirit-mi kasade eta-para aana madaa epe i ipa nisimi. Go rabu nimumi aana-para epe i ipa nisimidere ora Krais nimu raapu pamisade.

5 Yapare nimuna rikiraana piri onaa adaapuri Gote-me nimu madaa pedo waru napisa-pulu onaa napiri su-para nimuna ronu pa ramuaaina gimisa.

6 Go oyae rayore niaa moge riape nona piane adema. Niaame nimuna wae kone adoa niaame wae yae madaa epame naomamina.

7 Nimumi remo ada-para aana waria gona bi minasaasimi-rupa abia goa napami. Gore remonuna bi minasaasimide madaare Gote-na agaa i buk-mi nimu madaa gupa ta: Onaa rayomere ipa eta nolalo pirua wala rekoa mat pabesimi.

8 Goa pea-ga niaame onaa paake yolade kone nasamina. Abade nimuna rikiraana onaanumi paake no pisimi rabu yapi padane madaare Gote-me onaa 23,000 tisade.

9 Gore niaame Aa Mudu page nako tamina. Abade akuanu medalomame Gote gimisimi rabu paaka waeme nimu nisa rabu omabesimi.

10 Go page nimimi Gote-para rono omape kone nasalepape. Abade nimuna rikiraana ae onaanumi gupa simi ya-pulu onaa tu maomae ensel-me nimu rayo tu maomasaaya.

11 Gore oyae rayo abade akuanumi pisimide yaenuri onaanu piksa-rupa adenalo pisa. Gore Gote-na agaa i buk-miri niaa agaa mana ginalo tisimi. Abia niaa pima rabu Gote-me go su yaa madia yape diri rudu ta-ga go yae madaa kone samina.

12 Gore aa medame puri pane kone saliadaare nipu mada lopoa o yalia-ga nipu waru adena.

13 Nimi ko tulalo pi konere epalia. Go kone epalia rabu Gote-me nipuna ora agaa nagimalia. Dia, pare go koneme nimi ko tulalo epalia rabu Gote-me nimi raba mealiapulu go koneme nimi mada narabuaniaalia. Dia-ga Gote-me nimi puri gialia-daa epe-rupa mada rekalimi. Goa palia-pulu nimi apo ko tape kone mada gimalimi.

Gote-para wae remo lapo rata madaa lotu nalamina

14 Goa pea-ga nina adami aanu-ya, nimimi remonuna bi naminasaatepape.

15 Nimi kone waru imi-daa neme go agaa lagialo: Goa pea pare go agaa pagoa nimina kone sua rumaatepa.

16 Gore niaame puri mulalo kap mua Gote-para ora pi teme. Go raburi Krais-na yaapimi niaa puri gua raba minalo nema. Go bret page niaame piribitima noa nema raburi Krais-na yogane raapu pirua niaa raba minalo nema.

17 Gore go bret ipa padane ya-pulu niaa onaa rayome go bret ipa padane noa yogane padane ma-aulaaya.

18 Gore nimimi Juda aanuna kone madaa kone mealepape. Gote-na miru irae aanumi mo aana reke madaa i eta nisimi rabu nimumi Gote raapu pirua nipuna kogono pisimi.

19 Go agaana re pagalepa. Remo page miru irape yae page ora puri napata.

20 Goa pea-ga mo ribaane-para piri onaanumi eta irua remonu kateme rabu Gote-para napeme. Goa peme-pulu nemere nimi wae remonu raapu padane-para kiratamina kone nai.

21 Dia-ga nimiri Aa Mudu-na kap-para wae remona kap lapo rata mudataawa mada nanalimi. Go page Aa Mudu-na reke-para mo wae remonuna reke-para lapo rata pirua eta padane-para mada nanalimi.

22 Gore Aa Mudu niaa madaa udipa kone inalo peme pae? Niaana purimiri nipuna puri mada maoge yaalia pae? Ora mada dia.

Niaa rayome Gote-na bi minasaamina

23 Gore oyae rayore niaame mada pulalo pima tema. Ora teme pare go oyae rayore epe yae-daa dia. Oyae rayore niaame mada palima teme pare go oyae rayore niaa raba meape yae-daa dia.

24 Onaa rayome neme pi kogono epeaalia kone nasalepape. Dia, pare pa onaanu raba mulalo pema kone sua piralepape.

---

* **10:25:** Juda aanumi raa-para piri arinu pamu asapu tua makirae gote madaa epe kaa pi miru iraasimi. Goa puare maket pulalo page mea pisimi. Go agaa madaa Pol-me goa lakesa: Go suna piri yaenumi miru irateme-pulu niaa Yesuna ruru aanumi page pa nalima sa. Goa pea-ga Gote-re ora pia-ga go yaenumiri Gotena miru iratepape sa. Pol-me 1 Korin 8.1-13-para gupa sa: Go arinu waru adoa nalepape lo lakesa. Goa pua Krais padane kone rulalimiri ora epealia lo lakesa.

25 Mo maket-na kabape* oyae rayore
mada kaboa pa nalimina. Goa palimi pare
nimimi nolalore robaa-para i kone aba na-
agaa mealepape.
26 Gore Gote-na buk madaa i agaame
gupa ta:
Go su yaa rulatabea rayore ora Aa Mudu-na
yaade.
27 Pare kone narulae aa medame ne
yaatea-daare gore nipu raapu eta nalua
kone saliri nipumi ne eta ginaloa rayo pa
nape. Goa pea pare go eta nalimi madaa
kone namealepape.
28 Goa pea pare pa aa medame ne-para
go etare remona yaade tea-daare go eta
gimape. Gimali rabu go aa-na robaa-para
i kone madaa gimalia.
29 Gore nena robaa-para i kone madaa
nalalo pare mo aa-na kone madaa lalo.
Gore nimimi gupa teme kone salo:
Ni eta rayo mada nalua-ga akolo pa onaa
radona robaa-para i koneme ni pora mea
waatea pae?
30 Gore neme Gote-para ora pi loa eta
mea naluare ora epe ta. Goa pea-ga pa onaa
radome akea pua rono agaa lagialimi pae?
31 Gore nimimi oyae nalimi rabu page
kogono rado rado pu piralimi rabu page
Gote-na bi minasaatepape.
32 Gore nimimi pora ora epe-rupa
ratalepape. Goa palimi rabu mo Juda
onaanu-para mo ruru rado onaanu-para
mo Gote-na ruru piri onaanu page nimimi
nimuna kone namaoyaalimi.
33 Gore nina kone mogeaatepape: Neme
page onaa rayome nina kogono adoa
raaname omenalo pe. Neme raba meape
kogono nape pare onaa adaapu raba mi-
nalo kogono pe. Goa pe rabu Gote-me
nimu medaloma oro yaalo kagaa mapi-
raama laama penaalo kogono pe.

11

1 Gore ni Krais raapu pirua kogono
mogeaayo-rupa nimimi page go kone sua
mogealepape.

*Pol-me aalu rigitua beten lape kone
madaa agaa lakesa*

2 Gore nimimi oro yaalo ni madaa kone
saabaawa mo neme mogeaayode agaa rayo
waru pagoa ratalepape. Goa pua nimina bi
page minasaayo.
3 Pare neme nimi pagaliminalo agaa
mana gupa lagialo: Ona rayona muduri
nimuna aani yaade. Goa puare aa rayona
aa mudure gore Krais yaade. Goa puare
Krais-na muduri Gote yaade.
4 Goa pea-ga aa medame beten loa Gote-
na agaa mogealia rabu nipumi aalu rigitula
pea yaalore go aame nipuna Aa Mudu
madaa yala mapalia.
5 Go page ona medame beten loa Gote-
na agaa mogealia rabu aalu narigitula pea
yaalore oname nipuna aani yala mapalia.
Ona medame goa palia-daare nipuna aalu
iri pudiape kone-rupa sua piralia.
6 Gore oname nipuna aalu narigitaliare
gore nipuna aalu iri rudupu pa pudinawa.
Pare oname iri rudupu pudia page rayo
pudia rubea page go madaa yala mada
potea-ga gore nipuna aalu mada rigitina.
7 Aamere Gote-na epe puri pane nona
piane aaya-ga go aalu narigitina. Goa pea
pare onamere aa ma-adaa yaalia.
8 E, gore Gote-me abade ona namua aa
warisa. Dia, onare Gote-me aa-na unimi
warisa.
9 Goa pua Gote-me aa mua ona raba
minalo nawarisa. Dia-ga Gote-me aa raba
minalo ona warisa.
10 Goa pea-ga ensel-numi ona ademe-
ga oname Gote-na bi minasaalia rabu go
onana aanimi nipu surubenalo waata-pulu
aalu rigitina.
11 Goa pea pare niaa Aa Mudu raapu
piralima rabu ona aa lapo agu raapo mada
napiralipina. Dia, pare nipu laapo raba
mulalo pirina.
12 Gore Gote-me aa-na uni mua ona
warisa. Goa pisa pare abiare onana yo-
ganeme aa madita. Goa pea pare Gote-re
oyae rayo warisa.
13 Go agaare nimina pagoa rumaalimina:
Onaanumi kiritalimi rabu oname nipuna
aalu narigiti Gote-para beten teme-daare
gore epe kone meme?
14 Dia-ga onaanumi nimuna kone gupa
imi: Aame aalu iri adaalupe aayare gore
yala palia.
15 Goa pea pare oname aalu iri adaalupe
aayare gore nipuna epe pepena pe kone
sua pedo pea. Gore abade Gote-me aalu
iri adaalupe mapataawa nimuna aalu iri
rigitinalo kone raapu mapiraasa.
16 Pare aa medame go agaa pagoa kone-
para arere pali-daare pagalepa: Niaa
aposel kogono aanu-para Gote-na lotu
ada-pare kiritae onaa medalomame page
onana iri rigitape kone madaare agaa rado
meda natema.

*Korin onaame Aa Mudu-na eta maoy-
asimi*

17 Gore neme abia nimi agaa mana
medaloma lagialua pare nimina bi nami-
nasaato. Gore nimina kiritaeme lotu ada-
parare epe kone-daa nasala peme. Dia
nimimi wae kone medaloma sala peme.
18 Go madaare pagalepa: Lotu ada-para
kirita pirala peme raburi nimi rumaa pala
pua pirueme. Gore neme remaa go pagoa
ogesi-daa kone rulaayo.

19 Gore lotu ada-para piri onaanu rumaa pala pua pimi. Goa peme pare nimina rikiraana epe-rupa piri onaanu mada adalimina.
20 Goa peme-pulu nimi rayo go-rupa kiritalimi raburi nimina Aa Mudu-na eta epe-rupa nanola kiritalimi.
21 Gore dia, nimi rayore padane padane laatapumi nimina eta aipapulu neme. Goa peme-pulu medalomare pa reame oma pirina medalomamere ipa bia adaapu noa maeya onaa pimi.
22 Gore ake peme pae? Nimina eta nape ada meda na-aaya? Goa peme rabu nimimi Gote-na ruru pirape masaa rilaawa naraa onaa pimi-daa yala mapolaalia. Gore neme nimi-parare ake laguaayo ya? Gore palaina nimina bi minasalua ya? Dia-ga go yae madaare akeane nimina bi mada minaasalua yapae?

Aa Mudu Yesumi nipuna aposel kogono aanu eta ini kasa
(Mat 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20)

23 Go agaa mana abade nimi lagisudere gore Aa mudumi ni gisa. Go agaa mana pagalepa: Juda aanumi Yesu iaanu-para mea kasa rabu Aa mudumi bret misa.
24 Mua sana Gote-para ora pi loa piribia gupa sa: Go bret-re nina to yogane lapo nimi raba minalo gialo. Nimimi ni madaa kone sua piralepape.
25 Goa pua nimumi go eta nala pirina Yesumi kap ipa wain pirapalae mua padane-rupa goa pisa. Goa pua nipumi lalo: Go kap-para nina yaapi pia-pulu Gote-na kagaa pogatu pirape agaa madaa nina yaapimi nimi mapogataato. Oro yaalo nimimi nalimi rabu ni madaa kone saabaawa nalepape sa.
26 Gore oro yaalo nimimi go bret noare go ipa kap-para pirapalae nalimi rabu Aa mudumi niaa madaa omesade kone mea waateme. Goa paa-mama puare orope Aa Mudu wala epaliade yapi di rabu kiritalimina.

Aa medame Aa Mudu-na eta maoyaaliare nipu wae yae pa saapiralia

27 Goa pea-ga abia aa medame wae-rupa pirua go Aa Mudu-na bret mua ipa kap-para pirapalae pa nalia-daare gore Aa Mudu-na to yaapi laapo madaa mao yaawa pupitagi pa saapitia.
28 Goa pea-ga onaa rayo nimina pu robaa waru adoa rumaawa go Krais raapu epe-rupa piramina. Goa pua epe-rupa piruare nimimi go bret-para ipa mada nalimi.
29 Gore onaa rayome Aa Mudu-na yoganena re naniminaawa pa amaa eta-rupa nalimi-daare nimuna wae yoto pua mealimi.
30 Gore nimimi eta ini wae-rupa nemepulu nimina rikiraana onaa adaapu puri mada napaloa yaina omoa medaloma ora omalimi.
31 Gore niaame go eta nolalore niaana kone pu robaa waru adoa wae yaenu waru adokaru mua rumaamina. Go rabu Gote-me niaa wae yoto nagialia.
32 Pare niaame goa napalimare Aa Mudu-ri niaana kone adoa nipumi wae yoto go madaa rumaalia. Nipumi go kedaa gialiaga nipumi su amaa piri onaanu wae yoto rumaalia rabu niaame nameamina.
33 Goa pea-ga nina ame baaninu-ya, nimi Aa Mudu-na eta nolalo epa kiritalimiri gore nimimi onaa medaloma waru surubalepape.
34 Gore aa padane nipu reame omoa aipapulu nalia-daare nena ada-para nola pope. Goa pu palimi-daare Gote-me nimi wae yoto nagialia.

Agaa ruguni meda iare orope nimi piri epaluade raburi maredepo yaalua.

12

Pol-me Holi Spirit-na puri madaa agaa lakesa

1 Ame baaninu-ya, nimiri Holi Spirit-na puri adaliminalo lagialo. Go madaare agaa pagalepa.
2 Abade nimi Gote-na kepo rarane pirisimide raburi wae omape remonumi nimi makiraawa wae pora-para lamua pisimi.
3 Goa pea-ga waru pagalepa: Gote-na Holi Spirit-mi aa meda pora mea waateadaare go aame Yesu-para goa napape mada natea. Go page Holi Spirit piri aa medame Yesuri ora Aa Mudu pia mada tea.
4 Holi Spirit-na puriri rado rado ia pare Holi Spirit nipumi rayo guaaya.
5 Niaame Aa Mudu-na kogono pua onaa raba mulalo pemare pora rado rado ia-daa Aa Mudu padane raba mealima.
6 Go page kogono pape kone rado rado ia pare gore padane-ma mere onaa rayo kone guaaya. Goa pea-ga onaanumi nipuna kogono rayo mada palimi.
7 Holi Spirit-miri nipuna puri onaa rayo padane padane laatapu mea katea-pulu onaanu medaloma raba minalo pea.
8 E, gore Holi Spirit-mi aa padane puri mapalainaloa go aame onaanu Gote madaa makuaae kone laketa. Aa medame page go Holi Spirit-mi puri kanaloa oyaenuna re adoa onaanu laketea.
9 Go Holi Spirit padane-mame aa meda puri pane kone rulape kone kata. Goa pua go Holi Spirit-mi aa meda puri kanaloa yaina ome onaanu mada marekaalia.

10 Holi Spirit-mi puri gupa guaaya: Aa
medamere puri pane kogono pape puri
meme. Medamere Gote-na epe agaa lake-
lape puri meme. Medamere puri adoa
gupa mada laketea: Go puriri ora Holi
Spirit-na puri yapalo mo puri wae re-
monuna puri yapalo mada laketea. Aa
medamere puri mua nipumi abade na-
page adaa agaa rado mada pagalia. Aa
medamere puri mua aba napage adaa agaa
radona re mada laketea.
11 Go-rupa puri muare Holi Spirit
padaneme-ga go kogono rayo mea
rumaaya. Nipuna kone sua onaanu puri
rado rado kalaama pea.

Niaa rayore yogane padane yapare rado rado ma-aulaawa pima

12 Krais-na tore yogane rado rado-rupa
aaya. Go-rupare niaa to yogane padane
pirua yapare rugi rado ia. Goa pua Krais-
ri ora niaana to yogane padane-rupa pia.
13 Goa pea-ga niaa rayome Holi Spirit
padane misima rabu baptais mua padane
ma-aulaaya-daa pima. Niaa Juda aanu-
para Grik aanu-para esepene aanu-para
kogonome adini aanu-para go Holi Spirit
padane mua padane-rupa pima.
14 Gore niaana to yogane madaa aaya
rugiri ora rado rado aaya.
15 Goa pua nipumi gupa pa tea: Niri ki-
daa dia-ga niri to yoganena rugini-daa dia.
Go aa-na aare nipu ni tona mada napi teare
pinawa-ga nipu yoganena rugi pa aalia.
16 Go page aaneme gupa lalo: Niri ini-daa
dia ya-pulu niri to yoganena rugini-daa dia.
Goa tea pare aanere nipu yoganena rugini
pa aalia.
17 Gore yogane rayore ini yaalare akeane
agaa mada pagalima ya? Go page yogane
rayore ini padane yaalore akea pua mada
kaa mealima ya?
18 Yapare yoganere go-rupadaa dia.
Abade Gote-me nipuna raana koneme
yoganena rugini padane padane laatapu
maasa.
19 Gore yogane to rayona rugini padane-
rupa agu yaalore gore ora to yogane-rupa
na-aalia.
20 Pare go-rupadaa dia. Yoganena rugini
rado rado aaya pare ora yogane padane-
rupa agu aaya. Go piane Gote-me kone
rado rado gisa pare niaa rayo nipuna yo-
gane padane-rupa piruaema.
21 Goa pea pare inimi ki-para gupa mada
nalaketea: Neme ni mada naraba muaye-
ga rubalua tea. Go page aalumi aa-para
gupa mada nalaketea: Neme ni naraba
muaye-ga rubalua.
22 Go rupa-daa dia, yapare niaame ni-
aana yogane rugini meda puri napata kone
ima pare go dia yaliare ora omalima.
23 Gore niaame niaana to yoganena rug-
ini medaloma madaa yala potema pare
medaloma waru suruboa medaloma nasu-
rubema.
24 Goa pema pare mo epe yoganena rug-
ini medalomare go-rupa nasurubema. Goa
pea pare Gote-me yogane rugininu rayo
makibumaawa warisa. Go rabu ora epe
rugini-daa dia kone ima pare nipumi go
ruginu epe kogono kasa.
25 Nipumi goa pea-pulu yogane madaare
ruginina robo-rupa na-aaya. Dia-ga
padaneme meda narabuniaaya pare
padane-rupa surubolalo aaya.
26 Goa pea-pulu yoganena rugini padane
kedaa pea raburi gore yogane rayo page
kedaa pea. Gore yogane rugini medame
pedo mealiare yogane rayo page pedo
mealimi.
27 Goa pea-ga nimiri Krais-na yogane
padane-rupa aeme pare rugini rado rado
pimi-ga Gote-me kogono rado kalo kiritea.
28 Goa pua lotu ada-para Gote-me
onaa medaloma gupiane mapiraasa: Aba
ripia aposel onaanu wala laapore Gote-
na agaa lakene aa onaanu wala repore
tisaanu mapiraasa. Walare nipumi yaina
maperekeape onaanu raba meape onaanu
nipuna kogono surubape onaanu adaa
agaa rado lakene lape onaanu mapiraaya.
29 Gore nipumi aposel kogono aanu
padane agaa lakene aanu padane tisaanu
padane-rupa mapiraaya? Go page nipumi
onaa rayo napiaa kogono pinalo puri
nakata?
30 Go page nipumi onaa rayore yaina ome
onaa maperekeape puri nakata? Go page
nipumi onaa rayo adaa agaa rado laminalo
puri nakata. Go page nipumi onaa rayo
agaa radonuna re mada perekenalo puri
nakata.
31 Goa pisa-ga nimimi kone waru sua ora
aa muduna agaa puri mulalo pipape. Goa
pea pare abiare go kone madaare neme
nimi ora epe pora meda abia mea waatoa.

13

Pedo pu raana omema kone

1 Gore neme onaanuna adaa agaanu-
para so ensel-nuna agaa page laketo-pulu
go puri mada dia. Dia-ga neme onaa
medaloma madaa pedo pu raana naomalu-
are neme apo lage agaare pa beronu-rupa
tape. Goa pua ru-para yadaa napiri repena
lai-rupa tape.
2 Gore neme puri mua Gote-na agaa epe-
rupa mogealua page makuaae kone lapede-
pealua. Go page Gote-na kudiri pi kone
rayo niminaalua page gore go rayo ado kir-
italua. Gore neme apo puri mua mo kone
rayo palua pare neme onaanu madaa pedo

pu raaname naomaluare mo pe kogono pa amaa palua. Gore neme kone waru rulata pe yaalore neme apo rudunu rekoa pogola pu mada toa. Goa pea pare neme onaanu madaa pedo pu raaname naomaluare niri pa wae aa-rupa piralua.

3 Gore neme oyae onaa naraanu rumaawa kaato-pulu nina yogane repena sulaa-para renalo pula pe yaalore go koneme ni naraba mealia. Dia-ga neme onaanu-para pedo pu raaname naomaluare go kone ora omapaaya.

4 Niaame pedo pu raana omape kone salima-daare niaa pawa pirua onaanu raba mualima. Go kone suare niaame onaanu rayo-para udipa kone nasu rope pape kone nasu niaana bi naminasaamina.

5 Gore pedo pu raana omape kone salima-daare onaanuna kone nabebolaawa oyaenu madaa epame omape kone nasamina. Goa pua ratu nayawo onaanu raapu waea pemede kone nasaba piramina.

6 Pedo pu raana omape kone salima-daare wae kone madaare pedo napema pare ora agaa madaare raaname omema.

7 Niaame go epe kone salima-daare oro yaalo kedaa rayo pa ru piralima. Goa puare oro yaalo niaame kone rulaawa Gote madaa ado pirua epe kone sua pawa piramina.

8 Gore Gote-me niaa pedo pu raana omea kone ora nadia yaalia. Goa pea pare Gotena ora agaa lakene aa riare mada dia yalia. Goa pea-ga adaa agaa rado rado temede page dia yalia. Go page niaame makuaae kone adaape mada mealima pare go page dia yalia.

9 Gore abiare niaame puri mua makuaae kone-para Holi Spirit-na agaa lakene aa-na kogono page ora mada pamina.

10 Gore orope go puri rayona re epaliade yapi di raburi go abia ogesi pema kogono page alupalia.

11 Apo agaa madaare abade ni oge naakirupa pirisu raburi gore oge naakinuna agaa-rupa sude. Go rabu neme nogo naaki kone sua go-rupa niminaawa pisu. Abia ni ora aa ya-pulu neme wala nogo naakinuna kone nasalua.

12 Gore abia niaame Gote-na puri adema rabu wasupame niaana ini agaa ademade-rupa go-rupa adamina. Goa pea pare orope niaame Gote-na ini agaa-para adalima rabu waru adola palima. Abiare neme oyaena re ora ogesi ade pare orope nipu adalua rabu oyae rayona re adalua. Gote-me nina robaa-para rayo adea-rupa kone rayo adalua.

13 Gore Gote madaa niaana kone repo ima. Abiare niaame oro yaalo kone rulape kone-para Gote madaa ado surubape kone-para yago lo robaa kalape kone-para go yae repore ora niaa madaa oro yaalo niaa mada salia. Go yapare yaago lo robaa kalape konere ora riri-nane ina lamina.

14

Holi Spirit-na pa gi yae medana agaa medaloma

1 Goa pea-ga nimimi pedo pu raaname omape kone waru mua piralepape. Nimimi kone waru sua Holi Spirit-na puri mulalo piralepape. Goa palimi rabu aba ripia Gotena ora agaa lakene aa pirape puri aba mealepa.

2 Gore aa medame aba napage adaa agaa rado teare gore nipumi onaanu-para agaa nalaketea. Dia-ga onaanumi nipuna agaa napageme-pulu nipumi Gote padane laketa. Goa puare nimumi Holi Spirit-na puri mua kudiri pu i agaana re lapedepe ta.

3 Pare aa medame Gote-na epe agaa laketeare nipumi onaanu raba mua nimu puri mapalaawa epe kuma pi kone mea katea.

4 Goa pea pare aa meda napage adaa agaa rado tea rabu nipuna pu robaa puri mapalaalia. Goa pea pare aa meda nipumi Gote-na agaa laketa rabu nipumi mo Yesuna ruru onaa rayona robaa-para puri mapalaalia.

5 Gore nimi rayome adaa agaa rado naniminaawa teme-daare ora epe ta kone salo. Goa pea pare nimi rayome Gotena agaa laketemere go puri ora epe ta kone salo. Gore aa medame adaa agaa rado naniminaawa tea rabu aa radome go agaa naperekealia-daare go konemere mo Yesuna ruru onaanu naraba meme. Goa puare aa medame adaa agaa rado naniminaawa tea-daare epe ta pare aa medame Gote-na agaa laketea-daare nipumi epe puri mapalape kogono pea.

6 Gore ame baaninu, nimi napagape adaa agaa rado epa tea pare naperekeaayo lagialua-daare gore nimimi akepu pagalimi yapae? Go agaamere nimi akepu mada raba mealua ya? Nimi raba mulalore Gote-me ni waalape agaa-para Gotena agaa lapedepeape agaa-para nimi mogeape agaanu-para lariaalua.

Niaame adaa agaame Gote-na agaa lakelamina

7 Gore onaanumi pa kudu-para gitapara go yaenu page padane go-rupa aguga nipuna agaa madaa malaalimi. Gore onaa medalomame go yaenuna agaa waru napagalimiri yaasanu waru nateme.

8 Go page soldia aa medame berome agaa waru nalalia-daare gore aapimi yada oyaenu managola pirita pea pae?

9 Nimi page go-rupa nimimi pa adaa agaa meda naniminaawa ta peme yaalore

onaanumiri akea pua go agaana re mada pagalimi ya? Dia, nimimi agaa go-rupa teme-daare po ripumi go agaa ria palia.

10 Gore ora go su amaa madaare onaanumi adaa agaa rado rado teme. Goa pea pare go adaa agaa rayona re ia.

11 Goa pea pare aa medame adaa agaa tea pare neme go agaana re naniminaaliri go aa saa lapo ora kimisu aa laapo-rupa piralipa.

12 Goa pea pare Holi Spirit-na puri mulalo pimi-pulu Yesuna ruru onaanu raba minalo puri mealepape.

13 Gore aa meda adaa agaa rado naniminaawa tea-daare gore nipumi puri mua go agaana re mulalo Gote-para beten tea.

14 Gore neme adaa agaa radome beten toa-daare gore naa kone wasupa page pira palae beten toa. Goa pea pare nina koneme pa nimiminaalua.

15 Goa pea-ga neme akea palua ya? Gore naa kone wasupame beten toa pare naa koneme page pa beten toa. Goa puare yaasa toa rabu kone wasupame page koneme page go laapo ratame toa.

16 Gore nimina kone wasupame agu Gote-para ora pi teme-daare akeane pa kiritae aa medalomame go agaa makuaawa ora agaa ta tea ya? Gore nena rado agaa napagalia-pulu go ora agaa mada natea.

17 Gore nimimi Gote-para ora pi lape beten loa epe-rupa mada teme-daare nimimi mo aa naraba mealimi.

18 Gore neme adaa agaa rado loaayore neme nimi maoge yaayo. Go madaare neme Gote-para ora pi to.

19 Goa pea pare onaanumi mo lotu ada-para kiritaawa Gote-na bi minasaaeme rabu neme onaanu mogeatalo adaa agaa waru pagenalo laketoa. Gore ora agaa ria ya-pulu neme pa bi 5-pela onaanu mada mogealua-daare ora epe ta. Goa pea-pulu akeane pa napage agaa rado loa bi 10,000 onaanu laketoa ya?

20 Ame baaninu-ya, nimina konere oge nogo naakinuna kone-rupa nasu piralepape. Gore wae yae pape madaare oge nogo naaki-rupa mada piralepape. Goa pea pare nimina konemere ora onaa-rupa kone su piralepape.

21 Gote-na buk madaare kone narulae Juda aanumi Gote-na puri adenalo agaa go-rupa tu isimi: Aa mudumi lalo: Go onaanu-para agaa laketoa. Go rabu neme kimisu aanuna agaa radonumi laketoa. Go page apo kimisu onaanumi nina agaa laketeme. Goa palua pare go rabu page nina agaa napagoa gimalimi sa.

22 Goa peade-pulu go agaa rado lakene onaanumi Gote madaa kone rulainalo pea. Go kone rulae onaanumi Gote adenalo napea. Dia, pare Gote-na agaa lakene onaanumi Gote adenalo pea. Goa pea-ga kone narulae onaanumi Gote-na adenalo nateme.

23 Gore kone rulae onaa rayome padane-para kiritaawa adaa agaa rado rado teme-daare go kone ake yapae? Gore kone narulae onaanumi page pa onaanumi page lotu ada ru-nane ora epa odobaawa Gote-na puri na-adenalo gupa teme: Nimuri maeyaenu yana teme.

24 Goa pea pare kiritae onaa rayome Gote-na agaa teme-daare pa onaa meda page kone narulae onaa page epa odobaawa nimina agaa pagalimiri gupa palia. Gore go agaa nipuna robaa-para mea odobaawa nipuna waea mea waatea. Goa puare go pagaliade agaame nipuna wae yae mea rumaalia.

25 Goa puare nipuna robaa-para adokaru mua wala penaame mea salia. Go rabu nipumi Gote-na bi minasaatalo rumu koba palia. Go rabu nipumi gupa lapaalia: Gote-re nimina rikiraana ora epa pia tea.

Lotu kogonore rayo epe-rupa pipape

26 Goa pea-ga ame baaninu-ya, nimimiri akea palimi ya? Nimi kiritaawa pimi raburi nimi rayo kogono peme. Aa medamere yaasa temena medamere agaa mogealimina medamere Gote-na agaa penaame mea temena medamere adaa agaa rado temena medame go agaana re mea lagialia. Goa peme rabu go kogono rayome Yesuna ruru onaa raba mulalo peme.

27 Gore aa medaloma kiritaawa adaa agaa rado talo palia-daare onaa laapo repome agaa rado mada teme. Goa teme rabu nimu raapu agaa padane-para natapape. Dia, pare padane padane laatapu temenalo onaa rado medamere go agaana re laketea.

28 Goa pea pare go agaana re lakene aa meda napiralia-daare onaa kiritalimi raburi apo agaa rado lape aame pa piralia. Go rabu nipuna Gote raapu agaa padane mada tea.

29 Gore Gote-na agaa lakene aanuri laapo repome teme. Goa teme rabu onaa medalomare agaa pagoa koneme rumaalimi.

30 Goa pea pare aa medame agaa lalaina Gote-me aa meda-para agaa laketea-daare go agaa aba pena lalae aare nipuna agaa loraainaloa tea.

31 Go kone madaare nimi rayome padane padane laatapu agaa mada teme. Go rabu onaa rayome kone waru makuaawa puri mapalalimi.

32 Gote-na agaa lakene aanumiri nipuna agaa suruboa laketea.

33 Go kiritalimi rabu Gote-na konere onaanumiri epe-rupa pina kone ia. Goa pea-pulu Gote-na ruru Yesuna ruru onaa rayo gupa pipape:

34 Gore lotu ada-para kiritalimi raburi
onanumi agaa loraawa pawa piralepape.
Goa pua Juda aanuna rekena agaame ta-
rupa onanumi lotu ada-para kogono nap-
ina.
35 Gore ona medame agaana re pagolalo
palimiri nimuna ada-para pirua aani agaa
mealepape. Gore oname lotu ada-para
kiritae onaanu raapu agaa mana tea-daare
ora yalame omalimi.
36 Go agaa madaa kone adaapu saleme-
pulu nimiri Gote-na agaana re nimimi mea
ipisimi pae? Goa pea-ga nimi abade Gote-
me agaa aba lagisa ya?
37 Gore pa aa medame niri Gote-na agaa
lakene aa pi kone sua ni Holi Spirit-na puri
i kone salia-daare nipumi aba waru nim-
inaalia: Go agaa nimi-para pepa madaa
talore gore Aa Mudu-na agaa mana lagialo.
38 Goa pea-ga aa medame go agaa na-
pagaliare nipumi nimi agaa lagialia rabu
napagalepape.
39 Ame baaninu, nimimi Gote-na epe
agaa lakene aamere nipuna agaa waru
suruboa onaanumi adaa agaa rado rado
teme rabu Gote-me puri guaaya-pulu nag-
imalepape.
40 Gore nimimi Gote-na bi minasaatalo
page lotu lape kogono pulalo peme rabu
page epe redepo ne kone sua pipape.

15

Yesuri aba omoa matmat-para wala rekesa

1 Gore amenu, neme abade nimi-para
lagisude Epe Agaare kone perekea pa-
galepa. Gore nimi abade go agaa madaa
kone rulaawa puri paloa pagaba pimi.
2 Go Gote-na epe agaa neme nimi aba mo-
geasude. Gore pa aama kone narulasimide-
ga go epe agaa pago piralepape. Goa pua go
agaame nimi oro yaalo kagaa pirape puri
gialia.
3 E, gore ora aba go remaa pagoare neme
nimi epe agaa gupa lagisude: Krais ome-
sare niaana wae yaenu rayo mea rubatalo
omesa. Goa pisa aa-na remaare abade
Gote-na buk madaa tisimide.
4 Krais omenaloa matmat-para ro-
gaasimi. Abade Gote-na agaa i buk madaa
tisimi-rupa yapi repome matmat-para
pirua wala rekesa.
5 Goa pua Pita-me nipu adenaloa orope
aposel 12 page nipu adesimi.
6 Goa pua wala orope nipuna disaipel
onaa 500 kiritaawa pirisimi rabu page
adesimi. Go onaa adaapupere pimi pare
medaloma aba omesimi.
7 Goa puare wala orope Jems-me nipu
Krais adesa. Goa pua wala orope aposel
kogono aa rayome page nipu adesimi.
8 Go nimumi aba ado kiritinaloa neme
page nipu adesu. Neme adesu pare
oge naaki-rupa maditimi pare neme nipu
orope adesu.
9 E, gore apo aposel kogono aanuna riki-
raanare nimumi ni maoge yasimi. Gore
abade neme Gote-na ruru onaanu kedaa
kalala pisude-pulu neme go epe agaa kurini
aposel kogono aa mabebola tisu.
10 Pare Gote-me ni raba meape kone gisa-
pulu ni aposel kogono aa pi. Gore nipumi
nipuna raba meape kone pa amaa-daa nag-
isa. Dia-ga aposel kogono aa medaloma
abade kogono puri pane pisimide pare
neme kogono kalai pua nimuna kogono
maoge yaayo. Yapare nina agu raapo-
daa kogono nape. Dia, pare Gote-na raba
meape kone nina robaa-para saabaawa ko-
gono puaayo.
11 Goa pea pare neme kogono pe rabu
page nimumi peme rabu page go epe agaa
mogetema. Goa pua nimimi go agaa madaa
kone rulaeme.

Gote-me ome onaa rayo wala marekaalia

12 Gore niaame Krais omoa wala matmat-
para rekesa-daa go remaa oro yaalo
lagema. Goa pea-ga nimina rikiraana piri
onaanumi aba ini adupini onaanuri wala
narekalimi temere akeane teme pae?
13 Gore ome onaa wala narekalimi
yaalore abade Gote-me Krais page mada
namarekata pisa.
14 Gore Krais matmat-para aba narekola
pisa yaalore abade Gote-me Krais page
mada namarekata pisa. Gore Krais
matmat-para aba namarekata pisa yaalore
gore niaame epe agaa mada napagola
pema. Goa pula pea yaalore nimimi ake
madaa kone rulata peme yapae?
15 Gore niaame Gote-me Krais matmat-
para marekaasa-daa laketema. Gore gupa
napula pisa yaalore niaame Gote madaa
yaa agaa temalo pisa. Goa pua Gote-
me abade Krais namarekaata pisa yaalore
Gote-me ome onaanu page namarekaala
pisa.
16 Gore Gote-me ora ome onaa matmat-
para namarekaae yaalore gore Gote-me
abade Krais page namarekaasade lamina.
17 Goa puare Gote-me Krais matmat-
para namarekata pisa yaalore gore Gote-
me nimina wae yae-daa namea rubisa pare
nimi pa aama kone ruleme.
18 Go page Krais namarekata pisa yaalore
abade onaa medalomame Krais madaa
kone rulaawa omesimi-daare go nimu page
ora omoa pa alupalima tapema.
19 Gore niaame su amaa pirua Krais
madaa kone rulaawa orope oro yaalo
napirita pema yaalore niaame yalame

omoa odo omape kone waru meamina. Gore su amaa piri onaa medaloma odome omalimina pare niaame pa amaa kone rulata pema yaalore niaa-para odome waru omalimina.

20 Yapare go agaa ora ria-daa dia-ga Krais aba omesa-daa Gote-me nipu wala marekaasa. Goa pisa-pulu ome onaa rayona riri-nane nipumi marekeaalia. Goa pea-ga Gote-me mo ome onaanu rayo wala orope marekaalia.
21 Gore omape konere aa padane Adamme abade go kone mua sana su amaa mea ipisa. Goa pisa-ga aa meda Krais-me abade ome onaa wala marekaape kone su amaa mea wasade.
22 Go agaana re gupa: Niaa rayo Adamna si wanenu-ga niaa pa omalima. Go page niaa Krais raapu abia pima-pulu Gote-me niaa rayo wala marekaalia.
23 Goa pea pare onaanuna marekaape yapi diri niaa padane padane laatapu rekoare oro yaalo piralima. Aba ripia mupaare Yesu Krais rekoa pisa-ga wala oropere nipu wala su amaa epaliade yapi di rabu niaa nipuna ruru rayo wala rekalima.

24 Nipu epalia rabu oyae rayo dia yalia. Go rabu aa mudunu-para surube aanupara go su amaa i puri rayo page ora Gote-na iaanu piralimi-pulu Krais-me mea rubalia. Goa pua nipumi Gote-na surube puri wala nipuna Aapa katea.
25 Gore Krais mudu mapiraawa pirinare Gote-me iaanu rayo marabuaniaawa Kraisna aa rolo-para mapiraalia
26 Go kogono dia naloa Krais-me omape konena puri page iaa-rupa rabuaniaawa madia yalia.
27 Go agaa madaare Gote-na buk-mi gupa ta: Gote-me oyae rayo nipuna aa rolo-para mea salia. Go pepamere oyae rayo ta-daa niaame aba pagemade: Gote-me oyae rayo Krais-mi surubenalo ta-pulu Gote nipuna rolo-para napiralia.
28 Gore Gote-me oyae rayo Krais-mi surubenalo mea kanaloare mo Siri nipuna Aapana surube yae rolo-para mapiraalia. Go raburi Gote-me oyae rayo nipu padanemame surubalia.

29 Pare go wala marekaape agaa ora dia yalore onaa medalomame aba ome onaa raba mulalo baptais muaeme-ga akeane peme pae? Gore ora ome aa meda wala narekola peme yaalore gore mo ome onaa raba mulalo baptais akolo muaeme pae?
30 Go page wala marekaape agaa dia yaliare gore akeane niaame radaa nape kogono oro yaalo palima ya?
31 Amenu, neme ora ria lalo. Gore oro yaalo ni tulalo pi kogono pe. Goa pea pare niaana Aa Mudu Yesu Krais raapu pimapulu neme nimi madaa pedo pua apo agaa lagiawade.
32 Neme abade Efesus su raa-para piri maeyae yana nona piane aanu raapu yada pisu. Goa pisu pare ora ome onaanuri Gote-me wala namarekata pisa yaalore neme akeane go yada pisu ya? Gore aa medalomame gupa ta: Ekeraare niaa omalimapulu palaina eta no ipanu page namina. Gore Gote-me ome onaanu namarekaata pea yaalore apo agaa ora ta pema.
33 Goa teme pare pa onaanumi niaa gupa makiralimi: Niaa wae aanu raapu pora pamualimade raburi niaana epe kone maoyaalimi.
34 Goa pea-ga nimina wae kone gimoa epe redepo ne kone salepape. Nimimi waea wala napipape. Onaa medalomame nimi raapu pirua Gote na-ademe-ga nimu yala mapolatalo lalo.

Onaanu wala rekalimi rabu yogane ora rado nona piane mealima

35 Pare aa medame agaa gupa mealia: Aba ome onaare akea pua wala rekalimi ya? Nimuri yogane ake piane mua wala piralimi yapae?
36 Nimiri maeyae onaanu-ga pagalepa. Repena ininuri su-para poalimi. Goa pea pare aba kaapu-daa na-ayaalia-daare gore nipu rado epe-rupa mada naopalia.
37 Go ininuri nimimi poalimi rabu ora opaliade yae-rupadaa dia. Dia, go poape iniri pa wit-na ini-para pa ini radonu page pa suaaya.
38 Gore Gote-me go ini madaa nipuna kone sua pepena kata. Goa pua Gote-me repena ini rado radore nimuna yoganerupa pepena rado rado kata.
39 Yoganere oyae rayo padane piane agudaa na-aeme. Dia-ga onaanuna yogane padane-rupa aeme pare yaa yapana yogane rado aaya. Go enana yogane page rado aaya.
40 Gore so yaa-para oyae page su amaa oyae page rado aaya. Goa pua so yaa-para ia yaenuna pepenare rado paaya pare go su amaa yaenuna pepena page rado piane aaya.
41 So naare nipuna pepena rado-rupa pea pare akua page nipuna pepena rado pea. Sogo ubanuna rikiraanare nipuna pepenanu page rado rado pea.
42 Go pepena madaare mo ome onaanu wala rekalimi rabu nimuna yogane rado mua piralimi. Goa pua to yogane rogaaeme rabu ora aba ramea. Goa pea pare wala marekaalia yoganere ora naramualia.
43 Yogane niaame rogaaema rabu go nipu omapaawa ramea. Goa pea pare yogane

wala marekaalia raburi ora epe rado-rupa aawa puri patea.
44 Yogane mo rogaaemare pa su amaa yogane yapare yogane wala marekaliare ora epe rado-rupa mua piralima.

Gore go su amaa yogane aema-ga epe rado yogane mua rado-rupa piralima.
45 Gote-na agaa ria i buk-mi gupa ta: Ora aba mupaa pirisade aa Adam-re kone wasupa mua epe-rupa pirisa. Goa pisa pare orope pirisade Adam-re nipuna bi Krais tema. Go aare nipuna Holi Spirit-mi onaanu puri gua oro yaalo kagaa piraama laama palia.
46 Goa palia pare Gote-na Holi Spirit-mi oro yaalo kagaa pirape kone aba naepea. Dia-ga go su amaa kone dia naloa Holi Spirit-na oro yaalo pirape kone mada epalia.
47 Gore mo mupaa pirisade aa Adam-re Gote-me go aa sumi warisa. Goa pisa pare wala laapo pa Adam nona piane aa Krais-re nipu so yaa-para pirua ipisa.
48 Gore niaa su amaa pima onaanuri niaa sumi warisade aa-rupa pima. Goa pea pare so yaa-para pua piri onaa rayore so yaa-para pirua ipisade aa pimi.
49 Gore abiare niaa go sumi warini onaa pima-ga niaare yogane aema. Goa pea pare orope page so yaa-para pia aa nona piane mada piralima.

50 Ame baaninu-ya, neme apo agaana re waru lagialo: Niaame su amaa yogane aema rabu Gote-na Surube Su mada naadalima. Gore abia ramuape yoganere ora epe naramuape su-daa mada nadia yalia.
51 Neme epe kudiri pi agaa lagialuaga waru pagalepa. Niaa rayore ora naomalima pare Gote-me niaa perekea kagaa onaa-rupa mapiraalia
52 Orope bero talia rabu aipapulu ari yapa pea-rupa aba ome onaanu rayo wala rekalimi. Goa pua nimu oro yaalo piralimi. Go rabu Gote-me niaa pa piralimade onaanu oro yaalo mapiraalia-pulu niaana yogane rado-rupa ma-aulaalia.
53 Go rabu niaa naramuape yoganere wala pereke yoa epe-rupa oro yaalo naramuape-rupa aalia.
54 E, gore mo aba ramisade yogane rekoa oro yaalo naramuape yogane ma-aulalia. Goa paliade raburi mo Gote-na buk madaa tisimide agaana re adalima. Go rabu onaanu maomape kone dia yalia-pulu onaanu oro yaalo epe-rupa mada piralimi. Go madaare gupa teme:
55 Omape yae nena puri aa-para ia pae?
Go omape yaere onaa mabebola tulalo puriri aa-para ia yapae?
56 Gore onaanumi pupitagi neme-ga go omape yapi di madaa radaa nape puri ia. Goa pua mo pupitagi na puriri rekena agaame kaloaaya.
57 Goa pea pare niaana Aa Mudu Yesu Krais-me niaa puri mapalaaya-pulu niaame apo pupitagina puri mada rabuaniaaema. Go madaare Gote-para ora pi lamina.
58 Goa pea-ga ora nina epe ame baaninuya, nimimi puri waru paloa rekoa paalame naomalepape. Goa pua Aa Mudu-na kogono adaapu waru pipape. Nimimi Aa Mudu-na kogono meda palimiri go kogono na-alupalia.

16

Gote-na ruru onaana kirita sae mone

1 Abiare Gote-na onaa pa kirita kalape mone madaare agaa mana lagialo. Neme abade go kogono pinalore Galesia su lotu adanu-para kiritae onaanu remaa lakesuga nimimi page goa pipape.
2 Adaa oro raburi onaa rayome oyae mua nimina mone dipialepape. Go sarara madaa kogono pua muaeme mone-re medaloma waru pagaa salepape. Goa pua orope ni nimi piri-para epaluade rabu mone wala meda nakiritalimina.
3 Orope ni epaluade raburi nimina aa medaloma mapiraatepape. Goa pua neme nimuna pepa kaloa go nimina pa kiritae mone so Jerusalem su-para mea penaatoa.
4 Goa palua pare ni page pope yaliare gore nimu raapu palua.

Pol nipu Korin onaa adola pisa

5 Gore ni Masedonia su-para aba puare nimi piri wala orope epalua.
6 Goa palua pare nimi raapu ogesi-daa pirua ni wala orope su rado-para pora pamualuare nimimi ni raba mealimina. Goa pea pare wae po ripu ipua ipa morope morope lo rekalia-pulu nimi raapu pa adaalupu page piralua palo ni maarea.
7 Gore ni Korin su epalua rabu nimi aipapulu na-adalua. Dia, Aa mudumi goa ta pea yaalore nimi raapu adaalupu page piralua.
8 Yapare ni Efesus su-para piruare Juda aanuna eta yawe ne Pentikos yapi di ado piralua.
9 Go su-parare neme kogono adaapu eperupa mada palua pare iaanu adaapu page pa pimi.
10 Oropere Timoti nimi piri-para epaliaga nimimi nipu waru surubalepape. Neme Aa Mudu-na kogono pe-rupa nipumi page pea-ga raba mealepape.
11 Gore aa medalomame Timoti pa aakone sua masaa narilatepape. Dia, nimimi nipu raba mua orope nipu pora-nia epe-rupa lamua pulupape. Goa pua nipuri

niaana ame medaloma raapu ni piri-para epalia-pulu neme ado piralua.
12 Abiare niaana ame Apolos madaa agaa remaare gupa lagialo. Neme abade rana adaapu nipu nimi raapu paliminalo lakesu. Goa pisu pare nipu abia popere go kone naia-pulu orope epe yapi teade rabu nipu mada epalia.

Agaa remaa medaloma
13 Nimimi oyae waru adoa kone waru salepape. Goa pua puri pabo aawa paala naomalepape.
14 Nimimi kogono rayo palimi rabu pedo pu raaname omalepape.
15 Gore neme naa adami aa Stefanas page nipuna ona nogo naakinu nimu madaa remaa aba lagisude. Nimumiri mo Akaia su-para Gote madaa kone aba rulasimide. Goa pua nimumi Gote-na ruru onaa raba mulalo kogono waru pisimi.
16 Gore nimimi go piane aa-na kone mogeawa pawa piralimina. Goa puare onaa rayome nimu raapu pirua nimuna kogono epe-rupa pina mogeaatepape.
17 Gore Stefanas-para Fortunatus-para Akaikus nimu abade ni piri ipisimi rabu neme raaname waru omoa piruaayo. Gore nimu ni raapu mada naipisimi-pulu nimumi ni raba mu piruaeme.
18 Gore abade nimumi nimina robaa kuma pinalo nimumi page abia goa peme. Goa pea-ga nimimi nimu go piane aanu madaa epe kone salepape.
19 Gore Esia su robo-para aaya lotu-para kiritae onaanumi nimi-para epe-rupa piralepape agaa lo o taatema. Go page Akwila-para Prisila repaayana ada-para epa kiritaeme onaa rayome Aa Mudu-na bimi madaa epe-rupa piralepape lo o taatema.
20 Gore go-para piri Krais-na onaanu rayo-para abi patalepape lo o taatema. Nimi padane padane laatapumi nimina ame baaninu-para ki mealepape.
21 Niri Pol epe-rupa abi piralepape loa apo agaa tua repaato.
22 Pare aa medame Aa Mudu madaa pedo pu raaname naomalia-daare Gote-me nipu wae su-para mea lo palia. Gore Aa Mudu ne ora abia ipu kone salo.
23 Aa Mudu Yesu nipuna epe raba meape kone mealepa.
24 Nimi rayo Yesu Krais-na ruru pimi-daa ni pedo pu raana omaluame lalo. Go mada. Ni Pol yaade.

Korin Laapo Ripia Agaa

Korin su-para piri onaa medalomame Pol wae agaa lo tisimi rabu Pol nipu lo robaa kedaa misa. Go lo robaa perekeare Pol-me raana raapu pirua go pepa tua wala adenalo penasa. Nipumi Korin onaa raapu agaa maredepo yaatalo pisa. Go pepa tisare nimu wala pedo pu raaname omolalo tisa.

Aba ripia ia agaare Pol nipumi aba lakesa-rupa puri pane agaa pepa mada tua wala lakesa. Go agaare Pol nipu wae aa-rupa ma-aluaawa wae agaa simi-daa waat-alo tisa. Go pepa wala adoare nimuna lo robaa wala perekesimi. Go rabu Pol nipu pedo pisa.

Go su-para piri Kristen-nu wae-rupa pirisimi. Goa pua Pol-me mone kiritaawa nimu piri mea polalo pisa. Goa pua sapta 8-para 9 laapo madaare Pol-me Korin onaana lo robaa marekaawa mogo kogonona mone kalape agaa sa. Agaa medare Pol-me yaa agaa Aposel-nu medaloma Korin su-para epa aawa Pol nipuna bi rabuaawa nipuna Aposel kogono mabebolae agaa simi-daa go madaa agaa page tisa.

Robonu gupa adamina:

Pol-me Gote-para ora pi sa (1.1-11)
Onaanuna rikirana epe agaa kogono pisa-rupa (1.12–2.17)
Yesu-na titame omeame onaa surubisa (3.1–7.16)
Naraa onaa ode yaenu pa kasimi (8.1–9.15)
Pol-re kogono aa ora epe ria (10.1-13.10)
Ma-diaya abi piralepape agaa (13.11-13)

Pol-me Korin su-para pepa laapopa penaasa

1 Niri Pol abade Gote-me madamua Yesu Krais-na aposel kogono aa mapiraasa. Ni-aana ame Timoti saa laapo abia pipa rabu neme Korin su lotu adanu-para kirita pimi onaa nimina agaa tua repaato. Mo Grik su-para pimi Yesuna ruru onaanu piri-para go pepa tua repaato.

2 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapome nipuna epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gialia rabu epe-rupa piralimina.

Pol-me ora pi sa

3 Niaame Gote-na bi minasaamina. Gore nipuri ora Gote niaana Aa Mudu Yesu Krais-na Aapa pirua niaa waru odome omea-pulu nipumi niaa rayo epe-rupa raba muaaya.

4 Goa pua niaa madaa kedaa epea rabu nipumi raba mua riaaya. Goa pea-pulu niaame page nipuna kone mua kedaa rini onaa page raba meamina.

5 Gore niaame Krais madaa kone sua kedaa pi kone nipu raapu mea ritima. Goa pua niaame Krais-na adaa raba meape kone mea sua piramina.

6 Gore niaame kedaa meda mealima rabu nimi raba mua oro yaalo epe-rupa piralim-inalo pema. Goa pua niaame raba meape kone mealima rabu nimi page raba meal-iminalo pema. Goa pua niaa pawa pirua kedaa ritima-rupa nimimi page go puri mapalaliminalo pema.

7 Goa pea-ga nimimi niaa raapu kedaa ritimi-pulu Gote-na puri mealimi. Gore niaame go raba meape puri mema-pulu nimi page mealimina pitapape.

8 Gore amenu pagalepa. Niaame Esia su rayo-para kedaa pi yae risima. Go rabu ora adaa kedaapeme niaa rabuaniaasa-pulu ni-aana puri page maomapasa. Goa pisa-pulu niaare omalema kone isima.

9 Gore niaana robaa-para gupa kone isima: Mo koso page aame onaa tu mao-maatalo palia-daare niaa madaa opalia kone isima. Goa pisa pare niaana puri madaa kone narulasima-daa go kedaa ipisa ya? Dia, pare Gote-me ome onaanu rayo wala marekaaya-pulu niaame nipuna puri madaa kone sua ora mada adalimi.

10 Gore Esia su-parare oyae medame niaa tu maomaatalo pisa pare Gote-me niaa raba misa. Goa pisa-ga orope page niaa wala nipumi raba mealia. Gore nipumi niaa waru raba muaaya-daa ni nipu madaa puri paloa kone rulaema.

11 Nimimi page niaa raba meape beten laatepape. Goa pua Gote-me nimi onaa adaapuna beten pagoa niaa raba mealia. Go madaare onaa medalomame niaa madaa kone sua Gote-para ora pi teme.

Pol-me Korin onaanu yaa agaa nalakesa

12 Niaame nimina robaa-para adokaru mua epea pema. Go madaare niaame go su amaa pora epe-rupa pamua nimi raapu page epe-rupa piramina. Goa pua niaame go su amaa i kone nasua kudiri pi kone naisima. Dia, Gote-na epe raba meape kone sua nipuna puri mua epe-rupa pirua kone padane su piramina.

13 Goa pea-ga niaame agaa pepa madaa tu o taatemare nimimi dipiare adaliminalo pema. Gore nimi rayome ado kiritalim-inalo kogono pe.

14 Gore Aa Mudu Yesu epaliade yapi di raburi niaame nimi madaa pedo pu piralima-rupa nimimi niaa madaa page pedo pu piralimina. Go madaa abia ogesi-daa niminaaeme.

15 Gore niaame epe kone sua nimi rana lapo epe kone mealiminalo nimi piri-para

epolalo pima. Goa pua neme nimi piri rana lapo aba epalua kone salo.
16 Rana padanere Mesopotemia su-para palua kone salo pare wala Mesopotemia su gimoa wala nimi piri-para epalua kone salo. Go kone isima-rupare nimimi niaa raba mua wala mo Judia su-para wala lamua palimina kone salo.
17 Gore go madaare neme kone laapo sua epolalo pisu ya? Gore neme epolalo pisu rabu naa bi minasaatalo pisu ya? Gore neme agaa laapo loa e loa wala dia lo pisu ya? Nimi go agaame makiraato kone isimi ya?
18 Gore Gote ora kone padane ia-ga neme agaa rayo e loa dia lapo rata nimi-para nasude.
19 Gore ni-para Sailas-para Timoti-para niaame nimina rikiraana pirua nimi agaa lagisima-dere gore Gote-na Si ora rialo Yesu Krais madaa agaa lagisimade. Gore Krais-re nipumi agaa laapo e loa dia lo natea. Dia, Yesu Krais-re ora Gote madaa e agu sa aa yaade.
20 Gore Gote-me onaanu-para ora goa palua ne agaa laketa-pulu Yesu Krais-me goa madaa e loa agaa pagoa ratisa. Goa pisa-ga niaame Yesu Krais-na bi padanere ora e loa simana Gote-na bi minasaatalo pema.
21 Gore Gote nipu padaneme niaa-para nimi-para Krais raapu puri mapalaaya. Goa pua abade Gote padaneme niaa epe rado-rupa meda mapiraasa.
22 Goa pua nipumi nipuna yope niaa madaa pua Holi Spirit niaana pu robaa-para mapiraasa. Goa pua nipuna orope giape konere Holi Spirit-mi gua epe koneme palua nea pisade. Goa pua niaame agaa laapo mada natema.

Pol Korin su-para abi napisa

23 Gore Gote-me ni adea-pulu neme yaa agaa natoa. Neme nimi kedaa pi agaa-daa nalagialua pare Korin su-para aipapulu naipisude.
24 Niaamere nimina kone rulae yae madaa agaa natema. Dia, nimimi puri paloa kone rulasimide. Goa pea-pulu niaame nimi raapu raaname omoa nimi eperupa piraliminalo kogono pema.

2

1 Gore ni nimi piri-para wala ipua kedaa gulalore ora naepalua kone isu.
2 Dia, neme nimina kone-para kedaa mapaluadaare nimimi nina robaa-para namaepeaalimi. Gore nimimi ni-para gupa pemede-ga akeane neme nimi-para kedaa mea gialua ya?
3 Gore nimimi nina robaa-para raana masaape kone mulalo palimi-daare ni wala nimi piri-para ipua kedaa pi kone namealua kone isu. Go kone kedaa nagulalore neme pepa tua o taato. Gore neme raaname ome raburi nimimi page go madaa raaname omeme-daa ade.
4 Gore abade neme nimi piri-para pepa tua o taarude. Go rabu naa robaa-para kedaa mua neme nimi madaa re page sude. Neme abade go pepa tisuri gore nimina pu robaa-para kedaa masaatalo agu napisu. Dia, pare neme nimi madaa pedo pu raaname omape koneme nimi raba minalo pisude.

Nimi waea palimiri epeame abulalepape

5 Aa medame onaa medana robaa kedaa pi kone mea kateare gore nipumi nina pu robaa page padane ya-pulu kedaa namasaaya. Dia, pare nipumi nimi rayo kedaa pi kone medaloma masaaya. Pare neme agaa ora puri palo lapedepe nalanoga pa onaanu medalomana robaa-para meme kone namea imi-daa lagialo.
6 Gore go aare nipuna pupitagi nisade rabu nimi adaapumi kedaa kasimi-pulu gore abia go mada kone salo.
7 Goa pea-ga abiare nimina kone pereke sua nipuna pupitagi kone gimoa nipuna pu robaa-para maepealimina. Goa napalimidaare nipuna robaa-para i kone kedaame nipu rabuaniaalia.
8 Goa pea-daa nimimi odo pi kone sua raaname omape kone nipu mea waatemena.
9 Gore abade neme mo pepa tisuri neme nimi ko tulalo pisude. Go rabu nimimi nina agaa mana ratemena pae dia yapame adaluame tisude.
10 Yapare nimimi onaa medana wae yaenu mea rubua raakepe palimiri neme page mea rubaayo. Gore go wae yae neme mea rubalua-daare neme Yesu Krais-na ini agaa madaa mea ruboa nimi raba minalo pisu.
11 Goa pua Satan-me niaa makiraawa rabuaaniaalo neme wae kone mea raakepe rubaayo. Gore nipuna kone aba adema.

Troas su-para Pol palua kone isa

12 Abade Troas su-para pua Krais-na Epe Agaa laketalo pisu rabu Aa Mudumi nipuna kogonona pora gaape lobo isa.
13 Goa pisa pare niaana ame Taitus naadasasu-pulu ni kone adaapu misu. Goa pua ni mo Troas su-para piri onaanu-para patalepape loa ni Masedonia su-para nipu asapulalo pisu.

Gote-na puri mua yada pamina

14 Gote-me oro yaalo ni raba mea-pulu neme nipu-para ora pi to. Niaa Krais raapu piramina Gote-me Krais-na purimi

niaana wae yaenu iaanu-rupa rabuaniaaya. Goa pea-ga niaana kogono Gote-me onaa rayo-para Krais madaa remaa lakelaama puaaya. Go rabu ora epe kaa pi agaare su rayo-para pea.
15 Gore niaame kogono pema rabu Krais ora epe kaa pi miru-rupa Gote piri-para pisa. Goa kaare oro yaalo kagaa pirape kone mi onaa-para page wae su naaku-para palimi onaa madaa page pua odobalia.
16 Gore wae naaku-para pope onaanumi go kaa meme raburi nimu tu maomaaya. Goa pea pare onaa medaloma oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama pope kaa meme rabu nimu epe-rupa mapiraaya. Goa pea-ga go epe kaa kalape kogonore niaa rayomere niaana bipa napema.
17 Gore aa adaapumi Gote-na agaa madaa mone meape kogono pemede. Niaame goa napema pare Gote-me niaa mea rapaasapulu nipuna ini agaa madaa agaa padane waru loa Krais raapu pirua kogono pamina.

3

Kagaa agaana kogono ora pipape

1 Pare abia go pageme agaa madaa nina bi minasaatalo lagialo ya? Gore aa medalomame peme-rupa pepa kogono madaa bi waru meaminalo pi ya?
2 Dia-ga niaana bi meape pepa nona piane onaare nimi pimi. Go pepare niaana robaa-para ia-ga onaa rayome nimi pepa nona piane adoa dipitimi.
3 Go pepare Krais nipuna tinaloa niaame nimi piri-para mea ipisima. Apo pepa madaa nipumi pepa tape natua pepa-rupa aana madaa natisa. Dia, pare oro yaalo kagaa pirape Gote-na Holi Spirit-mi onaanuna robaa-para pipaa-rupa tisa.
4 Gore Krais-me niaa raba misa-pulu niaame Gote madaa kone rulaawa go agaa adaliminalo adaapu tu ima.
5 Ora niaana bipa go kogono mada napula pisima. Dia, Gote padaneme puri gea rabu niaame go kogono mada pema.
6 Gore Gote nipumi niaa kone gua niaare nipu raapu pogatu pirape kogono mea gisa-pulu mada palima. Go pogatu pirape agaare pa rekena agaa-daa Dia, pare Holi Spirit-miri nipuna pea. Gore rekena agaame onaa omape kone kata pare Holi Spirit-miri onaanu epe-rupa mapiraape kone kata.
7 Gote-me rekena agaare aana madaa tua gisa rabu Gote-na epe paana puri raapu ipisa. Goa pisa-ga Moses-na ini-parare paa waru roaaya-pulu mo Israel onaanumi nipuna ini agaa-para na-adesimi. Goa pisa pare oropere go epe paana puriri nadia sa. Gore rekena agaana kogonore omape dina puri mea ipisa.
8 Goa pisa pare Holi Spirit-mi onaanu oro yaloa kagaa pirape puri guaaya-pulu go rekena agaana puri maoge yaaya.
9 Gore go rekena agaa simide raburi wae yoto mea ipisa pare go kogono madaa epe paana puri adesima. Goa pua onaanu ora epe-rupa mapiraape kogonore rekena agaana puri rabuaaniaaya.
10 Goa pea-ga go kagaa agaana konena puriri abia ora waru epe ta-pulu abana lo robaana puriri madia yaasa.
11 Gore go epe kogono madaa epe paana puri raapu wae kone ogepu aasa. Goa pisapulu go oro yaalo kagaa pirape kone madaa nipuna epe paana puri ora adaalupe su yamea.
12 Niaame go oro yaalo kagaa pirape agaa mua piruaema-pulu niaame agaa puri paloa waru laketema.
13 Niaame Moses-me pisa napima. Gore mo Israel onaanumi Moses-na ini agaana i paa apetua dia nalo nipu adesalimi-daa nipumi ini agaana mamina ruginimi kunisa.
14 Gore nimuna pu robaa-para rero pisa rabu pa naipisa pare abia page nimumi abade rekena agaa pa dipi pirala peme. Goa peme-ga mamina rugini nona piane yaeme nimuna kone rigitisa. Gore pa onaame raa namea rubalimi pare Krais raapu pitia rabu Gote-me go yae mea rubalia.
15 Gore abia page nimumi Moses-na agaa dipia pago pimi rabu mo mamina rugini nona piane yaeme nimuna kone rigitabaaya.
16 Gore onaanu kone napereketeme rabu Gote-na buk-mi agaa gupa ta: Moses Aa Mudu raapu pirisa onaana mamina ruginimi ini agaa pa rigitisa.
17 Go agaa madaare aa mudumi Holi Spirit madaa agaa ta. Goa pea-pulu Aa Mudu-na Holi Spirit aa meda madaa pitiare go aa-na wae yae madaa esepeaalia rabu nipu epe-rupa pa piralia.
18 Goa pea-ga niaa rayo yae medame niaana ini agaa rigitape yae naia. Goa pea-ga ipa-para oyae lewa lewa pala aatade-rupa onaanumi Aa Mudu-na epe puri niaana ini agaa-para mada adalimi. Oro yaalo niaame go epe paana puri mua piruaema rabu Aa Mudu-na kagaa kone wasupa adape nona pima. Go madaare Aa Mudu-ri Holi Spirit ya-pulu nipumi go kagaa konena puri page niaa guaaya.

4

Kogono aanuri sumi warini pe nona pea

1 Gote-me abade niaa odome omoa nipuna epe kogono pamonalo puri gisa. Goa pea-pulu niaame go kogono madaa nagimalima.

2 Dia, pare niaame kudiri pi konena wae
yala polape konenu page aba gimisimade.
Abiare niaame yaa agaa meda naloa Gote-
na agaa page niaame nabebolamina. Dia,
niaame ora agaa rayo loa Gote-na ini agaa
madaa pirua onaa rayona robaa-para i
agaa kuraliminalo kogono pema.
3 Gore niaame epe agaa go lagialema
rabu namealiri gore ne repena ralae-para
mea lopalimi.
4 Go su amaa makirae Satan-me mo on-
aanuna kone mea rogaa ia-pulu nimuna
ini page rigitea. Goa pisa rabu Krais-na
epe paana puri-para Epe Agaame nimuna
robaa-para mada naepea rabu nimumi
nipu na-ademe. Goa peme pare Krais-re
ora Gote-na piksa pia.

5 Gore niaame niaana pa amaa agaa-daa
nalagialema. Dia, niaame Yesu Krais-re
ora Aa Mudu pia lo lagua niaare nipuna
kogono aa pima lo lagema.
6 Gore abade Gote-me go ribaane su-para
paa opena sa-pulu nipumi nipuna paare ni-
aana robaa-para page mea ipisa. Goa pea-
ga abia niaame Gote-na epe paana puriri
Krais-na ini agaa-para adema-pulu onaanu
go agaa laketema.

7 Pare niaame go epe paa madaa kone
mealima rabu niaa sumi warini pe nona
piane pirua go purina paa saapitima. Goa
pea-pulu onaa rayome Gote-na puri ado
kiritinaloa niaana puri madaa dia kone
salima.
8 Gore kedaamere su rayona agaa epea
pare niaa mada narabuaniaaya. Oro
yaalore niaana robaa-para kone adaapu
epea pare niaana kone ora namabebo-
laaya.
9 Go page iaa adaapumi rekoa niaa waea
pulalo peme pare Gote-me niaa naminaa
repaaya. Gore aanumi niaana yogane
radaa waru manaawa waea peme pare
niaa ora natu maomalimi.
10 Goa pua oro yaalo niaana yogane
madaa epape yaere niaana kone-para Yesu
omesa-daa niminaaema. Goa pea-pulu on-
aanumi nipuna kagaa kone wasupa niaana
kone-para mua adaliminalo kogono pema.
11 Gore niaa oro yaalo Yesuna kogono
pema rabu aa medalomame niaa tu mao-
maatalo peme. Goa pea-daa onaanumi
Yesuna oro yaalo kagaa pirape kone wa-
supa adalimina niaame kogono pamina.
12 Go agaana re-re omape koneme niaana
kone tu maomaatalo pamina. Goa pea pare
oro yaalo kagaa pirape koneme nimi raba
minalo kogono pema.

13 Niaame Yesu madaa kone rulaemare
abade Gote-na agaa i buk madaa gupa
sa-rupa pema: Neme Gote madaa kone
rulayo-pulu neme aba lapasu. Gore ni-
aame page kone rulaema-rupa niaame
page agaame lapaema.
14 Gote-me Aa Mudu Yesu wala
marekaasa-daa niaame aba makuaaema.
Goa pua Gote-me niaa-para nimi-para
marekaawa Yesu raapu mea mapiraalia
15 Go lagialema agaa rayore nimi raba
minalo lagialema. Gore Gote-na epe raba
meape konere adaapu ora mu kiritalimina.
Goa puare go madaa nimimi beten adaa-
pumi ora pi loa Gote-na bi minasaalimina.

Yesu madaa kone rulaasimi

16 Goa pea-ga niaame kogono nagimam-
ina. Gore ora niaana yoganere o ta pare
pinawa loa padane padane laatapu Holi
Spirit-mi niaana pu robaa-para kagaa puri
guaaya.
17 Gore go kedaa niaa madaa epeare
ora adaape-daa dia mada rialima. Goa
pea pare go kedaamere niaa epe kone gua
oro yaalo kagaa pirape yoto adaape mea
gialia. Goa pea-ga mogo oge kedaasimiri
niaa narabuaniaaina lamina.
18 Gore niaana inimi ademade yae madaa
na-adaba pima. Dia, niaame na-ade kagaa
yaere waru adaba pima. Gore niaame go
inimi ademare gore rudupu yapina salia.
Goa pea pare oyae niaame inimi na-adema
yaere oro sama lama pualia.

5

1 Gore niaana yoganere niaame su amaa
ae kabe ada nona piane pima. Go ada
kilipialia rabu niaana ada meda Gote-me
wariasa-daa niminaaema. Goa pisa-daa go
adaare aa medame abade kimi napisa pare
so yaa-para aayare niaana oro yaalo pirape
yogane gialia.
2 Gore abia niaa su amaa pima rabu
niaame so yaa-para aaya ada ora mulalo
pu rekena pima. Sogo yaa madaa yogane
niaana pumi raana pina pima.
3 Sogo yogane mua mamina-rupa yamal-
ima rabu niaana yogane naramualia.
4 Abia niaana yogane kabe ada-rupa
aaya-daa kedaa muaema. Gore niaame
go su amaa yogane kilipiape kone naima.
Dia, pare niaame kagaa yogane mulalo
pima. Go rabu niaana omape yoganere
niaa oro yaalo pirape yoganeme alopaawa
niaa rigitalia.
5 Gote-me niaare so kagaa yogane mea-
monalo managolaaya. Goa pua nipumi
niaa orope gialiade yaenuri Holi Spirit gea-
rupa ora gulalo agaa lo mapataaya.
6 Goa pea-ga niaame oro yaalo robaa-
para puri waru mua piramina. Abi-
are niaana su amaa yoganere niaana ada
nona piane pima-pulu niaa go yogane-para
mada pima. Goa pea pare niaare Aa Mudu

raapu nipuna ada-para mada napiralima-daa niminaaeme.
7 Goa pua abiare niaame nipu madaa kone rulaawa pirua niaame go oyae abi na-adema.
8 Goa pea-ga niaana robaa-para puri meamina. Niaamere go su amaa yoganere gimoa so yaa-para pua Aa Mudu raapu pirua kagaa yogane mulalo pema.
9 Goa pea pare niaana konere nipuna ada-para pua nipu raapu piralima palo go su amaa ada-para piralima palo niaame oro yaalo Aa Mudu raana omenalo kogono pema.
10 Gore orope Krais-me niaana koso pagaliade di raburi niaa rayo epa kiri-talima. Gore niaame wae kogono-para epe kogono-para palima-daare onaa rayo padane padane laatapu nimuna yoto go kogono madaa mealimi.

Gote-na adami onaa piramina

11 Gore niaame Aa Mudu madaa paalame omoa kone niminaaema-pulu onaame nipu madaa kone narulaawa agaa laketema. Gore Gote-me niaa adokaru mina-ga nimimi page nimina pu robaa-para i koneme niaa ademe kone salo.
12 Go agaa madaare nimimi niaana bi minasaaminalo natema. Dia, pare nimimi niaa madaa kone mealiminalo teme. Goa pua nimimi onaa medalomana ini agaa madaa niaa pedo paliminalo agaa teme. Gore onaa medalomame nimuna kogono madaa pedo pua robaa-para i kone na-ademe. Nimumi nimi-para agaa teme rabu nimina robaa-para i kone madaa agaa laketeme.
13 Gore go onaanumi niaa maeyae onaa pima temere niaame Gote-na kogono waru pamina. Go page nimimi niaa epe kone pema temere gore nimi raba meape kogono pipape.
14 Gore Krais-me niaa madaa pedo pu odome omesa-ga niaa kone waru sua nimi raba minalo kogono pema. Go aa padaneme onaa rayo madaa omesa-daa onaa rayo nipu raapu omesimi.
15 Gore nipu onaa rayo madaa omesa-pulu onaa abia pa pimi nimimi kone waru sua nimina pora pamua kone waru mealepape. Dia, pare nipumi niaa raba mulalo omoa wala rekesa-daa niaame nipu madaa kone rulaawa kagaa pora pamuamina.
16 Goa pea-ga abia niaame onaanuna kone adema rabu su amaa i koneme narumaa samina. Gore ora abade niaame Krais nipu pa yogane pirina kone sua go-rupa mea rumaasima. Goa pisima pare abiare niaame go kone gimoa go-rupa namea rumaaema.
17 Gore aa medame Krais raapu pirua kagaa kone mealiare nipu ora kagaa aa piralia. Goa pua abana wae kone rayore gimoa kagaa kone mu saapiramina.
18 Apo kagaa konere Gote-me gua abana kone mea rubisa. Abadere nipuna iaa-rupa pirisima pare Krais-na kagaa kone gua Gote raapu padane-para adami onaanu mapiraasa. Goa pua nipumi niaa onaa medaloma raba meamonalo kogono gisa. Goa pua niaame nipuna iaanu medaloma Gote-na adami onaanu ma-aulatalo pema.
19 Gore Gote-me onaa rayo Krais-na adami onaanu mapiraasa-daa agaa lagema. Goa pua Gote-me nimuna waea pisimi madaa kone nasua wae yoto nasaapiruaaya. Gore onaa iaa-rupa pirisima rabu Gote-me niaa adami onaa mapiraasa. Go kone madaare niaa kogono pua onaa laketema.
20 Goa pea-pulu niaame Krais-na agaa mua nipuna agaa laketema. Goa teme rabu Gote nipuna agaa niaame lagialema. Goa pua naamere Krais-na agaa mua nimu-para puri paloa gupa teme: Gote-me nimi iaa aulaawa adami onaanu wala mapira ya-pulu agaa ria waru mema.
21 Krais-me waea meda page ora napisa yapare Gote-me niaa Krais raapu wae onaa-ga epeloa rayo epe-rupa mapiaaya. Go rabu nipu waea pi aa-rupa ma-aulaasa. Goa pua Krais-me pisare niaa rayo nipu raapu padane-para pirua Gote-na redepo ne kone mua epe-rupa piraminalo pisa.

6

Aposel kogono madaa kedaa risimi

1 Niaare Gote-na kogono paema-pulu nimi-para agaa puri palo gupa teme: Nimimi Gote-na epe raba meape kone aba meme-pulu waru surubalepape.
2 Go madaare pagalepape. Gote-me gupa tea: Aba nimi epe raba meape yapi di raburi nena agaa pagesude.
3 Gore niaame kogono epe-rupa pua onaanu wala lopalimilo-daa napema. Goa pua nimumi niaana kogono madaa ero agaa mada nateme.
4 Dia, yapare onaanumi niaa Gote-na kogono aa adaliminalo kogono pema. Goa pua niaame radaa no kogono pala piramonare kedaa riape kogono pu waea rado radome page rabualia-ga kogono pawa pamina.
5 Goa pala piramonare nimumi niaa tisimi page kalabus ada-para mapataasimi rabu page niaa wae-rupa piruaarimana loa pogolasaasima rabu page kogono pisima. Niaare kogono madaa pu imu-para yaapi pu radaa waru noa u waru napatua reame waru omesima.

6 Goa pisa pare niaa abia epe-rupa pimaga kone waru niminaawa pawa pirua onaanu epe-rupa raba mema-pulu niaare oro Gote-na kogono aanu-rupa ademe. Niaamere Holi Spirit-mi kone ginaloa puri mua niaame onaanu madaa pedo pu raaname waru omoa Gote-na kogono pa amaa pema.

7 Niaame ora agaa laketema rabu Gote-na puri mada kogono pema. Goa pua niaame epe redepo ne kone ima-ga niaame Gote-na iaanu tulalo pema rabu page nimumi niaa tulalo peme rabu page ora agaana redepo ne kone sua kogono pema.

8 Onaa medalomame niaana bi minasaaeme pare medalomamere waea pimi teme. Medalomame niaa-para ero agaa loa masaa rilaeme pare medalomame niaa epea aa-rupa adoa remaa laketeme. Nimumi niaare yaa agaa ne aanu kone imi pare niaamere ora agaa mea laketema.

9 Gore onaa medalomame niaana bi napagesimi pare onaa adaapumi niaana bi waru pageme. Medalomame niaa omaperupa pirisima pare abia nimimi niaa kagaa pa pimi-daa ademe. Gore niaa epe-rupa piraminalo Gote-me niaa kedaa pi kogono mea gea. Goa pea pare go oyaeme niaa-daa natu maomaaya.

10 Niaare niaana pu robaa-para kedaa mema pare Gote-me niaa raba muaayapulu oro yaalo niaame raaname omamina. Niaare naraa onaa-rupa pirita pisima pare niaame Gote-na epe kone adaapu mua onaa adaapu page rumaa katema. Gore niaare oyaenu meda naima teme pare niaame oyae rayo ora saapiruaema.

11 Gore Korin onaa nimi-para epe agaarupa apo lagialema pare nimina robaapara i kone rayo penaame waatema.

12 Niaame niaana lo robaa-para i konere narogaa saapima. Dia, pare nimina pu robaa-para epe kone waru naimi-pulu nimimi niaa madaa pu robaa-para i kone penaame nawateme.

13 Gore abiare neme nimi lagialo aaraame nipuna si agaa mana laketemerupa lalo: Niaame nimina robaa-para i kone rayo penaame waatema-daa go nimimi epe kone mua go-rupa pipape.

Niaare Gote-na ada-rupa pima

14 Gote madaa kone narulae onaanuri kone rado-rupa imi-ga nimu raapu pora napamualepape. Dia-ga epe kone i onaanupara agaa rasini onaanu raapu pora medapara napamualepape. Go page niaame abana kone-para kagaa kone lapo padanepara mada nakibumalima.

15 Go page Krais-para Satan lapona kone padane-para mada nasalipi. Gore mo kone rulae onaanu-para kone narulae onaanu raapu kone padane-para mada nasalima.

16 Go page Holi Spirit niaa madaa piaga niaare Gote-na epe ada nona piane pima. Goa pea-ga niaame remo yawe i aana madaa kone mada nasalima. Gore niaare ora pia Gote nipuna epe ada nona piane pima. Goa pea-pulu abade Gote-me gupa sa:

Niri nimina robaa-para pirua nimi raapu padane-para pamuamina.
Goa pua niri nimina Gote piralua-pulu nimiri nina ruru onaanu piralimi sa.

17 Goa pisa-pulu Aa Mudumi gupa sa:

Nimiri nimuna rikiraana gimoa ipulupape.
Goa puare nimimi remonuna wae kone naratalepape.
Goa palimi-daare neme nimi raapu piralua.

18 Goa pua niri nimina Aapa ora ria piralua.
Nimiri nina nogo naakinu piralimina.
Aa Mudu-ri oyae rayona puri yaalo agaa gupa lo mapataasa.

7

1 Gore nina ame baaninu-ya, Gote raapu pogatu pirape agaare niaa lagea. Goa pea-ga oyae rayomere niaana kone-para robaa-para maoyaalia-daare mea ruboa epe-rupa piramina. Goa puare niaame Gote madaa paalame waru omoa epe kagaa kone padane sua piralimina.

Korin onaame Pol madaa pedo pisimi

2 Niaame abade aa meda-para waea napua aa meda namaoyaawa page niaame abade aa meda namakirasima. Goa pea-ga nimimi niaa madaare pu robaa-para kone epenaatapape.

3 Neme nimi-para mariae agaa-daa nalalo. Dia, neme aba apo lawade. Niaame nimi-para kone waru ima-daa nimi omalimi palo pa piralimi palo ni page nimi raapu piruaayo.

4 Neme nimi madaa kone mapiraawa nimi madaa pedo waru pe. Gore kedaa pi kone rayo niaa madaa epeare gore nina pu robaa-para puri waru mapalaaya. Goa pua naa raana ome konere robaa-para rulatabea.

5 Gore abade niaa Masedonia su-para epa opapasima rabu niaa ogesi-daa kitu napirisima. Dia, wae kedaanu ipisa-daa onaanumi arere pua niaana robaa-parare paalame omesima.

6 Pare aa meda nipuna pu robaa-para kedaa pea raburi Gote-me nimuna pu robaa-para epe kuma pi kone kata. Goa pea-ga Gote-me Taitus niaa piri-para mea rapaasa-daa niaana pu robaa-para puri mapalaaya.

7 Taitus niaa piri-para ipisa rabu gome
agu niaana pu robaa-para puri nama-
palaasa. Dia, pare nimimi Taitus nipuna pu
robaa-para epe kone kasimi-pulu nipumi
go agaa lagisa rabu niaana pu robaa-para
puri page mapalaasa. Taitus-mi nimimi
ni ora adolalo pamede-daa lagilo sa. Go
page nimimi odome omoa ni raba mulalo
peme-daa lagialo sa. Goa pea-pulu neme
ora raaname waru omesa.

8 Gore neme pepa tua o taasude rabu
nimina robaa-para kedaa mea gisa-daare
ni abia odo napea. Yapare go pepa-me
abade nimina pu robaa-para oge rudupu
kedaa mapasa-daa odome omesu.

9 Goa pea pore abiare neme raaname
waru omalo. Gore mo nimina robaa-
para kedaa pi kone masaasude madaare
raaname naome. Dia, pare go kedaa pi
kone sua wala nimi go kone madaa lo robaa
perekesimi-pulu go madaa raaname waru
ome. Go kedaa pi kone madaare Gote-me
nimina lo robaa maepeaasa-pulu niaana
agaame nimina pu robaa-para namaoyasa.

10 Dia-ga kedaa rialima-para lo robaa
wae raapu ritima rabu Gote-me ko-
gono pea-pulu gome onaanuna kone
maepeaawa oro yaalo mapiraape kone
gulalo pea. Goa pea-ga kone perekealima
lo robaa-parare ora epe ta-ga odome
naomamina. Goa pea pare go su amaa
piri onaanuna kedaa-para lo robaa wae
mema konemere nimu maoyainaloa nimu
ini adupialimi.

11 Gore lo robaa kedaa pi kone gisa-
mere Gote-me nimi raba misa-daa waru
ado pimi. Go kedaa pi kone misimi-pulu
nimimi aipapulu rekoa kone maredepo
yatepape. Goa pua aa medame waea pea
rabu go madaare nimimi ratu yawoa Gote
madaa paalame omoa niaa waru adolalo
peme. Goa puare waea peme onaare
nimimi lo robaa marekaawa nipuna kone
maredepo yatepape. Goa rayo madaare
nimimi nimina konere penaame epe-rupa
meme.

12 Gore neme go pepa nimi pimi-para tua
o taasude rabu neme go pupitagi nisade
aa raba minalo agu-daa natisude. Go page
go aame onaa madaa waea pisa-daare go
agu raapo madaa kone sua pepa natisude.
Dia, pare Gote-na ini agaa madaare nimimi
niaa agu raaname omoa niminaaliminalo
go pepa tua o taasude.

13 Go nimina kone agaa pagema raburi
niaame epe kone sua epe-rupa piraema.

14 Gore neme abade nimi piri-para
Taitus-me agaa adaapu pua lakelasude.
Goa pisu pare nimimi go agaa madaare ni
yala namapasimi. Dia, agaa rayo niaame
nimi-para simare gore ora agaa sima.
Goa pea-ga niaame nimi madaa Taitus-
para agaa adaapu loa epena sima. Go
raburi niaame ora agaa lagisima kone sua
makuaaema.

15 Gore Taitus nipu nimi piri ipisa raburi
nimimi nipu mulalore paala omeme kone
adaapu sima. Go rabu nimi rayome nipuna
agaa pagoa mogeasimi-daa nipumi kone
niminaabaaya. Goa pisimide rabu nipuna
pu robaa-para nimi odome omoa raaname
waru omo pia.

16 Goa pea-ga abia nimina kone-para
epea palimi kone sua neme padane ora
waru pedo pe.

8

Raba meape kogono

1 Gore niaame nimi lagulalo pima yaere
Gote-me Masedonia lotu ada-para kirita
piri onaanu epe-rupa raba mina mua
titame omenalo niminaalima.

2 Go onaa nimumi kedaa adaape mea
riasimi-pulu gomere nimuna kone rulae ko
tulalo pisa. Goa pua nimu naraa onaa-rupa
pimi rabu nimi robaa-para raaname waru
omalimi. Go onaanumi mone ora adaapu
kiritaawa kateme.

3 Neme adoa nimi lagialo. Gore pa
nimuna oyae adoa go mone kirita sua
medaloma rumaape-rupa isare waru ru-
maasimi. Goa pisa pare nimumi go
kone page rabuaniaawa adaapu wala mea
kateme.

4 Go rabu nimumi agaa puri palo loa mo
Judia lotu ada-para page Gote-na ruru raba
mina isimi-pulu go kogono pisima.

5 Nimuna konere niaame ora epe ta kone
isima pare nimumi mone kogono agu-daa
nakasimi. Dia, abade nimuna kone rayo Aa
Mudu-para kasimi. Goa pua nimumi Gote-
na kone mua nimumi niaa-para page kone
kaloa raba misimi.

6 Goa pea-ga Taitus-mi go kogono abade
ripimaawa mone oyae kiritainalo lakes-
ima. Nipumiri nimina epe raana omape
kogono raba minalo lakesima.

7 Gore oyae rayo madaare nimimi epe
kone waru imi-ga Gote-para puri paloa
kogono pua nimina raana omeme konena
iniri mone katapape. Nimimi Gote madaa
kone waru rulaawa agaa epe-rupa lakeloa
makuaae kone waru sua raba mulalo kone
page waru imi. Goa pua nimimi niaa
madaa page kone waru imi. Goa pea-ga
abiare nimimi raana omape kogono meme
rabu kone waru ratua pipape.

8 Neme nimi pa pora medaloma nala-
gialo pare onaa medalomame epe kogono
pulalo peme raburi kone mea waatea-ga
adalepape. Go kogono madaare neme

nimu odo omoa lo robaa waalape kone waru adaliminalo lagialo.

9 Gore nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe titame omoa raba meape kone madaa remaa pagesimide. Nipuri yaapara aa mudu pirisa pare niaa raba mulalore nipu waea naraa nona piane epa pirisa. Nipumi aa naraa piritalo pisare nimi nipuna loa epe kone madaa rabu mulalo pisa.

10 Abia nina konere oyae kirita sape kogono madaare nimi gupa lagialo: Go kogono aba maali padane dia naloa ripimasimi-pulu abia pu kiritatepape. Go kogono madaare nimimi aba raana waru omoa pulalo pisimi.

11 Goa pea-ga go kogono ora pu kiritalepape. Abade nimimi aipapulu kogono raaname omoa marekasimi go kogono abia page aipapulu pubalepape. Gore nimina kiritape mone adoa pipape.

12 Goa pea-daa nimimi oyae katalo raaname omalimiri Gote-me go kone adoa raaname omea. Nipumi nimi gulalo pi oyae madaa adoa raaname omalia. Nimimi kane oyae saapimiri nipumi go madaa adoa rumaalia.

13 Neme oyae adaapu mua onaa medaloma epe-rupa pirinalo oyae nakaato. Goa pula pe yaalore nimina oyae dia yalia. Neme nimi rayo padane-rupa piralimina kone i.

14 Abiare nimimi oyae adaapu imi-ga oyae dia ta onaanu medaloma katapape. Goa pea pare nimi oyae dia yalia rabu nimumi oyae adaapu salimi-daare gore nimi page raba mealimi. Go madaare nimi-para nimu raapu padane-rupa piralimina.

15 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Aa medame eta adaapupe mea kiritaaya pare rumaatalo pea rabu nipuna ora adaapu naia. Gore aa medame ogepusi mea kiritali-daare rumaame rabu gore nipuna eta ogepusi nadia yaalia sa.

Pol-me Taitus Korin su-para mea rapaasa

16 Taitus-na konere niaana kone raapu padane-rupa inalo nimi raba mulalo pea. Goa pua nipuna kone madaa Gote-para ora pi tema.

17 Gore nipumi niaana agaa pagoa ratea pare nipuna go kogono pulalo kone mua nimi piri-para epalia.

18 Niaana ame meda nipu raapu penaatema. Go amere Yesuna ruru onaa rayome Gote-na agaa lakelape kogono madaare nipuna bi minasaaeme.

19 Goa pea pare go-rupa agu-daa dia. Gore mo Yesuna ruru onaanumi nipuri niaa raapu penaalame. Nimumi nipu Gotena agaa kogono-para go mone surube kogono mea kasimi. Go madaare niaame raaname omape kogono pua niaa Krais-na onaanu raba muaema. Onaanumi go epe pora adalimi rabu Aa Mudu-na bi mada minasaamina.

20 Go mone adaape madaare pa aa medalomame ape yaenu mada natemedaare niaame go yae epe-rupa surubema.

21 Niaana konere Aa Mudu-na ini agaa madaa kogono waru pamina. Yapare nipu madaa agu-daa napema. Dia, pare pa onaanuna ini agaa madaa page kogono waru pamina.

22 Goa pua mone epe-rupa surubalimapulu niaame niaana ame meda page nimu raapu penaatema. Nipuri oro yaalo niaame kogono rado rado katema rabu nipumi puri paloa niaa raba mulalo pea. Gore abia nimi madaa kone waru ia-pulu nipumi puri waru paloa go kogono mada palia.

23 Gore Taitus-ri nipu niaa kogono meda pi yago pirina saame nimi raba mulalo kogono pepa. Taitus raapu palimide amenuri nimu Gote-na ruru lotu adanu-para piri onaanu-repaa kogono pape aanu ya-pulu onaanumi nimuna kogono madaa Krais-na bi minasaalimi.

24 Goa pea-ga nimimi nimuna kogono madaa raaname omalepape. Goa palimi rabu mo Gote-na ruru piri onaanumi nimi madaa pedo pua madaa paliminalo teme.

9

Pol-me Gote-na ruru raba mealepape lo agaa lakesa

1 Gore Judia su-para pirua Gote-na ruru onaanu nimumi raba mulalo oyae pa kateme. Goa remaa pageme-ga neme nimi agaa wala adaalupu natua repalua.

2 Nimina konere niaame go kogono palima kone imi-pulu neme mo Masedonia onaanu nimi pedo pi agaa gupa pua lakesu: Aba patisa maali rabu Grik su-para pimi ame baaninumi nimi raba mulalo piruaeme lo lakesu. Gore Masedonia su-para piri onaa adaapumi nimina kone adoa nimumi pora waru mea waasimi.

3 Goa pua niaame nimi madaa pedo pua simade agaare pa agaa nasima pare go amenu penaatema. Goa pea-ga neme abade nimi lagesude agaa madaare nimimi oyae aba managolaba piralepape.

4 Niaame abade nimi madaa kone waru sua agaa adaapu sima. Goa pea pare mo Masedonia su-para piri onaanu ni raapu nimi kiritaawa epola peme-pulu oyae nakiritalimi-daare nimi yala potema. Goa pua nimimi page yala waru poteme.

5 Goa pea-daa neme go amenu nimi piri-
para aba mea epenaaloare nimina pa kaloa
rumaape yae managola salepape. Goa pua
pa mea rumaae yae managola salimiri niaa
epalima rabu ora nimina kone sua katemenalo adalima. Niaame go mone oyae yoloa
mulalo-daa napema.
6 Go madaare nimi kone gupa pagamede
niminaatepape: aa medame nipuna eta
wai ogepusi poaliare gore nipuna eta page
ogepusi no patalia. Pare aa medame e
adaapu poaliare gore nipumi eta adaapu
no patalia.
7 Goa pea-ga nimi padane padane laat-
apumi nimina kone waru suare oyae ru-
maa katapape. Goa pua nimi oyae katalo
peme rabu kone laapo nasu nakalapape
dia, ora mea ipu neme pi natapape. Dia, aa
medame oyae kaloa waru raaname omeare
Gote-me go aa madaa pedo pu raaname
omalia.
8 Gore Gote-me nimi nipuna oyae waru
guaaya-ga nimimi mealimi rabu nimina ki-
para rulatabalia. Goa pea-pulu oro yaalo
nimimi mealimi rabu oyae rayore mada
saapiru kiritalimi. Goa puare nimimi epe
kogono rayo madaa pu kiritalimi.
9 Go-rupare Gote-na buk-para agaa gupa
ta:

Go aa nipumi abade naraa piri onaanu-
para oyaenu waru rumaa kasa.

Nipuna epe konere oro yaalo pa saapi-
raama laama palia.

10 Goa pua Gote-me eta wai aanu mea kata
rabu napenu page poaeme. Goa pea-ga eta
ini go piane yaere nimi adaapu ma-adaa
gu kiritalia. Goa puare nipumi nimi epe
kone su waru kalape yaenu mealminalo
epe oyae adaapu maopalia.
11 Goa pua nipumi nimi oyae adaapupe
mea gialia rabu oro yaalo nimimi page
oyae adaapu mada kateme. Goa pua ni-
aame nimina pa gi yaenu mea katema rabu
onaa adaapumi Gote-para go oyae madaa
ora pi mada teme.
12 Gore nimimi go epe kogono palimi rabu
Gote-na ruru onaa raba mua nimu oyae
rudu teme onaa rayo kalo kiritalimi. Goa
pea pare go-rupa padane dia. Goa palimi
rabu go madaare nimumi Gote-para raana
waru omoa ora pi tema.
13 Goa pua nimimi go kogono pua onaa
adaapu raba mulalo oyae rumaa katemepulu nimimi Krais-na epe agaana pora
ratalimi-daare adalimina. Goa pua nimimi
pa onaa radonu rayo page kateme-pulu
onaa adaapumi Gote-na bi minasaalimi.
14 Goa pua Gote-me nimi ora waru epe-rupa
raba meape kone gua surubaaya. Goa pea-
pulu nimumi nimi adaape raaname waru
omoa Gote-para beten teme.
15 Gore Gote-me niaa pa amaa guaaya yaere
gore niaame ora nakabalima pare niaame
Gote-para go madaare ora pi lo piruamina.

10

Pol-na kogono madaa marakepeaa agaa laasimi

1 Niri Pol neme nimina kone maredepo
yatalo Krais-na agaa kone nimi lagialua.
Nimina rikiraana pimi onaa medalomame
niri nimi raapu oge naaki-rupa pawa epa
piruaayo teme. Goa teme pare wala ni
pisude raburi nimi madaa puri pane agaa
pamu laayo teme.
2 Gore neme nimi agaa gupa mealo: Wala
orope ni nimi piri-para epaluade raburi
puri pane agaa lagula epea teme ya? Go on-
aanumi niri abana kone sua kogono pamu
pealo teme-ga nimu padane pirinaloa puri
pane agaa mada laketoa.
3 Ora niaare su amaa pima pare niaame
go su amaa onaanuna kone-rupa nasu pi-
ramina.
4 Gore niaame yada pape yaenu aba
saapimare pa go su amaa yaenu saapima
kone nasamina. Dia, yapare niaame yada
pema rabu Gote-na puri pane yada pape
kone samina. Goa pua niaame iaanu raapu
yada paape abuloa piri nona piane kepo
mea rasitima.
5 Naamere nimuna yada paape makirae
agaana re nagimema. Goa pua kone ray-
ore onaanumi Gote-na epe kone gimolalo
pemere go page niaame rugulala paina
teme. Niaame onaa rayona kone marabua-
niaawa niaa rayome Krais-na epe kone
mua nipuna agaa pago ratu piramina.
6 Goa pua nimimi niaana agaa rayo pagoa
rataliminalo lagema. Goa pea pare onaa
medalomame go agaa rasatalimiri niaame
puri pane agaa loa nimumi makuaainalo
yaenu palima.
7 Gore nimimi go madaa kone waru
salepape. Gore aa medame nipu Krais-na
aa piritalo palia-daare nipuna robaa-para
i kone aba niminaawa kone wala melia.
Gore nipu agu raapo Dia, pare niaa page
Krais-na ruru onaanu pima.
8 Gore Aa Mudumi niaa-para puri gisa-
pulu neme go kogono madaa pedo pu piru-
aayo. Pare neme pa bi mulalo pa amaa
agaa nasude. Pagalepa. Nipumi puri gisare
nimina robaa-para puri mapalainalo gisa.
Gore neme go purimi nimi namaoyalua
pare go pe kogono madaare neme yala
napotoa.
9 Pare nimina koneme neme go agaa
nimi paala masaatalo o taariana kone
nasalepape.
10 Gore nimi medalomame go piane agaa
pa teme: E, gore Pol-na pepare agaa puri

pane kedaa pi agaa ia teme. Yapare nipu niaa raapu pa epa pia pa epa omapaaya pare nipuna agaare pa agaa ia teme.

11 Gore go agaa teme onaanu nimimiri kone gupa niminaatepape: Niaare su adaalu-para pirua page nimi raapu pima rabu page pepao taape kone-para page kone salima page ora padane kone sua pema.

12 Gore onaa medalomame niaana bi minasaaeme teme-daare nimu raapu napiralima pare paalame omema. Pa onaanuri nimi kone waru naimi. Nimuna pa piruaeme onaanuri nimuna bi minasaape kone sua medaloma rabuaniaawa ko tape agaa kone epea rabu rumaawa waru ademe.

13 Pare niaame niaana bi mada naminasalima. Dia, abade Gote-me niaa mea wasade kogono madaa niaame niminaawa pedo pua kogono pema. Go gisade kogonore nimimi page go pema-daa.

14 Gore go kogono madaare niaame nimi piri-para ipua Krais madaa Epe Agaa lagisima rabu go gisade kogono pa pisima. Pa aa medana kogono rado meda yaalore mada napula pisima.

15 Goa pea pare aa medalomamere nimuna kogono rado peme rabu niaame go aanuna kogono madaa nimuna bi minasaatalo napema. Dia, Gote-me niaa kogono gisa-daa niaame nimina kone rulae yae puri waru palainalo ado pima. Goa pua nimina rikiraanare niaame Gote-na gisade kogono ora adaminalo kogono pamina.

16 Goa puare niaame nimina masaanane* piri onaanu medanu-para Epe Agaa laketa palima. Goa pua niaame aa medaloma nimuna peme kogono madaa bi namulalo pema.

17 Go madaare agaa gupa ia: Aa medame pedo pedo palia-daare gore nipuna Aa Mudu ora pia-daa go madaa pedo palia.

18 Gore aa medame nipumi nipuna bi minasaaliare go konere epe kone-daa dia. Dia, yapare Gote-me aa meda madaa pedo paliare go aa padanere ora nipuna bi ia.

11

Pol-me makirae aanuna kogono gupa napipape sa

1 Gore neme pa maeyae agaa lalo-ga agaa loraawa pa pagalepape. Gore pa ogesi pirua pagamina.

2 Gote-me nimi madaa udipa kone iarupare neme page nimi madaa go kone i. Gore nimiri epe inumakua ona-rupa pirua epe aa meda ora palima kone imi. Go epe wariae aare nipu Krais yaade.

3 Pare neme nimi paalame waru ome. Aba mo makirae kone Satan paaka nona piane pirua waea pua go onana kone maoyaasade. Gore go-rupa nimina kone-para oyolalo nimimi Krais gimolalo peme rabu neme go madaa paalame ome.

4 Gore pa aa medaloma nimi piri ipua makirae Yesu radona agaa epa lageme rabu nimimi raaname waru omoa kone rulaeme. Gore niaame abade go rado makirae Yesuna agaa-daa nagisimade. Goa pea pare nimimi makirae epe remo madaa page epe agaa rado madaa page pa pageme. Goa peme pare abade niaame agaa mogeasima rabu Holi Spirit-na epe agaa lagisimade pare rado agaa-rupa ma-aulasimide.

5 Pagalepa. Gore mo nimina epe aposel kogono aanuna rola-para ni pa pide. Go kone imi ya?

6 Gore nina lagede agaare goa lape yaata kone sua pa amaa-daa natema. Dia, pare neme makuaaliminalo kone waru sua to. Gore oro yaalo nimi raapu pima rabu niaame go kone rayo nimi mea waasimade.

7 Neme abade Gote-na Epe Agaa lagisude madaare neme mone yoto namisude. Go kone madaare neme nimi epe onaanu mapiraatalo nimina kone marekaasude. Gore neme go pisunare akeane go waea pisuna?

8 Neme nimi raapu pirua kogono pisu rabu Yesuna ruru onaa medalomame oyae gisimi. Gore nimi raba mulalore apo nimi surubeme onaanuna oyae paake nolalorupa mada pisude.

9 Abade ni nimi raapu pirisima raburi naa mone dia sade pare ni raba mealepalo kedaa nagisude. Dia, mo niaana amenu Masedonia su gimoa mo Korin su-para ipisimi rabu ni madaa dia sa yaenu rayo mea epasimi. Gore abadere nimimi ni raba minalo kedaa ogesi-daa page meda nagisude. Goa pua orope page oro yaalo ni go kogono palua.

10 Gore neme Krais-na ora agaa ria yapulu neme mone yolape kogono-daa ora napalua. Goa pea-pulu gore ora mo Grik su robo rayo-para pia aa medame page nina kone mada narabuaniaalia.

11 Gore neme goa palua ya? Neme nimi madaa pedo pu raaname naome-pulu goa palua ya? Dia, Gote-me nimi raaname omanolo go kogono pe.

12 Gore pa aposel kogono aa medalomamere nimuna bi minasaatalo kone sua niaame pema-rupa kogono pinalo epa teme. Goa pea-daa neme nimuna puri rugulape kogono agu pala piralua.

* **10:16:** Pol-me nimina masaa-nane aaya adaare naare pabala-nane aaya adaare Korin-para Rom-para Spen-parana agaa lakesa. Gore pa i su meda-para Pol-me polalo pisa.

13 Gore mo aanuri yaa agaa aposel kogono aanu-ga nimumi nimuna kogono madaa yaa agaa medaloma page teme. Nimuna wae kone sua pa yoganemere Krais-na ora aposel kogono aa-rupa ma-aulaawa piruaeme.
14 Gore niaame go madaa niminaamina. Satan-me page nipuna yogane pepena waru ma-aulaawa ensel-rupa to aaloa niaa makiratalo pea.
15 Goa pea-pulu nipuna kogono aanumi nimuna kone mea perekenaloa pa onaanumi nimu nipu ora epe kogono pape aanu kone salimi. Goa palimi raburi niaame go kogono madaare niminaamina. Gore orope nimuna kogono madaa wae yoto ora pua mealimi.

Pol-me aposel kogono pua kedaa adaapu misa

16 Aba lawade pare wala apo lalo: Aa medamere niri pa bi minasaape agaa loa maeyae ne aa kone nasalepape. Pare nimimi niri maeyae ne aa kone salimiri gore palainawa. Goa pea-ga oyae ogesi madaa page pedo palua.
17 Abia pedo palua pare neme Aa Muduna go pe agaa ratua nalagiade. Dia, neme pedo pi agaa lagialo rabu ni maeyae aa nona piane agaa lagiale teme.
18 Gore ora aa adaapumi go su amaa onaanuna kone sua nimuna pedo pi agaa teme-pulu neme page go kone sua ogesi lagialua.
19 Nimimi ora epe kone imi-ga nimimi akeane pa maeyae ne aanu raapu pirua raana omeme?
20 Gore pa aa medame nimi puri pane agaa lagu nimina mone mea rubo nimina oyaenu muboa nipumi nimi aakone sua nimina ini agaa ki paarame tua nimimi pirua agaa nateme.
21 Gore go pemea pape puriri napasimapulu neme mada yala pote.
22 Gore nimi Juda aanu pimi-rupa ni page go-rupa pi. Gore nimu Israel aanu pimiri ni page go-rupa pi. Gore nimumi Abraham-na akuanu pimi-rupare ni page go-rupa pi.
23 Gore nimu Krais-na kogono aanu pimi ya? Abiare neme nina bi minasaatalo maeyae ne aa teme-rupa lagialo. Goa pea pare neme Krais-na kogono madaare neme nimi re-para aba ripia lage. Nina kogono kalai pua neme nimu gupa maorope aayo: Karapusa ada-para rana adaapu mapatisimi rabu aa medalomame rana adaapu repena unimi ni kudu tua yala mapolaasimi. Go madaare rana adaapu ni ora pode ini adupisu.
24 Rana supu mo Juda aanumi ope oteme ni tisimiri rana adaapu gupa 39-rupa tisimi.
25 Rana repore Rom su-para piri aanumi ni aipuyame tisimi. Rana medare aaname tisimi. Rana repore ni ipunu madaa pirua mo ipa solwarame morope morope lo paboa ipunumi tisa. Yapi medamere ribaa rana lapo solwara madaa oyae ripinua ipa masaana ria mawataina pirisu.
26 Ora rana adaapu ni su adaalu meda-para pora kimisu pamisu rabu ipame ru paboa pode omesu. Goa pua pora pami onaa tumaomae paake mi aanumi ni tulalo pisimi. Goa pua nina yago Juda aanumi page nimu ruru radonumi page ni tulalo pisimi. Goa pua adaare-para piri aanumi ni kedaa gua onaa napiri pa i su-para piri onaame page kedaa gisimi. Ipa solwara madaa pamisu rabu page ora waru moropisa rabu ora pode omesu. Goa pua nina makirae amenumi page ni kedaa agu gulalo pisimi.
27 Neme abade kogono radaa pi rado rado pisu. Oro medaloma ni ribaane-para pamua ni u waru napatisu. Ni ora eta ipa page reame omesu. Ora rana adaapu nina eta no pirape ada-para mamina maraape page dia sa.
28 Go yae agu-daa dia. Ora yapi tade yaalore neme Yesuna ruru onaa raba mulalo kone adaapu i-pulu ni kedaa go-rupa ruayode.
29 Goa pua kone rulae onaa padanere puri waru napata rabu ni page nina puri waru napaato. Goa pua aa meda wae pupitagi nalia-daare neme go aa-na kone mabebolalua.
30 Gore neme pape kogono madaa nina bi minasaatalo nina konere puri napalape yapare mea waatade yae madaa neme agaa lagialua.
31 Gore Gote-re Aa Mudu Yesuna Aapa pia-ga nipuna biri oro yaalo minasaamina. Nipumi neme yaa agaa nalalo-daa niminaaya.
32 Gore Damaskus adaare-para pirisu rabu aa mudu Aretas-na gavman pirisa. Go aamere nipuna oda plisman-nu adaare-na kepona pora gaape-nane epalia rabu Pol adialepape loa mapiraasa.
33 Goa pisa pare nina adami aanu medalomame nimuna adaa basket nu-para ni mea madua pagaa isimi. Goa pua mo adaare-na kepo loba pa i oge pora gaape meda pawa malopaniaasimi rabu neme gavman makiraawa pogola pisu.

12

Gote-me Pol oyae adaapu mea waasa

1 Gore nina bi minasaape konemere onaa naraba muaaya pare nina palua. Goa pea pare nina upaa medalomame aba ripia agaa medaloma Aa Mudumi upaa madaa

mea waasa yaede madaa neme remaa lagialua.

2 Gore neme Gote madaa kone rulae aa meda* ade. Nipuna maali 14 patisa pare Gote-me go aa ora so yaa-para i su-para mea pisa. Gore yogane apalae mea pisa pae waasa mea pisa pae gore ni maarea. Gote nipuna padane niminaaya.

3 Gore wala apo lalo-daa: Neme Gote-na so yaa-para i su-para mea pisa aare neme ade. Gore nipu yogane apalae pisa palo pa nipuna kone wasupa agu raapo mea pisa pae ni maarea pare Gote-me adea.

4 Pare so yaa-para i su-parare gore nipuna agaa rado rado pagesa. Go agaare su amaa piri onaanumi go-rupa mada nateme. Gore ora rekena ia pae onaanumi so yaa-para ia oyae madaa nateme.

5 Neme go yaa-para adaape yae madaa pedo palua rabu nina bi naminasatalo palua. Gore nina pedo palua rabu nimimi ni puri namapalano niminaaemede yae madaa pedo palua.

6 Gore ora nina upaa madaa pedo pi agaa lagialuare gore niri maeyae ne aarupa mada napiralua. Ora dia, neme ora agaa agu toa. Goa palua pare neme pedo pa amaa napalua. Dia, aa medame nina kogono adoa nina agaa pagalia. Goa pua nipumi niri ora epe aa tea-daare nina pi kogono madaa tea. Go rabu neme nina bi minasaape kone madaa nata.

Radaa pi yaeme Pol-na to madaa kedaarupa awesa

7 Gote-me ni upaa madaa mea wasade ora adaa puri pane yae meda adesu. Gore nina bi naminasalua pare radaa pi yae meda mea gisa. Goa pua ni rope pape kone naisu rabu Satan-na ensel medame naa yogane madaa yaina mea gisa.

8 Go wae yainare mea raake painalo Aa Mudu-para rana repo beten sude.

9 Goa pisu pare nipumi ni gupa lagisa: Gore nina epe raba meape yae-para titame ome konere ora ne madaa page pia sa. Nena to yogane oma paaya raburi nina puri waru minalo gialua sa. Gore Krais-na purimi ni surubea-pulu neme nina oma pae yogane madaa ora raaname waru ome.

10 Goa pea-ga go Krais-na kogono madaare kedaa rado radonu ni madaa epea. Goa pua ni puri napaato rabu page wae ero agaa teme rabu page radaa ne rabu page kedaanu gialeme rabu page wae po ripunu epea rabu page ora palainawa. Goa pea pare ni puri napaato rabu Krais-mi ni puri waru guaaya.

Pol-me Korin su-para piri onaana kone rulae yae puri mapalasa

11 Neme apo bi minasaape agaare pa maeyae ne aa-rupa pirua lalo. Goa pea pare nimimi ni marekaeme-pulu neme gupa apo lalo-daa. Gore nimimi nina bi minasaaliminalo ora epe ta pare abade aposel kogono aanuna bi minasaasimi. Gore niri ora aa-daa pirita pe yaalore nimina pa epe aposel kogono aanumi ni mada narabuaniaaeme.

12 Neme abade nimi raapu pawa pirua kalai pu kogono pisu. Goa pua neme ora aposel kogono aa adaliminalo kogono pisude. Gore neme napiaanu page kogono rado pisude rabu na-ademe kogono pisu pare Gote-na puri mea waatalo pisude.

13 Gore Yesuna ruru onaa medalomame ni raba misimi. Goa pua neme oyae madaa agaa namisudere nimi maoge yatalo pisu ya? Gore odo pia pare nimi naraba misimidaa pisu ya?

14 Abiare nimi adolalo rana repopa e paluame pi. Goa pea pare neme nimina oyae gialepa-daa natoa. Dia, neme nimina mone mada namealua. Dia, pare neme ora niaa onaanu padane epe-rupa piraliminalo kone i. Gore nogo naakinumi nimuna agi aaraanu raba meape oyae namea kiritaeme. Dia, mo agi aaraanumi padane nimuna nogo naakinuna yaenu mea sua rana masaatalo katemede.

15 Gore neme raaname omoa nimi raba mulalore nina oyaenu mada mea rubalua. Go page nimi raba mulalore nina yogane page mada mea tu rubalua. Goa pua neme nimi madaa pedo pu raana omape kone waru salua-daare nimimi ni madaa go kone oge-daa abuteme ya?

16 Goa pea pare onaa medalomame nipara apo piane aa pa teme: Ora nipumi niaana oyae namisa pare nipumiri kudiri pi kone sua makirae agaame niaana kone mabebolaaya.

17 Gore akea pua neme goa pisu ya? Neme aa medaloma abade nimi piri-para mea epenasu rabu nimina oyaenu yosimi ya?

18 Neme abade Taitus nimi piri-para pu lo lakesu rabu go aame mea epenasude. Gore Taitus-mi yaa agaa loa nimina oyae meda paake misa ya? Gore saana robaapara kone padane sua kogono padane-rupa waru napisipa ya?

19 Gore nimimi kone gupa imi ya? Go pepa temare nimimi dipia niaa maredepo yanalo tama pae? Dia, niaame Krais-na kone mua agaa loa Gote-na ini agaa madaa teme. Gore ora nina adami aanu go agaare

* **12:2:** Pol-me Krais-na aa meda go aaya-daa sare api-para sa pae? Nipuna bipa nipu-para sa. Padane agaa madaa so lain 7 madaa adape.

nimi raba minalo kogono rayo go-rupa pema.
20 Gore wala ni nimi piri-para epaluade raburi nimi epe-rupa padane-rupa piraliminaloa adalua. Goa pua nimi epe-rupa napiralimiri nimimi ni adalimi rabu nimi page raaname waru naomalima. Gore neme nimi adalua rabu nimimi ratu yawo udipa kone su robaa-para wae kone su wae kone laapo su ero agaa-para po ripu agaa lo rope pape kone su mabebolape kone su go wae yae rayo adalua-pulu paalame ome.
21 Gore ni wala nimi piri epaluade raburi wae-rupa piralimiri Gote-me ni yala mapolalia lo paalame ome. Goa pua neme onaa adaapu abade waea pisimide madaa re loaayo. Gore nimu wae pupitagi noa kone naperekesimi. Nimuna paake nape kone-para nimuna robaa-para wae kone naperekesimi-pulu neme go kone madaare paalame omoa yala pi lo robaa page mealua.

13

Nimina kone rulae yae waru surubalepape
1 Abiare nimi piri-para rana repopa apo epalua. Go palua pare Gote-na agaa i bukmi gupa ta: wae yae madaare aa laapo page aa repome go agaa pagalimi rabu go madaa puri palo loa maredepo yatepape ta.
2 Abade nimi waea pisimi aanu page nimi aa rayo-para page wala lagialo. Goa pea pare aba rana laapo nimi raapu pirisude rabu neme page lagisude. Goa pea pare abia page su adaalu-para pirua neme nimi gupa lagialo: Ni wala nimi piri-para epaluare neme aanu medaloma abade waea pisimidere neme pa pina nagimalua.
3 Gore Krais-na agaare nina agaa-para tea-ga mada pagalimina. Goa pea-ga nipumi nimi raapu puri paloa kogono mea waatoa pare nipuna puri dia yaade pi ora mada nateme.
4 Gore abade nipu puri nasabaina nipu repena polopea madaa nil-mi tisimide. Goa pisa pare Gote-na purimi nipu wala marekaasa-pulu puri paloa pa pia. Goa pua niaa page nipu-rupa pirua puri patema pare Gote-na purimiri niaa mua kogono mapaaya rabu Krais raapu pima.
5 Nimimi nimina kone rulae agaa waru adoa kone rumaatepape. Goa palimi rabu nimimi Yesu Krais nimina robaa-para piralia-daa nimi mada adalimina. Goa pua nipu nimina robaa-para napitiare akeane kone rulalimi pae?
6 Gore nimimi nimina kone adoa rumaalimi rabu niaa epe-rupa pima rabu nimimi adalimina kone salo.
7 Goa pua niaame nimi waea napaminalo beten laema. Goa pua nimimi niaana bi minasaaminalo nato. Dia, pare nimimi epe pora adaliminalo redepo ne kone sua kogono pipape. Goa pea pare nimimi epeadaa napema kone ima.
8 Gore niaame ora Gote-na epe agaa rabuaniaatalo kogono napalima. Dia, pare niaame ora agaa madaa kogono pamina.
9 Gore niaa puri napatema pare nimi puri waru imi rabu niaame raaname waru omema. Goa pua nimi oro yaalo waru eperupa piraliminalo beten laema.
10 Goa pea-ga abiare niaa su adaalu-para pirua niaame nimi pimi-para pepa apo tua o taatema. Goa pua niri nimi raapu piralua rabu Aa Mudu-na purimi kedaa nagialua. Nipumi go puri ni madaa gisare gore nimina robaa-para puri mapalanolo gisa. Gore nimi maoyaape yae meda nagisa.

Pol-na madiaaya patalepape ne agaa
11 Gore ame baaninu-ya, neme agaa loraawa nimi-para abi patalepape lalo. Nimimi kone perekea kogono epe-rupa pipape. Nimimi nina agaa pagalepape. Nimimi kone padane sua epe-rupa padane-rupa piralepape. Goa pua Gote nipumi pedo pu raana omape kone-para kuma pi kone-para nimi raapu pirina.
12 Niaa Gote-na ruru pimi onaa rayo padane padane laatapumi nimina yagonu raaname omoa nunu pipape.
13 Aa Mudu Yesu Krais-re nipuna epe raba meape kone nimi ginaloa Gote-me nimi pa amaa pedo pu raaname omalia rabu Holi Spirit nimina pu robaa-para rulatabenaloa piralepape.
Go yaade. Ni Pol-me lalo.

Galesia
Ripia Agaa

Aba ripia Yesuna agaa ratisimi onaare Juda onaa yaade. Yapare oropere Yesumi Aposel Pol-me pa ruru onaanu agaa lakenalo mea rapaasa. Go pa onaa page Yesuna ruru onaa pirisimi raburi kedaa adaa meda opisa. Abare go rurumiri Moses-na rekena agaa mo Juda aanumi pisimi-rupa naratisimi. Gore nimu Kristen pirisimi raburi Moses-na rekena agaa ratalimi yapae dia yapae loa Pol-me go buk-para agaa tu repaasa.

Aa medalomame go onaanuri Juda aanumi pisimi-rupa nimuna yogane kepenalo lakesimi. Goa pua Moses-na Rekena Agaa medaloma page ratinalo pisimi. Yapare Pol-me dia sa. Nipumi goa sa: Niaame Yesu Krais madaa kone rulaema rabu niaa Gotena ini-agaane epe redepone onaa pima. Goa pua niaa epe kagaa pirape yae mema sa.

Juda onaa medaloma mo Galesia su-para pua Kristen onaa Moses-na rekena agaa ratinalo mogeasimina paaya. Pol-me go remaa pagoa go pepa Galesia onaa re-para tu rapaasa. Gore nimuna kone rulae yaepara nimuna pianu wala maredepo yatalo tu rapaasa.

Riri-nanere Pol-me gupa sa: Gote-me ni Aposel kogono panolo madaa mea sa. Nipu aa medana raana narate sa. Gote-me nipu epe agaa namakuaae onaa epe agaa lakenalo mada misa. Oropere Pol-me gupa sa: Onaanu Yesu Krais madaa kone rulaemere nimu Gote-na ini-agaane redepone onaa pimi. Go pepana pora po agaa re gupa: Yesu Krais-me niaa esepeaasa raburi Holi Spirit-mi niaana pora maredepo yaaya. Goa pua niaame yagonupara epe ae pema.

Robonu gupa adamina:

Ora kogono aa-na ora agaa ria (1.1-10)
Pol-me kogono pinalo Gote-me nipu mada misa (1.11-24)
Kogono aa medalomame Pol lo roba kasimi (2.1-10)
Pol-me Pita agaa mana lakesa (2.11-14)
Onaa Yesu madaa kone rulaasimi rabu kagaa kone misimi (2.15-21)
Rekena agaa madaa agaa lakesa (3.1–4.20)
Ona Sara-para Hagar laapo saa agaa lakesa (4.21-31)
Holi Spirit-mi niaa marekaaya (5.1–6.10)
Yesu-na repena polopea madaa omesana remaa lakesa (6.11-18)

Pol-me Galesia su-para o taape pepa tisa

1 Ni Pol-re onaa medame kone sua ni aposel kogono aa-rupa namadamisimi. Dia, pare Aapa Gote-me Yesu Krais matmatpara marekaasa-daa nipu lapome ni aposel kogono aa mapiraasipi.

2 Nina amenu niaame go Galesia su-para kirita piri onaanu-para epe-rupa piralepa lo o taatema.

3 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais-para go lapome nimina pu robaa-para epe kone page kuma pi kone page gua nimi raba mealipi.

4 Krais-me niaana Aapa Gote-na agaa waru pagoa Aaaraana bina kone kogono pisa. Niaare abia go su amaa pirua waea pi onaa raapu pima. Goa pea pare nipumi niaa go su-para wala mulalo nipuna rana madaa epa omesa.

5 Goa pisa-ga niaame Gote-na bi oro yaalo minasaamina. Go ora.

Gote-na epe agaa padane ia

6 Go nimimi peme kogono madaare ni pururumi omoa pogolasaasu. Gote-me epe kone sua nimi odo omoa Krais mea rapasare nimi nipuna si wanenu-rupa mapiraatalo pisa. Goa pisa pare nimimi aipapulu nipu gimoa nimimi pa epe agaa rado meda rateme.

7 Goa peme pare Gote-na epe agaa rado meda naia. Dia, pare onaa medalomame nimina kone yolo mabebolatalo ini ritimi. Go rabu Krais-na epe agaa mea pereketalo ini ritimi.

8 Goa peme pare nimu-para niaa-para yaa-para piri ensel meda-para nimi epe agaa rado meda-rupa mogealimi-daare niaa rayo ora wae repena sulaa-para piralima.

9 Abade nimi lagiawade pare abia wala apo lagialo-daa: Gore pa onaa medame niaana aba lagisimade epe agaa go-rupa napagalimiri gore mo onaa nimu wae repena sulaa-para palimi.

10 Abia neme go lagialo agaare pa onaanumi ni madaa epe kone inalo nalagialo. Dia, pare Gote-me ni madaa epe kone inalo lagialo. Gore neme onaa omeme paluame nato. Dia, neme onaa pa omeme paluare gore ni Krais-na kogono aa-daa napi.

Pol nipu aposel kogono aa-rupa mapirisana remaa

11 Gore naa ame baaninu-ya, nimi-para lagialo. Neme go epe mogeasude agaare pa aanumi natemede-rupa sude.

12 Go page pa onaa medame ni nalagisa. Go page pa onaa medame ni namogeaasa. Ora dia yapare Yesu Krais nipumi ni penaame paa mea waasa.

13 Abade neme Juda aanu madaa pisude remaa nimimi aba pagemede. Go rabu

nemere odome naome su pare Gote-na disaipel onaa wae kedaanu mea kaloa nimu rayo mabebolaasude.

14 Gore neme Juda aanuna lotu mogeaawa niaana Juda akuanuna kone puri waru paloa mogeasude. Go rabu Juda aa yagonuna konere neme ora rabuaasude.

15 Goa pisu pare abade nina amame ni namadisa raburi Gote-me ni nipuna kogono panolo epe kone sua ni mada misa yaa. Goa pua nipumi nipuna kogono panolo yaasa.

16 Goa pua nipuna Si ni mea waasa. Goa pua nipuna Epe Agaana pa su rayona pimi onaa rado rado rayo-para lakelanolo mea waasa. Gote-me nipuna Si ni mea waasa raburi neme aa medaloma agaa namisu.

17 Go page aba aposel pirisimi aanu Jerusalem su-para na-adola pisu. Dia, pare ni Arebia su-para pua piruare oropere Damaskus su-para wala pisu.

18 Orope maali repo patinaloa ni so Jerusalem su-para pua Pita agaa laketa pisu. Nipu raapuri yapi laapo pirisipa.

19 Go raburi neme aposel kogono aa rado meda na-adesu pare Aa Mudu-na ame Jems go aa padane-ma adesu.

20 Go agaa abia nimi pepa madaa tua epenalore Gote-me ni adea-ga gore neme nimi namakiraayo.

21 Oropere ni Siria Silisia su lapo-para pisu.

22 Goa pisu pare Judia su robo ru-nane lotu ada-para kiritae Krais-na onaanumi naa bi pagesimi pare nina ini agaa-para waru na-adesimi.

23 Goa pua nimumi pa onaanuna remaa padane gupa pagesimi: Abade nimu tulalo asapisade aare aba apo mabebolatalo pisade epe agaa mogeaaya page simi.

24 Gote-me ni madaa goa pianu remaa pagesimi-pulu nimumi Gote-na bi minasaasimi.

2

Aposel aanu medalomame Pol raapu kone padane-para isimi

1 Abade maali 14 popenaloa ni Barnabas raapu Jerusalem su-para wala pisipa. Neme Taitus page niaa repo pisima.

2 Gore Gote-me ni agaa mea lagisa-pulu ni pagoa pisu. Ni aa mudu agu raapo ado kiritisu-pulu neme ruru rado piri onaanupara epe agaa mogetode remaa lakesu. Goa pua nina mogeasu agaa abade pisude page abia page kogono namaoyaalialo nimu agaa lakesude.

3 Taitus ni raapu pirisipa pare nipuna adaarere Grik aa pirisipa. Nipu kimisu aa yapare kiritae aanumi nipuna yogane kepeape agaa mana nalagisimi.

4 Goa pisa pare ora makirae ame niaana amenu medaloma kudiri pua padane-para epa odobasimi. Nimu kudiri pi kone sua niaa piri-para epa odobasimi. Nimuna konemere niaa Yesu Krais raapu epe-rupa piruaema-daa go kone adolalo ipisimi. Nimumi niaa Juda aanuna rekena agaa ratamonalo adolalo ipisimi. Go rekena agaa nakuralima-daare nimumi niaa rekena agaana rolo-para mapiraalimi kone isimi.

5 Goa pisimi pare niaame Taitus-na yogane kepena pi-daa ora nasima. Dia, niaame nimuna agaa ogesi-daa pagola pisimare nimimi page yogane kepene kone sua ora epe agaa mada napagalimi.

6 Goa pisimi pare nimuna aa mudu medalomame kagaa agaa mana meda nalagisimi. Gore nimuna bi rado radore nemere pa yada kone nai pare Gotemere aa mudununa bi madaa pedo raana naomea.

7 Ora dia, Gote-me ni ruru rado-para epe agaa lakelanolo mea rapasa-daa adesimi. Abade Gote-me Pita Juda ruru piri-para mea rapaasa-rupa ni ruru rado onaa piripara mea rapaasa.

8 Gore abade Gote-me Pita Juda aanuna rikiraana kogono pinalo puri kasa-rupa ni page Gote-me ruru radona rikiraana kogono panolo puri gisa.

9 Gore Jems-para Pita-para Jon-para nimuri lotu surubape aanu ya-pulu nimumi abade Gote-me ni kogono mea gisa-daa adesimi. Gupa adesimi-pulu nimumi Barnabas saana ki misimi. Niaare ora padane ame baaninu piramona simi. Barnabas saa lapo pa ruru radona rikiraana pua kogono pisipa. Goa palipa pare nimuri Juda aanuna rikiraana kogono pamina sima.

10 Nimumi go agaa padane-rupa agu lagisimi: Niaamere naraame ome onaanupara kone adaapu waru samina simi. Go konere neme ora raaname omoa oro yaalo go madaa kogono puri paloa pe.

Pol-me Pita-na wae yae penaame maopapaasa

11 Gore Pita Antiok su-para ipisa raburi onaanuna ini agaana agaa mana lakesu. Nipu wae kone isa rabu goa pisu.

12 Abade Jems-na ruru medaloma naipisimi rabu Pita-me ruru radonu raapu eta aba nisa. Goa pisa pare niaana rikiraanare Juda medalomame ruru rado aana yogane kepetalo kone waru isimi-pulu Pitame nipuna yagonu madaa paalame omesa. Go rabu nipumi wala ruru rado raapu gimoa eta nanoa pa pirisa.

13 Goa pisa rabu Juda aanu medalomame page paala omoa Pita makirae kone

isimi. Goa puare nimuna makirae konemere Barnabas-na kone page yola pisimi.

14 Gore nimumi epe agaana pora eperupa nakurisimi-daa nimu rayona ini agaana Pita-para gupa lakesu: Nere Juda yapare nena konere su rado-para onaanuna kone madaa aposel su. Goa peapulu akeane neme ruru rado-para Juda aanu-na pora kuralepape lo lakelae pae su.

Onaa rayome Yesu kone rulalimi-daare go onaanumi oro yaalo epe-rupa piralimi

15 Ora abade niaa Juda ruru madisimi rabu ora pa pupitagi nape ruru radorupadaa namadisimi.

16 Goa pea-ga onaa medame rekena agaa ratalia-daare go madaa Gote-na ini agaana redepo ne onaa-daa napitia. Dia, pare onaa medame Yesu Krais madaa kone rulaliadaare go onaa padanere Gote-na ora redepo ne onaa tea. Goa pea-ga niaame Yesu Krais madaa kone aba rulaema. Go Krais madaa kone rulalima raburi Gote-na ini agaana redepo ne onaa piruaema. Goa pua rekena agaa kurape kogono-daa dia. Onaa medame rekena agaa kuritalo palia-daare go madaare Gote-me nipu redepo ne onaadaa natea.

17 Pare pa agaa meda lagialo: Niaame Krais madaa kone rulaawa redepo ne onaa piralima rabu niaame Moses-na rekena agaa napagalima-daare ake palia ya? Go rabu Krais-me niaa pupitagi manainalo lamina ya? Ora dia niaame goa mada natema.

18 Dia, pare neme Juda aanuna rekena agaame niaa oro yaalo mapiraaina agaa gimisude pare go agaa wala makibumaalua go kone ora o ta.

19-20 Juda aanuna rekena agaamere ni oro yaalo kagaa pirape kone nagisa-daa naratisima. Dia, Gote-me ni lagialia-rupa paluame pi. Nina abana kone Krais-me repena polopea madaa rua omesa-pulu nina bipa-daa kone nai. Dia, pare abia Krais nipu nina pu robaa-para pirina abia su amaa pima rabu Gote-na Si madaa kone rulaawa piramina. Gote-na Simi ni odome omesa-pulu nipu ni madaa omesa.

21 Goa pisa-ga neme Gote-na epe raba meape kone mada namea rubalua. Dia, pare rekena agaame onaanu mada maredepo yaata peare gore Yesu nipuri pa amaa omesa.

3

Pol-me rekena agaa-para kone rulae yae laapo madaa agaa lakesa

1 Galesia onaanuri nimi maeyae onaarupa pimi. Yesu Krais aba nipu repena polopea madaa tu mudiasimi remaa nimimi waru pagesimide. Abiare nimiri ake koneme mabebolaaya?

2 Neme nimi-para agaa mealo: Nimimi Gote-na Holi Spirit misimi raburi gore akepu misimi ya? Nimimi rekena agaa pagoa misimi pare epe agaa pagoa kone rulae yae misimi ya?

3 Ora nimi maeyae-rupa pimi kone salo. Nimimi abade ripimasimi rabu Holi Spiritmi nimi puri gisa. Gore abiare nimina rekena agaame kogono pubalimi ya?

4 Abade nimi epe agaa madaa kedaa pi yae misimi rabu gore nimimi go kedaa raapu kone pa misimi ya? Ora dia kone salo.

5 Gore agaa wala meanowa: Gote-me nimi Holi Spirit-na puri gua napiaa kogono nimina rikiraana pisa. Gore nimimi abade epe agaa pagoa kone rulasimi-pulu goa pisa. Nimimi rekena agaa pagoa peme-daa Gote-me go madaa kone naisa.

6 Abraham-na remaare Gote-na buk-mi gupa ta: Abraham-mere Gote kone rulasapulu Gote-me go kone adoa ne ora epe redepo ne aa sa.

7 Pagalepa. Goa pisa-pulu onaa medalomame Gote-na epe agaa pagoa kone rulaeme onaanuri gore nimu Abraham-na si wanenu piralimi.

8 Abade Gote-me ruru rado medanu page go agaa adalimi kone isa. Oropere ruru rado piri onaanumi Epe Agaa madaa kone rulaawa epe redepo ne onaa piralimi-daa aba adesa. Gupa adesa-pulu abade Gotena Epe Agaame Abraham-para lakesa-rupa Gote-na agaa i buk-mi gupa tu isa: Abraham, ne madaare Gote-me su rayona piri onaa epe puri mea mapiraalua sa.

9 Goa lakesa-pulu onaanumi Abrahamrupa kone rulaemere nimumi epe puri padane-rupa mealimi.

10 Yapare onaa rayome rekena agaa ratulalo piri onaanuri wae kedaa mealimi. Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Gotena rekena agaa i buk madaare onaa rayome go rekena agaa rayo napago kiritemepulu nimu ora wae kedaa mealimi ta.

11 Gote-na agaa i buk medame gupa ta: Onaa rayome kone rulalimiri Gote-me go onaare epe redepo ne onaa loa oro yaalo mapiraalia. Goa palia-pulu onaa medame rekena agaa pagoa kuralia-daare Gote-me go onaare epe onaa pi-daa ora natea.

12 Rekena agaare kone rulae yae-daa dia yapare kogono pape kone yaade. Gotena agaa i buk madaa wala gupa ta: Onaa medame rekena agaa ora rayo pagoa ratalimi-daare gore nipu go-rupa oro yaalo mada piralia ta.

13-14 Gote-na epe puriri nipumi Abraham kasare Yesu Krais-me ruru radonu page

mea kasa. Krais-me niaa madaa omesa-pulu nipumi rekena agaana kedaa rua niaa mea esepeasa. Go kedaa madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Onaa meda repena polopea madaa tu mudialimiri gore nipu wae kedaa mealia ta. Goa pea-ga niaame Yesu Krais madaa kone rulaawa abade Gote-me lakesa-rupa Holi Spirit meamina.

Rekena agaame Gote-na pogatu pirape agaa mada namea rubalia

15 Gore nina ame baaninu, neme pa kone meda madaa remaa lagiano. Aa lapome nipu oyae meda madaa agaa padane loa goa papana tepe-daare kone mada naperekealipi. Go page aa medame apo piane agaa madaa rado meda makibu-maawa agaa mada narasalia.

16 Gore Gote-na pogatu pirape agaame Abraham-para nipuna orope sinu-para lakesa. Go agaare Gote-me Juda rayo madaa nalakesa pare aa padane madaa lakesa. Gore nena naaki padane sade-pulu go naaki-rupare ora Krais yaade.

17 Nina agaana re-re gupa: Abade Gote-re ora agaa loa kogono palua-daa ora palua sa. Gore wala orope maali 430 patinaloa rekena agaa mea ipisa. Gore orope ipisade rekena agaamere Gote-na pogatu pirape agaa mada narasalia. Go rekena agaamere Gote-na paliade yaenu mada nabebola talia.

18 Gore Gote-na giape konere rekena agaame mea gialia yalore niaame pogatu pirape agaa mada namealima. Pare Gote-me ora agaa lakesa-pulu nipumi Abraham-para apo pogatu pirape agaa mea kasa.

19 Gore Gote-na pogatu pirape agaamere Abraham aba misa-pulu akeane nimu rekena agaa wala mealimi ya? Gore Gote nipumi onaanu wae yaenu penaame inalo mea waatalo pisa. Goa pua nipumi rekena agaa makibuma Krais mea epena kasa. Go rekena agaare Abraham-me naaki Yesu madialiade di dia naloa gimisa. Go naaki madaare abade Gote-me agaa loa palua mea pisa. Go rekena agaare ensel-numi mea ipua lakesimi. Goa puare nimumi rikiraana ae aa Moses kanaloa Moses-me onaanu mea kasa.

20 Pare Gote-me pogatu pirape agaa Abraham kasa rabu rikiraana ae onaa-para ensel-para meda-parame namea rubisimi. Dia Gote nipuna padanere ora pia.

Rekena agaamere niaa Gote piri-para mea polalo pora waata

21 Gore rekena agaame Gote-na ora pogatu pirape agaa meda rabuniaalia ya? Ora mada dia. Yapare rekena agaa medame niaa oro yaalo epe-rupa mada mapiraalia-daare Gote-me go rekena agaa padane mada gisa.

22 Goa pea pare abia Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Wae koneme onaa rayo rigi-tisade ta. Goa pea-ga niaa rayome Krais madaa kone rulamina. Niaame goa palima rabu Gote-na ora pogatu pirape agaa mada mealima.

23 Abade kone rulape di naopapasa raburi rekena agaame niaa kalabus ada piri onaa-rupa mea adisa. Niaa mea adisa pare niaame orope Krais madaa kone ru-latabenalo pirisimi rabu rekena agaame raba misa.

24 Go rekena agaamere niaana tisaa-rupa surubisa. Niaa gupa raba mua Krais epe-naloa nipu madaa kone rulatalo pirisima. Kone rulaema rabu Gote-me niaa epe onaa tea.

25 Yapare abiare Krais-me kone rulae kone mea ipisana-daa rekena agaare ni-aana tisaa-rupa go agaana rolo-para mada napiralima.

Kone rulae yaeme niaa Gote-na si wanenu-rupa mapiraalia

26 Nimi rayome Yesu Krais madaa kone rulaeme rabu Yesu raapu nimi rayo Gote-na si wanenu mada piralimi.

27 Nimi onaanuri abade baptais mis-imi rabu nimimi Yesuna mamina-rupa maraaeme.

28 Abiare Juda onaanu-para Grik onaanu-para ora rado dia yaade. Goa pua niaa rado kone nasalepape. Go page kogono madaa adini aanu-para pa esepene aanu page niaa rado kone nasalepape. Go page aanu-para onanu-para kone rado rado nasalepape. Dia, pare abia niaa Yesu Krais raapu pima-ga niaa rayo page ora padane-rupa pima.

29 Goa pea-ga nimi Yesuna ruru onaa-rupa pimiri gore nimi Abraham-na madini si wane-rupa page pimi. Goa pea-ga abade Gote-me Abraham madaa agaa goa palua sadeae pisa-pulu nimimi page mealimi.

4

Yesuna kogono mada Gote-na si wane pima

1 Nina agaa medare gupa: Naaki medame nipuna Aapana moae yaenu rayo mealia pare nipu pena naaki ogege aa raburi nipu pa aaraana kogono naaki aba piralia. Goa palia pare orope nipuna aapana moae yae rayo surubalia.

2 Gore nipu ogege aa pirina nipuna oyae surubape aanumi nipu waru surubalimi. Gore nimumi surubama puare Aapame abade mea robo isa yapi di madaa pua gimalimi.

3 Go-rupa page go naaki-rupare Yesu abi naipisa rabu pirua niaa go su yaa lapo surube remonuna kogono pa pirisima.

4 Pare Gote-me nipuna kone sua rabu
nipuna naaki su amaa mea epenasa. On-
ame nipu madinaloa Juda aanuna rekena
agaana rolo-para pirisa.
5 Gore niaame Juda aanuna rekena agaa
pago pirisima-daa nipumi niaa raba mu-
lalo ipisa. Goa pua nipumi niaa esepe-
naloare Gote-na si wane-rupa mapiraasa.
6 Goa pua nipuna si wane-rupa
piruaema-pulu Gote-me nipuna sina Holi
Spirit niaana robaa-para mea gisa. Nipu
epa pirua go-rupa Aapa* Gote tea.
7 Goa pea-pulu abia nimiri pa kogono
madaa adini aa-rupa napimi pare nipuna si
wanenu pimi. Nimi ora Gote-na si wanenu
ya-pulu ora Gote-me si wanenu kalape
yaenu gialia.

Pol-me Galesia onaanu titame omesa

8 Ora abade nimimi Gote pia kone
naisimi pare nimimi pa remonuna kogono
adini aanu-rupa pirisimi.
9 Aba gupa pirisimi pare abiare nimimi
Gote ora ademe. Yapare Gote-me nimiri
aba adea-ga akeane wala su amaa wae
kone sua apo puri napane remome surube-
nalo piralimi ya? Ora nimuna kogono adini
aa-rupare akeane wala pirua pagalimi ya?
10 Oro yaalo nimimi Juda aanuna kagaa
yapi di adolalore pa di meda-para maali
rabu adolalo peme.
11 Goa peme-daa neme nimi-para kone
adaapu sua ni paalame ome. Go nimi
madaa neme pe kogonore pa pua etapalia
kone i.
12 Gore ame baaninu-ya, nimimi niaa
kone padane-rupa samina. Gore niri aba
nimina kone mua nimi-rupa abia go pi-
daa. Nimimi abade ni-para waea meda
napisimide.
13 Nimimi adesimide. Abade ni yaina
omesu rabu neme epe agaa meda nimina
rikiraana epa lapedepesude.
14 Abade nina yoganere puri napabisa
pare nimimi go adaa kogono madaa ni
masaa narilasimide. Dia, pare nimimi ni
misimide raburi gupa Gote-na ensel-rupa
page Krais Yesu meape-rupa ni misimide.
15 Go raburi nimi raaname omesimide
pare abiare nimi ake peme? Neme nimina
aba pisimide epe kone-rupa madaa lagialo.
Abadere nimina ini rasita pisimi yaalore
gore ni gula pisimi.
16 Ake ya? Abia ora agaa lagialo-daare
nimina iaa-rupa piralua ya?
17 Ora aa medalomamere nimi omeme
peme pare nimuna wae kepo ru-nane
mapiraatalo peme. Goa puare nimimi
nimuna agaa pago piraliminalo makuaawa
peme.
18 Gore pa onaanumi-para epe kone sua
omeme palimi-daare gore epe ta. Goa pea
pare nimimi oro yaalo omeme palimi palo
ni nimi raapu piralua rabu nimumi go
konere mada gimalimi kone salo.
19 Gore nina nogo naakinu ni nimi madaa
radaa gupa pia. Onanumi naaki maditalo
masaa nalade-rupa radaa pia. Go radaa
no piralo-ga Yesu Krais-na konere nim-
ina robaa-para waru rulatabaliade rabu go
kone pu dia yalia.
20 Abia nimi raapu meda napiralo-pulu
ni odo waru pia. Nimi raapu piraluare
neme nimi agaa rado meda lagialua. Abia
nimina konenu madaa neme kone adaapu
salo pare neme akepu raba mealua palo ni
maarea.

Hagar-para Sera lapona saa agaa

21 Nimi onaanuri rekena agaa pagoa go
agaana rolo-para piritalo peme-daa abia
ni agaa gupa mealua: Nimimiri Moses-na
rekena agaa madaa tisa aanuna agaa waru
pageme ya?
22 Go madaare Gote-na agaa i buk-mi
gupa ta: Abraham-re naaki lapo madisa.
Goa pisa rabu pa kogonome adini oname
naaki padane madinaloa nipuna oreme
meda madisa.
23 Goa pisa pare pa kogonome adini
onana naakiri gore niaa nona piane
madisa. Goa pisa pare nipuna mupaa
oreme madisa naaki gore Gote-raapu
pogatu pirape agaa lakesa-pulu go naaki
madiasa.
24 Go remaa madaare re gupa nimi-
naatepape: Apo ona Hagar-re nipu ko-
gonome adisa-pulu Moses-na pogatu pi-
rape agaame onaanu mea pogatua adisa.
Goa pisa pare ore meda esepene pirisa-
rupa Gote-me pogatu pirape agaame on-
aanu ode mapiraaya. Go aba ripia pogatu
pirape agaare Gote-me Sainai Rudu madaa
mea kasa rabu Moses rekena agaa waria
kasa.
25 Go Sainai Ruduri Arebia su-para aasa.
Go Ruduri ora Juda onaanuna adaa adaare
Jerusalem su-para nona piane. Go Juda
onaanu pa kogonome adini onaanu-rupa
pirua si wanenu page gupa pimi.
26 Goa peme pare so Jerusalem su rado
meda yaa-para aayare Moses-na rekena
agaana rolo-para napua ia pare niaana loa
sae su aaya.
27 Gote-na agaa i buk-miri saa agaa meda
gupa ta: Go oname nipuna robaa-para
kaapu sa-daa nogo naaki namadisa. Pare

* **4:6:** Pol-me gupa lakesa: Holi spirit nimi madaa piame Aapa yata rabu nimimi Gote makuaaeme sa. Hibru agaana ame-rupare Arameik agaa simi. Go agaa madaare page AAPA-ya simi. Go agaare Yesu-na adaa agaa padane agaa.

abia raana omape. Go ona aba nogo naaki radaa napina namadisi pare abia raaname omea-ga epe-rupa yalape. Go ona aani gimena pa pimiri nogo naaki adaapu madialia. Aani piri onaanumi nogo naaki gorupa mada namadialimi ta.

28 Amenu, nimiri Gote-me nipuna pogatu pirape agaana rolo-para madisa Aisak nona piane padane-rupa nipuna si piramonalo pea.

29 Hagar-na siri niaa-rupa madisade naakimiri Aisak kedaa kasa. Go nona pianere Holi Spirit-na purimiri Aisak madisarupa abia page pa madini onaanumi niaa kedaa gialimi.

30 Pare Gote-na agaa i buk-miri ake ta ya? Gupa ta: Go pa kogono madaa adini onapara nipuna si page nipu ratu rubamina ta. Gore go pa kogonome adini onana naaki pa akepaloa piri naakimi aaraana moae yaenu mada namealia ta.

31 Gore goa ta-ga niaare pa kogono madaa adini onana sinu-daa dia pare niaare espene onana sinu-rupa pima.

5

Niaare ode akepaloa pimi onaa-rupa piramina

1 Gore Krais-me niaa akepaloa ode mapiraaya. Goa pisa-pulu niaa akepaloa ode onaa-rupa piramina. Goa pea-ga nimiri puri waru paboa pirua adalepape. Gore onaa medalomame rekena agaame nimi wala aditalo palimi-ga waru adalepape.

2 Pagalepa. Niri Pol-me lagialo. Nimina yogane kepetalo palimiri gore Krais-me nimi mada naraba mealia. Ora dia.

3 Wala apo lagialo. Nimiri nimina yogane kepetalo palimi-daare gore nimumi rekena agaa rayo page pagalepape.

4 Pare nimimi rekena agaa pagolalo palimi raburi Gote-me nimiri ora epe redepo ne onaa natea. Dia-ga nimimi goa palimidaare nimimi Krais gimolalo agu peme. Gote-na epe raba meape kuma pi kone page go rabu gimeme.

5 Pare Holi Spirit-na purimiri niaa raba minalo Gote madaa kone rulamina. Goa pua niaa Gote-me epe redepo ne onaa mapiraalia

6 Gore niaa Yesu Krais raapu pirua nipuna agaa pagoare go yogane kepeape palo nakepeape agaare ora pinawa. Goa pea pare niaamere pedo pua raaname omape kone salima rabu niaana kone rulape kone puri mapalaalia.

7 Abadere nimi epe-rupa Gote-na raana ome pora pamisimide. Gore aapimi pora rado mea waasa-daa epe agaa wala gimisimi ya?

8 Gote-me nimi yaasare nipumi pora rado meda mea waatalo nayaasade.

9 Aanumi saa agaa meda gupa teme: Bret ma-adaa yaape yis ogepusi suare bret rayo ma-adaa yaalia teme.

10 Niaame Aa Mudu raapu piruaemapulu neme nimi epe-rupa piramina kone rulaayo. Nimimi page go nina kone mealepape. Goa pua nimimi kone rado rado nasalepape. Mo nimina kone mea mabebolaaya aare neme nipu madaa kone narulaato pare mo nipuna waeanu madaare gore nipu kedaa ora mealia.

11 Gore nina ame baaninu-ya, nimi agaa mealo. Pa ona medalomame neme yogane kepeape agaa pa mogeaaya teme. Gore goa to-daare akeane ni kedaa geme pae? Gore neme agaa go-rupa to-daare gore repena polopeana agaame onaana kone nabebolalia.

12 Gore mo nimina kone mabebolape aanuri nimumi go nimuna yogane ora kepe rubalepape. Goa pua surake page mu pae aanu pirina kone salo.

13 Amenu, nimiri abade Gote-me nimi pa ode piramina kone sua nimi mapiraasa. Yapare nimimi esepene kone salimi rabu abana konemere nimi surubalia-ga waru adalepape. Gore nimimi epe pedo pi kone sua nimina amenu raba mu surubalepape.

14 Gore rekena agaa rayona re-re agaa padane-para ia-daa lagialo: Neme nena yogane pedo pe-rupare onaa medanu raapu raana omoa pirape.

15 Yapare nimimi nimina rikiraana ratu yawaama pua yana-rupa pirua yada pu piralimiri nimi waru adalepape. Nimi rayo mao yaawa bebola piralimi.

Holi Spirit-na kone-para abana lo robaa lapona pea

16 Nina agaare go-rupa: Nimiri Holi Spirit-na kone ratua pamualepape. Nimimi goa palimiri abana kone mada gimalimi.

17 Gore niaana abana konemere Holi Spirit rabuaniaatalo pea pare Holi Spirit nipumi page abana wae kone rabuaniaatalo pea. Goa pua nipu lapore iaa-rupa pipi. Goa pea-pulu nimimi pa kone sua pulalo pemeare mada napalimi.

18 Holi Spirit-mi nimi pora mea waateadaare nimi Moses-na rekena agaana rolopara napiralimi.

19 Yapare nimimi abana koneme pora mea waatea-daare ona paake rume wae pugu pi kone su pu robaa-para wae kone rekoa gupa palimi.

20 Go rabu makirae wae remonuna bi minasaawa romo malu pu peme. Go page iaa aula pirua yada marekaawa udipa kone su ratu yawo oyae meda adoa epame omo peme. Go abana konemere amealu aaraalu

page ruguta. Go page onaanu-para rurunu-para laapo wae kone sua rugulala pu gupa piruaeme.
21 Go rabu nimumi onaa medana oyae pa mu ipa bia no wae yaasa lo maeyae kone page kone rado rado sua go-rupa peme. Abade neme nimi lagisude pare abia page wala go lalo: Onaa rayome go-rupa waea palimiri Gote-na Surube Su-para mada na-adalimi.
22 Yapare Holi Spirit-mi kone guaaya-ga goa pipape. Onaanumi nipuna kone muare pedo pi kone su raana omoa pirua kuma pi kone su pawa epe-rupa piralimi. Go page epe kogono padane pu piralepape.
23 Go rabu nimimi pawasi kone epe-rupa sua piralimi rabu abana kone rabuaniaal-imina. Go epe konenu imiri rekena agaa mabebolaatea pi-daa natema.
24 Yesuna onaa ruru rayome nipu raapu nimuna abana konenuri repena polopea madaa tisimide. Goa pisimi rabu oyae epaame ome kone-para oyae meape kone-para go rayo repena polopea madaa mea tisimide.
25 Holi Spirit-mi niaa epe puri guaaya-pulu nipumi niaana kone rayo page waru surubolalo pea.
26 Goa pea-ga niaame rope ne kone nasamina. Goa pua niaame amenuna pu robaa-para wae kone namaawa udipa kone page nasamina.

6

Niaana amenu raba mua nimuna kedaa riamina

1 Gore nina ame baaninu, nimimi aa medana waea pina adalimiri gore nimi Holi Spirit mua pimi aanumiri nipuna kone pawasi wala maredepo yaatapape. Goa palimi rabu Satan-me nimi page ko talia-ga nimina kone waru surubalepape.
2 Nimina ame baaninu raba mua nimuna kedaa nimimi mea riaalepape. Goa puare nimimi Krais-na agaa mana pago kiritalimi.
3 Yapare pa aa medame ni Aa mudu kone salia-daare nipumi maeyae kone ia.
4 Onaa rayome nimina kone adoa epe ta palo o ta palo rumaatepape. Gore nipumi epea palia-daare nipumi raaname omalia. Goa pua epea palia-daare nipumi pa onaa meda raapu kogono pua adena kone nasalia.
5 Onaa rayome nimuna peme kogono mada kedaa rialimi.
6 Aa medame Gote-na agaa madaa tisaa pi tea-daare pa piri onaanu page nipu tisaa-rupa wala pirua nimu moge riaalia.
7 Yapare nimimi makirae kone nasalepape. Pa onaa medame Gote mada namakiralimi. Aa medame eta nape yae wai poaliare eta openaloa nipuna ini wala madaa mea nalia.
8 Aa medame nipuna abana kone saapirua kogono palia-daare go abana wae konemere nipu wae omape etana ini-rupa mea katea. Yapare aa medame Holi Spirit-mi raana ratua go madaa kogono palia-daare go Holi Spirit-mi nipu raba mealia rabu nipu epe eta mua teana oro yaalo epe-rupa piralia.
9 Goa palia-ga niaame epe kone su kogono palima-daare onaa raba mua nagi-malimina. Dia, niaame go kogono nagimaliare epe nape eta wai openaloa no piralima.
10 Goa palima-pulu niaame epe raba meape pora meda adalimare gore niaame onaa rayo-para epe kone kalamina. Goa palima-daare niaame ora epe kone sua Gote madaa kone rulaawa onaa waru raba meape kone samina.

Pol-me Yesu Krais-na repena polopea raaname omesa

11 Nimimi go pepa adalepa. Neme adaa kobere pensol-me pepa madaa tua nimi piri apo repaato-daa.
12 Mo aa medalomamere nimina yogane kepeatalore nimumi agaa adaapu teme. Gore nimumi gupa teme rabu nimumi aa medalomana ini agaa madaa adaa bi mulalo agaa adaapu teme. Go-rupa pemere onaa medalomamere nimu Yesuna repena polopea madaa kedaa namea kanalo peme.
13 Pare mo aanumi nimuna Juda aanuna rekena agaa waru napageme. Dia, pare nimumi nimina yogane kepeatalo palimi-daare nimina yogane kepeape kone madaa agaa adaapu teme.
14 Goa peme pare Yesu Krais-me nipu aba repena polopea madaa omesa-pulu neme go Aa Mudu Yesu Krais-na kogono madaa agaa adaapu paliminalo toa. Yesu repena polopea madaa omesa. Goa pisa-pulu nipumi su amaa kone waeanu mea rubisa. Goa pisa-pulu neme go yaenu madaa kone rulaawa wae kone nasaniaalua
15 Yogane kepeape yapalo nakepeape ya-palo gore ora pinawa. Gote-me niaare ka-gaa onaa-rupa mapiraaya-pulu go padane madaa kone rulaawa pedo pamina.
16 Gore onaa rayomere go kagaa kone mea pago kuralimiri nimumi epe kuma pi kone-para odo omape kone-para mealimi. Gore Gote-na ruru onaa rayome page go epe kone page mealimi.
17 Abia oge agaa meda lagialo: Oropere aa medame ni kedaa mada nagialia. Ni Yesuna kogonome adini aa-rupa pi-pulu nina yogane mada kodo suaaya.

18 Amenu, niaana Aa Mudu Yesu Kraisna epe raba meape kone-para epe kuma pi kone raapu mealepa.
Go ora. Apo mada lawade. Ni Pol.

Efesus
Ripia Agaa

Efesus agaana re-re go-rupa: Gote-me oyae rayosi yaa-para ia yae page su-para ia yae page Yesu mada makiritaawa nipuna bina rolo-para ina ta. Goa pua nipuri yae rayona aalu piralia. (1.10) Onaa rayo page Yesu mada epe-rupa pirinaloa lo robaa kumapu sua Yesu mada kone rulaasimi onaanu nimu lo roba padane-para sua pirisimi. Yesuna pisa kogono madare Gote-me onaa rayo wala misa. Goa pua nimu Holi Spirit pa gisa. Go pisamere abade oyae ora gialua lo isa agaa makuainalo pisa. (1.14)

Laapopare Pol-me Kristen-nuri Krais raapu rabuloa piralepape sa. Goa pua nimu kone padane sua Gote-na pianu ratalimina sa.

Go pepa madaare Pol-me saa agaa adaapu sa. Gore onaa rayo Yesu Krais raapu rabulu pirua ora ruru padane-rupa pimi lo mea waatalo pisa. Gote-na onaare yogane padane-rupa pima. Yesu Krais-re go to yoganena aalu-rupa pia (4.1-16).

Goa pua Yesu Krais-re go ada pigi-rupa aawobaaya (2.19-22). Gote-na onaare ada padane-rupa pimi sa. Yesuri go onana aani-rupa pia sa (5.22-32). Gote-me nipuna onaa madaa pulalo pea epea-nu waru adema sa.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa piralepape agaa (1.1-2)
Krais-na agaa mana epe (1.3–3.21)
Kagaa piruape kone wasupare Yesu madaa opea (4.1–6.20)
Epe-rupa piralepape agaa (6.21-24)

Gote-me Yesu madaare niaa epe onaa ma-aulaaya

1 Ni Pol-re Gote-me nipuna epe kone ni gua ni Yesu Krais-na agaa mogeape aa mapiraasa. Neme go pepa tua nimi Gote-na onaa pimi-para repaato. Nimi Efesus su-para piri onaanumiri Yesu Krais madaa epe-rupa kone rula piralepa.

2 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapona epe raba meape kone-para kuma pi kone nimina robaa-para ina.

Yesu madaa niaa yaa-para i yaenu gialia

3 Gore niaame niaana Aa Mudu Yesu Krais nipuna Aapa Gote-na bi minasaamina. Niaa Krais raapu piruaema rabu Gote-me yaa-para piri Holi Spirit-na epe oyae rayo niaa guaaya.

4 Abade Gote-me go su yaa laapo abi nawarisa rabu nipumi niaa raba mealua loa nipuna nogo naaki Krais raapu mapiraasa. Goa pisare nipuna ini agaa madaa niaame waea nasaapirua epe onaanu piraminalo pisa.

5 Abade nipumi niaa raana waru omoa kone sua Yesu Krais-mi niaa raba mina kone isa. Niaa nipu raapu piramona kone sua Krais su amaa mea rapaasa.

6 Gore Gote-me ora epe raba meape kone sua nipuna epe naaki pa mea rapasa-pulu niaame Gote nipuna bi minasaamina.

7 Gore Krais-me nipuna yaapi mea koyasa-pulu niaana waeanu raakepe rubaawa niaa epe-rupa mapiraasa. Goa pua Gote-me niaa ora yaalo pirapena waru raba misa.

8 Nipumi niaa raba misa rabu epe kone niaana robaa-para rulaatebea. Goa pua nipumi epe kone sua niaa go epe kone rayo gisa.

9 Go konere abade nipumi kudiri pi isa pare abia go kone niaa mea waata.

10 Gote-me abade go isa konena re-re go-rupa: Orope nipuna yapi di epenaloa nipumi su yaa lapo-para warini oyae rayo mea kiritalia. Goa puare Yesu nipuri ora mudu padane piralia.

11 Gote-me oro yaalo pulalo palia yaere nipuna raaname pea-pulu ora aba ripia nipuna kone ratua niaa nipuna ruru-rupa Yesu raapu mapiraasa.

12 Gore niaare aba Yesu Krais madaa kone rulaema-pulu niaame Gote-na epe paana purina bi minasaamina.

13 Nimimi page aba gupa pisimi. Nimimi ora agaa aba pagoare Yesu Krais madaa kone rulasimi. Go Epe Agaa pagesimi-pulu oro yaalo kagaa pirape kone misimi. Goa pua Gote-me Holi Spirit gialua sa-rupa nipumi gua sana nimi nipuna onaa mapi-raawa gialua ta yae ora gu madia yalia.

14 Go Holi Spirit-ri niaana lo robaa-para rulaatebea-pulu Gote-me pogatu pi-rape agaa niaa nipuna onaa mada ora palia. Goa pua Gote-me niaa raba mua esepesa-daa nipuna bi minasaamina.

Pol-me Efesus onaa raba minalo beten laasa

15 Goa pua nimimi Aa Mudu Yesu madaa kone rulaeme remaa pagawa. Go page nimimi Gote-na ruru onaanu raapu epe raana omape kone aba imi remaa pagawa.

16 Nimimi goa peme-pulu oro yaalo neme Gote-para ora pi to. Neme oro yaalo nimi madaa kone mapiraawa beten laayo.

17 Neme niaana Aa Mudu Yesu Krais epe Aapa Gote-para beten oro yaalo laawa aayo. Gore Gote-me nimi Holi Spirit ginalo beten laayo. Holi Spirit-miri Gote-na agaare nimina kone-para inalo beten laayo. Goa pua nimimi Gote-na kone waru mua kone mealiminalo beten laayo.

18 Neme nimina robaa-para paa epenalo
beten to. Goa pua nipumi nimi raba misa-
ga nipu ado pirape konena re waru adal-
imina. Goa pua nipuna ora epe puri nimi
gialia rabu adalimina. Go yaenuri nipuna
onaa niaa ginalo agaa sa-daa nimimi adal-
iminalo beten to.
19 Gore niaame kone rulaema rabu oro
yaalo nipumi puri guaaya-daa go kone
adaliminalo beten to. Go adaa puriri ni-
aana robaa-para rulatabea.
20 Go purimi page abade Krais matmat-
para rogaasimi pare Gote-me nipu wala
marekaasa. Nipu so yaa-para Gote-na popo
ki-nane mea mapiraasa.
21 Abiare Krais-me so yaa-para pirua su-
rube ensel-nu page ensel mudu aanu page
remona asubaanu page go rayo madaare
Yesu ora aa mudu padane piruaaya. Goa
pua nipu abia go su yaa-para piri onaanu
page wala orope warialiade su yaa laapona
piralimi onaanu page nipumi adaa bi mua
nimuna Aa Mudu padane piralia.
22 Yesu ora mudu ya-pulu Gote-me oyae
rayo Krais-na aa rolo-para mea kirita isa.
Goa pua Gote-me Krais ora kone rulae
onaanuna Aa Mudu mapiraasa.
23 Goa pea-ga Krais-na onaa rayore ora
Krais-na yogane nona piane piramina.
Krais-me oyae rayo rulatabea-pulu nipuna
yogane-rupa pimi.

2

Gote-me niaa aba ome onaare Yesu raapu kagaa mapiraaya

1 Abade nimimiri Gote-na agaa gimoa
pupitagi nisimi-pulu nimina wasupanu ora
omesimi.
2 Go raburi abade nimi go su amaa pirua
wae onaanu raapu pirisimide. Goa pua
nimimi wae ensel-nuna surube aanuna
kone ratu pirisimi. Go wae remomere
Gote-na agaa rasini onaanuna aaraa aawa
surubesa.
3 Abade niaa rayore go wae onaanu
raapu pirua niaana abana koneme waeanu
rayo pa pu pirisima. Niaame go abana
kone pa saapirua niaana tona raana
ratu pirisima. Niaa rayo wae onaa-rupa
pirisima-pulu Gote-na ratu yawape kone
niaa madaa page isa.
4 Gupa pirisima pare Gote-me niaa
madaa odo adaape omoa pedo pu raaname
ora omesa.
5 Goa pua niaame nipuna agaa napagoa
niaana wasupa ome onaa-rupa pirisima
rabu Gote-me niaa ora odome waru omoa
raba misa. Goa pisa-pulu nipumi niaare
Krais raapu oro yaalo padane-para mapi-
raasa.
6 Goa pua nipumi niaa marekaawa Yesu
Krais raapu mapiraasa. Goa pisa rabu
niaame so yaa-para pia Krais raapu piru-
aema.
7 Nipumi goa pisare nipuna epe kone
rayo oro yaalo orope pirape onaanumi
adena kone sua pisa. Goa pua Gote-me niaa
pedo pu raana ome Yesu Krais niaa raba
minalo mea rapaasa.
8 Gote-me nimi epe raba meape kone
gisa-pulu nimimi Krais madaa kone ru-
laawa oro yaalo kagaa piraama laama
palima. Go konere niaame pula pisima-
rupadaa dia pare Gote-me niaa pa ode gisa.
9 Goa pua niaame yae meda mada
napalima-pulu niaana bi naminasaamina.
10 Gote-me niaa warisa-pulu Yesu Krais
raapu niaa onaa kagaa-rupa mapiraasa.
Goa pua niaame nipuna epe kogono pam-
ina. Abade Gote-me niaa go epe kogono
paminalo nipumi go kogono aba managola
sasa.

Krais-me ruru lapo padane ma-aulaaya

11 Mo Juda ruru nimumi nimuna yogane
kepeteme. Goa pua nimumi ruru rado on-
aanuri yogane nakepene aanu teme. Goa
teme-pulu nimi kone waru sua nimina aba
pisimide yae madaa kone niminaatepape.
12 Go raburi nimi abade Krais raapu re-
para napirisimide. Nimi ruru ora rado
pirisimi-pulu Gote-na Israel onaanu raapu
napirisimide. Gote-me pogatu pirape agaa
nipuna Juda ruru lakesa-pulu nimi ruru
radonumi go palua ne kogono waru na-
adesimi. Goa pua nimi go su amaa pa
piraama pisimi rabunimi Gote madaa kone
narulaawa pirisimi.
13 Abadere nimi rarane pirisimi pare
abia Krais-na yaapimi nimi makiritaaya
rabu Yesu Krais nipu raapu re-para pimi.
14 Abadere Juda aanumi nimi ruru
radonu raapu yada pisimi. Go yadamere
nimuna rikiraana kepo-rupa aasa. Goa
pisa pare Krais nipu omesa rabu go kepo
lakepe rubaawa nipi lapo wala ruru
padane-rupa mea kiritasa.
15 Goa pua Krais-me Juda aanuna rekena
agaa rayo mea rubisa. Go rekena agaana
pora-para agaa mana lapo rata mea rubisa.
Nipumi goa pisa rabu Juda ruru radonu
ora padane-para mea kiritaawa wala kagaa
ruru padane mapiraasa. Go kagaa ruru
padane ora nipu raapu ora epe-rupa mapi-
raasa.
16 Nipu repena polopea madaa omesa
rabu go ruru lapo makibumaawa yogane
padane-rupa mapiraasa. Go repena polo-
pea madaare iaa ausimide kone rayo mea
rubisa.
17 Krais ipisa rabu nipumi Gote-na epe-
rupa pirape agaa mogeasa. Goa pisa rabu

nipumi Gote adaalu-para pirisimi ruru rado page lakesa. Niaa Gote re-para pirisimade Juda aanu ruru page lagisa.

18 Niaa Juda aanu-para ruru rado onaanu-para Krais madaa kone padane sua niaana Aapa Gote piri-para mada palima. Niaa Holi Spirit padane muaema-pulu Krais-me Aapana pora niaa mea waatea.

19 Goa pea-pulu abiare nimi ruru rado onaanu page yada taepe onaa-rupa napima. Dia, abia nimiri Gote-na onaanu pirua ruru padane-rupa pimi.

20 Goa pua nimimiri Gote-na ada-rupa pisa. Nipumi niaa aposel kogono aanu-para Gote-na agaa lakene aanu-para go aanuri ada daa-rupa awesa. Gote-me go ada pulalo pisa-are Yesu Krais-re ora niaana ada pigi-rupa mapiraasa.

21 Go adana puri rayore Yesu madaa makibumaawa puri mapalaasa. Goa pua nipumi Aa Mudu-na epe lotu ada-rupa wariaa ma-adaa yaaya.

22 Goa pea-ga Holi Spirit ada waria robaa-para pirua Gote page go ada-para pia. Goa pua nimi Krais raapu pirua nipumi nimi ora kone rulae onaa rayo makibumaawa nipuna ada-rupa pimi.

3

Pa onaanu Epe Agaa lakelape kogono paaya

1 Goa pea-ga ni Pol-re neme nimi ruru rado piri onaanu raba mulalo ni Yesu Krais-na kogono madaa kalabus ada-para pi.

2 Gote-me ni epe raba meape kone gua nimi raba meape kogono gisadere pagesimide kone salo.

3 Go konere Gote-me abade kudiri pu isade pare nipumi ni lagisa. Go madaare aba neme agaa rudusi pepa madaa tua nimi piri-parao taasude.

4 Nimimi go agaa dipialimiri neme Krais-na kudiri pi agaa makuaaliminalo tu o taasude.

5 Oro yaalo abade Gote-me go kudiri pi agaare epe-rupa penaame namea waasa. Goa pisa pare abia Gote-na Holi Spirit-miri nipuna epe aposel kogono aanu-para Gote-na agaa lakene aanu-para penaame lapaeme.

6 Go agaana kudiri remaare go-rupa: Epe agaamere nimi ruru rado onaanuri niaa Juda onnanu raapu meda-para pirua Gote-na epe raba meape kone meamina. Go nimi ruru rado onaanuri Juda aanu raapu yogane padane makibumaawa ruru padane pimi. Goa puare Gote-me Yesu Krais madaa pogatu pirape agaa gisa-pulu nimi page epe-rupa mada pitimi.

7 Gote-me niri go epe agaana kogono raba mi aa mapiraasa. Nipumi ni go kogono panolo epe puri mapalaawa kone eperaapu gisa.

8 Niri Gote-na ruruna aa ya-pulu rolopara pawa pirisu. Go pirisu pare nipumi ni madaa epe kone sua onaa ruru rado meda nipuna Epe Agaa lakelanolo kogono gisa. Goa pea-daa neme Krais-na raana omape Epe Agaa lakelaluame pi.

9 Goa pua onaa rayo Gote-na kudiri pu pagaa i kone minalo mea waato. Gote-re nipu su yaa rayo wariaa nipumi onaana kone rayore oro yaalo pa kudiri pu paga isa.

10 Gore abade nipumi page pagaa isa pare abiare nipuna ruru padanere go epe kudiri pi agaa penaame pageme. Go raburi so ensel-na mudunu-para so yaa-para piri remonu page Gote-na rado rado makuaae kone adenalo abia nipumi penaame mea waata.

11 Goa pua Gote-me abade kone sua niaana Aa Mudu Yesu Krais-me mo kogono mea walapa pisa.

12 Goa pea-daa abiare niaame nipu madaa kone rulaawa Yesu raapu piramina. Goa pea-ga niaame paalame naomamina. Gote-na ini agaana epe onaa-rupa rekamina.

13 Goa pea-pulu abia neme nimi-para agaa gupa lalo: Nimi madaa kedaa rua nimi raba mulalo pi. Goa pea-ga nimina robaa-para kedaa namealepape.

Efesus onaanu Yesu raaname omalepape

14 Gote-me goa pisa-pulu neme Aapana ini agaana rumu koba pua beten lo aayo.

15 Go Aapamere onaa rayo so yaa-para pimi page niaa go su amaa aema page nipuna epe bi niaa madaa masaaya.

16 Neme beten gupa to: Nipuna epe kone rayo gua nimina pu robaa-para Holi Spirit mapiraawa puri waru ginalo beten laayo.

17 Nimimi kone rulaeme-daa Krais nipu nimina pu robaa-para pirinalo beten to. Goa pua Gote-me nipuna raana omape kone ma-salia rabu nimi puri paboa aalimi. Gupa repena pitaa no su-para odobaawa puri mapalaaya-rupa nimi puri paboa rekaliminalo beten laayo.

18 Goa pua nimi Gote-na ruru onaa rayo raapu pirua puri mealepape. Goa puare Yesuna odome ome konere ora adaa yaamama pua waru adaape palia-ga nimimi adalimina.

19 Gore nimi Yesuna raana ome konere waru adalimina. Goa pea pare nipuna epe kone ora rulatabea-pulu rayo ora mada naadalimi. Gupa mu piralimiri Gote-na epe

kone i yae rayore nimi madaa ora waru rulatabena.
20 Gore nipuna puri adaape niaame makuaawa adapere kone-para beten teme rabu nipuna purina agaa pa ogesi adema. Go purimiri niaana robaa-para kogono pea-pulu nipuna bi ora minasaamina.
21 Goa pea-pulu Gote-na ruru onaanu Yesu Krais-na bimi puri mapalaaya. Goa pua orope page abia page Gote-na bi minasaama pua oro yaalo minasaamina. Gore ora yaade.

4

Niaa Krais-na onaare Krais-na yogane-rupa pima

1 Niri Aa Mudu-na kogono madaa ni kalabus ada-para piruaayo. Gore abade Gote-me nimi yaaloa epe pora kuraminalo mapiraasa. Nimi go kone mogea piraliminalo lagialo.
2 Nimi rayo onaanuna rikiraana pawa pirua nimina bi naminasaatepape. Pa pawa aawae onaanu-rupa piralepape. Nimimi nimina ame baaninu epe raana pi kone sua nimu raba mealepape.
3 Holi Spirit-mi niaa rayo padane piraminalo kone guaaya. Goa pea-ga nimimi puri paloa go konere waru irulu saapiralepape.
4 Niaa rayo ora to yogane padane-rupa gea-pulu Holi Spirit padane muaema. Go-rupa page Gote-me niaa yae padane-rupa ginalo surubema.
5 Go page ora Aa Mudu padane-ma pia-pulu niaame nipu padane kone rulaawa baptais padane meamina.
6 Go page Gote ora padane pirua nipu onaa rayona Aapa pia. Nipuri ora niaa rayona Aa Mudu pirua niaana rikiraana kogono pua onaa rayona robaa-para pia.
7 Krais-me niaa padane padane laatapu epe raana pi yaenu pa gisa.
8 Go pa giape yaere Gote-na buk madaa gupa tu ia:

Nipumi so yaa madaa pisa rabu kalabus
piri onaanu mea pisa.
Nipumi pa kane yaenu onaanu rumaa
kasa.

9 Go agaa so yaa madaa pisana re-re akepu ya? Go agaare aba ripia nipu su rolo-nane* aba ipisa. Goa pua so yaa madaa wala pisa.
10 Goa pea-ga mo aa aba no su rolo-nane ipisa aare nipu wala so yaa madaa-nane page wala pisa. Nipu ora so yaa ru-nanena madaa-nane page pisa. Goa pua nipumi su yaa rayo marulaatabasa.
11 Go nipu padane-ma mere onaanu-para puri go-rupa pa kasa: Nipumi onaa medalomare aposel kogono aanu mapiraasa. Medalomare Gote-na agaa lakene aa mapiraasa. Medalomare epe agaa mogeape aanu mapiraasa. Onaa medalomare kone rulae onaanuna surube aanu mapiraasa. Medalomare tisa onaanu mapiraasa.
12 Nipumi go-rupa pua Gote-na onaa raba minalo puri gisa. Goa pea-pulu niaame nipuna epe kogono palima-daare Yesu Krais-na yogane ora waru adaa yalia.
13 Goa pua niaa rayome kone padane sua Gote-na Simi palimina kone ia ratua pamina. Go rabu niaa ora onaa piralima. Go rabu Krais-na puri page nipuna kone page niaana robaa-para ora waru marulaatabaina.
14 Go rabu page niaa wala oge nogo naakirupa napiramina. Nogo naaki pima rabu pa po ripu agaa pagoa kone laapo sua pima. Makirae agaa-para yaa agaa ne aanu-para pa kone rulaema. Goa pua niaa pupitagi noa pima.
15 Abiare niaame onaa raapu epe raana omape kone sua ora agaa padane lamina. Goa puare ora onaa pirua niaana Aa Mudu Krais-ri nipu padane raapu piramina.
16 Go aa mudumi niaa nipuna yogane-rupa makibumaalia. Goa pua niaa nipuna yoganeme raba mua niaa rayo medaa-para pogatea. Goa puare yogane padane pirua onaa padane padane laatapumi epe raana omape kone sua yogane puri minalo kogono pamina.

Krais-na onaare pora kagaa madaa pamuamina

17 Goa pea-pulu neme nimi-para agaa meda Aa Mudu-na bimi madaa puri paloa lagialo: Nimi ribaane-para piri wae onaa-rupa wala napiralepape. Gore nimuna kone rayo ora o ta.
18 Nimuna konere ribaa ta. Goa pea-ga nimuna lo robaa rogaa imi-pulu epe kone nasua pimi-pulu Gote-na kagaa epe kone gimeme.
19 Nimu waea pua yala napoteme-pulu nimu ora wae-rupa pirua nimuna konere ora pugu pi yaenu papena rekea.
20 Pare nimimi abade Yesu Krais madaa kone wae namisimi.
21 Nimimi Krais-na agaare aba pagesimi kone salo. Goa pua nimi Krais-na disaipel onaa pimi-pulu ora agaa aba mogeasimi.
22 Goa pea-ga abana kone gimalepape. Go abana kone su pirisimi rabu nimi abana koneme nimi mea surubua rogaa isa.
23 Abiare nimina kone-para lo robaanu kagaa rado epe mealepape.

* **4:9:** Pol-me goa sa: Krais ipuare wae su ru-para aba popa piruare wala oropere yaa madaa ora sone pisa. Goa sa pare makuaae aa medalomame Krais aba su amaa ipisa pare go-rupa ora sone wala pisa teme.

24 Goa pua nimi kagaa kone su piralepape. Gote-me go kone kagaare ora nipuna-ga niaa gisa. Go kagaa konere mua temana ora epe-rupa mada pago piramina.
25 Goa pea-ga nimimi yaa agaa lape konere gimalepape. Nimimi ame baaninuparare ora agaa ria tapape. Niaa rayore yogane padane-rupa pima-ga goa pipape.
26 Nimimi ratu yawalimiri go konemere pupitagi manalia-ga gimalepape. Go ratu yawe konere naare pabola palia rabu ora gimalepape.
27 Gore nimina kone-parare Satan odobatalo pia-ga waru surubalepape.
28 Gore aa meda ne paake noaayere go kone gimoa kogono pape. Goa pua nena kimiri nimu raba mua naraa onaa medaloma page raba mealepape.
29 Nimina agaame waea meda natapape. Dia, nimiri epe raba meape agaa agu tapape. Gore aa medana robaa-para kedaa palia-daare go aa-na kone puri mapalaatalo epe agaa tapape. Goa pua nimina agaa pagalimide onaanu-para epe agaa laketapape.
30 Nimimi Gote-na Holi Spirit-ri niaana robaa-para pia-ga kedaa nakatapape. Gote-me nimi nipuna ruru mapiraatalo nipuna Holi Spirit mea gisa. Gupa gisa-pulu orope yapi di epalia rabu niaa maesepeaawa waea ora napamina.
31 Nimimi nimina robaa-para ia wae konenu rayo mea rubalepape. Go ratu yawape kone-para pu oyape kone-para wae-rupa rekape kone-para ero agaa-para wae agaa yala polape kone-para go rayo gimalepape.
32 Go wae kone rasua nimina ame baaninu-para epe kone sua pawa piralepape. Gore Krais-me nimi madaa omesa-pulu Gote-me nimina wae yaenu mea rubisa. Goa pea-ga nimimi ame baaninuna wae yaenu rakepeatepape.

5

Niaare epe paana piramina

1 Nimi Gote-na epe nogo naaki piralimina nipuna agaa ratalepape.
2 Nimimi pa onaa medaloma raana omoa pedo pu piralepape. Gore Yesumi page niaa madaa raaname omoa pedo pua su amaa ipua sana niaa madaa omesa. Yesumi goa pisare Gote-para miru irua epe rede pi kaa opoa mea kasa.
3 Gore nimi Gote-na ruru pimi-ga aa paake rumi kone-para wae yala polape kone-para epame omape kone page gimalepape. Gore wala nimina rikiraana go yaenuna pi page naopenaatapape.
4 Nimimi agaa waenu nalo rapa agaa ratu yawe nalo agaa waenu nalo wae ero ne agaanu natapape. Gonu napipape pare nimimi Gote-para ora pi tapape.
5 Nimimi waru pagalepa. Aa meda nipu paake onaa yone aa page yala polape kone i aa page epame omape kone i aa page go piane aanumiri Krais-para Gote laapona Surube Su mada napalimi. Go kone rayore ora pa remona bi minasaape kone yaade.
6 Nimimi waru adalepape. Aa medalomame nimi omeme pua go wae pora-para nimi lamua palimi. Apo yae madaare Gotena agaa rasua waea peme-pulu nipu ratu yawea.
7 Goa pea-ga nimimi nimu raapu padanepara napiralepape.
8 Abade nimi su ribaane-para pirisimide pare abia Aa Mudumi nimiri epe paa pipara mea mapiraaya. Goa pea-ga nimiri paa pi onaa-rupa pora pamualepape.
9 Go epe paa-para piruaema rabu epe kone marekaawa epe redepo ne kone rayopara ora agaa rayome puri mapalaaya.
10 Nimiri Aa Mudu-na raaname mealimina kone ia yae mealimina.
11 Nimi abana kone pa saapimi aanu raapu napiralepape. Go onaare pa ribaanepara piritalo waea peme. Nimimi gupa napipape. Onaa rayo raana omoa goa pemere epe paa mea waatapape.
12 Nimuna kudiri pi yaenu pa agaame lapere ni yala pea.
13 Gore nimimi apo waea peme onaanu epe paa-para penaame mea salimiri go kone waena re mada adalimi. Goa pua onaa medaloma epe paa-para mea mapiraalia.
14 Go madaare Gote-na agaame gupa ta:

U patea aare aipapulu rekape.
Ne tapa-para wala gimoa rekaina.
Go rabu Krais-na epe paa ne madaa epenaloa marekaaina.

15 Goa pea-ga nimimi pora pamu pimirupa waru adalepape. Nimi kone nai aarupa napiralepape pare kone makuaae aarupa piralipape.
16 Abiare niaa go pima raburi ora wae yapina pima. Goa pea-pulu epe kogono asapu pamina.
17 Goa pua nimi maeyae onaa-rupa napiralepape pare Aa Mudu-na kone mu piralepape.
18 Nimimi ipa bia nanalepape. Dia, go ipa-mere nimi maeyawa maoyaalia. Goa palia-ga nimina robaa-para Gote-na Holi Spirit mua rulatabena tapape.
19 Nimimi ame baaninu raapu epe buk yaasa lo epe mat yaasa lo epe lotu yaasa page lo puri ginalo piralepape. Nimina robaa-para epe kone rulatabalia rabu Aa Mudu-para page epe agaa-para epe yaasa madaa loa pipape.

20 Oro yaalo nimimi Aapa Gote-para oy-
aenu rayo madaa ora pi tapape. Goa
puare niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bi loa
mealepape.

Repaayana agaa

21 Nimimi Krais-na bi minasaawa nimina
ame baaninu raapu epe kone su pawa
piralepape.
22 Nimi onanumiri nimina aaninuna
agaa pago piralepape. Goa palimi rabu Aa
Mudu-na agaa pago piralimi.
23 Gore aame ona surubea-rupa go-rupa
madaa Krais-me Gote-na ruru surubea.
Gote-na rururi Krais-na to yogane pima.
Nipumi niaa kabisa-pulu nipuna onaa
pima.
24 Gore Gote-na rurumi Krais-na kone
rolo-para pimi-rupa nimi onanu page
nimina aaninuna epe agaa rolo-para
piralepape.
25 Nimi aanumi page nimina ore madaa
raaname omoa pedo pu piralepape. Krais-
me Gote-na ruru madaa raaname omoa
pedo pua omesa-pulu go-rupa pipape.
26 Krais-me mo ruru Gote katalo pisa-
pulu goa palia. Go ruru kasa rabu abare
ipa-para epe agaa raapu radepea kasa.
27 Nipumi mo ruru ora nipuna ini agaana
epe-rupa aina kone isa. Goa pua nipuna
ruru ora pupitagi nano waea napu piram-
ina. Nipuna konere niaa nipuna ruru
mapiraatalo pisa-pulu niaa ora epe-rupa
piramina. Niaa wae yae meda naina kone
isa.
28 Goa pea-ga nimi aanumi nimina yo-
gane madaa pedo pu piralemede-rupare
nimina orenu madaa pedo pipape.
29-30 Aa medame nipuna yogane ronome
naomea. Dia, pare nipumi eta kaloa
waru surubea. Niaare Krais-na yogane-
rupa pima-ga nipuna ruru surubea-rupa
surubamina.
31 Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Ona
nena agi aaraa lapo gimoa aani raapu ora
padane-rupa piralipina. Go page aa nipuna
agi aaraa gimoa ona raapu pandane-rupa
pirina.
32 Go agaare ora agaa adaapu ia-ga pa-
galepa. Go agaare Krais-para nipuna onaa-
para epe-rupa piraminalo lagiala kone salo.
33 Goa pea pare go agaare nimimi page
pagalimina. Aa rayome nimuna bipa nimu
raaname omoa pedo pu piraemede-rupare
ore madaa go kone padane-rupa salepape.
Ona rayome page nimina aa nina agaa
pagalepape.

6

Nogo naaki agi aaraa rayona agaa

1 Nimi nogo naakinumiri nimina ama
aapana agaa waru pagalepape. Goa palimi-
daare ora epe agaa mana waru mealimi.
2 Gore Gote-na agaa i buk madaa gupa
ia: Nena ama aapa lapona agaa waru
pagalepape. Go agaa mana madaare Gote-
me ora pogatu pirape agaa epe-rupa gupa
sa:
3 Nimimi goa palimiri epe-rupa pirua go
su amaa adaalupu mada piralimi sa.
4 Nimi agi aaraanu nimiri nimina
nogo naakina kone namao yaawa ratu
naayawena tapape. Dia, nimimi nimu
waru Aa Mudu-na bimi suruboa Gote-
na agaa waru lakeloa nimu waru
mapiraatepape.

Kogono naaki-para surubea aa lapona agaa

5 Nimi pa kogono madaa adini naakinuri
nimina kogonona aaraa madaa paalame
omoa nipuna agaa pagalepape. Goa puare
makirae kone nasua nimimi Krais-na ko-
gono peme-rupa pipape.
6 Gore nimumi ne ora epe naaki kone
inalo nimuna ini agaa madaa pa kogono
agu napipape. Dia, pare nimi Krais-na
kogonome adini naaki-rupa pirua Gote-na
kone nimina robaa-para mea sua kogono
pipape.
7 Gore nimimi kone waru epe-rupa sua
kogono pipape. Nimi goa palimiri pa onaa-
nuna kogono paema kone nasalepape. Dia,
pare ora Aa Mudu-na kogono-rupa pipape.
8 Gore nimimi go agaa waru pagalepa.
Aa medame kogono epe-rupa palia raburi
gore Aa Mudumi epe yoto katea. Gore nipu
kogono adini aa yalia page kogono esepene
aa yalia page yoto katea.
9 Nimi kogono surube aanumiri nimu ko-
gono aanu-para page epeaanu agu pipape.
Paala masaape kone page gimalepape. Pa-
galepa. Nimi kogono surube aanu page
kogono madaa adini aanu page gore ora
yaa-para pia Adaa Aa padane pirua onaa
rayo kone padane samonalo pea.

*Kone rulae onaare yada pape onaanu-
rupa piralepa*

10 Gore neme go agaare gupa lo kiritalua:
Nimimi Aa Mudu raapu pirua puri paloa
kone rulaawa nimina robaa-para nipuna
epe puri mealepape.
11 Gote-me nimi soldia-na yada pape
yaenu guaaya-ga mea salepape. Goa pa-
limiri epe-rupa oro yaalo pirua Satan-na
makirae kone page mada gimalimi.
12 Gore niaame onaanu raapu yada
napema pare so yaa-para piri wae remo-
nuna puri raapu yada pema. Niaame
go wae ribaa surube puri pane remonu
raapu yada pema. Go page niaame wae

ensel mudunu surube ensel-nu raapu yada pema.
13 Goa pea-ga nimimi Gote-na yada pape oyaenu mea salepape. Goa palimiri wae yapi di raburi iaame nimi tulalo palimi rabu puri paloa mada rekalimi. Goa pua nimimi Satan raapu yada paa-mama pua yada pu kirituare nimina su-para puri paboa piralimi.
14 Gore nimiri go-rupa puri waru paloa piritalore gupa pipape: Epe agaare puri pane aako lete-rupa yamalepape. Epe redepo ne konere kapa yome warini yaerupame nimina aako madaa maraatepape.
15 Gore nimi managola palae piruare Gote-na Epe Agaame epe-rupa pirape madaa laketapape. Nimimi go konere aariti-rupa maraatepape.
16 Gore nimimi oro yaalo nimina puri pane kone rulaere gore nimina ralubi-rupa mea madialepape. Go ralubi madaare Satan-me etaane repena sulaa ralade nona piane pialia rabu madaa agalu palia.
17 Nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope konere nimina kapa yome warini raguna-rupa adipape. Nimi Holi Spirit-na rai kutu gina loare gore Gote-na epe agaarupa ripinaalepape.
18 Nimimi oro yaalo Gote-me raba minalo beten tapape. Holi Spirit-mi kone gialiderupare nimimi beten rado rado madaa teme. Goa pea-ga waru ado pirua beten nagimalepape. Goa puare oro yaalo nimimi Gote-na onaa medaloma raba minalo beten tapape.
19 Gore nimimi ni raba minalore beten gupa laketapape: Neme agaa laketoa rabu Gote-me paala ome kone mea rubinalo beten tapape. Go raburi neme epe agaa madaare ruru rado-para Gote-na kudiri pi kone mada laketoa.
20 Niri go epe agaa lakene aana kogono pawa. Go madaare ni kalabus ada-para pate. Gore epe agaa laketoa rabu neme puri waru paloa Gote-na agaa lakelanolo Gote yaaloa beten tapape.

Agaa medaloma

21 Gore neme pisude kogono rayo-para nina piruaayo-rupa Tikikus-mi nimi lagialia. Tikikus-ri ora niaana epe raba mi aa pirua kone padane sua Aa Mudu-na kogono waru pea.
22 Niaame ake pisima go remaa pagaliminalo neme Tikikus mea rapaato. Go remaa pagalimi agaamere nimina pu robaa puri mapalaalia.
23 Niaana Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais laapome ame baaninu nimi rayopara kuma pi kone-para raana omape kone-para kone rulape kone raapu waru mealimina.
24 Goa puare onaa rayore nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais madaa oro yaalo raana omape kone sua pedo pu kone salimiri gore Gote-na epe raba meape kone mealimina.
Go mada. Ni Pol yaade.

Filipai
Ripia Agaa

Pol-me ipa solwara kenaawa mo Yurop su-para puare mo Mesadonia su-para iadaare Filipai su-para epe agaa moge riaasa (Aposol 16.6-15). Oropere adaare medapara pisa rabu nipu kalabus ada-para adisimi. Nipu pirua pagesa pare aa medalomame Filipai su-para piri Kristen onaana kone rulae yae mabebolaaeme simi. Pol-me Filipai su-para rapaasa pepa dipialema raburi Pol kone kedaa mi agaa meda naadalema. Dia, pare nipu Yesu madaa kone rulaawa pedo pu pirisa.

Aba ripiare Pol ora mone oyae dia sa. Go rabu Filipai onaame nipu raba mulalo mone repaasimi. Go pepa madaare Pol-me Filipai ona-para go pisimi-a madaa ora pi lo agaa repaasa. Go page nimumi Pol kalabus ada-para pia loa kone adaapu sua kedaa mealimilo nimuna kone rulae mapuri palaatalo tisa.

Pol-me Gote-me nimu pa ode kasa yae madaa agaa lo repaasa. Go yaere go kagaa pirape yae Yesu Krais madaa misimi yaepara sa. Nimi Juda aanuna rekena agaa naratua go yae misimide sa. Dia, nimumi Yesu madaa kone rulasimi. Pol-me Filipai onaa Yesu Krais-na kone mina kone isa. Krais-mi nipu Aa Mudu kone naisa. Goa pua nipuna raana-daa naratisa. Dia, nipuna bipa nipu rabuaawa Gote-me kasa kogono pisa. Pol-me gupa sa: Onaanu Yesu raapu rabuloa pimi onaare Gote-na lo robaa kuma meme sa. Nimu raana page waru omeme sa.

Go pepa dipialema raburi Pol-me Filipai lotu ada-para piri onaanu raaname waru omesa-daa makuaatema.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-11)
Pol-na pisa remaa (1.12-26)
Yesuna kagaa pirape kone (1.27–2.18)
Timoti Epafroditis lapona kogono (2.19-30)
Kedaanu waru adamina (3.1–4.9)
Pol Filipai su-para piri onaa raapu pisa (4.10-20)
Pol-me abi patalepape agaa lakesa (4.21-23)

Pol-me pepa tua Filipai su-para rapaasa

1 Pol Timoti saa laapore gore Yesu Krais-na kogono naaki laapo pipa. Saame go pepare Filipai su-para piri Yesu Krais madaa kone rulae onaa rayome adaliminalo tu o taatepa. Nimi Gote-na ruru onaanu-para go lotu ada-para surube aanu-para kogono raba mi aanu-para page nimimi go agaa pagaliminalo o taatepa.

2 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais laapomere nipuna epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Pol-me Gote-para ora pi sa

3 Oro yaalo nimi madaa kone epenaloare neme Gote-para ora pi to.

4 Oro yaalo neme nimi madaa beten tore neme raaname waru omoa to.

5 Aba ripia agaa pagesimi rabu page abia page neme epe agaa madaa kogono pere nimimi ni raba muaeme-daa pe. Go pea rayore neme raaname omoa beten to.

6 Go madaare neme go-rupa waru niminaato: Gote-me go epe kogono nimina robaa-para marekaa-mama puare orope Yesu Krais-na epaliade yapi di rabu nipumi go kogono mada pu kiritalia.

7 Gore nimi rayo madaare neme oro yaalo nina pu robaa-para epe kone suaayo. Nimi rayome ni epe agaa kogono panolo raba muaeme. Gore ni abia kalabus ada-para pi rabu page ni esepene aa pirisu rabu page nimimi ni raba muaeme. Go-rupa pirisu rabu neme iaanu-para epe agaa puri mapalaasude. Goa pua neme nimi rayo madaa nina robaa-para epe kone suaayo.

8 Gore neme Gote-na ini agaana Yesu Krais nipuna odome omape konere neme padane-rupa nimi madaa page robaa-para kone suaayo.

9 Oro yaalo nimi madaa neme beten go-rupa to: Nimina pedo pu raana omape kone ora adaa yaa-mama palia rabu nimina makuaae kone-para oyae maredepo yape kone page ora adaa yalia.

10 Goa pua nimimi oyae adalimi rabu ora epe-rupa mada rumaatalo palimi. Goa pua Krais wala orope epaliade yapi di raburi nimimi waea rayo raakepe ruboa waenu wala nasaapiralimi.

11 Goa pua Yesu Krais nipuna ora epe kone rayo nimina robaa-para marulatabaalia. Go madaare Gote adaa bi kaloa nipuna bi minasaalimina.

Pol-me epe agaa raba mulalo nipu kalabus ada-para pisa

12 Nina amenu, nimimi pagaliminalo lalo: Neme kedaa ruaayo rabu epe agaa narabuaaya pare mo kedaame epe agaa puri mapabaaya.

13 Goa pea-pulu go aa mudu Sisar-na ada surube soldia aa rayo-para onaa medalomame page ni Krais-na kogono pua kalabus ada pate lo remaa pageme.

14 Go page ni kalabus ada-para pate raburi niaame ame adaapumi go madaa kone sua robaa-para puri mapalaawa Aa Mudu madaa kone rulaeme. Go raburi

nimumi paala naomoa go epe agaa ora puri palaa-mama pua laketeme.
15 Goa pemede aa medalomamere ni madaa udipa pua nina bi rabuaniaatalo pua Krais-na agaa mogeteme. Goa peme pare onaa medalomare ora epe kone sua Krais-na epe agaa laketeme.
16 Go onaanumiri Gote-na epe agaa puri mapalaatalo kalapus ada-para pia kone imi. Goa pua nimumi ni madaa epe pedo raana omape kone sua epe agaa laketeme.
17 Goa peme pare medalomamere nimuna bipa nimuna bi minasaatalo Krais pa makiraawa agaa laketeme. Goa temere ni kalabus ada-para pirua kedaa waru meanolo agaa laketeme.
18 Goa peme pare go kone rayore palainawa. Gore yaa agaa ne kone-para ora agaa ne kone-para nimumi Yesu Krais madaa epe agaa laketeme-pulu neme go madaa raaname ome. Go madaare neme ora raaname waru omoa piralua.

Ni oro yaalo kagaa piraama laama palua-daa Yesu raapu piralua

19 Gore neme raaname omoa gupa niminaato: Nimimi ni madaa beten temenare Yesu Krais-na Holi Spirit-mi ni raba mealia rabu nimimi ni mea repaalimi.
20 Gore nina pu robaa-parare kone padane gupa suaayo: Nina kogono madaare neme ora ogesi-daa nagimalua. Dia, pare oro yaalo page ora abia page neme puri paloa pu robaa koneme Krais-na bi minasaaluame pi. Gore ni piralua page omalua page neme Krais-na bi minasaatalo pe.
21 Gore ni su amaa epe-rupa pa piraluare gore ake ya? Gupa-daa ora Krais raapu piralua. Go piralua pare ni omalua raburi neme ora nipuna epe yae rado meda mada mealua.
22 Yapare ni su amaa pa piraluare napiaa kogono mada palua-ga neme ake lano ya? Goa pua neme pa pirape pora-para palua palo omape pora-para palua palo neme aapora kuralua palo ni maarea.
23 Neme go madaare kone laapo i. Kone padanemere ni go su amaa gimoa Krais raapu pua piralua kone i. Goa palua-daa ora epeaalia.
24 Pare kone medare ni go su amaa pa pirua nimi raba meapere gore ora epe tadaa go madaa kogono pano kone i.
25 Neme nimi madaa puri paloa kone suayo-pulu ni pa pirua nimi raba mealua kone salo. Go rabu nimina kone rulaaye puri mapalaawa raaname omaliminalo pora waatoa.
26 Goa pua ni wala nimi piri epalua rabu nimimi Yesu Krais raapu pirua ni madaa pedo pu piralimina.

Filipai onaanu epea pua Gote-me radaa nena gimisa

27 Yapare aalu agaare nimi pora epe-rupa pamu pirua Krais-na epe agaame lagearupa pipape. Goa palimi raburi nimi adola epalua palo na-adola epalua palo nimi madaa epe remaa pagalua. Go remaare nimimi kone padane sua epe agaa puri mapalaatalo kogono pamina. Goa pula peme yaalore nimi madaa ora epe remaa mada pagalua.
28 Gore nimina iaanu-para paala naomalepape. Nimina robaa-para puri mapalalimi rabu iaanumi nimu lopalima kone salimi. Gore Gote-me nimi raba mealia-pulu iaanu ratu tua epe-rupa mada piralimi.
29 Gore nimimi Krais madaa kone rulasimi rabu ora epe kogono pisimi. Goa pea pare nipuna kogono madaa radaa page mealimi.
30 Abiare nimimi ni raapu pirua yada pamina. Go yadare abade neme kedaa risude-rupa ni raapu padane-para pirua pamina. Goa palima pare abia page neme go kedaa ruaayo-daa remaa apo pageme.

2

Niaana bi rabuaniaatepape

1 Gore nimimi Yesu madaa kone rulaawa nipu raapu pirua puri muaeme kone salo. Gore Yesumi nimi pedo pua raaname omea-pulu nimi epe-rupa pimi kone salo. Gore nimi Holi Spirit raapu epe-rupa pirua kone padane sua pimi kone salo. Nimimiri onaanu medaloma madaa epe kone sua odome omeme kone salo.
2 Goa peme-daare nimi rayome ora kone padane sua pedo pu raana omape kone rumaatepape. Goa pua nimina pu robaa-para kone padane su piralepape. Goa palimiri ni ora raaname waru omalua.
3 Nimina bipa nimina bi minasaape kogono napipape. Go page nimimi ni ora adaa aa pi kone sua kogono napipape. Dia nimimi onaanuna ini agaana pawa eperupa pua piralepape. Gore onaa medalomame pa onaa rabuaniaawa ni ora epe aa pi kone nasalepape.
4 Nimina koneme oyae rayo nasurubalepape. Dia, pare nimimi onaa radonu madaa kone sua nimuna oyaenu page surubatepape.

Krais nipuna bi rabuaniaasa rabu Gote-me nipuna bi minasaasa

5 Nimimiri Yesu Krais-na kone padane mua go-rupa moge ratalepape:
6 Nipu ora Gote ria pirisa. Go pirisa pare nipumi ora Gote-rupa piruaayo kone puri palo naisa.
7 Dia nipuna bipa nipumi go kone gimoare Nipumi pa kogono naaki-rupa

pirisa. Goa pua nipu aa nona piane pirua niaana yogane nona piane aawa pirisa.

8 Nipuna raaname nipu rabuaniaawa nipu Gote-na agaa pagoa go pora ratisa. Goa pua nipu repena polopea madaa omesa.

9 Goa pisa-pulu Gote-me nipuna bi minasaawa sana ora so madaa-nane surubape go-rupa mapiraaya. Goa pua Gote-me nipu surube aa mapiraasa-daa nipuna bimiri ora bi rayo rabuaniaaya.

10 Nipumi go bi Yesu minasaa-pulu yaapara piri onaanu page su amaa piri onaanu page no-nane piri onaanu page onaa rayomere rumu koba pua Yesuna bi minasaalimi.

11 Goa puare onaa rayome Yesu Krais ora Aa Mudu teme. Goa puare niaana Aapa Gote-na biri ora so madaa-nane minasaalimina.

Niaare onaanuna rikiraana paa-rupa piramina

12 Goa pea-ga nina epe adami onaanu pagalepa. Nimiri oro yaalo abade niaa raapu pirua nina agaa pagesimide-rupa abia page pagalepape. Abia ni go su adaalu-para pi rabu page waru pagalepape. Gote-me nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope kone guaaya. Goa pea-ga abia pa aloma pua kogono waru pipape. Goa puare nimi oro yaalo epe-rupa pirape kone mealimi.

13 Gote-mere oro yaalo nimina robaapara nipuna kone inalo kogono pea. Goa pea-ga nimimi nipuna pora waru kuralepape.

14 Kogono rayo nimimi pulalo palimiri ratu yawe kone raapu napipape.

15-16 Goa palimiri nimi epe-rupa pirua ora Gote-na si wane-rupa piralimi. Go rabu nimimi wae yaenu madaa kone nasalepape. Dia, pare ora epe kone samina. Nimiri go su amaa wae-rupa pirua pupitagi nape onaana rikiraana pirua Gote-na oro yaalo epe-rupa mapiraape agaa laketapape. Goa laketeme rabu nimi ora so yaapara uba kedo nona piane piralimi rabu nimumi nimina epe paa adalimi. Goa pua Yesu nipu wala epaliade yapi di raburi neme nimi madaa pedo palua. Go raburi neme nimi madaa kogono abade pisudere ora pa amaa napisude-pulu adalua.

17 Nimimi Gote madaa kone rulatalo palimi-daare ni mada omaluame pi tapape. Nimimi kone rulae onaare Gote piri-para epe miru irua ora pi temede-rupa mada peme. Gore gupa omaluare neme nimi madaa yaapi koyaata pe yaalore nena yaapimi raaname omoa nimi raapu page go raaname omape kone gulalo rumaayo.

18 Goa pua nimimi raaname omalimi rabu neme page kone epe mealua.

Pol-me Timoti penaalo agaa lakesa

19 Gore neme Aa Mudu Yesu madaa kone rulaawa nimi piri-para Timoti mea rapalua. Nipu ipuare gore nimina remaa lagialia rabu nina robaa-para puri mapalaalia.

20 Timoti padane-mare saana pu robaa kone padane-rupa sua nimi raba mulalo pipa.

21 Go-para piri onaa medalomamere nimuna oyae rado rado pa amaa peme. Go peme-pulu nimumi Yesu Krais-na kogono napeme.

22 Goa peme pare nimimi Timoti-ri ora epe kogono pisa-daa ademe. Saa aaraala-rupa pirua epe agaa madaa kogono pepa.

23 Gore oyae rayo akea pua palima ya? Neme aba waru ado kiritalua. Goa pua neme nipu nimi piri-para aipapulu mea rapalua.

24 Goa puare Aa Mudumi ni pora mea waatea rabu ogesi-daa pirua ni page nimi piri-para epalua.

Pol-me Epafroditus agaa lakesa

25 Nina konere niaana ame Epafroditus nimi piri-para page mea rapalua kone salo. Gore nimimi nipu penaasimi rabu ora kone padane sua kogono pua iaanu-para ora puri paloa raba muaaya.

26 Nipuna konere nimi adawe kone sua pu o ta. Gore nimimi nipu yaina omea remaa aba pagamede-pulu nipuna kone-para kedaa pea.

27 Ora abade nipu yaina omesa rabu pode ini adupisa pare Gote-me nipu madaa odo omesa. Goa pisa pare Gote-me nipu padane madaa naodo omesa. Dia, pare ni page odo omesa. Gore nipu omola pisa yaalore ni kedaa waru rita pisu.

28 Goa pea-ga nimimi nipu wala adaliminalo mea rapalua kone salo. Go rabu nimimi raaname omalima rabu nina kedaa page dia yalia.

29 Goa pea-ga nimimi nipu adalimi rabu raaname waru omalepape. Nipuri ora Aa Mudu-na ame-rupa pia-ga ki waru katapape. Nimimi go piane aana biri minasaatepape.

30 Nipumi Krais-na kogono pua ni madaa ora pode ini adupisa. Nimi raba mulalo niaana kogono madaa pu kiritalo.

3

Krais madaa kone rulalia aare ora redepo ne aa piralia

1 Nina ame baaninu-ya, neme waru agaa lo kiritua lagulalo pi: Nimiri Aa Mudumi raana omape kone waru ginalo lalo. Neme agaa meda nimi piri-para wala o taapere nimi raba meapena ya-pulu ni kedaame naomalo.

2 Nimimiri waea pape aanu waru
adalepape. Nimu ora wae yana-rupa pirua
nimina yogane kepetalo peme-ga waru
adalepape.
3 Niaame padanere ora yogane kadolape
kone rado meda waru ima. Goa pua
niaame Gote-na Holi Spirit-miri Gote-na
bi minasaawa Yesu Krais raapu pirua
raaname omoaema. Goa pua niaame yo-
gane madaa kone naima. Go yaemere niaa
mada naraba mealia.
4 Gore neme go yogane madaa i ko-
nenu waru ade-pulu agaa adaapu mada
lalo. Gore aa medaloma nimu raba minalo
yogane madaa kone sua kepetalo pemere
neme nimuna kone page mada maoge
yalua.
5 Pagalepa. Oro meda pa popenaloa nina
yogane kepeasimi. Niri Israel aa pirua
amame Benjamin-na ruru madisa. Niri
akuanuna Hibru agaa to. Nemere Juda
onaanuna rekena agaa waru pagoa Farisi
aa page pirisu.
6 Goa pisu rabu neme pu maoyaawa
Gote-na onaanu kedaa waru mea kasude.
Gore neme rekena agaa pagoa go pora
kurua go agaa ogesi-daa nagimoa pisu.
7 Yapare abia neme Krais madaa kone
rulaawa apo pisude yae rayore ora epe yoto
meape yae-daa nato. Dia, go yae rayore ora
etapape yaenu lalo.
8 Neme apo abana kone agu-para nalalo.
Dia, pare nina Aa Mudu Yesu Krais nipuna
kone niminaaluame pi. Goa pea-ga nimi-
naae kone madaare apo abana kone-para
oyae rayo etapainawa. Neme Yesuna kone
mua neme kone rado meda rayore aba
gimoa rubisu. Neme Krais padane raapu
polalo pi-pulu oyae medalomare ora wae
eta ebo-rupa naaku-para mea rubalua.
9 Goa palua rabu ni nipu raapu ora
padane piralua. Goa pea-ga niri nina bipa
rekena agaa kuralua-daare epe redepo ne
kone mada namealua. Dia, pare neme
Yesu Krais madaa kone rulayo-pulu nina
redepo ne kone muaayo. Go redepo ne
konere Gote-me gea-pulu go koneme puri
mapalaaya.
10 Abiare neme Krais nipu wala rekesa-
daa makualaminalo pe. Go page nipumi
pisa-rupa kedaa rua nipuna omesade kone
mogeatalo pi.
11 Neme goa paluare ni page matmat-
para wala rekalua kone sua ado piralua.

Pol nipu robo-para aloma pisa

12 Neme Yesuna kone rayo aba meawade
kone sua nalalo. Dia, neme kone rayo
namuaayo pare neme mulalo pi. Goa pe
rabu Yesu Krais-me abade ni misa-rupare
neme nipuna kone mulalo pi.
13 Nina ame baaninu-ya, neme go konere
abi namu kirite. Dia, pare abiare neme
ora kone padane gupa suaayo: Neme abade
yaenuri kone rugulaawa orope epe yaenu
mulalo kogono puri paloa pe.
14 Goa pua Gote-na kone ni aipapulu
aloma epe-rupa puare epe yoto mulalo pi.
Go yotore Gote-me Yesu Krais lakenaloa
nipumi ni so yaa-para piranolo mayaatea.
15 Gore niaa Krais-na kone ora mema-
ga kone rayo mogeamina. Yapare nimi
medaloma kone rado saapimiri Gote-me go
kone page mada maredepo yaalia.
16 Goa pea-ga niaame Krais raapu
kone aba meamade-rupare gore waru
ripinaabawa pora pamuamina.
17 Amenu, nimimiri nina kone ratalim-
ina. Niaame pora epe-rupa ratalima-daare
onaa medaloma go pora ratalimi page
waru adalepape.
18 Oro yaalo rana adaapu nimi laguaayo
pare abia page wala apo lagialo rabu re
lalo: Gore onaa adaapumi Gote-na pora
madaa kone narulaawa Krais-na repena
polopea madaa iaa aulaeme.
19 Go onaanuri nimumi Gote madaa kone
narulaeme pare yogane mada meape yae
kone rulaeme. Nimumi kone rado suare
yala pi yae madaare raaname omeme.
Nimuna su amaa yaenu padane madaa
puri pabea kone suaeme. Goa pea-pulu
nimu ora wae naaku-para polalo pimi.
20 Goa peme pare niaare yaa-para pirape
onaanu yaade. Niaamere Aa Mudu Yesu
Krais nipumi so yaa-para gimoa epaliade
yapi di waru ado piramina.
21 Go rabu nipumi go niaana omape
yoganere wala nipuna epe yogane-rupa
maawa puri gialia. Go puri nipu padaneme
oyae rayo surubalia.

4

Agaa mana medaloma

1 Goa pea-ga nina epe ame baaninu-ya,
neme nimi madaa raaname omoa nimi
adawe kone sua piruaayo. Neme nimi
madaa ora pedo pe. Nimimi go agaa
pagalimi-daare Aa Mudu raapu waru epe-
rupa piramina.
2 Gore Yuodia Sintike lapo nipiri Aa
Mudu raapu akiala-rupa pirua kone
padane salepape.
3 Gore saana kogono padane pepa-
ga nemere go ona laapo raba meape.
Nipu laapome abade ni raapu padane-
para epe agaa kogono pisima. Nipu
lapo-para Klemen-para kogono padane pi
onaa medaloma page niaa kogono padane
pisima. Mo onaa rayo oro yaalo piralimi-
pulu nimuna binu Gote-na buk madaa ia.

4 Oro yaalo nimimi Aa Mudu raaname
omalepape. Neme wala lagialo: Nimimi
raaname waru omalepape.
5 Nimimi onaa rayo madaa kone pawa su
piralepape. Gore Aa Mudu epape diri abia
re-para epalia.
6 Nimimi oyae madaa kone adaapu
nasalepape. Dia, pare oyae rayo dia yaliare
beten loa Gote agaa mealepape. Goa puare
nimina robaa-para ora pi tapape.
7 Goa palimi rabu nimi Yesu Krais
raapu piralimi-ga Gote-na kuma pi kone-
mere nimina kone pu robaa-para waru su-
rubalia. Go kuma pi konere ora epe ta pare
su amaa onaanumi mada naniminaalima.
8 Ame baaninu-ya, neme agaa waru wala
lagialo-ga go kone rayore ora epe kone
salepape. Epe koneme gupa lagialo: Ora
agaa-para epe yae-para redepo ne kone-
para epe pope poranu-para epe raana
omape kone-para epe bi minasae yae-para
go rayo madaa oro yaalo kone penaata-
pape.
9 Nimimi nina agaa pago misimide-ga go
kone ratalepape. Gore nina mogeasude
agaa-para nina pisude kogono lapo madaa
kone sua go pora ratalepape. Goa pua Gote-
me niaa-para epe kuma pi kone guaaya-ga
nimi raapu piruaaya.

Filipai onaanumi Pol ode yae pa kasimi

10 Gore nimimi abade ni madaa kone sua
raba misimi. Goa pua abia page ni raba
mulalo pimi. Goa pea-ga ni Aa Mudu raapu
pirua neme raaname waru omalo. Ora
abade nimimi ni kone isimi pare nimimi ni
raba meape pora na-adesimi.
11 Niri oyae dia ta-daa agaa nalagialo. Dia
neme go madaa kone adaapu nai. Oyae
nipuna ni madaa pa epalia-rupare ora epe
ta kone suaayo.
12 Niri ora aa naraape aa-rupa pirua oyae
adaapu meape aa-rupa page piruasu. Gore
eta adaapu nape rabu page reae pi rabu
page gona re-re neme ade. Go page oyae
adaapu saapiri rabu page oyae dia ne rabu
page gona re rayo adoa pawa pi. Oro yaalo
page su rado rado-para page neme goanu
rayo adoa pawa piruaayo.
13 Gore Krais-me ni puri guaaya-pulu go
purimi neme oro yaalo oyae rayo mada pu
kiritalua.
14 Pare nimimi nina kedaa abade rua
raba misimide.
15 Go Filipai su-para piri onaanuri nim-
imi aba adesimi. Neme Masedonia su
gimoa Gote-na epe agaa lakelaama pisu
rabu nimina lotu lo piri onaanumi ni raba
misimi. Nimi padanemere niaa raapu epe
oyae ropo pisimi.
16 Gore aba ni Tesalonaika su-para pirua
oyae naisude rabu nimimi rana adaapu ni
raba misimide.
17 Neme oyae medaloma pa giape kone
nasalo. Dia, pare nemere nimi go epe kone
madaa epe ode yoto adaa mealimi rabu
adaluame pi sude.
18 Abiare oyae rayore neme aba waru
mu kiritisu-pulu ora rulatabea. Nimina pa
gi yaenuri Epafroditus nipumi mea ipisa.
Go yaenuri Gote-na ini agaana ora epe
kaa pide miru-rupa irua o taasimide. Goa
pisimi-pulu Gote-me go miru adoa sana
raaname omesa. Goa pua neme page
raaname omalo.
19 Goa pua nina Gote-mere nipuna ora
epe yae nimi-para Yesu Krais mada gialia.
Goa pea-pulu nimi oyae medaloma dia
yalia-daare mada gu kiritalia.
20 Gore niaana Aapa Gote nipuna biri oro
yaalo minasaamina. Go ora.

Agaa rugi medaloma

21 Nimi Gote-na onaanuri Yesu Krais
raapu pimi-ga abi epe-rupa piralepape lo
repaato. Nina amenu ni raapu pimamere
nimumi page epe-rupa piralepape lo o
taateme.
22 Go Gote-na ruru piri onaa rayome
page nimi-para abi epe-rupa piralepape lo
o taateme. Medaloma Sisar-na ada kogono
paeme aanu nimumi puri paloa epe-rupa
piralepape lo o taateme.
23 Aa Mudu Yesu Krais-na epe raba
meape kone nimi madaa masaaina.
Apo mada. Ni yaade Pol.

Kolosi
Ripia Agaa

Kolosi-ri Esia su ru-para aasa. Efesus-re Kolosi adaare raapu re-para aasa. Pol nipu pa pirua aa medaloma pa onaa piri-para kogono pula penaasa pare nipu Kolosi su-para lotu ada meda namarekaasa. Pol-me aa medaloma Kolosi onaanuna kone rulae yae mabebolaaeme remaa pagesa. Goane go pepa tua kone perekenalo repaasa. Agaa puri panere goa sa: Yesu Krais-me niaa wala mealia sa. Goa pua niaa raba meape pora meda naia. Krais madare Gote-me oyae rayo maopaasa.

Pol-me go buk tua aa laapo piri-para mo Kolosi su-para mea pulupa loa repaasa. Mo aa laapona biri Tikikus-para Onesimus lapo.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa pulupape agaa (1.1-2)
Beten loa ora pi agaa (1.3-8)
Krais-re go piane aa (1.9–2.19)
Krais mada kagaa pirape kone wasupa mealima (2.20–4.6)
Abi piralepape agaa (4.7-18)

Pol-me Kolosi su-para pepa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Gote-me ni epe kone sua ni Yesu Krais-na aposel kogono aa mapiraasa. Nina ame Timoti raapu pirua go pepa tu repaato.

2 Nimi Gote-na ruru onaanu nimi Kolosi su piri onaanu-para go pepa apo tu repaato-daa. Nimimi Krais madaa kone rulaawa ame baaninu-rupa piralepape. Niaana Aapa Gote-me nimina robaa-para epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Kolosi onaanumi Yesuna agaa madaa kone rulasimi

3 Oro yaalo niaame nimi madaa Gote-para beten teme raburi ora pi teme. Nipuri niaana Aa Mudu Yesu Krais-na Aapa ora ria pia.

4 Gore nimimi Yesu Krais madaa kone rulaawa Gote-na ruru onaa rayo-para epe pedo pu raana omeme remaa aba pagema.

5 Aba ripiare ora Epe Agaa nimi mea lagisimi rabu nimimi go agaana re robaa-para mea sua pimi. Goa puare nimimi so yaa-para iaa yae adoa mulalo piralimi-daare nimimi kone rulaawa Gote-na ruru-para pedo pu raaname omo pimi.

6 Su rayo-parare go epe agaa pago kiriteme. Goa pua onaa rayome epe kone sua epe-rupa pimi. Goa pea pare nimimi aba ripia Gote-na epe raba meape kone misimi rabu nimimi go kone waru adesimi. Go-rupare su rayo-para Gote-na agaa pago kiriteme.

7 Niaana epe kogono aa Epafras-me abade nimi go epe agaa moge riaasa. Go aare oro yaalo Yesu Krais-na kogono waru surubua niaa raapu kogono padane-rupa pea.

8 Gore Holi Spirit-mi nimi aba pedo pu raana omape kone gisa-pulu go aa nipumi niaa lagisa.

Pol-me beten loa Kolosi onaa puri mapalaasa

9 Niaame nimi madaa remaa laema rabu page abia page nimi madaa beten laema. Gote-me nimina robaa-para kone gua raba minalo niaame beten laema. Goa pua nimimi Holi Spirit-na kone waru niminaaware kone adaapu mealiminalo beten teme.

10 Go rabu nimimi Aa Mudu-na pora pamua nipuna kone mealimi rabu Aa Mudu nipumi raaname omalia. Go pora kurua epe kogononu palimi-daare Gote-na epe kone nimina robaa-para ora adaa yalia.

11 Goa puare Gote-na puri rayome nimi puri mapalainalo niaame beten gupa laema. Nipuna epe puri madaare nimimi epe-rupa pawa pirua kedaa rayo mada rialimi.

12 Nimimi Aapa nipu-para ora pi loa raana omalimina. Gore nipumi nimi mapiraasa-pulu nipuna saapirae yae mea rumaa gialia. Go yaere niaa epe paa-para pima onaanumiri Gote nipuna ruru pimaga go epe yae rayo mealima.

13 Abade su ribaane-para pirisimi rabu wae yaena purimi niaa rabuaniaasa. Goa pisare Gote-me niaa raba mulalo nipuna epe Sina Surube Su-para mea mapiraasa.

14 Go Simiri niaana waea mea rubaawa niaana pupitaginu ora pane misa.

Krais nipuna kone-para nipuna kogono laapo madaa agaa lakesa

15 Yesu Krais-re niaame nipu adema rabu nipu Gote nona piane yapare onaanumi Gote na-ademe. Krais-re ora Gote-me warisade oyae rayo surubea.

16 Gote-na Simiri so yaa-para i yae page su amaa i yaenu page rayo warisa. Nipumiri niaame adema yaenu page na-adema yaenu rayo warisa. Go yaa-para pimi remonu page asubaanu page surube ensel-nu page ensel mudunu page rayo warisa. Goa pua Gote-me su yaa oyaeyae rayo warisadere nipuna Naakina rolo-para ia.

17 Go oyaenu rayo nawarisa rabu nipu aba ripia pirisa. Goa pua nipu raapu epe-rupa ainalo warisa.

18 Gore kone rulae onaa rayore nipuna yoganena ru-para piramina nipu niaana Aa Mudu pia. Nipuri niaana yoganena re

aa piruaaya. Nipuri go ome onaanu pimi-para pua pirisa pare Gote-me nipu wala marekaasa rabu nipu oyae rayona mudu piruaaya.

19 Gote-me nipuna puri kone lapo rata rayore go naaki padane madaa kata.

20 Gote nipuna koneme su yaa laapo rayo nipuna ini agaana wala mea kiritatalo pisa-pulu su amaa mea rapaasa. Nipuna Si Yesu repena polopea madaa omoa yaapi koyasa-pulu Gote-me su yaa-para piri oyae page su amaa i yae page nipu raapu epe-rupa mapiraatalo pisa.

21 Abadere nimi Gote raapu re-para napirisimi pare nimi wae kone sua wae yae pua iaa-rupa pirisimi.

22 Goa pisimi pare nipuna naakina to yo-gane repena polopea madaa tu maomasimi rabu Gote-me abia nimi rayo nipuna adami onaanu-rupa mapiraaya. Goa pea-ga nipumi nimiri nipuna onaanu mapi-raatalore ora pupitagi nane wae yaenu nasaapiruae onaanu nipuna ini agaana pirinalo mea kirita mapiraasa.

23 Goa pisa-ga nimimi Aa Mudu madaa kone waru rulaawa nipuna agaa ratalepape. Goa pua wae yae medame nimi nayolo rialiadaare nimimi aba pagesimide epe agaana oyae ado pirua nagimalimina. Niri Pol aba ripia neme go epe agaa lagua nimi raba meape aa pirisude. Go epe agaare go su amaa piri onaa rayome aba pageme.

Pol-me Kolosi onaanu raba misa

24 Abia neme rialo kedaare nimi raba mealuame raaname oma pi. Kedaa medalomare Yesumi nipuna ruru onaanu raba mulalo risa. Gupa risa pare abia page go kedaa medaloma pa ia. Nina yoganeme nape radaare Yesu nipuna nisade kone makibumaawa raba muaayo.

25 Gote nipumi abade ni mapiraasa rabu ni lotu ada-para kiritae piri onaanu raba mi aa mapiraasa. Goa pua neme nimi epe-rupa piraminalo raba muaayo. Goa pua neme Gote nipuna agaa nimi waru lage.

26 Oro yaalo abade go kudiri pua i agaare onaanu rayome napagesimi pare abiare Gote-na ruru onaa rayo madaa penaame mea waata.

27 Abiare Gote-me kone sua gupa pea: Nipuna kudiri pu i agaana re-re nipuna onaa rayo-para mea waata. Go ora epe agaare onaa rayona rikiraana penaame waatea. Go kudiri pu i agaana re-re gupa: Krais-re nimina robaa-para pia-pulu nimi Gote raapu pirua nipuna epe paana puri kuma mealepape.

28 Goa pea-ga niaame Krais-na epe agaa onaa rayo-para mogeaema. Goa pua ni-aame makuaae kone mua agaa mogeaat-alore agaa mana puri paboa laketema. Goa pua niaame onaa padane padane laatapu lakeloa Krais raapu puri pane onaanu pi-raminalo mogeaema.

29 Go kogono pulalo pe rabu nina purim-iri oro yaalo neme kalai pua kogono paayo madaa radaa pea. Go puriri Krais-mi nina robaa-para guaaya rabu neme kogono mada pe.

2

Nimimi kone rulaawa mua yaa agaa gimalepape

1 Gore neme nimi madaa kogono pu-lalore ni radaa pisa. Go page mo Laodisia su-para piri onaanu-para onaanu medalo-mame ni waru na-ademe pare raba mulalo kogono pe.

2 Neme kogono go-rupa pere nimuna pu robaa-para puri mapalaawa pirua raana omape kone sua piraliminalo kogono pe. Go rabu nimumi makuaae kone mua pu robaa-para rulatabenalo waru mealimi-nalo. Goa pua nimimi Krais nipu Gote-na pagaa i agaana re adaliminalo kogono peme.

3 Gote-na pagae agaa rayo-para nipuna makuaae kone-para gonuri Krais-me ni-aana robaa-para epenalo mea waatea.

4 Goa pea-daa nimi lagialo: Aa medame nimi arere pua makiralia-daare nipuna agaa napagalepa. Nipuna agaare ora epe puri pane agaa kone salimi pare nimi maki-ralia.

5 Gore ni nimi raapu meda-para napima pare nina koneme nimi madaa epenaato. Nimimi Krais madaa puri paloa kone rulaawa padane-rupa pimi-pulu ni ora raaname omalo.

Yesu madaa kagaa pirape kone wasupa meamina

6 Nimimi Yesu Krais ora nimina Aa Mudu madaa kone ruleme-ga nipu madaa epe-rupa piruatepape.

7 Gore repena Pita no su-para puri paloa aaya-rupa nimi page nipu raapu pi-ralepape. Goa pua nimimi nipuna puri meaa-mama pua kone waru rulaawa go-rupa piralepape. Epe agaa mogeasa-rupare epe-rupa piralepape. Goa pua oro yaalo nimimi Gote-para ora pi tapape.

8 Nimimi waru adalepape. Aa medalo-mame su amaa kone sua nimi maki-raawa nipuna wae pora pamuape epaame omalimi. Go su amaa konere nimumi Aapa akuanuna agaa mana ya-pulu su yaa

surube ensel waenuna agaa pagoa mogeaeme. Go rabu nimumi Krais-na agaa namogeteme.

9 Krais-na to yogane-parare Gote-na puri kone rayo rulatabea.

10 Goa pea-ga nimimi Krais raapu piramina Gote-na kone rayo nimina robaa-para rulatabena. Nipuri ora surube ensel-nu page ensel mudunu page go rayona mudu piruaaya.

11 Gore nimi nipu raapu padane-para pirua nimina yogane kepesimi. Goa peme pare yogane kepeape konere aanumi pemede-rupadaa namisimi. Dia, Krais-me nimina wae pupitagi ne kone mea rubua nipuna kagaa kone gisa. Go rabu Krais-me yogane kepeteme-rupa wae yae mea rubisa.

12 Gore nimimi baptais misimi raburi nimumi Krais matmat-para rogaasimi-rupa nimi page nipu raapu rogaabaema. Goa pua Gote-na purimi Krais matmat-para marekaasa-rupa nimimi baptais mua Krais raapu ome onaanu piri-para gimoa rekaeme.

13 Abadere nimimi pupitagi noa nimina kone wasupa omape-rupa pirisa. Go raburi nimi ruru rado onaa pirua rekena agaana pora naratisimi. Goa pisa pare Gote-me Krais tapa-para marekaasa rabu nimi nipu raapu mapiraasa. Goa pua Gote-me niaana wae rayo mea rubisa.

14 Gore aa medame yago mulalo go aana bi pepa mada tu ia. Go-rupare niaame rekena agaa-para agaa mana-para napagesima rabu niaa raba minalo pisa. Goa pisa pare Yesu repena polopea madaa omesa rabu niaana rekena agaa page rigitaniaasa.

15 Goa pua nipumi go repena polopea madaa omesa rabu wae ensel-nu mudu ensel-nu iaanu ipulupa loa yaasa. Goa puare onaana ini agaana nipumi go iaanu adaniaawa yala mapolasa.

Niaare Krais raapu aba omesima

16 Gore nimumi nimi-para pa makirae agaa meda nateme. Nimimi eta no ipa nape rabu rekena agaa page natemena. Gore adaa di rabu page kagaa akua opaliade rabu page Kitu Pirape yapi di rabu page go madaa makirae agaa mada natemena.

17 Go agaare go-rupa lapere Krais epape di rabu lapena managola pa ia. Goa palia pare go yaenuna re-re Krais yaade.

18 Gore pa aa medame upaa pua epe oyae adoa koso lape agaa-rupa lagialiare nipuna agaa napagalepape. Nimimi ensel-nuna bi minasaalimi-daare nimina bi rabuaniaal-imilo lagialia pare yaa agaa tea. Go piane aare nipu abade piri aa-rupa pirua nipumi abana kone sua laguaaya.

19 Gore Krais ora Aa Mudu piruaaya pare mo aa-rupare Krais raapu napiruaaya. Krais-miri niaa nipuna yogane piraminalo puri gua surubea. Goa pua nipuna unipara kogaapu-para puri gua niaa irulu saapiruaaya. Goa pua Gote-me niaa Krais-na rururi nipu raapu piramonalo puri gea.

20 Nimiri aba Krais raapu omesimi rabu su yaa laapona wae remo rayona puri rabuniaasa. Goa pea-ga nimiri akeane wala go su amaa onaa-rupa piralimi? Goa pua nimi go rekena agaa medaloma akeane pago pimi?

21 Go rekena agaare go yae kimi nameape loa naoraape loa nena to madaa narogaape agaa laguaaya?

22 Go piane rekena agaare ora pa ia-daa pa onaanumi go agaa mana lagialeme. Goa yapare go eta-para oyaenu-para niaame pu kiritalima-daare ora dia yalia.

23 Gore ensel-nuna bi minasaape agaa mana-para nimina bi rabuaniaape agaa mana-para to yogane maoyaina teme agaare ora epe ta kone imi? Gore nimumi makuaae kone mua teme pare mo agaa mananu pageme rabu Gote-na bi naminasaaeme. Dia, nimina bi meape madaa kone mapiraawa pageme.

3

Gote-me niaare Krais raapu aba marekaasa

1 Gote-me nimi Krais raapu aba marekaasa. Goa pisa-ga nimimi so yaa madaa i yaenuri nimina mealimina kone mapiraatepape. Sogo-parare Krais ora mudu pirua Gote-na popo ki-nane pia.

2 Oro yaalo nimi rayome so yaa madaa i yae madaa kone penaloa surubalepape. Nimimi go su amaa i yaenu madaa kone namapiraatepape.

3 Gore go su amaa nimiri aba ome onaa-rupa pirisimi-pulu nimimi go su amaa i yaenu madaa kone namapiraatepape. Dia, pare nimina oro yaalo kagaa pirape kone wasaanu-para Krais Gote raapu mea saaba pirina ta.

4 Goa pua Krais-re niaana oro yaalo kagaa pirape kone wasupana re yaade. Gore orope nipu su amaa wala epalia raburi nimi page nipuna epe paana ru-para padane-para rekalimi.

Niaare kagaa onaa piramina

5 Goa pea-pulu nimimi go su amaa agaa madaa ia kone rayore tu maomatepape. Su amaa i kone nimina robaa-para ia-ga gimalepape. Ona paake yone kone-para yala polape kone-para paonaanu yone kone-para pupitagi nolalo pi kone-para oyae inimi adoa epaame ome kone-para go rayore gimalepape. Oyae meda adoa epame

omape konere ora pa remona bi minasae kone.
6 Gore onaa rayome Gote-na agaa napagoa mo wae yaenu palimi-daare Gote-me wae ratu yawape yoto mada gialia.
7 Abade nimimi page go aanu raapu pirua nimina robaa-para i kone wae rayo mua nimimi wae poranu kuritalo pisimide.
8 Yapare abia nimiri wae kone go-rupa rayore gimalepape: Ratu yawe kone-para wae pape kone rayo gimalepape. Go page ero agaa-para wae pugu pi agaa page rayo gimalepape.
9 Nimina ame baaninuri namakiratepape. Dia-ga nimimi abana kone-para wae rayore aba gimisimide.
10 Goa pua nimiri kagaa kone rayo meamede. Gote-me nimi ora kagaa onaanu-rupa warisa-pulu nipumi oro yaalo nipuna epe kone nona piane guaaya. Goa pua nimimi kone meaa-mama puare nipuna kone rayo mu kiritamina.
11 Niaa kagaa onaanu pima-ga ruru rado onaa-para Juda onaanu-para radorupa napiramina. Goa pua yogane kepeape aanu-para yogane nakepeape aanu-para rado napiramina. Goa pua kimisu onaanupara raa-para piri onaanu-para rado-rupa napiramina. Goa pua pa kogonome adini onaanu-para pa esepene onaanu-para go rayo-rupa rado rado abia napiramina. Diaga Krais-me niaa rayore padane-rupa makibumaawa onaa rayona robaa-para rulatabenalo niaa kagaa onaanu mapiraasa.

Niaana yagonu raana waru omamina

12 Gote-me nimi madaa pedo pu raaname omesa-pulu nimiri ora nipuna ruru onaanu-rupa mapiraaya. Goa pea-pulu nimimi kagaa kone go-rupa sua piralepape: Waru odome omape kone-para raba meape kone-para pawa pirape kone-para go kone rayo sua ora pawa aawae onaanu piralepape.
13 Goa puare nimina rikiraana piri onaa medalomame nimuna bipa arere pape agaa loa ne pae ni pae agaa teme-daare gore go wae kone mea rubalepape. Gore Aa Mudumi nimina wae yaenu aba mea rubisa-ga go-rupa nimimi nimuna wae yaenu page mea rubatepape.
14 Goa puare pedo pu raaname omape kone salepape. Go konemere ora epe kone rayo padane-para mea makibumaawa puri mapalaaya. Go rabu niaa kone padane mada salima.
15 Krais-me nipuna kuma pi kone guaaya-pulu go konemere nimina pu robaa rumaalia. Gote-me abade nimi yogane padane-rupa mapiraawa yaasa rabu nipumi go epe kone su padane-rupa piraminalo pisa. Goa pea-ga nimimi oro yaalo Gote-para ora pi tapape.
16 Krais-na ora epe agaare nimina pu robaa-para waru rubina madialepape. Nimina ame baaninu epe agaa rado rado mada maredepo yaina laketapape. Goa pua nimimi epe rupale yaasa-para epe mata-para epe lotu yaasa-para loa nimina pu robaa-para i koneme Gote-para ora pi waru tapape.
17 Nimimi oyae rayo kogono pua agaa madaa teme-daare gore Aa Mudu Yesuna bi madaa pipape. Goa pua nipuna bi madaare nimimi Aapa Gote-para ora pi tapape.

Kristen onaa-repaa madaa agaa

18 Nimi onanuri nimina aa-na ada saru saru pua piralepape. Goa palimi-daare Aa Muduna pora epe-rupa kuralimi.
19 Nimi aanumi page nimina orenu pedo pu raaname omalepape. Goa puare nimimi wae kone nasua nimina orenu-para puri pane agaa natapape.
20 Nimi nogo naakinumiri oro yaalo nimina ama Aapana agaa rayo waru pagalepape. Goa palimi-daare Gote-me go piane kone raaname omalia.
21 Nimi aaraa aginumiri nimina nogo naakinu-para ratu nayawalepape. Goa palimi-daare nimuna pu robaa maoyaalimi.

Kogonome adini aanu-para surube aa lapona agaa

22 Nimi kogonome adini aa rayore mo nimina surube aa-na agaa rayo waru pagalepape. Gore nimumi ademe-ga pa amaa kogono pua nimu omeme pulalo napipape. Dia, pare nimimi Aa Mudu madaa kone waru saabaawa ora kone padane sua kogono pipape.
23 Gore kogono rayo nimimi pemere Aa Muduna kogono-rupa kone sua puri paloa kogono pipape. Nimimi pa aa madaa kogono pape yaade kone nasalepape.
24 Goa palimi-daare Aa Mudumi nimina epe yoto gialia. Aba nipumi nipuna onaanuna oyae makiritasa. Goa pua nimi rayo kogono peme rabu Adaa Aa Krais nipu padanena kogono peme-ga pagalepape.
25 Gore pa aa medame wae yae paliadaare gore go paliade waea madaa wae yoto mealia. Gote-me onaa rayo epe kone padane sua go wae yae madaa abutea.

4

1 Nimi kogono surube aanu nimimi mo nimina naakinu-para ora redepo ne kone sua suruba piralepe. Nimina Adaa Aa page so yaa-para pirua adea-ga pagalepape.

Agaa mana medaloma

2 Nimimi oro yaalo beten teme rabu waru
ado piralimi. Goa pua nimimi Gote-para
ora pi laatepape.
3 Niaa page raba minalo Gote-para nim-
imi beten laatepape. Gote-me niaa pora
mea wanaloa niaame nipuna epe agaame
Krais kudiri pi agaa madaa puri paboa
lamona beten tapape. Go agaa madaare
nimumi ni aba kalabus ada mapataasimi.
4 Nimi neme go epe agaana re waru
maredepo yawa lakelano beten tapape.
5 Gore oro yaalo Gote madaa kone naru-
laeme onaanu adalimi rabu nimumi epe
pora adenalo kone waru sua agaa laketa-
pape.
6 Nimina agaare oro yaalo epe-rupa loa
rede waru pina laketapape. Goa pua
nimimi onaanuna agaa page epe-rupa oro
yaalo abutapape.

Pol-me Tikikus-para Onesimus lapo mea rapaasa

7 Niaana epe ame Tikikus nipumi epe
remaa rayo laguaaya. Tikikis-ri nipu ni
raapu pirua Aa Mudu-na kogono ora waru
puaaya.
8 Goa pea-ga neme go aa nimi piri-para
mea rapalua. Nipumi niaa madaa remaa
lagialia rabu nimina pu robaa-para epe
kone mada salimi.
9 Nipu epalia rabu neme Onesimus-ri*
ora niaana epe kogono pape ame awaa ora
nimina adami aa page yaade. Oyaeyae
rayo go-para pea-daa nipumi nimi lagula
epalipa.

*Pol-me abi piralepape agaa Kolosi on-
aanu re-para rapaasa*

10 Aristarkus-ri kalabus ada padane-para
patepa pare go aamere nimi abi piralepape
lo o taata. Mak nipu Barnabas-na aai go
ameayame page abi piralepape lo o taata.
Gore nipu nimi piri-para epalia raburi gore
nimimi nipu mealepape. Go madaare
abade neme nimi-para agaa mana la moy-
aasude.
11 Jisas nipuna bi meda Justus temede
aa nipumi page abi piralepape lo o taata.
Go aa repore Juda aanu pirua Yesu madaa
kone rulasimi. Go aa repore Gote-na Su-
rube Suna agaa madaa ni raapu padane-
para kogono pema. Goa pua nimumi ni
waru raba muaeme.
12 Epafras-me page nimi-para abi pi-
ralepape lo o taata. Go aa page nimina
adami aa pirua Yesu Krais-na kogono pea.
Oro yaalo nimi raba minalo beten puri
paloa loaaya. Goa pua Gote-me nimi puri
mapalaawa ora onaa mapiraawa nipuna
agaa waru pagoa puri mealiminalo oro
yaalo beten loaaya.
13 Neme nipumi kogono waru pea-daa
neme nimi go-rupa lagialo: Nipumi nimi-
para Laodisia su-para piri onaanu page
Hierapolis su-para pimi onaaanu page raba
muaaya.
14 Demas page niaana epe dokta Luk go
lapome page nimi abi piralepape agaa lo o
taatepe.
15 Nimi page neme abi piralepape lo
agaare Laodisia su-para piri onaanu lake-
tapape. Goa pua nimimi abi piralepape
agaare Nimfa-na ada-para kiritaawa pimi.
Krais-na onaanu page laketapape.
16 Nimimi go pepa aba dipi kirituare wala
mo Laodisia su-para lotu kiritae lo pimi
onaanumi dipina penaatapape. Go rabu
page Laodisia su-para pimi onaa nimumi
pepa meda o taanaloa nimimi go page
dipialepape.
17 Gore nimimi Arkipus-ri gupa pua lake-
tapape: Aa Mudumi abade mea gisae ko-
gonore neme waru pu kiritape lo pua lake-
tapape.
18 Niri nina go pepa kimi patalepape agaa
la o taato: Abi patalepape. Ni Pol yaade.
Niri kalabus ada-para pa pi-ga nimimi ni
madaa kone narugulaatepape. Gote-na epe
raba meape konere nimi padane padane lo
gina.
Go mada.

* **4:9:** Onesimus-re Filemon-na kogonome adini aa. Epe Agaana re adede kogonome adini aame page Tikikus raapu laama epalipi loa lakesa. Filimo-na agaa madaa page apo ia-daa.

Tesalonaika Egataa Ripia Agaa

Tesalonaika-re Mesadonia-na su robo rupara aaya. Pol-me Pilipai gimoare Tesalonaika su-para pua lotu ada marekaasa (Aposel 17.1-9). Pare Juda aanumi adesimi rabu onaa adaapumi Pol-na agaa ratua Kristen opesimi rabu nimumi Pol wae kone sua Tesalonaika magimaasimi. Orope Pol mo Korini su-para pua pirisa rabu nipuna kogono yago Timoti ipua mo Tesalonaika su-para piri Kristen onaanuna remaa lakesa.

Pol-me Timoti-na agaa pagoa go pepare Tesalonaika onaana kone rulae yae puri mapalaatalo Pol-para Silas-para Timoti-repaame tisimi. Makuae aa adaapumiri go pepare Pol-na riri-nane ti pepa kone imi. Go pepa-parare Pol-me Tesalonaika su-para pimi onaana kone rulae yae-para epe-ae lapo madaa raaname omesa.

Go Kristen-repaamere Krais wala ake pua epalia pae lo namakuaasimi. Yesu abi naepena loa omesimide onaanu page epe piraama laama pope su mealimi palo makuaatalo pisimi. Yesu aa-rabu epalia palo page makuaatalo pisimi. Pol-me nimuna agaa abuloa gupa sa: Nimi epe ae ratalepape sa. Goa pua nimi managolaawa Yesu epalia yapi surubalepaape sa.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa pitapape agaa (1.1-3)
Kone rulae yae gupa ina agaa (1.4–3.13)
Goa napipape agaa (4.1-12)
Krais wala epalia rabu kone rulae onaanu epa mealia (4.13–5.11)
Gote-me nimi raba mealia-ga epe-rupa pitapape (5.12-28)

Pol-me Tesalonaika pepa egataa tua rapaasa

1 Ni Pol-para Sailas-para Timoti-para niaame go pepare mo Tesalonaika Yesuna ruru onaa nimimi adaliminalo tu o taatema. Nimi Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais laapo raapu piri onaanuri Gote-na epe raba meape kone-para kuma pi kone laapo mealimina.

Tesalonaika onaaanumi kone rulaawa pirisimi

2 Oro yaalore niaame beten tema rabu nimina bi loa nimi madaa tema.

3 Gore niaame niaana Aapa Gote-para beten tema rabu nimimi kone rulaawa pora kuritimi-daa niminaaema. Goa pua nimimi onaanu madaa pedo pu raaname omoa niaana Aa Mudu Yesu Krais puri paloa ado pimi.

4 Gore ame baaninu-ya, nimiri Gote-me pedo pu raaname omoa nimi Yesu raapu mapiraasa-daa niaame aba makuaaema.

5 Niaame go Epe Agaa nimi piri mea ipisimare go Epe Agaa madaa kone waru rulaawa mea ipisima. Goa pua niaame lagisima rabu pa agaame nasima pare puripara Holi Spirit laapo raapu mea lagiamade. Go rabu nimi piri-para ipua nimi raba mula ipisima. Go kone rayore nimimi aba makuaaeme.

6 Go rabu nimimi niaana pora-para Aa Mudu-na pora laapo-para kuritimi. Goa pua nimimi Gote-na agaa pagoa kedaa adaapu risimi. Goa pisimi pare Holi Spiritmi nimi raana maomasa-pulu nimimi Epe Agaa madaa wala pedo peme.

7 Goa pisimi rabu Masedonia su-para piri kone rulae onaa-para Akaia su-para piri kone rulae onaa rayome nimina epe pora adesimi.

8 Goa adesimi rabu nimimi Aa Mudu-na Epe Agaa waru pagoa onaanumi su meda-para lamoneala Griki su-para lamoneala pua su rayo-para pago kiritisimi. Goa pua Masedonia Akaia su lapo-para piri onaanumi pagenaloa su rayo-parare nimi Gote-na agaa madaa kone rulaawa pagesimi. Goa pea-ga niaame wala nimi lagiape agaare meda pa naima.

9 Apo onaanumi nimina kone madaa agaa gupa teme. Abade niaame nimi piri-para ipisima raburi niaa epe-rupa suruboa makirae remonu gimisimi-daa remaa teme. Goa pua nimi kone pereke sua Gote madaa kone rulaawa oro yaalo pirape Gote nipuna kogono pisimina teme.

10 Go page nimimi Gote-na Simi so yaa gimoa wala go su amaa epaliade yapi di madaa ado pimilo go remaa teme. Go Naakiri nipu abade omesa pare Gote-me nipu wala marekaasa. Goa pisa-pulu orope Gote-me wae ratu yawape kone mea katea di rabu Yesumi niaa epe-rupa surubea-pulu Gote-me niaa wae-rupa na-abutea.

2

Tesalonaika su-para Pol-na pisa kogono

1 Gore nina ame baaninu-ya, abade niaa nimi piri-para ipisima rabu niaana kogono epe-rupa pisima-pulu onaa adaapu kone rulasimi. Go remaare nimi makuaaeme.

2 Abade niaa Tesalonaika su naipisima rabu mo Filipai su-parare kedaa waru risima. Go page niaa-para ero simi-daa nimimi aba pagesimi. Goa pisimi pare Gote-me niaana robaa-para nipuna puri mapalasa-pulu Epe Agaa lagisimade. Goa pisima rabu iaa adaapumi kedaa gisimi.

3 Niaame agaa nimi lagemare gore niaame wae kone nasu robaa-para wae koneme makirae agaa natema.
4 Dia, pare Gote-me niaa laguaaya-rupare lageme. Gore nipumi niaa nipuna Epe Agaa onaanu-para lakelamonalo kogono gisa. Goa pisa-pulu niaame puri paloa laketema. Goa pemare aanumi niaana kogono epame omape kone inalo napema. Dia, pare Gote-me go kogono raana omenalo pema. Goa pemare Gote nipumi niaana pu robaa-para adokaru mua rumaaya.
5 Gore niaame agaa la moyaasima rabu niaame nimi omeme pi agaa nalagisimidaa adesimi. Niaame go kogono pisimare gore niaame epame omape kone sua kogono napisima. Oro dia yapare gore Gote-me page adea.
6 Niaame go kogonore nimimi page pa onaa radonu page niaana bi minasaaliminalo napisima.
7 Go kogono pisima rabu niaare Kraisna aposel kogono aanu pirua niaa adaa bi mulalo napisima. Dia, yapare nimi padane-para pirisima raburi niaame ora epe kone sua nimi raba mulalo pirisima. Go-rupare onanumi nimuna nogo naakinu pawa surubalemede-rupa kogono pisima.
8 Niaame nimi madaa pedo pu ora raaname omema-pulu niaame nimi raapu pirua Gote-na Epe Agaa talo pisima. Go pua nimi raba mulalore nimumi niaa tu maomata pisimi yaalore niaame kone adaapu nasula pisima. Nimiri ora niaana epe adami onaanu ya-pulu go kone sua kogono pisima.
9 Gore niaana radaa pi kogonore ame baaninu-ya, nimimi aba ademe. Niaame Gote-na Epe Agaa mogeasima rabu nimi lagulalore puri waru paloa pisima. Gore niaame nimina eta oyaenu gialiminalo napisima pare oro yaalo niaame kimi kogono pisima.
10 Gore nimimi page Gote-me page niaana pora waru adesimi. Nimi kone rulae onaanumiri niaame kone ora epe sua redepo ne-rupa pirisimi-pulu nimimi waea na-adesimi.
11 Gore aaraa medame nipuna nogo naakinu-para epe aanu peade-rupare gore niaame page nimi-para pisima. Goa pua padane padane laatapu epea pema-daa ademe.
12 Niaame nimina robaa-para puri page kuma pi kone page gialema. Niaamere ora Gote-na kone mua pora go-rupa pamuaminalo pisima. Goa pua Gote-me nimi madaa pedo pinalo pora pamualepape lo lagesima. Gore Gote-me nimi nipuna epe puri mua nipuna Surube Su-para paliminalo mapiraaya.

Juda amenumi kedaa risimi-rupa nimimi page riaalepape

13 Go oyae madaare niaame Gote-para ora pi tema. Abade niaame Gote-na agaa nimi lagisima rabu nimimi pa onaanuna agaa-rupa napagesimide. Dia, pare nimimi ora Gote-na agaa pagesimide. Gore nimimi Gote madaa kone rulaeme rabu go agaame nimina robaa-para puri mapalaaya.
14 Nina amenu, nimiri Gote-na lotu adanu-para kiritae onaa so Judia adaa supara pirisimi piane pimi. Nimu Yesu Krais madaa kone rulasimi-pulu gore nimu Gote-na ruru onaa piruaeme. Gore mo Judia supara pirua Yesu Krais madaa kone rulaeme onaanumi kedaa go-rupa risimi.
15 Juda aanumi Aa Mudu Yesu-para Gote-na agaa lakene aanu-para tu maomasimi rabu niaa page kedaa gisimi. Go aanuri Gote gimoa ora onaa rayo-para iaa aulaeme.
16 Gore niaame pa ruru radonu-para epe agaa laketa pisima. Goa pisa pare nimumi epe agaa pagoa kone rulata pisimi pare Juda aanumi epe agaa mogeape pora rugusimi. Goa pisimi-pulu nimuna wae yoto meape yaere mea rulataboa pupitagi pa neme. Goa peme pare Gote nipuna ratu yawape agaare nimu madaa aba epa ia.

Pol-me Tesalonaika onaanu adape raana omesa

17 Gore ame baaninu-ya, niaa aba nimi raapu pirisimade pare Juda aanumi niaa ratisimi. Go rabu niaa ogesi nimi raapu rugula lapaawa pima. Gore ora niaana inimi nimi na-adema pare niaana konere ora nimi raapu inaloa pima. Go rabu niaame nimi adola epape pora asapu pima. Nimi ora adawe kone sua niaana pu robaapara ora o sa.
18 Goa pea-daa niaame nimi adola epalima kone isima. Niri Pol oro adola epaayo kone sua pora asapisu pare Satan-me niaana pora rabusa.
19 Oropere niaana Aa Mudu Yesu wala epaliade yapi di raburi niaa nipuna ini agaa madaa rekoa temana niaa ake mealima ya? Go rabu niaame ake madaa raaname omalima ya? Goa pua niaame pa giape yaere ake agaa adaapu loa mealima ya? Gore nimi madaa tema.
20 Gore nimi madaare niaa pedo pu pima.

3

Pol-me Timoti-ri nimu puri mapalainalo penaasa

1 Niaame nimi adolalo pirisimade rabu Sailas saa lapo Atens su-para pa piralipa kone sua Timoti mea rapasipa.
2 Go-para pirisipa rabu saame Timoti nimina kone rulae yae puri mapalainalo

mea rapasipa. Gore nipuri niaana ame pirua Gote-na kogono saa raapu pua Kraisna Epe Agaa lakene aa yaade.

3 Gore nimi medaloma go kedaa riama puare masaa narilaliminalo Timoti mea rapasima. Gore Gote-me niaa go kedaa riamonalo aba mapiraasa-daa makuaaema.

4 Gore abade niaa nimi raapu pirisima rabu niaame radaa nalima lo lagisima. Gore padane lagisimade-rupare abia nimimi adaleme.

5 Goa pea-pulu neme nimi pa ado pirano kone naisu. Dia, neme Timoti nimina kone rulae yae adenalo mea o taasu. Gore Satan-me nimi malopaawa niaana kogono maoyatalo pisa-daa Timoti mea rapasu.

Timoti-mi epe agaa lakesa rabu Pol-me raana omesa

6 Goa pisu pare abia Timoti-mi nimi gimoa epaade. Goa puare nipumi niaapara epe remaa epa lagiade. Nipumi nimina pedo pu raana omape kone-para kone rulae-para lagiade. Gore nipumi gupa lagia: Oro yaalo nimimi niaa madaa kone sua niaa adolalo peme lagia. Gore niaame nimi adolalo pema-rupa peme.

7 Gore nina ame baaninu-ya, niaame go remaa rapaema rabu nimimi kone waru rulaeme-pulu nimimi niaana robaa go pemeame puri mapalaeme. Goa pea-ga nimi re-para wae kedaa epalia rabu page radaa nape rabu page puri mu piruatepape.

8 Gore nimimi Aa Mudu raapu puri waru paloa piruaeme-rupa niaa raapu page ora epe-rupa piruatepape.

9 Gore abia niaame nimi madaa Gotepara ora pi tama. Gore niaame nimi madaa Gote-na ini agaana raana omema rabu oro yaalo ora pi tema.

10 Gore naare paalu page ribaa page nimina ini agaa ora adalima kone sua Gotepara oro yaalo agaa muaema. Gore nimina kone rulae ogesi-daa dia yaliare niaame nimi raba mulalo epalima.

Pol-me Gote-para nimu piri-para mea penaalo beten sa

11 Niaana konere niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu-para nipumi niaare nimi piri-para epamonalo pora mea waatea.

12 Niaana konere Asubame nimina pedo pua raana omape yae ma-adaa yaalia. Goa pua nimimi mo ame baaninu-para onaa rayo-para page go kone ma-adaa yaamama palimina. Goa paa-mama puare niaame nimi madaa pedo pu raana omemarupa piralepape.

13 Niaana konere Gote-me nimina pu robaa-para puri gialia. Goa pua oropere niaana Aa Mudu Yesu wala epalia raburi kone rulae onaanu page nipu raapu pirua nipumi nimi maepeaalia. Goa pua niaana Aapa Gote-na ini agaana nimi yala napoteme.

4

Epe pora pamuaema rabu Gote-me raana omea

1 Gore nina ame baaninu-ya, abiare niaame nimi mogeasima-rupare Gote-na pora ratalepape. Niaame puri paloa Aa Mudu Yesuna bi madaa waru lagialema. Abiare nimimi go pora epe-rupa pamuaeme-rupare orope page go-rupa agu pamualepape.

2 Gore niaame agaa rayo Aa Mudu Yesuna bi-para agaa mana lagemade rabu aba pago kiriteme.

3 Gote-na konere gupa: Nimimi ona paake yolape kone rayo gimoa nimi ora epe-rupa piralepape.

4 Gore aa rayome ona rumaape kone salimi-daare epe-rupa piralipa kone sua ona ora epe-rupa rumaatepape.

5 Rumaalimi rabu nimina kone-para wae-rupa epame naomalepape. Goa palimi-daare Gote-na agaa napage pa piri aanumi peme.

6 Go kone madaare nimina ame baaninupara waea napua nimu namakiratepape. Gore aanumi kone rado rado go-rupa sua waeanu palimiri gore Aa Mudumi go kone madaa wae yoto katea. Abade niaame go agaare ora puri palo lagisimade.

7 Gote-me niaa paake aa rumi kone saminalo namapiraasa. Dia, nipumi niaa eperupa piraminalo yaaloa mapiraasa.

8 Goa pea-pulu aa medame mogeape agaa gimalia-daare nipumi pa aa meda masaa narialaaya. Dia, pare nipumi Gote masaa rilaaya. Go masaa rilaeme Gote nipumi nipuna Holi Spirit guaaya.

9 Nimimi ame baaninu madaa pedo pu raaname omape konere pepa-para mada natu repaalua. Dia, Gote-me ame baaninupara pedo pu raana omalepape lo aba moge riaasade.

10 Goa pisa-pulu nimimi nimina ame baaninu Masedonia su-para pirinu-para pedo pu raaname omesimi. Goa pisimi pare ame baaninuri niaame nimi puri mapalaawa gupa pipape lo lagialema.

11 Gore kone gupa mogeatepape: Nimi pawa pirape kone waru sua maa adaalu-ae onaa-rupa napiralepape. Go page nimina kimi kogono pipape. Gore abade niaame nimi-para agaa lagisimade-rupa pipape.

12 Goa palimiri Gote madaa kone narulae onaanumi nimi epe bi gialimi. Go raburi nimina oyae page narudu yaalia-pulu onaa medalomana oyae meape kone nasalimi.

Orope Aa Mudu ipua niaa marekaawa kiritalia

13 Gore nina ame baaninu, pagalepape. Niaame aba ome onaanu madaa paliade-a lagulalo pima. Goa pua onaa medalomame ome onaanu wala narekalimi kone suaeme rabu nimuna pu o ta. Goa peme-ga nimimi go madaa ora agaa pagalepa.

14 Gore Yesu omoa wala rekesa-daa go madaa niaame kone rulaema. Goa pua Yesuna puri madaare Gote-me Krais-na onaa aba omenu page marekaawa Yesu raapu padane-para mea epenatea-daa niaame go madaa kone rulaema.

15 Niaame Aa Mudu-na agaa nimi gupa lagema: Wala oropere Aa Mudu wala epaliade yapi di raburi papiri onaanu orope epenalo aba ome onaa riri-nane aba palimi.

16 Dia, Gote-na mudu ensel-me agaa puri palo yaatea raburi Gote-na berome page e tea. Go raburi Aa Mudu nipu so yaa gimoa epalia. Goa palia pare aba ripia onaa medaloma Yesu madaa kone rulaawa omesimi onaanuri nimu aba ripia rekaa epalimi.

17 Goa puare niaa pa pitimade onaanuri Gote-me niaa go marekaalia onaa raapu pitima. Goa pua nipumi niaa rayo so yaa-para moae raapu mea pua Aa Mudu madaata palima. Goa puare niaame Aa Mudu raapu oro yaalo nipu raapu kagaa piraama laama palima.

18 Nipumi goa palia-ga nimimi niaana go agaa remaa pagoa ame baaninuna lo robaa-para puri mapalaainalo pua laketapape.

5

Aa Mudu epalia di managolaawa piramina

1 Nina ame baaninu-ya, niaame Aa Mudu epape diri go rabu epalialo pepa madaa akolo tua lagiamona ya?

2 Gore nimina bipa Aa Mudu epape diri ribaa paake ne aa-rupa epalia-daa aba pageme.

3 Gore onaanumi abiare nimu ora eperupa pima teme-daare nimu maoyaape diri aipapulu nimu madaa epalia. Goa paliade raburi onanumi naaki nogo maditimi-rupa di epalia-pulu nimimi go radaa mada napakealimi.

4 Yapare nina ame baaninu, nimiri ribaane-para napimi-ga go yapi di epaliade raburi paake ne aa-rupa epalia.

5 Dia-ga nimi rayore paa-para piralepape. Niaare ribaane-para wae-rupa napiramina.

6 Goa pea-ga niaare mo wae onaa radonu u patu pimi-rupa napiramina. Dia, pare niaana ini waru rupaawa niaana kone waru redepo naloa piramina.

7 Gore u pateme onaanuri ribaa ora patemede. Go page ribaare onaanumi ipa bia noa maeyaemede.

8 Goa peme pare niaa paa-para pima-ga niamere waru adoa surubamina. Niaame kone rulae yae-para raana omape kone-para sua go konere kapaa yome warini mamina-rupa maraamina. Goa puare Gote-me niaa oro yaalo epe-rupa mapiraape konere niaame kaapa yome warini raguna-rupa adi pamina.

9 Gote-me niaare nipuna ratu yawe kone meamonalo-daa namapiraasa. Dia, niaana Aa Mudu Yesu Krais omesa rabu nipumi niaa oro yaalo piraminalo kone gisa.

10 Krais nipu abade niaa madaa omesa. Goa pua nipuna di rabu niaa pa piralima page ora omalima page gore nipu raapu padane-para piralima.

11 Goa pea-ga nimimi ame baaninu raba mua epe agaa lakeloa pu robaa-para puri mapalatepape. Gore abia go peme-rupare gupa pipape.

Gote-na ruru onaame epeaanu pina

12 Nina ame baaninu, nimi niaame gupa lagialema: Aanu medaloma nimina rikiraana epe kogono peme-ga go lotu surube aanuna agaa mana epe-rupa pagalepape. Go aanuri Aa Mudumi nimi aa mudurupa mapiraaya-pulu nimumi nimina kone maredepo yaanalo agaa lageme.

13 Gore nimumi epe kogono peme-ga nimimi nimu-para ora epe kone sua pedo pu raana omape kone salepape. Nimiri nimina ame baaninu raapu epe kone padane sua pawa piralepape.

14 Gore ame baaninu-ya, niaame nimipara puri pane agaa gupa lagialema: Aa medaloma kogono gimi omeme aanuri nimimi puri mapalaawa epe-rupa pirina tapape. Go page aa medaloma nimuna pu robaa-para paalame ome aanuri puri mapalatepape. Onaa medaloma puri naimi onaa raba mealepape. Goa pua aa rayo nimimi pawasi raba meaa-mama pipape.

15 Gore onaa medalomame nimi-para waea palimi-daare wala nimu-para waea na-abutepape. Dia, pare oro yaalo nimina ame baaninu-para onaa rayo-para page epe kone sua epe-rupa raba mealepape.

16 Nimimi oro yaalo raaname omo piralepape.

17 Nimimi oro yaalo beten tapape.

18 Gore nimimi Gote-para oyae rayo madaa ora pi tapape. Yesu Krais raapu pimi-pulu Gote-me nimi raaname omalia.

19 Nimimi Holi Spirit-na puri naro-
gaatepape.
20 Onaa medalomame nimi-para Gote-na
agaa lagialimi-daare nimimi nimu masaa
narilatepape.
21 Gore nimimi oyae rayore waru nim-
inaawa nimina kone-para epeaaliade yae
waru saapiralepape.
22 Goa puare wae yaenu rayo ora gi-
malepape.
23 Gote-me niaa epe kuma pi kone
guaaya. Goa pua nipumi nimi rayo ora
nipuna onaanu mapiraatalo pea. Goa pua
nipumi nimina kone-para wasupa-para to
yogane rayo page suruboa ora nipuna on-
aanu piramonalo pea. Goa pea-ga niaana
Aa Mudu Yesu Krais epaliade yapi di raburi
nimi wae-rupa mada napiralimi.
24 Gote-me nimi yaaloa mua epe kone
oro yaalo nimi madaa ia-pulu nipumi raba
muaaya.
25 Gore ame baaninu, nimimi Gote-me
niaa raba minalo beten tapape.
26 Gote-na ruru pimi ame baaninu rayo
abi piralepape lo laketapape.
27 Aa Mudu-na bimiri nimi-para agaa
puri paloa lagialo: Go pepare nimimi ame
baaninu pimi-para rayo dipialepape.
28 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe
raba meape kone abi mealimina.
Ni Pol go yaade.

Tesalonaika Laapo Ripia Agaa

Tesalonaika su-para piri onaame Krais wala epalia raburi ake ora palia pae kone isimi. Medalomamere Aa Muduna yapi diri aba epaade simi. Go madaare Pol-para Silas-para Timoti nimumi onaana kone maredepo yatalo go pepa tisimi.

Pol-me talo: Go yapi diri abi naepaade sa. Riri-nanere onaame kalai waru pua wae aanumi puri waru pabalimi sa. Rekena agaa rasini aa meda ipua Yesu Krais-na iaa aba adalimi sa.

Pol-me mo onaa-para lalo: Nimina kone rulae yaena puri ma-adaa yaaina kedaa riaalepape sa. Nimuna bipa puri paboa kogono pu nimu surubenalo sa. Nipu-para nipuna kogono aa yagonumi peme-rupa kogono pape ki aa narabinalo sa. Yago raba meape page ki aa narakepealepape sa.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-2)
Pol-me ora pi loa yapare waru adalepape sa (1.3-12)
Yesu wala epalia agaa (2.1-17)
Kristen-na pora epe-rupa pamualepape agaa (3.1-15)
Pora poae agaa (3.16-18)

Pol-me Tesalonaika su-para pepa rana laapo rapaasa

1 Sailas-para Timoti-para ni Pol page niaamere nimi Tesalonaika su-para pimi Yesuna ruru onaanu madaa kone ima. Goa pea-daa neme pepa tu repaato. Nimiri niaana Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais raapu piramina.

2 Goa pua Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais-parame nimi-para epe raba meape kone page kuma pi kone page guaina.

Pol-me Gote-para ora pi sa

3 Gore niaana ame baaninu, niaame nimi madaare Gote-para oro yaalo ora pi tema. Go konere ora epe ta gore nimina kone rulaere ora adaa yaa-mama pea. Goa pua nimimi ame baaninu-para pedo pu raana omape kone adaapu mone mone sama peme.

4 Goa peme-pulu niaame Gote-na lotu ada-para kiritaaware nimina bi waru minasaaema. Gore nimumi nimi kedaa geme rabu radaa noa page nimi epe-rupa pimi. Goa pua nimimi puri paloa kone waru rulaeme-daa niaame nimi madaa agaa adaapu tema.

Gote-me niaa epe redepo ne-rupa rumaalia

5 Gore nimina rigita pimi kedaa madaare niaame Gote-me yoto epe-rupa rumaaliadaa adalima. Goa pua nimimi Gote-na Surube Su ora adolalore kedaa ruaeme.

6 Gore onaa medalomame nimi kedaa mea epeme onaanuri Gote-me nimu madaa page kedaa katea. Gore Gote-me epe-rupa nipumi goa palia.

7 Go pua abia kedaa ritimi onaanuri nipumi raba mealia. Goa pea-ga nipumi niaa-para page goa palia. Oropere Aa Mudu Yesu-para nipuna puri pane enselnupara sogo yaa gimoa epape di rabu Gote-me niaana kedaanu madia yalia.

8 Go rabu go su amaa epalimi rabu adaa repena sulaa page mea epalia. Goa pua Gote madaa kone narulae piralimide onaanuri gore wae su naaku-para mea rubalia. Gore Aa Mudu Yesuna Epe Agaa napageme onaanuri mea rubalia.

9 Go onaanumiri ora radaa adaape no pirua Gote raapu padane-para napiralimi. Dia, pare adaalu su rado-para Gote naado piralimi. Goa pua nimumi Aa Muduna ini agaa-para nipuna epe paana puripara ora na-adalimi pare wae-rupa pua piralimi. Gore Yesu Krais wala epaliade yapi di raburi abia wae-rupa piri onaanuri go wae su-para palimi.

10 Gore nipu epaliade yapi di raburi nipuna kone rulae onaa rayome nipuna bi minasaawa nipu madaa raaname omo piralimi. Niaame abade nipuna agaa nimi lagisimade rabu nimimi kone rulasimi. Goa pisimi-pulu nimi page mo onaa medaloma raapu epe-rupa piralimi.

Pol-me Tesalonaika onaa raba minalo beten sa

11 Goa pea-daa niaame go madaa kone sua oro yaalo niaana Gote-me nimi raba minalo beten laema. Gote-me nimi yaaloa epe-rupa mapiraasa-daa niaame go madaa kone sua Gote-me nimi puri ginaloa eperupa piraliminalo beten laema. Goa pua nimimi epea pulalo palimiri nipuna puri nimi ginalo beten tema. Goa puare nimimi Yesu madaa kone rulaawa pemede kogonore ora waru pu kiritaliminalo beten laema.

12 Goa palimi-daare niaana Aa Mudu Yesuna bi minasaalimi. Goa pua nipumi nimina bi page minasaalia. Goa madaare niaana Gote-para Aa Mudu Yesu Krais lapona epe raba meape kone gupa gialipi.

2

Krais wala epaliade

1 Gore nina ame baaninu-ya, niaana Aa Mudu Yesu Krais wala epenaloa niaa nipu raapu padane-para kiritalima. Goa palimidaa neme agaa puri paloa gupa lagialo:

2 Gore onaa medalomame Aa Mudu
epape di meda naia teme-daare go agaa
madaa kone adaapu nasu piralepape. Gore
pa aa medame Gote-na koneme niminaawa
go-rupa lagialia pae pa nipuna niminaae
agaa tapae maarea. Gore nimumi niaame
pepa madaa tisimade agaa teme palo ni
maarea.
3 Gore aa medame nimi-para agaa rado
makirae konenu gupa lagalimi-daare
nimuna agaa napagalepape. Go yae
epaliade yapi diri ora aba pa naepalia. Dia,
yapare aba ripia onaa adaapumi pupitagi
noa Gote masaa rilae onaa epa kiritalimi.
Goa pua rekena agaa rasini aa page aba
epenaloa onaanumi adalimi. Go wae aare
nipu wae su naaku-para pope aa yaade.
4 Go aamere onaanumi oyaenu rayo
madaa beten loa Gote-na epe yaenu teme-
daa go rekena agaa rasini aame apo yae
rayo maoyaatalo palia. Goa pua nipuna bi
minasaawa mo oyaenu rayo rabuaniaalia.
Goa pua nipu Gote-na epe ada-para pua
pirua gupa tea: Niri ora Gote yaade tea.

5 Pagalepa, abade ni nimi raapu pirua go
madaare aba remaa laguaarude.
6 Apo waea pi aare abia page kogono pala
pia. Goa pea pare abia nipuna pora pamea-
rupare nimimi aba adamede. Gore Gote-
me nipu laketea di rabu apo rekena agaa
rasini aa epalia.
7 Gore go rekena agaa rasape kogonore
abia page nipu kaledoa kogono pa pea.
Goa pea pare orope epaliade yapi diri wae
kogono madaa pora rabuni aa penaaloa
apo wae kogononu aipapulu opapalia.
8 Go raburi mo rekena agaa rasini aa
nipuri penaame epa opapalia. Goa palia
pare Aa Mudu Yesu nipuna agaana ko-
mome nipu tu maomalia. Gore Aa Mudu-
ri nipuna epe paa raapu amaa penaame
epalia raburi mo rekena agaa rasini aa ora
madia yalia.
9 Go rekena agaa rasini aa epaliadere
mo Satan-na purimi mea epalia. Go rabu
nipumi yaa agaa loa napiaa kogono rayo-
para makirae puri pane kone-para kogono
rado rado palia.
10-11 Goa pua go wae aamere ora maki-
rae kogono palia rabu nipumi wae naaku-
para polalo pemede onaanu makiralia.
Yapare go onaanumi ora agaa madaa
kone mada narulalimi-pulu Gote-me nimu
madaa makirape yaenu epenatea. Goa
pua nimumi go makirae agaa madaa kone
rulalimi. Goa pua Gote-me nimu oro
yaalo epe-rupa mada namapiralia pare
wae naaku-para palimi.
12 Go madaare onaa rayome abade ora
agaa madaa kone narulaawa waea pape
madaare raaname omeme. Goa peme-ga
Gote-na koso lape di raburi nimumi wae
yoto mealimi.

Gote-me niaa wala mealualo mada misa
13 Pare ame baaninu, nimiri Aa Mudumi
nimi madaa pedo pu raaname omea-pulu
oro yaalo niaame nimi madaa Gote-para
ora pi tema. Ora abadere Gote-me nimi
oro yaalo kagaa piraama laama paliminalo
mada misa. Goa pua nimimi ora agaa
madaa kone rulasimi-pulu Holi Spirit-na
purimi nimiri Gote-na onaa mapiraasa.
14 Go madaare niaame nimi-para Epe
Agaa lagisima rabu Gote-me nimi yaaloa
mapiraasa. Nipumi niaana Aa Mudu Yesu
Krais-na epe paana puri meaminalo yaaloa
mada misa.
15 Goa pea-ga ame baaninu-ya, nimiri
waru epe-rupa puri waru paloa piralepape.
Gote-na ora agaa niaame abade nimi lag-
isima page pepa madaa tisimade agaa page
nimimi waru niminaawa piralepape.
16 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-para ni-
aana Aapa Gote lapo nipumi niaa madaa
pedo pu raaname omoaepe. Goa pua
nipumi epe kone sua nipuna oro yaalo
kagaa pirape puri-para epe kuma pi su
gialipina.
17 Goa pea-ga nipumi nimina pu robaa-
para puri mapalaina. Goa pua nimimi epe
kogono puare kone waru sua agaa epe-
rupa temenalo nimi raba mealipina.

3

Gote-me niaa raba mina beten laatepape
1 Gore ame baaninu-ya, agaa abia lo
kiritalua. Niaa Gote-me raba mina beten
laatepape. Goa puare Aa Muduna agaa su
rayo-para pago kiritina go mada nipuna bi
minasaamina beten tapape. Gore nimina
rikiraana pagesimide-rupa pagenalo beten
tapape.
2 Go page nimimi wae pupitagi nape aan-
umi niaa waea napinalo Gote-para beten
tapape. Gore onaa rayo Gote madaa kone
narulaeme-ga beten gupa tapape.
3 Yapare aa mudu-miri niaa madaa kone
ora waru mapiraawa nipumi nimi puri
mapalaawa nimi surubalia. Goa palia rabu
Satan-me nimi mada namao yaalia.
4 Go page Aa Mudumi nimi madaa niaana
kone maredepo yaaya rabu niaame agaa
lagemade-rupa nimimi page ora goa peme-
daa niminaaema.
5 Gore Aa Mudumi nimina kone mare-
depo yaina. Goa pua nimimi Gote-na pedo
pu raana omape kone niminaawa Krais-na
puri pane marekaape kone mealimina.

Aa rayome kogono waru pipape
6 Gore nina ame baaninu-ya, niaame Aa
Mudu Yesu Krais-na bi madaa agaa mana

gupa lagialema: Pa aa medalomame kogono gimoa niaana lagisimade agaa napagalimide aanu raapu napiralepape.
7 Gore nimimi niaana kone mealepape. Abadere nimi raapu padane-para pirisima raburi ki aa esepene aanu napirua kogono pisimade.
8 Niaame nimina etanu page pa amaa namea nisimade pare niaame mone-me kabesimade. Niaame kogono puri paloa pua kalai pu radaa pi kogono ribaa page naare paalu page pisima. Gore nimimi niaa madaa mone narubaliminalo goa pisima.
9 Gore niaame kogono gupa pisima-pulu nimina eta nape oyaeyaenuri niaa gialepa mada ta pisima. Goa mada ta pisimi pare nimimi niaana pora adoa mogealiminalo kogono pisimade.
10 Abade niaa nimi raapu pirisima rabu niaame nimi agaa mana gupa lagisimade: Aa medame kogono gimalia-daare go aamere eta mada nano patalia simade.
11 Niaame nimina ruru aanu medalomare pa pirua kogono napemelo remaa pagema. Go pagoare go agaa sima. Go aanuri nimuna maa adaalu mapuaawa aa medana oyaenu adoa agaa pa teme.
12 Gore Aa Mudu Yesu Krais-na bi madaare niaame go aanu agaa mana puri paloa gupa teme: Pora waru epe-rupa pamua kogono pua nimina eta mealepape.
13 Goa pea-ga ame baaninu-ya, nimimi epe kogono pape gimi naomalepape.
14 Gore niaame go pepa tua otaamonaloa aa medame napagalia-daare go aa waru adalepape. Goa pua nimu raapu napiralepape. Goa pua nimumi nimuna wae kone madaa nimu yala poteme.
15 Goa pea pare nimimi iaa kone nasalepape. Dia-ga nimimi nipu ame kone sua agaa mana tapape.

Agaa medaloma

16 Aa Mudu nipuri ora kuma pi konena re ya-pulu nipumi oro yaalo oyae rayo madaare kuma pi kone gina. Aa Mudu-ri nimi raapu pirina.
17 Niri Pol nina abi patalepape lo pepa madaa repaato. Gore nina pepa rayo madaa neme go-rupa agu tuaayo.
18 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe lo robaa kuma nimi rayo raapu pirina.
Go mada ni Pol yaade.

Timoti Egataa Ripia Agaa

Timoti-ri nipu ogege aa meda pirua nipuna adaare Listra suri Galesia su robopara pirisa. Nipuna agiri Juda ona pare nipuna aaraare Grik aa pirisa. Pol-me Timoti kogono pamu pinalo mea repaasa (Aposel 16.1-3).

Timoti-ri orope mo Epesas su-para i lotu adana aa mudu pirisa rabu Pol-me go pepa nipu piri tua rapaasa.

Riri-nane go pepamere gupa ta: Onaana kone rulae yae aa medalomame mabebolaalimi-ga Timoti ne waru adoba aape ta. Go aanuna kone rado piane gupa imi: Go su amaa yaenuri epe yaenu-daa dia sa. Aa medame ora epe pirape yae mulalore nipumi eta medaloma niti pua ona namealia.

Laapopa agaana adaa re agaa gupa ia: Epe lotu-para kogono surubape-na agaa sa. Goa pua lotu adana kogono aa-para surube aa ake piane aa piralia pae agaa sa. Agaa medare Timoti-ri Krais-na epe kogono aa pirape sa. Nipumi lotu adana ruru onaa padane padane laatapu-para pape aena page agaa sa.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa piralepape agaa (1.1-2)
Epe agaa ake piane su-para pula (1.3–3.13)
Gote-na agaa-para nipuna piare ora adaape (3.14–4.5)
Pol-me agaa mana Timoti lakesa (4.6–6.21)

Pol-me Timoti piri pepa egataa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Yesu Krais nipuna madaa misa-daa nipuna kogono aa pi. Niaana raba mi aa Gote-me niaa Yesu Krais madaa wala mua niaa nipuna loa mapiraaya.

2 Timoti, neme lagisude epe agaa pagoa neme kone rulae. Goa pua nere ora nina si ya-pulu neme go pepare ne piri-para epenalo repaato. Gore Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapome nipuna epe raba meape kone-para odo omape kone-para kuma pi lo robaa niaa guaaya.

Niaame yaa agaa ora gimamina

3 Abade ni Masedonia su-para polalo pisu rabu nere Efesus su-para pirape lagisude pare pa pirape lo wala lagialo. Go suparare aa medalomame yaa agaa gimoa redepo ne agaa mogeaatepape lo lakelape.

4 Gore Juda aanuri mina iti remaa page gimoa nimuna pa Aapa akuanuna binu page nadipialepape lo lakelape. Go piane konemere ape ero agaa marekaatalo teme. Go piane agaamere Gote-na agaa dia yalia kone sua go agaame kone rulaeme onaanu nimu naraba mealia kone imi.

5 Gore abia go agaa mana nimi-para lagialo-ga nimimi go agaa waru pagalimina. Pagalimi rabu nimina robaa-para epe kone padane sua robaa-para i redepo ne konena pamua Gote-na kone robaapara mea salimina. Go konenumiri onaanu madaa pedo pu raana omape kone marekaalia.

6 Aa medalomame go redepo ne agaa gimisimi-pulu nimu pa agaa lama pua Gote-na pora narateme.

7 Nimu Gote-na rekena agaana tisaa piritalo pisimi pare nimuna agaa-para nimuna puri pane agaa rayo page nagimeme.

8 Gore Moses-na rekena agaa pagolapemare epe ta pea. Yapare go rekena agaa epe-rupa pagoa kuramina.

9 Pare rekena agaare epe onaanu madaa naia-daa niminaaeme. Dia, rekena agaa rasini onaanu maredepo yaanalo gisa. Goa pua Gote masaa rilaawa waea peme aanumi pagaliminalo gisa. Goa pua onaa medalomame Gote-na kone madaa ero loa abana kone imi pare Gote-me nimu rekena agaa pagaliminalo gisa. Onaa medalomame agi aaraa tu maomaawa pa onaa radonu page tu maomaeme-daa go rekena agaa adoa rataminalo gisa.

10 Goa pua aa paake yone aanumi pagaliminalo mea gisa. Aanu medaloma onanupara waea pua onaanumi paake noa piru rabuame page rekena agaa pagaliminalo gisa. Gore onaanumiri yaa madaa makuaa agaa lo yaa agaa teme onaanu page ora maredepa yatalo agaa gimoa peme rabu rekena agaame go yaenu penaame mea wanalo tu isa.

11 Go maredepo yape agaare Gote-me Epe Agaa remaa madaa gisa. Goa pua onaanumi go agaana re adaliminalo moge riaayo. Go Epe Agaare neme Gote-na epe paana kuma pi puri mada mogeaayo.

Gote-me Pol odome omesa rabu Pol nipumi Gote-para ora pi sa

12 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-me ni kogono panolo puri gisa-pulu neme ora pi to. Gore nipumi ni nipuna kogono epe-rupa panolo ni madaa kone gua ni mapiraasa. Goa pisa-pulu neme nipu-para ora pi lalo.

13 Gore ora abade neme Krais wae agaa lo tua neme nipuna ruru piri onaanu-para yada kepea nimu-para ero agaa pamu sude. Goa pisu pare neme nipu madaa aba kone narulasu-pulu neme kone waru nasua gorupa aba pu pirisu. Go kone naisu rabu nipumi ni odome omesa.

14 Goa pua Aa Mudumi ni waru odome
omoa nipuna epe raba meape kone gisa.
Goa pua nipumi robaa-para kone rulae-
para pedo pu raaname omoa kone kuma
pi gisa rabu Yesu Krais raapu epe-rupa
piruaayo.
15 Yesu Krais su amaa ipisare gore niaa
pupitagi ne onaanu oro yaalo epe-rupa
mapiraatalo ipisa. Go agaare ora agaa
teme-ga onaa rayome pagoa kone waru
rulaatepape: Gore ora pupitagi napena aa
mudu ni Pol pirisude.
16 Goa pea pare Yesu Krais-me nipu ora
pawa pirua ratu nayawape kone penaame
waasa. Go rabu Gote-me ni wae aa mudu
pirisu pare odome omoa raba misa. Goa
pisare nipumi wala orope kone rulaawa
piralimide onaanu naa kone adenalo pisa.
Go onaanumi ni adoa nipu madaa kone
rulalimi-daare nimu oro yaalo kagaa pi-
raama laama palimi. Goa pisa-pulu Gote-
me ni odome omoa raba misa.
17 Gore nipuri oro yaalo piruaayaade Aa
Mudu Gote yapare onaa nimimi page nipu
na-ademe. Goa pea-ga nipuna epe paana
puri-para nipuna adaa bi-parare oro yaalo
minasaamina. Go ora.

Timoti iaanu raapu yada pinalo puri pasa

18 Nina si Timoti-ri, abade Gote-na agaa
lakene aanumi ne madaa agaa laasimide.
Neme go agaa niminaawa agaa mana la-
gialo. Neme go agaa puri paloa pagoa neme
yada waru pape.
19 Goa pua puri paloa kone rulaawa
robaa-para i epe kone waru sape. Gore
aa medalomame nimuna robaa-para i epe
kone rubisimi rabu nimuna kone rulae
maoyasimi.
20 Aa go-rupa pimiri Himeneus-para
Aleksander-para nipu laapome goa pisipi.
Goa pisipi-pulu neme nipu laapore Satan-
na puri madaa mea kasu. Goa pua nipu
laapome Gote-na bi madaa ero agaa wala
meda nasipi.

2

Beten lape loa agaa meape

1 Gore nena aba ripia pape kogonore
neme gupa lagialo: Onaa rayome Gote-
para beten tapape. Goa pua lape agaa-para
onaanu raba meape agaa-para oyae meape
agaa page beten loa agaa mealepape.
2 Beten temenare aa mudunu madaa
page gavman-nu madaa nimimi Gote-para
beten tapape. Gore nipumi niaa epe-rupa
surubena niaa rayo ora pawa epe-rupa pi-
ramina beten go-rupa latepape. Goa puare
niaa Gote-na ora epe kone mogea pora epe-
rupa pamuamina.
3 Beten go-rupa teme rabu ora epe ta-
ga niaana Raba Mi Aa Gote-me niaa raana
waru omea.
4 Niaa beten tema rabu Gote-me nipuna
konere onaanu rayo oro yaalo kagaa pi-
raama laama pua nimumi ora agaana re
waru adena kone suaaya.
5 Gore Gote padane-ma ora pia. Gore aa
padane Yesu Krais-me Gote-para onaanu-
para epe-rupa piraminalo makibumaaya.
6 Gore onaa rayo Yesu Krais nipu omoa
wala kaba misa. Goa pua Gote-me ria
omena kone isa-daa Yesu omesa. Go
kone madaare Gote-me onaa rayo oro
yaalo epe-rupa mapiraatalo wala misa-daa
makuaaema.
7 Gore nina kogonore nipuna epe agaa
onaa lakelanolo Gote-me ni aposel ko-
gono aa mapiraasa. Goa pua nipumi niri
onaa meda-para piru epe agaa mogeanolo
madaa mua mapiraasa. Gore nimumi go
agaare ora agaa loa go madaa kone rulal-
iminalo pe. Go madaare neme yaa agaa
nalalo.
8 Gore nina konere lotu ada rayona kirita
piri onaa rayomere beten lamina. Goa
pua nimu ora epe-rupa pirua ratu yawape
kone-para yada pape kone gimalepa. Go
raburi nimuna robaa-para epe kone sua
beten teme rabu ora epeaalia.

Onaanuna agaa

9 Gore nina konere onanu nimina
uranu epe kone sua pawa epe-rupa yama
piralepape. Goa pua nimina aalu iri
madaa pepena adaapu napu epe epe
yaenumi pepena napu kubulu sekerenumi
pepena adaapu napamina. Goa pua
yoto adaapeme kabe mamina-nu page
namaraalimina.
10 Dia, onaanu nimi Gote-na wanenu pir-
italo temere gore nimimi epe kogononu
palimiri gore nimina robaa-para ora epe
pepena-rupa pipape.
11 Onanumiri nipuna kone rabuaniaawa
agaa loraawa agaa pago piralepape.
12 Nemere onanu-para Gote-na agaa aan-
umi gupa mogetepape lo nato. Dia-ga
onanuri lotu ada-para agaa loraawa pawa
pirua pagamina.
13 Gore Gote-me Adam riri-nane waria
pirinaloa orope warisa-daa onanu madaa
go agaa lagialo.
14 Go page Satan-me Adam-para yaa agaa
aba nalakesa rabu ona-para aba yaa agaa
lakenalo go oname Gote-na rekena agaa
rasisa.
15 Gore onanumi kone rulaawa epe kone
saa-mama pua piralimiri Gote-me nimu
raba minalo epe-rupa piralimi. Goa puare
onanumi nogo naaki madialimi rabu Gote-
me nimu epe-rupa raba mina.

3

Pol-me Yesuna ruru onaanu surube aanu agaa mana lakesa

1 Go agaare waru pagalepa. Aa medame Yesuna ruru onaanu surubanoloa kone mealiare gore nipumi ora epe kogono pulalo pea.

2 Goa pua Yesuna ruru onaa surube aa nipu waru epe-rupa pirua onaa medalomame nipu madaa wae yae meda naadalimi. Goa pua nipuri ore padane raapu epe-rupa piralia. Goa pua nipumi oyae nolalo palia rabu adaapu nanena. Goa pua nipumi epe kone sua epea pua pirina. Goa pua nipumi onaanu rayo ada mua page nipu onaa rayo-para page epe agaa mada mogeawa mea waatea.

3 Goa pua nipumi ipa bia naliare maeyae ne aa napiralia. Go page nipu aipapulu ratu yawe kone nasua piralia. Dia-ga nipumi onaanu-para pawa kuma pi kone ina. Goa pua nipumi mone madaa page kone adaapu naina.

4 Nipumi nipuna ona naakinu waru surubalia. Nipuna nogo naakinumi nipuna agaa epe-rupa pagalimi.

5 Gore aa medame nipuna ona naakinu waru nasurubalia-daare gore nipumi Gote-para Yesuna ruru onaanu mada nasurubalia.

6 Gore pena kagaa aalu ipa mi aame nipu surube aa madaa napiralia. Dia-ga nipumi Satan-na kone mogealia-pulu aakone sua Satan wae yoto misade-rupa nipu page mealia.

7 Go lotu onaanu surube aare Gote-na ruru napiri onaanumi nipu epe aa lamina. Gore nipu epea pi-daa nateme-daare onaanumi nipu madaa wae kone ina. Go rabu Satan-na makirae koneme nipu mealia rabu yala potea.

Lotu ada-para kiritae onaa raba mi aanuna agaa mana

8 Goa puare mo Yesuna ruru onaa raba mi aanumiri kone padane waru sua epe-rupa pirua kogono pamina. Goa pua nimumi ipa bia waru nanoa maeyane aa-rupa napirina. Goa pua nimumi aa medalomana mone oyaeyae mada epaame ome kone nasalepape.

9 Niaana kone rulae agaana re-re Gote-me nimu mea waatea-daa nimumi suruboa robaa-para kone waru niminaawa samina.

10 Aba ripiare nimuna kogono ko tulalo pea-ga adalepape. Goa pua nimumi epe-rupa palimi-daare nimumi Yesuna ruru onaanuna kogono pa pina.

11 Goa pea pare nimuna onanu page kone waru su pirua pa po ripu agaa natapape. Gore nimumi nimuna kone suruboa oyae rayo madaa epe kone sua epe-rupa pipape.

12 Yesuna ruru kiritae onaa surube aanumiri gore ona padane raapu piralepape. Goa pua nimumi nimuna ona nogo naaki waru surubalepape.

13 Aa medalomame Yesuna ruru onaanu surubenalo kogono palimiri epe kogono pua nimu epe bi mealimi. Goa puare niaame Yesu Krais madaa kone rulaawa nipu raapu pima-ga go raba mi aanumi agaa puri paloa onaanu mada laketeme.

Pol-me Gote-na piaanu madaa agaa lakesa

14 Gore abia go pepa talore ni nimi piripara aipapulu adolalo epaluame pi.

15 Goa pea pare neme aipapulu naepaluare nimimi go agaa dipia mogealiminalo Gote-na ruru kiritae onaanumi epe-rupa pirape kone niminaalimina. Gote oro yaalo piruaaya-ga nipuna ruru pirua nipuna epe lotu ada-rupa pimi. Goa pua go onaanuri Gote nipuna ada pigi nona piane nimumi epe agaa raapu waru wamo pua surubeme.

16 Gore Gote-na agaa mea waasa-daa go agaana re ria ora adema. Goa pea-pulu aa medame go epe agaa madaa narabuaniaalia. Niaame Krais madaa gupa tema:

Nipu ora aa nona piane aulua yogane mua su amaa ipisa.
Nipumi Holi Spirit-na epe pora rayo penaame mea waasa.
Go rabu ensel-numi page adesimi. Onaanumi nipuna ruru rayo piri-para mogeasimi.
Su amaa onaanumi rayome nipu madaa kone rulasimi.
Goa pua Gote-me nipuna epe paana puri katalore nipu so yaa madaa mea pisa.

4

Yaa agaa ne aanuna agaa

1 Holi Spirit-mi agaa waru gupa lapa lagea: Orope yapi di epalia rabu aa medalomame kone rulae agaa gimalimi. Goa pua nimumi aa makirae wae remona agaa pagoa Satan-na kogono aanuna makirae agaa page pagalimi ta.

2 Go agaa madaare yaa agaa ne aanumiri nimumi makirae agaa teme rabu nimuna robaa-para i kone palakua yoa garuta-daa Satan-na kone sua teme.

3 Goa piane aa rurumiri nimu ona narumaape loa eta medaloma nanape lo mogeteme. Go teme pare abade Gote-me go etanu warisa-pulu niaa onaanumi ora agaa niminaawa kone rulaema-pulu go etanu madaa Gote-para ora pi loa mada nalima.

4 Oyae rayore Gote-me warisanare ora epe ta. Goa pea-ga wala meda pa nagimalimina yapare niaame mua Gote-para beten ora pi lamina.

5 Gore Gote-na agaa-para beten lapomere
niaa Gote nipuna ruru onaa ma-aulaaya.

Timoti-ri Krais-na epe kogono aa pirina

6 Gore neme go agaa mana niaana amenu
lakete-daare nere Yesu Krais-na kogono aa
epe-rupa pirali. Goare nipuna agaa mada
kone rulaawa go pageme agaa mogealiri ne
puri pane kone mu pirali.
7 Goa pea pare onaa medalomame Gote-
na agaa nalaawa pa remaa pamu teme-
daare go makirae agaa nimimi masaa ri-
laatepape. Gote-na kone muare nimi puri
mapalainalo pagalepape.
8 Gore niaana yogane puri mapalape
kone gome niaa ogesi-daa raba mealia. Goa
pea pare Gote-na kone gome niaa oro yaalo
raba mealia. Goa pua abia niaa pa pima-
rupa page orope epe-rupa piralimi rabu
page go koneme niaa raba muali.
9 Go agaare ora agaa teme-ga onaa ray-
ome pagoa kone rulalimina.
10 Go madaare Gote-me onaanu rayo ora
yaalo makagaa piraama laama mapiraalia-
pulu nipumi kone rulae onaanu-para goa
palia. Goa pua niaame oro yaalo kagaa
pirape Gote madaa kone rulaawa nipu ado
pima. Goa pea-ga niaame Gote-na kone
mulalo kalai pu kogono pamina.

11 Gore neme go agaare onaa rayo-para
puri paloa agaa mana mogeape.
12 Gore ne pena ogege aa ae-ga nimumi
nere pa aa meda kone nasalimi. Dia, pare
neme agaa padane lo pora epe-rupa pamu
pedo pu raaname omo kone rula epe-rupa
piraina. Goa pali rabu onaanumi go epe
kone rayo adoa ratulalo palimi.
13 Nina epalua-daare abi page gore Gote-
na agaa mana ia-rupa onaanu pagena dipia
lakelape. Goa pua neme nimu-para Gote-
na pora waru kuraliminalo agaa lakelape.
14 Gore abade lotu-na aa mudunumi ne
mada ki isimi rabu nimumi Holi Spirit-na
puri meainalo Gote-na agaa lagisimi. Goa
pisa-ga go agaana puri nagimape.
15 Gore onaa medalomame pora epe-
rupa kura-mama palimi rabu adalimi. Goa
pea-pulu oro yaalo go kogono pulalore
nena kone rayome go kogono pua waru
surubape.
16 Goa pua nena kone waru surubape. Go
onaanu mogeali rabu waru piralimi. Oro
yaalo neme go kogono puri paloa pape. Go
kogono paama pali rabu nena agaa page
ratalimide onaanu page ne page oro yaalo
kagaa piraama laama palimi.

5

Onaa rayo nena agi baani Aapa ame pirina

1 Neme yomagaenu-para ratu nayawape.
Dia-ga neme nena Aapa te-rupa nipu-para
agaa pawa loa maredepo yape. Goa pua
ogegea yagonu nena amenu-rupa nimu
raapu pirape.
2 Goa pua onagaenuri ora nena agi-rupa
kone sape. Go-rupa page ona inumakuanu
page ora nena baaninu kone sape. Goa
pua ona rayo madaa epe kone sua pora
pamuatepape.

Ona wasaanuna agaa mana

3 Gore ona meda nipuna aa abana ini
adupialiare nipu agu raapo ona wasaa
piruaalia-pulu nipu waru raba meape kone
samina.
4 Pare ona wasaa medare nipuna si wa-
nenu pirina nipuna akuanu page pirina-ga
nimumi aba ripia kogonore gupa palia. Go
madu i si wanenumi Gote madaa kone su
aba ripia nimuna agi aaraanu-para aaya
akuanu page raba mealimina. Gote-me go
kone madaa raaname ora waru omea.
5 Gore ona wasaare medare nipuna aani
aba omesa-pulu nipu ora agu raapo pirina
nipuna surubape onaanu napimi. Goa pea-
ga nipumi Gote madaa kone waru rulaawa
oro yaalo naare paalu page ribaa page
nipumi Gote-para beten loa oyae mulalo
agaa muaaya.
6 Goa pea pare ona wasaa medare nipuna
abana kone wae pa saaba pia-pulu nipu pa
piruaaya rabu nipu omape kone muaaya.
7 Gore pa onaanumi mo ona wasaanu-
para wae agaa nateme-daare Gote-na agaa
mana pagoa ratina laketapape.
8 Goa pea pare aa rayome nimuna ru-
runu waru nasurubalimi page aa rayome
nimuna onanu naraba mealimi page aa-
umi nimuna kone rulae yae gimeme. Goa
pea-daa su ribaane-para piri onaanu wae-
rupa pimi pare nimi page ora wae-rupa
piralimi.
9 Gore ona wasaa lotu kogono pepa
madaare pa ona wasaa rado radona
binu madaa natape. Dia, pare ona
wasaa medare nipu maali 60 pa pirua
aa padaneme rumaasade bi pepa madaa
mada tu ina.
10 Goa pua nipu epe kogono rado rado
pi ona temenare abade nipumi nipuna si
wanenu waru surubalia. Go page pora
kimisu-para piri onaanu page eta katea.
Go page nipumi Gote-na ruru onaanuna aa
radepeaasa.* Go page nipumi abade naraa
piri onaanu raba misa. Goa pua nipumi

* **5:10:** Abade go yapi di raburi onaa meda nena adaa-para epealia rabu aa madaa-ae kegere kogonome adini onaame radepeata pisimi. Go piane kogonore nipuna kogono aanu-para pipape lo lakesa.

epe kogono rado rado page pea-pulu go ona wasaanu go-rupa lotu kogono pinalo nimuna bi pepa madaa tu sape.

11 Goa pea pare ona wasaa medalomare nimu ogege aa wala polalo peme-ga nimuna biri pepa madaa natape. Dia-ga nimuna robaa-para aa polalo kone rekea rabu nimumi Krais masaa rilaeme.

12 Goa puare abade nimumi kone rulaawa Krais-na lotu kogono wala gimalimidaare nimumi Krais-para simide agaa rasalimi.

13 Gore nimumi Krais gimoa kone rado page gupa imi: Nimumi kogono gimi omoa adaare rayo-para pa pamuaeme. Goa pua nimumi onaanu medalomana agaa paake mua pamu laketeme. Goa pua nimumi pa kudiri agaa madaa loaeme.

14-15 Goa pea pare ona wasaa medaloma kia abia pa pora pamulalo Satan-na pora kuritimi. Goa pea-pulu nina konere aani ogege aa ome ona wasaanuri nimu wala rumaawa nogo naaki madua ada surubalimina. Nimumi goa palimiri niaana iaa medalomame niaa-para wae agaa mada nateme.

16 Goa pea pare kone rulae onaa medalomare nipuna ruru-para ona wasaanu pitimi-daare nimuna kone wasupa waru surubalepape. Yesuna ruru onaa nimumi oyae kalape kedaa naomalimi. Dia, pare agu raapo piri ona wasaanu waru surubalepape.

Aa mudununa agaa kogono waru pinalo

17 Gore lotu adaa surube kogono ora epe-rupa peme-daare nimimi pa aa medana meape yotore ora laapo mealimina. Gore mo surube aanu nimumi onaanu Gote-na agaa waru lakeloa mogealimi-daare yoto ora waru mealimina.

18 Gote-na agaa i buk-mi ta-rupara pagema: Mena gawame konape wit rabuaniaalia aburi nipuna yoto-ga nipuna agaa namea rogaape ta. Go pe-ga kogono aanumi nimu yoto mada mealimi.

19 Gore aa medame lotu surube aa madaa waea tea-daare nimimi nipuna agaa napagalepape. Goa pea pare aa repo lapome adalepa temere nimuna agaa mada pagape.

20 Gore lotu surube aa medalomame wae pu piralimi-daare gore neme Yesuna ruru onaa rayona ini agaa madaa go aa-para agaa mana waru lape. Goa puare mo onaa medaloma page nimu paalame omalimi-ga lakelape.

21 Gote-na ini agaa-para Yesu Krais-na ini agaa-para Gote nipuna mapiraasade ensel-nuna ini agaa madaa page ne ora agaa lagialimi. Nemere apo agaa mana waru pagape. Goa pua agaa rayona re ora waru naniminaawa pa agaa aipapulu gupa nalape. Goa pua neme agaa mana lakete rabu aa yago madaa paala naomape.

22 Neme aa medalomame nimuna aalu madaa ki aipapulu nasape. Dia, nimumi waea pulalo palimiri nimu raapu napirape. Dia, pare oro yaalo ora epe-rupa pirape.

23 Neme pa ipa wain nolalo paliri ipa wain ogesi-daa sua nape. Goa paliri nena robaa-para ogesi-daa raba mealia.

24 Aa medalomame waea peme pare waru adema. Goa pea-ga go wae yaenu madaa wae yoto minalo aba mea palia. Yapare aa medalomana wae yaere kaledoa peme pare oropere onaa rayo nimuna kone penaa mea adalimi.

25 Go-rupa epe kogono page penaame epe-rupa adalima. Go-rupare epe yae medalomare abia penaame na-adema. Goa pea-ga epe yaenu oro yaalo kudiri pu mada nasaama lama polalo pia.

6

Kogono naakinuna agaa

1 Kogono madaa adini onaa rayomere go kone niminaatepape: Nimina aa adaapumiri ora epe aa mudu kone sua nimuna bi minasaatepape teme. Goa pua pa onaanumi Gote-na bi madaa ero agaa naloa niaana aposel-me page ero agaa nateme.

2 Pa kogono pape naakinuri nimuna aa mudunumi kone rulaawa ame baani agu pimi-ga nipuna agaa narasalepape. Dia, pare go aa mudunuri nimu Krais-na ruru page pimi-pulu nimuna kogono ora waru epe-rupa pipape. Goa pua nimi kogono naakinuri kogono madaa epe yoto mealimi rabu pedo pu raaname omoa kogono pamina.

Oyae adaapu saayo konere wae kone yaade

3 Oro yaalo neme onaanu kone pa epe go-rupa menalo agaa loa mogeape. Pa aa medamere niaana Aa Mudu Yesu Krais-na ora agaa-para niaana mogeaema kone gimoa pa agaa rado meda mogealia-daare gore nipumi Yesuna agaa-rupadaa natea.

4 Go-rupare nimu pa rope pi kone sua kone waru naimi. Nimuna konere nimumi ape loa agaa madaa yada pulalo peme. Onaanumi go kone salimi rabu nimumi udipa kone sua arere pua ero agaa loa wae yala po tare maraakepea kone page salimi.

5 Goa pua mo onaanumi oro yaalo ratu yawoa wae agaa abuteme. Go piane onaanu nimuna konere pa maeyae kone sua ora agaa nateme. Nimuna konere Gote mada oyae mulalo teme.

6 Gore aa medame Gote-na raana kurua pa oyaenu madaa kone narulalia-daare gore nipu raaname waru omalia. Go

rabu nipumi pa oyaeyae epaame ome kone
nasalia.
7 Gore niaana amame niaa su amaa pena
maditimi raburi niaa oyae raapu namadu
imi. Go-rupare niaame go su amaa gimal-
imade raburi niaame oyaenu page mada
naria palima.
8 Goa niaame eta mamina oyae suaemare
niaame gore ora epe ta lamina.
9 Goa pea pare aa medalomame oyae
adaapu sulalo kone salimi-daare gore wae
koneme nimu ko tulalo pea. Goa pua
nimuna konemere oyae adaapu epame
omeme-pulu nimumi oyae adaapu saayo
kone imi-pulu bebolalimi.
10 Gore mo mone oyae meape konere ora
wae yaena re ya-pulu go oyae kone madaa
opea. Aa medalomame mone madaa
epame waru omeme-pulu nimuna kone
rulae gimoa nimuna ropaa-para kedaa
adaape rua wae-rupa piruasimi.

Aloma pua kagaa pirape kone wasupa meamina

11 Goa pea pare nere Gote raapu pi-ga
neme mo wae kone gimape. Goa puare
neme epe redepo ne kone-para epe-rupa
pirape kone-para kone rulae-para pedo pu
raana omape kone-para waru epe-rupa
rekape kone-para pawa epe kuma pi kone
apo rayore ora mealepape.
12 Goa pua Krais madaa kone rulaawa
kogono kalai puaa-mama puare oro yaalo
kagaa pirape kone meamina. Go epe-rupa
pirape kone pirinalo Gote ne yaaloa gisade.
Goa pua neme onaa adaapuna ini agaa
madaa nina epe kone rulae aba lapede-
pesu.
13 Gote nipumi oyae rayo wariaawa kone
kasa. Go page Yesu Krais-me abade Pontius
Pailat-na ini agaa madaa ni Gote-na si aayo
lo lapedepesa. Go Naakina Aaraana ini
agaa madaare neme agaa puri paloa go-
rupa lagialo:
14 Gote-me epe kone mua niaa mea
waasa-ga neme epe-rupa surubape. Neme
go-rupa surubaa-mama puare orope ni-
aana Aa Mudu Yesu Krais wala epaliade
yapi di rabu penaame epalia-daa adalimi.
15 Nipuna epaliade yapi di madaare Gote-
me nipuna raana ratua mea waatea. Gote-
me nipu padane-ma puri paloa onaanu
suruboa aa mudu rayona Aa Mudu pia.
Goa page nipu ora aa adaana Aa Mudu pia.
16 Nipu padane-ma nipuna puri ora nadia
yalia. Gote-na purina paa ora adaape ya-
pulu niaa nipu piri re-para mada napal-
ima. Aa medame abade nipu na-adesa
pare onaa rayome abi page nipu madaa na-
adalimi. Nipu ora adaa bi page oro yaalo
kagaa pirape puri page ora saaba piruaaya.
Go ora.

Oyaeyae adaapu i aanuna agaa mana

17 Gore go su amaa pirua oyae adaapu
saayo kone suaeme aanu gupa laketapape:
Nimi pa aakone gimoa oyae madaa kone
ogepu rulaatepape. Oyae rayo dia yalia
yaenu madaare nimimi raaname waru
naomalepape. Dia, pare Gote-me niaa oyae
rayo epe-rupa meaminalo go-rupa waru
guaaya. Goa pea-ga nipu madaa raaname
omoa kone mapiraawa ado piramina.
18 Go oyaenu adaapu suaemede aanu
agaa mana gupa lakelape: Nimimi epe ko-
gono rayo waru pamina. Goa pua nimimi
epe kogono rayo mada kone marekaeme-
pulu nimumi go madaa raana waru oma-
limi. Goa pua nimumi oro yaalo nimuna
oyae onaanu kaloa rumaatepape.
19 Gore nimumi go agaa pagalimi-daare
orope nimu epe meape yoto mulalore epe
kogono pamina. Goa pua nimu puri mua
oro yaalo epe-rupa piraama laama palimi.

Timoti nena kogono waru surubape

20 Timoti, abade Gote-me ne epe moge ri-
ape kogono gisade-ga waru surubape. Goa
pua pa su amaa i agaa-para pa maeyae
ape lape agaa-para gimape. Goa agaare
pa onaa medalomana kone waru nasua
makuaape agaa teme pare go piane agaa
ora o ta.
21 Gore aa medalomame go makuaape
agaa epa ia tema pare nimumi epe redepo
ne agaa gimeme. Gote-na epe raba meape
konere nimi raapu ina.
Go mada. Ni Pol yaade.

Timoti Laapo Ripia Agaa

Timoti-ri Pol-na kogono aa pirisa. Pol-me go pepare nipu piri-para tua penaasa. Pol-me nipu epe pora ratinalo mea waatalo tu rapaasa. Timoti nipuna kone rulae yae nayola painalo page Yesu Krais-na epe agaa lakelape lo agaa tua repaasa. Nipumi Gote-na redepo ne pora ratinalo page go pepa tisa. Onaame nipu radaa-para kedaa lapo mea kateme page go yaeme nipu kasa kogono puri paboa pinalo tu rapaasa.

Timoti-ri wae kone i aanuna agaa wae napagape. Go piane agaa pageme onaana pirape yae bebolalia. Timoti-miri Pol-na piaanu niminaawa ratina sa. Gore puri pabo kone rula yae-para robaa kumapu ina pirape-para yago rabame meape-para kedaa rado rado riapena agaa sa.

Robonu gupa adamina:

Abi piralepape agaa-para Timoti madaa beten lae-rupa (1.1-2)
Krais madaa yala napotapape (1.3-18)
Krais raapu pirua yada papena agaa (2.1-26)
Po rapo yapi di rabu onaanumi waea palimi (3.1-9)
Kone rulaawa piralepape (3.10–4.8)
Timoti-mi Pol wala epenalo abi piralepape (4.9-22)

Timoti-ri ora Gote-na kogono aa-rupa pirape

1 Niri Pol Gote-me ni epe kone gua Yesu Krais-na kogono aa mapiraasa. Goa pisa-pulu niaa Yesu Krais raapu oro yaalo pima. Nipumi goa palua lo ia agaamere niaa epe-rupa mada piramina.

2 Timoti, nere ora nina si ya-pulu neme go pepa ne piri-para tu repaato. Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais laapona epe raba meape kone-para odo omape kone-para kuma pi kone page nena pu robaa-para mea repaina.

Gote-na Epe Agaa madaa yalame naomamina

3 Gore nina Aapa akuanumi i kone sua Gote-na kogono pisimide-rupa neme page nimuna pora kuritu. Goa pua neme nipu-para ora pi to. Gore nina beten-mere ribaa page naare paalu page oro yaalo ne madaa kone sua Gote-para beten to.

4 Wala niminaayo rabu patape loa nena ini-para kilipisade re madaa kone sua ne ora adawe kone i. Goa paluare neme raaname waru omalua.

5 Gore neme ne ora kone padane sua niminaabaayo. Go puri paloa rulape agaare nena aaya Lois-para nena ama Yunis laapome page go-rupa kone rulasipi. Goa pua go epe kone rulaere ne madaa page ia-daa waru niminaayo.

6 Goa pea-ga neme nena epe kone ora nagimape. Abade neme naa ki nena aalu mada isu rabu neme Gote-na puri miside. Goa pua abiare neme wala go puriri ora waru marekaawa paina.

7 Dia nipuna Holi Spirit-na puri niaana robaa-para rulatabea rabu niaa puri paloa pedo pu raana omape kone sua niaa su-rubema. Goa pua niaame paala naomoa kogono pamina.

8 Goa pea-ga neme Aa Muduna agaa lakelape rabu yalame naomape. Gore ni kalabus ada-para pi-daa go madaa yalame naomape. Dia-ga Gote-me puri gialia raburi ni raapu kedaa rua Aa Mudu-na Epe Agaa onaanu lakelape.

9 Abade Gote-me niaa oro yaalo kagaa pirape kone gua niaa nipuna ruru onaa rayo piraminalo yaaloa mapiraasa. Gore nipumi niaame epe kogono meda pisima-daa kone napisa pare nipumi epe raba meape koneme pisa. Ora abade Gote-me su yaa nawarisa yapi di rabu Yesu Krais niaa gulalo kone mapiraawa agaa lo mapataasa.

10 Goa pisa pare abia go raburi niaana Raba Mi Aa Yesu Krais-me go epe kone niaa penaame mea waasa. Gore Yesu Krais-me omape puri mea ruboa nipumi niaa oro yaalo epe-rupa mapiraatalo Epe Agaa penaame mea waasa.

11 Nipumi abade ni Epe Agaa lakelape kogono-para Gote-na kogono panolo ni aposel kogono aa mapiraasa.

12 Goa pea-ga neme go kogono pua kedaa ruaayo pare go madaa yala-daa napea. Dia, pare neme nina kone rulae aare koneme aba ade-pulu nipumi nina pawade kogonore waru surubaa-mama puare orope su amaa epaliade yapi di rabu page goa palia. Goa pea-pulu nipuna agaa madaare nina robaa-para kone waru rulaayo.

13 Gore Timoti ora agaa ripiare abade neme ne mogesude waru niminaape. Go agaamere ne ora kagaa mapiraawa epe pora mea waatea. Goa puare niaana Yesu Krais raapu pirua nipu madaa kone rulaawa raana omo pedo pu piruape.

14 Niaana robaa-para pia Holi Spirit-na purimi epe agaa waru mogeawa surubape.

15 Gore nemere Esia su-para piri onaa rayome ni gimisimi remaa pagesi. Gore Figelus-para Hermogenes* laapome page ni aba gimisipi.

* **1:15:** Pol-me lalo: Esia su-para piri onaame ni aba gimame rabu Figelus-para Hemogenis nipu laapome page ni gimape. Akolo ya? Wae yaeme go su minabalia lo lakesa.

16 Neme Aa Mudu Onesiforus-repaa
odome omenalo beten laayo. Ora rana
adaapu go aame nina robaa-para epe kone
masaalua. Go page ni kalabus ada-para pi
rabu nipumi ni madaa yalame naomesa.
17 Dia, nipu Rom su-para ipisa rabu ni epa
asapu pirua orope ni adesa.
18 Goa pea-ga Aa Mudu epaliade yapi
di rabu Aa Mudumi nipu odome omenalo
neme beten laayo. Go page ni Efesus su-
para pirisu rabu rana adaapu Onesiforus-
mi ni raba misa-daa pa niminaaba pi.

2

*Timoti-ri Yesu Krais-na epe etaa rini aa-
rupa aasa*

1 Gore naa si Timoti, nere Yesu Krais
raapu pirua nipuna epe raba mi kone mua
nipuna puri page meape.
2 Go agaa rayo abade pagesidere neme
onaa adaapuna ini agaa madaa lagisude.
Go agaare epe aa surubena lakelape. Go
rabu nimumi onaa radonumi page mada
adoa mogealimi.
3 Nere Yesu Krais-na epe etaa rini aa-rupa
pirua kedaanu page riaaina.
4 Gore aa meda nipu etaa rini aa piralia-
daare nipumi kogono radonu-para bisnis-
nu page napalia. Dia, nipumi nipuna aa
mudumi nipuna kogono madaa raaname
omenalo etaa rini kogono agu pea.
5 Gore aa medame agirali lapena aloma
pali-daare nipumi aloma pope pora gi-
moa napopene pora kabulaawa rekena
rasaliare epe yoto namealia.
6 Go page aa medame nipuna maapu-
para kalai pu kogono pua epe-rupa su-
rubaliare gore nipumi go maapu-para poae
etare nipu aba nalia.
7 Gore neme go ne lagialo saa agaa nim-
inaape. Goa pua Aa Mudumi go agaana re
rayore mada lagialia.
8 Neme Yesu Krais oro yaalo niminaape.
Nipu aba omesa rabu Gote-me nipu wala
marekaasa. Nipuri Devit-na rurumi madu
i naaki pirisade pare neme Epe Agaa go
naaki madaa mogeasude.
9 Neme go Epe Agaa lapedepe to-daa
aanumi kedaa mariaawa ni pupitagi ne aa-
rupa kalabus ada adi mapataaeme. Goa
peme pare Gote-na Epe Agaare kalabus
ada-paradaa namapataaeme.
10 Goa pea-pulu nina robaa-para puri
mapalaawa neme go wae kedaanu rayo
ritu. Goa pua Gote-me nipuna mapiraasade
onaanu oro yaalo kagaa piraama laama
pope kone mealiminalo kedaa ritu. Gore
oro yaalo kagaa pirape kone-para oro yaalo
epe paana puri page Yesu Krais raapu pirua
mealimina.
11 Niaame go agaa madaa puri paloa kone
rulamina:
Gore ora abade niaa nipu raapu omola
pisima-daare gore niaa nipu raapu
piralima.
12 Gore niaame puri paloa kedaa rayo ru
piralima-daare gore nipu raapu page
pirua oyae surubalima.
Gore niaame nipu masaa rilalima-daare
gore nipumi niaa page masaa rilalia.
13 Goa pea pare niaame nipuna agaa gimoa
naratalimare gore nipu padanemere
nipuna agaa nagimalia.
Gore nipuna konere nipumi wala rado
meda nasalia.

*Ora epe kogono aare Gote-na ini agaa
madaa adaa bi ia*

14 Gore go agaare nena onaanuna kone-
para masaape. Goa pua Gote-na ini agaa
madaa neme onaanu-para go puri pane
agaa mana waru lakelape: Nimimi agaa
madaa yada napipape lape. Go kone-
mere onaanu mada naraba mealia pare
onaa medalomame go agaa pageme raburi
nimuna kone maoyaalia.
15 Neme ora epe kogono paa-mama paliri
gore Gote-me nena kogono raaname oma-
lia. Goa pea-pulu neme Gote-na redepo ne
agaa epe-rupa lakete-daa nere go kogono
mada yala naomali.
16 Gore pa onaanumi abana kone sua
pa remaa lo pitimi-daare go agaa madaare
masaa rilape. Go piane agaare onaan-
umi pageme rabu Gote gimoa nipu raapu
napitimi.
17 Onaanumi go agaa teme rabu go
agaare wae rere pi nona pirua go wae yae
adaa yoa onaa adaapu madialia. Apo agaa
ne aa laapo Himeneus-para Filetus laapore
nimuna moge riae tisaa pipi.
18 Go aa laapome epe agaana pora gimoa
nipumi niaa epe-rupa wala marekaape
diri aba popesade lo onaanu laketepe.
Go agaamere Krais-na onaa medalomana
kone rulae mabebolaawa maoyaaya.
19 Goa pea pare Gote-me niaa epe-rupa
mapiraape porare aba makuaasa. Go
agaare gupa sa: aa mudumiri nipuna ruru
onaanuna ini agaa waru adea. Goa pua
pepa meda gupa page tu isa: Onaa rayome
niaa Aa Mudu raapu pima teme-daare ni-
mumi wae kone rayore ora gimoa masaa
rilalimina sa.
20 Gore adaa ada-para plet-nupara dis-
nupara rado rado ia. Goa pua medalo-
mare epe silva aaname warini page epe gol
aaname warini page ia. Go agu-daa dia
pare plet medaloma repename page sumi
page waritimi. Goa pua medalomare epe
kogono mada waritimi pare medalomare
pa amaa kogono mada waritimi.

21 Goa pea pare aa medame go pa kogono pape plet wae-rupa gimoa epe-rupa piraliare nipu epe kogono pape plet nona piane pirua epe kogono palia. Goa pua nipu epe kogono rayo pulalo kone su pirua nipumi nipuna Aa Mudu mada raba mealia.

22 Gore neme ogegeanuna robaa-para wae kone agu mealimilore masaa rilape. Goa puare epe redepo ne kone-para kone rulape kone-para pedo pu raana omape kone-para kuma pi kone-para go kone rayo mada pirape. Goa pua aa medaloma nimuna robaa-para kone padane sua Goteme nimu raba minalo beten teme-daare nimu raapu epe-rupa pirape.

23 Goa pea pare maeyae kone-para kone nai lo rubebe pi agaanu page napagape. Go piane agaamere pa yada pape kone marekaaya-daa ade.

24 Aa medame Aa Mudu-na kogono palimi-daare nipumi ero agaa mada natea. Dia, nipumi onaanu rayo-para epe kone sua agaa pawa loa ora epe tisaa-rupa piralia.

25 Nipumi pawasi kogono pua agaa rasini onaanu raapu agaa pawa maredepo yalia-daare Gote-me nimu raba mealia. Goa palia-daare nimumi kone pu robaa perekeare ora agaa mada waru adalimi.

26 Goa pua nimuna kone epe-rupa redepo yabo salimiri nimumi Satan-na pora gimoa pogola pamualimi. Goa napalimiri Satanme nipuna ena agona nona piane-para mapiraalia rabu nipumi nipuna agaa pago pirinalo pea.

3

Po raapo yapi di rabu

1 Gore neme kone waru niminaape. Orope su yaa perekeape yapi di raburi onaa madaa wae yae adaapu opapalia.

2 Go rabu naama naama rubini aanu page piralimi. Goa pua oyae epaame ome onaanu page piralimi. Goa pua pa agaa adaapu lape aanu page piralimi. Goa pua onaanumi wae ero agaa teme. Goa pua nimuna agi aaraanuna agaa rasalimi. Goa pua nimumi ora pi page mada nateme. Goa pua nimumi Gote-na kogono masaa rialimi.

3 Goa pua nimumi onaa rayo-para wae kone salimi. Goa pua nimumi odome omape kone page nasalimi. Goa pua nimumi epe onaanuna bi marabuaniaalimi. Goa pua nimumi ora wae-rupa pogolasaawa nimumi ratu waru yada onaanu tulalo piralimi. Goa pua nimumi epe kone rayore iaa onaa aulalimi.

4 Goa pua nimuna yagonu-para kawae madialimi. Goa pua nimuna wae kone aipapulu marekaalimi. Goa pua nimu aakone sua nimuna to yogane madaa pedo pedo puare nimumi Gote madaa pedo pu raaname naomalimi.

5 Goa palimi pare nimuna pa agaame lotu loa Gote-na bi teme pare ora Gote-na puriri namakuaalimi. Nere go piane onaanu rupara napope.

6 Aa medaloma go piane aanumiri kudiri pi kone sua pora pamua onanuna ada runane pua odobaeme. Mo onanu nimu epe kone nasu robaa-para wae kedaanu saapirua nimumi pupitagi nolalo peme. Goa peme rabu go wae aanumi mo onanuna kone mabebolaaeme.

7 Go onanuri nimu oro yaalo epe agaa pago pimi pare nimumi ora agaana re mada naniminaaeme.

8 Gore abadere Janes-para Jambres* lapome Moses-na agaa napagoa yada lorape kone isipi. Go-rupa madaare wae aanumiri Gote-na ora agaa ria gimoa iaa aulaeme. Gore nimuna konere aba maoyawa kone rulapere ora naimi.

9 Go-rupa pimi pare nimina konemere waea adaapu-daa napalimi. Dia onaa rayome nimuna maeyae kone adalimi. Aba ripiare Janes-para Jambres laapona kone adesimi-rupa nimina kone page adalimi.

Gote-na agaare waru mogeape

10 Goa pea pare abade neme pora ratisude-rupa neme page abia go-rupa ratape. Goa pua neme go pora kurua nina mogeape agaa pagemede. Goa pua nina polalo pi porare neme page waru ade. Goa puare nina kone rulae yae-para nina epe-rupa pirape kone-para nina pedo pu raana omape kone-para nina puri paloa ado pirape kone-para go kone rayore neme aba ade.

11 Go page wae aanu medalomame nipara waeanu pisimi page rana adaapu radaa nisude page neme gonu ade. Gore kedaanu rayo mo Antiok su-para page Aikoniam su-para page Listra su-para page kedaa rado radore ni madaa agu ipisa-daa neme risude. Goa pisu pare neme mo wae aanu gimanolo Aa Mudumi go kedaa rayo ni madaa raba misa.

12 Gore onaa rayome Yesu Krais raapu pirua Gote-na kone meme rabu iaanumi go onaa kedaa kateme.

13 Goa pea pare wae aanu-para makirae agaa lakene aanumi wae agaa waru laketeme. Goa pua ora wae-rupa makiralimi. Go peme pare nimuna bipa go peme aame nimu wala makiraeme.

* **3:8:** Moses-na yapi di rabu Juda onaana remaa gupa ia. Janes-para Jambres lapore Isip supara yaasa rupina aa pirisipi. Go remaare Kisim Bek 7.22, 9.11 go-para page ia.

14 Goa peme pare nemere abade mo
pagoa kone rulaside agaare waru puri
paloa kone rulape. Gore neme go ora agaa
ria lagisimide onaanuna kone aba waru
adesi-pulu nimi niminaabaawa pe.
15 Gore neme go page niminaaye. Abade
ne oge naaki pirua Gote-na Epe Buk madaa
i agaa pago pirisi. Go buk-miri ne ora
makuaae kone gisa-pulu go pora kuriti.
Goa puare Yesu Krais madaa kone rulaawa
ne oro yaalo kagaa piraama laama pali.
Goa painalo Gote-me ne wala misa.
16 Gote-na agaa i buk rayore nipuna Holi
Spirit-mi go agaa kaloa puri mapalaasa.
Gore Epe Agaana kogonore ora agaa mo-
geawa kone maredepo yawoa niaana wae
yaenu page waaloa niaana epe pora pa-
muape agaa mana page lagialia.
17 Go agaa pageme onaanumiri Gote-
na kogono peme rabu pu robaa-para puri
mapalaawa nipuna redepo ne koneme epe
kogono rado rado mada palimi.

4

Gote-na agaa onaa lakelaina

1 Gore Yesu Krais-me pa piri onaanu-
para aba ome onaanu-para rayo yoto
epa rumaalia-daa neme Gote-na ini agaa
madaa ne agaa puri paloa gupa lagialo:
Yesu Krais-re go su amaa ipua niaa oro
yaalo surubalia-pulu go mada agaa mana
lagialo:
2 Neme nipuna agaa onaanu waru lake-
lape. Goa pua ora yapi di rayo madaare oro
yaalo puri paloa waru lakelape. Goa pua
pawasi pua agaa waru lakelape. Goa pua
nimuna kone maepeaaina ora puri pane
agaa lakelape. Goa pua nimuna kone mare-
depo yaana lakelape. Go page nimuna
robaa-para puri mapalainalo lakelape.
3 Goa pea pare oropere epaliade yapi
di rabu onaanumi ora agaa ria napagal-
imi. Go rabu nimuna pu robaa ru-nane
i kone madaa raaname omolalo nimuna
tisaa rado radonu mea kiritalimi. Goa
pua mo tisaanumi nimuna raaname ome
agaa lakenalo rado rado mea kiritaa-mama
palimi.
4 Goa puare nimumi ora agaa pagapere
gimoa nimumi pa remaanu pagolalore
nimuna lo robaa marekeaawa piralimi.
5 Goa pea-ga oro yaalo nena kone waru
suruboa pora waru kurua pope. Goa pua
kedaanu rua neme Epe Agaa lakelape ko-
gono waru pua Gote-na gisade kogonore
waru pu kiritape.

Pol-na kogonore go dia yala

6 Gore abia Gote-na miru iritalo repe-
name waini ipa mea koyaaeme-rupa nina
yaapi koyalimi rabu re-para omalalo pi.
Abia nina kogono madaare nina omape di
rudu yala.
7 Gore aanu epe agirali aloma pemede-
rupare neme pora rayo pamuaware Gote-
na gisade epe kone rulae agaa riare neme
waru surubede.
8 Goa pea-ga epe-rupa aipapulu epeme
onaana yotore aba managola saabaaya. Go
epe yotore mo epe koso pagape Aa Mudumi
nina aalu madaa epe raguna-rupa mea adi
palia. Go aa epaliade yapi di raburi nipumi
ni go epe yae gialia pare ni padane nagialia.
Dia, pare onaa rayome nipuna epape di
madaa raaname omoa suruba pimi onaanu
page katea.

Agaa lo madiaaya patalepape ne agaa

9 Gore ni piri-para aipapulu epaina kalai
pape.
10 Paga, Demas-me niri aba gimoa su
amaa yae ratulalo raaname omesa. Gore
nipumi ni gimoa Tesalonaika su-para pisa.
Kresens nipuri Galesia su-para pisa Taitus-
ri Dalmesia su-nane pisa.
11 Goa pua Luk padanere ni raapu pa
pipa. Gore neme Mak pua lamu mua mea
epape. Nipuri nina kogono madaa ni epe-
rupa raba mealia.
12 Neme Tikikus aba Efesus su-para mea
rapaasu.
13 Gore ne epolalo pali-daare nina saket
mo Karpus nipu kasu-ga Troas su-para ia-
ga neme ora pua meatepape. Go page buk
mea epali rabu mo hos yoganeme warini
buk-ri neme tisu-ga ora mea epape.
14 Aleksander nipu oyaenu aana bras-
me kunua warini aamere nipumi abade
ni-para ora waea pamu pisa. Gore orope
nipuna mo waea pisa madaare Aa Mudumi
ora wae yoto katea.
15 Neme page go aa waru adape. Nipumi
abade niaana agaa rabuaniaatalo agu pisa-
ga.
16 Aba ripiare neme koso lape agaa sude
raburi aa meda ni raba mulalo napirisa.
Dia go raburi aa rayome ni gimisimi. Ya-
pare neme nimu wae yoto naminalo Gote-
para beten laayo.
17 Goa pisimi rabu Aa Mudumi abade ni
raapu pirua ni puri gisa. Go rabu neme
mo ruru rado piri onaanu rayo epe agaa
pagenalo pamu lakesude. Go rabu iaanumi
ora wae yana-rupa pirua ni nolalo pisimi.
Goa pisimi pare Gote-me ni raba misade.
18 Go-rupa madaare aanumi ni waea pu-
lalo peme pare Aa Mudumi ni raba mealia.
Goa puare nipumi ni nipuna so yaa-para
Surube Su adanolo epe-rupa mea palia.
Goa pea-ga oro yaalo Aa Mudu-na bi mi-
nasaamina. Go ora.
19 Nemere Prisila-para Akwila repaaya-
para epe-rupa piralepa lo wai lo repaato.

Go page Onesiforus-repaa page epe-rupa
piranalo wai lo repaato.
20 Erastus nipuri Korin su-para pa pirisa.
Goa pisa pare Trofimus yaina omesa-pulu
mo Miletus su-para aina ipisude.
21 Gore upame omoa po ripu epape dinu
epalia-ga neme ni piri-para aipapulu abi
epape.
Yubulus-para, Pudens-para, Linus-para,
Klodia-para go nena amenu rayo page epe-
rupa piralepape agaa lo o taatema.
22 Aa Muduri nena kone raapu piralia.
Goa pua nimi rayome Gote-na epe raba
meape kone kuma pi mealimina.
Go mada. Ni Pol yaade.

Taitus
Ripia Agaa

Taitus-ri Juda aa-daa dia pare nipu Kristen ausa rabu Pol-na Aposel kogono raba misa. Pol-me Taitus-ri mo ipa solwara ini madaa i su Krit su-para mina repaasa. Lotu adana kogono surubenalo mapiraasa.

Riri-nanere pepa-me gupa ta: Krit onaana peme aere ora naepe ta sa. Goa peaga lotu adana mudu aa piritalo paliade aare epe pora ora ratalia. Oropere Polme Taitus-para onaa padane padane laatapu mogeaape yae lakesa. Gore yomagae page onagae page ogege aa-para inimakuapara pa kogono naakinu page rayo mogeaatepape lo lakesa: Go pepana pora po agaare gupa: Taitus-mi onaanu kone lo robaa padane sua yagonu-para epe onaa piralepape lo mogeaina. Goa pua nimu yada agaanu pu ratu nayawena sa.

Robonu gupa adamina:

Abi piralepape agaa-para Taitus beten lae-rupa agaa (1.1-4)
Onaanu Krais-na ruru ma-aulapena agaa ria (1.5-16)
Onanu nimuri go piane pimi (2.1–3.11)
Taitus-na agaa mana-para abi patape agaa (3.12-15)

Pol-me Taitus puri mapalape agaa tua pepa rapaasa

1 Ni Pol-re Gote-na kogono pua Yesu Krais-na aposel kogono aa page pi.

2 Go ora agaare niaame oro yaalo kagaa piraama laama polalore ado piruaema. Gote-re nipumi yaa agaa nata pare abade su yaa abi nawarisa di rabu nipumi niaapara oro yaalo kagaa pirape kone gialua kone isa.

3 Goa puare orope nipuna epe di raburi nipumi nipuna epe agaame go oro yaalo mapiraape kone madaa penaame wasade. Goa puare nipumi go agaa neme surubanolo pisa. Goa pua niaana Raba meape Gote-me ne go epe agaa lakelape sapulu goa mogeaato.

4 Go pepare neme Taitus-para tu repaato. Nere ora nina naaki piraina kone i. Goa pua nena kone rulae yaere niaa raapu padane-rupa rulaema.

Pol-me lotu ada-para kirita piri onaa surubape aanu agaa mana lakesa

5 Nememe abade Krit su-para piraina gimisude kogono medaloma waru maredepo yaanalo pisude. Goa puare ora adaare rayo-parare neme Yesuna ruru onaanuna surube aanu mapiraaina kone isu. Goa pea-ga nina lagisude agaa mana niminaabape:

6 Go lotu surubape aare nipu epe-rupa pirua nipu mada wae yae meda naina. Go page nipu ona padane rumaaina. Goa pua nipuna si wanenumi Krais madaa kone rulalimina. Go page onaa medalomame nimu pupitagi nape-para agaa rasini si wanenu mada nalamina.

7 Gore go aamere nipu Gote-na lotu kogono surubea-ga onaanumi nipuna wae yae na-adenalo nipu pora epe-rupa pamea. Go page nipumi aakone nasua nipumi aipapulu ratu nayawea. Nipumi ipa bia noa peme-rupa maeya nape kone naia. Nipumi wae-rupa pogolasaawa onaanu natina. Go page nipumi mone oyaeyaenu page epame naomea.

8 Dia, pare pora kimisu onaa epeme raburi nipumi waru raba mina. Nipumi epe redepo yape kone rayo madaa epame naomena. Nipuna robaa-para i kone waru suruboa Gote-na pora epe-rupa pamua redepo ne kone waru ina.

9 Goa pua nipumi abade mogesimide agaa madaa kone rulaawa waru lakena. Go rabu epe agaa laketea rabu nipumi onaanuna kone pu robaa-para puri mapalaina. Go rabu page nipumi agaa rasini onaanuna kone maredepo yaawa epe pora mea waatalo pina.

Krit su-parare yaa agaa ne aanu adaapu pirisimi

10 Gore agaa rasini aanu adaapu pirua pa agaa rado rado pa pamu loare onaanuna kone makiratalo peme. Goa peme rabu Juda aanu adaapu yogane kepene ruru pimi-ga go aanumi apo makirae agaa adaapu teme.

11 Go aanumiri waea pulalore onaanuna oyae yola muaeme. Go yala polape kogono peme rabu ora agaana mogetemepulu aaraalu rado radonuna kone mabebolaaeme. Goa pea-ga neme go piane aanuna agaa maloraape.

12 Abade Krit aa medare nipu agaa lakene aa pirua gupa sa: Krit aanuri oro yaalo yaa agaa ne aanu pimi. Goa pua kira menarupa pirua kogono gimoa eta adaapu noa poto labene aanu-rupa pimi ta.

13 Go agaare nipumi ora agaa sa. Gore nimina kone perekea epe-rupa rulaliminalo nimu-para ape loa agaa puri paloa lakelape.

14 Gore nimumi Juda aanuna pa itinupara pa onaanuna rekena agaa-para giminalo agaa lakelape. Apo rekena agaanuri ora agaa masaa rilaeme aanumi laketeme.

15 Gore aanu medalomare epe kone sua pimiri nimumi oyae rayo ademe rabu epe kone agu suaeme. Goa pea pare aanu medalomare robaa-para wae kone sua kone narulaemere oyae rayo ademe rabu

ora wae kone agu suaeme. Gore nimuna kone-para nimuna robaa-para i kone page ora mabebolainalo peme.

16 Gore niaame Gote adema teme pare nimumi Gote-na pora epe-rupa nakuritimi pare yaa agaa teme. Go aanuri nimumi ratu yawoa agaa rasini onaanu pimi-pulu epea-daa ora napeme.

2

Onagae yomagaenumi epea pipape

1 Goa pea pare nemere epe maredepo yape agaa onaanu-para mogeape. Goa pua neme nimu gupa lakelape.

2 Yomagae aanuri nimi namaeyaatapape. Dia, pare nimi epe kone waru sua nimina kone waru surubalepape lo lakelape. Goa pua kone rulae agaa-para pedo pu raana omape kone-para adoa rekaape kone-para waru niminaatepape lo lakelape.

3 Onagaenu page gupa lakelape: Nimi pora pamualimi rabu Gote-na epe kone sape onaanu-rupa pamualepape lo lakelape. Nimimi onaa medalomana bi narabuaniaawa oro yaalo ipa bia noa meme kone nasalepape lo lakelape. Nimimi epe pora waalape tisaa-rupa piralepape lo lakelape.

4 Goa pua epe agaa mea waateme rabu pena rumaae onaanumi nimuna aaninu-para nogo naakinu-para pedo pu raana omape kone sua piralimi.

5 Goa puare go onanuri nimuna kone suruboa epe-rupa pirua nimuna ada-para kogono page waru surubenalo pora waateme. Goa pua go onanumiri nimuna aanina agaa waru pagaliminalo pora mada waateme. Goa pua nimumi pora epe-rupa kuralimi-daare pa onaanumi Gote-na epe agaa madaa wae agaa mada nateme.

Aa ogegeanu madaa agaa mana lakesa

6 Goa pea pare neme aa ogegeanu nimuna kone waru surubena agaa puri paloa lakelape.

7 Gore ne Taitus-ri neme onaanu epe pora kurinalo epe kogono pape. Goa pua agaa mogete rabu epe kone padane sua lakelape.

8 Goa pua neme epe agaa pamu te-daare onaanumi nena bi mada narabuaniaalimi. Goa puare niaana iaanumi niaa-para wae agaa mada nateme pare nimu yala poteme.

Kogono naakinuna agaa mana

9 Neme mo kogonome adini naakinu gupa lakelape: Gore kogono rayo peme rabu aa adaana agaa pagoa epe kogono pipape lo lakelape. Goa pua mo aa adaame nimu waru raaname omalia. Go page nimuna aa adaa-para wae agaame na-abutapape.

10 Oge oyaesinu page paake namealepape. Dia, pare nimumi agaa waru ratua epe pora padane pamualepape. Goa palimi rabu onaanumi nimuna epe kogono rayo adoa niaana epe Raba mi Gote-na mogeasa agaare ora madaa minasaalimi.

Epe-rupa pirua Krais-na epape di ado piramina

11 Gore Gote-na epe raba meape konere nipumi onaa rayo raba minalo penaame mea waasa.

12 Go epe raba meape agaa pagema rabu Gote nipu masaa narilaawa su amaa i kone gimoa oyaenu epame naomema. Go agaa pagema rabu niaame niaana kone suruboa Gote raapu epe-rupa piramina.

13 Gore niaame Gote-na raba meape agaa pagoa ratalima rabu niaame puri paloa mo epe raana omape di epalia madaa ado pitima. Go di rabu niaana adaa Gote nipuna epe paana puri mea waatea-daa rayome adalima. Go di rabu page niaana Raba Mi aa Yesu Krais epalia.

14 Nipumiri niaa raba mulalo niaana wae yae rayo mea rubatalo omesa. Goa pisare niaa nipuna ruru piramonalo pisa. Goa pisa-ga niaana pu marekalaina niaame epe kogono waru pamina.

15 Go agaare oro yaalo onaanu pagena mogeape. Neme nimuna robaa-para puri mapalaawa wae yaenu gimalepape. Goa pua puri pane agaa mana waru lakelape. Goa pua pa onaanu medame nere riabo aa kone nasalimi.

3

Niaa epe kone sua piruamina

1 Gore surube onaa rayome gavmanna agaa-para aa muduna agaa-para pagoa pora ratalepape loa nimuna kone maredepo yaina agaa mana lakelape. Goa pua nimumi epe kogono rayo pala pirinalo waru lakelape.

2 Nimumi onaa meda madaa pa wae agaa natapape lo lakelape. Goa pua nimu pawa epe-rupa pirua epe konere oro yaalo onaa rayo-para salepape lo lakelape.

3 Gore abade page niaame maeyae kone sua agaa rasua wae-rupa pirisima. Goa pua niaamere kone wae rado rado isima rabu niaame wae yaenu madaa robaa-para raaname ome kone isimade. Goa pua niaame abade aanu medaloma mada wae kone sua nimuna oyaenu madaa oro yaalo epame omo pirisima. Goa pua aa medalomame niaa-para iaa aulasimi rabu niaame go wae kone abutalore nimu-para page iaa aula pirisima.

4 Goa pisima pare niaa Raba meape Gote-
me niaa-para epe kone su pedo pu raaname
omesa.
5 Goa pua nipumi niaa oro yaalo kagaa
mapiraape kone gisa. Goa pisare niaame
nipuna epe kogono pisima-daa napisa. Dia,
pare nipumi niaa odome omoa niaa oro
yaalo kagaa piraama laama popena pisa.
Goa pisa rabu nipuna Holi Spirit-na purimi
niaa kagaa nogo naaki-rupa mapiraasa.
6 Gore niaana Raba Mi Aa Yesu Krais-me
kogono pisa-daare Gote-me Holi Spirit-na
puri rayo niaa madaa mea epenasa.
7 Nipuna epe raba meape kone gisa rabu
nipumi niaa epe redepo ne onaanu mapi-
raasa. Goa puare niaame mo oro yaalo ka-
gaa pirape epe kone mua abia page niaame
go kone madaa ado piramina.
8 Go agaare ora agaa ria yaade.
Nina konemere go agaa neme puri paloa
lakelaina kone salo. Goa pua onaanu
medalomame Gote madaa puri paloa kone
rulalimiri gore nimi epe kogono palimina.
9 Goa pea pare kuma napi agaa-para
nimi madini akuana di-para arere pua ne
agaa-para rekena agaa madaa ape ne agaa-
parare go rayore ora gimape. Gore niaame
adema rabu mo agaamere niaa epe pora
ratapena-daa naraba mea.
10 Gore aa medame Yesuna ruru onaanu
marugulala palia-daare neme puri pane
agaa mana rana padane page rana laapo
page lakelape. Goa pali pare nena agaa
napagalimi-daare gore neme nimu gimape.
11 Gore neme makuaape go-rupa aare
nipuna wae yaeme nipuna kone ora maoy-
aaya. Goa pua nipumi wae yae pea rabu go
wae yaeme nipu wae aa penaame waatea.

Agaa medaloma lakesa

12 Gore orope Artemas-para Tikikus
laapo ne piri-para epenatoa-daare ne
aipapulu go Nikopolis su-para epope. Go
su-parare wae upame omape yapi Di-na go
su-para epalia-ga abi epope.
13 Neme go rekena agaa tisaa aa Senas
raba meape. Apolos page raba meape.
Neme nipu pora pamina oyaenu page raba
meape.
14 Go page neme niaana onaa rurunuri
oro yaalo epe kogono paminalo mogeape.
Goa puare onaa medaloma oyaenu ora dia
yaliare raba minalo lakelape. Goa pua nimi
pa ki aa esepene onaanu napiraliminalo
lakelape.
15 Onaa rayo ni raapu padane-para pima
onaamere epe-rupa piralepe lo agaa wai
lo o taaema. Gore niaana adami onaanu
pirua kone rulaemede onaanuri epe-rupa
piralepape lo lakelape.
Gote-na epe raba meape kone nimi rayo
raapu ina.

Filimon
Ripia Agaa

Filimon-re ora adaa aa pirua mo Kolosi su-para Kristen pirisa. Onesimus-ri nipuna kogono naaki pirisa. Nipuna kogono surube aa gimoa pa su meda-para pogola pisa. Go adaare-para Onesimus nipu Pol ada mua Kristen-rupa pirisa.

Go yapi dinare Pol nipu kalabus ada-para pirisa-pulu Filimon adola pope-rupa marisa. Pare nipumi pepa tua Onesimus kasa. Goa pua Onesimus wala nipuna surube aa piri-para mea rapaasa. Go pepa madaare Pol-me Filimon gupa lakesa: Nena kogono naaki ratu nayawape sa. Abiare go kogono naakiri Kristen pia-ga Filimon nemere ora nena ame-rupa meape.

Robonu gupa adamina:

Filemon epe-rupa aawape agaa (1-3)
Pol-me Filemon lakeloa Onesimus-re go piane aa sa (4-22)
Abi awape agaa-para beten lae-rupa (23-25)

Pol-me Philemon piri pepa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Yesu Krais-na kogono madaa kalabus ada-para pi. Niaana ame Timoti saa laapome go pepa Philemon ne re-para o taatepa. Nere ora ni raapu kogono padane-rupa pepa.

2 Niaana baani Apia su-para niaana kogono yago aa Akipaa-para go pepa o taatepa. Go page nena ada-para lotu kiritalo pimi onaanu-para page go pepa o taatepa.

3 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapome nipuna epe raba meape agaa-para kuma pi kone-para nimina pu robaa-para mea gina.

Philemon-me Aa Mudu kone rulasa

4 Nina ame Philemon nere oro yaalo neme beten to rabu nena bi loa Gote-para ora pi to.

5 Gore nemere Gote-na ruru onaa madaa pedo pu raaname omoa Aa Mudu Yesu madaa kone waru rulaaye-daa remaa pagoaayo.

6 Gore niaa nimi kone rulaeme onaanu raapu kone padane-rupa samina. Goa pua niaa Yesu raapu pirua nipuna puri rayo adaminalo beten to.

7 Gore epe ame aa waru paga. Nena pedo pu raana omape konere ora epe ta konemere naa robaa-para raana omape kone masaawa puri ora mapalaaya. Gore neme kone gupa suaaye rabu Gote-na ruru onaanuna robaa-para epe kone masaaye.

Philemon-me Onesimus-ri nipuna amerupa lamu misa

8 Goa pua saa Krais-na ame pipa-pulu neme oyae meda paina kone i. Goa pua neme go konere agaa mana-rupa lagialo.

9 Neme ne madaa pedo pu raana omaloga neme agaa pawa meape. Gore ni Yesu Krais-na agaa lakene aa ya-pulu ni kalabus ada-para pi. Goa pea pare puri pane agaa nalagialua.

10 Dia, pare neme Krais-na pora pamuae kone isa-daa Onesimus* madaa agaa tepa kone i. Neme kalabus pirua neme nipu naa si-rupa kone rulape kone mogeaaya-pulu niri Krais-na Aapa pi.

11 Abade nipumiri ne raapu pirua epe kogono napisade. Goa pisade pare abiare nipumi saa laapo rata raba meape kogono pala.

12 Abia nipu wala ne piri mea repaato. Goa pi rabu nina robaa-para kone nipu mada pira palae epalia.

13 Neme epe agaa moge riape kogono madaa kalabus ada piruaayo-pulu neme Onesimus ni raapu pirua ni raba mina kone sawa. Goa pua nena alo-para nipu pirita penalo.

14 Goa pea pare neme go madaa e natedaare gore neme nipu nasaapitua. Dia, pare nena koneme nipu epenala kone salidaare neme nipu mada mea rapalua.

15 Gore nipumi abade ne ogesi gimisade pare abiare wala nipu oro yaalo ne raapu piralipina.

16 Goa puare abia nipuri pa kogonome adini naaki-rupadaa napia. Dia, pare abiare nipu ora niaana Krais-na ame ya-pulu nipu madaa pa kogono adini aa pia-daa natema. Gore neme page nipu ora nina ame ya-pulu raaname omalo. Goa pea-ga neme nipu mealiri nipu kogono adini naaki epe-rupa piralia. Goa pea pare nipu Aa Mudu raapu pirua ora nena ame ya-pulu neme nipu madaa raana ora waru omape.

17 Goa pua neme saa Krais-na kogono padane pepa kone sali-daare gore ni mulalo agaa lage-rupa Onesimus page go-rupa waru mogeawa meape.

18 Goa pea pare nipumi abade ne madaa waea meda palo pisa-daare ni madaa yago ma-ape. Goa pua nipumi rudu meda mealo pisa-daare gore ni madaa yago ma-ape.

19 Niri Pol go agaare ora nina kimi talo: Go yanore nina bipa abutua. Gore ora nena epe-rupa pirape kone madaare nere ni

* **1:10:** Onesimus-ri Filimon-na kogonome adini aa yapare nipu pogola pua Pol raapu pisa. Goa puare nipu Kristen aa-rupa pua pirisa. Juda onaana rekena agaare go-rupa. Kogonome adini aa medaa gupa pogola palia-daare surube aame yada pi aanu lakeloa repena polopea madaa nilimi tala pisimi.

madaa yago ia-ga akeane neme go madaa agaa lano ya?
20 Gore nina ame Aa Mudu-na bi madaare go epe raana pi kogono pape. Ne saa laapore Krais-na ame lapo pipa-ga go kone madaare neme naa robaa-para epe kone masaape.
21 Neme go pepa epenalalore go agaa ratua piraina kone sua pi. Gore neme mo pape lalo yaenu rayo-para medaloma page mada pali kone salo.
22 Goa pea pare ne agaa meda pa lagialo: Neme nina ada pada meda managola sape. Gore neme kone salo pare Gote-me nimina beten pagalia rabu niri wala nimi raapu madaa mapiraalia kone salo.

Agaa medaloma lakesa
23 Epafras-re ni raapu Yesu Krais-na kogono madaa kalabus ada-para piruaaepa. Go aamere ne epe-rupa pirapelo wai lo o taata.
24 Nina kogono padane-para pi aanu Mak-para Aristarkus-para Demas-para Luk-para nimumi page ne-para epe-rupa pirapelo wai lo o taateme.
25 Abiare Aa Mudu Yesu Krais-me nipuna raba meape kone kuma pi nimina robaa-para mea repaaina. Goa pua nimi raapu ina.
Go mada. Ni Pol yaade.

Hibru
Ripia Agaa

Go Hibru agaame Kristen onaa meda nimuna kone rula yae gimisimi-daa go onaanu raba mulalo agaa tisa. Gore nimu rabuaniaawa kedaa kasimi. Go bukmiri nimuna kone rula yae puri mapalaalia. Gote-me Yesu Krais madaa pisa kogonona page agaa sa. Krais padanemere Gote-na epe ae mea waata.

Agaa adaa repo madaa agaa gupa sa: 1) Yesuri ora Gote-na Si pia. Yesu nipu go su amaa pa aasa raburi kedaa adaapu rua radaa adaapu nisa. Goaene Gote-me Yesuri ora onaa rayo raba minalo riri-nane mapiraasa (2.10). Goa pua Yesumi Profet aanu-para ensel-nupara Moses page ora rabuaaya. 2) Gote-me nipu ora eta irini aarupa mapiraasa. Juda aanuna eta irini aa page ora rabuaaya. 3) Yesuri ora eta irini Aa Mudu pia-pulu nipu madaa kone rulae onaa rayo mada wala mealia. Moses-na rekena agaame tare Yesumi pisa kogonona ora piksa-rupa ta.

Go pepamere onaa kone rulae yae puri mapalaawa abade Israel onaana puri pane kone rulae yae madaa agaa adaapu ia (sapta 11). Gupa sa: kedaa epalia page pinawa. Nimina kone rulae yae waru ripinua omalepape. Yesu piri pua nipuna piae ratalepape. Radaa-para kedaanu apo ritimiri pakeatepape sa.

Robonu gupa adamina:

Yesuri Gote-na puri (1.1-3)
Yesumiri ensel-nu page maoge yaaya (1.4–2.18)
Yesumi Moses Josua lapo rabuaniaaya (3.1–4.13)
Yesumi ofa miru irape aanu maoge yaaya (4.14–7.28)
Yesumi waru agaa-daa maoge yaaya (8.1–9.28)
Yesumi sipsip-na yaapi maoge yaaya (10.1-39)
Kone rulae yae penaame ina (11.1-12.29)
Gote madaa kone sua pora pamualepape (13.1-19)
Onaanu rabaminalo beten sa (13.20-21)
Pora po agaa (13.22-25)

Gote-na Simi niaa agaa laguaaya

1 Abade rana adaapu kone rado madaare Gote-me niaana aapa akuanu agaa lakesa rabu Gote-na agaa lakene aanumi agaa rado rado adaapu lakesimi.

2 Goa simi pare abia page ora orope di rabu Gote nipuna Simi niaa nipuna agaa laguaaya. Gore Gote-na Si nipumi go su oyae rayo warisa. Goa pua su yaa perekealia rabu Gote-me nipuna Si oyae rayo minalo mapiraasa.

3 Simiri Gote nipuna epe paana puri mea waatea. Nipuri Gote-na kone nona pi pirua nipuna puri pane agaame nipuna warini onaa rayo-para oyaenu rayo-para puri mapalaaya. Nipumi onaanuna wae yaenu mea rubape kogono dia naloa nipu yaa-para pua Gote-na popo ki-nane pua piruaaya. Gote-re ora oyae rayona re yapulu nipu padane go-rupa piruaaya.

Gote-na Simiri ensel-nu maoge yaaya

4 Gote-me nipuna Naaki su amaa mea rapaasa-daa go Naaki nipuna bimiri enselnuna bi page maoge yao sa. Go-rupa abade aaraame Si lakeloa nena bimi ensel-nuna bi maoge yoa sa.

5 Siri ora mupaa naaki padane yapulu abade Gote-me ensel medaloma gupa nalekesa:

Nere nina Si pi-daa nalakesa.
Abiare niri nena Aapa pitualo enselnu nalakesa.
Niri nipuna Aapa piralua. Nipuri nina Si piralialo ensel-nu nalakesa.

6 Dia, pare abade Gote nipuna mupaa naaki go su amaa rapatalo pisa rabu nipumi goa sa: Nina ensel-numiri go naakina bi minasaalimina sa.

7 Goa sa pare nipumi mo ensel-nu gupa lakesa:

Go ensel-nu aipapulu po ripu nona piane mea repaato.
Goa pua nina kogono pi ensel-nu repena sulaa-rupa mapiraayo.

8 Goa loa Gote-me nipuna Naaki gupa lakesa:

Nena surubape yaenu Gote piri-para oro yaalo pa su aalia.
Nena surube suri onaanumi ora redepo ne kone sua waru surubalimi.

9 Naa redepo ne kone madaa ora waru pedo pu raaname omo aaye.
Goa pea pare wae konere ora gimi ome.
Goa pea-pulu ni ora nena Gote-me neme abade ne mapiraasude.
Goa pua nena epe kogono aa yagonu epe bi kate rabu raaname omeme.
Goa pisi pare nena bi minasaawa raana omape kone gisa rabu nimuna bi maoge yaasa.

10 Goa pua Si madaa Gote-na agaa i buk madaa gupa sa:

Aa Mudu abade neme go su waria sogo yaa page warisu ia.

11 Go su yaa lapore ora nu piri-rupa kalepe pape pua dia yalia.
Yapare nere oro yaalo kagaa piraama laama pali.

12 Goa pua aanumi mamina mea koba pimide-rupa

neme go su yaa lapo kobapu mua madia yaali.
Goa puare aanumi maarae yae koloa alo paeme-rupare go su yaa lapo kagaa perekealia.
Goa pea pare nere oro yaalo pi-rupa agu pa piraama puare ne ogae-rupa napirali.
13 Abade Gote-me ensel-nu page goa nalakesa:
Nimiri nina popo ki-nane epa piralepa lo nalakesa.
Goa puare nimina iaanu kibu rolo-para mapiraalua lo nalakesa.
14 Go agaare Si padane mada lagisa pare go ensel-nu nimuri pa wasupanu nona piane mapiraasa. Nimu Gote-na kogono pinalo mapiraasa. Gote-me ensel-nu oro yaalo kagaa piruape onaanu raba minalo mea rapaaya.

2

Gote-me niaa wala misare ora adaa pisa

1 Goa pea-ga ora agaa ria niaame aba pagemadere niaana kone-para waru mea sua niminaaba piramina. Goa pua niaame go pagema agaa ogesi-daa page nagimamina.
2 Gote-na rekena agaare aba ripia ensel medalomame kanaloa mea ipisimi. Goa pisa pare onaa rayome go agaa napago kiritisimi rabu nimuna napagesimi kone mada wae yoto misimide.
3 Goa pisimi-pulu Gote-me niaa oro yaalo mapiraape kogonore ora adaape pisa-pulu niaame go mada masaa rilalimare niaame page ora wae yoto waru mealima.

Aba ripiare Aa Mudu nipuna oro yaalo mapiraape agaa lakesa. Goa pua onaa medalomame nipuna agaa pagoa simina nimumi go agaa niaa mea waasimi.
4 Gote-me page nimumi agaa ado makuaainalore nipuna purimi kogono rado rado pu na-ade kogono page nipumi napiaa kogono rado rado page pisa. Go page Gote-me nipuna kone sua Holi Spirit-na puri onaanu re-para rumaa kasa.

Yesuri onaanu niaa wala mi aa

5 Abiare niaame makuaaema. Gote-me go sua yaa waritalo pisa rabu nipumi ensel-nu go su yaa surubenalo namapiraasa.
6 Dia, pare Gote-na agaa i buk-para aa medame agaa go-rupa tisa:
O Gote, onaanu niaare ake ya?
Niaa pa oyaenu-rupaga akea pua niaa madaa kone sua niaa surube pae?
7 Oge yapi di-na neme niaa mo ensel-nuna rolo-para mapiraasi.
Goa pua neme niaa epe paana puri-para gisi rabu ora aa muduna bi puri lapo misima.
8 Goa pua neme oyae rayo niaana purimi surubamonalo mapiraasi.
Gore go agaamere Gote-na oyae rayore onaanumi surubenalo mapiraasa ta. Goa pua nipumi ora oyae rayo surubaaya. Goa pea pare abiare onaanumi oyae rayo surubema pare waru na-adema.
9 Dia, pare abia niaame Yesu adema. Abade rudupu yapi di raburi nipu ensel-nuna rolo-para mapiraasa. Goa pua Gote-na epe raba meape kone madaa onaa rayo raba mulalo Yesu omesa. Gore nipumi go onaa rayona kedaanu rua omesa-pulu Gote-me nipu minasaawa nipuna epe paana puri-para adaa bi lapo kasa.

10 Goa pua Gote nipuri ora oyae rayona re ya-pulu nipumi oyae rayo warisa-pulu nipuna surubea. Goa pea-ga nipumi nipuna epe paana puri si wane adaapu lamua pua katalo pisa-pulu Yesu radaa manaasimi. Go radaa no pirisa rabu Yesumi onaanu oro yaalo epe-rupa mapiraainalo riri-nane pua pirisa. Gote-me oyae wariaawa surubea-pulu go pisare gore ora epea pisa.
11 Yesumi onaa rayona waea mea ruboa epe-rupa mapiraaya. Goa pua nipu-para nipuna epe-rupa mapiraae onaanu-para nimuna Aapare ora padane pia. Goa pea-ga Yesumi go onaanu-para ame baani gupa lapere nipumi yala napota.
12 Gore nipumi lalo:
O Gote-ya, nena biri nina amenu laketoa.
Gore neme nena bi minasaaluame mo Yesuna ruru onaana ini agaana madaa ne madaa epe yaasa toa.
13 Gore nipumi agaa wala gupa sa: Neme Gote madaa kone waru mapiraalua. Goa loa nipumi wala goa sa: Gote-me abade nogo naaki medaloma ni gisa-pulu ni go nogo naakinu raapu piruaayo sa.

Yesuri su amaa aa alua niaa raba misa

14 Gore nipumi nimu nogo naaki bi lakesadere nimu yogane yaapi apalae onaanu pirisimi. Goa pisa-pulu Yesu nipu page go onaanu nona piane pirua nimu madaa omape kone sua pisa. Goa pua omesa raburi nipumi onaa maomape puri i aa Satan-na puri maoyaatalo pisa.
15 Nipumi goa pisa rabu onaanuri su amaa pirua omape madaa paalame omesimi. Goa pua nimu go madaa wae kone saapirisimi: Nimu paala omesimi rabu go konemere nimu wae-rupa mapiraasa. Goa pisa-pulu Yesu omesare go omape koneme adini onaanu esepetalo pisa.
16 Go madaare abade nipumi ensel-nu raba mulalo naipisa. Dia, pare nipumi Abraham-me madu i ruru onaanu raba misa.

17 Goa pua nipuna amenuna kone
padane-rupa mu pirisa. Nipumi goa puare
nipu Gote-na miru irae aa piruare nipumi
Gote-na kogono puaaya. Gore nipu miru
irae aa-rupa pirisa rabu nipumi kone
padane sua odome omoa pisa. Goa pisa
rabu nipumi onaa rayona wae yaenu mea
rakepeatalo pisa.
18 Goa pua nipu mada wae kedaanu ip-
isare pupitagi ne koneme nipu ko tulalo
ipisa. Nipumi go kedaanu risa-pulu wae
yaenumi onaanu ko tulalo palia-daare gore
nipumi nimu mada raba mealia.

3

Yesuna adaa bimiri Moses-na bi page rabuniaaya

1 Nina Krais-na ame baaninu-ya, Gote-
me nimi page yaaloa epe-rupa mapiraasa.
Goa pisa-ga nimimi Yesu madaa kone waru
salepape. Gote-me Yesu niaa piri-para mea
rapasanare nipumi Gote-na miru irae aa
mudu pirua niaame kone rulaminalo ko-
gono pisa.
2 Goa pua Gote-me abade nipu go kogono
mapaasa rabu nipumi Gote-na agaa ora
waru pagesa. Gote-na ruru onaa medalo-
mare nipuna ada ru-para piri nona piane
pirisimi. Goa pua abade Moses-me kogono
pisa pare Yesumi go kogono wala ora misa.
3 Goa pea pare Gote-me Yesu nipu adaa
bi mina kone isa. Go adaa bimiri Moses-na
adaa bi maoge yaina kone isa. Gore ada pi
aare nipuna adaa bi muaaya rabu nipumi
go adana bi rabuaniaaya. Go-rupare Yesuri
nipuna adaa bimi ada pi aa nona piane pia.
4 Go ada rayore kogono pape aame paaya.
Goa pua oyae rayo warini aare ora Gote
nipu padane pia.
5 Gore Moses-me nipu kogono puare
nipumi Gote-na pora waru ratua nipuna
ruru raapu pirua agaa waru lakesa. Go
rabu nipumi Gote-na orope pape-anuna
agaa go rurunu lakesa.
6 Goa pisa pare Krais-re Gote-na Si pirua
nipumi Gote-na ruru onaa ada nona pi-
ane waria mapiraaya. Gore nipumi Gote-
na agaa ratua go kogono pisa. Gore oro
yaalo niaana robaa-para puri mapalaawa
Aa Mudu epaliade yapi di madaa pedo pu
waru suruba pimare niaa page Gote-na
ruru mada pima. Goa pua nipuna ada nona
piane pima.

Agaa rasini onaanuri Gote-na kitu pi-rape su namealimi

7 Goa pea-ga niaame Holi Spirit-na agaa
pagamina. Gore Gote-na buk madaa i
agaame gupa ta:
Abia Holi Spirit-na agaa pagalimi-daare
nimina pu robaa-para go agaa meal-
imina lo robaa narogaatepape.
8 Abade nimina akuanumi nipuna agaa ra-
sua aakone isimiya-rupa napipape.
Go rabu nimimi mo onaa napiri su-para
pua pirua
Gote ko tisimi rabu yola mi kone isimi.
9 Go su-parare nimina akuanumi maali 40
ru-para pisa.
Kogono pisu rabu ado kiritisimi. Go
adisimi rabu ronome omoa ni ko
tisimi.
10 Goa pisimi-pulu neme go onaanu nimu
ora ronome omoa neme goa lakesu:
Oro yaalo nimimi kone wae sua nina
agaa oro yaalo rasua nina kone na-
mua pora go-rupa pameme.
11 Ni ora rono pisa rabu neme ora yaa
madaa makuaa loa goa lakesu:
Nimi nina pirape su-parare ni raapu
ora mada naepa piralimi sude.

Israel onaanumi Gote-na agaa rasisimi-rupa niaame goa napamina

12 Gore amenu nimina rikiraana aa meda
nipuna pu robaa-para wae kone salia-
daare Gote madaa kone narulaaya. Goa
pua nipumi oro yaalo piri Gote gimalia-ga
nimimi nipu waru suruboa adalepape.
13 Goa pea pare nimina rikiraana piri
onaanumi makiraawa pu robaa-para yola
mi kone sulalo palimi-daare oro yaalo go
ame baaninu waru raba mealepape. Goa
pua Gote-na buk madaa i agaamere go rabu
ta diri niaame page mada adalima.
14 Goa pua abade ripia niaame kone puri
paloa rulasima-rupare abia page go kone
puri paloa rulaa-mama puare omalima
rabu page goa palima. Goa pua niaare ora
Krais raapu nipuna onaa pitima.
15 Go madaare Gote-na buk madaa i
agaame gupa tua suaaya:
Gore abia go rabu nipuna agaa pagalimiri
gore nimi pu robaa narogaatepape.
Abade nimimi nipuna agaa rasua
wae onaa pirisimide-rupa go kone
namogeatepape sa.
16 Gore abade Gote-na agaare aapimi pa
pagoa wae kone sua nipuna agaa rasisimi
pae? Go onaa rayore Moses-me nimu Isip
su gimoa lamua pisa raburi go wae kone
simi.
17 Gore maali 40 patinaloare Gote-me
aapi ratu yawesa pae? Gore nipumi waea
pisimide onaanu ronome omesa. Goa pisa-
pulu nimu omenaloa nimuna ronu onaa
napiri su-para pa suaasa.
18 Gore Gote-me ora yaa madaa makuaa
loa gupa lakesa: Nimi epe Kitu Pirape su-
para ni raapu napiralimi. Goa saere aapi
madaa sa ya? Gore abade mo nipuna agaa
rasisimi onaanu lakesa.

19 Gore nimumi kone narulaawa Gote-na
epe Kitu Pirape Yapi su-parare mada napua
pirisimi-daa pagemade.

4

Gote-na ruru onaanu kitu mealimi

1 Gore abia Gote-na ora lalo loa aana orae
agaare niaa nipu raapu ora kitu piramon-
alo lagisa. Goa pua nimimi nimina riki-
raana onaa medaloma paala omoa waru
adalepape. Goa pua Kitu Pirape Su mulalo
surubalimina.
2 Gore abade Israel onaanumi Epe Agaa
pagesimide-rupa niaame page pagema. Ni-
mumi Epe Agaa go pagesimi pare nimu
naraba misa. Gore nimumi pa aaneme
pagoa yapare nimumi kone narulasimi.
3 Niaa onaanumi kone rulaemare gore
mo epe-rupa pirape kone mua Gote raapu
pima. Abade Gote-me go madaa agaa gupa
lakesa:

Ni rono waru pea-pulu neme ora yaa
makuaa lalo:
Nimuri oro yaalo nina pirape su-para
ni raapu ora mada napiralimi sa.

Goa sa pare nipumi su yaa wariboa kogono
pisa rabu nipumi go kitu pirape su manago-
lasa.
4 Gore yapi di 7 madaare Gote-na agaa i
buk madaa gupa tua isa: Gote-me nipuna
kogono rayo aba pu kiritua yapi 7-mere
nipu kitu pirisa tu isa.
5 Wala go agaa medame gupa sa: Nimuri
epe pirape su-para oro yaalo ni raapu
madaa naepalimi sa.
6 Goa pua Epe Agaa aba pagoa kone
narulasimi-pulu nimu Gote raapu kitu pi-
rape su-para napirisimi. Goa pea pare
onaa medaloma Epe Agaa pagesimi-pulu
ru-nane pua Gote raapu mada kitu piralim-
ina.
7 Go-rupa kitu piralimi-daare Gote-me yapi
di rado meda page mea isa. Go isa yapi
Di-na biri ora go rabu-ga go bi abia maasa.
Oropere maali adaapu aba patinaloa Gote-
me Devit lakenaloa Devit-mi buk-para tu
mapataasa. Go agaare niaame go-rupa
dipitima:

Go rabu nimimi nipuna agaa pagalimi rabu
nimina lo robaa-para wae kone nasa
epape sa.

8 Yapare abade Josua-me onaanu epe
Kitu Pirape Su-para mea pola pisa yaalore
gore Gote-me wala Kitu Pirape Su meda
madaa agaa nalaketa pisa.
9 Goa pea pare Gote-na rurumi pua
meape suri abia page pa ia.
10 Gore Gote-na kitu pirape su-parare on-
aanu nimuna kogono gimoa kitu piralimi.
Gore abade Gote-me nipuna kogono pu
kiritua kitu pirisa-rupa kitu piralimi.
11 Goa pea-ga niaame Gote-na agaa waru
pagoa niaa oro yaalo epe-rupa pirape su-
para pua piramina. Niaa rayome go agaa
rasalima-daare abade go onaanu nimumi
kitu pirape su-para napisimi-rupa niaa
page kitu pirape suna ru-para mada napal-
ima.
12 Gote-na agaare ora naomapaaya pare
go agaa ora puri paloa pia. Go agaare
nipu rai kutuna eke nona piane ya-pulu
eke laapo-ae rai kutu medaloma maoge
yaaya. Goa pua onaanumi go agaa pageme
rabu nimuna robaa-para rai kutu nona
piane yaeme awea. Goa pua go agaana
puriri niaana kone wasupa lapo kiritaaya-
para awea. Goa puare nipuna puriri wala
niaana uni rodai makibumaaya-para page
awea. Goa puare go agaana purimimi ni-
aana robaa-para i kone-para niaana raana
pi kone-para adokaru mua rumaaya.
13 Gore Gote-me warini yae meda nipuna
ini agaana mada nakaledalimi. Dia, pare
su yaa rayona oyaere Gote nipuna ini
agaa madaa penaame suaaya. Goa pea-
pulu Gote padaneme niaana pema-nu adoa
mada rumaalia.

Yesuri niaana miru irae aa mudu pia

14 Gore niaana miru iraawa adaa aa
mudu pa pia. Nipu Yesu Gote-na Siri so yaa-
para pua odobaawa Gote raapu piruaaya.
Goa pea-ga niaame go kone rulae kone
waru irulu saaba piramina.
15 Niaame niaana wae yae rabuape puri
naima. Dia, pare niaana miru irae aa
mudumiri wae yaeme niaa ko tulalo pia
rabu go aa mudumi niaa ora odome omo
aaya. Goa pua nipumi niaa raba mulalo
pea. Go oyae rayome nipu abade ko tulalo
pisa pare nipumi wae yae meda napisa.
16 Goa pea-ga Gote-me niaana robaa-
para puri mapalaalia rabu Gote-na su-
rubape kone waru mula baina. Go-parare
nipuna epe raba meape kone meamina. Go
pua niaa madaa kedaa saliare nipuna epe
koneme niaa raba mealia.

5

Miru irae aa Yesumi niaa wala misa

1 Gore onaanuri Gote-na miru irape aa
mudu medare nimuna rikiraana mada
mua mapiraaya. Goa pua nimu raba mi-
nalo mapiraaya. Goa pua nipumi Gote
pa kalape yaenu-para miru irae kogono
puaaya. Gore Gote-me nimuna wae yaenu
mea rakepeainalo go miru irae kogono pea.
2 Goa pea pare nipumi page pa kone
rado rado sua puri napata. Goa pua onaa
medalomame waea pua puri napateme
rabu nipumi nimu raba mulalore kogono
pawa paaya.

3 Gore nipumi page waea pisa-pulu
nipumi nipuna wae yae-para niaana wae
yae rayo mea rubapena miru iraasa.
4 Go Gote-na miru irae aa mudunumi ko-
gono peme rabu adaa bi kateme. Goa pea
pare pa aa meda nipuna kogono napeme.
Dia, Gote-me nipu kogono pinalo yaaloa
mapiraaya. Go-rupare aba ripia Gote-me
Aron yaaloa miru irae aa mada mua mapi-
raasa.
5 Go page Krais-re nipuna bi nipuna
minasaatalo Gote-na miru irae aa mudu
napirisa. Dia, pare Gote-me nipu go epe
kogono pinalo lakesa:
Nere ora nina Si yaade.
Abia neme ne nina Si penaame mea
waalalo lo lakesa.
6 Gore Gote-na agaa buk-para gupa tu isimi:
Nere Gote-na miru irae kogono oro yaalo
paina.
Goa pua ne miru irae aa Melkisedek-rupa
piraina sa.
7 Abade Yesu nipu su amaa epa aasa
raburi nipumi Gote-para beten-me* agaa
misa. Goa pua nipu omape paala omoa
gimolalo pisa rabu Gote-me nipu raba mi-
nalo beten lalaawa puri palo yaaloa re page
waru sa. Goa pua Yesu nipumi Gote-na
kogono pawa pua nipuna bi rabuaasa-pulu
Gote-me nipuna beten pagesa.
8 Yesuri nipu ora Gote-na Si yapare
nipumi radaa nisa rabu nipu Gote-na agaa
waru ratua pora mogeatalo radaa nisa.
9 Goa pua nipumi Gote-na agaa waru
pagoa ratisa-pulu nipu oro yaalo kagaa
pirape konena re piruaaya. Goa pea-pulu
onaa rayome nipu madaa kone rulaawa
nipuna agaa pageme rabu oro yaalo kagaa
piraama laama palimi.
10 Goa pea-ga Gote-me nipu miru irae
aa mudu mapiraasa. Goa pua go aa
Melkisedek-na rurunu mo miru ira-mama
pua pisimi-rupa mapiraasa.

Niaare oge nogo naaki-rupa napiramina

11 Go miru irae kogono madaare niaame
agaa adaapu lagialima pare go agaana
re aba niminaaliminalo kalai waru pema.
Gore nimimi aaroma yoa pageme-daa abia
nalagialo.
12 Gore niaame nimi waru mogeaawa
niaa nimina tisaa-rupa pima. Goa pea pare
nimimi kone waru abi nasu kiriteme. Goa
pua Gote-na aba pagesimide agaana re-re
pa aa medame wala nimi lagina. Goa puare
nimimi puri pane agaanuri eta nona piane
nanoaeme. Dia, yapare abia nimimi adu-
ipaa nona piane pa no aeme.
13 Gore onaa medame adu ipaa-rupa pa
no pimiri nimu oge nogo naaki-rupa pa
pimi. Goa pua nipumi epe pora wae pora
laapo mada na-ado rumaaya rabu pa adu
ipaa-rupa no pimi.
14 Goa pea pare puri pane etare ora
onaanumi waru neme. Go-rupa onaanu-
miri epe pora wae pora lapo mada adoa
rumaalia. Nimimiri epe pora na-ado pimi.

6

Niaame puri waru paloa kone rulamina

1 Gore abiare niaame epe puri pane agaa
mogeamina. Goa puare niaame Yesuna
agaana re agu-daa nalamina. Go page
niaame aba pagesimade agaana re padane
go piane agu nalamina. Niaame abade
kone pereke sua pa kogono masaa rilaawa
Gote padane madaa kone rulasimade.
2 Goa pua niaame abade baptais meape
agaa pagoa aalu madaa ki sape agaa page
pagesima. Goa pua go agaa-para ome onaa
wala rekape agaa-para orope Gote-me koso
pagenalo yoto meape agaa-para go agaa
rayo pagesima-pulu go-rupa agu nalamina.
Dia-ga niaame ora onaanuna kone waru
sua agaa lamina.
3 Gore Gote-me niaa puri ginalore ora
niaame puri paloa kogono pamina.
4 Onaa medalomame Gote gimalimiri
akea pua niaame go onaanuna kone wala
maperekealima ya? Gore nimumi Gote-
na epe paa-para pirua so yaa-para epede
puri misimide rabu Holi Spirit-mi nimu piri
ipisa.
5 Gore nimumi Gote-na agaa pagoa nimu
pora pamua ora epe ta kone isimi. Goa pua
nimumi Gote-na orope epape Di-na puri
medaloma adesimi.
6 Goa pisimi pare go piane onaanu nimu
lopome rabu Gote madaa masaa rilaeme.
Goa peme raburi nimumi Gote-na Si wala
repena polopea-para rana laapo tua mudi-
aaeme. Goa peme onaanu Krais adoa nimu
yala mapolalia. Goa peme rabu nimu wala
kone perekea nipu piri-para epape pora
meda naia.

Onaanumi Gote masaa rilaeme rabu ope etelo etelo openaloa mao yaaeme-rupa peme

7 Oro yaalo yai epea rabu sumi yai mea-
pulu onaanumi nimuna nape yaere go su
sege-para e poaeme. Goa peare Gote-me
onaa raba mulalo su madaa goa pisa.

* **5:7:** Yesu Getsemani maapu beten lo pirua go ipula kedaanu pane mea ruba sa. Go-para page adaa: Mat 26.36-46, Mak 14.32-42, Luk 22.39-46. Gore Gote-me nipuna beten pagesa ora ria. Gote-me Krais omena gimoa tapa-para wala marekaasa. Omape yaeme nipu naripinasa. Goa pisa-daa Krais adaa bi ora madaa i medaa kasa. Goa pua aa mudu rayona adaa aa mudu nipu pia. Padane agaa medaa: Kog 2.24, Hib 2.9, Fil 2.6-11.

8 Goa pea pare su ope etelo etelo madita
suri ora wae su teme. Goa pea-pulu go
su wae madaare Gote-me wae ero agaa
laketea rabu repena sulaa-para ralia.
9 Gore nina adami aanu abiare niaame
go puri pane agaa lagema rabu nimiri go-
rupa naomalimi-daa waru adema. Gore
nimimi oro yaalo epe-rupa kagaa pirape
kone muaeme rabu Gote-na epe puri mua
epe-rupa piramina.
10 Gote nipuna epe kone sua nimi raba
mealia. Goa pea-ga kogono rayo nim-
imi pisimidere nipumi nimi mada nakone
rugulalia. Dia-ga abade nimimi nipu
madaa pedo pu raana omesimi-pulu nim-
imi Krais-na ame baaninu oyae kaloa raba
misimi. Goa pisimi pare abia page gupa
peme. Goa pea-ga Gote-me nakone rugu-
lalia.
11 Gore niaame nimi rayona lo robaa
rekoa kogono puri palo paa-mama pua
omape di epalia rabu pamina kone salema.
Goa palimi-daare nimina epe ado piri
yaenu waru mealima.
12 Gore nimina kone-para gimi naoma-
lepape. Dia, pare nimimi kone waru
rulaeme onaanuna kone ado mogea epe-
rupa ado piramina. Go rabu abade Gote-
me nipuna onaanu-para meaminalo kasa
yaenu nimimi mealimina.

Niaame Gote-na ora palua ta agaa madaa kone rulamina

13 Abade Gote-me Abraham-para aana
oraawa goa palua lo agaa lakesa rabu
nipumi yaa makuaa loa ora agaa ria lakesa.
Goa puare puri pane aa meda napirisa-
pulu Gote-na puri rabuaniaa nipumi yaa
makuaa loa nipuna bimi loa agaa ria
lakesa.
14 Neme ne ora ria lagialo sa. Goa loa
nipumi lalo: Neme aana orae agaa loa
puri adaape gua nena orope madiali sina
akuanu ruru adaapupe mapiraalua sa.
15 Goa sa rabu Abraham nipu pa ado
pirua gimi aipapulu naomesa pare nipumi
Gote-na aana orae agaa suruba pirua misa.
16 Gore aa medame ora yaa madaa
makuaa loa agaa tea-daare go aame nipuna
bimi natea pare adaa aa medana bi loa
ora lalo tea. Goa pua nipuna agaa puri
mapalaatalo pea-pulu aa laapome yada
palipi rabu apo yaa madaa makuaa loare
ora papeanu-para ora meape yaenu mada
teme.
17 Gore abade Gote nipumi gupa pisa.
Nipuna Simi onaa raba minalo niaa pe-
naame maasa. Goa pua nipuna pulalo pi
kogono madaa kone naperekeyo salimi lo
nipumi nipuna aana orae agaa puri ma-
palaatalo yaa madaa makuaa agaa sa.
18 Goa pua abiare go ora lalo agaa-para
aana orae agaa laapo ia pare wala rado
meda naia. Go laapo madare Gote-me yaa
agaa mada natea. Goa pea-pulu niaare
nipu raapu oro yaalo kagaa piraama laama
palima. Goa pua mu kiritape diri niaana
kone-para waru niminaaba pirua robaa-
para puri mapalamina.
19 Gote-me niaa ado piralepape loa aana
orae agaa-para pogatu pirape agaa-para
robaa-para ora waru samina. Go konemere
niaa Gote-na yaa-para i epe lotu ada ru-
para epe-rupa mea palia. Sogo yaa-para
i epe lotu ada-para palima rabu nimumi
epe lotu adana mudiae mamina ru-para
odobasimi-rupa ora odobalima.
20 Go rekena i lotu ada-rupare Yesumi
niaa raba mulalo nipu aba pua odobaawa
pirisa. Nipuri Gote-na miru irae aa mudu
Melkisedek-na ruru yaalo pisa.

7

Melkisedek nipu ora Gote-na miru irae aa mudu pirisa

1 Go Melkisedek aare Salem su-para aa
mudu pirua nipu ora so yaa madaa pia
Gote-na miru irae aa mudu page pirisa.
Abade Abraham-me yada pua aa mudu
yapatu tua nipu adaa wala pisa rabu mo
Melkisedek-re nipumi Abraham mo pora-
nia madaawa nipu agaa mana kasa.
2 Goa pisa rabu Abraham-me yada
waipina misa yaenu rayo rikiraana
rumaala paawa medalomare Melkisedek
kasa. Niaame go Melkisedek-na biri gupa
perekeamina: Epe redepo ne kone rayona
aa mudu lamina. Nipu Salem su-para
piri aa mudu ya-pulu go suna biri gupa
perekeamina: Nipu epe-rupa pawa piri aa
mudu lamina.
3 Gore Melkisedek-re* aaraa aginu page
napiri nipuna akuanu page agimi nipu ma-
dini di-para nipu omape di page ora naia.
Goa pua oro yaalo piruaaya pare nipu Gote-
na Si nona piane ora pia. Nipu Gote-na
miru irae aa oro yaalo pa pia.
4 Melkisedek-re ora aa adaa-ga nimimi
pagalepape. Niaana ora mupaa akuare
Abraham-re nipumi yadana waipi mua
mea ipisa yaenu rumaawa medaloma
Melkisedek kasa.
5 Gore miru irae Livai-na si rurumiri
Gote-na miru irae kogono misimi. Go ko-
gono madaare agaa mana gupa lakesimi:
Nimumi Israel onaana oyae rayo rumaa
lapaawa ki lapo pegepuri nimi mealepape

* **7:3:** Melkisedek-re agimi go dina madisa pi page nata. Go dina omesa pi page nata. Nipuri go piane aa lo page buk Baibel-me nata. Goa pea pare go Hibru agaa tea aame Melkisedek-re Krais-rupa aa mudu kogono oro yalo yalo pisa ta.

lo lakesimi. Gore mo Israel onaare ora Livai-repaa pirua ora Abraham-na si wanenu page pirisimi. Gore Abraham-na ruru pirisimi aanuri Livai-mi nipuna amenuna ki lapo pegepu rumaape oyae kasimi.

6 Goa pisa pare Melkisedek nipu Livai ruru namadisimi. Go ruru napirisa pare nipumi Abraham-na oyae rugi 10 rumaawa misa. Goa puare Melkisedek nipumiri Abraham agaa lakeloa puri kasa. Gore Abraham-mere Gote nipuna aana orae agaa mea lakesa-daa ora aa mudu pirisa. Gupa pirisa pare nipumi Melkisedek oyae kasa rabu go aa-na puri misa.

7 Gore niaame gupa makuaamina puri kata aare ora adaa aa pia. Goa pua Melkisedek-mere Abraham maoge yaasa.

8 Gore mo Livai-repaare onaanumi oyae rugi 10 rumaainaloa nimu misimi pare nimu page pa omesimi. Goa pisa pare Melkisedek nipumiri onaanuna oyae 10 rumaae mua pa pirisa. Gore Gote-na agaa i buk madaare nipu abia page pa pia-daa niminaaema.

9 Goa pea-ga abasadere Abraham-me Melkisedek-para oyae 10 kasa rabu Livai-mi page kasa. Gore Livai aanuna si wanenumi apo oyae 10 misimide-pulu Livai-mi page kasa. Goa pisa pare Melkisedek nipuna gupa-daa nakasa.

10 Gore Melkisedek-para Abraham laapo mo pora madaasipi rabu akua Abraham-me nipu pirisa. Goa pisa pare Livai-ri nipuna akuana robaa-para wasupa pirisa.

Gote-na miru irae kogonore aa rado abia pa pia

11 Abade Israel su-para piri onaanumi rekena agaa misimi rabu Livai ruru aanu Gote-na miru irae kogono agu pisimi. Goa pua mo Livai ruru aanumi Gote-na miru irae kogono ora epe-rupa pisimi rabu Gote-me miru irae aa rado meda orope namapiraata pisa. Yapare Gote-na miru irae aa rado meda mapiraatalo pisa rabu nipumi Erono-repaa namapiraae Melkisedek-repaa mapiraasa.

12 Goa pisa pare Gote-na miru irae aa ruru-daa alopata pula peme yaalore gore rekena agaame miru irae kogono page mea perekealia.

13 Goa pua niaana Aa Murdu-ri nipu madaa apo agaa tisade aare nipu ruru rado pirisa. Goa pua nipuna rurunumi miru irae aa mudu abade aana reke madaa Gote-na miru go-rupa nairisimi.

14 Dia-ga niaana Aa Mudu Juda aanuna rurunumi madisimi-daa niminaaema. Go madisa pare Moses-me Gote-na miru irae aa-na kogono madaa agaa lakesa rabu Juda ruruna bi nalakesa.

Miru irae aa meda Melkisedek-rupa

15 Gore Gote-na miru irae aa rado meda go piare mo Melkisedek nona piane piapulu miru irae kagaa agaana re-re waru niminaamina.

16 Go aare rado ruru meda yapare rekena agaame nipu Gote-na miru irae aa namapiraasa. Dia, pare nipuri oro yaalo kagaa pirape koneme nipu Gote-na miru irae aa mada mua mapiraasa.

17 Gote-na buk madaa i agaame nipu madaa gupa tu isa:

Nere nina miru irae aa oro yaalo piraina tu isa.

Melkisedek nona piane-rupa pirali.

18 Goa sa-pulu abana rekena agaare puri napaboa niaa naraba misa-pulu Gote-me mea rubisa.

19 Gore Moses-na rekena agaame abade onaanu ora epe-rupa namapiraasa. Goa pisa-pulu Gote-me ora epe pora rado meda warisa. Go kagaa miru irae aamere abana rekena agaa rabuaniaawa niaare Gote piri-para mea palia.

20 Gote-me Yesu nipuna kagaa miru irae aa mapiraasare nipumi yaa madaa makuaa ora lalo loa mapiraasa. Abade miru irae aanu mapiraasa rabu aa medame go-rupa naloa pirisimi.

21 Pare Yesu nipu miru irae aa pirinalo Gote nipuna yaa madaa makua sa. Gore Gote-me nipu gupa lakesa:

Nere miru irae aa oro yaalo pirape.

Ni Aa Mudumi yaa madaa makuaae agaa loa neme wala kone naperekealua sa.

22 Go agaa lakesa rabu Yesumi ora epe aana oraalapae agaa mea ipisa rabu nipumi abade miru irisimide kogono rabuaniaawa nipuna kagaa kogono puaaya.

23 Abade Gote-na miru irisimide aanuri nimu omaama pisimi. Goa pua nimumi oro yaalo alopata pua nimumi kogono pala pisimi.

24 Goa pisimi pare Yesu nipuri oro yaalo pa pirua nipumi miru irini kogono oro yaalo palia. Goa pea-pulu nimumi alopae aa medaloma mada namapiraalimi.

25 Goa pea-pulu abia page orope page onaa medalomame nipu madaa kone rulalimiri Gote piri-para polalo palimi rabu go onaanu oro yaalo pirina lape su-para mapiraawa rabamealia. Gore nipu oro yaalo pa pia-pulu nipumi onaanu madaa Gote-me nimu raba minalo beten loaaya.

Gote-na miru irae aa mudu Yesumi niaa raba muaaya

26 Goa pea-ga Yesumiri niaana miru irae aa mudu pirua niaa waru raba muaaya. Gore nipuri ora epe-rupa pirua nipumi wae yaenu meda napisa-pulu ora wae yae pi onaanu gimea. Nipuri ora epe aa rado

pirisa-pulu Gote-me waea pi onaanu raapu meda-para napirina so yaa-para aa mudu mapiraasa.
27 Abade Gote-na miru irae aa mudunumi yapi padane padane laatapu aana reke mada pua epe yaenu Gote-para miru irisimi. Goa pua aba nimuna wae yaenu mea rubenalo miru iraasimi. Goa pua oropere onaanuna wae yaenu mea rubenalo miru irisimi. Goa pisimi pare Yesumi nipu omoa nipuna yogane Gote kasa rabu nipumi rana padane kasa. Goa pisare nipuna wae yae madaa naomesa.
28 Gore Moses-na rekena agaame pa pupitagi ne aanuri miru irae aa mudunu mapiraasa. Rekena agaa maala misa pare orope Gote-me yaa madaa makuaa loa pisa rabu nipuna Si mapiraasa. Gote nipumi goa pisa-pulu nipumi Yesu oro yaalo eperupa mapiraasa.

8

Yesuri yaa-para miru irape Aa Mudu pia
1 Gore mo temade agaana re-re go-rupa: Niaana go-rupa epe miru irape aa muduri pa pia. Nipuri so yaa-para pia Aa Muduna king siaa popo ki-nane ora epe-rupa pia.
2 Nipumi Gote-na ora waru epe ada-para miru irae kogono pea. Go adaare abade aa medame nawarisimi pare Aa Mudu nipuna bipa pa warisa.
3 Gote-na miru irae aa rayomere Gote-para pa ode kane oyaenu-para epe sipsip menanuna miru-para mea kalainalo mapiraasimi. Goa pea-pulu niaana miru irae aa Yesumi page epe oyaenu katalo pea.
4 Yesuri nipu su amaa pirita pisa yaalore nipu Gote-na Miru Irae Aa napirita pea. Akolo ya? Gote-na miru irae aa medaloma su amaa aba pirua rekena agaame ta-rupa nimumi Gote pa kane oyae kateme.
5 Nimumi Gote-na miru irae kogono pemere nimumi so yaa-para epe lotu ada runane i kogono nona piane go suna peme. Go-rupare Moses-me page pisa. Moses nipumi sel mamina-me warini lotu ada pulalo marekaasa raburi Gote-me gupa lakesa: Gore neme ada wariali rabu oyae rayore neme ne so rudu madaa mea walawade nona piane wariape lo lakesa.
6 Goa pisa pare Gote-me Yesu nipuna miru irae kogono mea kasa rabu go kogonome miru irae aa medalomana kogono rabuaniaasa. Gore Yesu nipumi Gote-re niaa raapu kagaa pogatu pirua kogono abade pisimi-rupa rabuaniaaya. Gore go kagaa pogatu pirape kogono pisa rabu ora epe aana orae agaame mea lagisa-pulu abana aana orae agaa rabuaniaasa.

Kagaa pogatu pirape agaame abana aana orae agaa rabuaaya
7 Gore aba ripia pogatu pirisa-rupa ora epe ta pisa yaalore gore Gote-me wala rana laapopa pogatu pirape gimola pisa.
8 Goa pisa pare Gote-me abana pogatu pirape agaa madaa pedo napisa. Goa pua onaanuna wae yae penaame waasa rabu nipumi adoa lalo: Abade Aa Mudumi gupa sa: Pagalepa. Ora orope epaliade yapi di raburi neme Israel onaanu raapu kagaa pogatu pirape agaa laketoa. Goa pua mo Juda onaa ruru page laketoa.
9 Goa palua pare abade neme nimuna akuanu raapu pogatu piru kogono pisurupa napalua. Abade neme nimu suruboa Isip su gimenalo mea pisu. Goa pisu rabu nimumi nina pogatu pirape agaa madaa kone narulasimi. Goa pisimi-pulu neme nimu gimisu. Aa Mudumi go madaa agaa gupa sa. Gore Aa Mudumi wala page gupa sa:
10 Go kagaa pogatu pirape agaa rado medare Israel onaanu laketoa. Go raburi neme nina rekena agaa rayore nimuna robaa-para ina toa sa. Goa puare nimuna kone-para masaalua. Goa puare niri nimuna Gote piralua-pulu nimuri naa ruru onaa piralimi.
11 Goa palua rabu nimumi nimuna ame baaninu-para Aa Mudu madaa kone rulaatepape lo nalaketeme. Go rabu page nimumi nimuna su padane-para piri onaanupara Aa Mudu madaa kone rulaatepape lo nalaketeme. Dia yapare onaa rayome ni madaa kone aba rula kiritua makuaalimi. Goa pua onaa naraanu page aa mudunu page rayome kone rula kiritalimi.
12 Go rabu neme nimu madaa odome omoa nimina wae yaenu mea rubalua. Goa pua neme nimuna wae yaenu minarepaawa neme mea rubalua. Aa Mudumi agaa gupa sa.
13 Gore Gote-me kagaa pogatu pirape agaa madaa agaa lakesa-pulu go agaamere abana mupaa pogatu pirisimi agaa ora rabuaniaasa. Goa pua abade i yaenuri ora aipapulu dia yalia.

9

Abade miru irae aanumi sipsip oyaena yaapimi miru irisimi
1 Aba ripia Gote raapu pogatu pirape agaa lakesa rabu onaanumi Gote-na bi minasaame rabu go agaame pora mea waasa. Go pogatu pirape agaa kasa rabu nimumi epe lotu ada go su amaa warisimi.
2 Gore nimumi lotu ada meda sel mamina-me pisimi. Goa pua nimumi aba riri-nane robo sua sel ada padane pisimi. Go ada-parare lam reke madaa Gote-na warini bret raapu mea isimi. Go riri-nane

adana ru-parana biri Epe Rekena Robene Rum simi.

3 Gore nimumi mamina-me kepo pua gona masaa-nanere oge sel ada meda pisimi. Goa ada laapona biri Ora Epe Rekena Robene Rum simi.

4 Go ada-parare epe kaa pi miru irae yae isa. Go yaenu mea irisimi aana rekere aana gol-me warisimi. Go ada-parare meda-para pogatu pirape agaa sape bokis mea isimi. Go bokis-ri nipuna ragala meda aana gol-me warisimi. Go bokis-parare eta mana pabe botol-para Aron-na rimaapu-para aana laapo page mea isimi. Mo botol-re aana gol-me warisimi. Mo rimaapuri kagaa repena yonu apalae saapirisimi. Mo aana laapo madaa Gote raapu pogatu pirape agaa tapalaawa isimi.

5 Gore go bokis so madaare ensel nona piane yae laapo marekaasimi. Nipuri epe paana puri mua Gote-na epa pirape robo mea waasipi. Nipu pa awoa popaa ridulasipi robo-parare onaanuna wae yaenu mea rubape robo mea waasa. Goa pisa pare abia go yaenuna re rayo mada nalagialua.

6 Gore nimumi oyaenu go-rupa managolaawa pisimi. Goa pua oro yaalore mo Gote-na miru irae aanu nimuri mo mamina-me riri-nane warini lotu ada-para puare nimuna pa kogono pu pirisimi.

7 Goa pisimi pare epe mamina ada laapopa rum ru-nanere Gote-na miru irae aa mudu padane odobata pisa. Ora maali rayo-parare rana padane agu puala pisa. Goa pisa rabu nipumi yaapi mea puala pisa. Go yaapi-miri nipuna wae yae-para onaanuna wae yae mea rubainalo miru irala pisa. Go wae yaenuri onaanumi kone waru naniminaawa pisimi pare nipumi go rayo mea rubainalo pisa.

8 Go abana pora madaare Holi Spirit-mi niaa go-rupa waatea: Gore mo aba warisimide riri-nane sel ada-para kogono pisimi rabu go epe sel lotu ada ru-nane mada na-adesimi.

9 Go mamina-me warini sel adaare abia niaame go rabu makuaamonalo warisimi. Go sel-me warini lotu ada-parare nimumi Gote kane oyaeyaenu-para mena oyaenu mirunu-para kasimi. Goa pisimi pare go onaanuna robaa-para i kone namaeapeaasa.

10 Go miru irae konere etanu-para ipa nape yaenu-para onaa redepo yaape yaenu page go yaenu madaa irisimi. Goa pisimi rabu rekena agaa kurua to yogane madaa kone sua pisimi. Gote-me go rekena agaa rayo kasare gore nimumi kurama pu pimi. Goa peme pare Krais-me oyae rayo maredepo yaanalo kagaa oyae mea ipisimi.

Krais-mere nipuna yaapimi ora pi lo miru irisa

11 Gore apo ipisade epe yaenuna miru irae aa mudu Yesu nipumi kagaa oyae mea ipisa. Nipuna lotu adaare ora epe ta-daa pa su amaa onaana kimi warini-rupa dia. Nipuna pirape adaare pa sua amaa onaana kimi warisimi-rupadaa dia.

12 Gore Krais nipu Epe Rekena Rum-para pisa rabu nipumi meme sipsip-nu yaapi namea pisa. Dia yapare nipuna yaapimi rana padane Gote-para miru irisa-pulu nipu so epe ada-para rana padane pisa. Goa pisare nipumi niaa oro yaalo kagaa mapiraatalo pisa.

13 Gore aba pirisimide onaa medalomana yogane oto madaa niti pisimi. Goa pua mo Gote-na miru irae aanumi meme menanu-para gawa mena yadapununa yaapi muare mo gawa mena wai page repena sulaa-para irisimi. Goa pua go irini yaapi muare mo onaanu mada mea radu pisimi. Goa pisimi raburi nimuna yogane ora maepeaawa epe-rupa pirinalo pisimi.

14 Goa waru pisimi pare Krais-na yaapimi go pisimi-a rayo rabuniaasa. Yesu Krais-re nipumi oyae meda naisa. Dia, pare Holi Spirit-na puri oro yaalo nipu madaa isa-pulu nipuna tore Gote-para ora epe miru-rupa kasa. Goa pisa-pulu nipuna yaapi-miri niaana yogane agu-daa namaepeaasa. Dia, pare niaana pu robaa-para i kone rayo maepeaasa-pulu niaame oro yaalo pia Gote-na kogono epe-rupa pamina.

Yesuna yaapimi kagaa pogatu pirape agaa puri mapalaaya

15 Goa pisa-pulu Krais-me niaa raapu kagaa pogatu pirape agaana porare nipuna yaapimi pua puri mapalaasa. Goa pua nipu omesa rabu onaa rayo abana rekena agaa isimi rabu nimuna pisimi wae yaenu madaa nimu maesepeatalo omesa. Goa pisa-pulu Gote-me onaa rayo yaaloa mapiraasadere nimumi Gote-na aana orae epe puri rayo oro yaalo mealimina.

16 Gore aa medame nipu orope omalua kone salia-daare nipuna moae yaenu-para nu yapara rumaatalo palia. Goa pua nipuna simi oyae minalo pepa madaa tua mapataasa. Goa pua simi aaraana moae yaenu mulalo palia-daare onaa medalo-mame apo pepa ademe-pulu si nipuna mealia.

17 Goa pea pare aaraa pa kagaa pirinare simi moae yaenu meape pepa madaa kone nasalia. Dia, pare omenaloare nimumi mulalore aanuna bi dipia rumaalimi.

18 Go kone padane-rupa suare abade nimumi rekena agaa padane isimi rabu yaapimi go agaa puri mapalaasimi.

19 Aba ripiare Moses-me rekena agaa
rayo onaa lakelo kiritisa. Goa puare
oropere nipumi gawa kebonu meme mena-
nuna yaapi-para ipa-para moropisimi. Goa
pua nipumi sipsip menana iri-para repena
hisop-na yo apalae mua yaapi pataasa. Goa
puare nipumi mo yaapimi rekena agaa i
buk-para onaanu rayo madaa page pasa.
20 Go rabu nipumi lalo: Gote-me nimi
rekena agaa pagaliminalo lagisanare go
yaapi-miri apo agaa pogatu mapiraaya.
21 Goa puare Moses mo yaapimi sel mam-
ina ada mada page mo lotu ada-para sape
yaenu madaa page go yaapinu radu radu
pasa.
22 Gore rekena agaa madaare yaapimi
oyae rayo pode maepeaaya. Go page
yaapi nakoyalimiri Gote-me onaanuna wae
yaenu namea rakepeaalia.

*Krais nipuna tome miru irisa rabu ni-
aana wae yaenu rayo mea rubaasa*

23 Gore go su amaa lotu ada-para Gote
miru irata pisimide yaere so yaa-para i yae
nona piane mea waasimi. Goa pea pare so
yaa-para i yaenu rayo madaare epe miru
irae yae rado piane medame maepeaatalo
pisa.
24 Gore abade Krais pa su amaa aanumi
warini ada-para naodobasa. Go aanumi
pisimide mamina adaare so yaa-para aaya
nona piane aasa. Goa puare abiare Krais
Gote-na ini agaa madaa pirua nipumi niaa
raba minalo pu aaya.
25 Gore maali padane padane laatapu
raburi Juda aanuna miru irae aa mudu
Epe Rekena Robene Rum-para odobaawa
mena medana yaapi mea isa. Goa pisima
pare Krais-mere nipuna bipa yaapi koya sa
rabu nimumi miru iritalo peme-rupare oro
yaalo rana adaapu nakoyasa.
26 Gore nipumi rana adaapu pula pisa
yaalore gore nipumi kedaa rana adaapu
rita pisa. Dia goa pula pisa yaalore Gote-
me su warisana rabu nipumi kedaa riaa-
mama ipua abia page pa kedaa ruata pisa.
Ora dia-ga Krais su amaa rana padane
ipua kedaa risa-pulu wala laapo pa narita
epalia. Goa pua nipu niaa madaa omesa
rabu Gote-para miru iritalo puare niaana
wae yae rayo mea rubisa.
27 Onaa rayore padane rabu omoa wala
orope Gote-me onaa rayo koso madaa
epena tea.
28 Goa pea-rupare Yesu Krais-mere
nipuna rana padane Gote-para miru
iritalo kasa. Goa pisa rabu onaa rayona
wae yaenu mea raakepe rubatalo pisa.
Goa pisa-ga wala oropere rana laapo
epalia rabu wae yaenu mea rubolalo-daa
naepalia. Dia, pare onaanuri nipu madaa
kone ora waru rulaawa nipu ado piralimi-
daare nipumi go onaanu kagaa mapiraama
laama palia.

10

*Abade irisimide mirumiri wae yaenu
narakepesa*

1 Gore Juda aanuna rekena agaame
orope paliade-anu rayo penaame nawaasa.
Goa pua rekena agaare ora yaena re waru
namea waasa pare wasupa ademe-rupa
mada adesimi. Rekena agaamere maali
padane laatapu Gote-para oyaena miru
padane-rupa miru ira-mama pu piruasimi.
Goa pua oro yaalo onaanu nimu lotu ada-
para pisimi rabu rekena agaame nimu na-
maepea kiritisa.
2 Dia yapare rekena agaame Gote-na bi
minasaatalo pisimi onaanuri nimu waru
maredepo yata pisa yaalore gore nimumi
Gote-para epe kaa pi miru wala nairita
pisimi. Go page miru irua onaanuna kedaa
dia ta pisa yaalore nimumi miru irae ko-
gono gimoa waea nasaapirita pisimi.
3 Goa pisimi pare oro yaalo maali epala
pisa rabu mo nimuna miru irisimi rabu
nimuna wae yaenu pa niminaaba pirua
gona irisimi.
4 Goa pea-ga gawa mena yadapuna
yaapi-para meme menana yaapipara-mere
onaanuna wae yaenu ora namea rubisa.
5 Goa pea-pulu Krais go su amaa epolalo
pirisa raburi nipumi Gote-para gupa sa:

Gore nimumi pa gawa mena-para meme
menanuna yaapi koyoa miru irua
katemere nimu gimi omesi.
Goa pua neme nina miru iratalo nena yo-
gane aba managola saaye.

6 Gore nimumi meme gawanuna to yogane
rayo aana reke madaa sua repena
sulaa-para mea sua miru irua wae
yaenu rayo mea rubaasimi.
Neme go kone rayo raaname naomesi.

7 Goa pisi-daa neme goa sude:
O Gote, neme ni adape.
Abade ni madaa rekena agaa i buk
madaa pepa tisimi ya-rupare abiare
nena agaa pagoa ratulalo aba epawa
sa.

8 Go aba ripiare nipu madaa rekena
agaame miru irisimina agaa madaa gupa
su: Nimumi meme gawa menanu tua miru
iritimiri gore neme gime sa. Goa pua
oyae ari go yaenu aana reke madaa repena
sulaa-para wae yaenu mea rubenalo miru
iritimiri neme go kone madaa raaname
page naomesi.
9 Goa puare wala oropere nipumi gupa
sa: Gore neme ni adape. Niri nena agaa
pagoa ratulalo aba epawa sa. Goa sa-pulu

nimuna abana miru irisimide kogono rayore nipumi mea ruboare Krais niaa madaa omape kogono mea lopasa.
10 Yesu Krais-mere Gote-na kone rayo mua pisa-pulu nipuna yoganere Gote-na miru irape-rupa rana padane pisa. Goa pisa-pulu go madaare nipumi niaana wae yaenu mea rubainaloa epe-rupa pima.

Krais nipuna to mea kasa rabu ofa-rupa pua wae yaenu rayo mea rubisa

11 Gote-na miru irae Juda aa rayore reke madaa rekaawa nimuna kogono oro yaalo arinuna miru padane-rupa irisimi. Oro yaalo goa peme pare gomere onaanuna wae yaenu mada namea rubaasa.
12 Goa pea pare Krais-me niaana wae yaenu mea rubape miru-rupare ora rana padane-ma iraasame epesa. Go madaare oro yaalo go kogonome niaana wae yaenu rayo mea ruba kiritisa. Nipumi goa puare nipu Gote-na popo ki-nane pua pia.
13 Nipu goa pu kirituare Gote-me nipuna iaanu nipuna aa rolo-para mea mapiraainalo nipu ado pirua surubesa.
14 Gore nipumi rana padane miru irisaana kogono pua onaanu maepeaawa nimu oro yaalo epe-rupa mapiraatalo pisa.
15 Go madaare Holi Spirit-mi page niaa agaa gupa laguaaya: Gore Aa Mudumi goa sa:
16 Go kagaa pogatua pirape yaere gorupa: Neme nimu raapu pogatapena agaa kagaa gupa laketoa: Nina rekena agaa rayore nimuna lo robaa-para masaalua. Goa pua nimuna kone-para rekena agaa page tu salua sa.
17 Goa lakeloa sana wala orope agaa meda gupa lakesa: Neme nimuna wae yaenu pisimide kogono madaa naniminaaba piralua sa.
18 Gore Gote-me wae yaenu aba mea rubaasa-pulu wala niaame wae yae raakepenalo miru wala meda nairalima.

Niaame Gote kone waru rulaawa repara baina

19 Goa pea-ga nina ame baaninu, Yesu nipuna yaapimi niaa aba kabesa-pulu Gote-na sogo epe rekena rum-para pua odobatalore gore niaame paalame naomamina.
20 Nipumi ora epe kagaa pora warisapulu niaa mo Gote-na ada-para baina. Go kagaa oro yaalo pirape porare nipu omesa rabu nimumi nipuna yogane mo epe adana mamina pora gaape nona piane maoyaasimi. Goa pisa-daa niaa ora epe ru-nane mada odobamina.
21 Gore niaana Gote-na miru irae aa mudu padane pia-pulu niaa Gote-na ru-runu mapiraaya.
22 Gore nipumi abade nipuna yaapimi niaana robaa-para i wae kone rayo mea ruboa niaa maepeaasa. Goa pua nipumi niaana yogane page epe ipame aba radepeasa. Goa pisa-pulu niaame kone padane sulalore puri waru paloa kone rulaawa Gote re-para baina.
23 Goa pua epe oyae gialua ta-pulu niaame kone waru rulaawa ado piramina. Goa pua Gote-me aana oraawa ora palua ta yaenuri ora mada palia.
24 Goa pua niaame niaana ame baaninu madaa kone waru sua nimu raba meamina. Niaame goa palima rabu nimumi raana omape kone-para epe kogono pape pora agu ratinalo raba meamina.
25 Goa pua niaana ame baaninu raapu kirita pirape konere nakone rugulamina. Onaa medalomame kone rugulaawa pirisimi-rupa napiramina. Dia, niaame ame baaninuna robaa-para puri mapalamina. Gore niaame Aa Muduna epape diri abiare aba rudu yala-ga nimu ora waru raba meamina.

Niaame Gote-na Siri masaa narilamina

26 Gore niaame Krais-na agaa aba waru pago kiritua wala orope niaana koneme pupitagi nalima-daare go wae yae mea rubolalore miru irae konemere mada namea rubalia.
27 Dia-ga niaame paalame ora waru omoa koso lape di madaa kone waru sua paalame omoa piramina. Gore onaa medalomare Gote-na iaanu apo piruaemepulu koso pagoare wae yoto minaloa oro yaalo raape repena sulaa-mere nimu rayo ralia.
28 Gore aa medaloma Moses-na rekena agaa rasisimiri adasae aa repo lapome nipuna pisa waenu lakesimi. Goa pisa rabu koso pagoare nimumi go aa madaa odome naomoa nipu tu maomasimi.
29 Goa pisa pare aa medame Gote-na Si masaa rilalia-daare Gote-me raaname omalia ya? Dia, go aamere ora wae yoto adaape mulalo pea. Yesuna yaapimiri abade go aa nipu wala misa. Goa pisa pare mo Yesuna yaapimi Gote-na kagaa pogatu pirape yae nipuna puri mapalaasa. Go pisa-pulu Gote-na Holi Spiritmi rabameape kone guaayare ora waea pea kone imi.
30 Go agaare Gote-me lagiala-ga pagalepa: Neme waea pi onaanu-para kone sua yago abutua sa. Goa pua nipumi wala agaa gupa sa: Aa Mudumi nipuna ruru onaa koso pago rumaalia sa.
31 Goa pea-ga aa meda apo-rupa waea paliare oro yaalo pa piri Gote-me wae yaena yago tulalo palia-pulu go madaare paalame waru omamina.

Niaame kone rulae yae madaa rekaamina

32 Pare nimimi abade pirisimide-rupa
niminaatepape. Gore Gote-na epe paa adoa
kedaa adaapu risimi rabu go yaenumi nimi
narabuaniaasa.
33 Goa pua yapi medalomamere nimumi
nimi pa onaana ini agaana marekaawa
ero agaa loa waea pisimi. Goa pua oro
medamere onaa medaloma kedaa go-rupa
risimi rabu nimimi nimu raba mulalore
nimu raapu pua pirisimi.
34 Goa pua onaa medaloma kalabus ada-
para pirisimi rabu nimimi odome omesimi.
Goa pua aanumi nimina oyae wala perea
meala pisimi rabu nimimi raaname omoa
ria mina gimisimi. Gore nimina oro yaalo
epe pirape oyaenu ia-daa niminaawa go
kedaanu riasimi.
35 Goa pisa-ga nimina robaa-para i puri
pane kone rulae yae nimimi nagimalepape.
Dia, go koneme nimi epe yoto adaape mea
gialia.
36 Nimimi puri paloa rekaape kone
salepape. Nimimi goa palimi rabu nim-
imi Gote-na agaa mogeawa Gote-me aana
oraawa ora palua ta-pulu epe oyaenu pirua
mealimina.
37 Gore Gote-na buk madaa gupa tu isa:
Orope oge-daa pirua epaliade aare ora
epalia. Gore nipuri ado piruaaya.
38 Goa pea pare nina epe redepo ne on-
aanumi kone rulaawa nimi oro yaalo epe-
rupa piralepape. Goa palimi pare nimu
padane-mame ni masaa rilalia-daare neme
nipu madaa raaname naomalua.
39 Goa sa pare niaame paalame naomoa
pururu piae naloa alupamina. Dia, niaame
ora kone waru rulaawa oro yaalo kagaa
piraama laama palima.

11

Kone rulae yaena re agaa

1 Niaana kone rulae yaeme mealua kone
sua ado pia yaere Gote-me ora gialia-daa
makuaaema. Goa pua niaame aba na-
ademe yaenu niaana kone wasupame aba
niminaaya. Go konere ora ria yaade.
2 Abade pirisimi aanumi kone rulasimi
rabu Gote-me nimu ora epe bi kasa.
3 Niaame page go-rupa kone rulaema.
Goa pua Gote-me su yaa lapore go agaame
warisaaya-daa makuaaema. Goa pua oyae
rayo niaame namakuaaema yaenu mua
Gote-me warisa.

Abel-para Enok-para Noa nimuna kone rulae yaena agaa

4 Abel-me Gote madaa kone waru rulasa.
Goa pua Gote-para miru irisa rabu nipuna
miru ora epea redepo sa. Goa pua Kein-
na miru maoge yaasa. Goa pisare Abel-me
kone rulasa-pulu go madaare Gote-me nipu
maredepo yawa epe bi kasa. Abel-me Gote
oyaenu pa ode kasa-daa Gote-me ora raana
waru omesa. Gore Abel nipuri aba omesa
pare nipu Gote madaa kone rulaawa pirisa
agaare niaame pa go pagema-daa.
5 Enok page Gote madaa kone rulasa-
pulu nipu naomesa. Nipu pa pirapalae
Gote-me yaa-para mea pisa. Goa pisa rabu
onaanumi nipu asapu pirisimi pare nipu
na-adasasimi. Gore Gote-na agaa i buk
madaare goa palia lo gupa tu isa: Abade
Gote-me Enok so yaa-para namea pisa rabu
Gote nipu madaa pedo pisa.
6 Gore aa medame Gote kone narulalia-
daare Gote-me nipu mada pedo napalia.
Gore aa rayo Gote piri-para polalo palimi-
daare nimumi Gote ora pa pia-daa kone ru-
lalimi. Go onaaanumi Gote kone rulalimi-
daare nipumi nimu epe yaenu katea.
7 Noa-me page Gote madaa kone rulasa-
pulu Gote-me Noa lakeloa wae kedaa meda
orope epalialo remaa lapalasa. Go yae Noa-
me aba na-makuaasa pare nipumi Gote-na
agaa narasini sana sipi meda aba warisa.
Goa puare nipuna ona nogo naakinu nimu
ru-nane pua odobaawa epe-rupa pirisimi.
Go nipuna kone rulae yaemere su amaa
piri onaa rayo madaare yada robe nona
piane-rupa rumaasa. Gore Noa nipu kone
waru rulasa-pulu Gote-me nipu ora redepo
ne aa mapiraasa.

Abraham-para Sara laapo

8 Abraham-me Gote kone rulasa-pulu
Gote-me nipu yaasa rabu Abraham-me
Gote-na agaa pagoa ratisa. Goa pua Gote-
me ne adaare meda gialua loa waatalo pisa.
Go suri Abraham nipumi na-adesa pare
nipumi kone rulaawa nipumi go su mealua
kone sua pirisa.
9 Nipumi kone rulaaware abade Gote-
me gialua sa su-para pua pirisa. Nipu go
su-para pua pirisa raburi gore nipu pora
kimisu aa nona piane pua pirisa. Goa pua
nipuna mamina-me pi ada mea pua Aisak-
para Jekop nipu lapo pirisimi. Go aa lapore
Gote-me nipu raapu go su ora minalo lakela
palasa.
10 Oro yaalo Gote-me Abraham madaa
kone mapiraawa warini adaare ya-pulu
adawe kone sua pirisa. Abraham nipu
omoare go ada re-para palua kone sua
kone rulaawa pirisa. Gore Gote nipumi
go adaare warisare oro yaalo kagaa pirape
ada pigi mua warisa.
11 Sara-me page Gote mada kone rulasa-
pulu nipuna naaki nogo madiape diri aba
dia naloa onagae pirisa pare nipumi Gote
madaa kone rulasa. Goa pua Gote-me aana
oraawa ora palua lo agaa lakesa-pulu mada
palia kone isa.

12 Goa pisa-pulu nipu ogae yoa re-para
pode omesa pare nipu ora nogo naaki
adaapuna aaraa pirisa. Nipuna madini si
wanenuri gore nimu so yaa-para aaya uba
kedonu-rupa pimi. Go page ipa solwara
mada iade ipa mu-rupa page pirisimi. Go
onaanuri niaame mada nadipi kiritalima.
13 Go onaanuri nimu kone rula piruare
aba omesimi. Goa pua nimu abade go
su amaa pirisimi raburi nimumi Gote-me
aana oraawa goa palua lo lakesa yaenu abi
namisimi. Dia, pare nimumi go yaenu oro
opapalia-daa niminaawa mealima kone
madaa raaname omesimi. Goa pisimi-pulu
go su amaare nimu yada tae epe onaa
pirua ora pa pora kimisu onaanu pimalo
penaame lapaasimi.
14 Onaanumi agaa go-rupa temenare ni-
mumi ora epe su rado mealima madaa
agaa penaame lapaasimi.
15 Go onaanuri nimumi aba pirua ip-
isimide su-para ta pisimi yaalore go kone-
mere nimu wala pola pisimi.
16 Yapare nimuna i konere ora epe su
rado meda adawe kone isimi. Go suri
yaa-para padane ia. Go kone isimi-pulu
nimumi Gote-para nere ora niaana Gote
tema simi rabu Gote-me yalame naomesa.
Dia, nipumi go onaanuna kone rulae yae
madaa oro yaalo kagaa pirape epe adaare
so yaa-para managola saaya.
17 Abade Gote-me Abraham-na kone
adolalo ko tisa rabu Abraham-me Gote
madaa kone rulasa. Goa pisa-pulu nipuna
si Aisak Gote-para miru irae yae nona pi-
ane tulalo pisa. Gore Gote-me aana oraawa
goa palua lo agaa lakesa-pulu Abraham-me
nipuna si miru irape nagimisa.
18 Gore Gote-me Abraham-para Aisak
madaa aana oraawa ora palua lo agaame
gupa lakesa: Gore Aisak-na rurumiri nena
si wanenu madialia sa.
19 Gore Abraham-me si tulalo pisa rabu
nipumi kone gupa isa: Nipu ora omalia-
daare pinawa kone sua Gote-me nipu wala
mada marekaalia kone isa. Goa kone isa
pare abiare go piane agaa ia: Abraham
nipuna konemere naaki tua matmat-para
aba rogaabae yapare nipu matmat-para
wala misa.

Aisak-para Jekop-para Josep-para

20 Aisak-me Gote madaa kone rulasa-
pulu nipumi agaa mana Jekop-para Iso lapo
puri minalo agaa mana lakesa. Go agaare
nipumi orope papea mada kone lakesa.
21 Jekop-mere Gote madaa kone rulasa-
pulu nipuna omape di rudu sa raburi
nipumi Josep-na si laapo-para puri minalo
agaa mana lakesa. Goa pulalore nipuna
rimaapu ripinua rumu pege pua aalu ada-
niaawa Gote-na bi minasaasa.
22 Josep nipu omolalo pala pirua pa kone
rulaawa orope Israel onaanu Isip su gimoa
palimi lo lakesa. Goa pua nipumi kone
rulaawa nipuna uni ro rogaabae wala mua
mea pulupape lo lakesa.
23 Moses-na agi aaraa lapomere Gote
madaa kone rulasipi. Goa pua naaki Moses
madisipi rabu nipumi ipa ini repaa-nane
aasa aroka re-parare naaki akua repo ru-
nane paga isipi. Gore go naakiri ora
ini ro epe naaki madu isipi. Goa pua
agi aaraa laapome king-na agaa madaa
paalame omoa pagaa isipi.
24 Gore Moses nipu Gote madaa kone
rulaawa aba adaa yaboa sana ni ora aa
mudu Fero-na wanena si-daa dia yaade lo
aba makuaasa.
25 Gore nipuna konere Gote-na ruru onaa
raapu pirua go kedaa nimu raapu rita
palua kone isa. Gore niri go su amaa
rudupu pirua pupitagi napere gipia kone
sua pisa.
26 Gore nimumi Krais-na* kogono madaa
ni ero agaa teme-daare ora epe agaa te
kone isa. Go konere Isip su-para i mone
oyae rayo rabuniaae kone misa. Gore
nipumi mo Gote-na epe yoto meape di rabu
raaname omalua kone isa.
27 Gore Moses nipumi Gote madaa kone
rulasa-pulu nipumi Isip su-para piri aa
mudumi nipu ratu yawalia madaa paalame
naomesa-pulu go su gimoa pisa. Gore aa
medame Gote ora na-ademe pare Moses-
na koneme Gote adesa-pulu nipu ora puri
paloa pirisa.
28 Gore Moses nipumi Gote madaa kone
rulasa-pulu nipumi eta irape di isa. Goa
puare nipumi gawa menana yaapi pora
gaape madaa pepe minainalo lakesa.
Moses-me naaki mupaa maomape ensel-
me Israel onaanuna madini mupaa naaki
natinalo rekena mada isa.

Israel onaa adaapumi Gote kone rulaawa puri misimi

29 Gore Israel onaanumi Gote madaa
kone rulasimi-pulu nimumi Ipa Kaane ke-
naasimi raburi ora su kaapu ne nona piane
kenaasimi. Goa pisimi pare Isip su-para
piri aanumi go ipa kaapune pare nimu
tulalo rata mea pisimi pare ipame nimu
rigitisa rabu nimu omabesimi.
30 Gore Israel onaa nimumi Gote
madaa kone rulasimi-pulu nimumi Jeriko
adaarena kepo yapi 7-pela pamu ma-
aawasimi. Goa pisimi rabu nimu Gote

* **11:26:** Krais-na bina re-re go-rupa: Gote-me madaa mua nipuna kogono pa inalo mea repae aa. Moses-mi Israel onaanuna rikiraana Isip su-para Gotena kogono pua puaa yaala poteare pinawa kone sua go buk Hibru tea aame makuaawa tisa.

madaa kone rulasimi-pulu go konemere adaare-na aana kepo malopasimi.
31 Go page aa paake yone ona Rahap Gote madaa kone rulaawa nipumi ada kedo aa lapo raba misa. Goa pisa-pulu nipumi mo agaa napagesimi onaanu raapu meda-para natisimi.
32 Pare abiare neme agaa akepu makibuma lano ya? Dia-ga neme Gideon-para Barak-para Samson-para Jepta-para Devit-para Samuel-para mo Gote-na agaa mea lakene aanu page remaa adaalu ya-pulu mada nalagialo.
33 Go onaa rayomere Gote madaa kone rulasimi-pulu nimumi gavman padanena su-para piri onaa rayo ora puri paloa yada pua rabuaniaasimi. Nimumi ora epe kone sua goa pisimi-pulu nimumi Gote-me aana oraawa goa palua ne yaenu misimi. Go Gote madaa kone rulae onaanumi wae kira menana agaa page rogaae-rupa mada pisimi.
34 Gore nimumi repena sulaa adaape ralae page maudunaasimi. Iaanumi rai kutu nona piane yaeme page kone rulae onaanu awolalo pisimi pare nimu pogola pisimi. Nimi ora omapae onaa pirisimi pare wala orope puri pasimi. Goa puare yada pulalore nimu ora puri paloa yada pua nimumi soldia ruru rado adaapu pamu ratu tisimi.
35 Goa pua onanu medalomame kone rulasimi-pulu aba ini adupini onaanu page wala rekesimi. Aa medalomare kalabus ada-para patinaloa nimuna iaanumi nimu epa tisimi. Nimumi Gote-para masaa rilata pisimi yaalore gore iaanumi nimu esepe repata pisimi. Goa pisa pare nimumi iaanuna agaa napagesimi. Dia, iaanumi niaa talimi rabu matmat-para wala rekoa oro yaalo piraama laama palima kone isimi.
36 Gore kone rulae onaa medalomare iaanumi ero agaa loa aipuyame kudu tisimi. Medalomare iaanumi sen-me adi ruare kalabus ada-para mapataasimi.
37 Gore aa medalomare iaanumi aaname tu repena ebepene yaeme page ebepea rai kutumi page kepe tua maomasimi. Kone rulae onaa medalomamere oyae dia sadaa meme sipsip-na irimi warini mamina yamoa pora pamuasimi. Gore nimu naraa onaa piraawa kedaa waru mea kasimi.
38 Goa pua nimu pogola puare nimu onaa napiri su-para pua su rudunu meda meda madaa pua aana apedaa-para page pua kaleda pirala pisimi. Gore nimu ora epe onaa pirismi-pulu nimumi go su amaa waerupa pirisimi onaanu raapu napirita pisimi yaalore ora epe ta pisa.
39 Gore go onaa rayo Gote madaa kone rulata pisimi yaalore nimu Gote-na ini agaa ne ora epe onaa pirita pisimi. Goa pisa pare abade Gote-me aana oraawa nimu-para ora palua sa yae abi nameme.
40 Gore abade Gote-me niaana ora epe yae rado meda managolaawa sasa. Goa pua abade pirisimi kone rulae onaanuri nimu aba riri-nane mada namula palimi. Dia, pare Gote-na konere go-rupa isa: Niaa nimu raapu epe-rupa piraminalo managolaawa saaya.

12

Yesu waru ado mea kone rulamina

1 Gore abade epea pisimide onaanuri nimu kone rulasimi-pulu niaa kutapu mawabaawa niaa epe pora mea waasimi. Goa pea-ga niaame niaana wae kedaa pi yaenu rayo gimamina. Goa puare niaana robaa-para epe agaame puri mapalaawa Gote nipu piri-para polalore pora-nia waru aipapulu baina.
2 Goa puare niaana inimiri Yesu piripara ada palae baina. Gore nipu padanema niaana kone rulapena re page niaana epe yoto meapena re page pia. Gore abade Yesu nipu orope onaanu epe-rupa mapiraape kone madaare raaname omesa. Goa pua nipumi adaa kedaa pi yaenu mea rua repena polopea madaa omesa. Goa pua nipumi repena polopea madaa yala naomesa pare omoa wala rekoa Gote-na popo ki-nane siaa king mua pua pia.

Gote-me niaa kedaa geare maredepo yatalo pea

3 Gore abade waea pisimi aanumi Yesu ratu yawesimi rabu nipu ora puri waru paloa pisade kogono niminaatepape. Goa puare nimimi kogono nagimi nimina robaa-para paala naomoa piralepape.
4 Gore nimimi kedaa rabuapena yada peme pare nimina yaapi abi nakoyaeme.
5 Gore Gote-me nipuna agaa puri mapabaliminalo lagisade agaare aba kone rugulabeme. Nipumi gupa lalo: Nere nina si ya-pulu Aa Mudumi nena kone maredepo yatalo yada palia-daare go madaa waru adape. Goa pea-ga ne epe-rupa pirainalo ne maredepo yape kedaa gialia-daare nena robaa-para wae kone nasape.
6 Gore akolo ya? Aa Mudumi onaa rayo madaa pedo pu raana omea-pulu nimuna kone maredepo yaanalo kedaa gea. Goa pea-ga onaa rayo nipuna si wanenu pima temare nipumi kone maredepo yaanalo repena palaa kudumi talia.
7 Goa peare Gote-me nimi kedaa gua puri mapalaawa pawa piraliminalo pea. Gote-me nimi-para kedaa geare ora nipuna si wanenu pima lamonalo pea. Gore nogo naaki medaloma nimuna agi aaraanumi maredepo yape-rupa niaana kone maredepo yatalo pea.

8 Goa pea-pulu Gote-me nipuna nogo
naaki rayo-para agaa mana loa kedaa
katea. Goa pea-ga nimi-daa Aapame na-
maredepo yaliare gore nimiri ora nipuna
nogo naakinu napimi. Goa pua nimiri pa
paake mua madini naaki-rupa piralimi.
9 Gore niaana go su amaa aapanumiri
niaa agaa mana lo kedaa gisimide rabu ni-
aame nimuna agaa kurua bi minasaasima.
Goa pea-ga niaana kagaa porana aaraare
niaame nipuna agaa pagoa nipuna pora
kurua ora epe-rupa piramina.
10 Niaa go su amaa piri aapanumiri
nipuna raaname niaa oge nogo naaki
raburi niaa agaa mana loa kedaa gisimi.
Goa pea pare Gote-me niaa nipu raapu ora
epe-rupa piraminalo niaa raba meape agaa
mana raapu kedaa gialia. Goa pua niaa
nipuna epe paa-para pima.
11 Gore niaana Aapame niaa kedaa
guaaya raburi niaana robaa-para wae kone
su niaame pedo pedo pua napimade. Goa
pea pare oropere go kedaa rua agaa mana
pagoa epe-rupa pamualimide onaanuri pu
robaa-para epe kuma pi kone sua ora epe-
rupa pirualima.

Niaana uni radaa pina kone rulaawa rekaamina

12 Go page nimina ki aa laapo aba oma-
palia page pina-ga pa rekaatepape.
13 Goa pua apo redepone porana pa-
muamina. Go-rupa pamualimi-daare gore
nimina aare ora nao yaalia pare wala
epeaalia.
14 Gore nimimi onaa rayo raapu epe-
rupa piramina kone mealepape. Goa
palima-daare ora epe-rupa piralima. Gore
aa meda nipumi epe-rupa pirape kone
nasalia-daare gore nipumi Aa Mudu mada
na-adalia.
15 Gore nimimi waru adalepape. Akolo
ya? Niaana ame baaninu nimu Gote-na
epe raba meape agaa gimoa masaa rilalimi-
daare waru adalepape. Goa pea-ga onaa
medaloma nimina rikiraana pirua nimuna
konere wae rero pi ini nona piane salimi.
Gore nimiri go etana ini rero pi ini mimi
mao yaalia.
16 Goa pea pare aa medame ona paake
yolape kone su piralia waru adalepape. Aa
medame Gote masaa rilalia-daare nipumi
gimalia-ga waru adalepape. Go konere
abade Iso-me page isa. Goa pisa rabu
nipumi eta rana padane yawape kabo-
lalore nipu mupaa naaki nipu pirua meape
epe yaenu page rayo rubisa.
17 Gore nipumi nipuna Aapana agaa
mana yaenu wala mulalo pisa rabu Aa-
pame dia lakesa. Gore Iso-me epe yaenu
wala mulalo asapisa pare nipuna kone
perekeape pora na-adasaasa. Goa pua
re loa pirua asapisa pare na-adasaasa-ga
waru niminaatepape.

Niaa yaa-para aba pima

18 Abiare nimimi oyae meda kimi oraawa
adape-rupa abi na-ademe. Go-rupare Is-
rael onaanumi so Sainai Rudu madaa adaa
repena sulaa adesimi. Go page ora ribaa
ruma rumane pirua puri pane po ripu page
misimi.
19 Goa pisimi rabu medame bero talaina
agaa medamere nimu agaa lakesa rabu
Israel onaanumiri go agaa ogesi pagoa sim-
ina go agaa paalame omesimi. Goa pua
nimumi Moses-para re loa niaare go agaa
wala pagapere gipia lo lakesimi.
20 Gore Gote-me nimu lakesa agaa man-
ame lalo: Gore aa medame page gawa
meme sipsip-nu page go ruduna epalia-
daare gore aana mua nipu ora tu mao-
matepape sa.
21 Nimumi go adesimi yaenu madaare
nimu paalame waru omesimi. Goa pisa-
pulu gore Moses-me page lalo: Neme ora
paalame waru omoa pogolasaayo sa.
22 Gore nimumi abade oyae go-
rupanudaa na-adesimi. Dia, pare abiare
nimi Saion rudu mada epamede. Gore
abiare oro yaalo pa pia Gote-na adaare-
para epamena. Go adaare ora so yaa-para
ae Jerusalem su meda-ga go-parare pedo
pu pimi ensel paapu paapu adaapu raapu
epamena.
23 Abiare nimiri Gote-na mupaa naak-
ina* ruru kiritae-para apo epamena-daa.
Go rururi Gote-me nimuna binu pepa
madaa aba tua sana pepa tapalaere so
yaa-para ina epamede. Nimiri onaa rayo
madaa redepo ne koso page Gote piri-para
epamede. Go page nimiri abade Gote-me
onaanuna wasupa maredepo yaasade on-
aanuri oro yaalo ora epe-rupa piralimide
onaa epamena.
24 Nimiri Yesu-ya epame. Nipuri niaana
rikiraana piri aa pia. Nipuna yaapimi niaa
pogatu pirape yae puri mapalaasa. Gore
nipumi nipuna yaapimi niaana wae yae
mearubisa. Goa puare go kagaa poramere
aba pirisade aa Abel nipuna waea abu-
lasade yaapi nona piane-daa dia.

Niaa epe-rupa surubuaaya

* **12:23:** Krais-ri Gotena Si ora ria. (Hibru 1.6). Go buk Hibru tea aame gupa ta: Gote-me nipuna Sina ki madaa ia. Go suna pima onaanu waru katalo lapedepeta (6.12-para 9.15). Juda onaana rekena agaa madaare mupaa naakimi aaraana yaenu waru mealia. Go kone ratuare Gotena yaenu Si-mi mua niaa mea gea.

25 Goa pea-ga nimimi waru adoa su-
rubalepape. Go agaa lape aa masaa nari-
amina. Ora abade go su amaa piri onaa-
nuri Gote-me puri pane agaa lakesa pare
nimumi nipuna agaa rasisimi. Goa pisimi-
pulu nimumi nimuna wae yoto mada na-
pogola pisimi. Goa pea-ga abiare Gote
nipu so yapare pirua niaa puri pane agaa
laguaaya. Goa pea-ga niaame nipuna agaa
mada masaa rilalima-daare gore niaa wae
su-para mada pirita palima.
26 Abadere Gote-na agaame sa rabu su
eto mapaasa. Goa pisa pare abiare nipumi
niaa aana oraawa ora gupa lagea: Neme su
wala-daa maetopalua pare go rabu neme
su yaa laapo rata mea perekealua ia.
27 Go agaa ta-rupa nipumi su wala
maetopalia-pulu niaame go agaana re
gupa niminaamina: Abade Gote-me warisa
yaenuri nipuna maetopaawa wala mealia.
Pare oyae medaloma mada namaetopape
yaenuri ora pa salia.
28 Niaame Gote-na Surube Suri etoto na-
palia madaare Gote-para ora pi lamina.
Goa pua nipuna raaname omea kogono
pua niaame beten waru loa nipuna kone
mu piramina. Goa pua niaame nipuna bi
minasaawa nipu madaa paalame omam-
ina.
29 Gore niaana Gote-me oyae rayo repena
sulaame ralade-rupa mea iralia-pulu epe-
rupa pirua nipu madaa paalame omamina.

13

*Niaana ame baaninu raaname omam-
ina*

1 Gore Krais-na onaa nimimiri oro yaalo
nimina ame baaninu madaa pedo pua
raaname omo piralepape.
2 Gore pora kimisu aanu epalimiri gore
nimimi nimu lamua pua ada mealepape.
Gore abade aa medalomame gupa pisimi
rabu ensel medaloma nimuna ada-para
mea ipua surubesimi. Gore nimumi ensel
kone-daa naisimi pare pa pora kimisu aanu
kone isimi.
3 Gore niaana ame baaninu kalabus ada-
para pimiri niaame page nimu raba mu-
lalore nimu re-para epea pamina kone
mealepape. Go page onaa medaloma kedaa
ruaeme gore radaa pinaloa nimu raapu
kedaa riamina.
4 Gore repaaya auloa pirape-are ora
waru epe ta. Gote-na ini agaa madaa
ora epe-rupa piralepape. Gore Gote-me aa
paake rumi onanu-para ona paake ne aanu
rayo potare peme-pulu wae yoto mealimi
sa.
5 Gore nimimi mone madaa epame
omape konere ora nasalepape. Go page
oyae nimimi aba saapimiri ora go mada
kone sua piralepape. Go madaa Gote-me
aba gupa sa: Neme nimi mada nagimalua
nimi masaa ora narilalua sa.
6 Goa pea-ga niaame niaana pu robaa-
para puri mapalaawa gupa lamina:
Aa Mudumi niaa raba muaaya.
Goa pea-ga neme paalame naomalua.
Gore onaanu medalomame ni madaa pa
yada mada napalimi kone i?
Mada dia.

Yesuna agaa madaa yala palamina

7 Gore nimina aa mudunumi abade
Gote-na agaa nimi lagisimide waru nimi-
naatepape. Gore nimumi abade pa pirua
pora epe-rupa pamisimi-daa go aanumi
kone rulaawa pirisimi-rupa mogeawa pi-
ralepape.
8 Yesu Krais ora piri-rupa pa pia. Gore
aba page abia page oro yaalo page padane
pa pia.
9 Gore agaa rado radome nimina agaa
epa mabebolaawa mogealimiri Gote-na
pora nagimalimina. Niaana robaa-parare
Gote-na epe raba meape agaame puri
mapalaliare ora epeaalia. Gore niaana
kone robaa-parare eta nape yaenu rekena
salima-daare puri napalalia. Go pora-
nuri onaanumi aba pago pirisimi pare go
rekena agaame nimu naraba misa.

*Ofa miru irisimina Gote-me raaname
omea*

10 Niaana miru irini aana rekere Juda
aanuna mamina-me pi lotu ada-para isa-
pulu go-para miru irisimi. Go aanumiri
aana reke madaa irini yae mada nanisimi.
11 Gore Gote-na miru irae Juda aa
mudumi sipsip gawanuna yaapi muare ora
Epe Rekena Robene Rum-para mea puare
Gote-me wae yaenu mea rubenalo miru
iruasimi. Goa pisa pare gawa sipsip-nu
riare Gote-na epe lotu adana kepo rarare
iruasimi.
12 Goa pisimi-rupa Yesu nipu radaa noa
repena polopea-para omesa rabu nipu
page adaare kepo rarane pua omesa. Goa
pua nipumi niaana wae yaenu mea rubo-
lalore nipuna yaapimi niaa maepeaasa.
13 Goa pea-ga niaa page nipu raapu kepo
rarane baina. Go kepo raranere nimumi
nipu abade yala mapolaasimi. Goa pisa-
rupare abia niaame nipuna kogono pema
rabu onaanumi niaa nipu raapu yala po-
lamina.
14 Gore go su amaare adaare oro yaalo
kagaa pirape meda ora naia. Dia, niaame
oro yaalo kagaa pirape adaare ora meami-
nalo asapamina.
15 Goa pea-ga niaame Yesuna bi madaare
Gote-para ora pi loa raaname waru omam-
ina. Niaame go epe raana pi konere gore

oro yaalo nipu kalamina. Goa pua miru irape-rupare niaana agaa Gote lakelamina.
16 Gore nimi onaanumi epe kogono papere kone narugulatepape. Goa pua nimimi oyae dia yaliade onaanu rumaawa katapape. Gore go kogonore ora miru irinirupa mada peme-pulu Gote-me goa peme rabu raaname waru omea.
17 Nimina aa mudunumiri nimi raba mulalo oro yaalo surube-ga nimuna agaa pagalepape. Nimumiri oro yaalo nimina epe kone surubeme rabu nimuna kogono madaare Gote-para agaa laketeme. Gore nimimi nimuna agaa waru ratalimiri gore nimumi raaname waru omoa nimuna kogono epe-rupa palimi. Goa pea pare nimuna kone pu robaa-para kone kedaa pi salimi-daare nimumi nimi mada naraba mealimi.

Gote-na agaame niaa rabamina

18 Gote-me niaa raba minalo nimimi beten tapape. Gore niaame Gote-na ini agaa madaa niaana robaa-para i kone ora redepo yaina kone salema. Goa puare niaare oro yaalo kogono epe-rupa pulalo pima.
19 Gore Gote-me ni nimi piri aipapulu wala epenatea-daare nimimi Gote-para beten waru tapape.
20 Gote-me niaana Aa Mudu Yesu matmat-para wala marekaasa. Yesu omesa rabu oro yaalo kagaa pogatu pirape agaa maepeaasa. Goa pua abiare Yesu nipuri Gote-na sipsip surube aa mudu pia.
21 Gore Gote-me epe kuma pi kone nimi gina. Goa pua nimimi nipuna agaa pagoa rataliminalo go kone rayo gialia. Goa pua nipuna raana omeae niaa madaa sua Krais-na kogono pamina. Goa puare nipuna adaa biri oro yaalo minasaamina. Gore ora yaade.

Go agaana pora poae agaa

22 Ame baaninu-ya, nimi-para neme puri paloa agaa apo lagialo-daa. Gore nimimi pawa pirua nimi puri mapalape agaa waru pagalepape. Go pepa nimi piri-para tu repaatore pa rudusi-ga pagalepape.
23 Gore niaana ame Timoti kalabus adapara patea-pulu esepeame-daa remaa lagialo. Gore nipu ni piri aipapulu epaliade raburi saa laapo ratame nimi mada adola epalipa.
24 Nimimi niaa epe-rupa piramina agaare nimina aa mudunu-para Gote-na ruru onaa rayo page laketapape. Rom supara piri Krais-na ruru onaanumi nimi epe-rupa piralepape lo lamoyatema.
25 Gote-na epe raba meape agaare nimi rayo mada ina. Go yaade.

Jems
Ripia Agaa

Jems-na pepa madaare epe agaa adaapu tisa. Gore Gote-na onaanumi epe pora ratinalo mogeasa. Onaanu epe kone mu epe makuaae yae mu nipuna agaa makuaainalo saa agaa adaapu tisa.

Jems-me agaa puri paboa gupa sa: Yesu madaa kone rulae onaare padaa napiralmi sa. Dia, yagonu raapu epea-nu palia sa. Gomere nipu puri paboa kone rulaaya lo mea waatea sa.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1)
Kone rulae yaere waru ina lape agaa (1.2-8)
Naraanu-para oyae adaapu i onaanuna agaa (1.9-11)
Ko tulalo epalia rabu pa pea (1.12-18)
Agaa pagoa ratamina agaa (1.19-27)
Onaame kone padane samina (2.1-13)
Kone rulaawa kogono pamina (2.14-26)
Niaana eke waru surubamina (3.1-18)
Su amaa pirua ratape kone iaa-rupa (4.1–5.6)
Agaa mana medaloma (5.7-20)

1 Niri Jems Gote-para Aa Mudu Yesu Krais laapona kogono aa piruaayo. Neme go pepare Israel ruru onaa 12-pela piri-para tu repaato. Go nimina su gimoa su rado-para yada ta pua pirisimide onaanu nimi-parare epe-rupa piralepape lo repaato.

Ko ti yaemere niaa puri mapalaaya

2 Nina ame baaninu, pagalepa. Nimi madaa ko tape kone rado rado epalia rabu pu robaa-para wae kone nasalepape. Dia, epe pedo pi kone salepape.

3 Gore nimimi Gote madaa puri paloa kone rulaawa apo ko tape kone rabuaniaalimi rabu puri paloa wae kedaanu page mada rialimi. Goa palimi-daare rabu pedo pu piralimi.

4 Goa pea pare nimimi oro yaalo puri paloa rekaape kone waru epe-rupa sua wae kedaanu riamina. Goa pua nimimi epe kone waru sua palimi-daare nimina robaapara Gote-na epe kone nadia yaalia. Dia, nimina robaa-para epe kone waru rulatabalia.

Onaa medaloma epe kone rudu teadaare beten tapape

5 Gore nimi medaloma nimu epe kone rudu tea-daare gore nipumi beten loa Gote-me nipu kone kanalo agaa mealia. Gote-me kone adaapu onaa rayo epe-rupa kataga onaa medaloma apo kone dia yalia rabu nipumi ratu yawe agaa natea.

6 Goa pea pare Gote-para beten teme rabu kone waru rulaawa nipumi epe kone gina tapape. Goa pea-ga kone laapore nasalepape. Gore Gote-me ni gialia pae nagialia pae kone salimi-daare go konere ipa raa epala puala pea-rupa kone gupa imi.

7 Aa medame kone gupa salia-daare nipumi gupa Aa Mudumi nipu oyae meda gialia kone naina.

8 Dia-ga go aana konere mao yaalia-pulu kone rayo nipumi iare gore nipumi kone laapo sua pora pamualia. Go palia rabu Gote-me oyae nakatea.

Oyae adaapu i aa-para aa naraa lapo

9 Gore niaana ame baaninu medaloma aa naraa piralimiri pedo pamina. Gore akolo ya? Gote-me nimu adaa bi katea-pulu gorupa pina.

10 Go yapare oyae adaapu ia aare Gote-me nipuna bi rabuaniaalia rabu page pedo pina. Ake pea-daa ya? Oyae adaapu uburaeme aanuri nimu pakira-rupa omalimi.

11 Nipuna ini ro su amaa lopea rabu inina epe pepena page kilipi tea. Go-rupare amo ne aare mogo yaenu pa saabaina omalia.

Oyaeyaenumi onaanuna kone mabebolaaya

12 Aa medare kedaa pi yaeme nipu ko tinaloa yapare kone waru rulalia-daare nipu raaname waru omalia. Go aame ko tape kone rayo rabuaniaaliare Gote-me nipu epe yoto katea. Go palimiri Gote-me aana oraawa oyae gialua sa. Go pa kalape konere onaa rayome Gote madaa pedo pu raaname omalimi-daare oro yaalo kagaa pirape kone wasupa katea.

13 Goa pea pare oyae medame aa meda ko talia rabu go aa-na kone marekaawa nipumi waea paliare nipumi agaa gupa mada natea: Go page Gote-me ni go kone sanolo mea gia. Dia-ga wae yaeme Gote madaa ko natea. Go yaere Gote-me onaa madaa ko tape kone nasuaaya.

14 Goa pea pare niaa rayona robaa-para i wae koneme aipapulu aba rekataboa niaa ko tulalo pea. Goa pua go koneme niaa omeme pua niaana kone makiraawa niaame waea pema.

15 Goa puare go niaana wae kone aipapulu rekataboa go koneme pupitagi manaape kone madita. Goa pua go pupitagi nape kone adaa yoa onaanu oro yaalo maomape kone masaaya.

16 Nimi nina ame baaninuri go koneme nimi makiraalia-ga waru adalepape.

17 Gore epe pa kane kone rayore go yaenuri epe adaa paa warini aaraame go oyaenumi niaa raba minalo mea epenaata. Niaana go Aapamere so yaa-para rado

rado epea-rupa paa ya-pulu Gote-me kone naperekea niaa ribaa mada nama-ayaalia.
18 Dia-ga nipuna kone sua nipuna agaame loa niaa warisa. Goa pisa-pulu nipuna warini oyae rayo madaare niaa ririna mapiraatalo pisa.

Niaame agaa waru pago mea ratamina

19 Nimiri ora nina epe ame baaninu pimiga go agaana re waru pagalepape. Nimi rayome aipapulu ora agaa ria pagalepa. Goa pua nimimi aipapulu agaa nalaketapape. Goa pua nimimi page agaa pawa loa ratu nayawalepape.
20 Gore aa medalomame ratu yawape kone salimi-daare Gote-na epe redepo ne kone mada namarekalimi.
21 Goa pea-pulu wae yae pape kone rayo-para pugu pi kone rayo-para page ora gimalepape. Gore nimimi nimina bi rabuaniaawa Gote-me nimina robaa-para i sade agaare nimimi niminaaba piralepape. Go agaa pagoa pu robaa-para mea salimidaare go agaame nimi oro yaalo kagaa piraama laama mapuaalia.

22 Gore nimimi go nipuna agaa aaneme pa amaa napagalepape. Dia-ga go agaa pagoa pora pamu kogono pipape. Goa napalimiri nimiri makiraeme.
23 Gore aa medame Gote-na agaa pa amaa pagoa namogeta-daare niaame ini agaa-para wasupa madaa ademade-rupa nipumi pa go-rupa pea.
24 Go aame nipuna wasupame ini agaapara adalia pare nipuna ini agaa aipapulu kone rugulaaya.
25 Goa pea pare aa medame waea pape kone madaa rekena agaa epe-rupa ado niminaabaawa rataliare Gote-me go aare epe kogono pinalo raba mealia. Go aare nipuna aaneme pa page aa-daa dia. Nipumi go agaa pagoa kogono pea-pulu Gote-me puri kata.

26 Gore aa medame kone gupa salia: Niri ora epe aa ya-pulu Gote-para epea puaayo kone suaaya. Aa medame goa kone sua nipuna eke waru nasurubea-pulu nipuna kone makiraaya. Goa pea-pulu nipuna kone rulae yae-para nipuna beten ta-rupa page pa-rupa ta.
27 Gore Gote raapu epe-rupa pirape kogono pamina Gote-na agaa mana waru pagamina. Niaame kalae nogo naakinupara ona wasaanu-para waru suruboa nimuna kedaa raba meamina. Goa pua pora epe-rupa pamua su amaa piri onaanuna wae kone-rupa nameamina. Goa pemare Aapa Gote-me niaa ora nipu raapu pima tea.

2

Niaame onaa rayo madaare odome padane-rupa omamina

1 Gore nina ame baaninu, nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais madaa kone rulaawa nipu raapu pimi. Goa pua niaana epe paapara pia Aa Mudu raapu pimi. Goa peaga nimimiri onaanu bi ia page bi naia page kone padane sua kogono pipape.
2 Gore aa medame nipuna epe maarae yaenu yamoa nipuna aana gol-me warini kialonu page mapiraawa nimina lotu adapara epa odobalia. Goa pea pare naraa aa medare nipu wae mamina yamoa nipu nimina lotu ada-para epa odobalia.
3 Goa palia pare nimimi mo mamina epe epe yaenu yame aa-para gupa teme: Ayo, mogo aa nere go epe siaa madaa epa pira teme. Goa pua nipuna bi minasaalimi pare mo aa naraa-parare gupa teme: Nere mogo-nane pua rekaa teme. Yapare piralua kone sali-daare gore su amaa nina kibu rolo-para pira teme.
4 Gore nimimi go kone sua goa palimidaare nimimi nimina rikiraana amenu mea rumaawa koso lape agaa teme. Go rabu nimina robaa-para wae kone sua onaa wae-rupa rumaawa ademe.
5 Gore nina epe ame baaninu, nimimiri waru pagalepape. Go su amaa onaa rayona ini agaa madaa wae naraa onaa-rupa piralimiri go onaanuri Gote-me epe kone rulaliminalo mapiraasa. Goa pua nimu epe agaa madaa amope-rupa piralimi. Goa pua go onaanuri Gote madaa pedo pu raana omeme-ga nipumi aana oraawa epe Surube Su adenalo mapiraalia.
6 Pare nimimi go naraanu yala mapoaaeme. Nimi makuaalepape. Aapimi nimi rabuaniaawa kedaa mariaaeme? Go page nimiri aapimi koso madaa yola peme pae? Goare mo mone oraae aanumi padane goa pemede.
7 Gote-me abade Krais-na epe bi nimi lagisa pare mo amope aanumi go epe bi rabuaniaaeme. Goa peme-ga nimimiri akeane amopenuna bi minasaawa naraanu yala mapolaaeme pae?
8 Gore abade Gote-na mupaa rekena agaa meda Gote-na agaa i buk-para gupa tisaaya: Nena pedo pu raana omape kone i-rupare gore neme ada meda-para nena yago madaa kome go-rupa raana omape sa. Goa puare nimimi epe kone sua mo rekena agaa kuralimi-daare ora epe ta.
9 Goa pea pare nimimi onaanu epe yae maraaeme rabu epe-rupa raba muaeme. Yapare medaloma adoa masaa rilaeme rabu nimumi wae kone imi. Goa peme rabu go rekena agaame nimiri ora agaa rasini onaanu tea-daa adalimi.

10 Goa pua aa padane-mame rekena agaa
rayo pago kiritala pare nipumi rekena agaa
padane rasaliare gore nipumi rekena agaa
rayo rasita.
11 Gote-me gupa sade: Neme ona paake
nayolape sade. Goa sa pare padane gome
page saaya: Neme aa meda natu maomape.
Gore neme ona paake yoloa neme aa meda
tua maomaliri gore neme rekena agaa
rasini aa piruaaye.
12 Gore Gote-me onaanu rekena agaame
mea esepeaaya. Goa pua nipumi go rekena
agaame nimi madaa koso lape agaa tea.
Goa pea-ga oro yaalo nimimi go madaa
kone sua onaa rayo agaa padane lo pora
pamualepape.
13 Gore abade aa medame onaa meda
odome naomola pisa-daare gore Gote-me
go aa madaa koso-me mea rumaalia rabu
nipumi odo ogesi-daa page naomalia. Goa
pea pare aa medame onaa yagonu odome
omeare gore nipumi koso epe-rupa mada
pagalia.

Kone rulae yaeme epe kogono napaliare o ta

14 Gore nina ame baaninuri aa medame
neme Krais madaa kone rulaayo tea pare
nipumi epe kogono napea. Goa pea-
pulu go aana pa kone rulaemere nipu
oro yaalo epe-rupa pirape su-para mada
namea palia.
15 Goa pea pare niaana ame baani
medalomare epe maraape mamina-para
nimu eta nape yae-para ora naimi.
16 Goa pea-ga nimimi mo nimu-para
Gote-me nimi raba mina nimina to kekapu
pape mamina-para eta page adaapu nalepa
lo agaame teme-daare go agaare ake pu
ya? Nimimi goa loa nimu raba meape
maminanu-para etanu nakatemere go agaa
padanemere nimu waru naraba mealia.
17 Gore aa medame kone rulaayo tea
pare pa pirua nipumi epe kogono napaliare
nipuna kone rulaere ome mada pa piralia.
18 Goa pea pare aa medame gupa tea:
Neme kone waru rulaayo pare neme pa epe
kogono pe tea. Goa tea-daare neme gupa
lalo: Gore neme kone rulayere akea pua
epe kogono mada pali pae? Goa pea pare
neme epe kogono pe rabu nina kone rulae
mada adaina.
19 Gore neme Gote ora padane agu raapo
pia kone go-rupa rulaaye pae? Go kone
ora epe ta pare wae remonumi page go-
rupa kone rulaeme-pulu nimu waru pago-
lasaeme.
20 Nena konere maeyae-rupa suaaye.
Gore neme pa kone rulaawa epe kogono
napaluare go koneme omape onaa mapi-
raalia.
21 Abade niaana akua Abraham-me
nipuna si Aisak-re Gote-para aana reke
madaa miru iritalo pisa. Goa pisa-pulu
Gote-me Abraham nipuna kone adoa
nipuri ora redepo ne aa sa.
22 Nimimi go remaana re naniminaaeme
pae? Abraham-na epe kogono-para nipuna
kone rulae raapu kogono padane pisa.
Nipumi epe kogono pisa rabu nipuna kone
rulae puri mapalaasa.
23 Abadere Gote-me gupa sa: Abraham-
me Gote madaa kone rulasa-pulu Gote-me
go kone rulasa-na madaare Gote-me nipu
ora epe redepo ne aakone isa. Goa pua
Gote-me Abraham-para gupa sa: Nere nina
adami aa sa. Go agaana re-re Gote-na agaa
i buk madaa tisimiya.
24 Gore aa medame kone rulalia-daa
Gote-me go aare ora redepo ta pi-daa natea.
Dia, pare nipumi aa medame epe redepo ne
kone ia-daare go aame kone rulaawa epe
kogono page palia.
25 Go kone padanere abade aa paake
rume ona Rahap-me abade Josua aanumi
agaa mea epenaasimide aanu nipuna ada-
para epe-rupa surubisa. Goa pua nipumi
nimu raba mua wala nimu pora rado
meda-para rapaasa. Goa pisa-pulu Gote-me
Rahap-re ora epe redepo ne ona mapiraasa.
26 Gore niaana yogane wasupa apalae
napirita pema yaalore niaa omola pema.
Go page niaame pa kone rulaawa epe ko-
gonona napula pema yaalore niaana kone
rulape kone page omola pea.

3

Niaana ekere waru surubamina

1 Gore nina ame baaninu-ya, nimi
medalomare tisaa piralua kone aipapulu
nasalepape. Dia-ga orope Gote-na agaa
maalae onaanuna agaa waru pagoa
rumaatalo palia. Goa pua niaa tisaanu
pitima aanuri Gote-me niaana kogono adoa
ora puri paloa rumaalia.
2 Gore oro yaalo niaa rayome rado rado
waea pema. Gore aa medame nipuna
agaa teade rabu nipumi nipuna eke su-
ruboa agaa wae nata pea yaalore go aa
nipu padane ora epe-rupa pirita pea. Goa
pula pea yaalore nipumi nipuna eke waru
suruboa nipuna to yogane page waru su-
rubola pea.
3 Gore niaame hos menana agaa-para
ope aeneme aditimade rabu niaana
koneme sua go hos niaame pora-nia lamua
penaatema. Goa pea-ga go oge aeneme
hos-na kone rayo surubea.
4 Go page nimimi ipunu ipa madaa
pameade ipunu page adoa kone niminaa.
Go ipunu-ri ora puri pane adaa yae-ga
nipu puri pane adaa po ripu ipulaawa

ipa madaa mapopaaya. Goa pea pare mo ipunu-na moropeala piri yaere ora oge yaesi yapare mo ipunu mea pami aa nipumi yada-para polalore gore mo oge moropeape yaere mea moropeta raburi pea.

5 Go page niaana eke yogane-para page oge rugini yapare ekeme to yogane rayo surubea-ga ora to rayona i ekeme padaneme agaa adaapu teme.

6 Ekeme page robaa-para i wae kone mea tea-ga gore repena sulaa nona piane ralia. Go ekere niaana yogane rayona rikiraana aaya-ga nipumi wae agaa kone rayo padane-para epa mea kiritaawa lapaaya. Goa puare nipumi niaana yogane rayo maoyawa raa-mama pea-ga niaana pora pamemanu page gore ora maoyaaya. Go repena sulaana konere wae naakuna repena sulaame nipuna poloa maraaya.

7 Gore raa-para piri mena yapa yaanupara paaka-para ipa solwara mada pia yaenu page go yaenu rayore aanumi aba makuma pasimi pare agaa pagea. Abia page aanu goa pamina.

8 Goa pea pare aa medame nipuna eke mada namakuma palia. Dia-ga oro yaalo niaana ekeme rekoa wae agaanu talo pea. Goa pea-ga niaame mada nasurubema pare niaana eke madaa ora wae ripana ia.

9 Padane go ekemere niaana Aa Mudu Aapana bi minasaaya pare niaana yagonupara wae agaa teme. Goa pema pare go onaanuri Gote-me nipuna kone wasupa nona piane warisa.

10 Goa pea pare niaana eke padane-ma mere Gote-na bi minasaatalo page wae agaa talo pema. Gore nina ame baaninu niaame go-rupa kone mada nasalima.

11 Dia-ga ipa naaku-parare epe ipa-para solwara-para padane rabu napiralia.

12 Gore nina ame baaninuri gore repena fik-miri wala repena kama ini mada naepa etalia. Go page repena wainmiri wala repena fik ini mada naepa etalia. Go page ipa solwarare gore wala epe ipa mada naautea. Go page niaame wae agaa-para epe agaa padane agaa-para mada natema.

Epe konere Gote madaa epea

13 Gore nimina rikiraanare aa medame epe kone sua kone waru salia-daare nipumi epe pora pamualiade page nipuna epe kogono paliade page onaanu-para epe kone mea waatea. Goa palia-daare kone makuaawa aakone nasalia.

14 Goa pea pare nimimi onaa medalomapara udipa kone nasua ero agaa naloa nimina bi naminasaatepape. Dia-ga goa palimi-daare nimimi aakone sua ora agaa gimoa yaa agaa teme.

15 Apo kone go-rupare onaanumi so Gote piri yaa-para namuaeme. Dia-ga ora abana kone sua Satan-me ginaloa peme-pulu su amaa onaanuna kone mogea peme.

16 Goa pua aa medalomame onaa radonu udipa kone sua nimuna bi minasaatalo palimi-daare go kone raapu wae yae rado rado pua epe-rupa napimi.

17 Goa pea pare aa medame epe makuaae kone Gote piri-para mealia-daare nipuna konere gupa ia: Ora aba ripa mupaare so yaa-para mi konere ora epeaaya. Goa pua onaanumi go makuaae kone sua onaa medalomanu raapu waru epe-rupa pawasi piruare pa onaa radonu-para agaa waru pagoa teme. Nimumi epe kone sulalore gore nimumi aba odome waru omoa epe kogonome onaanu raba mulalo peme. Goa pua nimumi onaa rayo madaa kone padane sua namakiralimi.

18 Goa pua niaame epe redepo ne kone padane su piralima-daare niaame onaa medaloma page raba mua epe-rupa mapiralima.

4

Su amaa yaenu madaa raaname omalimiri Gote-na iaa piralimi

1 Gore nimina rikiraana yada pu ratu yawe konere ake pua meme pae? Gore nimimi robaa-para oyae epame omemepulu go konemere oro yaalo nimina yogane maoyaatalo pea.

2 Nimimiri oyae rado radonu mulalo peme pare nimimi namuaeme. Goa peapulu nimimi oyae mulalore onaa tu maomaatalo peme. Goa pua nimimi page oyaenu epame omeme pare nimimi mada namealimi. Goa peme-pulu gore nimimi ratu waru yawoa yada peme. Gore nimimi Gote-para agaa nalaketeme-ga nipuna giape yae namulalo peme.

3 Goa pea pare nimimi oyae mulalo beten teme-daare nimina robaa-para i kone ora o ta-pulu nimimi mada namealimi. Dia, nimina konemere pa epame omape yae mulalore Gote-para agaa meme.

4 Nimi onaanuri ora agaa rasini onaanu pimi. Gore aa medame go su amaa konenu mada raaname omalia-daare nipumi Gotepara iaa autalo pea. Goa pea-pulu aa medame nipuna go su amaa oyaenu mulalo palia-daare nipu page Gote-na yada kepene aa-rupa piralia.

5 Go kone madaare Gote-na agaa i bukmiri niaa agaa mana nalaguaaya. Dia, yapare Gote-me abade mapiraasade Holi Spirit-ri ora puri waru paloa nipuna kone nipuna kogono pamonalo mapiraasa.

6 Goa pua Gote-me nipuna raba meape kone niaa ora waru guaaya. Goa pea-pulu

nipuna agaa i buk-mi gupa tua isaya: Gote-me kone pogati onaanu ora gimoaaya pare nipumi pawa aawae onaanu nipuna raba meape kone waru kaloaaya.
7 Goa pea-ga nimimi nimina pa kone rabuaniaawa Gote-na agaa pago pirua pawa piralepape. Goa pua niaame Satan amaa mapiraalimare nipumi page nimi aipapulu gimoa pogola palia.
8 Nimiri Gote piri-para re-para pulupape. Goa palimiri Gote nipumi nimi piri-para page epalia. Nimi wae-rupa piri onaanuri nimina kimi waea peme-ga ki waru rade-pealepape. Nimi makirae kone lapo imi onaanuri nimina pu robaa-para i wae kone rayo mea rubalepape.
9 Nimina robaa-para kedaa mulalore nimimi re lo piralepape. Abia nimina pedo pua giri teme-rupare wala perekea re teme. Goa puare nimina raana omape kone gimoa kedaa waru ritalo piralepape.
10 Go kone perekea Gote-na ini agaa madaa nimina kone maoge yawa pi-ralepape. Nimimi goa palimi rabu Gote-me nimi epe-rupa raba mua nimina bi minasaalia.

Niaame pa amaa mariae agaa nalamina

11 Ame baaninu nimimi Gote-na onaanu-para wae agaa natapape. Gore aa medame nipuna ame baani madaa wae agaa loa koso lape agaa tea-daare nipumi rekena i agaa madaa wae agaa loa rasita. Gore neme rekena agaa rasali-daare neme rekena agaa napago pirali. Goa pua go rabu neme rekena i agaa madaa koso pagape aa-rupa pirali. Goa pua Gote-rupa pirali-ga rekena i agaa madaa koso natapape.
12 Goa pea pare Gote padane-ma piare nipumi rekena agaa sua koso pagolalo piru-aaye. Gore nipu padane-ma mere onaanu oro yaalo mapiraape kogono pua onaanu maomape page go kogono pea. Goa pea-pulu ne raapu padane-para piri onaanu madaa koso lape agaa te-daare nere ora Aa Mudu nipuna pape kogono puaaye.

Niaame Gote-na agaa narasamina

13 Nimi onaanumi pagalepape. Nimimi lalo: Niaame ekeraa abia go adaare-para palua pare maali padane pirua ode mone kogono pua mone adaapu mealima. Gupa teme-ga nina agaa pagalepape.
14 Nimina ekeraa-nane pirape konere mada makuaaeme pae? Nimina pirape diri pa moae ogesi-daa rekasaawa wala dia yalia pea-rupa pimi-ga pagalepape.
15 Goa pua nimimi gupa temenalo: Gore Aa Mudumi kone salia-daare niaa mada pirua kogono rado rado palia.
16 Goa pea pare nimiri nimina aakone sua nimina bi madaa agaa adaapu teme-ga go-rupare ora o yaalia.
17 Goa pea-ga aa medame epe pora pa-muape kone niminaawa napalia-daare go aare nipumi oro yaalo wae yae pape kone saapiralia.

5

Amope aanuna agaa

1 Abiare nimi amope aanuri nina agaa pagalepape. Ora wae kedaanu nimi piri epalia-ga nimimi re waru loa nimimi puri paloa piralepape.
2 Gore nimina kako-nu nimina pepenanu page aipapulu ramualia. Goa pua alurai daali oyaeyaeme nimina mamina-nu aba nabea.
3 Goa pua nimina epe aaname warini gol-para epe aana silva-para aba abu pua ramuaaya. Go abu pua ramuape yae-mere onaanuna ini agaa madaa nimina wae yaenu rayo penaame salia. Goa pua go amope yaere repena sulaame nimina yogane ralade-rupa roaaya. Goa pua go raburi nimina kiritae kako mone oyaeyae-daa page dia yalia.
4 Waru pagalepape. Nimina maapu-para eta nape awasimide kogono naakinuri nimimi nimu makiraawa nimuna oge yoto kalape oyaenu medaloma pa saapitimi. Goa pua nimina eta kiritape kogono naak-inu page nimumi puri paloa waru yaateme. Goa pea-pulu nimuna agaare so yaa-para piri puri paloa surube Gote-me nimuna agaa pagea.
5 Gore oro yaalo nimi amope aanu su amaa piruare gore nimimi epe epe yaenu adaapu mua pedo pedo pua pimi. Goa pua eta waru adaapupe noa menanu nona piane pimi. Goa pea pare abia nimi tape yapi di re-para epalia.
6 Nimimi epe redepo ne aanu koso lape agaa loa aba tu maomasimide. Goa pisimi rabu nipumi nimi nagimisa. Goa pea-ga nimi go pimi amope aanuri waru adalepape.

Niaana pu robaa puri mapalaawa kedaa rua Aa Mudu ado piramina

7 Goa pea-ga nina ame baaninu, nimimiri Aa Mudu epape yapi di pawa ado piralepape. Gore nimimiri maapu sae aaraame maapu-para epe nape yae etainalo ado piruaaya-rupa adamina. Nipumi nipuna pu robaa-para puri mapalaawa yai-para naare-para ado pirua nipumi eta mulalo pea.
8 Gore nimimi page nimina pu robaa-para puri mapalwa kedaanu pawa ri-aalepape. Aa Mudu wala epape yapi diri ora aba rudu yala-ga kone waru sua puri paloa kone rulaatepape.
9 Gore nina ame baaninu, nimina onaanu-para ronome naomalepape. Goa

palimiri koso pagape Gote-me nimi-para wae yoto rumaa gialia. Gore koso pagape aare nipu epolalo pia.

10 Gore ame baaninu-ya, aba gupa pageme. Mo abade piri Gote-na agaa lakene aanumiri Aa Mudu-na bi madaa agaa lakesimi. Gore abade nimumi nimu-para waea pisimide onaanuna kedaa pawa risimi. Goa pisimi-pulu nimimi go nimuna kone adoa mogealepape.

11 Pagalepa. Abade go aanu nimu kone rulaawa kedaa risimi-pulu niaame nimu pedo pu pirisimide aanu teme. Nimimi Jop-na remaare aba pagemede. Abade nipumi nipuna pu robaa puri mapalaawa pawa pirua nipu madaa wae yaenu ipisa rabu nipumi puri paloa risa. Goa pua oropere Aa Mudumi nipu madaa odome omoa raba misa. Gore Aa Mudumi niaa madaa odome waru omoa oro yaalo niaa raba minalo niaame adema.

Niaame ora yaa madaa makuaa agaa pa nalamina

12 Gore nina ame baaninu, nimimi aana orae agaa teme-daare yaa madaa makuaa loa agaa natapape. Nimimi yaa makuaa su makuaa loa oyae medaloma page makuaa loa agaame natapape. Dia, nimimi agaa meda madaa e teme-daare ora e tapape. Go page dia teme-daare ora go madaa dia tapape. Gore nimimi kone laapo sua yaa madaa makuaa teme-daare oropere nimimi Gote-na wae yoto mealimi.

Redepo ne aame beten tea rabu go beten ora puri waru pabea

13 Gore nimina rikiraana piri ame baani medame kedaa pi yae ruaayare nipumi Gote-para beten talo pea. Goa pua ame baani medana robaa-para raaname omeare nipumi Gote-na bi minasaatalo yaasa talo pea.

14 Pare nimina rikiraanare niaana ame baani meda yaina omeare nipumi lotu ada surube aanu yaatea. Goa pua mo aanumi nipu madaa beten loa Aa Mudu-na bimi nipuna yogane madaa wabola koya salimi.

15 Gore nimumi Gote madaa kone waru rulaawa beten teme-daare Aa Mudumi go yaina ome aa wala marekaalia. Goa puare abade nipumi pisare Aa Mudumi go wae yaenu rayo page mea rubalia.

16 Goa pea-ga nimina wae yaenuri nimina amenu-para lapatepape. Goa pua nimimi nimina ame baaninu perekenalo Gote-para beten tapape. Gore kone rulaawa epe-rupa piri aame beten tea-daare nipuna beten-me puri paloa raba mealia.

17 Abade Elija pirisa rabu niaa nona piane pirisa. Goa pisa pare nipumi puri paloa Gote-para yai naepenalo beten sa. Goa pisa-pulu maali repo-para akua oraapu madaare yai naipisa.

18 Goa pinalo nipumi beten wala sa raburi yai ipua sana go su amaa eta nape yaenu wala opesa.

Aa meda Gote-na pora gimoa piraliare wala lamu mua walamina

19 Gore nina ame baaninu nimina rikiraana piri aa medame ora epe agaa gimoa nipumi wae yae agu pulalo palia-daare gore nipu epe pora wala mea waalape.

20 Pagalepa. Aa medame pupitagi ne aa epe pora mea waaloa raba meape. Goa pua go raba meae aame waea wala napi epe-rupa mapiraalia rabu mo wae aana kone wasupa kagaa piraama laama palia. Goa puare Gote-me go kone adoa go pupitagi nape aana wae yae ora adaapu mea rubalia.

Pita Egataa Ripia Agaa

Pita-me go pepare kedaa adaa ritimi Kristen onaana kone rulae yae mapuri palaatalo agaa adaapu gupa tisa: Kristen-numiri Yesu Krais-na epe agaa madaa kone rulatepape. Yesu nipu omoa wala rekesa. Goa pua nipumi wala epalua lo lagisa. Go agaa makuaawa wala epalia waru surubamina sa. Ora ria Kristen-numiri kedaa ritimi pare go yaere nimuna kone rulae yae ko tulalo pea. Goa pea-ga nimumi kone waru rulaawa Yesu wala epalia surubena. Go yapi di raburi nimu epe yae mealimi.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-2)
Gote-na oro yaalo kagaa pirape (1.3-12)
Gote raapu epe-rupa piramina (1.13–2.10)
Kedaa epalia rabu pape-anu (2.11–4.19)
Pawa pirua Gote-na kogono pamina (5.1-11)
Pora po agaa (5.12-14)

Pita-me pepa rana padane tua rapaasa

1 Ni Pita-re Yesu Krais-na kogono aa pirua neme go pepa Gote-na ruru onaanu nimi pimi-para repaato. Nimi abade nimina adaarenu gimoa mo su rado rado-para yada ta onaanu pua pimi. Gore Pontus-para Galesia-para Kapadosia-para Esia-para Bitinia su robonu-para pua pimiga go pepa neme nimi piri-para repaato.

2 Ora abadere aapa Gote nipuna kone sua nimi nipuna onaanu mapiraasa. Gore Holi Spirit-mi abade nimi ora epe onaanu mapiraasa rabu Gote-me nimi Yesu Krais-na agaa pagoa rataliminalo pisa. Goa pua Yesu omoa wala rekoa pisa rabu nipuna yaapimi nimina wae yaenu mea radepe rubisa. Gore nipumi nimi epe-rupa mapiraainalo pisa. Nipuna epe kuma pi kone-para nipuna epe raba meape agaa-para nimina robaa-para rulatabenalo repaato.

Kagaa pirape kone wasupare so yaa-para meamina

3 Niaame Gote-na bi minasaawa ora pi lamina. Nipuri niaana Aa Mudu Yesu Krais-na aapa pia. Gore nipumi niaa odome waru omoa Yesu wala marekaasa. Goa pua Gote-me niaa kagaa onaa-rupa mapiraasa. Goa pea-ga niaa ora epe-rupa pirua orope Gote-me niaa minalo ado pima.

4 Goa pua nipumi nipuna onaanuri so yaa-para i epe kone wasupa gialia. Goa pea-ga niaame go yae ora ginalo ado pima. Go epe yaenu nipumi oro yaalo surubeapulu mada naramualia page nao yaalia page oro yaalo nipumi managola suaaya.

5 Nimimi Gote madaa kone rulalimi rabu nipuna purimiri niaa surubaina. Goa pua nipumi niaa oro yaalo epe-rupa mapiraapena kone epalia rabu madaa mea waatea. Go rabu niaame nipuna epe surube yae mealima.

6 Go madaa niaame pedo pamina. Goa pea pare abia niaame oge rudupu pirua kedaa rado rado ru piruaeme.

7 Go konemere nimi Gote madaa kone waru rulaeme palo nimina kone-para ko tea. Gore epe abu pi aana gol-re mada o tea paloa nimumi go gol repena sulaapara mea iritimi. Go rabu go gol-na puri ademe. Goa pea pare nimina kone rulape kone ko tulalo pea. Goa pea-pulu kedaa pi oyae medame nimina kone-para maoyaatalo palia rabu mada nao yaalia. Dia yapare nimina kone puri mapalaatalo pea. Goa pea-ga nimina kone rulae yaere aana gol-na puri page maoge yaaya. Goa pua oropere Yesu Krais su amaa penaame waatea rabu nimina bi minasaainaloa nimimi epe paana puri page ada bi page mealimi.

8 Gore abade nimimi nipuna ini-para naadesimi pare nimimi nipu madaa pedo pu raaname omeme. Go page abia nimimi nipu na-ademe pare nimimi kone waru rulaeme. Goa pea-ga nimimi raaname waru omalepape. Go omeme raana-mere go su amaa omemede rana rayo maoge yaaya. Goa pea-ga niaame go madaa pa agaame mada nalaketema.

9 Goa pua nimimi kone rulape konena re muaeme-pulu raaname waru omeme. Go kone rulape konena re-re nimimi Gote nimina kone wasupa oro yaalo mapiraainalo muaeme.

10 Go oro yaalo kagaa pirape kone madaare Gote-na agaa lageme aanumi abade go agaana re lagisimi-pulu go agaa mu pirisimi. Goa pua Gote-me nimu pa gi kone ginalo agaa mea waasimi.

11 Gore Yesu Krais-na Holi Spirit-ri nimuna robaa-para pirua Yesumi kedaa rado rado rua wala orope adaa bi minalo Gote nipuna agaa lakene aanu lakesa. Goa pisimi-pulu nimumi oro yaalo go yaenu aarabu epalia yapae? Akeane epalia yapae agaa mu pirisimi.

12 Goa pua Gote-me nimuna kogono napinalo mea waasa. Gore abade Gote-na agaa lakene aanumi go agaa madaa lakesimi rabu nimi raba mulalo kogono pisimi. Goa pisimi-pulu nimimi page aba pageme. Gore abade nimumi Epe Agaa mea lagisimi rabu Gote-me Holi Spirit so yaa-para epenaloa nipuna purimi epe agaa niaa lagisimi. Goa

pua ensel-numi page go epe agaana re niminaata peme yaalore nimumi raaname waru omeme.

Gote-me niaa epe-rupa piraminalo mapiraasa

13 Goa pea-ga nimina kone maredepo yawa waru surubalepape. Goa pua nimina kone rayore Yesu Krais su amaa penaame epalia rabu nipumi epe kone gina loa waru ado piralepape.
14 Nimiri nogo naakinumi agi aaraanuna agaa waru pagemede-rupa Gote-na agaa pagoa piralepape. Gore abadere nimimi kone waru naniminaawa wae konena pora ratu pirisimi. Goa pisimi pare abiare nimimi go pora wala naratalepape.
15 Dia, Gote-me nimi aba yaasadere nipu ora epe-rupa rado pia. Goa pea-ga nimimi pora pamualimi rabu epe redepo ne kone sua pamualepape.
16 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa tuaaya: Niri oro yaalo epe-rupa rado piane pi-ga nimi oro yaalo gupa piralepa.

Ora adaa yotome Gote-me niaa raba misa

17 Gore nimimi Gote-para beten teme rabu Aapa-ya teme. Go Aapamere onaa rayo madaa kone padane sua kogono rayo adoa onaanuna kone padane padane laatapu mea rumaaya. Gore go su amaare ora niaana adaare-daa dia yaade. Goa peaga su amaa pitimi rabu nipu madaa paala omape kone waru sua pora pamualepape.
18 Gore abade nimina akuanumi wae yae mogeasimi rabu nimimi go kone agu ratisimi. Goa pea pare Gote-me niaa go wae koneme rogaasaba esepenalo raba misa. Niaa raba mua kabesa rabu go su amaa yaeme niaa naraba misa. Dia, go su amaa aana silva-para gol-parame warini yaere ramua nipuna puri dia yalia.
19 Gote-me nimi wae yae madaa maesepeatalo pisa rabu pa su amaa i epe yaeme napisa. Dia, pare Krais-na yaapimi niaa pane mua maesepeaasa. Goa pisa rabu nimumi ora epe pepesone mena sipsip si tua miru* irsimide-rupa Gote-me Krais su amaa mea rapasa-pulu niaana wae yae madaa mea esepeasa.
20 Gote-me go su yaa abi nawarini awoare Krais nipumi go kogono pinalo mada misa. Goa pua nimi raba mulalo orope go di raburi penaame su amaa mea waasa.
21 Gore Krais su amaa ipua nimi raba misa. Goa pua Gote nipuna Krais abade matmat-para wala marekaawa bi kasa. Goa pisa-pulu nimimi Gote madaa kone rulaawa ado pimi.

Niaana amenu baaninu pedo pu raaname omamina

22 Gore abia nimimi go agaare ora waru pagoa rateme rabu nimina kone maepeaaya. Goa pua nimina kone rulae yaeme ame baaninu-para kone waru sua pedo pu raana omalepape. Goa pua nimimi nimu madaa puri paloa robaa-para kone padane salepape.
23 Gore Gote-na oro yaalo kagaa pirape agaame nimi kagaa onaa madisa. Gore ama aapame nimi madisipi-rupa dia yapare oro yaalo pirape Aapame nimi kagaa onaa mapiraasa.
24 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Onaa rayore su amaa aaya ripunu nona piane pimi. Goa pua nimuna to madaa pepena rayore mo ripununa ini nona pea. Gore ripu kaapu yoa nipuna ini radalapa lopea-rupare onaanu adaalupu napirua omalimi.
25 Goa pea pare Aa Mudu-na agaare oro yaalo pa salia. Go agaare nimumi Epe Agaa nimi piri-para mea ipisa rabu pageme.

2

Aa Muduri oro yaalo kagaa pirape aana nona piane pia

1 Goa pea-ga nimimi wae kone rayo gimalepape. Goa pua yaa agaa lape konepara kudiri pi kone-para udiapa kone-para ero agaa-para go rayo gimalepape.
2 Gore nogo naakinumi adu nala omemede-rupa nimimi Gote-na epe agaa madaa go-rupa waru raaname omoa adurupa nalame omalepape. Goa pua oro yaalo nalimi-daare go epe agaame nimi puri waru mapalaaya raburi nimi Gote raapu oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama palimi.
3 Gore nimimi Aa Muduna epe odome ome kone aba misimi-pulu redeme waru omeme.
4 Gore nimiri Aa Muduna piri-para ipulupape. Nipuri oro yaalo kagaa pirape aana nona piane pia pare Gote-me go aana ora epe ta kone sua mapiraasa.
5 Gore nimi pa kagaa pimi onaa page aana-rupa puri paloa rekoa ipulupape. Goa pua Gote-me nimiri Holi Spirit-na adarupa waritalo pea. Goa palia-daare nimimi Gote-na epe onaa pirua miru irae kogono pamina. Goa pua nimimi Holi Spirit-na kone mua Gote-para ora epe miru irae yae kalamina. Goa palimi rabu Yesu Krais nipuna pisade kogono madaa kone sua

* **1:19:** Israel onaame Gote-para ora pi loa miru iritalore epe sipsip mena adoa pua irala pisimi. (Wok Pris 22.17-25) Pita-me go rekena agaa makuaawa goa sa: Krais-ri epe miru irape mena sipsip si yade sa.

pamina. Goa pua Gote-me go iralimide miru adolalore gore raaname waru omalia.
6 Go madaare Gote-na agaa i buk meda page gupa tu isa: Neme yoto adaa meape aana meda madaa misu. Go aanare ada puri mapalape aana ya-pulu abia neme nipuri Saion su-para mapirayo. Goa peapulu onaa rayome nipu madaa kone rulalimi rabu nimu yala mada napoteme.
7 Nimi nipu madaa kone rulaeme onaanuri nimimi go aana ora waru epe ta teme. Goa pea pare onaa medalomame kone narulaeme onaa nimi madaare agaa gupa ta:

Go aanare kogono aanumi abade gimisimide.
Goa pisimi pare abia go aanare nipu ada rayo puri mapalaaya sa.

8 Go page Gote-na agaa i buk medame gupa ta: Go aana-mere onaanu magataboa lopalimi. Go page go aana-mere onaanu malopalialo tu isaya. Imumi Gote-na agaa madaa kone narulasimi-pulu go agaa madaa magatabesimi. Abade Gote-me goa palimilo kone isa-ga goa pisimi.

Niaare Gote-na ruru onaanu pima

9 Goa pea pare Gote-me nimi aba madaa misa-pulu nimiri nipuna ruru onaanu piruaeme. Nimiri miru irae onaa piruaeme. Nimiri ora epe adaa su robo meda-para piruaeme. Goa pea-ga nipumi nimi nipuna epe kogono rayo onaanu-para lakelaminalo mapiraasa. Abade Gote-me nimi yaasa raburi nimimi wae ribaane su gimoa nipuna epe paa pi ru-nane epa odobasimi.
10 Abadere nimiri pa wae onaa ruru piruasimide pare abiare nimi Gote-na ruru onaa piruaeme. Abadere nimimi Gote-na odo omape kone naniminaasimi pare abiare Gote-me nimi nipuna odo omape koneme raba misa.

Niaare Gote-na kogono onaa piramina

11 Gore nimina adami onaanuri nimi go su amaa oge rudupusi piralimi. Goa peapulu ora pora kimisu onaanu page yada ta epe onaanu page nimi gupa piralimi. Go madaare neme nimi gupa lagialo: Nimimi waea yolape kone sua palimi-daare nimina wasupanu raapu yada kepetalo palimi. Goa pea-ga nimimi go wae kone rabuaniaawa gimalepape.
12 Gore nimimi ribaane-para piri onaanu raapu polalore kone waru sua epe-rupa pamualepape. Goa pua nimumi nimi waea pape onaanu talo peme rabu nimina epe pora aba adena. Goa peme-pulu nimumi Gote-na epape di rabu nipuna bi minasaalimi.
13 Nimimi Aa Mudu madaa kone penaloa go su amaa aa muduna agaa mana rayo ratalepape. Goa pua go su robo rayona aa mudu page nimimi nipuna agaa pagoa ratalepape.
14 Gore ora aa mudumi gavman-nu mea epenaloa nimumi wae yae peme onaanupara yago tua wae yoto mea kanalo mea epenasa. Goa pua epe kone imi onaanuna bi minasaainalo mea epenasa. Goa pea-ga gavman-nuna agaa page waru pagalepape.
15 Gore Gote-na konere nimimi ora epea palimina kone isa. Goa palimiri nimimi agaa pa-rupa loa mayae aanuna agaa madaa loraalimi.
16 Gore nimiri epe ode pirape-rupa piralepape. Goa pea pare epe ode pirape onaa pitimi rabu niaare oyae rayo mada pua wae yae mada rigitalimina lo natapape. Dia, nimiri Gote-na kogonome adini onaanu-rupa piralepape.
17 Goa pua nimimi onaa lubu-para epe bi mina kone salepape. Goa puare Kraisna ame baaninu-para pedo pu raaname omalepape. Goa pua nimimi Gote mada paala omoa nimi ora aa mudu epe bi ina kone salepape.

Niaame Krais-na kone mua waea napamina

18 Nimi kogono naaki nimimiri mo nimi surubeme aanu epe bi mina kone waru sua piralepape. Goa palimi rabu nimimi epe kone sua raba mi aanu padane-para adalepape. Dia, pare nimimi mo wae agaa loa surube aanuna agaa page waru pago piralepape.
19 Gore nimimi Gote madaa kone rulaawa pora pameme rabu nimimi radaa noa kedaa pa riaalepape. Goa palimi-daare Gote-me go kone madaa raaname omoa nimi raba mealia.
20 Goa pua nimimi epe kogono peme rabu nimumi kedaa gialimi-daare Gote-me nimi raba mealia. Goa pea pare nimimi waea teme-pulu nimumi nimi tua kedaa gialimi. Goa pua nimimi go wae yae ora mealimidaare akeane Gote-me nimi epe bi gua raba mealia ya? Mada dia.
21 Goa pea pare Gote-me nimi kedaa riaminalo yaaloa madaa mea. Gore Kraisme waea napua radaa pa amaa nisa. Goa pisare nipumi niaa go pora rataminalo mea waasa.
22 Gore nipumi abade waea meda napisa. Goa pua nipu yaa agaa page ora meda nasa.
23 Gore nimumi nipu-para wae ero agaa simi rabu nipumi nimu-para go wae agaa na-abusa. Goa pua nipumi radaa adaa nisa rabu nipumi yada meda nasa. Dia, pare nipumi epe redepo ne lape agaa Gote madaa ado pirasa.
24 Gore Krais nipuna yoganeme niaana wae yaenu rayo mea ruare nipu so repena

polopea madaa omesa. Nipumi goa pisare niaana wae yaenu lubu mea rubatalo pisa. Goa puare niaa su amaa pitima rabu epe redepo ne kone saminalo pisa. Gore nimumi nipu nil-mi tu maomasimi rabu nipumi niaa ora maepeaasa.

25 Abade nimi sipsip menanu pora gimoa alupatade-rupa pirisimi. Goa pea pare abiare wala mo mena sipsip surubape Aa piripara wala mea ipisa-pulu nipumi nimina kone wasupa waru surubalia.

3

Repaaya-na agaa

1 Gore Aa Mudumi nimina kone wasupa surubea-rupare nimi onanuri nimina aaninuna agaa pagoa piralepape. Goa palimi rabu nimina aani medalomame nimina pora epe-rupa piralimi-rupa adalimi. Goa pua nimimi Gote-na agaa madaa kone rulatepape. Goa puare nimimi pa agaa nateme pare aaninumi nimina epe kone adoa wae kone perekealimi.

2 Gore mo orenu nimimi epe kone sua pora epe-rupa pamualimi-daare aanimi goa adoa go madaa page kone rulalimi.

3 Gore nimimi pa amaa yoganena pepena agu peme. Gore niaame aalu irinu madaa pepena waru pawa aana-me warini epe oyae page pepena pua epe mamina rado radonu page maraata palima kone-daa nasalepape.

4 Dia-ga nimina pepenare epe kone nimina robaa-para waru mea salepape. Goa palimiri go epe pepena naramualia-ga go epe kone pu robaa-para saabaawa eperupa piralimi. Go konere Gote-na ini agaa madaa ora epe ta.

5 Abadere onanumi Gote madaa kone rulaawa epe-rupa pirisimi. Go onanu nimuna pepenare nimuna aaninuna agaa pagoa pawa pirisimi rabu ora epe pepena nona piane pisimi.

6 Ona Sera-mere kone go-rupa isa. Nipumi nipuna aani Abraham-na agaa pagesa rabu nina aa adaa kone sua nipuna kogono pasa. Goa pua nimimi epe kogono pua oyae meda madaa paalame naomalimi-daare nimi page Sera-na wanenu nona piane pimi.

7 Nimi aaninuri nimina orenu raapu waru piralimi pare onaanu nimuna yoganere puri waru napabea-ga nimimi nimu madaa epe kone sua raba mealepape. Nimi onaa raapu epe-rupa piraliminaloa Goteme nipuna oro yaalo kagaa pirape kone pa gialia. Gore nimimi go epe pora pamualimi-daare oyae medame nimina beten lape agaa mada narabuaniaalia.

Niaame kone padane sua piramina

8 Gore abia neme go agaare gupa lo kiritaluame pi: Nimi rayome epe kone padanerupa sulalore onaa rayo odome omalepape. Goa pua nimina ame baaninu-para pedo pu raaname omoa nimu raba mua nimu adaa bi mina kone nasalepape.

9 Goa pua aa medalomame nimi waea palimi rabu nimimi nimu-para waea napua abutapape. Go page nimi-para wae agaa teme rabu nimu-para wae agaa naabutapape. Dia-ga nimimi agaa abute rabu Gote-na puri mina agaa laketapape. Gore abade Gote-me nimi yaaloa mapiraasa rabu epe puri gialua loa pisa.

10 Gore Gote-na agaa i buk madaa gupa tu ia:

Aa medame nipu epe-rupa pirua raaname
omalua kone sali-daare:
Gore nipumi wae agaa-para yaa agaapara ora natea.

11 Goa puare nipumi wae yae rayo masaa rilaawa epe kogono agu palia.
Gore nipumi epe kone sua pawa eperupa pirape pora kuritalo palia.

12 Go pora madaare Aa Mudumi epe redepo ne onaa waru adoaaya.
Goa pua nipumi oro yaalo nimuna beten pagoa nimu raba muaaya.
Goa pea pare Aa Mudu waea peme onaanu adoa gimoaaya.

13 Goa pea pare nimimi puri paloa epe kone sulalo palimi-daare aapimi nimi mada mao yaalia ya? Gore ora mada dia.

14 Goa pea pare nimimi epe kogono pua go madaa radaa nalimi-daare gore nimimi raana omo piralepape. Go page nimimi pa aanu madaa paalame naomalepape. Go page nimina robaa-para kone adaapu nasalepape.

15 Dia-ga nimina robaa-parare Krais-na bi minasaawa ora niaana Aa Mudu kone sua piralepape. Gore pa aa medame nimina epe ado pirape yaere ake yapae teadaare oro yaalo nimimi kone waru sua go agaa epe-rupa abutimina.

16 Goa pua nimuna agaa abutalo palimiri pawasi epe kone sua agaa laketapape. Nimina pua robaa-para i konere eperupa salepape. Goa palimiri nimi-para ero agaa teme rabu nimumi nimi Krais-na pora ratua piri onaa adalimi. Goa pua nimuna teme yaa agaa madaa yala mada poteme.

17 Gore Gote-me gupa kone saliare niaame epe kogono pua go madaa kedaa mealimare gore epeaalia tea. Goa pua niaame wae yae pua go madaa wae kedaa mealimare gore o yalia.

Krais omoa rekesare niaa kaba mulalo pisa

18 Gore Krais nipu niaa madaa omesa. Goa pua nipu rana komeame niaana wae

yae rayo mea rubulalo omesa. Nipu ora epe redepo ne aa pirisa. Goa pua nipumi niaa wae onaanu Gote piri-para lamua polalo omesa. Nipu ora aa-rupa pirisa rabu nimumi nipuna to yogane tu maomasimi pare nipuna wasupare wala rekoa oro yaalo kagaa pa pia.

19 Gore Krais nipuna wasupa rekoare wala wae naaku-para pimi onaana kone wasupanu epe agaa laketa pisa.

20 Go onaana kone wasupanuri abasade Noa pirisa raburi nimumi Gote-na agaa rasisimi. Go rabu Gote-me nimu aipapulu natisa pare Noa-me ipunu warisa rabu Gote-me pa ado pirisa. Go ipunu-parare onaa 8-pela ru-nane pirinaloa ipame page natisa.

21 Gore mo ipare abia go baptais meape pora mea waasa. Pare abia baptais mulalore pa yoganena oto pi oyae namea rakepeaalia. Dia, nimina pu robaa-para epe kone sua nimimi Gote-para ora agaa loa baptais mealepape. Go madaare Yesu Krais matmat-para wala rekesa-pulu nimimi go madaa kone rulaawa baptais mua oro yaalo kagaa piraama lama palimi.

22 Gore nipu so yaa-para aba pua Gote-na popo ki-nane pua pia. Goa pua nipumi ensel-nu rayo-para so yaa-para pimi puri pane mudu-para go rayore Krais-me surubea.

4

Niaame abana lo robaa gimamina

1 Krais-me abade nipuna yogane madaa radaa nisa. Gore nimimi page go kone padane-rupa kone sua robaa-para puri mapalaatepape. Gore aa medame pupitagi nape kone gimolalo palia-daare nipumi radaa nalia.

2 Goa pea-ga nimi su amaa piralimi rabu nimimi pa onaanuna wae yae pape kone gimoa Gote-na kone mua pora pamualepape.

3 Gore nimimi abade Gote-na agaa napagesimi rabu nimimi ribaane-para piri onaa-rupa pirisimide. Goa pua nimimi yala polape kone su ona yolape kone su ipa bia noa maeyawa wae pupitagi no ipa bia nolalo kiritaawa makirae remona binu minasaasimi.

4 Abadere nimimi nimu raapu go wae yae pisimi. Goa pea-ga abia go wae poranu gimoa napameme rabu ribaane-para piri onaanumi naniminaawa nimi-para wae ero agaa teme.

5 Goa orope Gote-na koso pagape Aa Mudu piralia rabu nipumi pa piri onaanupara aba ome onaanu-para nimuna yoto mea rumaalia. Goa palia rabu mo ribaanepara piri onaanumi nimuna peme kogono madaa lakelalimi.

6 Goa pea-ga Krais-me aba ome onaa piripara pua Epe Agaa lakesa. Goa pisa rabu nimuna yogane apalae onaa rayo koso agaa pagoa yoto mealimi. Goa pisa pare nimimi kone rulaawa nimuna kone wasupanuri Gote raapu piralimi-daare go Epe Agaa aba lakesa.

Epe kogono naakimi Gote-na oyae rumaalimi

7 Abia oyae rayo dia yape diri apo rudu yala. Goa pea-ga nimimi kone waru sua puri paloa reka aatepape. Goa puare nimimi beten lape kone oro yaalo salepape.

8 Goa puare nimina amenu baaninu-para pedo pu raaname waru omalepape. Go konemere ora waea pape kone adaapu mada rigitabalia.

9 Goa pua nimina ame baaninu epalimi rabu nimina ada lamua pua waru surubalepape. Goa pulalore go madaa nimimi ratu nayawalepape.

10 Nimi rayo padane padane laatapumiri Gote-na puri rado rado misimi-pulu nimina amenu baaninu raba mua epe-rupa surubalepape. Goa palimi rabu nimimi onaa medaloma raba mulalore Gote-na puri rumaamina.

11 Gore aa medame agaa mogetalore nipumi Gote-na epe agaa lagina. Go page aa medame onaa raba mulalore nipumi mo Gote-na kane purimi kogono pina. Goa pua kogono rayo madaare onaanumi Yesu Krais-para Gote-na bi minasaamina. Gore nipu madaare epe paana puri medalomapara oro yaalo mealimina. Go ora.

Krais-mi kedaa risa nona pi epalia-ga riamina

12 Gore nina epe adami onaanuri go radaa pi oyae medalomame nimi ko tulalo epalia-ga go madaa napogolasaatepape. Gore go oyaere ora rado piane yae-daa lo gupa natapape.

13 Dia-ga nimimi Krais raapu radaa no aaeme-ga raaname waru omalepape. Goa pua oropere nipuna epe paana puri penaame waatea rabu nimina robaa-parare raaname ora waru omalimi.

14 Gore nimimi Krais-na agaa pagoa nipuna pora kuritimi rabu nimumi nimipara wae ero agaa teme-daare nimimi raaname omalepape. Go rabu Gote-na Holi Spirit-ri ora Epe Paa ya-pulu nipu nimi raapu epa pirua nimi raba mealia.

15 Goa pea pare nimina onaa meda tu maomape aa pirua page wae pape aa pirua page pa pupitagi nape aa pirua page gorupa piralimi-daare kedaa ora mada mealimi.

16 Goa pea pare nimi Krais-na onaa pirua go madaa kedaa rialimi-daare go madaa yala napotapape. Dia, pare nimi Krais-na

bi teme-daare go kedaanu rua Gote-para ora pi tapape.

17 Gore Gote-me nipuna koso lape agaa tea raburi go yapi di aba rudu yalia. Goa pua niaa Gote-na ruru madaa koso aba loa rumaalia. Goa pua go onaanumi Epe Agaa madaa kone narulimiri Gote-me nimu-para ora wae yoto waru abutea.

18 Go madaare Gote-na buk madaa gupa tuaaya: Gore epe onaanumi oro yaalo kagaa pirape kone minalo kalai pu kogono waru pea. Goa pea-ga onaa medalomame Gote madaa masaa rilaawa wae yae pemega nimuri ake palimi ya?

19 Goa pea-ga onaa medalomame kedaa ritimi rabu Gote-me go pora waaloaaya. Goa pea-pulu nimumi epe kogono pua Gote-me niaa surubena kone samina. Nipumi abade niaa warisa-pulu niaa waru epe-rupa suruboa nipuna bina agaa pagoamina.

5

Nimi aa mudunumi Gote-na sipsip waru surubalepape

1 Gore neme page Gote-na ruru onaanu surube. Goa pea-ga nimimi page Gote-na ruru onaanu surubape aanu puri pane agaa lagialo. Krais-me radaa no pirisa rabu adesu. Goa pua nipuna epe paana puri penaame waatea rabu ni page mealua. Goa pea-pulu neme nimi lotu surubae aanuri kogono go-rupa paliminalo agaa gupa lagialo:

2 Gore nimimi Gote nipuna gisade ruru onaanu waru surubalepape. Nimuri ora sipsip-rupa piruaeme-ga waru surubalepape. Gupa surubalimi rabu Gote-na raana ome pora pamua raaname omena surubalepape. Nimimi go kogono palimi rabu yoto meape kogono-rupa napipape. Dia, pare nimina pu rekatabena go kogono waru pipape.

3 Goa pua nimimi surubape onaanu madaa kogono palimi rabu nimuna agaa narabuaniaalimi. Dia, pare nimimi nimu epe pora mea waatapape. Goa pua nimina epe pora rata mea epalimi.

4 Gore nimimi goa puaa-mama puare go sipsip surubape aa mudu epalia rabu nipumi nimi ora epe yoto gialia. Go yotore ora naramualia.

Niaame niaana pa kone rabuaniaawa epe kone samina

5 Goa pea-ga nimi ogege aanuri nimimi page surubape aanuna agaa waru pagalepape. Goa puare nimimi pawasi pirua nimina amenu raba mua pawa piralepape. Go raba meape konere kogono mamina-rupa yamalepape. Go madaare Gote-na buk madaa gupa tua ia: Gote-me aakone i onaanu gimea pare nipumi pawa aawae onaanu epe-rupa raba meape kone kaloaaya.

6 Goa pea-ga nimina aakone rabuaniaawa nimiri Gote-na puri pane aa kibu repara pawa piralepape. Goa pua nipuna kone sua yapi di salia raburi nipumi nimi minasaalia.

7 Goa pea-ga nipumi nimi surubea-pulu nimina kone adaapu sape konere nipu piripara mea rubalepape.

8 Gore nimimi kone waru marekaawa surubalepape. Nimina iaa Satan-re nipu mena kirame e waru puri paloa tade-rupa agaa lo pamuaaya. Goa pua nipumi puri paloa pamuare onaa medaloma asapua nimuna kone mabebolaatalo pea.

9 Goa pea-ga nimimi puri paloa kone rulaawa nipu gimalepape. Gore pagalepa. Nimina go su amaa pimi ame baaninu rayore nimumi wae kedaa nimimi ritimirupa ritimi.

10 Goa pua nimimi kedaa riaala palimidaare Gote nipuna nimi surubalia. Go rabu nipumi nimi epe-rupa mapiraawa ora onaa mapalaalia. Gote-mere epe raba meape kone rayo gua nipumi nimi Krais raapu mapiraasa. Goa pua nipuna epe paana puri oro yaalo mealiminalo pisa.

11 Goa puare nipumi oyae rayo surubo oro yaalo puri waru suaaya. Go ora yaade.

Agaa medaloma

12 Neme go rudu pepa tua repaato rabu Sailas-me ni raba meala. Go aare ora niaana ora epe ame pia. Neme go pepa talore nimi puri mapalaatalo go agaare ora Gote-na epe raba meape agaa ya-pulu go lagialo-daa. Goa pea-ga nimimi go agaa madaa puri mu piralepape.

13 Gore Babilon* su-para piri ame baaninumi nimi epe-rupa piralepape lo repaateme. Go Yesuna ruru onaanuri Gote-me nimu page yaaloa nipuna ruru mapiraasa. Goa pua nina si Mak-me page nimi-para epe-rupa piralepape lo otaata.

14 Nimi rayome nimina amenu baaninupara Krais-na onaanuna pedo pu raaname omape kone sua nimuna ki mealepape. Nimi Krais raapu piri onaanuri nimina pu robaa-para epe kuma pi kone meamina.

* **5:13:** Pita-me Babilon agaana re-re go-rupa: Rom adaare-pare Babilon aasa. Akolo ya? Pita-na yapi dina Gote-na onaanu Babilon su-para piri Rom onaanumi waea adaapu pisimi. Gore Babilon onaame aba pisimi-rupa wala pisimi-daa sa.

Pita Laapo Ripia Agaa

Go pepana re gupa: moge riaae aanu medalomame pora pamua Kristen onaana kone rulae yae mabebolaeme-ga go aanuna agaa napagalepape sa. Aposel aanumi lakesimide agaa waru ripinaatepape lo tisa. Goa palimi raburi Gote waru makuaa Yesu page waru makuaalimi. Aposel aanumiri Yesu ora nimuna inimi adesimi. Yesumi nimu mogeasa agaa page pagesimi.

Aa medalomame Yesu wala naepalia simi. Go pepa-me gupa ta: Ora wala epalia ta. Nipu abi naepea pare go agaana re-re gupa: Gote-me aa meda pa alupaina kone naisa. Onaa rayo lo robaa perekena kone isa. Gote-re nipumi onaanu odome omoa nipu pawasi pirua raba misa. (3.9)

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-2)
Gote-me niaa yaaloa mada mua mapiraasa (1.3-21)
Makirae tisaa (2.1-22)
Yesu ora wala epalia (3.1-18)

Pita-me pepa rana laapopa tua rapaasa

1 Ni Saimon Pita-re ni Yesu Krais-na aposel kogono aa pirua nipuna kogono aa page piruaayo. Neme go pepare onaa medaloma abade kone rulasimide onaanu re-para repaato. Gore kone niaame rulaema-rupa nimimi page rulaeme-ga ora epe ta. Goa pua niaa rayore Gote-na Raba Mi Aa Yesu Krais page nipuna epe redepo ne aa yapare niaa pa amaa gisipi. Go madaare niaame kone rulaema.

2 Abiare nimimi Gote-para niaana Aa Mudu Yesu-para nipuna epe makuaae kone meamina. Goa pua nipuna go epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para nimi madaa waru adaapu rulatabena.

Niaare Gote-me yaaloa mapiraasa

3 Gote-mere nipuna epe puri pane oyae rayo-para kone wasupa gulalore nipumi niaa yaaloa nipu si raapu mapiraasa. Goa pea-ga nipu madaa kone niminaawa pora pamuamina.

4 Goa pua nipumi nipuna epe kagaa pirape kone wasupa Yesu madaa managola saasa. Goa pua niaa gialia. Nimimi go nipuna kone mua nipu raapu piruaeme-ga go su amaa piri onaanu wae-rupa mapiraape kone mada pogola pua gimeme.

5 Goa pea-pulu nimimi go epe kone madaa nimina kone rulae kone raapu epe kogono kone sua makibumaatepape. Goa puare nimina epea pape kogono raapu nimimi makuaae kone sua mea makibumatepape.

6 Goa puare nimina kone suruboa Gotena kone mua nimi epe-rupa pamualepape. Goa pua nimimi nimina kone suruboa go raapu puri paloa pawa pirape kone mua kedaanu page riaalepape. Goa pua kedaa riape kone raapu ora epe-rupa pirape kone sua makibumatepape.

7 Goa puare nimina epe-rupa pirape kone raapuri ame baaninu-para epe kone sua pedo pua pipape. Go raapu onaanu madaa pedo pu raaname omape kone raapu Gote madaa kone sua mapiraatepape.

8 Gore nimimi go kone rayo ora waru saapitimi rabu nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais madaa kone waru niminaama puare niaa madinalo kogono pamina.

9 Goa pea pare onaa medame go kone nasuaemere nimuna ini o ta-daa oyae mopare aaliade yae mada na-adea. Goa pua ini wae aame Gote nipuna wae yae mea raakepe rubisa-daa kone rugula waru naadea.

10 Goa pea-ga nina ame baaninu Goteme nimi aba yaaloa nipuna ruru loa mapiraasa. Goa pisa-ga nimimi wala nipuna pisade kogono puri paloa waru irulu saapiralepape. Gore nimimi goa palimi rabu nimi mada nalopalimi.

11 Gore nimimi go agaa pagoa ratalimidaare nimimi oro yaalo kagaa pirape yapi di odobaawa pirualimi. Go Surube Suri niaana Aa Mudu Raba Mi Aa Yesu Krais-mi surubea-ga ipulupape lo waru lagialia.

12 Goa pea-ga go oyae madaare neme nimi kone narugulaliminalo oro yaalo lagialua. Goa palua pare nimimi go agaa aba waru pagoa simina ora agaa madaa puri paloa ado piruaeme.

13 Goa pea pare neme go su amaa piruare neme nimi wala gupa lagialuare gore nimina kone marekaatalo pe. Goa konere ora epe ta kone salua.

14 Gore neme ogesi-daa pirua nina yogane gimolalo niminaayo. Go madaare Aa Mudu Yesu Krais-me ni penaame lagisa.

15 Goa pea-pulu orope omanoloa go agaa rayo niminaabaawa nimi epe-rupa mada pagalimina.

Krais-na epe paana puri adesima

16 Gote-na agaa niaame nimi-para niaana Aa Mudu Yesu Krais puri paloa epape di lagema. Goa pua niaame pa iti agaa napagoa lagema. Dia-ga ora niaana inimi nipuna adaa puri adesima-pulu niaame go madaa lagema.*

* **1:16:** Pita-me goa sa: Niaame tema agaare ora ria tema-ga nimina waru surubalepape sa. Akolo ya? Yesus Krais-mi pia ora ria adoa go agaa lapedepetema sa. (Mat 17.1-13, Mak 9.2-13, Luk 9.28-36)

17 Gore Aapa Gote-me nipuna bi minasaa
rabu epe paana puri kasa rabu niaa pirua
adesima. Go rabu so epe puri pane Gote-na
agaa medame Yesu-para gupa lakesa: Go
Aare ora nina epe Si-ga neme nipu madaa
pedo pu piruaayo sa.
18 Nipu raapuri epe rekena i rudu madaa
pirisima rabu niaame so yaa-para epaade
agaa pagesima.
19 Goa pea-daa niaame Gote-na agaa lak-
ene aanuna agaa madaa puri paloa kone
rulaema. Nimimi page go agaa waru pa-
galepape. Go agaare ribaane-para lam-
rupa ralaaya. Goa pea pare Krais ipisa rabu
yapi tade-rupa mo paa maoge yaaya. Goa
ipisa rabu nipuna paa nimina robaa-para
sulalo ipisa.
20 Goa pea pare nimimi go agaana waru
niminaatepape. Niaana pa koneme Gote-
na buk-para i agaana re-daa penaame
nalaketema.
21 Dia-ga pa aa meda nipuna koneme
Gote-na agaana re-daa namea lagisa. Dia-
ga Holi Spirit-mi kone kalaa-mama pisa-ga
nimumi Gote-na agaa onaanu lakesimi.

2

Wae aanumi kone rulae onaana kone mabebolaaeme
(Jud 4-13)

1 Gore abade Gote makirae aanu Is-
rael su-para rekoasimi. Goa pisimi-rupare
nimi piri-para makirae tisaanu page pi-
ralimi. Nimumi onaanu wae-rupa mapi-
raatalo makirae agaa epa lagialimi. Goa
pua nimu epe-rupa mapiraasade Adaa Aa
masaa rilalimi. Gore nimumi goa palimi
lo Gote-me nimu wae-rupa palimiri mao
yaalia.
2 Goa pea pare onaa adaapumiri makirae
tisaanuna wae kone ratua mogeteme. Ni-
mumi goa palimi rabu onaa medalomame
Epe Agaana pora madaa wae agaa teme.
3 Go makirae tisaanu nimuri ora onaa
medana oyae epame omoa nimina oyae
yoloa mulalo palimi. Goa pua nimuna kone
sua pa remaa lagialimi. Goa palimi pare
nimuna koso pagape Gote-mere nimuna
wae yoto managola saaya. Goa pua nimu
wae su-para mapiraatalo paliade Gote-re
nipu ora u napati pa ado pia.
4 Ensel medalomame abade waea pisimi
rabu Gote-me nimuna wae yae nagimisa.
Dia, pare nipumi nimu wae su naaku-para
adibasa. Ora ribaa yabaaya naaku-parare
nimu orope koso lape yapi di rabu yoto
minalo sen-me adibaaya.
5 Go page abade pirisimi onaanumiri
Gote masaa rilasimi rabu nipumi nimu
nagimisa. Dia, nipumi go wae onaanu
piri-para go su rayona ipame minabasa.
Goa pisa rabu Noa padanere nipumi epe
redepo ne agaa lakesa. Goa pua Gote-me
nipu raapu onaa 7-pela epe-rupa pirinaloa
surubisa.
6 Goa page Gote-me Sodom Gomora su
adaare lapo repena sulaame irabisa. Go
adaare lapo-parare nimuna wae yaena
yago go-rupa abusa-daa waea pi onaa ray-
ome go pora ademe. Nimi Sodom Gomora
adaare pirisimide onaanu-rupa piralimiri
nimi page maoyaalia.
7 Gore abade go rabu pirisade aa Lot-re
nipumi go paake yolo pirisimi onaanuna
wae yae madaa ora kone adaapu isa. Goa
pisa-pulu Gote-me go aa Lot natu maomaae
raba misa.
8 Gore go epe-rupa pirisade aamere
nimuna rikiraana pirua nimuna pisimi
wae yaenu ado pirisa. Goa pua oro yaalo
nimuna wae agaa pago pirisa rabu nimuna
wae yaenumi nipuna robaa-para ia epe
kone mabebolaawa kedaa waru risa.
9 Gote-me mo aanu raba misa. Goa pua
wae yaeme nipuna onaanu ko tulalo palia
rabu Aa Mudumi nimu page raba mulalo
niminaaya. Goa pua Aa Mudumi koso
pagolalo ado piri onaanu page surubulalo
pea. Goa pua orope koso lape di rabu wae
yoto katea.
10 Goa pua onaa medaloma nimina kone-
para rekatabala pua paake yolape kone
su Aa Mudu-na puri ora masaa rilaa-daa
gimeme.

Goa peme-pulu wae su-para pua wae
yoto adaape mealimi. Mo makirae tisaa-
nuri puri paloa wae pogati kone imi. Goa
pea-pulu nimumi yaa-para piri epe ensel-
nu paala naomeme. Dia yapare nimumi
ensel-nupara ero agaa teme.
11 Goa peme pare mo ensel-nuna purimi
makirae tisaanuna puri maoge yalia. Goa
pea pare ensel-numi nimuna Aa Mudu-na
ini agaa madaa mo makirae tisaa-para ero
agaa loa koso nateme.
12 Gore yaa yapa mena kiranu go oyaeme
kone kaloa madini onaa-rupa pimi. Nimu
yaa yapa-rupa patinalo pirua nimuna
konere mo makirae tisaanumi go-rupa
mogeaateme. Goa puare nimumi oyae
meda namakualimiri gore nimumi nipu-
para wae ero agaa teme. Goa pea-ga nimuri
yaa yapa mena kiranu nona piane pimi-ga
nipumi nimu ora mao yaalia.
13 Nimumi abade onaanu wae yae kaloa
radaa manasimi. Go-rupare nimu-para mo
wae yae madaa radaa manaalia. Gore
naare paalu rabu nimumi pedo pedo pu
piritalore wae pua nimuna yogane madaa
kone sua pimi. Gore nimumi nimi raapu
eta nolalo pimi rabu nimumi wae yae
pulalore makirae kone madaa pedo pedo

peme. Goa pea pare nimimi go nimuna kone wae madaa yala potapape.

14 Nimuna inimiri oro yaalo wae onaanu adabaawa paake yolo pimi. Goa pua nimuna wae pupitagi nape kone sua pimi pare mada nagimalimi. Nimuna robaa-parare oyae epaame ome kone sulalo peme-ga nimumi puri napane onaanu malopatalo peme. Goa peme-pulu Goteme go wae tisaanu nimuna wae yoto saapiraaya.

15 Gore nimumi abade epe pora madaa masaa rilaawa gimisimi-pulu nimu alupalimi. Goa pua nimumi mo aa Beor-na sina pora pisa-ae mogeatalo peme. Go aa-na si Bal-mere wae agu pisa rabu mone yoto misa-pulu raaname omesa.

16 Nipumi goa pua waea pisa-pulu agaa natade mena donki medame aanumi tamede-rupa agaa lakesa. Goa pua mo aa Bal-para ratu yawoa apo wae yae pape konere mo donki mename magimaape lo agaa lakesa.

17 Go makirae tisaanuri epe agaa naloaeme-pulu nimu lumalade ipa-rupa piruaeme. Go page nimumi kone rado rado suaeme rabu pa yai lubi nona piane pimi. Goa pea-ga Gote-me nimu ora wae naakuna ribaane-para pirinalo mea lopalia.

18 Go aanumi pa aakone sua go su amaa pa maeyae agaa loa wae yae peme onaanupara laketea. Go pemede onaanumi go wae yae gimolalo peme. Goa peme pare mo aanumi nimu epaa omeme pua paake yolape kone mogeaawa wae kone rado rado page mogeteme. Goa peme pare wae yae gimoa pogotalo peme onaanumi go makirae tisaanuna pora kuritimi. Go rabu wae yae madaa nagimamina.

19 Go wae aanumiri go onaanu-para niaame nimi esepealima teme pare nimuna wae koneme mao yaape kogono peme. Gore pa wae kone medame aa meda rabuaniaawa mao yaaliare go aamere wae yae pu piralia.

20 Gore abade onaa medalomame niaana Raba Mi Aa Mudu Aa Yesu Krais madaa kone rulaawa nipuna kone misimi. Goa pisimi rabu nimumi go su amaa wae puri pane yae pogola pua gimisimi. Goa pisimi pare wala wae koneme nimu wala rabuaniaawa mao yaaliare go onaanuri ora wae-rupa piralimi. Gore aba ripia waerupa pirisimi pare nimu wae yaeme wala rabuaniaaya-pulu abia nimu ora wae-rupa piruaeme.

21 Goa pea-ga nimumi abade epe redepo ne pora napamua pula pisimi yaalore epe ta pea. Goa pea pare aba epe pora pamua wala Gote-na kane agaa mana masaa rilasimi-pulu ora o ta.

22 Gore nimu madaa pisade yadare niaame go remaa dipia ora ta-daa niminaaeme: Yana nipuna maaku ratu rubea pare go maaku wala mea nalia. Meda page gupa teme: Mena waswas taawa salima rabu nipumi kege-para pua kege pepeminua wala iralia temade-rupa peme.

3

Aa Muduri ora wala epalia

1 Nina epe adami onaanu abia go pepa nimi piri-para rana laapopa tua repaato. Go pepa lapo rata madaare neme nimina kone-para mo oyae mone minaabaeme-daa robaa-para ora epe kone masaatalo pepa tu repaato.

2 Gore nimimi go agaa niminaabatepape. Ora abade Gote-na ora epe agaa lakene aanumi simide agaa-para Raba Mi Aa Mudu-na agaa mana niminaaminalo gialo. Go agaare nimina aposel kogono aanumi nimi aba lagisimde.

3 Gore aba ripia nimimi go agaa waru pagalepape. Orope Aa Mudu-na epape yapi di raburi aanu medaloma opapaawa nimuna wae kone sua palimi. Goa pua nimumi nimi madaa giri laawa ero agaa teme.

4 Goa pua gupa teme: Nipumi abade ora wala epalua sa ya? Gore abiare nipu aa-para pua pia ya? Abade niaana aapa akuanu omesimi rabu puaa-mama pua abia page Gote-me oyae rayo warisade-rupa pa ia teme.

5 Goa teme pare nimumi go ora agaa gimoa gupa naniminaatalo pimi: Ora abade Gote-na agaame su yaa laapo waribisa. Goa pua go suri ipa raapu waria isa-ga ipame page waribisa.

6 Goa pea-ga Gote-me agaa sa raburi abade su amaa ipame minabaawa tisa. Go ipa-mere su rayo minabasa.

7 Goa pea pare abia aaya su yaa lapomere Gote-me koso lape yapi di surubea. Goa pea-ga Gote-me sade agaa padaneme go su yaa lapo repena sulaame epa renalo surubea. Go raburi wae yae peme onaanumi kosona ini agaana epa aainaloa nipumi nimu mao yaalia.

8 Gore nina ora adami onaanu nimimi go agaa padane-ma madaare kone ora narugulatepape. Aa Mudu-na konemere maali 1,000 nipu ora yapi di padane nona piane kone suaaya.

9 Goa pea-ga Aa Mudumi nipu raapu pogatu pirape agaa loa nipumi oyae maoyaatalore kogono pawa napea. Aa medaloma goa teme pare aa padane page maoyana kone Gote-me naia. Dia nipuna konere niaa onaanu rayo kone pereke

samina. Goa kone niaa madaa sua nipumi niaa wala go epa mealia ado piruamina.

Orope go su yaa lapo dia yalia

10 Goa pea pare Aa Mudu-na epape yapi di raburi paake ne aa-rupa epalia. Go raburi yaa-para buba loa so yaa-para aaya yae rayo ora dia yalia. Goa pua so yaa-para aaya uba kedonuri rayo repena sulaame rabalia. Goa pua go su page su amaa aaya oyaenu page rayo rabalia.

11 Gore oyae rayo ora go-rupa dia yaliapulu nimiri akea pua epe-rupa madaa piralimi ya? Gore nimimi epe kone rayo sua niaame Gote-na pora waru ratamina tapape.

12 Nimimi go kone sua Gote-na yapi di madaa su ruba piralimi raburi go yapi di aipapulu epenalo kogono pipape. Go Di raburi* repena sulaame so yaa-para i yaenu raboa dia yalia. Goa pua puri waru pabe repena sulaame so ubanu page raboa ipa nona pi aulua rayo lopalia.

13 Goa puare Gote-me su yaa lapo kagaa warialua sa-ga ora agaa lagisa. Go kagaa su-parare epe redepo ne kone sua epe onaa piralimi. Goa pea-ga niaame go padane madaa kone rulaawa ado piruaeme.

Niaame kone waru pereke sua Aa Mudu ado piramina

14 Goa pea-ga nina adami onaanu nimimi go yapi di epalia ado piramina. Gote-na ini agaana epe kone sua wae oyae meda wala nasaapiramina. Goa pua nimi Gote raapu padane-para pogatua piralepape.

15 Gore Aa Mudu-na pawa pirape kone madaare nipumi nimi oro yaalo pawa mapiraatalo pea. Gote-me niaana epe ame Pol makuaae kone waru kasa-ga nipumi page go madaa nimi pepa tua rapaasa.

16 Gore nipuna pepa rayo-parare nipumi orope epape yapi di madaa remaa lagulalo tisa. Nipuna pepanu-parare agaa medalomana re-re kalai pua pagape agaa ya-pulu aanu medalomame go agaa madaa makiraawa mogeteme. Nimumi kone waru nasu naniminaawa-ga gupa mogeteme. Nimumi go agaa mabebolaaemere Gote-na agaa i buk madaa medaloma page mabebolaawa pa mogeteme. Goa pemere nimu wae su-para polalo peme.

17 Goa pea pare nina adami onaanu nimimi abade go agaare pagesimi. Goa pea-ga go agaana re-re orope epalia yapi di rabu nimina kone waru sua piralepape. Goa pua nimimi mo Gote-na pora narateme aanuna wae kone namogeamina. Goa pua abia nimina epe-rupa mapiraape kone nagimalimiri ora nalopalimi.

18 Nimiri niaana Aa Mudu-na raba meape kone-para niaana Raba Mi Aa Yesu Kraisna makuaae kone-para meaa-mama pua robaa-para rulatabenalo piralepape. Nimi madaare abia page oro yaalo page nipumi epe paana puri gina. Go ora yaade.

* **3:12:** 2 Pita 3.9-me page gupa ta: Adaa aa abi naipulare su aama pima onaanu lo robaa waru perekenalo pea. Go kone waru ratua niaana kone wasupa Gote katemare gore Adaa Aa nipu epape mana go laemade sa. Kogono 3.19-21 adape.

Jon Egataa Ripia Agaa

Go pepa madaare kone re laapo-rupa ia. Kristen onaanu aapa Gote-para Si Yesu Krais lapo raapu lo robaa padane sua pirinalo raba mulalo tisa. Yapare ribaane-para piri onaame nimi makiraawa yola pena kone naia.

Go ribaane-para piri onaame gupa teme: Go su amaa ia oyaenuri ora epe yaenudaa dia teme. Yesuri ora Gote-na si yaade. Goa pea-pulu nipu ora aa aalua go su amaa yaenu raapu mada narabuloa piralia. Niaa su amaa onaame pema-rupa goa mada napalia. Nimumi gupa simi: Aa meda Gote raapu epe-rupa piritalo palia-daare go aa nipu su amaa yaenu madaa kone naina simi. Goa pea-ga go yaenu ratape madaa kone naina.

Jon-mere Kristen onaame go piane agaa napagena kone isa. Nipumi gupa sa: Yesu ora aa opesa. Goa pua onaame Yesu madaa kone rulasimi. Nimumi Gote raaname waru omoa pa onaanu page raaname omalepape.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-4)
Paa-para ribaa lapo (1.5–2.29)
Gote-na nogo naaki-para Seten-na nogo naaki lapo (3.1-24)
Ora agaa-para ya agaa lapo (4.1-6)
pedo pu raana ompape kone sua kogono pamina (4.7-21)
Kone rulaawa su amaa kone rabuaniaamina (5.1-21)

Oro yaalo pirape agaana agaa

1 Gore ora aba ripia isade yaere neme nimi-para go pepa madaa tua repaato. Niaa aposel kogono aanuri niaana inimi go yae adoa kimi page oraasima. Goa pea-ga niaame epe-rupa oro yaalo pirape agaa madaa remaa tua otaatema.

2 Go oro yaalo pirape agaare abade penaame amaa ipisa rabu niaame adesima. Goa pea-pulu niaame go yae madaa agaa loa epe-rupa oro yaalo pirape yae madaa remaa laketema. Abade nipu aapa raapu pirisa pare amaa penaame ipisa-pulu niaame nimi lagialema.

3 Niaamere aba adoa pagema-pulu go madaare niaame agaa lagialema. Gupa lagialemare niaa raapu kone pu robaa padane-para saminalo pema. Goa pua niaana aapa Gote-para nipuna si Yesu Krais raapu page go kone sua niminaainalo pema.

4 Goa pua niaame go agaa pepa madaa talemare gore niaana robaa-para raaname waru omape kone sua rata mea polalo pema.

Niaame oro yaalo kagaa pirape kone sua pora pamuamina

5 Go agaa nipuna simi niaa laginaloa niaame pagoa nimi-para gupa lagialema. Gote nipu ora paa-rupa pia-pulu nipu madaa oge ribaane wae yae page oro meda naia.

6 Goa pea-ga niaame nipu raapu piramina tema pare niaame wala wae ribaane-para pora pamualimare niaame niaana pamualimade pora madaa yaa agaa tema.

7 Goa pea pare niaame epe paana pora adoa epe-rupa pamualima-daare niaame niaana amenu raapu padane-para pawasi epe-rupa piralima. Goa palima-rupare Gote-na Si Yesu omoa yaapi kilipisare niaana wae yaenu rayo mea rubenalo pisa. Goa pua nipu epe paa-para pia-pulu niaame go nipuna pora mogetema.

8 Goa pea pare niaame ni pupitagi ne aa tema-daare gore niaana bipa niaa makiraawa niaana robaa-para ora agaa naia.

9 Goa pea pare niaame niaana wae yaenu rayo aba lapalalima rabu Gote-me niaa nagimalia. Dia yapare nipumi epe kone padane sua niaana wae yaenu mea rubalia. Goa pua wae yaenu rayore mea ruboa niaa maepeaalia.

10 Goa pea pare niaame abade waea meda napisu temare go agaamere niaame Gote ora yaa agaa ne aa mapiralima. Goa pua go-rupa temare nipuna agaare niaana pu robaa-para naia.

2

Krais-re niaa raba mi aa piruaaya

1 Gore nimi naa nogo naakinu nimimi waea napaliminalo neme go Gote-na agaa nimi re-para tua repaato. Goa pea pare onaa medame waea paliare niaana raba mi aa Yesu Krais pia. Nipumi aapa raapu padane-para pirua niaa raba mulalo aapapara ogeyo pia.

2 Nipumi niaana wae yaenu mea rubatalo nipuna kogono pea. Gore nipumi go kogonore niaa agu raba mulalo napea pare su amaa piri onaa rayo raba mulalo pea.

3 Gore niaame Gote-na agaa mana pagoa ratalima-daare niaame nipu waru eperupa adoa niminaalima.

4 Goa pea pare aa medame gupa tea: Nemere Gote ora waru ade tea. Goa tea pare nipumi Gote-na agaa mana waru napago kuralia-daare go aa nipuri yaa agaa ne aa ya-pulu ora epe agaare nipuna robaa-para namea ia.

5 Goa pea pare aa medame Gote-na agaa waru pagoa kuralia-daare nipumi Gote madaa pedopua raaname waru omea.

Gore niaame Gote epe-rupa adola pula pema yaalore gupa pula pema:
6 Ni Gote raapu piruaayo tema-daare gore Yesu Krais-me pamisade-rupare niaame page go-rupa pamuamina.

Aa medame nipuna ame madaa pedo pu raaname omalia-daare gore nipu epe paapara pora pamualia

7 Gore nina epe adami aanu neme go agaa mana nimi madaa talore go agaa pena kagaa agaa mana-daa natoa. Dia, nimimi aba ripia Krais raapu pirua go agaa mana pagesimide.
8 Goa pea pare abia go agaa manare neme nimi-para kagaa mana page lalo. Goa pea pare go agaana re-re Krais-me makuaasa-rupa nimina kone-para page waru makuaaeme. Goa puare go kagaa agaa maname ribaa dia yaa-mama puare ora paa pi yapi aba malapaaya.
9 Goa pea pare aa medame ni epe paapara pora pamualo tea pare nipumi nipuna ame-para wae kone salia. Ora go piane aare nipu ribaane-para pa piruaaya.
10 Goa pea pare aa medame nipuna amenu madaa pedo pu raaname omoa pamualiare go aare Gote-na epe paa-para pamuaaya. Goa pua nipu onaa medalomapara pupitagi nape kone nipuna robaapara meda naia.
11 Goa pea pare aa medame nipuna ame madaa wae kone salia-daare nipu ora ribaane-para pa pamuaaya. Nipu ribaanepara pora pamea rabu ribaame nipuna ini maoyaaya-pulu nipumi epe pora asapea.
12 Nimi nina nogo naakinuri Gote-me nimina wae yaenu Krais-na bimi mea rubaasa. Goa pisa-pulu neme go pepare nimi piri-para tua repaato.
13 Nimi nina aapanuri nimimi aba ripia pirisade aa Yesu ademe. Goa pea-ga neme go pepare nimimi pagaliminalo lalo.

Nimi nina ogege aanuri nimimi Satan aba rabuaniaaeme-pulu neme go pepare nimi madaa repaato.
14 Gore nimi nogo naakinu nimimi Aapana kone waru ademe-pulu neme go agaare nimimi pagaliminalo tua repaato.

Nimi nina aapanu nimimi aba ripia pirisade aare ademe-pulu nimi go agaa pagaliminalo tua repaato.

Nimi aa ogegeanuri puri waru imipulu Gote-na agaare nimina robaa-para ia. Goa puare nimimi Satan page aba rabuaniaaeme-pulu neme go agaa nimipara repaato.

Niaa go su amaa i yae madaa pedo pu raaname naomamina

15 Nimi go su amaa piri onaanuna konepara go su amaa i yaenu-para pedo pu raaname naomalepape. Gore nimimi go su amaa yaenu madaa pedo pu raaname omalimiri nimina robaa-parare aapa madaa pedo pu raaname omape kone naia.
16 Gore go su amaa kone rayore Aapame namea isa. Goa pea-ga robaa-para i pupitagi nolalo kone-para onaanumi oyae adoa epame omemede kone-para onaanumi su amaa i pedo pape yae-para go rayore ora su amaa i kone ya-pulu Aapame go kone-daa namea ia.
17 Gore go su yaa lapo page onaanumi su amaa pulalo pemeae page ora dia yalia. Goa pea pare onaa rayome Gote-na kone mogealimi-daare nimu oro yaalo kagaa piralimi.

Krais-na iaanuri aba epa opapasimi

18 Nina nogo naakinuya, abia su yaa lapo dia talo pia-pulu di rudu yala. Abadere nimimi Yesuna iaa epalia remaa aba pagesimide. Goa pua abiare Yesuna iaanu rayo aba apo epamede-pulu niaame su yaa lapo dia yape di rudu yala-ga niminaamina.
19 Go iaanuri niaana ruru ora napirisimipulu nimumi niaa gimiside. Gore niaana ruru raapu pirita pisima yaalore niaa aba nagimola pisimi. Goa pea pare niaana ruru gimisimi-pulu go onaanu ora nimu niaana ruru napimi.
20 Goa pea pare nimi rayo madaare Kraisme Holi Spirit aba waru mea gisa-pulu nimi rayomere go agaa waru niminaaeme.
21 Goa pua nimimiri agaa napagola pisimi yaalore neme go pepa natua repaata pisu. Pare nimimi ora agaa waru pagesimipulu neme go pepa tua repaasu. Goa pua niaame agaa tema rabu yaa agaa natemadaa niminaaeme.
22 Gore yaa agaa ne aare aapi ya? Go aamere Yesuri ora Gote-na Mea Otae Aa Krais-daa dia tea-daare go aare nipu yaa agaa ne aa yaade. Go aare nipumi aapapara Si lapo rata masaa rilaawa Krais-para ora iaa ma-aulaaya.
23 Goa pua Si Yesu masaa rilaaya rabu aapa page masaa rilaaya. Goa pea pare Si Yesu madaa kone rulalia-daare Aapa madaa page kone rulalia.

Holi Spirit-mi niaare ora agaa mogeaaya

24 Goa pea-ga nimimi epe agaa aba ripia go pagesimide-rupare nimina robaa-para saapiralepape. Goa palimiri aapa-para Si lapo raapu oro yaalo epe-rupa piralimina.
25 Go madaare Krais-me abade niaa oro yaalo kagaa pirape kone gialua lo pogatu pirape agaa lagisa.
26 Gore neme go agaare nimi makiratalalo peme aanuna peme-aenu madaa pepa tua repaato.
27 Goa pea pare abade Krais-me nipuna Holi Spirit-ri nimi waru mea gisa. Goa

pua nipuna Holi Spirit nimina robaa-para rulatabea rabu pa aa medame nimi agaa mada namogealia. Dia-ga Holi Spirit-mi nimi oyae rayore waru mogeaaya. Goa pua go Holi Spirit-mi yaa agaa nata-pulu ora agaa mogeaaya. Goa pea-ga nimimi Holi Spirit-na agaa kurua nipu raapu waru piralepape.

28 Gore nina nogo naakinu nimi Krais raapu waru piralepape. Goa palimiri orope nipu penaame su amaa epalia di raburi niaana robaa-para puri waru mapalaawa nipuna ini agaa madaa yala napolamina.

29 Gore nimimi Krais ora redepo ne aa piruaaya-daa niminaaeme. Goa pua onaa rayore epe kone sua kogono peme rabu Gote-na nogo naakinu pimi-daa niminaaema.

3

Abiare niaa Gote-na si wanenu pima

1 Gore Gote-me niaa onaanu-para pedo pu raaname waru omea-ga adamina. Nipumi pedopua raaname omape kone adaapu ia-pulu nipumi niaa-parare nipuna si wanenu tea. Gore goa tea-daare niaare Gote-na si wanenu pima. Goa pea pare su amaa piri onaanumi Gote-daa na-ademe. Goa pua nimumi niaa Gote-na si wanenu pima page na-ademe.

2 Gore niaana epe adami onaanuri abiare niaa Gote-na ruru onaanu pima. Gupa pima pare oropere niaa piralima-rupare abia penaame nawata. Goa pea pare niaame aba gupa niminaaema: Orope Yesu Krais penaame epape di rabu niaame nipu waru adalima. Go rabu nipu-rupa epalima.

3 Goa pua onaa rayome nipu epenalo kone rulaawa ado pimiri nimuna pu robaapara epe kone inaloa surubeme. Goa puare nimuna epe-rupa pirape konere Krais-mi ia-rupa imi.

4 Onaa medalomame waea pua Gote-na rekena agaa page rasitimi. Gore wae yae pape konena re-re rekena agaa rasini kone madaa ia.

5 Gore nimimi gupa niminaaeme: Krais abade su amaa ipisare nipumi wae yaenu mea rubulalo ipisa. Goa pisa pare abia page nipu madaa wae yaenu meda naia.

6 Goa pea-ga onaa rayo Krais raapu piruaemere go onaanumi pupitagi gimoa piruaeme. Goa pea pare onaa rayo pupitagi no piruaemere nimumi abade Krais na-adoa nipu naniminaaeme.

7 Gore nina nogo naakinu, aa medalomame nimi makiralimi-ga waru adalepape. Dia-ga epe kogono pi aare nipu ora redepo ne aa pia. Goa pua nipumi Krais-na redepo ne kone mogea nipumi pea.

8 Ora aba ripiare Satan-me waea paamama pua abia page aa medame waea peare nipu Seten-na ruru-para piruaaya. Gore Gote-na Si su amaa ipisare nipumi Satan-na kogono madia yatalo ipisa.

9 Gore aa meda Gote-na si pirua Gote-na kone mua piruali-daare nipumi kone wae rayo gimoa epe-rupa piruaaya. Goa pua Gote go aa nipuna aapa pia-pulu waea mada napu piralia.

10 Gore niaame aapi ora Gote-na si yapae lo aapi Satan-na rurunu yapae lo adolalo palima-daare niaame gupa adamina: Onaa rayome epe kone nasua epe kogono napalimi-daare gore Gote-na ruru napiruaeme. Go page onaa medame nimuna ame madaa pedo pu raaname naomalimi-daare nimu page Gote-na nogo naakinu-rupa napiruaeme.

Niaana ame baaninu pedo pu raaname omamina

11 Gore ora aba ripia nimimi agaa gupa pagesimide: Niaame niaana ame baani yagonu pedo pu raaname omamina.

12 Niaamere Kein-me pisa yadea napamina. Gore nipuri Satan-na ruru pirisa-pulu nipuna ame tu maomasa. Gore nipuna amere akeane tu maomasa ya? Go aa nipuna kogonore o sa pare nipuna amena kone ora epesa-daa nipumi ame udipa kone sua tu maomasa.

13 Gore ame baaninu-ya, iaa onaanumi nimi madaa ratu yawo piruaeme. Goa pea pare nimimi go kone madaa napogolasatepape.

14 Niaame niaana amenu madaa pedo pu raaname omemare abana omape kone gimoa Gote-na kagaa kone mua nipu raapu pima-daa niminaaema. Gore aa meda nipumi pedo pu raana omape kone nasaliadaare nipu wae omape kone pa saapia.

15 Onaanumi nimuna ame baaninu-para ratu yawape kone salimi-daare ame baaninu tu maomape kone imi. Goa pua onaa tu maomaaya aare gore nipu oro yaalo pirape kone na-agaa naniminaaya.

16 Yesumiri niaa madaa epa omesa-pulu abiare niaame pedo pu raana omape kone mada niminaaema. Goa pea-ga niaame page niaana ame baaninu madaa pedo pu raaname omalima-daare nimu madaa omamina.

17 Goa pea pare aa medame amope pirua nipumi aa meda oyae nasaapirina adalia. Adalia pare nipuna pu robaa-para raba meape kone nasalia-daare go aare nipuna robaa-para Gote madaa pedo pu raaname naomea.

18 Gore nina naaki nogonu niaana ame baaninu-para pedo pu raaname omemare pa kone agaame agu raana naomamina.

Dia-ga niaame nimu-para pedo pu odome waru omoa nimu-para ora epea pamina.

Kone waru rulae onaanumiri Gote-na ini agaa madaa paalame naomeme

19 Gore Gote-na agaa pagoa nipuna pora kurua ratema-daare niaame ake lamina ya? Gore niaana robaa-para ora redepo tea rabu Gote-na ini agaana puri paloa mada rekamina.
20 Goa pua niaana robaa-para i koneme niaa kedaa geare niaame gupa niminaaema: Gote nipumi oyae rayo ado kiritea-pulu nipumi robaa-para kone adokaru mealia.
21 Goa pea-ga nina epe adami aanu niaana pu robaa-para i koneme niaa kedaa nagialia-daare niaame Gote-na ini agaa madaa robaa-para puri mapalaawa eperupa piramina.
22 Niaame Gote-na agaa mana pagoa nipu pedo pinalo kogono pema-pulu nipu-para beten lamina. Goa pua agaa mealima yae nipumi ora gialia.
23 Goa pua nipumi agaa mana gupa laguaaya: Nimimi nina Si Yesu Krais-na bi madaa kone rulaawa ame baaninu-para onaa radonu-para page pedo pu raaname omalepape ta. Go agaa manare Krais-me niaa rayo padane-rupa lagisa.
24 Goa pua onaa rayome Gote-na agaa mana pagoa mogealimi-daare nimu Gote raapu piruaeme. Goa puare Gote nimu raapu page piruaaya. Go page Gote-me niaa Holi Spirit guaaya-pulu niaame Gote niaa raapu pia-daa madaa niminaaema.

4

Gote-na Holi Spirit-para wae remo Satan lapo

1 Gore nina epe adami onaanu-ya Gote madaa makirae agaa ne aa adaapu go su amaa epa pimi. Goa pea-ga aa rayome nina robaa-para Holi Spirit pia temere go agaa madaa kone narulaatepape. Pare nimimi nimuna robaa-para Holi Spirit pia palo adolalore nimuna agaa pagoa go agaana re waru adalepape. Goa pua Gote-me nimu Holi Spirit kasa palo nakasa palo adamina.
2 Gore ora Gote-na Holi Spirit-mi go agaa laketa pea yaalore gupa adalimina: Aa rayome Yesu Krais su amaa madisa rabu aa nona piane ausa teme-daare go aanuri nimuna robaa-para Gote-na Holi Spirit pia.
3 Goa pea pare aa rayome Yesu su amaa aa nona piane pirisalo nateme-daare go aanu nimuna robaa-para Holi Spirit napia. Yesu madaa makirae agaa tepulu nimuna robaa-parare wae remo Satan pia. Gore abade go piane aa epalialo remaa pagesimidere abiare go su amaa aba epa pia.
4 Gore nina naaki nogonu nimiri Gote-na si wanenu pirua makirae aanuna agaa napageme. Gore nimina robaa-para pia Holi Spirit-na purimi apo rarane piri onaanuna remonu aba rabuaniaaya.
5 Go onaanuri abana su amaa i yaenu madaa agaa teme. Gore go su amaa piri onaanumi page rarane piri onaanumi page nimuna agaa waru pageme.
6 Goa peme pare niaa Gote-na ruru piruaema. Gore onaa rayome Gote makuaaeme rabu nimumi niaana agaa mada pageme. Goa pea pare onaa rayome Gote namakuaaeme rabu nimumi niaana agaa napageme. goa pua niaame onaanuna kone ado rumaatalore nimumi niaana agaa pageme palo dia yapalo adamina. Goa pua niaame Holi Spirit-na ora agaa-para wae remo Satan-na yaa agaa-para go lapo madaa adoa waru rumaamina.

Aa medame Gote raana omaliare pa onaa page raana omalia

7 Gore nina adami onaanu niaame ame baaninu pedo pu raana omamina. Go konere Gote-me guaaya. Goa pua onaa medame go kone salimi-daare nipu Gote-na si wane pirua Gote waru adea.
8 Gote nipu ora pedo pu raana omape konena re ya-pulu onaa rayome onaanu madaa pedo pu raaname naomalimi-daare go onaa Gote-na ruru napiralimi.
9 Gore Gote nipuna naaki ora padane-ma pirisa pare nipumi go naaki go su amaa mea rapaasa. Goa pua niaame nipu madaa kone rulaawa oro yaalo kagaa pirape kone mulalo pema. Gore Gote-me goa pisa-pulu Gote-me niaa nipuna pedo pu raana omape kone mea waasa.
10 Gore pedo pu raana omape konena rere niaame Gote madaa pedo pu raaname aba naomesima. Ora dia, Gote-me niaa madaa aba pedo pu raana omoa nipuna Si go su amaa mea rapaasare niaana wae yaenu mea rubenalo pisa. Go konere ora pedo pu raana omape konena re yaade.
11 Gore adami onaanu Gote-me go kone niaa gisa-ga niaame page niaana ame baaninu madaa go kone waru samina.
12 Gore abade go su amaa piri aa medame nipuna inimi Gote-na ini agaa na-adesa. Dia, pare niaame niaana ame baaninupara pedo pu raaname omalima-daare Gote niaa raapu pirua nipuna pedo pu raana omape konere niaana robaa-para waru rulatabea.
13 Nipumi abade nipuna Holi Spirit niaa gisa. Goa pisa-pulu gupa niminaaema: Niaare nipu raapu padane-para pima. Goa pua nipu page niaana robaa-para pia.
14 Gore Aapame nipuna Si Yesu mea rapasare gore niaa su amaa onaa rayo raba

minalo ipisa. Gore niaame go kone aba pago adema-pulu go remaa temade.
15 Gore onaa rayome Yesuri ora Gote-na
Si teme-daare nimuri Gote raapu padane-
para pirina Gote page go onaanuna robaa-
para pia.
16 Goa puare Gote-me niaa madaa pedo
pu raaname omea-ga niaame go madaa
kone rulamina. Goa pua onaanumi Gote
madaa raana omoa nipu raapu piralimi-
daare Gote-me nimu raapu page piruaaya.
17 Gore Gote-na pedo pu raana omape
koneme niaa waru aurubea-pulu niaa go
su amaa piruare Yesu-rupa piralima. Goa
pea-pulu adaa koso lape di raburi niaame
paalame naomalima.
18 Onaa rayome pedo pu raaname
omalima-daare wae yoto madaa paalame
naomamina. Dia-ga go yago raana
ome kone rulataboa-pulu go konemere
paalame omape kone rasu rubalia. Goa
pua onaa rayome wae yae madaa wae
yoto mealua kone salimi-daare nimumi
paalame omeme. Goa pea pare onaa
rayome paala omalimi-daare nimuna
robaa-parare pedo pu raana omape kone
narulatabea.
19 Gote-me niaa madaa pedo pu raaname
omesa-pulu niaame go kone mada
abutema.
20 Goa pea pare aa medame lalo: Neme
Gote madaa pedo pu raaname ome.
Nipumi gupa tea pare nipuna ame madaa
ratu yawape kone suaaya. Gore go aa
nipure yaa agaa ne aa pia. Gore go aare
nipuna su amaa piri ame adoa nipu mada
pedo pu raaname naomea. Goa pea rabu
go aamere Gote na-adea-pulu nipumi Gote
madaa pedo pu raana omape pora mada
na-adalia.
21 Go madaare Krais-me niaa agaa mana
gupa lagisa: Aa medame Gote madaa
pedo pu raaname omalia-daare nipuna
ame madaa page go kone salia.

5

Kone rulae onaanumiri go su amaa ia yae rayo rabuaniaaeme

1 Onaa rayome Yesuri ora Krais Mesaia
pirua go su amaa ipisa-daa kone rulal-
imiri nimu Gote-na si wanenu pimi. Goa
pua onaa rayome nimuna aapa madaa
pedo pu raaname omalimiri gore nipuna si
wanenu-para page go kone salimi.
2 Go page niaame Gote madaa pedo
pu raaname omoa nipuna agaa mana
waru pagalima-daare gore niaame Gote-
na si wanenu-para page pedo pu raaname
omamina.
3 Gore niaame Gote-na agaa mana
waru pago ratalima-daare niaame Gote
madaa pedo pu raaname omape kone
mea waatema. Gore nipuna agaa mana
kalai pua napagape ya-pulu niaame waru
pagamina.
4 Gore Gote-na agaa mana kedaa napea-
pulu Gote-na si wane rayome su amaa piri
onaanuna wae kone mada rabuaniaaeme.
Niaame kone rulaema rabu go koneme go
su amaa wae kone rayo mea rabuaniaaya.
5 Gore onaa rayome go su amaa konenu
rabuaniaatalo palimi-daare nimumi Yesu
ora Gote-na Si pia kone rulamina. Goa pua
nimumi su amaa piri onaanuna wae kone
mada rabuaniaalimi.

Got-me nipuna Si madaa agaa epe-rupa laguaaya

6 Yesu Krais-re nipu su amaa ipisa. Nipu
ipisa rabu nipuna baptais-para nipuna
yaapi-para koyatalo ipisa. Go rabu nipumi
ipa agu raapo namea ipisa. Dia, yapare
nipumi ipa mea ipisa rabu nipumi nipuna
yaapi page mea ipisa. Holi Spirit-ri ora
agaana re ya-pulu Holi Spirit-mi go agaa
niaa laguaaya.
7 Goa pea-ga niaa ipa repo yaeme agaa
lageme.
8 Go yae repo gupa: Holi Spirit-para
ipa-para nipuna yapi-para go repome nipu
madaa niaa-para agaa mea lageme-pulu
ora padane agaa teme.
9 Gore adasae aanumi temede agaare
niaame go agaa madaa kone rulaema. Goa
pea pare Gote-me nipuna agaa laguaaya
rabu ora puri paloa aanuna agaa rabua-
niaaya. Gupa lagiape agaare aba Gote-me
nipuna Si Yesu madaa agaa laguaaya.
10 Onaa rayome Gote-na Si madaa kone
rulaemere nimumi Gote-me lakene agaa
robaa-para mea suaeme. Goa pea pare ona
rayome Gote madaa kone narulalimiri ni-
mumi Gote-na si madaa lakene agaa madaa
kone narulaeme. Goa pua nimumi Gote-re
yaa agaa ne aa-rupa mapiraaeme.
11 Gore ora agaa Gote-me niaa laguaa-
yare gupa pagamina: Gote-me abade niaa
oro yaalo pirape kone gisa. Gupa pisa-ga
oro yaalo kagaa pirape konena re-re niaa
nipuna Si Yesu raapu pirua muaema.
12 Onaa rayome Gote-na Si madaa kone
rulaawa pogatua pitimi-daare nimumi go
oro yaalo kagaa pirape kone muaeme. Goa
pea pare onaa rayome Gote-na Si madaa
kone narulaawa nipu raapu napiruaemere
nimu oro yaalo nipu raapu napiralimi.

Niaame oro yaalo epe-rupa pirape kone niminaamina

13 Neme go pepa nimimi adaliminalo
repaatore nimimi oro yaalo Gote raapu
pirua niminaaminalo repaato. Nimimi

Gote-na Si Yesuna bi madaa kone rulaemepulu oro yaalo kagaa pirapena re adaliminalo repaato.

14 Gore niaame Gote-na kone mua nipupara oyae meda agaa mulalo pema. Go raburi nipumi niaana beten pagoa adalia? Gore nipuna kone muaema rabu niaame Gote-na ini agaa madaa puri paloa rekamina.

15 Gore niaame nipu-para beten tema rabu nipumi pagalia. Gore niaame beten loa niaame nipu-para niaa oyae meda ginalo agaa mealima rabu go yae page gialiadaa niminaaema.

16 Gore nimimi aa meda waea meda palaina adalimi-daare Gote-me go aa oro yaalo kagaa pirape kone kana beten tapape. Gore ame baaninu pupitagi neme rabu nimimi Gote-me mea rubenalo beten tapape. Goa pea pare beten talore Gote-me go wae yaenu mada mea rubape yaliadaare go madaa beten tapape lalo. Goa pea pare waea medare Gote-me mada namea rubape yalia-daare go madaa Gote yaaloa beten natapape.

17 Gore pupitagi nape kone rayore ora wae yae yapare wae yae medalomare Gote-me mada raakepe rubalia.

18 Niaame gupa adema: Gore onaa rayore Gote-na si wanenu pimiri nimumi waea pape kone naimi. Dia-ga Gote-me nipuna si waenu surubea rabu wae Satan-me nimu madaa namabebolalia.

19 Niaare Gote-na si wane pima kone aba niaame niminaaema. Go page Satan-re go su amaa piri onaa rayo surubea-daa niaame niminaaema.

20 Gore Gote-na Siri niaa kagaa mapiraape kone gula ipisa-daa niminaaema. Goa pisa-pulu niaame ora Gote padane piadaa kone waru rulaema. Niaare ora Gote padane raapu pima. Goa pua nipuna Si Yesu Krais raapu page piruaema. Gore nipu ora Gote ya-pulu oro yaalo epe-rupa mapiraape konena re piruaaya.

21 Gore nina nogo naakinu nimiri go su amaa makirae gote ora gimalepape.

Jon Laapo Ripia Agaa

Lotu adana aa mudu meda Jon-me go pepa tisa. Onaa adaapumiri lotu ada padane-para piri onaanu piri tu rapaasana kone imi. Nimumi yago raaname omoa yaa agaa ne aanu waru adoa aina kone isa. Go aanuri Gote-na agaa mabebolae aanu yaade.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1-3)
Pedo pu raana omape agaa (4-6)
Makirae tisaa aa-nu waru adalepape (7-11)
Pora po agaa (12-13)

Jon-me pepa rana laapopa tua rapaasa

1 Niri Gote-na ruru onaanuna aa mudu Jon-me go epe ona-para* nena nogo naakinu-para go agaa tua repaato. Gore nimi Esia su robo-para piri onaanuri neme nimi madaa pedo pu raaname waru omalo. Goa pea pare neme agu-daa dia. Onaa rayome ora agaa pageme rabu go onaanumi nimi madaa pedo pu raaname omeme.

2 Gore ora agaana re-re niaame niaana robaa-para mea samina. Goa pua oro yaalo page niaa madaa salia.

3 Gore aapa Gote-para nipuna Si Yesu Krais lapome nipuna raba meape kone-para odome omape konepare epe kuma pi kone-para niaa gea. Goa mealima rabu niaa ora agaa loa onaanu pedo pu raaname omamina.

Niaame pedopua raaname omape kone samina

4 Gore nena nogo naakinu medalomame ora agaa loa epe pora pameme-daa neme raaname waru ome. Go-rupa pamuapenare Aapame agaa mana niaa lagiaa.

5 Goa pua abia neme nimi epe onaa-para gupa lagialo: Niaa rayome pedo pu raaname omamina. Go agaare neme kagaa agaa mana nalagialo. Dia, ora aba ripiare nimimi go agaa mana pagesimi.

6 Gore pedo pu raana omape kone madaare niaame Gote-na agaa mana pagesimade-rupa go agaa waru pago pora pamuamina. Go aba ripia pagesimade agaa manare gupa: Nimi rayome pedo pu raaname omape kone mua piralepape.

Niaame Krais-na agaa waru saapiramina

7 Gore aa adaapumi niaa makiratalo su rayona pora pamu kiriteme. Goa pua nimumi Yesu Krais nipu abade su amaa aa nona piane naipirisa teme. Gore aa medame goa teare go aa nipu ora yaa agaa ne aa pirua nipu Krais-na iaa pia.

8 Goa pea-ga nimimi oyaenu mulalo kogono peme-ga nimimi nimina kone waru sua mo mealiminata yoto ora mealimina. Goa palimi rabu nimina yotonu page naetapalia pare rayo mada mealimi.

9 Goa pea pare aa medame Krais-na epe agaa mana waru napagoa nipu wae kone sua Krais-na kone raapu napitiare goa paliade aare Gote nipu raapu napiralia. Goa pea pare aa medame Krais-na agaa waru pago kuralia-daare go aare nipu aapa-para Si lapo nipu raapu pirualia.

10 Goa pea-ga aa meda nimi piri-para epa agaa aba pagesimide namea epaliare gore nimimi nipu nimina ada-para nalamua pulupape. Go page nimimi nipu-para epe-rupa pirape lo agaa natapape.

11 Gore aa medame go piane aa-para epe-rupa pirape tea-daare gore nipuna pea wae kogono raba mulalo ta.

Agaa medaloma

12 Neme nimimi adaliminalo agaa adaapu pepa mada tua repaano waape pina-ga neme nimi adola epaluade raburi agaa waru lagialua. Goa pua niaame raaname waru omoa padane-para pirua agaa lamina.

13 Gore nena epe baanina nogo naakinumi ne-para epe-rupa pirape lo agaa repaateme.

---

* **1:1:** Go agaare ora ona-para na-sa. Dia, Esia su-para piri onaanu-para saa pi agaa lakesa. Gore Jon-me goa sa: Neme nimi raana omalo-rupare ora agaa ria makuaaeme onaame page nimi raana waru omenalo lakesa. Gore Esia su-para piri Krias-na ruru onaa-para sa.

Jon Repo
Ripia Agaa

Lotu adana mudu aa medame go agaa tua aa mudu meda Gaius-para tu rapaasa. Nipumi Gaius-na bi minasaasa. Gore akepea-daa ya? Nipumi pa Kristen onaanu raba mulalo pisa. Goa pua nipumi Gaius-para aa meda Diotrefes padane waru surubape sa.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1-4)
Gaius-ri kogono waru pisa (5-8)
Diotrefes-re kogono wae-rupa pisa (9-10)
Demitrius-ri kogono epe-rupa pisa (11-12)
Pora poae agaa (13-14)

Jon-me pepa repopa tua rapaasa

1 Niri Gote-na ruru surube aa Jon-me go pepare ne nina epe adami aa Gaius piri-para tua repaato. Neme ne ora pedo pu raaname omalo.

2 Nere ora nina adami aa ya-pulu neme nena oyae rayo epe-rupa ainalo Gote-para beten laayo. Goa pua nena kone epe-rupa sua nena yogane page epe-rupa surubenalo Gote yaaloa beten laayo.

3 Abade nina amenu medaloma ni piri-para ipuare nimumi ne ora epe agaa madaa kone rulaaye simi. Ni agaa gupa epa lagisimi rabu neme nimu ora raaname waru omesu. Goa pea pare neme oro yaalo kone rulae yae madaa pora pame-daa neme makuaayo.

4 Gore nina nogo naakinumi epe agaa waru pagoa rateme-daa neme remaa pagoa raaname ora waru ome. Go madaare neme raaname ora waru ome. Go epe raaname omape konere wala yadame page mada narabuaniaalia.

Gaius-mi epe kogono pisa

5 Gore nina epe adami aamere ame baaninu raba mulalo kogono ora waru pea. Goa pe rabu ni pora kimisu amenu page gorupa epe kone sua nimi raba mete.

6 Go raba miside ame baani medalomame nena pedo pu raana omape kone madaa go-para piri Yesuna ruru onaanu lakelame. Goa puare neme nimu raba mua epe pora mea walaminalo pe-ga epe-rupa pamualepape.

7 Nimu go amenuri Krais-na kogono pulalo pora pamuaeme rabu nimumi kone narulae onaanu raba meape yae namisimi.

8 Goa pea-ga niaa Krais-na onaanumi go aanu raba meamina. Gore nimumi ora agaa madaa kone mua kogono peme rabu niaame nimu raapu padane-para Gote-na agaa ora pia mada kogono pamina.

Diotrefes-me wae kone isa

9 Neme Gote-na ruru onaanu re-para rudu pepa meda aba tua otaasude. Goa pisu pare Diotrefes nipu nimuna aa mudu piritalo pisa-pulu nipumi nina agaa napagesa.

10 Goa pea-pulu ni nimi piri-para epalua rabu neme go nipuna pisade yae rayo madaa lapedepealua. Gore nipumi niaa madaa agaa wae rado rado loa yaa agaa pamu sa-pulu goa nimi lagialua. Gore nipumi goa agu-daa napea pare nipumi niaana amenu nipuna ada-para nalamua pea. Go page onaa medalomame go ame baaninu nimuna ada-para lamua polalo peme rabu nipumi dia loa nimu mo Gote-na ruru onaanu pane ratu tala pea.

Demitrius-miri ora epe kone isa

11 Gore nina ora epe adami aa nemere go wae kone namogeape. Dia, neme epe pora pamuape-rupa mogeape. Onaa rayome epe kogono pemere gore nimu ora Gote-na ruru pirua peme. Goa pea pare onaa rayome wae kogono pemere gore nimumi abade Gote na-adoa pisimi.

12 Onaa rayomere Demitrius-na* pia madaa agaa epe-rupa laeme. Goa pua Gote-na ora agaame page mo aame epea pealo lapaaya. Gore neme page nipuna epe kogono madaa agaa laayo. Goa pua neme makuaaye, neme ora agaa to.

Agaa medaloma

13 Gore neme ne agaa adaapu lagulalo pi pare neme go agaare pepa madaa mada natalua.

14 Dia yapare neme ne orope ogesi-daa pirua epa adalua kone salo. Go raburi saa agaa lapana.

15 Nena pu robaa-para epe kuma pi kone meaina. Gore nena adami aanumi ne-para epe-rupa pirape agaa lo repaatema. Neme page nina adami onaa rayo-para epe-rupa piralepape lo agaa repaato.

* **1:12:** Demitrius-ri Krais-na aa mudu pirisa. Jon-me nipuna bi rado yapare pepa tu paboare nipuna bi Demitrius maasa.

Jud
Ripia Agaa

Go pepana agaare 2 Pita madaa ia-rupa padane agaa nona pea. Epe agaana iaanuna agaa napagalepape lo Gote-na onaanu laketalo tisa. Goa pua gupa ta: Gote-me niaa go padane piane kone rulae yae gisa. Niaa nipuna onaanu gisa-pulu aa medame mana kone sua go agaa mada naalopalia (ves 3).

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1-2)
Epe pora pamua makirae tisaa-nu gimamina (3-16)
Gote madaa kone rulae yae nagimalepape (17-23)
Epe-rupa piralepape agaa (24-25)

Jud-mi pepa tua rapaasa

1 Ni Jud-ri Yesu Krais-na kogono aa pi pare niri Jems-na ame page yaade. Neme go pepa Gote-na onaa nimi piri-para epenalalo. Nimiri aapa Gote-na pedo pu raana omape kone nimi raapu ina goa pua Yesu Krais-me nimi waru surubena.

2 Gore Gote-me nimi odome omape kone-para epe kuma pi agaa-para pedo pu raana omape kone-para go rayo gina loa nimina robaa-para rulatabenaloa gome pua kuma mapaina.

Epe agaana iaanu page pimi (2Pit 2.1-18)

3 Gore nina epe adami ame baaninu neme Gote nipu raapu oro yaalo epe-rupa piruape kone madaa tua repaato. Go konere niaa nimi raapu meda-para pima. Go agaa tulalo pe rabu neme agaa ora puri paloa repaayo pare pea. Go agaare Gote-me nipuna onaanu gisade kone rulape yae ora waru surubalepape lo agaa repaato.

4 Gore kone narulae onaa medalomare niaana rikiraana lotu ada-para kudiri pu epa pimi. Goa pua nimumi Gote masaa rilaawa gimeme-pulu nimumi Gote-na epe raba meape agaa page perekea nimumi pa agaa rado mogeteme. Goa pua nimumi wae oyae rado rado waritalo peme rabu nimuna wae yae namakuaaeme. Goa pua nimumi nimuna Aa Mudumi Yesu Krais masaa rilaeme. Ora agaa i buk madaa go aanu madaa agaa tu isa. Nimiri Gote-na koso madaa ipua wae yoto mealimina tu isa.

5 Gore nimimi aba pageme pare nimina kone wala marekaliminalo apo lagialo. Aa Mudumi Israel onaa nimu raba mulalo lamua pisa. Goa pisa pare Gote nipu kone narulasimi onaare nipumi rayo tu maomasa.

6 Go agaa page kone-para sua waru pagalepape. Abadere ensel-nu page nimuna epe surube kogono gimoa eperupa napirisimi. Goa pua nimuna su adanu gimisimi. Goa pisimi-pulu Gote-me nimu sen-me adia oro yaalo pirape ribaane-para mea rapaasa. Goa pua nimu Gote-na adaa koso tea rabu nimu wae yoto waru minalo ribaane naaku-para mapiraaya.

7 Go agaa waru pagalepa. Abadere onaanu mo Sodom Gomora su lapona pirisimi onaanumi page ensel-numi pisimi-rupa waea pirisimi. Goa puare nimumi ona paake rume kone suare pa onaa medaloma raapu page wae kone rado rado sua pisimi. Goa pisimi-pulu Gote-me nimuna go kogono abutalore nimu repena sulaa-para oro yaalo pirualimi.

Goa pua abia niaa go onaanumi onanuna go pisimide waea makuaawa naratamina.

8 Go page mo abia pimi onaa nimuna wae upaa rado rado pua wae kone rado rado muaeme. Goa peme rabu nimimi wae pugu pi kone sua nimuna yogane maoyaeme. Goa puare nimimi Gote-na surube kogono masaa rilaeme. Goa puare nimumi so yaapara piri epe ensel-nupara page ero agaa teme.

9 Go wae kone madaare aba ripia surube ensel Maikel-mere Satan raapu yada pisipi. Goa pua nipu laapome Moses-na ome rore aapimi ora mealia yapae loa agaa adaapu loa yada pisipi rabu mo ensel Maikel nipumi aakone nasua nipumi mo Satan-para wae ero agaa meda nasa. Dia, pare nipumi gupa sa: Aa Mudu nipumi nepara ape loa wae yae gialia sa.

10 Goa pea pare mo yaa agaa teme aanumi oyae waru na-ado kiritua oyae madaa wae ero agaa pa teme. Goa puare nimuna konere mo kira menana wae kone nona piane meme. Goa pua go konemere nimu ora wae-rupa mapiraalia-pulu oyalimi.

11 Gore abade kone narulae aa Kein-me pora pamisade-rupa nimumi go pora mogeatalo peme. Goa peme-pulu nimumi ora wae yoto adaape mealimi. Nimimi mone mulalore mo yaa agaa ne aa Balam-na pora mogea Gote-na pora gimoa wae pupitagi neme. Goa pua nimimi abade pirisade aa mudu Kora-na pora page mogeteme. Apo aa Kora-me Moses-na agaa gimisarupare nimumi Gote masaa rilaawa pora pamuaeme.

12 Goa peme rabu nimi ame baaninu raapu kirita piruare kone padane-para sua Aa Mudu-na eta nalimi rabu mo aanumi page nimina eta mao yaapena epa kiritaeme. Goa pua nimuri nimi raapu eta

padane-para noa nimu surubape kone namua paalame naomeme. Gore maapu kaapu ta rabu yai epea-daa raaname omema. Goa pea pare po ripumi kobere moaenu mone ria pua one wala ria epala peare yai naepa. Go rabu niaana pu robaa o ta. Go-rupa madaare mogo aanume ora epe agaa laketema teme pare nimuna yogane suruboa yaa agaa teme.

13 Gore nimumi yala pi kone padane sua peme. Nimuna pupitagi ne konere ipa moropealade rabu raku supi madu saladerupa pa oyaeyae mada kone suaeme. Goa pua so uba kedonu pora narati popea-rupa wae kone suaeme. Go kone imi-pulu Gote-me go onaanu nimuna pirape suri ora ribaa ru-nane pirinaloa wariasa. Goa pua nimu go-para oro yaalo pirinalo warisaaya lo lakesa.

Nimu wae yoto mealimi

14 Aba ripiare Adam nipu piruare epamama ipuare Enok nipu Adam-na ruru 7-pelana pua pirisa. Gore Enok-me Gote-na agaare kone narulae iaanu gupa lakesa: Aa Mudu nipu epe ensel paapu paapu adaapu raapu epalia.

15 Goa pua nipumi koso pagoa laape onaa rayo wae yoto katalo palia. Goa pua onaa rayome nipuna agaa napagoa nimuna pupitagi no aaeme-pulu nipumi nimu go wae su ribaane-para mapiraalia. Goa pua onaanumi wae-rupa pirua Gote ora wae ero agaa loaaeme-pulu nipumi nimu wae yoto katea. Go agaare Enok-me lakesa.

16 Go yaa agaa ne iaanumiri ora yaalo ratu yawoa wae yae adaapu pua onaanu rado-para page go nimuna piae moyaaeme. Goa pua go aanumi mo agaa ratua nimuna wae kone mogeteme. Nimumi nimuna bi minasaatalo peme. Go page aa medalomana oyae paake nolalo peme page omape aanu agu peme.

Nimimi puri waru paloa kone rulaatepape

17 Goa pea-ga nina adami aanuri nimimi kone waru su piralepape. Abade Gote-na aposel kogono aanumi agaa lagisimide agaa nakone rugulatepape.

18 Gore nimumi nimi gupa lagisimi: Orope epaliade yapi di raburi aa medalomamere Gote-na i agaa madaa giri laalimi. Goa pua nimumi Gote madaa masaa rilalimi rabu nimuna pu robaa-para wae kone pa pogatala piralimi simi.

19 Go aanumiri nimu kone nasua onaanu rugulala pua piruaeme. Goa peme rabu abana kone sua peme-pulu Holi Spirit nimu raapu napia.

20 Goa pea pare nimi ora nina adami aanuri nimina robaa-para puri mapalaawa epe kone rulae yae raapu piralepape. Goa puare nimimi beten teme rabu Holi Spirit-na puri madaa beten tapape.

21 Goa pua nimimi oro yaalo Gote-na pedo pu raana omape kone puri paloa saapiralepape. Goa pua oro yaalo niaana Aa Mudu Yesu Krais ado piralepape. Goa pua Aa Mudumi odome omoa nipumi nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope kone gialia-ga ado piralepape.

22 Goa pea pare aa medalomame kone laapo mealimi-daare nimimi nimu odome waru omalepape.

23 Gore nimuri repena sulaa-para piri onaa piane pimi-ga nimimi nimu aipapulu raba mealepape. Goa puare nimimi onaa medaloma page paala waru omoa odome waru omalepape. Goa palimi rabu nimuna robaa-para i wae pupitagi nape konemere nimuna maarae mamina amulu paaya. Goa pea-ga raba mealimi rabu go mamina amulu pi nona piane yae ora gimoa paalame omalepape.

Gote-para ora pi lamina

24 Gote-me nimi ora epe-rupa surubeapulu nimi wae yaena naaku-para nalopalimina. Goa puare nipumi nimi nipuna epe paana puri madaa marekaalia rabu nimimi wae yae nasaapiralimi. Goa pua nimi ora pedo pedo pua raana omoa piralimi-pulu nimi madaa waea nasalia.

25 Go Gote nipu padane-ma ora pia-pulu niaana Aa Mudu Yesu Krais-na kogono madaa niaa raba misa. Gore nipumi adaa bi mua niaana aa mudu pirua puri paloa surubape Aa Mudu pia. Gore nipuri abade go-rupa agu kagaa piraama laama ipisa-rupa abia page pa pia orope page go-rupa agu oro yaalo pa piralia. Go ora.

Kudiri Pi Agaa Lapaasa Ripia Agaa

Go buk-ri aa medalomame Kristen onaa-para wae yae pisimi-daa goa napipape agaa tisa. Gore ake pea-daa ya? Kristen onaame Yesu Krais-ri ora nimuna Aa Mudu yaade loa kone rulasimi. Go buk-miri Kristen on-aana kone rulae yae puri mapalaalia. Goa pu kedaa adaame nimu narabuaniaalia.

Go buk-parare orope pape yaenuna saa agaa adaapu ia. Abia go yapina pimi Kristen-numiri go saa agaare makuaawa pimi. Pare baptais nami onaamere na-makuaalimi. Go saa agaana re gupa: Yesu Krais-ri ora Aa Mudu pirua nipuna ki madaare Gote-me iaa rayo rabualia. Satan page rabualia. Yesumi nipuna kogono madia yaalia raburi Gote-me onaanu puri paboa pirua nimuna kone rulae yae-na mina repaae-mere epe yoto katea. Nimu Gote raapu piralimi. Goa pua nimu kedaa meda wala namealimi. Gore ake pea-daa ya? Gote-me oyae rayosi kagaa maopaalia.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-8)
Lotu kerepopu-para agaa mana sa (1.9–3.22)
Rogaa palae buk madaa agaa ria ia (4.1–7.17)
Bero kerepopu madaa ria agaa (8.1–11.19)
Wataa-para raa kira aune yae laapona agaa (12.1–13.18)
Oyae rado rado adesa (14.1-15.8)
Gote-na ratu yawe konere plet kerepopu madaa isa (16.1-21)
Gote-me yaa-para piri iaa rayo rabua sa (17.1–20.10)
Adaa koso teme rabu (20.11-15)
Kagaa su laapo warialia (21.1–22.5)
Pora poae agaa (22.6-21)

Jon-me so yaa-para pi yaenu adoa pepa madaa tisa

1 Go pepa madaare so yaa-para kudiri pu isa yae Yesu Krais-me penaame mea waasa. Go kone rayore Gote-me Yesu lakenaloa Yesumi nipuna aposel kogono aanu-para orope epaliade yae madaa agaa lakesa. Krais nipumi oyae rayo mea waasa rabu nipuna ensel-me ni nipuna kogono pi aa Jon piri-para mea rapaasa.

2 Ni Jon-re neme go yae rayo aba ado kiritisu-daa ora ia lo lagialo. Go pepare neme Gote-na lagi agaa-para Yesu Krais-me mea wane agaa-para lagialo.

3 Onaanumi go pepa dipia orope epape remaa pagoa go pepa madaa ti agaa pago kiritalimiri go onaa rayo nimumi raaname waru omalimi. Gore Gote-me go oyae rayo mea waalape diri rudu yala-daa lagialo.

Jon-me agaa 7-pela ruru piri-para rapasa

4 Neme go pepa lotu ada ruru 7-pela nimi mo Esia su robo ru-nane pimi onaa nimimi pagoa niminaalo repaato. Gote abia page pirua ora abade page nipu pirua pare wala orope nipu epalia. Goa pea-ga nimimi nipuna epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para mealimina. Goa pua go epe kone popo 7-pela nipuna epe pirape siaa re-para pimi-ga nimumi page apo epe konenu meamonalo guaeme.

5 Goa pua Yesu Krais-re nipumi page apo epe konenu nimi guaaya. Nipuri oro yaalo epe redepo ne agaa lakene aa piruaaya. Nipu aba ripia matmat-para marekesa-pulu nipu go su amaa pimi aa mudu rayona Aa Mudu padane pia.

Nipumi niaa madaa pedo pu raaname omoa nipuna yaapimi niaana wae yaenu rayo mea raakepe rubisa.

6 Goa pua nipumi abade niaare nipu pirape di madaa nipuna miru irae ruru-rupa mapiraasa. Goa pua ora nipuna aapa Gote padanena kogono pamonalo mapi-raasa. Goa pea-ga Yesu Krais-re ora yaalo yaalo nipu epe paana puri-para nipuna pirape puri page mina. Go ora.

7 Adalepa. Nipu moae raapu ipula-daa onaa rayona inimi adalimi. Gore nipu abade nil-mi tisimide aanumi wala page adalimi. Goa pua su amaa piri onaa ray-ome nipu madaa aako rupitua wala re waru teme. Goa agaare ora ria yaade.

8 Gore ora puri pane Mudu Gote-me gupa sa: Ni padanere abade pirisu abia page pa pia orope page pa piralua sa. Go Gote padane abade pirua abia page pa pia orope page pa piralia.

Jon-me Krais adesa

9 Ni Jon-re nimina ame ria piruaayo. Ni Yesu raapu pirua nimina riaayo-ga rayome kedaa riamina. Goa pua niaa Gote-na yapi Di-na pirua niaa rayo padane-para pua kedaa epe-rupa ria pirimina. Neme abade Gote-na agaa lakeloa neme Yesumi mea waasade agaa lakesude. Goa pisu pare nimumi ni yada tae aa mapiraawa solwara rikiraana ae su Patmos-para mea mapiraasa.

10 Gore Aa Mudu-mi adaa oro raburi Holi Spirit-mi agaa laketa pisa. Goa pua neme nina masaa-nane pagesu rabu go agaare ora berona agaa-rupa sa.

11 Go agaamere gupa sa: Oyae rayo neme adaliri buk madaa tua mo lotu ada-para kirita pimi ruru 7-pela-para otaape. Gore neme Efesus Yesuna ruru onaa-para Smerna Yesuna ruru onaa-para Pergamum

Yesuna ruru onaa-para Taiataira Yesuna ruru onaa-para Sardis Yesuna ruru onaa-para Filadelfia Yesuna ruru onaa-para page go rayo otaape sa.

12 Gore neme go agaa lagisi rabu pereke tua pane pisu. Goa pua adesu pare aana gol-me warini marekaape yae 7-pela isa-daa adesu.

13 Goa pua go lam marekaape yaena rikiraanare aa meda pirisa. Nipu su amaa mapiraape aa Yesu nona pi pirisa. Gore nipumi mamina adaalupe yamoa nipuna aa page rigitua pirisa. Goa puare aana gol-me warini aako leteme nipuna aako madaa yamesa.

14 Go aare nipuna aalu rayore ora yaako pu rubisa pare ora puri pane yaako pi moae yaa koya nona pisa. Goa puare nipuna iniri ora repena sulaa nona pua paa pu rubisa.

15 Goa pua nipuna aare ora lepo lepo aasa pare aana barasa repena madaa irua kalo ti madaa lepo lepo atasa. Goa pua nipuna agaare ipa adaape otade-rupa madaa pagesu.

16 Goa puare nipuna popoke ki-nanere uba kedo ipa 7-pela saapirisa. Goa pua rai kutu eke one apone laapo ratae amaa opapasa. Goa pua nipuna ini agaa-para pisa paare naare ipulae-para pi ade nona pisa.

17 Neme nipu pua adesu raburi nipuna aa kibu-para pua lopoa niri ini adupialemede-rupa omesu-ya. Goa pisu pare nipuna kimi popo ki-nane oraawa lalo: Neme paalame naomape. Niri ora aba ripia pirua wala orope page epaluade Aa pi.

18 Abade ni ora ini adupisu pare abia ora pa pi-ga adalimina. Goa pua ni oro yaalo kagaa piraama laama palua. Goa pe-ga neme onaanuna ome su-para page pa pirape su page rata surubaayo.

19 Goa pea-ga neme adae oyae rayo pepa madaa tape. Goa pua abia go ia yaenu page orope epalide oyaenu page go rayo pepa madaa tape.

20 Neme nina popo ki-nane uba kedo 7-pela aana gol-me warini lam saapirape yae page adae. Go kudiri pi yaena re-re go-rupa: Go uba 7-pela gore gupa lotu ada 7-pelana ensel-nu nona piane aaya. Go lam saapirape yae 7-pela nimu mo lotu ada 7-pela nona piane aaya sa.

2

Efesus onaanuna agaa penaasa

1 Neme Efesus lotu ada-para piri en-sel onaanu piri-para pepa meda gupa tua otaape sa. Go agaare popo ki-nane uba kedo 7-pela saapirua aana gol-me warini lam yaruape yae 7-pelana rikiraana pimi aanumiri gupa lalo:

2 Oyae rayo nimimi peme yaere neme aba makuaayo. Neme nimina epe pawa pirape kone ade. Gore nimi ora wae-rupa piri onaame raaname waru naomeme-daa ade. Go page nimumi niaa page aposel kogono aanu teme rabu nimimi nimuna teme agaana re adesimi. Go pua nimi ko tisimi rabu nimimi nimuna yaa agaa penaame mea waasimi. Go nimina konere neme ade.

3 Goa pua nimi pawa pirua nina bi madaa kedaa rua kalai pu kogono gimi naomeside neme ade.

4 Goa pea pare neme nimi lagiape agaa ia: Abade nimimi pena kagaa rabu rana kone miside raburi nimimi ni madaa pedo pu raaname omesimide pare abiare nimimi go kone wala gimoa goa napeme.

7-pela ruru onaa re-para pepa penaasa

5 Nimimi go wae kone gimoa abade epe pisimide-rupa go madaa kone salepape. Gore nimimi kone naperekealimi-daare nimi piri-para ipua nimina lam paa epa mealua.

6 Goa pea pare go epe konere nimimi pa saapitimi. Gore neme Nikolas-na ruru gimi ome-rupa nimimi page nimu gimi omeme.

7 Gore onaanumi agaa pagolalo pimiri Holi Spirit-mi lotu adanu-para kiritae on-aanu laketade agaa pagalepape. Gore onaa rayome yada puri paloa wae yae rabuani-aalimiri neme nimu oro yaalo kagaa pirape repenana ini nenalo katoa. Go repena iniri Gote-na maapu-para etea.

Smerna onaana agaa penaasa

8 Smerna Yesuna ruru ensel-nupara pepa meda gupa tua otaape: Go agaare ni aba ripia pirua wala orope page oro yaalo page piralua-ga neme lagialo: Ni aba omesu pare wala orope ni epe-rupa pa pi-ga neme nimi agaa lagialo.

9 Gore neme nimi madaa epaade wae kedaanu ado kirite. Goa pua nimi onaa naraa-rupa pimi pare nina konere nimi amo onaanu-rupa piralimina. Goa pua aa medalomame nimi-para wae agaa teme-daa ade. Nimumiri niaa Juda aanu teme pare nimuri Juda aanuna ruru napimi. Dia-ga nimuri Seten-na ruru pimi.

10 Orope ogesi-daa pirua kedaanu rialimi pare nimimi go madaa paala naomalepape. Pagalepa. Satan-me nimina kone ko tulalo palia-pulu nipumi nimina onaa medaloma kalabus ada mapataalia. Goa palia rabu nimimi kedaa yapi 10 ru-para rialimi. Goa pea pare nimimi Gote madaa kone rulaa-mama puare omalimide rabu neme nimi oro yaalo mapiraape yoto gialua.

11 Gore onaanu agaa pagolalo pimiri Holi Spirit-mi lotu ada-para piri onaanu laketeade agaa pagalepape. Gore onaa

rayome yada puri paloa wae yae rabuaniaalimiri Gote-me yoto katea rabu wala rana lapo omape konere nimi mada nasalia sa.

Pergamum su-para Yesuna ruru onaana agaa pisa

12 Pergamum lotu ada-para piri enselnupara pepa meda gupa tua otaape sa. Go agaare eke laapo waru ae rai kutu saapiri aame lagialo.

13 Neme nimina suri aba ade pare Satanre go su-para aa mudu pia. Goa pea pare nimimi nina bi madaa puri paloa kone rulaeme. Goa pua go Satan pia su-parare onaanumi go Gote madaa agaa lakene aa Antipas tu maomasimi. Gore nimimi ni goa pape lo kone rulae kone meda nagimisimi.

14 Goa pea pare neme nimi-para agaa mana medaloma lagialo-ga pagalepape. Nimi Pergamum su-para pimi onaa medalomame Balam-na wae kone mogeteme. Abade Balam-me Balak-para wae agaa mogeasa. Goa pisa rabu Balak-me Israel onaa pupitagi manaasa rabu nimumi wae remona ada-para yawesimi eta mea nisimi. Goa pua nimumi paake yone kone isimi.

15 Goa peme pare onaa medalomame nimi raapu pirua Nikolas-na wae kone mogea ria teme.

16 Goa pea-ga nimina pu robaa-para i wae kone perekealepape. Nimimi goa napalimiri gore ni ogesi-daa pirua nimi piripara ipua neme go onaanu raapu yada epa palua. Goa paluare nina agaa ru-nane pirua amaa opapae rai kutumi go agaa rasini onaanu raapu yada palua.

17 Gore onaanumi agaa pagolalo palimiri Holi Spirit-mi Yesuna ruru onaa-para laketade agaa mana waru pagalepape. Gore onaa rayome yada puri paloa wae yae rabuaniaalimiri neme eta medaloma so yaa-para kudiri pu saayo-ga neme go eta mea gialua. Goa puare neme aana yaako pi page meda gialua. Go gialuade aana madaare neme kagaa bi inalo gialua. Go kagaa biri onaa medalomame na-ademe pare mo aana mealiade onaa padane laatapu nimumi kone sua niminaalimi sa.

Taiataira Yesuna ruru onaanuna agaa

18 Gore neme mo Taiataira Yesuna ruru ensel-nupara pepa meda tua otaape sa. Go agaare Gote-na Simi lagisa. Gore nipuna iniri ora repena sulaa ralade-rupa rea. Go page nipuna aare aana bras repename roa katade-rupa roaaya. Nipumi go agaare nimi madaa laguaaya:

19 Neme nimina kone rayo ado kirite sa. Goa pe-ga neme nimina pedo pu raana omape kone-para kone rulape kone-para nimina raba meape kogono-para nimina pawa pirua kedaa riape kone-para go rayo neme ade. Goa pua nimimi abi kogono peme rabu ripae kogono maoge aaeme.

20 Goa pea pare abiare neme go agaa nimi lagialo-ga pagalepape. Nimi mo ona Jesepel-nu raapu pirua nagimeme-pulu ora o ta. Go onamere ni Gote-na agaa lae ona tade. Goa pea pare nipumi nimi nina kogono naakinu nimuna kone mabebolaaya. Goa pea-pulu nimumi ona paake yolo nimumi abade wae remo ada-para irini oyae no piruaeme.

21 Gore go oname nipuna wae kone naperekea pawa napirisa. Goa pua nipuna paake aa yolape kone nagimisa.

22 Goa pea-pulu neme go ona kedaa minalo yaina ada mea salua. Goa pua mo aa medaloma nipu raapu paake yone kone sua padane-para wae radaa nalimi. Go aanumi go wae yae madaa kone naperekealimiri neme abia nimu madaa go kedaa katoa.

23 Goa pua go oname madu saliade nogo naakinu nimu rayo page tabalua. Goa palua rabu lotu ada rayo-para kiritae onaanumi mada adalimi. Gore neme onaa rayona kone-para adokaru mua ado kiritedaa lalo. Neme nimi padane padane laatapuna kogono adalua rabu go madaa yoto abutua.

24 Goa pea pare nimi Taiataira su-para piri onaanuri nimi medalomamere go wae agaa pagoa namogeteme. Goa pua pa onaa medalomame Satan-na raguna lusini kone epe ta temede pare nimimi go kone gupa na-ademe. Goa pea-pulu neme nimi madaa wala kedaa meda namariaalua.

25 Goa pea pare epe kone rayo nimina saapimiri ora saapira-maama pipape orope ni wala epaluade rabu epa adalua.

26 Gore onaa rayome puri paloa yada pua wae yae rabuaniaa-mama pua omalimi rabu neme nimu puri katoa. Go rabu neme nimu su rayona aa mudunu mapiraalua.

27 Goa puare nimumi puri pane aene rimaapu ripinua su rayo-para pimi onaa surubalimi. Go puri mua nimumi surubalimi rabu sumi warini sospen pua polatabeba pea-rupare onaanu go-rupa tua surubalimi. Go surubape kogonore Aapame ni gisa-pulu nimu katoa.

28 Goa pua neme so yaa-para aatade akuana aai uba kedo nimu katoa.

29 Gore onaa rayome go agaa pagolalo pimiri waru pagalepape sa. Go agaare Holi Spirit-mi lotu ada-para pima onaa niaa lagialia.

3

Sardis lotu ada-para piri onaanuna agaa

1 Gore neme Sardis lotu ada-para pimi
onaanu pepa meda tua otaape sa. Go Gote-
na 7-pela kone popome ni suruboa go uba
kedo 7-pela page neme surube. Goa pe-
pulu nimimi go agaare pagaliminalo tua
repaato. Neme nimina kone rayo ado
kirite. Gore nimumi nimi-parare gupa
teme: Go Yesuna ruru onaare epe-rupa
pa pimi teme. Goa teme pare nimi aba
omabeme.
2 Goa pea-ga nimimi aipapulu reka pi-
ralepape. Goa pua nimina abia go saapimi
konere puri mapalatepape. Goa napalimiri
nimina pa saapimi kone page ora dia yoa
omolalo pia. Gore nimiri nina Gote-na
ini agaa madaa pirua kogono ora epe-rupa
napeme.
3 Goa pea-ga nimina kone marekaawa pi-
ralepape. Abade nimumi agaa mogeasimi
rabu nimimi epe-rupa pagesimi pare go
agaa waru pago suruboa wae yae gimoa
perekealepape. Gore nimimi u narekoa
piralimi rabu neme paake ne aa ribaa
ipulumide-rupa epalua. Goa palua-ga aa-
rabu epalua palo nimimi go diri mada
namakuame.
4 Goa pea pare nimi Sardis su-para pimi
pa onaa medalomare nimina mamina oy-
aenu oto namaraatepape. Goa pea-ga nim-
imi nimina yaako pi mamina-nu maraawa
ni raapu pora pamuamina. Gore nimi ora
epe-rupa pimi-pulu ni raapu pamuamina.
5 Goa pua onaa rayo yada puri paloa wae
yae rabuaniaalimiri neme go piane yaako
pi mamina mea maraalaalua. Goa puare
nimuna binuri epe-rupa oro yaalo kagaa
pirape buk madaa ora nakunalua. Dia-ga
nina aapa-para nipuna ensel-nuna ini agaa
madaa neme go epe-rupa pimi onaare ora
nina onaanu toa.
6 Gore onaa rayome go agaa pagalimiri
waru pagalepape sa. Go agaare Holi Spirit-
mi mo Yesuna ruru onaa-para laketa.

*Filadelfia su-para ae Yesuna ruru onaa-
nuna agaa*

7 Gore neme Filadelfia lotu ada-para piri
ensel-nupara pepa meda tua repaato sa.
Goa agaare ni ora e-rupa oro yaalo kone
padane su pirua lagialo. Nemere niaana
akua Devit-mi pora ki saapirua lobesa-
rupa pa aa medame mada nagarulalia. Go
page neme pora garulaayo rabuari pa aa
medalomame wala mada nalobalimi.
8 Gore oyae rayo nimimi peme yaere
neme aba ade. Nimina ini agaa madaare
neme go pora gaape lobo saayo-ga aa
medame mada nagarulalia. Goa pua nim-
imi oge-daa puri pateme-daa ade. Goa pea-
pulu nimimi nina agaa pagoa ni madaa
kone rulaeme.
9 Pagalepa. Go Satan-na rururi nimumi
niaa Juda aanuna ruru teme. Goa teme
pare nimuri Juda aanu ruru napimi pare
yaa agaa ne aanu pimi. Go aanuri neme
nimu mea ipuare nimina rumu pege pua
beten malaalua. Goa palua raburi go onaa
rayome ni madaa pedo pu raaname omoa
mada niminaalimi.
10 Neme nimi-para agaa mana loa
pawa piralepape lo lagisude. Nimimi go
agaa pagesimi rabu wae kedaanu go su
amaa epalia rabu neme nimi epe-rupa
surubalua. Go kedaanuri onaa rayo ko
tulalo epalia.
11 Goa puare nimi piri-para orope epalua.
Goa pea-ga nimina saapiri oyaere waru
irulu saapiralepape. Goa palimi rabu pa aa
medame nimina oro yaalo mapiraape yoto-
daa paake namealia.
12 Gore aa medame puri paloa wae yae
rabuaniaaliare neme nipu Gote-na epe
adaa pigi-rupa mapiraalua. Goa palua rabu
nipumi go epe ada gimoa amaa-nane mada
napalia. Goa pua neme nina Gote-na bi
nipuna yogane madaa tu salua. Go page
nina Gote-na ora kagaa adaare Jerusalem
suna biri go aa-na yogane madaa tu salua.
Go kagaa adaare yaa-para gimoa nina Gote
piri-para epalia. Goa pua nina kagaa bi go
aa madaa tu salua.
13 Gore onaa rayome go agaa pagalimiri
go agaa waru pagalepape. Goa palimi rabu
Holi Spirit-mi Yesuna ruru onaanu-para
epe onaa loa epe yaenu giala.

Laodisia Yesuna ruru onaanuna agaa

14 Gore neme Laodisia Yesuna ruru ensel-
nupara pepa meda tua otaape sa. Go
agaana puriri Gote-me su yaa warisa rabu
isade agaa. Go agaare neme Gote madaa
ora laawa kone rulaayo. Gote-na warisade
yaena re pirina go agaare neme nimi-para
lagialo.
15 Gore nimina kogonore neme aba ado
kirite. Goa pua nimiri upame naomoa
ora kekapumi page naomo pimi. Goa pua
nimimi kone laapo imi-daa gipia. Neme
kone gupa salo: Upame omoa nina kogono
waru napaaeme onaare mada adalua. Go
page kekapumi omoa kogono waru peme
go page mada adalua. Goa pea pare abia
na-ade.
16 Pare dia nimi pa ogesi kekapu pi pirua
ora kekapu pea-rupa dia ora upaa pea-rupa
dia yapare nimina kogono rede napea-pulu
neme nina agaa-para maaku-rupa ratulalo
pi.
17 Gore nimimi gupa teme: Niaare mone
adaapupe sua oyae ora adaapupe ima
teme. Naamere ora oyae rayo suaema
teme. Goa teme pare nimi ora wae-rupa
pimi-ga nimi odome omalo. Goa pua nimiri

ura onaapu nayame ini rubu pi onaa-rupa pimi.*
18 Goa pea-pulu neme go agaa nimi lagialo: Nina aana gol kabalepape. Go gol-re repena sulaame roa epe suku pi yae ia-ga kabo sua amo ne onaanu piralimi. Go page nimimi yaako pi mamina kaboa nimina yogane rigitinaloa pitimi onaa rayona ini agaa madaa yala napoteme. Go page nimi naini-para sape epe marasin kabalepape. Goa palimiri nimimi oyae rayo mada adalimi.
19 Gore onaa rayo madaa pedo pu raanaame omere gore nimu-para agaa mana loa nimuna kone maredepo yaanalo kuma mapaayo. Goa pea-ga nena kone ora waru sua wae yae madaa nimimi kone perekealepape.
20 Pagalepa. Ni pora gaape-para rekaawa pora gaape tuaayo. Gore aa medame nina agaa pagoa pora lobalia-daare ni nipuna ada-para epa odobaawa nipu raapu piralua. Goa pua neme nipu raapu eta no piralua nipu page ni raapu eta no piralia.
21 Gore onaa rayome puri paloa yada pua wae yae rabuaniaalimi nimuri nina epe pirape siaa king ia-para ni raapu mapiraalua. Gore abade neme yada pua wae yae rabuaniaasu-pulu ni page nina so Aapana epe pirape siaa king madaa aapa raapu piruaayo. Go-rupa mada piralimi sa.
22 Gore onaa rayome go agaa pagalimiri waru pagalepape. Go agaare Holi Spirit-mi Yesuna ruru onaanu-para agaa laketa.

4

So yaa-para pia Gote madaa beten loaeme

1 Gore yae aba dia naloa so yaa madaa pora gaape meda loba pa isa-daa ni Jonme adesu. Agaa medare bero temederupa pagesu pare go agaame ni wala gupa lagisa: Nere sopo-pare ipu sa. Neme orope epaliade oyae rayo mea waatoa sa.
2 Go raburi aipapulu Holi Spirit ni piripara ipua puri gisa. Goa pisa pare so yaapara pirape siaa king* meda isa pare aa meda go madaa pisrisa-daa adesu.
3 Go siaa madaa pirisade aare gore gupa adesu. Go aana ini agaa madaare poto poto palasa-ga gore aana jaspa-para konilian lapona epe pepena nona piane pisa. Go raburi asawakumi go aa mudu pirisa siaa mea maawa isa. Gupa isa pare aana emeral kagaa rekene ne mada poto poto pala aasa.
4 Goa pua go aa muduna piri siaa madaare siaa 24 mo mudu makuaae aa pirisa-para mawaawa saabaasa. Go siaanu madaa kone makuaae aa 24 pirisimi. Gore mo aa mudu yapatuna mamina-re yaako pi agu yamesimi. Goa puare nimumi aana gol-me warini raguna dipisimi.
5 Mo aa mudu pirisa siaa madaare yaki repena pitaa-rupa agaa rado radonu-para yaa-para kululu tade-rupa page ipisa. Goa pua aa mudu pirape siaa robaa-nanere paata 7-pela risa. Go risade paata 7-pelari gore Gote-na kone popo 7-pela yaade
6 Go Aa Mudu-na pirape siaana robaananere oyae meda saabasa-ga gore adaa ipa ini nona piane isa pare ipa wasupa rilala aasa-pulu waru adesu.

Goa puare aa muduna siaa su mawaaenanere pa pirae yae maala pirisimi. Go oyae maalare nimuna robaa-nane page nimuna masaa-nane page go lapo rata madaare ini adaapu risimi.
7 Go piri yae padanere nipu ora mena laion-rupa pirisa. Lapore mena gawa nona piane pirisa. Gore repore nipuna ini agaa pa onaa nona piane pirisa. Oyae maalare yaa itaayama biyaa pami nona piane pirisa.
8 Go pa pia yae maalare nimu padane padane laatapu madaare nimuna popaa 6 agu aasa. Goa puare nimuna popaa rayo madaa page rolo-nane page ini risimi. Gore ribaa page paa-para page oro yaalore nimumi yaasa gupa loaasimi: Mudu Gotere ne puri adaape pate-ga. Ne ora epe ta. Ne ora epe ta. Ne ora epe ta simi. Ne ora abade page pirua abia page pi ora yaalo page piruali simi. Go agaare u napati pa pirua teme.
9 Go pa piri oyae maalame aa mudu pirape siaa king oro yaalo pa pi aa loa yaasa teme. Goa temere nipuna bi minasaawa nipu puri ina-ga ora pi lo pimi. Oro yaalo mo oyae maala-mere gupa lo pimi.
10 Yaasa teme rabu mo makuaae aa mudunu 24 rumu koba pua Gote-na bi minasaa pimi. Goa pua nimuna epe raguna mo aa mudu pirape siaa-na robaa-nane mea ludi lopaawa nimumi gupa teme:

11 O Gote, nere niaana Aa Mudu padane
yaade.
Ne padanere onaa rayome epe paana puri
page bi minasaape kone page puri
rayo page meaina teme.
Gore abade neme oyae rayo warisi.

* **3:17:** Laodisia onaa nimuna ini agaanare nimu oyae waru ora-ae pirisimi pare Gotena ini agaanare nimu odo pi onaa-rupa piruasimi. Padane agaa 2.9-para adape. * **4:2:** Jon-me siaa king madaa pirina adea aare Gote-para ta. Yapare go agaamere ora Gote adawa pi-daa nata. Dia, pare lain 7-para 10 laapo madaare Gote sia king madaa pia ta. Goa pea pare Gote-re onaa-rupa pia pi-daa nata. Nipuna paa-para nipuna pepena-para nipuna su adaa ora epe ta-daa adaawa lade.

Goa pua neme kone sua oyae waria pisi
rabu go oyae rayo epe-rupa pirape
kone kasi teme.

5

Jon-me buk meda rogaa palae ina adesa

1 Goa pua neme epe siaa madaa pia aana
ki adesu. Nipuna popoke ki-nanere nipumi
rogaae buk meda isa. Go buk-ri amaa-
nane page ru-nane page tapalae isa. Goa
pua rekena i ope 7-pela-me mo buk madaa
rogaa palae isa.
2 Goa pua neme puri pane ensel meda
adesu rabu nipumi puri paloa gupa sa: Ora
epe aa medare aapi ya? Go buk madaa
rekena ia-ga aapimi rogaabae opere mada
esepea buk lobalimi?
3 Goa sa pare aa medare yaa-para napiri
go su amaa napirua su ru-nane page aa
meda napirisa. Goa pisa-pulu no buk mada
mea esepea ru-nane adape aa meda page
napirisa.
4 Goa pua nimumi epe aa meda
asapainaloa nipumi buk loboa adenalo
napirisa-pulu neme re ora waru sude
5 Go rabu makuaae aa mudu medame
ni gupa lagisa: Neme re nalape. Neme
Yesu adape. Nipuri mo Juda aanu rurumi
madisade puri pane mena laion yaade. Goa
pua niaana akua Devit-mi go puri pane aa
madisa. Go aamere wae yae rabuaniaasa-
pulu mo buk 7-pela rogaapa iare nipumi
mada esepea mea rubalia sa.

Jon-me sipsip mena si adesa

6 Go rabu neme sipsip mena si meda
adesu. Nipu aa mudu pirape siaa king re-
para rekesa. Go sipsip-ri nimumi abade tu
maomasimide nona piane adesu. Goa pua
mo sipsip-ri apo piruaaya oyae maalana
rikiraana page mo makuaae aa 24 mudunu
rikiraana page nipu aasa. Goa pua mo
sipsip-ri nipu madaa aalu eperaa 7-pela
aawa ini 7-pela aasa. Gore gupa Gote-na 7-
pela Kone Popo go madaa pirina Gote-me
nimu su rayo-para mea rapaasa.
7 Go rabu mo sipsip-mi king siaa madaa
piri-para puare Gote-na popo ki-nane i buk
pua misa
8 Gore nipumi go buk misa rabu apo epe
paa pi yae maala page makuaae aa mudu
yapatu 24-pela page mo sipsip madaa rumu
koba pua pirisimi. Go aa mudu rayome
alowa nona piane rabialo saapirisimi. Go
page aana gol-me warini plet kopo mea
isimi. Go plet madaare epe kaa pi miru irae
yae adaapu isimi. Gomere Gote-na ruru
onaana temede beten nona piane simi.
9 Go raburi nimumi kagaa yaasa meda
gupa simi:
Ne ora epe ta-ga mogo buk muare mo nipu
rogaabaaya reke mada esepea sape.
Gore abade nimumi ne tu maomasimi rabu
nena yaapimi Gote-na onaa pira-
monalo kabesi.
Gore neme ruru rado rado piri onaanu-
para adaa agaa rado rado teme-para
page to rado rado aeme onaanu page
ora kimisu su rayo-para piri onaanu
page nena yaapimi kabesi.
10 Go onaa rayore neme niaana Gote-na
miru irae kogono kaloa go onaa
mapiraasi.
Goa pisi-pulu nimumi su amaa pimi pua
surubolalo piralimi simi.

Sipsip mena sina bi minasaasimi

11 Gore neme wala adesu rabu neme
ensel adaapuna agaa pagesu. Nimuri ora
adaapu pirua ipa o-rupa pirisimi pare
mada nadipialima. Gore nimu king siaa-
para pa piri yae maalapu-para makuaae aa
mudunu 24 mea kutapu maawa aasimi.
12 Goa pua nimumi puri paloa gupa
yaasimi:
Go sipsip mena abade tu maomasimi pare
abia nipu epa pia.
Goa pea pare nipumi surubape puri
muaaya.
Go page epe oyae rayo-para epe makuaae
kone-para adaa puri page muaaya.
Goa pua onaa rayome nipuna bi mi-
nasaamina.
Goa puare nipumi epe paana puri-para
adaa bi-para muaaya simi.
13 Go rabu neme so yaa-para piri oyae
rayo-para su amaa piri oyae rayo-para su
ru-nane piri oyae page go yae rayona agaa
pagesu. Gore nimu rayome yaaloa gupa
simi:
Gote-re Aa Mudu siaa king madaa pia-ga
nipuna sipsip si page nipu laapome
adaa bi-para bi minasaape kone-
para epe paana puri-para ora puri
rayo-para oro yaalo yaalo muaepe
simi.
14 Goa simi rabu mo pirisimi yae
maalame lalo: Go ora yaade loa agaame
abusimi. Goa pua makuaae aa mudu 24
nimu rumu koba pua nipuna bi minasaa
beten simi.

6

Sipsip menname buk-na ope 7-pela rogaa palae esepisa

1 Go rabu neme ope 7-pelame rogaaede
buk-ri mo sipsip simi mupaa rogaaede aba
kagolo isa-daa adesu. Goa pua mo piri yae
maalana padaneme nere ipu sa. Go yaeme
agaa sa raburi yaa-para kululu tade-rupa
sa.
2 Gore neme wala inimi adesu pare yaako
pi hos mena meda adesu. Go hos madaa
pirisa aame etaa awo risa. Goa pua nimumi

nipu epe raguna meda kasimi. Goa puare nipu yada pape kogono pu kiriti aa-rupa pirisa.

3 Wala mo sipsip simi mo buk rogaae ope laapo esepisa. Goa pua pa pipi oyae laapome nere ipu sa-daa pagesu.

4 Goa pua hos meda wala ipisa pare kane ipisa. Go mena madaa pirisa aa puri page kasa. Nipu go kogono pinalo rai kutu adaalupe meda kasa. Go rabu nipu aipapulu pua go su amaa piri onaanu yada pua onaa radonu tu maomainalo pisa.

5 Wala sipsip simi mo buk rogaae ope repo esepisa. Go rabu neme pa pimi oyae repome nere ipu sa-daa pagesu. Gore neme wala adesu raburi kobere hos meda ipisa. Go hos madaa pirisade aamere kedaa meape yae meda ripinaasa.

6 Goa pua neme pa pimi yae maalana rikiraanare agaa meda gupa pagesu: yapi padaneme kogono kabape-rupa adaa yotore oge pe-para paba palae i wit madaa meape. Go page go yapi padanena yoto adaa mone-mere pa oge pe repo pabapalae i wit bali mada meape Goa pea pare neme wain-para wel lapo rata namaoyaape sa.

7 Goa pua mo sipsip simi mo buk madaa rogaaede rekena ope maala esepisa. Go rabu mo pa pimi oyae maalame nere ipu simi-daa pagesu.

8 Goa puare neme wala adesu rabu abu pi hos meda ipisa. Go hos madaa pirisade aa nipuna biri Omape yae simi. Go aamere wae su-para pirape yae mea ipisaaya. Goa puare nipumi su amaa piri onaa rayo adoa sana robo maala mea rumaawa ruru padane tu maoma puri misa. Goa pua nipu lapome ruru padane madaare rai kutumi tu maomape puri mua reame maomape puri mua yaina maomape puri mua su amaa ae kira mena oyaenumi page tu maomape puri misipi.

9 Goa pua mo sipsip simi mo buk rogaae rekena ope supu mea esepisa. Goa puare aba ome aana wasupanu aana reke rolo-para adesu. Abade go onaanumiri Gote-na agaa puri paloa lakeloa Gote madaa kone rulaawa lakesimi-pulu iaanumi nimu tabesimi.

10 Go rabu go wasupanumiri puri paloa gupa simi: O puri pane Aa Mudu, nere ora epe-rupa pi-ga nena kone rayo ora epe ta. Gore yapi akepu raapo dia yalia rabu neme go su amaa piri onaanu-para koso lape agaa te ya? Goa pua nimumi niaa tisimi-ga aa-rabu neme niaana yapinuri nimu-para abulaali pae simi.

11 Goa puare nipumi mamina adaalu yaako pi yapatua nimu padane padane laatapu kasa. Goa pua nipumi nimu gupa lakesa: Gore nimi ogesi adoaawa kitu piralepape. Oropere nimina kogono padane pi onaanu-para nimina amenu-para nimina tu maomasimide-rupa palimi. Goa pua go omalimide onaanuna dia yo kiritinaloa nimina yaapi mada abutua sa.

12 Gore neme mo sipsip simi mo buk rogaae rekena ope oraapu esepisa-daa adesu. Goa pisa rabu su amaa su eto eto adaape meda pua naare wala perekea kobere sa. Nipu kobere bek nona pi aasa. Goa pua akua page perekea kane aasa. Goa pua ora yaapi nona piane aasa.

13 Go page so yaa-para aaya ubanu go su amaa lopesimi. Gore repena fik iniri poreaga po ripumi maodaaya-rupa uba kedo go-rupa lopesimi.

14 Gore yaa page dia sa rabu yaa-para makobapaawa salemede-rupa koba pisa. Goa pua rudu rayo page ipa solwara pirade su rayo page su rado-para mea pisa.

15 Goa pisa pare su amaa mudu piri aanu yapatu page su adaare surubeme aanu page soldia aanuna aa mudu yapatu page amapenu page puri pane aanu page adini kogono pi aanu page kogono esepene aa rayo page gore nimu rayo aana apedaa-para kaleda pirisimi. Go rabu so rudunu madaa ae adaa aana rolo-para kaleda pirisimi.

16 Nimu go-rupa pirisimi rabu nimumi rudunu-para aana-nu page gupa simi: Nimu roboa niaa makaledaatepa simi. Gore king siaa madaa pirape aa-para go sipsip si lapome niaa ratu yawape niaa makaledaatepape.

17 Gore nipuna ratu yawape adaa yapi di ipua wae yaenuna yoto abutalo pea-pulu onaa rayo agaa meda mada nateme simi.

7

Israel onaa 144,000-me Gote-na yope pi oyae misimi

1 Goa pu kiritinaloare neme ensel maalapu adesu. Nimu naare ipula pabala re laapone page rekasimi. Goa pua enselnumi mo po ripu maloraasimi-pulu go su madaa naria pua mo ipa solwara madaa page go repenanu page naria pisa.

2 Goa pua neme ensel meda so naare opea-nane ipisa-daa adesu. Nipumi mo Gote-na yope pi yae mea ipisa. Goa pua nipumi abade mo Gote-me puri kasade ensel maalapu-para puri paloa yaasa. Go ensel maalare Gote-me ipa solwara-para go su laapo maoyaatinalo puri meda kasa.

3 Gore mo ensel medame lalo: Nimimi go ipa solwara-para go su-para repenanu page abi namaoyatalepape. Niaame niaana Gote-na kogono pi onaanuri nipuna yope pi oyae nimuna eno madaa aba salima sa. Goa palima-daare nimimi go su ipa

solwara-para repena oyaeyae mada maoyalimi.

4 Goa pua Gote-na yope pi yae eno madaa rini onaanuri nipuna di pagesu. Gore Israel su-para piri 144,000 onaa Gote-na yope pi yae mu pirisimi. Israel ruru 12 gupame misimi.

5 Gore Juda rururi onaa ora adaapu gupa 12,000 Gote-na yope pi yae misimi. Gore Ruben-na ruru onaa page gupa ora adaapu 12,000 Gote-na yope misismi. Gat-na ruru onaa page adaapupe gupa 12,000 Gote-na yope pi yae mua pirisimi.

6 Gore Asa-na ruru onaa page ora adaapupe gupa 12,000 onaame Gote-na yope mua pirisimi. Go page Naptali-na ruru onaa ora adaapu gupa 12,000 Gote-na yope pi yae mua pirisimi. Go page Manase-na ruru page onaa ora adaapupe gupa 12,000 Gote-na yope mua pirisimi.

7 Gore Simeon-na ruru onaa page ora adaapu gupa 12,000 onaame Gote-na yope mua pirisimi. Go page Livai-na ruru page ora onaa adaapu gupa 12,000 mua pirisimi. Go page Isakar-na ruru adaapu gupa 12,000 onaame page mua pirisimi.

8 Sebulun-na ruru page ora adaapu gupa 12,000 onaame page Gote-na yope mua pirisimi. Josep-na ruru page ora adaapu gupa 12,000 onaame Gote-na ruru yope pi yae mua pirisimi. Benjamin-na rururi ora adaapu gupa 12,000 onaame Gote-na yope mua pirisimi. Go onaa rayomere Gote-na yope pi yae mua pirisimi.

Onaa ora adaapupeme Gote madaa beten simi

9 Goa pu kiritinaloa neme wala kiritae onaa ora adaapupe adesu. Su rayona piri onaanu rayore ora adaapupe pirisimi pare onaanu nimu mada nadipisu. Go onaa rayore gavman padanena onaa rado radonu page ruru rado radonu page yogane rado rado ae onaanu page adaa agaa rado rado ne onaanu page go rayo nimuna rado pirisimi. Goa pua nimu aa mudu piri siaa king madaa page mo sipsip sina ini agaa madaa page aawasimi. Nimu rayome yaako pi mamina adaalupe yamoa nimuna kimi kaa ai yo ripinaasimi.

10 Goa pua nimumi puri palo yaaloa gupa simi: Go niaana Gote-re king siaa madaa pi sipsip si page nipu lapome niaa oro yaalo kagaa mapiraape kone gisi-pulu niaa kagaa onaa epe-rupa pima simi.

11 Goa pua apo pa ae oyae maalapu-para ensel-nupara kone makuaae aa 24 nimu mo aa mudu pia siaa king madaa kiritaawa aasimi. Go rabu nimu rayo king siaa i-nane rumu pege pua nimumi Gote madaa beten simi.

12 Go rabu nimumi gupa simi: Niaana Gote ora pirana-ga oro yaalo nipuna bi minasaamina. Goa puare nipu madaa epe paana puri-para epe makuaae kone rayo ia-ga niaame nipu-para ora pi lamina. Go page nipumi ora puri adaape ia-ga niaame nipu adaa bi kalamina simi. Go rayore ora nipuna ia pare oro yaalo nipuna pa inalo teme simi. Go agaare ora yaade simi.

Radaare apo dia yala-daa

13 Go rabu makuaae aa mudu medame ni agaa gupa misa: Go onaanuri nimumi yaako pi mamina maraarimi-ga gonuri aapi ya? Gore nimuri aane pirua ipisimi?

14 Gore neme nipuna agaa gupa abusu: Adaa aa, nena ade. Goa sude rabu nipumi ni gupa lagisa: Go onaa rayore abade wae kedaanu ipisa rabu nimumi go kedaa epe-rupa risimi. Nimuna adaalu mamina-nuri sipsip-na yaapimi radepeasa-pulu mo mamina-nu yaako yaako puaaya.

15 Goa pea-pulu nimu Gote-na aa mudu pirape siaana robaa-nane rekaeme. Goa pua naare paalu page ribaa page nimu Gote-na epe ada-para pirua nipuna kogono palimi. Goa pua mo aa mudu piri siaa madaa pia Gote-me nimu raapu pirua surubalia.

16 Gore nimu wala reame naomo ipa nalame page naomalimi. Naareme nimu page mada na-adalia. Goa pua naareme page pa kekapu pi oyae medame nimuna yogane mada naraalia.

17 Dia, sipsip siri nipu aa mudu pirape siaa rikiraana pia-ga nipuri nimuna surube aa-rupa piralia. Gore nipumi nimu oro yaalo mapiraape ipa naaku-para mea palia. Goa pua nimu puri mapalape ipa nalimi. Goa pua Gote-me nimuna ini-para kilipialiade re kunalia-pulu nimumi re wala nateme.

8

Buk rogaae ope 7-pela esepisa

1 Gore mo sipsip simi mo buk rogaae ope 7-pela mea esepisa. Goa pisa rabu so yaa-para agaa loraawa ketopala ape oyae page dia yama puare naare ini ogesi-daa perekea dia sa.

2 Goa pua neme Gote-na ini agaa madaa rekaasimi ensel 7-pela adesu. Go rabu nimu bero 7-pela kasa.

3 Goa pua ensel rado meda mo aana reke aasa re-para epa rekaasa. Goa puare nipumi Gote-na epe kaa pi miru irae aana gol-me warini plet madaa sapalae sasa. Go ensel-re epe kaa pi miru adaapu kasimi. Go kaa pi miruri Gote-na onaa rayona beten lape agaa sapalae isa. Goa pua go ensel-me king siaa robaa-nane aana reke madaa irinalo mea isa.

4 Go miru irae epe kaa pi yaere ensel-me plet ripinaasa rabu Gote-na ruru onaana beten raapu so yaa-para pia Gote piri-para popesa.
5 Goa pua ensel-me epe kaa pi miru iru sape plet-re mea pua mo aana reke madaa repena sulaa muare mo plet mada rulatabesa. Goa puare go repena sulaare no su amaa mea lopasa. Go repena sulaa aba mea lopainaloare yaa-para kululu loa buba sa. Go buba sa raburi yaa-para yaki repena pitaa-rupa page pisa. Go rabu page su eto eto pisa.

Ensel maalapumi bero tala aasimi

6 Go rabu ensel 7-pela nimumi bero lape oyae managola talo pirisimi.
7 Goa pua mupaa ensel-me nipuna bero tisa. Go raburi radaaki aapa-para repena sulaa laapore yaapi raapu maayadataawa su amaa koyo pabesa. Goa pua su amaa i oyae rayo repo puru pia pare rumaaema-rupare repena sulaame rumaae su rugi meda-nane page mo rumaae repena rugi meda-nane page kagaa rekene ripu rayo rabisa.
8 Goa pua mo ensel laapome nipuna bero tisipi. Go raburi adaa rudu meda nona piane repena sulaame ralaina no ipa solwara madaa pua lopesa. Goa pua ipa solwara ipa repo mea rumaaeme ipa solwara robo padane yaapi nona piane ma-aulaasa.
9 Goa pua pa solwara mada piri oyaenuri repo rumaae mea padanere ini adupisimi. Goa pua ipa solwara madaa i sip rayo rumaawa ora robo padane ma-aulaawa go sip-nuri ora roboa mabebolaasa.
10 Go rabu mo ensel repome nimuna bero tisimi. Go raburi adaa uba kedo medare repena sulaa pupalae so yaa-para gimoa no su amaa epa lopesa. Goa puare pupulae ipa-para ipa yokea page robo repo rumaaemare go uba mo ipa robo padane madaa lopesa.
11 Go ubana biri Rero pi Yae simi. Go uba lopesa rabu ipa rayo robo padane rero mapasa. Goa pisa-pulu aa adaapumi go ipa nisimi raburi nimu omabesimi.
12 Goa pua mo ensel maalame nipuna bero tisimi. Goa pua niaame akua-para uba-para naare-para robo repo mea rumaaeme-are go naare uba akuanuna paare rana padane maudunaasa. Goa pisa-pulu nimu paa pinatalo pisimi rabu nimuna paana puriri medaloma ribaa yabaina loraasa Goa pisa-pulu yapi-para ribaa lapore nipuna ralade di rabu medaloma rigitisa. Robo padane rigitua narisa.
13 Go rabu neme so yaa-para adaa itaayama meda riya pua agaa puri paloa sa raburi neme pagesu. Nipumi gupa sa: Odo pia, wae yae apo epea-daa. Go su amaa piri onaa rayo madaare go wae yae apo epalia. Gore mo ensel repo rayome nimuna bero talimi rabu onaanu madaa kedaa epenalo odome omalo sa.

9

Ensel supame bero tisa

1 Goa pua mo ensel supame bero tisa. Go rabu neme uba kedo meda so yaa-para ralataboa epa lopesa-daa adesu. Goa pua go ubare nipumi no wae su naakuna pora gaape lobenalo ki kasa. Go naakuri ora su ru-nane isa pare adape-rupa ia.
2 Goa pua mo ubame go naakuna pora gaape loboare no naaku-para opatabea miruri adaa repena irini rabu piade-rupa miru kaapu go-rupa opesa. Go naaku-para opesade puri pane mirumiri naare-para po ripu lapo rata ribaa maayabaasa.
3 Goa pua oboro ora adaapu go miru rayo gimoa nimu so ru-nane rayona pisimi. Goa puare go oboronu nimuri supi kalai nona pianena puri kasa. Goa pua nimu radaa kalapelo puri kasa.
4 Gore nimumi puri misimi rabu ripu yamala repena oyaenu rayo namaoyatepape lakesa. Gore dia, pare nimimi Gote-na yope pi oyae nimuna eno-para nasabaayade onaa yapatu talepape lo lakesa.
5 Goa pua nimumi akualu supumiri go wae aanu radaa mapaawa yapare nimu ora natu maomatepape sa. Gore mo supi kalaimi onaanu ne rabu nimuna radaa peade-rupare itaa alubimi neade nona piane radaa gupa mealimi.
6 Go akualu supu madaare nimu omalalo pora asapu piralimi pare nimumi pora na-adasaalimi. Gore nimuna konere niaa abi omawe kone salimi pare nimu madaa omape yae naepalia.
7 Neme go oboronu adesu rabu nimu yada pulalo pimide hos nona pisa. Nimuna aalu madaare aana gol-me warini raguna nona piane adipisimi. Goa pisa pare nimuna ini agaare gupa aanu nona pi aasimi.
8 Goa puare nimuna aalu iriri onanuna aalu iri adaalupe nona piane aasimi. Go pea pare nimuna eta nape agaare gupa mena laion-na agaa nona piane aasa.
9 Nimuna aako madaare kapa yome warini mamina nona piane maraasimi. Goa pua nimuna popaare yaa kaimana popaame tade-rupa baubau simi. Go popaanuna agaare aa meda yada pulalore hos madaa yada pape yae ripinaa palae pirua nimumi yolade kaarana agaa nona piane baubau simi.
10 Go oboronu madaare nipuna aapuri rama rugi nona pua eke waru awoa onaanu awesimi.

11 Nimu surubape aa mudu padane mapiraasa. Go aa muduri no su nekaa-para surube Satan-na wae ensel piruaaya. Go ensel-na biri Hibru adaa agaa madaare Abadon teme. Goa pua Grik adaa agaa madaare Apolion teme. Goa pea pare niaana adaa agaa madaare Oyae Raayo Maoyaape Aa tema.

12 Abana wae kedaa dia naloare wala kedaa lapore orope pa epalia-ga adalimina.

Ensel oraapumi bero tisimi

13 Goa pua ensel oraapumi bero tisimi. Goa pisa rabu neme agaa meda gupa pagesu. Go agaare aalu eperaa maala aana gol-me warini reke madaa aasade yaena rikiraana pagesu. Go rekere Gote-na robaanane aasa.

14 Gore mo agaame bero tisade ensel oraapu-para gupa lakesa: Gore ensel ipa maalapuri adaa ipa Yufretis-para kalabus ada patisimi. Gore neme nimu epenalo pua esepea repaape sa.

15 Gore nipumi mo ensel maala pua epenasa. Gore onaa rayo ruru repo mea rumaawa ensel maalame ruru padane tu maomaatalo pisimi. Go ensel-nu aba managolatalo pisa. Gore ora abi go yapi rabu naare aayade di rabu-para akua rabu-para padane go ma-alimi agu raapo go kogono managola pirisimi.

16 Gore mo soldia aanu hos mena madaa pirisimide-rupare gore ora adaapu ripu yamala-rupa 200,000,000 pirisimi. Neme nimuna dipia bi gupa pagesu.

17 Gore neme upaa nona piane pua adesu rabu hos madaa pirisimide aanu adesu. Goa pua nimuna aakore maraape kapa yome warini mamina-nuri kane page kagaa rekene page abu pi page mea kasimi. Go kaanere ora repena sulaa nona pisa. Go kagaa rekene ora aana bisululu nona pisa. Go abu piri ora aana silva nona pisa. Goa pua hos menanuna aaluri mena laion-na aalu nona piane adesu. Goa pua miru-para repena sulaa-para bisululu-para go yaenu moropeta-pulu pugu pea. Goa pea pare go yaere nimuna agaa-para epa odobawoa aloma peme.

18 Gore su amaa piri onaa rayo ruru repo rumaawa go wae yae repome ruru padane tu maomasa. Go wae yae repore gupa mo repena sulaa-para miru-para bisululu-para rapalae ipua hos menanuna agaa-para epa odobasa.

19 Go hos menana puriri nimuna aapunane page nimuna agaa-nane lapo pua odobasa. Goa pisa pare nipuna aapuri paaka nona pisa aalu page aasa. Gomere onaame radaa manatalo tisimi.

20 Gore mo onaa rayo medaloma rumaa mapiraasa yapaturi go wae yaeme nimu natu maomasa. Goa pisa pare nimumi nimuna wae kone naperekeasimi. Goa pua nimumi wae remonuna bi minasaape kone nagimisimi. Go page nimumi aana repena laapo warini makirae yaenu nagimisimi. Warisimi rabu aana gol-para aana silva-para aana bras-para pa aaname page warisimi. Goa pisimi pare go makirae yaenuri oyae na-ado agaa napage pora napameme.

21 Go page go aa rayomere abade aanu medaloma tu maomaawa nimumi romo malumi tua paake yone kone sua oyaenu paake nisimi. Goa pisimi pare nimumi kone naperekeasimi. Go pua go oyaenu madaa masaa narilasimi.

10

Ensel-me Jon buk kasa rabu nipumi nisa

1 Gore aba dia naloare neme so yaa-para piri puri pane ensel meda ipisa-daa adesu. Nipuna yoganere ora moaeme rigitua maraasa. Goa pua asawakuri nipuna aalu maawa isa. Nipuna ini agaa-parare naare roae nona pisa. Nipuna aa laapo madaa repena sulaame ralae nona pisa.

2 Gore nipuna kimi oge buk-si meda saapirisa. Nipuna aa kalae-nanere ipa solwara mada aawa aa koya-nanere su amaa aasa.

3 Goa pua mena laion adaapumi puri paloa e tade-rupa nipumi yaasimi. Goa puare so yaa-parare kululu 7-pela buba loa sana nimumi nipu-para agaa abusimi.

4 Go kululu 7-pela buba lo kiritinaloare neme go pepa tulalo pisu. Goa pisu pare neme so yaa-para i agaa meda gupa pagesu: Go kululu 7-pelami buba sa-daa nena konepara kudiripu waru sape sa. Neme pepa mada natape sa.

5 Go pua neme adesu rabu ipa solwarapara su amaa lapone rekasade ensel-me nipuna popoke kiri so yaa-nane minasaasa.

6 Goa pua nipumi Gote-na bi madaa yaa madaa makuaa sa. Goa pua Gote-re oro yaalo pirua abade su yaa lapo rata wariasa sa. Nipumi go yae lapo-para ia oyae rayo page warisa. Ipa solwara page oyae rayo go ipa solwara-para piri oyaenu page warisa. Go madare ensel-me yaa madaa makuaa loa gupa sa:

7 Dia-ga orope ensel 7-pelame bero nipuna e talo palia raburi Gote-me nipuna kudiripu i kone madia yaawa pogatu piramina sa. Go konere abade Gote-me nipuna kogono pua agaa mana lakene aanu lakesa.

8 Goa pua so yaa-para aba pagesude agaare gore ni wala gupa lagisa: Go ensel-me kimi buk saapirua nipu no ipa solwara-para su amaa lapo wala rekaaya-daa buk pua mea sa.

9 Gore neme ensel piri puare neme go oge
buk-ri ni gi lakesu. Gore nipumi ni-para
lalo: Neme mea naliri nena agaa-parare
alubi aapa ne nona piane rede palia. Goa
pea pare nena robaa-para ramua rero palia
sa.
10 Nipumi goa lagisa-pulu neme nipuna
kimi saapiri buk misu. Gore neme agaa-
para nisu rabu alubi aapa nona pua rede
waru pisa. Goa pisa pare nina robaa-para
puare ora rero waru pisa.
11 Goa puare ni-para gupa lagisa: Gore
neme Gote-na agaa wala lakelape. Go
agaamere su rayona epaliade oyaenu
madaa remaa lakelape. Goa pua yogane
rado radonu onaanu-para gavman rado
rado-para adaa agaa rado radonu-para aa
mudunu-para go rayo madaa lo kiritaina
sa.

11

Aa lapome agaa lapedepesipi

1 Goa puare nimumi ada robo sulalo kawi
palaa salemade-rupare ni Jon gisa. Go
yaere pora pami repena uni-rupa gua ni-
para lagisa: Ne pua Gote-na epe ada-para
pua nipuna miru irae aana reke adaalupe
laapo madaa pua mea sa. Goa pua neme
nimumi lotu ada-para beten teme pare
akepu raapo yapame dipiape.
2 Goa pea pare Gote-na epe adaarena
peraa-nane adaalupu yoloa nameape. Go
peraa-nanere pa ribaane-para piri onaanu
go-para epa piralimi. Goa pua nimumi
akua 42 ru-para Gote-na epe adaare-para
mao yaama palimi.
3 Gore nina agaa lakelape aa laapore
neme puri kaloa repaalua. Go rabu nipumi
bek piriri mamina-rupa yamoa Gote-na
agaa nipumi onaa laketepe. Gore mo Gote-
na epe agaa lakelaama pula pirinare yapi
di gupa 1,260 go-rupa patalia.
4 Go agaa lakelape aa laapore su surube
Aa Mudu-na ini agaa madaa rekaalipi. Go
aa laapore Gote-na agaa lakene aa laapo ya-
pulu nipu repena oliv laapo-para lam laapo
page gona rikiraana piralipi.
5 Gore pa aa medalomame nipu mao
yaatalo palia-daare gore nipuna agaa-para
repena sulaame iralipi. Goa puare nipuna
iaanu waru iraabalipi. Gore onaa rayome
nipu-para wae pulalo palimi-daare nipumi
nimu irua tu maomaalipi.
6 Goa pua nipuna purimi yai naepenalo
yaa madaa pora poalipi. Goa pua Gote-
na agaa lakelala palipi rabu yai naepalia.
Go page nipu laapome ipa yokea-para rayo
surubalipi pare go ipare kupa nona pi-
ane mada ma-aulaalipi. Goa pua nipumi
nipuna kone suare go su amaa piri onaare
wae yainanu rado rado peme-pulu mada
talipi.
7 Gore nipumi Gote-na agaa lakelo kirital-
ipi rabu raa-para piri raa yana pita pea ya-
pare naaku-para gimoa amaa-nane epalia.
Goa pua nipumi nipu lapo raapu yada pua
rabuaniaawa nipu lapo tu maomalia.
8 Gore nipuna yogane ro lapore mo adaa
adaarena pora-nia pua salipi. Gore ni-
aame go adaare madaa saa agaa gupa
teme Sodom Isip laapore wae su teme.
Go adaare-parare nipina Aa Mudu repena
polopea madaa nil-mi tisimi.
9 Go rabu onaa rayome go aa laapona
ro ado ladede palimi rabu nipuna ro naro-
gaaminalo agaa adaapu teme. Go onaa ray-
ore nimuna su rado radonu page nimuna
ruru rado radonu page adaa agaa rado
rado ne page gavman-me surube su robo
radonu page go rayome yapi repo dia yoa
maalana rikiraanare nipu lapona ro pa ado
piralimi.
10 Gore su amaa onaa rayomere nipu lapo
omalipi rabu raaname omalimi. Goa palipi
rabu nimumi yaasa lo etanu no nimuna
adami ona oyae pa ode kalo piralimi. Gore
go aa laapore Gote-na agaa lakene aa pirua
su amaa onaanu nimu kedaa waru mea
kasipi-pulu goa palimi.
11 Goa pua yapi repo dia naloa maalana
naare rikiraana aatade rabu Gote-me nipu
laapona kone wasupa wala polo pabesa.
Goa pisa rabu nipu rekoa aasipi rabu onaa
rayome nipu laapo adoa ora paalame omoa
pogolasaasimi.
12 Nipu rekaasipi rabu yaa-para agaa
meda gupa puri palo yaaloa lakesa. Nipi la-
pore go yaa-para ipulupa sa. Gore iaanumi
adobaina nipu yaa-para moaeme madaa
pisipi.
13 Goa pua yaa-para pulaina su eto pisa.
Goa pisa rabu 9 adaa adaare su agaa
mua mabebolaasa. Goa pua su eto pisa
rabu onaa 7,000 omesimi. Goa pua onaa
medaloma pa pirua nimumi paalame waru
omesimi. Goa pua rabu so yaa-para pia
Gote-na bi minasaasimi.
14 Goa pua adaa wae kedaa laapo aba dia
naloa yapare wala repo pa kedaa go piane
epalia-ga ado piralepape.

Namba seven ensel-me bero tisa

15 Go rabu mo ensel namba 7 nipu epa
rekaawa bero tisa. Go rabu so yaa-para i
agaa medame puri paloa gupa sa: Abiare
go su rayo surubape aare niaana Aa Mudu-
para nipuna Mea Repae Aa Krais* lapome
surubalipi sa. Goa pea-pulu Krais-me oro
yaalo surubalia sa.

* **11:15:** Grik agaa madaa gupa teme: Onaanu wala minalo mea repea-aere nimumi bi Krais ma-aasimi.

16 Goa sa rabu mo kone makuaae aa
mudunu 24 nimuna king siaa madaa pirua
Gote re-para pirua nimumi adaniaa lopoa
Gote madaa beten gupa simi.
17 O Mudu Gote, ne ora puri ia.
Nere abia page piruaaye abade page pirisi.
Nere abia nena adaa purimi onaanu
suruboaaye-daare niaame ora pi
tema.
18 Gore mo pa ribaane-para piri onaanumi
ora ratu waru yawalimi.
Gore abia nena ratu yawape di re-para
saina-ga ome onaaanu koso lapena
epa aalimi.
Abiare neme niaa kogono naakinu-para
nena agaa ratua ae aanu epe yoto
kalaina.
Goa pua nena ruru rayo page naraanu page
adaa bi imi onaanu page nimumi ne
paalame omeme-ga epe yoto meape
yape di abia go ipula-daa.
Go page abiare onaanumi su mao yaeme-
pulu nimu tape di abia go ipula-daa.
19 Gore nimumi go agaa loare so yaa-
para aaya Gote-na epe adana pora gaape
lobesimi. Goa pua pogatu pirape agaa i
buk rogo epe ada ru-nane isa-daa adesimi.
Go raburi yai repena pia ari kululu loa
suminini page pua yai radaki aapa waru
lopesa.

12

Ona-para adaa waata paaka lapo

1 Go rabu so yaa-para adaa yae meda-
rupa opapasa. Go yaere ona meda pirisa.
Gore mo onaame naarere nipuna mamina-
rupa yamoa nipuna aa rolo-para akua opo
risa. Goa pua nipuna aalu madaare uba
kedo 12 kepaa kepapu opo risa.
2 Go onana nogo naaki padaa pirisa-
pulu madiapena masaa nisa. Goa pua ora
radaa waru pisa-pulu nipumi puri paloa
epa yaasa.
3 Gore yaa-para adape yae meda pa opesa
Go yaere adaa waatape nona piane isa.
Gore nipu ora kaloti pirua aaluri 7-pela
aasa. Goa pua eperaa 10 aasa. Gore nipuna
aalu rayo madaare epe raguna padane laat-
apu adipisa.
4 Gore uba rayo robo repo rumaawa mo
waata nipuna aapumiri so yaa-para ae uba
kedo robo padane mea yoloa no su amaa
mea lopasa. Goa pua so yaa-parare ubana
robo lapo padanere pa aasipi.
Go waatare mo ona nogo naaki maditalo
pisade onana ini agaa madaa epa reka
aasa. Gore nipumi adapaba pirina nipumi
mo naaki madu i mea nolalo pisa.
5 Goa pua mo ona naaki madu isa. Go
naakimiri orope onaanu rayo surubalia sa.
Gore oname naaki aba madu kiritinaloare
aipapulu mo naaki mea pua Gote-na king
siaa rolo-para mea pisimi.
6 Goa pisa rabu mo onare onaanu napiri
su-nane pogola pisa. Go su-nanere Gote-
me nipuna su me manogolasasa. Goa pisa-
ga nimumi yapi di 1,260 ru-nane eta kalo
surubaasimi.
7 Go raburi yada adaa meda so yaa-
para pulalo pisimi. Maikel-para nipuna
epe ensel-nu rayo raapu mo adaa paaka
raapu yada pisimi. Goa pua mo waata-para
nipuna wae ensel-nupara page yada pulalo
pisimi.
8 Goa pisimi pare nimumi waata
rabuaniaasimi-pulu waata-para nipuna
ensel-nupara nimu yaa-para adaalupu
pirape awi naisa.
9 Goa pua mo waata amaa mea ru-
bisimi. Go waatare ora abasade piri waata-
ga nipuna biri Satan yapare Wae Remona
Mudu simi. Nipumi ora su amaa onaa rayo
makiraaya. Goa pisa-pulu nimumi nipu no
so amaa mea lopasimi.
10 Go rabu so yaa-para puri pane agaa
meda gupa pagesu: Abiare Gote-me nipuna
oro yaalo kagaa pirape kone mea ipua niaa
gua raba muaaya. Abia Gote-me nipuna
puri page penaame mea waaloa mudu
piruaaya. Abia nipuna Mea Repae Aame
nipuna surube puri mea waloaaya. Gore
apo wae aare oro yaalo naare paalunu page
ribaanu page Gote-na ini agaa madaa pirua
nipuna onaa madaa go wae koso lape agaa
sa. Go aa Satan-me koso lape agaa lo pirisa.
Goa pisa pare abiare ensel-numi nipu su
amaa mea lopaarimi.
11 Niaana amenumi nipu rabuaniaasimi
rabu nimumi sipsip sina yaapimi raba
misa. Goa pua nimumi ora agaa go lakes-
imi rabu go madaa page puri mua Satan
rabuaniaasimi. Nimumi go pisimi rabu
nimu go so amaa epe-rupa pirape kone
naisimi. Dia, pare nimuna kone wae isimi-
pulu iaanumi nimu tu maomasimi.
12 Goa pea-ga nimi yaa-para piri onaa
rayore nimi raaname waru omoa piralim-
ina. Goa pea pare no ipa solwara re-para
piri onaa rayore adaa kedaa nimi re-para
epalia-ga waru adalepape. Gore Satan nimi
raapu aba pia pare nipu pua pirape yapi
diri rudupu yaalo ratu waru yawesa.
13 Gore mo waatame nipu no su amaa
pirano kone isa pare nipumi abade naaki
madisade ona ratu tisa.
14 Goa pisa-pulu nimumi adaa yaa itaaya-
mana popaa mua mo ona madaa maasimi.
Goa pua nipu onaa napiri su-para riya pua
go adaa waata gimoa pogola pisa. Go-
parare nimumi eta waru kaloa nipu go
su-para waru surubisimi. Gore nimumi
suruba pirinare maali repo patuare akua

oraapu pirisa. Go rabu waata nipu mada natisa.
15 Goa pua ona tulalo mo waatame nipuna agaa-para ipa maaku ratu isa. Go ipare ora adaa ipa ralade-rupa maaku ratisa pare ipa raa puare mo ona rata mea pisa.
16 Goa pisa pare mo sumi go ona raba misa. Goa pua su lobatabebe puare mo waatame nipuna agaa-para maaku ratu isade ipare su-para raa odobasa.
17 Goa pisa rabu adaa waata nipumiri mo ona-para ora rono adaape yawesa-pulu nipu puare go onana si wane medaloma raapu pua yada pula pisa. Go si wanenuri nimumi Gote-na rekena agaa waru pagoa Yesumi mea wasade agaa madaa kone rulaeme-pulu waatame nimu raapu yada pula pisa.
18 Goa pua mo waata nipuri no ipa solwara repaa-nane reka aasa.

13

Raa kira aune yae laapo ipisipi
1 Gore neme adesu raburi raa kira aune yae meda no ipa solwara-para sone opapasa. Nipuna aalu eperaare 10-pela opoa nipuna aalu 7-pela aasa. Goa pua nipuna aalu eperaa 10-pela madaare aa muduna epe raguna padane padane lo mea adipasa. Goa pua nipuna aalu 7-pela madaare Gote madaa ero ne bi tua isa.
2 Go raa kira aune yae adesu raburi nipu lepat mena nona piane pirisa kone isu. Nipuna aare gupa bea menana aa nona pisa. Goa pua nipuna agaare laion menana agaa nona pisa. Mo adaa paaka waata nipuna puriri mo kira aune yae kaloa nipumi nipuna aa mudu pirape siaa king madaa mapiraasa. Goa puare nipumi nipu surubape puri page kasa.
3 Gore mo kira aune yae madaare nipuna aalu padane aba tinaloa ome nona pea. Goa pea pare go aalu madaa piri rerere aba kaapu yoa aalu wala epe aasa. Goa pisa-pulu su amaa piri onaa rayome go raa kira aune yae madaa paalame omoa nipu rata mea pisimi.
4 Gore adaa paaka waatape nipuna puriri go raa kira aune yae kasa. Goa pisa-pulu onaa rayome go waata madaa beten lo pirisimi. Goa pua nimumi mo raa kira aune yae madaa page paalame omoa beten lo pirisimi. Goa pua nimumi gupa simi: Go kira aune yaere nipuri ake nona palia pae simi. Gore onaanumi nipu raapu yada mada napalimi simi.
5 Gore Gote-me mo raa kira aune yae nipuna palaina gimisa raburi nipumi Gote-para ero agaa adaapu simi. Nimimi go ero agaa lalainare akua 42 popesa.
6 Goa pisa pare nipumi Gote-para wae ero agaa loa Gote-na bi-para Gote nipuna piri su-para ero agaa loa go Gote-na so yaa-para pimi rurunu-para page wae ero agaa simi.
7 Goa pua Gote-me nipuna onaanu raapu yada pa pina gimisa-pulu yada puri paloa puare nipuna ruru marabuaniaasa. Goa pua Gote-me pa pina gimisa-pulu raa kira aune yaeme ruru rayo-para su rayona pimi onaa to rado rado aeme onaanu-para adaa agaa rado rado teme-para gavman rado rado surube onaanu-para go rayo surubenalo wae yaeme puri mea kasa.
8 Gore su yaa laapo nawarisa rabu Gote-me onaanuna bi mo tisimide mena sipsip sina buk madaa tu isa. Goa pea-ga su amaa onaa rayore nimuna bi Gote-na oro yaalo mapiraape buk-para natu isa-pulu nimumi go raa kira aune yae madaa beten lo piralimi.
9 Gore onaa rayome pagaleme agaa waru pagalepape.
10 Gore onaa medaloma kalabus ada-para patula polalo palimiri gore nimu page kalabus ada-para mea palimi. Gore onaa medaloma rai kutumi tua maomalimi-daare gore nimu page rai kutumi tu maomalimi. Goa palimi-pulu Gote-na ruru onaare puri palo pirua nimimi kone rulape kone waru saapiralepape.
11 Gore neme adesu rabu kira aune yae medare no su ru-nane pirua so amaa-nane ipisa. Nipuna aalu madaare sipsip memenuna piade-rupa eperaa laapo pisa. Nipumi agaa sa rabu mo paaka waatana agaa-rupa sa.
12 Go raa kira aune yae laapo nipumi aba ripia ipua raa kira aune yaena puri mua nipu raapu pisa. Goa pua nipumi su amaa pimi onaa page oyae rayome page abade ipisade kira aune yae madaa beten malasa. Go aba ripia ipisade raa kira aune yaere nipu maomape wae reredere aba kaapu sade.
13 Gore go laapopa raa kira aune yaemere puri pane adaa kogono rado rado pisa. Goa pua nipumi onaanuna ini agaa madaare so yaa-para i repena sulaa meda su amaa mea lopasa.
14 Goa pua aba ripia pirisa raa kira aune yaena ini agaa madaare oyae laapome napiaa kogono rado rado pisa. Go rabu Gote-me pa adoba pirisa. Goa pua kira aune yae laapomere go su amaa piri onaa rayo makiraa pirisipi. Gore nipumi onaanu gupa lakesa: Nimimi mo raa kira aune yae mupaare repename warini piksa meda warialepape. Goa puare nipuna bi minasaatepape sa. Go raa kira aune yaere abade rai kutumi tisimiya pare nipu naome pa pirisa.

15 Goa pua Gote-me mo raa kira aune yae laapome kogono pina gimisa. Goa pisa rabu oyae laapome aba ripa warisimi repename warini piksa madaa kone popo polo pabisa. Goa pisa-pulu go repename warini piksa-me agaa loa onaa medaloma nipu-para beten natemere gore nimu mada tu maomalia sa.
16 Goa pua mo raa kira aune yaemere nipu puri pabisa-pulu onaa rayore nimuna popo ki-nane page nimuna eno madaa page yope pubabebe pisa. Goa pisa rabu aa mudunu-para naraa piri onaanu-para amo onaanu-para pa kogonome adini onaanu-para pa esepene onaanu-para go rayo madaa yope pubabebe pisa.
17 Goa pisa-pulu pa onaa meda raa kira aune yaena yope-daa napubalia-daare nipumi oyaenu medaloma mada nakabalia. Goa pua nimumi page nipuna oyae mada nakabalimi. Go kira aune yaena yopere nipuna bi-rupa talimiri nabanu talimi.
18 Niaame go madare kone waru samina. Gore aanu medaloma makuaaemere go kira aune yaena naba waru adoa samina nabana re waru niminaamina. Go naba perekea sanare aa medana bi teme. Go naba dipitimare 666 mada adalima.

14

Onaa 144,000-me sipsip mena si madaa yaasa simi

1 Neme wala adesu rabu mo sipsip siri so Saion rudu madaa aasa. Goa pua onaa 144,000 nipu raapu aasimi. Go onaanuri sipsip menana si-para nipuna aaraana bi laapore abade Gote-me nimuna eno madaa tisa.
2 Goa pua nemere agaa meda pagesu pare go agaare adaa ipame o ta-rupa page adaa ari kululu ta-rupa pagesu. Go agaare adaa spika-para lalae nona piane pagesu.
3 Goa pua go onaanuri nimu aa mudu pirape siaa king eno-nane rekaasimi. Goa pua pa piri yae maala page mo makuaae aa mudu 24-na ini agaa madaa rekaasimi. Goa pua go onaa 144,000 Gote-me nimu raba mu kabesa-pulu nimumi kagaa yaasa meda simi. Pa onaa radonumiri go yaasana agaa mada napagesimi.
4 Go pirisimi aa rayomere abade nimumi ona medaloma narumaawa ona raapu u napatisimi. Dia, go aanu nimu ora epe kone wasupa meape nona piane pirisimi. Gore su rayona mo sipsip si tulalo pisa-parare mo aanu nimu rayo page puala pisimi. Gore nimu go su amaa piri onaa raapu pirisimi rabu Gote-me nimu nipuna ruru aba ripia kaboa mapiraasa. Go aanuri Gote-me nipuna sipsip si raapu go aanu aba riri-nane mapiraasa.
5 Nimumi abade yaa agaa nasimi. Goa pua nimumi pupitagi nape gimoa epe-rupa pirisimi.

Ensel repome agaa lapedepesimi

6 Gore neme ensel meda so yaa-para biyaa ipulaina adesu. Nipumi oro yaalo pirape Epe Agaa mea pisa. Goa pua nipuna kogonore Epe Agaa so amaa piri onaanu lakelo kiritisa. Goa pua gavman rado radome surube onaanu-para ruru rado radonu-para ada agaa rado rado ne onaanu-para to rado rado aeme onaanu page lakelo kiritisa.
7 Gore nipumi puri paloa gupa lakesa: Gote-me onaa rayo koso laawa yoto rumaape diri aba rudu yala-ga nimimi nipu madaa paalame omoa nipuna puri epe bi minasaatepape. Goa pea-ga nimimi Gote padane adalimina beten tapape. Nipumi abade su-para yaa-para ipa solwara-para oyae rayo nipumi warisa.
8 Gore ensel medamere mo aba pisa ensel-na masaa-nane ipisa. Go ensel laapome agaa meda gupa sipi: Adaa Babilon* adaa adaare-re ora pabo tina sa. Go Babilon so padanere su rayona piri onaanu-para nipuna puri pane wae kone kanaloa paake yone kone agu isimi. Gore nipumi puri pane wain ipa kasa-pulu nimumi pupitagi nisimi.
9 Gore wala ensel meda nipu mo ensel laapopana masaa-nane ipisa. Go ensel repopame puri paloa gupa sa: Gore onaa rayome go raa kira aune yae page nipuna repename warini piksa page go laapona bi minasaalimiri nimuna ki madaa page eno madaa page kira aune yaena bi mua yope palimi sa.
10 Goa pua go onaanuri nimuna Gotena wae ipa wain nalimina. Go wain-ri Gote-na ratu yawe wain ipa-ga nenalo ratu yawe kone raapu epalia. Dia-ga nipuna ratu yawe konere niaana wae yaena yoto giape oyae raapu kap-para koyo pabo salia. Go onaanumi mo ipa mea nalimide raburi nimumi radaa waru noa repena sulaa kekapu palae bisululu raapu piralimi. Go pua ora epe ensel-nuna ini agaa-para epe sipsip sina ini agaa madaa page radaa no piralimi.
11 Go repena sulaana mirumiri nimu radaa manasua oro yaalo so madaa popalia. Go onaanumiri mi kira aune yaepara nipuna repename warini piksa-para beten lo bi minasaasimi-daare go onaa

* **14:8:** Go agaare Rom adaare-para lalaawa Babilon adaare loa saa pi agaa lakesa. 1 Pita 5.13 madaa page ta-rupa. Pare kone medamere waea peme onaare Babilon adaarena bi meme sa.

nimuna bi minaloa wae yoto mealimi. Goa pua ribaa-para naare paalu page nimumi kitu napiri radaa no piralimi.

12 Goa pea-ga Gote-na ruru onaanuri puri paloa piramina. Goa palimiri nimimi Gote-na agaa mana waru pagoa Yesu mada page kone rula piramina.

13 Goa pua neme so yaa-para epe agaa meda pagesu rabu go-rupa sa: Neme agaa gupa lape sa: Abia page oropenu page onaa rayome Aa Mudu madaa kogono pua omalimi-daare go onaanu nimumi epe raana pi kone mealimina sa. Goa sa rabu Holi Spirit-mi e loa go agaa go-rupa abusa: Nimumi abade go kalai pu kogono pisimi-pulu nimu kitu piralimi. Goa pua nimuna pisimide kogono madaa epe yoto mealimi sa.

Maapu eta madiape di rabu

14 Goa pua neme adesu rabu so yaa-para yaako pi moae meda isa. Go moae madaare su amaa aa nona pi meda pirisa. Goa pua nipuna aalu madaa aana gol-me warini epe raguna adipisa. Nipuna kimiri pakipi rai napi ora eke waru ae meda saapirasa.

15 Go rabu ensel rado medare epe lotu ada amaa-nane pelataboa ipisa. Goa pua nipumi so moae madaa piri aa-para puri palo gupa yaasa: Nena pakipi rai napimiri eta nape oyae kadolaina sa. Go su amaa eta nape yapi di aba epaade-ga epe eta rayo aba poroaaya-ga napea-ga nakepoaina sa.

16 Goa pua so moae madaa piri aamere nipuna pakipi rai napi ripinaa palae su amaa ipisa. Goa pisare nipumi su amaa poro aaya epe eta rayo meamina.

17 Goa pua neme gupa adesu. Go rabu ensel meda Gote-me epe lotu ada so yaa-para aaya-para pirua amaa-nane ipisa. Go ensel-me page pakipi rai napi eke waru ae ripinaasa.

18 Goa pua repena sulaa surubae ensel medame page so yaa-para i aana reke gimoa nipu page ipisa. Goa pua nipumi mo eke waru ae pakipi rai napi saapirae ensel-para gupa lakesa: Nena pakipi rai napi meda mua no su amaa ia wain maapu tu kiritape sa. Gore go maapuna ini rayore porabea-ga ralape sa.

19 Goa lakesa rabu mo ensel-me nipuna pakipi rai napi su amaa ipua mea wagepua tisa rabu nipumi mo wain pu madaa ini etapalae ralabisa. Goa pua nipumi go ini rayore aaname igipini oyae-para mea lopasa. Goa pua go oyaeme rabuatinalo pisa-rupare Gote-na ratu yawe kone mada misa.

20 Goa pua adaa adaare kepo raranere wain igipini yaeme ini igipisa. Go oyaeme wain ini rayo igipisa rabu nipuna agaa-para yaapi waru popesa rabu su adaalu-para gupa 200 mail pupua wala pa onaa minabae-rupa risa.

15

7-pela ensel-me 7-pela waea sasimi

1 Go rabu neme so yaa-para kagaa puri pane yae meda adesu. Go oyaere ora rado piane ya-pulu neme kone adaapu isu. Gore ensel 7 pirua su amaa onaanu maoyaat-alo wae yaina nona piane yaenu 7-pela saapirisimi. Gore orope go wae oyae popa dia yaliade raburi wala wae yae meda ora naepalia. Go wae yae 7-pela madaare Gote-na ratu yawe konere ora dia yalia.

2 Go rabu neme ipa ini adaape nona piane adaa oyae meda adesu. Go ipare widoa garulape wasupa glas raapu repena sulaa raapu moropea warisa. Goa pua neme onaa medaloma adesu. Nimumi mo raa-para piri kira aune yae-para nipuna repe-name warini piksa raapu yada pua nipu rabuaniaasimi. Go kira aune yae nipuna bi perekea pa naba isa. Go onaanumi nipu ipa ini madaa wasupa nona piane adolalo pua pirisimi. Goa pua Gote-me nimu alowa kasa-pulu nimumi go saapirisimi.

3 Nimumi Gote-na kogono aa Moses-na yaasa loa sipsip sina yaasa page laasimi. Go yasaare gupa simi:

O Aa Mudu Gote, nere puri adaape pate.
Go kogono rayo neme pere ora epe kogono ya-pulu puri paloa pe.
Nere go su amaa piri onaa rayona aa mudu padane piruaaye.
Goa pua nena konere ora epe ta-ga ora redepo ne kone suaaye.
4 Aa Mudu, ne padanere ora epe aa piga onaa rayome ne madaa paalame omalimi.
Goa pua onaa rayome nena bi waru minasaaeme.
Goa pua su rayona piri onaanu ne piri-para epa rumu koba pua aalu adaniaawa nimumi ne madaa beten teme.
Gore su rayo-para piri onaanumi nena epe redepo ne kogono adoa kiriteme-pulu goa palimi simi.

5 Goa pua so yaa-para aaya epe sel lotu ada pora gaape lobesa-daa adesu. Go lotu ada-parare Gote nipuna pirape ada aasa.

6 Goa pua ensel 7-pela nimumi orope wae yae saapirua padane padane laatapu epe ada gimoa amaa-nane ipisimi. Gore nimumi ora epe yaako pi mamina yamoa nimumi epe aana gol-me warini aako lete nimuna kadesa madaa yamesimi.

7 Goa pua pa oro yaalo piri oyae maala pana medamere ensel 7-pela-para go

yaenu kasa. Go oyaere nimumi aana golme plet 7-pela sapalae kasimide oyaere Gote-na ratu yawe kone go plet 7-pela madaa rulatabesa. Go Gote-re nipu oro yaalo kagaa piraama laama palia.

8 Goa pua Gote-na puri-para nipuna epe paana puri-para gona miruri Gote-na epe lotu ada-para rulatabesa. Goa pua epe lotu ada-parare pa onaanu mada napalimi. Dia, mo ensel ipa 7-pelame wae-rupa mapiraape kogono 7-pela aba pu kiritinaloa runane wala orope palimi.

16

Gote-na ratu yawe kone panapu saabaaya

1 Goa pua mo epe lotu ada ru-nane agaa meda sa rabu neme pagesu. Go agaame go ensel 7-pela-para puri paloa goa sa: Nimi puare Gote-na ratu yawe konere plet kerepopu madaa ia-ga mea pua no su amaa koyo rubalepa sa.

2 Goa pua aba ripia aasa ensel-me nipuna adaa plet mea pua su amaa koyo lopasa. Goa pisa raburi mo raa kira aune yaena yope pisimide onaanu madaare wae adaa gaale rerenu mapiraasa. Go onaanumi abade mo kira aune yae nipuna piksa adoa beten simide onaanu madaa page mapiraasa.

3 Goa pua ensel laapomere nipuna adaa plet i yaere mo ipa solwara madaa mea koyo lopasa. Goa pisa rabu yaapiri ipa solwara madaa aba ome onaanuna yapi-rupa popesa. Goa pisa raburi no ipa solwara-para piri oyaenuri rayo omabesimi.

4 Goa pua ensel repo pamere nipuna plet madaa sapalae muare no ipanu popea-para page ipa yokea-para page koyo pabesa. Goa pisa rabu ipa rayo perekeare yaapi agu popesa.

5 Go rabu neme ipa surube ensel-na agaa pagesu. Nipumi goa sa: Epe Redepo ne Goto, nere abia page pi abade page pirisi. Nena koso lape agaa madaare neme wae yoto mea rumaali rabu ne redepo ne kone sua rumaaina sa.

6 Go wae menana yope mi aanumiri abade Gote-na ruru-para Gote-na agaa lakene aanu page tu maomaasimi rabu nimuna yaapi pupubisa. Goa pisa-pulu go onaa waenumi yapi nenalo kalape sa. Goa pua nimuna yoto ora waru mealimi.

7 Goa pua agaa meda aana reke aaya-para gupa pagesu: Aa Mudu Gote, neme puri rayo waru pate. Nena koso lape agaame onaa mea rumaali pare nena epe redepo ne kone sua rumaali sa.

8 Goa pua ensel maalame nipuna adaa plet madaa sapalae yaere naare madaa mea koyasa. Goa pua Gote-me naare nipu puri kasa raburi go naare kekapumi onaa rayona yogane laula pape pisa.

9 Gore naare waru risa rabu nipuna kekapu ora adaape pisa rabu onaanu rayo waru risa. Go rabu Gote-me go wae yae madaa puri kasa rabu nipuna bi madaa ero agaa simi. Goa simi pare nimumi wae kone naperekea Gote-na epe puri pane bi naminasaimi.

10 Goa pua mo ensel supumiri nipuna adaa plet madaa sapalae mo raa kira waena aa mudu pirape siaa king madaa mea koyasa. Go raburi mo raa kira aune yaena ruru pirisimi onaa rayo madaa ribaa yaama pisa. Goa pua nimu radaa waru no pirisimi-pulu nimuna abulu page regepe no pirisimi.

11 Goa pua nimuna to madaa gaale rere pirisa-nuri radaa waru nisimi. Goa pisa pare nimumi yaa-para piri Gote madaa ero agaa simi. Goa simi pare nimumi kone naperekea abana wae kone nagimisimi.

12 Goa pua mo ensel oraapumiri nipuna adaa plet madaa sapalae adaa ipa Yufretis madaa mea koyasa. Goa pisa rabu mo ipa rayo makaapu yabaawa no naare ipulanane piri aa mudunu epenalo pora warisa.

13 Goa pua neme puri pane wae remo ipa repore uri kenome nona piane adesu. Nimu mo adaa paaka waatapena agaa-para mo raa kira aune yaena agaa-para makirae agaa ne aana agaa-para page epa opatabisimi.

14 Go remonuri ora wae remo rayo yapare nimumi napiaa kogono rado rado pisimi. Gore nimu su amaa piri aa mudunu rayo piri-para pisimi. Goa pua go puri pane Gote-na adaa yapi di raburi go aa mudunumi yada pinalo mea kiritalia.

15 Waru pagalepa: Ni Yesuri paake nape aanu ipulumide-rupa aipapulu epalua. Goa palua-ga onaanumi u napatu ura onaapu epe-rupa yamoa piralimi-daare nimi raaname omalimi. Goa pua ni epaluade rabu go onaanu medalomame ura onaapu waru naayame aanumi ni mada na-adalimi. Goa pua onaana ini agaana aako onaapu yamoa pimi onaanumi yala napoteme.

16 Goa pua wae remo rayome aa mudunu padane-para makiritisa. Go makiratape suri Juda aanuna agaamere Amagedon teme.

17 Goa pua mo ensel 7-pelame nipuna adaa plet madaa isade nipumi po ripu-para mea rubaasa. Goa pua epe ada ru-nane aa mudu pirape siaa king isa-para agaa medame puri paloa goa sa: Go yaenuri abia dia yala sa.

18 Goa pua yaki repena piaa-mama puare oyaeme agaa adaapu rado rado loa yaapara kululu loa su minini adaape pisa.

Abade Gote-me onaa wariaa-mama ipuare go piane su minini meda napinasa pare go su etome ora rayo rabuanaasa.

19 Goa pua adaa adaare robo repo rupi-alala pisa. Goa pua su rado rado rayona adaarenu rayo agaa me loa maoyaatisa. Goa pisa pare Gote-me wae su Babilon abutalo kone sua nipumi Babilon nipuna kap madaa wae ipa wain pirapalae mua mea manasa. Go wain ipare Gote nipuna ratu yawe kone rayo go-para mapiraasa.

20 Go rabu page ipa solwara rikiraana aaya sunu rayo minabaawa rudunu page ora dia yalia.

21 Goa pua adaa yai raapuri radaki aapa adaape epa lopalia. Go radaki aapa padane padane laatapu madaare rais bekna kedaa-rupa lopesa. Go yaa-para lopoa onaanuna to madaa tisa. Gore go yaere ora wae yae ya-pulu onaanumi Gote-para wae ero agaa simi.

17

Aa rume oname wae yoto misa

1 Goa pua mo adaa plet 7-pela saapiraeme ensel 7-pelare padanemere ni piri ipua ni gupa epa lagisa: Ne epali rabu neme mo adaa paake aa rumi oname wae yoto melia rabu neme adaina. Nipuna adaa adaare ipa adaapu pope repaa-para warisa.

2 Go su amaa piri aa mudunu wae kone adaapu sua Gote gimoa Satan-na kone misimi. Go konere nimumi mo adaare-para paake aa rumi kone-rupa sua pirisimi. Goa pua su amaa piri onaa rayome go ona* raapu waea pu piruare maeyae onaa-rupa pirisimi sa.

3 Go rabu Holi Spirit ni raapu pirasa rabu mo ensel-me ni onaa napiri su-para mea pisa. Go su-parare neme ona meda adesu. Go onare nipumi kane raa kira aune yaena masaa madaa pirasa. Go raa kira aune yaena to yogane madaare wae bi rado rado adaapu tu saabaasa. Go bi rado radore Gote ero agaa lape-rupa tu saabaasa. Gore mo raa kira aune yae nipuna aalu 7-pela aasa. Goa pua nipuna aalu kepare 7 aasa.

4 Go onamere epe kane mamina-para kobere mamina lapo maraawa aana gol-me warini pepenapu palae mapiraasa. Gore abade nimumi epe aana-para epe kulubu-para mone yoto adaapumi kabesimi. Goa pua nipuna kimi page aana gol-me warini kap saapirisa. Gore paake nape kone sua pisa-pulu nipumi Gote-para wae ero lape yae-para pugu pi yaenu-para mo kap-para mapiraasa-pulu rulatabesa.

5 Gore nipuna eno madaa page bi saabaasa. Go bi madaare saa agaame kudiri pu re gupa saabaasa: Adaa Babilon suri nipu paake aa rumi kone i onaanu-para wae pugu pia pi onaanu-para go suna agi padane piruaaya.

6 Go onamere abade Gote-na ruru onaa tu maomaawa nimuna yaapi noare nipu maeyasa. Go page onaanumi Yesu madaa kone rulaawa nagimisimi-pulu go oname tu maomaawa nimuna yapi noa maeyasa. Gore neme go ona adesu raburi pogo-lasaawa kone adaapu isu.

7 Neme akeane kone adaapu sae? Goa pua ensel-me ni agaa gupa misa: Neme akeane kone adaapu sae? Neme abiare go onana kudiri pi konena re-re neme mea ipua ne lagialua. Goa pua go raa kira aune yaena masaa madaa ona pia page re lagialua. Go yaere nipuna aaluri 7-pela aawa nipuna aalu eperaa 10-pela pisa.

8 Neme go raa kira aune yae aba adesu rabu nipu abade pirisa pare abiare napia. Goa pea pare oropere nipu su naaku gimoa amaa-nane penaame epalia. Go rabu nipu popalia-rupa ora na-adalimi. Goa pua go su amaa piri onaanu medaloma abade Gote-me su yaa nawarisa rabu nimuna binu oro yaalo kagaa pirape buk madaa natu isa. Go onaanu nimumi go raa kira aune yae ademe rabu nimumi kone adaapu meme. Gore abade nipu pirisa pare abiare wala napiruaaya. Goa pea pare wala orope nipu wala epalia. Go rabu nimimi kone adaapu mealimi.

9 Aa medame kone waru sua maluba kegealiare go oyaena re makuaalimi. Go aalu 7-pela aasa pare kanapu 7-pela tisa. Go rudunu† madaare ona pirisa.

10 Goa pua adaa aa mudu 7-pela page pirisimi. Goa pua mo aalu 7 aasare aa mudu 7-pela nona piane pirisimi. Aa mudu supuri abade mea rubisimi pare abiare padane-ma pa pia. Goa pua padane-mare aa mudu-rupa nipu wala orope piralia. Gupa piralia pare nipu oge rudupu yapi di mada piralia.

11 Go raa kira aune yae abade pirisa pare wala abia napiare nipu page aa mudu 8-pela pa-rupa pia. Goa pea pare nipu mo namba 7-pela muduna ruru aawa su naaku-para piralia.

12 Gore neme aalu eperaa 10-pela su adaarena ora aa mudu 10-pela piralimi. Go aa mudu-para nipu abi naepa pirua surubeme. Dia, pare orope go raa kira

* **17:2:** Go ona paake aa paake rumi yaena agaamere Gote gimoa pa yaaga Gote-para rado yaenu rateme onaa-para sa. Gote-na ini madaare gore aa nipuna ore gimoa ona paake yone-rupa madaa sa. † **17:9:** Rom ada kagurere 7-pela rudu meda madaa warisimi. Go madaa saa pi agaa ta paaya.

aune yaena puri mua nipu raapu surubalimi. Nimu pirape diri pena naare ini perekealaina padane piralimi pare ogesi surubalimi.

13 Go aa mudu 10-pela nimumi kone padane agu sua nimuna puri-para nimuna surubape kone page mo raa kira aune yae pua kateme.

14 Goa pua nimu rayome mena sipsip si raapu yada palimi. Go rabu mo sipsip si nipu madaa kone rulae onaanu-para nimu raapu yada pua go aa mudunu rabuaniaalimi. Nipuri Aa Mudu rayona ora Aa Mudu page king aa mudu rayona Aa Mudu page piralia-pulu mada rabuaniaalimi. Goa pua nipu raapu pirape onaanuri nipuna aba yaaloa mapiraasa-pulu nipuna agaa waru pagoa nipuna pora ratalimi sa.

15 Goa pua mo ensel nipumi ni page gupa lagisa. Abade nere go adaa ipa inipara pirade ona yaade. Goa ipa madaare nena to yogane rado ae onaanu-para kiritae onaanu-para su rado rado piri onaanupara adaa agaa rado rado ne onaanu-para ade.

16 Gore aba ade aalu eperaa 10 oyae page raa kira aune yae laapome paake aa rumi ona madaa wae kone waru sua tulalo palipi. Goa pua nipu waru tuare nipuna oyaenu mamina-nu page kolo rialipi. Goa puare nipuna yogane-para aaya midi mea noa nipu repena sulaa-para mea irabalimi.

17 Gore Gote-me nimuna kone robaapara nipuna kone mapiraasa. Goa pisapulu nimumi kone padane sua nimuna surubape puriri kira aune yae kateme. Goa pa amaa pula aainare Gote-na agaana re ora penaame epalia rabu go puri dia yalia.

18 Gore mo ona nipu ora wae adaa adaare-para piri onaa nona piane ya-pulu nipu su amaa pimi aa mudununa puri rabuaaniaalia sa.

18

Babilon adaare pabo tisimi

1 Neme go yaenu aba adoa ensel meda so yaa-para pirua ipisa-daa adesu. Gore nipu adaa puri isa pare nipuna epe paame go su madaa roalia rabu epe-rupa surubenalo pisa.

2 Gore nipumi agaa puri paloa gupa sa: Adaa Babilon su adaare pabo tina. Abiare go adaare-para wae remonu-para wae oto pi remonu page pimi. Goa pua go osade adaare-parare wae oto pi yaanu page nipu madaa ada waria aeme.

3 Gore abade nipuna onaa rayo nipuna ipa wain kaloa nipu agaa mana lakesa. Go puri pane wain-ri nimu wae-rupa pirape kone mulalo no pirisimi. Gore go su amaa pirisimi aa mudu king-numi page go ona nipu raapu wae paake nape kone sua pirisimi. Goa pua go su amaa bisnis kogono pua mone pisimi aanumi page go onana pupitagi nape kone madaa mone yoto adaapu misimi sa.

4 Goa pua neme agaa meda so yaapara ipisa rabu gupa pagesu: Nimiri nina onaanu-ga nimi go su gimoa pulupa. Nimi goa palimi-daare nipu raapu waea napalimina. Goa palimiri nipumi mealia wae yoto namealimi.

5 Nipuna wae yae rayore ora adaapupe saa-mama puare ora so yaa popa oraata aaya. Goa pea-ga Gote-me nipuna wae yae rayo madaa aba niminaa kiritea.

6 Gore nimimi go wae onana kone niminaawa nimimi abulu kiritalepape. Gore nipumi abade nipuna wae kogono pisa madaare nimimi wae yotome rana laapo abutapape. Gore nipumi abade ipa puri pane kap-para mea gisa-ga nimimi ora puri pane ipa nena nipuna dis-para satepape.

7 Gore nipumi abade nipuna bi minasaawa epe pepena pua epe-rupa pirisa. Goa pisa-ga nimimi go kone abutalo palimiri radaa waru manaatepape. Gore nipumi wae kone saliare oyae go-rupa katapape. Goa puare nimimi nipu re waru adoa abuta. Gore nipuna robaa-para kone go-rupa mua lagialia: Niri go su yaa rayo surube mudu ona ya-pulu go aa mudu pirape siaa mada piruaayo tea. Gore niri ona wasaa napia loa wae kedaa page naepaliapulu neme re mada natoa.

8 Goa tea-pulu wae oyae rado radore padane go yaapimi agu nipu madaa epalia. Go rabu yaina page mua kedaa adaape rua piralia. Goa pua reae adaa page pabalia. Goa palia raburi repena sulaame Babilon adaare rayo waru rabalia. Gore Aa Mudu Gote-me nipu raapu koso loa wae yoto mea katea-pulu nipu ora puri paloa pa pia sa.

9 Go rabu go su amaa pirisimi aa mudu king-numiri go ona raapu ora waea pua yolape kone sua piralimi. Goa pisimi-pulu go aa mudu king-numiri nipu mea irini miru adalimi rabu nimuna aako rupitua re lo piralimi.

10 Gore mo aa mudu king-numi nipuna radaa nape yae aba adoare nimumi paalame omalimi. Goa pua nimu rekaawa gupa teme: Odo-e, loare odo ora waru pia teme. Go Babilon adaare nere puri waru pane adaa adaare yaade. Gore naare ini padane pereke talainare nena wae yaenu yoto abulamono teme.

11-12 Goa pua su amaa pimi mone yoto mi aanumi page go adaare madaa re waru loare nimuna pu robaa-para ora o tea rabu re waru teme. Gore nimuna kako-nupara moae yaenu meape onaa napimi-pulu kakore nakabalimi teme. Nimuna aana gol-para aana silva-para epe yoto meape

aana-para epe kulubu-para go mone yoto adaapu aba misimi. Go page epe yaako pi mamina-para kobere mamina page ora oma pae epe lapalape page kane mamina page go oyaenu abia nakabalimi. Goa pua epe kaa pi repenanu page elepan menana imaame warini yae page epe yoto meape repename warini yae page abia nakabalimi. Goa pua aana bras-para aene-para epe puri pane aana gonumi warini yae page nakabalimi.

13 Goa pua go kako-nu page nakabalimi: Sinamon-para yabia-para kaa pi miru irae yae-para repena maara nona piane yae-para repena emabo nona piane yae-para wain-para wabola-para bret warini palaawa-para wit-para mena gawa sipsipnu-para hos mena-para hos mename yone kaaranu-para kogono madaa adini aanu page abia nakabalimi. Goa onaanu page nakabeme pare nimuna kone wasupa mabebolaaeme.

14 Goa pea-pulu mone yoto mi aanumi go onaanu goa madaa nateme: Go oyaere nena robaa-para adawe kone sua aba mula pisi pare go rayo ne gimoa dia yalia teme. Goa pua epe yoto meape yae rayo page nena epe pepena oyae rayo page go rayo dianialo pi-pulu ora diania tea.

15 Goa pua mone yoto mi aa medalomamere go adaare-para bisnis kogono aba pua mone adaapu misimi. Go aanuri nimumi go onana radaa pi oyae adoa paalame omoa nipu ora mo-para pua piralimi. Gore nimu mo-para aawa re waru lo pirua gupa yaatea:

16 Odo waru pia. Go aba nena ini agaare ona epena pepena-rupa mapaawa yoto misi rabu waea piside teme. Abade nipumi epe yaako pi mamina-para epe mimi pi mamina-para kane mamina rado rado yamesa. Goa pua nipuna tona pepenare aana gol-me warini yae mua mone yoto waru i aana pepenanu page ora epe yaako pi kulubumi page nipuna pepena waru pisa.

17 Goa pisa pare naare ini padane perekealaina go pepe rayo dia yoa pane pula teme. Go page mo ipa ipunu rini aanu page mo ipunu kaboa su rado-para polalo palia onaanu page go ipunu ru-nane kogono pi aanu page mo ipa solwara madaa kogono pua mone mi aanu page nimu rayo Babilon su adolalo rekaasimi.

18 Gore nimumi mo adaare repena sulaame irisa miru adesimi rabu nimumi puri palo goa simi. Go adaare-re nipu padane ora puri pata-ga meda go-rupa naaaya simi.

19 Goa loa nimuna aalunu madaa kege mea awo sua re lo nimuna robaa-para kedaa pina pirisimi. Goa pua nimumi goa simi: Odo waru pia simi. Go adaa adaare-para ora wae yae meda epaade simi. Go adaare-parare ipa solwara madaa pamisade ipunu-na aaraanu ipu nipuna pora pamua yoto mua amoperupa pirisimi. Goa pea pare naare ini padane pereke talaina go adaare raboa repo nasade simi.

20 Nere yaa-para piri Gote-na ruru onaanu-para aposel kogono aanu-para Gote-na agaa lakene aanu-para nimi rayome mogo adaare raboa repo nasala madaa raaname waru omalepape. Gore go onana adaare nipumi abade nimi-para waea pisa-pulu Gote-me adoa koso laawa wae yotome abusa.

21 Go agaa aba dia naloare puri pane ensel medame aana adaape meda minasaawa ipa solwara-para mea lopasa. Go aanana kedaare wit-na ini marabuaawa pelatabebe pinalo i yae ya-pulu kedaa waru pisa. Nipumi goa pisa rabu nipumi lalo: Go mea lopaato-rupare nimumi adaa adaare Babilon page gupa mea rubawade sa. Goa pua ora dia yalia-pulu onaanumi wala mada na-adalimi.

22 Goa pea-pulu go adaare-para alowana agaa pagape rabialo rado radona agaa page emaape page bero page temede-rupa onaanumi mada napagalimi. Goa pua oyae warini kone rado rado imi aanu page wala ne go adaare-para napitimi. Goa pua wit maraabuape yaena e page wala meda napagalimi.

23 Goa pua lam kolo memena paare go adaare-para wala meda mada naroalia. Goa pua ona aa lapo page rumaatalo palipide raburi nipuna rome agaa meda mada nalalapalimi. Abade nena mone yoto mi aanu pirisimide raburi gore go su rayona nimu mudu pirisimide. Go rabu abade nena romo malumumi neme su amaa piri onaa rado radonu makiraside sa.

24 Gore Gote-me nipuna ruruna yapi page nipuna agaa lakene aanuna yaapi page go adaare-para koyasimi-pulu nipumi Babilon piri onaanu-para wae kedaa yoto kaloa yaapi abusa. Gore Gote-na iaanumi tu maomasimi rabu koyasimi yaapi rayo wala abuteme.

19

Babilon adaare tisa rabu pedo pisimi

1 Goa pua wala orope neme puri pane agaa meda pagesu. Go agaare so yaapara piri onaa adaapumi Gote-na bi gupa minasaa laasimi: Niaame Gote-na bi minasaamina. Niaana Gote nipu padane-mame oro yaalo kagaa pirape kone wasupa-para nipuna epe paana puri niaa guaaya. Goa pua nipu ora puri pane aa piruaaya.

2 Gote nipuna koso lape agaare ora waru
loa epe redepo ne kone ya-pulu yoto mea
rumaalia. Goa pua Gote-me paake aa rume
onana wae yoto rumaa kasa. Go oname
Gote-na kogono onaanu tu maomasa-pulu
nipuna go wae yaena yoto kasa.
3 Goa pua yaa-para aae onaanumi gupa
yaasimi: aapa Gote nipuna bi mada mi-
nasaamina simi. Gore repena sulaame mo
adaa adaare irabasa rabu nipuna miru so
yaa-para oro adaalupu puaa-mama pisa.
4 Go agaa lo kiritainalo mo kone makuaae
aa mudu 24-para mo pa piri oyae ipa
maala-para nimu rayome rumu koba pua
pirisimi. Go rabu nimu page aa mudunumi
page Gote nipuna siaa king madaa pirina
beten lo pirisimi. Goa pua nimumi gupa
simi: Ora ria yaade. Niaame Gote-na bi
minasaamina simi.
5 Go rabu Gote-na aa mudu piri king
siaa-para agaa meda gupa ipisa: Gote-
na kogono onaanu-para onaa rayome Gote
paala omeme-nupara onaa naraanu-para
aa mudunu-para nimi rayome Gote-na bi
minasaatepape sa.

Sipsip sina ona rumaatalo pisa rabu eta adaa irisa

6 Go rabu adaa onaanu kiritaba pirua
agaa meda gupa lo pirisimi-daa pagesu.
Go lalaasimi agaare adaa ipa o lalae nona
pisa. Go agaare so yaa-para kululu tade-
rupa simi. Go agaa simi rabu nimumi gupa
simi: Gote-na bi minasaamina. Aa Murdu-
ri niaana puri pane Gote-ga abia nipu ora
aa mudu pirina simi.
7 Goa pea-ga niaame epe kone waru sua
raaname waru omamina. Nipu epe puri ia-
ga nipuna bi minasaamina. Gore sipsip*
mena sina ona rumaape yapi diri aba rudu
ta-ga nipuna onare epepe mamina man-
agola sua pia.
8 Gore Gote-me e laade-ga go oname
ora epe yaako pi mamina mua nipuna to
mada mea maraasimi. Go epe mamina-
re Gote-na ruru pirua onaanumi epe ko-
gono pasimide-pulu go mamina nona piane
yamesimi.
9 Goa pua ensel-me ni-para gupa lagisa:
Go agaa pepa madaa waru tu sape sa.
Sipsip mena sina ona rumaawa eta yawae
di rabu Gote-me onaa medalomanu yaaloa
eta nola ipulupa tea-ga nimumi raaname
omalimina. Goa loa nipumi ni wala gupa
lagisa: Go agaare Gote nipuna ora agaa
lagialo sa.
10 Go rabu niri ensel-na aa kibu-nane
rumu koba pua neme nipu madaa beten
toame pisu. Goa pisu pare nipumi ni gupa
lagisa: Neme ni-para goa napape sa. Niri
nena kogono naaki pi. Goa pea-ga nena
amenu raapu kogono pide. Gore onaa
rayome Yesu penaame mea waasa-daa ora
agaa waru pageme onaanu raapu kogono
page pide. Goa pea-ga nina bi naminasaina
Gote-na bi padane minasaape lo lagisa.

Aa meda yaako pi hos mena masaana pirisa

11 Gore neme yaa-para adesu rabu yaa
pora gaape loboa hos mena yaako pi meda
ipisa-daa adesu. Go hos madaa pirisa aana
biri Kone Rulape-para Ora Agaa Ne Aa gupa
teme. Go aare nipuna koso lape kogono
epe-rupa rumaawa nipumi epe kone agu
sua yada go-rupa pea.
12 Nipuna ini laapore repena sulaa-rupa
roa nipuna aalu raguna adaapu adipisa.
Goa pua nipuna yogane madaare bi meda
tu saabaasa. Goa pisa pare nipu agu
raapome go bina re makuaaya.
13 Goa pua nipuna maarae adaalu
mamina-re yaapimi radepesa. Gore
nipuna biri Gote-na Ora Agaana Re teme.
14 Gore so yaa-para piri yada pape aa
rado radonu nimuna yaako pi hos madaa
pirua nimumi go aa ratamea pisimi. Goa
pua nimuna to madaare ora epe lapalape
yaako pi maraawa ora lepo lepo pi yae
maraasimi.
15 Gore mo aa-na agaa-parare eke waru
ae rai kutu pelatabisa. Go rai kutumi
su rado rado-para piri onaa rayo rabua-
niaalia. Goa palia raburi nipumi puri
pane aene rimaapu ripinua nipumi on-
aanu rayo waru surubalia. Goa pua nipumi
wain ini igipini yae-para nipuna wain inina
ipa rabuaniaalia-rupare puri pane Gote-na
ratu yawe kone mea katea.
16 Gore nipuna adaalu maarae mamina
page nipuna palaa madaa page bi gupa tu
saabaasa: Go aare Aa Mudu rayona Aa
Mudu page Aa Mudu rayonme Aa Mudu
yaade. Go-rupa tu saabaasa.
17 Goa pua ensel meda naare ini-para
reka aaina adesu. Gore nipumi so yaa
madaa pamuala aasaaya pare puri palo
yaaloa gupa yaasa: Nimiri Gote-na ogere
waima yaaloa nalimina epa kiritatepa.
18 Gore aa mudununa yogane midinu epa
nalimina. Go yoganere soldia aanu-para
nimuna surubape aa mudunu-para hos
mena-para nimuna masaana pirape aanu-
para ora onaa rayona yogane midinu epa
nalimina. Goa pua kogonome adini aanu
page pa piruae aanu page onaa naraanu
page aa mudunu page go rayome yogane
midinu epa nalimina sa.

* **19:7:** Sipsip menasi ona rumaatalo pisa aere Krais Yesu-para ta. Krais nipuna rumaape onare go su aama pimi onaanu-para sa. Krais nipu su aama wala epaliare nipuna onaanu epa rumaawa epe su adaa-para mea palia. Oro yalo yalo piruape su yaade.

19 Go rabu neme mo raa kira aune yae-para go su amaa piri aa mudunu-para nimuna soldia aanu-para nimu rayo epa kiritabaina adesu. Gore nimumi go hos mena madaa pirapalae ipisade aa raapu yada pulalo pisimi. Goa pua nimumi nipuna yada pape aanu raapu yada pinalo pisimi.

20 Goa pisa pare nipumi raa kira aune yae-para makirae gote-na agaa lakene aanu rayo kalabus ada-para mapataasimi. Goa makirae gote-na agaa lakene aamere mo raa-para piri yaena ini agaa madaa napiaa kogono adaapu pisa. Go puri pane kogonomere mo raa-para piri yaena yope palaasa adesimi onaa rayo makirasa. Go page nipumi repename warini piksa adoa beten simide onaa page makirasa. Go rabu mo raa-para piri yae-para makirae agaa lakene aa mo adaa naaku-para mea rubisimi. Go-parare radaa pi repena sulaa-para bisululu rapalae repena egaa waru rala aaya.

21 Goa pua hos mena madaa piri aame nipuna agaa-para opatabea rai kutumi kira aune yae-para makirae aa lapona soldia aanu tu maomasa. Goa pisa rabu yaa adaapu biyaa ipua go aanuna ro epa nabisa rabu nimuna robaa rulatabesa.

20

Satan maali 1,000 kalabus patisa

1 Go rabu ensel meda so yaa-para gimoa epa kilipisa-daa neme adesu. Gore no-para saa-mama puaede naakuna ki nipumi garulaniaatalo mea ipua nipumi kedaa pi ope sen page ripinaasa.

2 Nipu ora abade pirisa rabu page ora irulu ripinaa palae isa. Go paakare nipu abade piri waata nona piane Satan ya-pulu ensel-me nipu ope sen-me adia nipu maali 1,000-rupa kalabus ada mapataasa.

3 Gore ensel nipu no naaku-para mea lopaawa pora waru poasa. Goa pua naaku madaare oyae mea lopae raburi dede lama pulade-rupapara garulaniaasa. Goa pisa-pulu Satan-me su rayona piri onaanu wala mada namakiralia. Gore nipu maali 1,000 aba dia naloa orope nipu onaanu wala makiraainalo epena tea. Gore nipu rudupu yapi Di-na esepe palia rabu pora pamualia.

4 Go rabu neme aa mudununa pirape siaa king-nu adesu pare go siaa madaa pimi aanu adesu. Gore Gote-me nimu kane kogonore nimumi koso lape agaa pagoa onaanuna yoto mea rumaainalo puri kasa. Goa pua onaanu Yesumi mea wasade ora agaa-para Gote-na agaa ria page lakesimi-pulu iaanumi goa napipape loa nimuna maa kepesimi. Goa pua onaa wasupanu medaloma page adesu. Go wasupanumi raa-para piri oyae-para nipuna repename warini pikisi madaa beten nasimi. Goa pua go raa-para piri oyaena yopere nimuna eno madaa page kinu madaa page napisimi. Goa pea-ga nimu rekoa Krais raapu maali 1,000 aa mudu pirua surubalimi.

5 Goa pisa pare ome onaa medalomare go rabu abi naare raalimi pare maali 1,000 aba dia naloa nimu page rekalimi. Go rabu Gote-me ome onaa marekaape yapi di epalia.

6 Gore onaa aba ripia rekalimidere Gote-na epe kone mi onaa ya-pulu raaname waru omalimi. Wala rana lapo omape purimiri onaanu mada narabuaniaalia. Gore ora dia go onaanuri Gote-para Krais lapona miru irae onaanu pua pirialimi. Goa pua nimu Krais raapu aa mudu-rupa maali 1,000 ru-para piralimi.

Satan-na puri-para nipu page pabo talimi

7 Orope maali 1,000 dia yalia raburi Satan nipu amaa-nane epenalo kalabus ada pora gaape loba palia.

8 Go raburi nipu amaa-nane ipuare go naare ipula pabala re lapone piri onaanu rayo makira tula epalia. Go piri onaanuri nimu Gote-na ruru-para Megok-na ruru lapo piruaeme. Goa pua nimu yada pinalo Satan-me mea makiritaalia. Gore nipuna meape onaanuri solwara mu-rupa epa kiritalimi.

9 Go onaanuri nimu su rado rado rayo palimiri Gote-na ruru onaana adaare waria piri-para pua kuta palimi. Go adaare-para pimi onaare Gote-me pedo pu raaname waru omalia. Goa pea-ga repena sulaa so yaa-para ipuare go soldia onaa rayo rabalia.

10 Go rabu Satan-me abade nimu makirasae onaare Gote-me pora gaape garulaawa naakupe-para mea lopalia. Go-parare adaa repena sulaa-para bisululu ralae-para sua aalimi. Go naaku-parare raa kira imae-para makirae agaa lakene aa nipu lapore aba mea lopalia. Goa pua nimu piruare ribaa page naare paalu page e lala pirua radaa agu no piralimi.

Lo kiritape koso adaa rekalia

11 Go rabu neme adaa aa mudu pirape siaa king adesu. Go siaare ora yaako puti madaa piri aa page adesu. Gore nipumi puri paloa agaa sa rabu su yaa laapo pereke tua pogola pisipi.

12 Goa pua neme aba ome onaa rayo adesu. Goa pua mo onaa naraanu-para mudunu-para aa mudu pirape siaa ia-nane rekaasimi. Goa pua mo siaa madaa piri aame buk lobenalo mea kasimi. Goa pua ora epe-rupa kagaa piraama laama pope buk page mea lobesa. Goa puare nipumi buk-nupara nimuna pisimide kogono adoa

rumaasa. Go rabu mo aba ome onaa rayo koso naloa yoto rumaasa.
13 Go rabu abade ipa solwara-para omesimide onaanu page marekaalia rabu rekoa epalimi. Goa pua wae omape naakumi nipuna maomape onaanu page epenatea. Goa pua koso pagape aame nimu rayona koso pagalia. Goa pua abade nimumi pisimide kogono niminaawa nimuna yoto gu-rupa marula katea.
14 Goa pua adaa magomawe naaku-para rara inimi warini repena sulaa adaape ralaaya-parare omape kone-para ome onaanu page mea lopasa. Go adaa magomawe naaku repena sulaa rala aaya-parare wala rana lapo pa omapere go-para palimi.
15 Goa puare koso pagape aame onaa rayona binu epe buk madaa nasalia-daare nipumi go onaanu naaku repena sulaa reapara mea lopalia.

21

Kagaa su yaa lapo opalia

1 Go rabu neme kagaa yaa-para kagaa su lapo adesu. Go raburi abana su-para yaa lapo rata dia yoa ipa solwara page dia yalia rabu wala meda nasalia.
2 Goa pua neme kagaa opaliade epe Jerusalem su-para siti adesu. Go adesu rabu kagaa adaarere Gote-na su gimoa su amaa ipisa. Gore Jerusalem su-para siti nipumi pepena ora epe meda pua sasa. Go pepenare nogonumi aa polalo raana waru omoa pepena epe-rupa peme-rupa mada pua Jerusalem kagaa go piane ipisa.
3 Go rabu agaa meda mo aa mudu pirape siaa king isa-para puri paloa gupa sa: Pagalepa. Abiare Gote-na kagaa adaarere nipuna onaanu raapu aaya. Goa pea-ga nipu nimuna rikiraana salia rabu nimi nipuna ruru onaa piralimi. Gore Gote nipu nimu raapu piralia-pulu ora nimuna Gote padane raapu piralimi.
4 Go rabu nipumi nimuna lo pimi re ipa rayore dia yalia. Goa pua onaanu nimu wala naomoa robaa-para kedaa page wala namealimi. Goa puare nimumi re page wala mada nateme. Goa pua nimumi radaa page wala nanalimi. Goa pua abana su yaa laapore ora dia yalia sa.
5 Go rabu aa muduna siaa king madaa piri aame goa sa: Neme oyae rayo kagaa warialua sa. Goa pua nipumi ni wala lagisa: Neme go agaare pepa madaa tape. Goa agaare ora agaa ria onaa rayome go agaa madaa kone rulalimina sa.
6 Goa loa nipumi ni wala gupa lagisa: Go oyae rayore dia yaade. Niri ora aba ripia page pira-mama pisude abia page pa piralua wala orope page pira-mama palua. Niri ora oyae rayona re pi. Goa pea-ga onaa rayome ipa nalame omalimi-daare neme mo ipa epe oro yaalo kagaa pirape ipa yokea-para mea mapiraalua.
7 Gore onaa rayome yada pu kiritua wae yae gimalimi rabu neme epe kone katoa. Goa pua ni nimuna Gote piralua rabu nimu nina si wane-rupa piralimi.
8 Goa pea pare paalame omoa pogolasaaemede onaanu-para kawae madini onaanu-para wae pugu pi kone sua piri onaanu-para onaa tu maomaemede onaanu-para aa rume yone onanu-para romo malu saapiri onaanu-para remo aapa minasaaeme onaanu-para yaa agaa ne onaanu-para go rayo nimu no magomawe repena sulaa-para bisululu rapalae su naaku-para mea lopalimi. Go naakuri rana laapopa omape su ya-pulu radaa no piralimi sa.

Kagaa Jerusalem su adesu

9 Goa pua ensel 7-pela pirina meda ni piri-para ipisa. Go ensel nipu dis 7-pela saapiri ensel ipisa. Nimuna dis-nuri orope epape wae yae pabo isa. Go ensel-me ni gupa lagisa: Ipu. Neme sipsip sina ore ne mea waatoa. Abia nipumi pena go rumaaria.
10 Go rabu Holi Spirit ni madaa puri paloa epa pirisa rabu ni ora rudu so-para lamua pisa. Go raburi nipumi ni go epe adaare kagaa Jerusalem su-para siti mea waasa. Go siti-ri Gote so yaa-para gimoa su amaa ipisa.
11 Goa pua su amaa ipisa rabu Gote-na epe paana purimiri go adaare-para roasa. Paa nipu lepo lepo aatade ru paare ora epe aana jaspa nona piane roasa. Go aana jaspa madaare mone yoto waru mua nipuna pepenare ora penaame wasupa madaa ademade-rupa pisa.
12 Go adaarena pisimi kepore ora adaalupe pua adaare maawa kutapu isa. Go kepona pora gaape 12 lobo isimi-pare ensel 12-pelame pora gaapenu surubesimi. Go pora gaape padane padane madaare Israel onaanu nimuna ruru 12-na bi rado rado tu sabaasa.
13 Goa pua naare ipula-nanere pora gaape repo lobesimi. Naare pabala-nane pora gaape repo pua lobesare meda-nane repo meda-nane page repo pua lobesa pare makiritaawa 12 warisa.
14 Go adaarena kepone nipuna irima yaruape yaere aana 12 yaruasimi. Mo aana 12 madaare sipsip mena sina 12 disaipel-na bi tua saabaasimi.
15 Go ensel ni raapu agaa sipa rabu nipu go adaarena naba mulalo aana golme warini oyaeme meda saapirisa. Gore nipumi adaarena pora gaapenu page kepo page robo mulalo pua go oyae saapirisa.

16 Go adaa adaarena robore ora peraa lapo page maluae lapo page gore ora eperupa padane nona pisa. Gore rudu rabulaawa page adaalu ke-nane page rata padanea pisa. Gore ensel-me ada mada mulalore nipumi kawi paala mua ada mada misa. Nipuna rugi lapore adaalu gupa 2,500 kilomita misa. Goa pua mo adana malue ke-nane lapo robo sua isa raburi ora padane-rupa aasa.

17 Goa pua ensel-me kepo pisa. Goa pua keporekae-rupana madaa misa raburi 65 mita pisa. Go ada robo isa kawi palaare aanumi ada robo salemede-rupa ensel-me page padane go yaeme robo isa.

18 Go adaare kepo warisa aanare jaspame warisimi. Goa pua mo adaarere aana gol-me warisimi. Goa pisa pare go adaarere wasupa palae madaa lepo lepo yaatae aasa.

19 Goa pua mo adaarena kepo yamanu kebe ti aanare Gote-me mone yoto ora adaape aana rado radonu mua mo adaarena kebe tasaasa. Gore ora aba ripia epe pepena pae aanare aana jaspa aasa. Go aana madaare aana sapaia aasa. Goa pua aana repore yaako pi-ga go aanana biri aget teme. Go aana madaare pa aana kagaa rekene aana emeral teme.

20 Goa pua aana supuri kane yaako pu ti lapo aepe pare sadonikis teme. Gore pa aana kane medare konilian aasa. Goa pua kepo pi aanare abu pi krisolait aasa. Goa pua ru laapo pa aanare kagaa rekene aana beril aasa. Goa pua repena padane aanare abu pi aana topas aasa. Goa pua ki lapo pegepupa aanare kagaa kererene-para abu pi lapo kiritae aana krispores aasa. Goa pua aa egataa aanare rado piane rimu pi nona piane aana haiasin aasa. Goa pua 12-pa aanare ora kane rado piane aana ametis aasa. Go aana rayore nimumi wariaawa surubisimi.

21 Go kepona pora gaape 12 madaare adaa mone yoto meape epe aana sekere mua warisimi. Goa pea pare ora epe adaa sekere padanemere pora gaape padane warisimi. Go adaare-na pamuape porare ora epe aana gol-me warisimi-pulu eperupa lepo lepo yaawa kuma pi aasa.

22 Goa pua neme go adaare-para epe mea nona piane lotu ada meda-ae na-adesu. Dia, puri pane Aa Mudu Gote-me page sipsip Si page nipu lapo go adaare-para pirualipi.

23 Go adaare-parare naare akua laaapo naroaaya pare Gote nipuna epe paana purimi ma-aulaawa roaawa sa. Go page sipsip mena Simiri go adaare-na lam paarupa roalia.

24 Goa pea-pulu su amaa piri onaa rayore go adaare-na paa madaa pirualimi. Goa pua go su amaa piri aa mudunumi nimuna mone yoto meape oyaenuri go adaare-para mea epalimi.

25 Goa pua naare paaluri mo adaare-para oro yaalo paa pualia rabu pora gaapenu paa lobapasalia. Dia yapare go adaarena paame su rayo rabualia.

26 Go raburi su rayona pepena pape oyae rayo page mone yoto meape oyaenu page no adaare ru-nane mada mea epalimi.

27 Goa palimi pare wae oto pi yaenu-para wae yae pua yala mapolateme onaanu-para yaa agaa ne onaanu-para go rayore adaare ru-nane mada naepa odobalimi. Gore ora mada dia yapare mo sipsip Simi onaa medalomana biri oro yaalo epe-rupa pirape buk madaa aba tu isa-pulu go onaanu padanere go adaare-para mada pua odobalimi.

22

Ipa-para repena lapo adesa

1 Goa pua mo ensel-me ora epe pupulae ipa meda waasa. Go ipare wasupa-rupa lepo lepo yaatae adesu. Go ipare Gote-para sipsip Si lapona king siaa rolo-para yokoa ipua sanare onaanu kagaa mapiraape ipa yade lo lagisa.

2 Go ipa nipuri mo adaarena adaa pora rikiraana yokoa ipisa. Go ipa mone pane one pane lapore onaanu oro yaalo kagaa pirape repena page aasa. Go repenana iniri etala pia rabu ini 12 rado etala. Go pua akua 12 madaare go-rupa ini etala pisa. Go repena nipuna yore su rayo-para piri onaa raba meape-rupa etea.

3 Goa pua oyae rayo Gote-me ratu rubalia rabu wae yaenu meda go adaare-para wala nasalia.

Gore Gote-para Sipsip Mena Si laapona aa mudu pirape siaa king-ri go ada re-para salia. Goa pua Gote nipuna kogono onaanumi nipuna bi minasaawa beten lalaalimi.

4 Goa pua niaame nipuna ini agaa adoa nipuna biri niaana eno madaa tu saabalia.

5 Goa pua ribaame go su wala nasurubalia. Goa pua Mudu Gote nimuna paare naarena paa madaa kone nasalimi. Goa puare nimu oro yaalo onaa mudunu piralimi.

Yesu wala epalia

6 Go rabu ensel-me ni gupa lagisa: Go agaare ora agaa ya-pulu onaa rayome go agaa madaa kone rulalimina. Gore Aa Mudu Gote-me nipuna agaa lakene aanuri nipuna Holi Spirit kata. Goa pea-ga nipumi ni nipuna ensel-me nipuna kogono onaanu-para aipapulu orope epaliade oyae rayo gupa lo makuaainalo mea rapaasa.

7 Yesumi lalo: Pagalepape. Niri nimi piripara aipapulu epalua. Gore onaa rayome

Gote-na agaa go buk madaa ia waru pago piralimiri nimu raaname waru omena sa.
8 Go agaa oyae rayore ni Jon-me pagoa ora ria adesu. Gore neme go agaa oyae rayo aba pagoa ado kiritisu rabu mo ensel-me ni go oyae rayo mea waasa-pulu neme nipu rumu koba pua beten talo pirisu.
9 Goa pisu pare nipumi ni-para goa lagisa: Gupa napape. Niri ne-para nena Gote-na agaa lakene amenu page nimina kogono padane pi aa yaade. Niri go buk-para i agaa pageme onaa rayona adami aa pi. Goa pea-ga neme Gote padane madaare beten loa nipuna bi minasaape sa.
10 Goa pua nipumi ni gupa lagisa: Go Gote-na epaliade remaare go buk madaa ia-ga neme napagaasape. Dia-ga go oyae rayona epaliade yapi diri aba rudu yaade sa.
11 Goa pea-ga wae yae peme onaanu nimuna wae yae ora pa pipape. Go page onaa medaloma oto pi kone imiri gore ora wae oto pi kone pa pina. Gore onaa medalomame epe kogono palimiri gore ora epe kogono paina. Go page onaa medaloma ora epe redepo ne-rupa piralimi gore nimu go rupa pa piralimina sa.
12 Gore Yesumi pagalepape sa. Neme aipapulu ipua nimi giape yoto mea epalua sa. Goa pua onaa rayome kogono pisimi-rupa adoare go madaa neme nimuna yoto rumaalua sa.
13 Ni padane-mare ora abade page pirisude wala orope page piraama laama palua sa. Goa pua niri ora aba ripia pirisude wala orope page pa piralua. Gore ni oyae rayona re ya-pulu oyae rayo neme pu kiritalua.
14 Gore onaa rayo nimuna adaalu mamina-nu waru radepe suare nimu raaname omo piralimi. Goa puare nimu oro yaalo pirape repenana ini mada mea nalimi. Goa pua nimu mo kagaa adaarena pora gaape-para mada pua odobalimi.
15 Goa pea pare adaarena kepo raranere wae kone sua yana nona piane onaanu pirualimi. Go rarane page romo malu saapiri onaanu-para paake aa rume ona-para ona yone onaanu-para onaa tu maomae onaanu-para wae remona aapa saapimi onaanu-para yaa agaa ne onaanu-para go rayo adaare rarane piralimi. Mo yaa agaa ne onaanuri nimu Gote-na adaare kagaa rarane piralimi.
16 Ni Yesuri neme nina ensel nimina lotu ada-para mea repaawa go agaa naa ruru onaa pua lakelaasu. Ni padanere Devit-na ruru agepa madisa. Gore niri yapi malataalo aayade uba kedo ai nona piane piralua sa.
17 Gore Holi Spirit-para mo sipsip mena si lapome lalo: Nere ipu sipi. Goa pea-ga onaa rayome go agaa pagalimiri nimu page epalimi. Go onaa rayome ipa nalame omalimiri epe ipa nola baina lamina. Goa pua onaa rayome go oro yaalo kagaa pirape ipa nolalo palimiri go ipa epa nalepape.
18 Go buk madaare Gote-me orope mea epaliade aanuna remaa ya-pulu ni Jon-me go agaa pageme onaanu-para puri pane agaa madaa gupa lagialo: Gore aa medame go buk-na agaa raapu pa agaa meda mak-ibuma paliare Gote-me nipu kedaa waru katea. Goa palia rabu Gote-me go buk-para tisude wae yae 7-pelare go aa katoa.
19 Go pua aa medame go Gote-na agaa meda go buk-para mea rubaliare Gote-me go aa oyae rumaaliade pare nipuna oyae mea rubalia. Go mea rubaliade yaere nipuna oro yaalo mapiraape repena ini-para nipu go epe adaare-para odobaliade pora page namealia. Go rumaape yaere go buk madaa tua oro yaalo laguaayode.
20 Gore Yesumiri go agaa rayo madaa nipuna ora agaa ta-ga loa kone mapiraal-imiri gupa lalo: Go agaare ora yaade. Goa pea-pulu ni page aipapulu epalua sa.

Gore Aa Mudu Yesu ne aipapulu ipu.

21 Gore Aa Mudu Yesuna epe raba meape kuma pi konere nimi rayo madaa ina. Go yaade. Jon.